

HAK DİNİ KUR'AN DİLİ
KUR'ÂN-I KERÎM
VE
MEALİ

ELMALILI HAMDİ YAZIR

Hat:

Hafız Osman Hattı

Hazırlayan

Dücan Cündioğlu

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى

أَنَّهُ لَقَدْ أُنْزِلَ كَرِيمٌ * فِي كِتَابٍ مَكُونٍ

بِالْأَلْفِ الْمَكْتُومِ
مَرَّ مَرَّةً

نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

İSLAMOĞLU YAYINCILIK A.Ş.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَحْمَدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ①
الرَّحِيمِ ② مَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ ③
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ④
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑤
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑥

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِالْعَقِبِ ①
وَيَمْكُرُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ ②
وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ ③
وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ ④
وَالَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ ⑤

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ

Hamd ise, *medh* ile *şükür* arasında bir nevi *sena* ve *medh-i mahsustur*. *Medh* vakıya nazaran boş bir ümidin sevgiyle kuru bir yalandan, mücerred bir dalkavukluktan ibaret kalabilirken, *hamd* ve *şükür* daima vakıya mutabık bir hakî"kat ifade ederler. (I/57, vd.)

3) Bütün âlemlerin ve bütün cüzlerinin ve hususiyetle hepsine faik olan zevlülkûl [akıl sahibi] âlemlerin yegâne rabbi! Ayette 'rabb'ul-avâlim' değil, 'rabb'ul-âlemin' ibaresi geçtiğinden 'âlemlerin rabbi' şeklindeki bir mânâ mahzurlu olmakla beraber hem yeterince vazîh, hem de aslına muvafık değildir. (I/62-63) *Rab* kelimesi ise, mürebbî (terbiye edici) anlamına gelmekle birlikte, *sâhib* ve *mâlik* mânâlarına da gelir. (I/63-64)

4) *Rahmân* kelimesi Allah'tan başkası için kullanılmamıştır, kullanılmaz da! Esasen sıfat olmak itibarıyla (ve nakıs bir suretle) 'çok merhametli, gayet merhametli veya sonsuz rahmet sahibi' diye tefsir edilebilirse de hususiyeti ve isim oluşu nedeniyle tercümesi mümkün değildir. Nitekim özel isimler tercüme edilmediği gibi, tercümesi de anlamın bozulması demektir. Zaten Türkçe'de de böyle bir isim yoktur. Bazı kimseler *Rahmân* kelimesini *esirgeyici* şeklinde tercüme etmektedirler; oysa *esirgemek* esasında 'kıskanmak, diriğ etmek' anlamına gelir. Nitekim 'Benden onu esirgedin' denilir. Sonra kıskanılanın korunması, saklanması tabii olduğundan, *esirgemek* lâzımı olanı korumak mânâsında da kullanılır. 'Beni esirgemiyorsun' deriz ki bunun anlamı 'Beni korumuyorsun' demektir. Fakat 'Bana merhamet etmiyorsun' gibi 'Bana esirgemiyorsun' denilmez. Bu nedenle *esirgeyici* esasında *kıskanç* demek olacağından *Rahmân* kelimesinin *takdir*en tefsiri dahi olmamış olur. Yine aynı şekilde *Rahmân* ismini *Vehhâb* ismiyle karıştırmamak gerekir; ııra *Vehhâb*, *Rahmân* gibi özel isim değildir. Dolayısıyla *Rahmân* kelimesi *Vehhâb*, *Afıv* mânâlarını ifade eden *bağışlayıcı* sıfatıyla da tercüme olunamaz. Sonuç olarak *Rahmân* kelimesini belleyip, mânâsını tercümesiyle değil, tefsiriyle rahmet kavramından anlamaya çalışmak en sıhhatli yoldur. (Bkz. V31-33) *Rahîm* kelimesi ise 'çok merhamet edici' demektir ve Allah Teâlâ'nın sıfatlarındandır. Ancak *Rahmân* kelimesi gibi *ism-i has* veya *sıfat-ı galibe* olmadığından Al lah'tan başkası için kullanılabilir. (I/33)

5) "Her işin karşılığının verilip bitirileceği, cezanın tahakkuk edeceği son gün!" Bu gün, kıyamet gününün son lahzasıdır ve bu suretle *yevm'ud-din* (din günü) *kıyamet*'e işaretler. Fakat bu günün kıyamet gürü olması, dolayısıyla bir tenavülüdür; yoksa din, kıyamet değildir/ *din* kelimesinin doğrudan doğruya *kıyamet* mânâsı yoktur! Bu nedenle *yevm-i din* (din günü) yerine *yevm-i kıyamet*, *yevm-i sual*, *yevm-i hisab* denilmesi hem tercüme değildir, hem de bu, vurgunun kuvvetini ve *sevk-i kelâmı* ihlâl eder ve daha ziyade tehvîl ve terhîb (korkutma) ifade eder. (I/82-83) Ayrıca bazı müfessirler bu ayette geçen *din* kelimesini 'mükâfat ve mücazat' anlamında değil, *millet* ve *şeriat* dahi denilen yaygın mânâsına hamlederek tefsir etmişlerdir ki bu takdirde 'Dinin malum olan mühim günü' demek olur ki bundan da bizzat *ahiret* ve *kıyamet* günü anlaşılır. Bunun için bir de bu iki mefhumu zayi etmemek için (bu ayetin) meâlinde 'din günü'nün mâlikî' demeliyiz. (I/91)

6) Türkçe'de kullanılan *tapı*, *tapmak*, *tapınmak* kelimeleri ibadet'in değil, *kayıtsız-şartsız itaat*in mânâsıdır. Hatta *tapmak* ve *tapınmak* kelimelerinde az çok ne yaptığını bilmemek gibi bir *şuursuzluk* mânâsı anlarız da bunları puta tapmak, haça tapmak gibi yerlerde kullanırız. Bu nedenle 'Sana ibadet ederiz' yerine, sadece Türkçe olsun diye 'Sana taparız' veya 'tapınırsınız' demek, lisanımızın nezahetini zayi etmek olur. 'Kulluk etmek', *şuur* anlamını vurgulamak açısından 'tapmak' kelimesinden daha münasip ise de bu, *ibadet*'ten zayıf olan *ubûdiyet*'in mânâsıdır. (I/95-104)

7) *İstiâne* avn talep etmek, yardım dilemek; *iâne* ise talep olsun-olmasın onu vermek demektir. 'Yârab! Biz gerek sana ibadet ve itaatimizde ve gerek diğer işlerimizin hepsinde ancak senden istiâne ederiz, senden başka kimseden yardım dilenmeyiz. Seni tanımayan kâfirler başkasından istiâne ederler, biz ise ibadetimizde halis ve muhlis olarak bütün işlerimizde ancak senden istiâne eyleriz!' (I/104-105)

8) *Hidayet* her matlûba kayıtsız-şartsız rehberlik etmek değil, *irşad* gibi gayesinde hayır, keyfiyetinde lütûf ve letâfet bulunan bir rehberliktir. Bu bakımdan *İhdina*'nın meâlinde en uygun tabir -lisanımızda maruf olduğu gibi- 'Bize hidayet et!' demektir. 'Göster!' deyince *götürmek* kalır, 'Götür!' deyince *İetâfet* kalır ve hiç biri tam mânâyı ifade etmez ve lisanımızda böyle mâruf bir kelimenin yerine mutlaka bir kelime koymaya çalışmak hem sözün gayesine ters düşer, hem de kuru bir taassub olur! (I/119)

9) E. Hamdi Yazır, bu ayetin izahı sâdedinde -bazı gramatik mülâhazalarla birlikte- verilen nimetin daha önce geçen *sırat* (-ı *müstakim*) nimeti olduğunu söylemektedir. (V129-131) 'Kendilerine nimet verilen kimseler' için bkz. Nisa/69, (I/132)

1. Fâtîha Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 7 Ayettir.

1. *Bismillahirrahmânirrahîm*

2-4. Hamd, ' o rabb'ul âlemîn, ' o rahmân-rahîm, ' o din günü'nün ' mâlikî Allah'ın!

5. Sade sana ederiz kulluğu/ibadeti ' ve sade senden dileriz avni/inayeti ' yârab!

6-7. Hidayet eyle ' bizi doğru yola; o kendilerine in'am ettiğin [nimet verdiğin] mesûdların yoluna; ne o gazap olunanların, ne de sapkınların!

1) *Besmele*'nin -Neml/30 ayeti müstesna- Kur'andan ve özelde Fâtîha Sûresi'nden bir cüz/bir ayet olup olmadığı meselesi üzerinde ihtilaf edilmiştir. Şafî mezhebine göre, *Besmele* başında bulunduğu her sûreden birer ayettir ve Fâtîha Sûresi'nin yedi ayetinden birincisi de *Besmele*'dir. Mâlikî mezhebine göre, *Besmele* -Neml/30 ayeti müstesna- ne Kur'an'dan ve ne de Fâtîha Sûresi'nden bir cüz/bir ayettir; sadece sûrelerin aralarını fasletmek için ve teberrağın yazılmıştır. Hanefilere göre ise, *Besmele* başında bulunduğu her sûrede başı başına, münferid bir ayettir ve Kur'andandır, fakat sûrelerin hiç birinden bir cüz/bir ayet değildir! (I/11 15-17) Yukarıda verilen meâlde *Besmele* münferid bir ayet olarak ve *Fâtîha Sûresinin* ilk ayeti şeklinde numaralandırılırken hem *Tefsir*'deki metne, hem de *Mushaf-ı Serife* mutabık kalınmıştır. (I/50)

Besmele'nin Tercümesi: E. Hamdi Yazır, *Besmele*'nin müfredâtını ve terkiplerini ifade edecek şekilde umumi bir tercümesinin mümkün olamayacağını, dolayısıyla *Besmele*'yi aslıyla söylemenin daha doğru, izah ve tefsir yoluyla mefhumunu tasavvur ve mütalaaya çalışmanın ise zaruri olduğunu belirtmiş ve *Besmele*'nin lafzî tercümesine ilişkin mümkün olabilecek sekiz örnek verip bu örneklerin yetersiz yönlerini gösterdikten sonra şöyle demiştir: 'Binaenaleyh bir miftah-ı küll ve bir ayet-i tevhid olan *Bismillahirrahmânirrahîm* nazm-ı mecdî'ini muvahhidi müşrik yapacak olan Bismi ilâhî, vehhâb; bahîl (esirgeyici (cimri kıskanç), bağışlayıcı tanrı adıyla) gibi münker tercümelerle tahrife özenmekten ihtiraz etmeye (kaçınmaya) mecburuz!' (I/41)

Besmele'nin izahı: "Bütün kavimlerde, özellikle Araplarda mâruf olduğu üzere bir kimse, bir emir veya büyük bir zât hesabına ve kendinden sarfı nazarla yalnız O'nun için bir iş yapmak istediği zaman 'Filanın nâmına' der ve o zâtın ismini söyler ki 'O ve o'nun emri olmasaydı ben bu işi yapmazdım ve yapamazdım' demek olur. Bunun en bariz misâlini nizamî mahkemelerde görürüz. Hâkimler gerek şifahî hükümlerinin, gerek ilâmlarının başında 'Filan hükümdar nâmına veya filan reis nâmına' ünvanını zikrederler. İşte bunlar gibi bir müslüman da Bismillahirrahmânirrahîm (Şu işe başlıyorum) derken 'Ben bu işi kendim için değil Allah nâmına, O'nun emriyle ve ancak O'nun için yapıyorum' demiş olur". Muhammed Abduh'tan 'zikre şâyan bir mânâ' olmakla nitelediği bu yorumu nakleden E. Hamdi Yazır, 'Besmele'nin umumi bir mânâsı olamaz' diyerek bu yorumun bazı yönlerden zaafılarını göstermesine rağmen şöyle demektedir: 'Mâmafih Kur'an'ın -Kur'an sûrelerinin nüzûlü, kıraati, kitabeti itibariyle- evvelinde bulunması haysiyetinden *Besmele*'nin mânâsında Şeyh Abduh'un izahı doğru olduğu gibi, mevâkî-i mahsusada dahi şâyan-ı kayıt bir ehemmiyeti haizdir'. (I/44)

2) Hamd (ve hatta ;şükür) kelimesinin lisanımızda bir anlamdaşı yoktur. *Övmek* kelimesi bu mânâda kullanılabilirse de bu kelime Arapça'daki *medh* ve *sena* kelimelerinin karşılığıdır.

4) "Gaybı tasdik ve itiraf ederler, yahut tasdik ettiklerini huzurda da, gıyapta da tasdik ve itiraf ederler". Muttakkîlerin inandıkları, tanıdıkları gayb, delili bulunan gayb-ı hak'tır ki bu da Hak Teâlâ ve sıfatı, ahiret ve ahvâli, melekler, nübüvvet-i enbiya, ilahî kitabların inzâlî gibi imanın esasları olan hususlardır. (I/176-178)

5) *Salâtı ikâme ederler*; malûm olan namazı dosdoğru kılarlar ve idame ederler...' *Salâtı ikâme ederler*' (yukûmûne's-salâte) demek, 'Namazı kılarlar' (yusallûne) demekten fazla bir mânâ vardır ki bu da en azından doğru dürüst, yani tadil-i erkân ve huşû ile güzelce kılmak ve hatta kıldırmak mânâlarını ifade eder. (I/186)

6) Kendilerine nasib ve kısmet ettiğimiz rızıktan, maddî ve hatta manevî şeylerden az-çok harcarlar, Allah yolunda sarf ederler. (V191)

7) Bir cismi yukarıdan aşağıya indirmek demek olan inzâl, lisan-ı şer'i de meâninin (mânâların) ve Kur'an hakkında nazm ve mânânın Allah tarafından Rasûlullah'a vahyolunması anlamında bir şer'i hakikattir. İlâhî ilim ve kudret -muhit-i küll, mebde-i küll olduğu cihetle- fevka'l-arş rütbeten âli (yüce) ve ona nispetle Hz. Peygamber'in kalbi ma-taht (aşağıda) olduğundan vahye *inzâl ve tenzîl* kelimeleri itlak olunmuştur... (I/195)

8) "Hem sana vahy ve inzâl edilen ve edilmekte bulunan Kitab ve Şeriat'a, hem de senden evvel vahy ve inzâl edilmiş bulunan-Tevrat, İncil, Zebur, Suhûf gibi- kitaplara iman ederler". Nitekim bu iman da Hz. Muhammed'in risâletine ve geçmiş tüm peygamberlerin nübüvvetlerine iman ile mîlmkündür. (I/195)

9) Yakîn vakıâya mutabık ve herhangi bir şüpheye düşürme teşebbüsüyle zail olmayacak surette şek ve şüpheden âri olan sabit ve kesin itikad demektir. Hz. Muhammed'in nübüvvetini ve ona nâzil olan Kitab ve Şeriat'ı tanımayanların, Ahiret hakkında bazı kanaatleri bulunsan bile, yakînleri yoktur. Gerçi her felsefede, her dinde bir Ahiret fikri vardır, fakat bunların çoğu burhansız/delilsiz bir takım emânîden, ideallerden ibarettir! (I/198-203)

10) *Rableri* tâbiri sâlim olmuyor; çünkü bu tâbir *rabbihim* kelimesinin tercümesi olabileceği gibi, aynı zamanda *erbâbihi* kelimesinin tercümesi de oluyor. Bunda ise şirk'e delâlet edebilecek bir mânânın akla gelme tehlikesi bulunduğundan [bu mânâ] münasebetsiz oluyor. (I/203) Gerçekten de *rabbihim* ibaresinin *rableri* şeklindeki tercümesi ilk anda *rabler* mânâsına birçok rabb'i akla getirebilmektedir ki bu pekâlâ *erbâbihi* (onun rableri) ibaresinin karşılığı sanılabilir. Ancak *rableri* tâbirinin onların/mü'minlerin rabbi' mânâsında kullanıldığı dikkate alınacak olursa -ki *Tefsir'de* 'taraf-ı rabbanîden/rabb-i ahadleri olan Allah Teâlâ tarafından' şeklinde terülme edilmiştir- hiç kuşkusuz böylesine yanlış bir anlamın/anlamanın önüne geçilmiş olacaktır! [D.C]

11) *Müflîh* felâh bulan' demektir. *Felâh* ise aslında *felahât* gibi yarmak mânâsıyla alâkadardır ki o gündeki mâniâyı yarıp/engelleri aşp kendini kurtarmak ve talep ettiği gayeye ermek, zafer bulmaktır. Mü'minler de dünya, tabiat ve şehvet mâniâlarını yarıp, gaybda gizlenen matlûblarına eren ve ahiret'te ebedî felâh bulanlar olacaklardır. (I/204 ve bkz. Mü'minûn/I, an:1)

1. Bakara Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 7 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

- 1-2. *Elif, Lâm, Mim.* İşte o kitap -bunda şüphe yok aynı hidayet korunacaklar için...
- 3-4. Onlar ki gayba iman edip, namazı dürüst kılarlar ve kendilerine merzûk kıldığımız şeylerden infak ederler ve onlar ki hem sana indirilene iman ederler, hem senden evvel indirilene... Ahiret'e yakîni de bunlar edinirler!
5. Bunlar işte rablerinden bir hidayet üzerindedir ve bunlar, işte bunlar o murada eren müflihîn!

1) *Huruf-u Mukattaa* olarak bilinen bu harflerin bir anlama sahip olup olmadıkları meselesi üzerinde ihtilaf edilmiş ve bazıları bu harflerden neyin murad olunduğunun bilinemeyeceği, bu harflerin Kur'an'ın bir sırrı olarak kalacağı görüşünü savunurken, bazıları da -kendi aralarında da ihtilaf ederek- bu harflerden murad olunan mânânın bilinebileceğini söylemişler ve bu hususta çeşitli görüşler öne sürmüşlerdir. (Bkz. I/152-162)

2) Dalâletten çıkıp, hakkın korumasına girmek ve şüpheden/şüpheli yollardan sakınarak kendilerini korumak kabiliyetine sahip olan kimselere hakkın hükümlerini bildirecek bir delil, doğru yolu gösterip, öğretecek bir beyyine... (I/166-167)

3) *İttika* vikayeyi (korumayı) kabul etmek, diğer bir deyişle vikayeye girmek; *vikaye* ise, elem ve zarar verecek şeylerden sakınıp kendini iyice korumak demektir. O halde lugavî bakımdan *ittika* veya onun ismi olan *takva*, kuvvetli bir himayeye girerek korunmak, hasılı kendini iyi sakınıp korumak demek olur. (I/168)

17-18. Bunların meseli, şunun meseline benzer ki bir ateş yakmak istedi, vaktâ ki çevresindekileri aydınlattı, tam o sırada Allah nûrlarını gideriverip, kendilerini zulmetler [karanlıklar] içinde bıraktı, artık bunlar görmezler; sağırdılar, dilsizdirler, kördürler, artık bunlar dönmezler!

19-20. Yahut [bunların hâli] semadan boşanan bir yağmur[a tutulmuş kimselerin] hâli gibidir ki onda karanlıklar var, bir gürleme, bir şimşek var; yıldırımlardan ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkıyorlar... ve Allah kâfirleri kuşatmıştır! Şimşek neredeyse gözlerini kapıverecek; önlerini aydınlattı mı ışığında yürüyorlar, karanlık üzerlerine çöktü mü dikilip kalıyorlar. Allah dilemiş olsaydı, elbet işitmelerini [de], görmelerini de alıverirdi. Şüphe yok ki Allah her şeye kadîr, daima kadîrdir!

21-22. Ey insanlar! O sizi ve sizden evvelkileri yaratmış olan rabbinize kulluk ve ibadet ediniz ki korunur muttakilerden olasınız. O öyle bir lûtuftâr ki sizin için yeri bir döşek yaptı, semayı bir bina ve sizin için semadan bir su indirdi de onunla türlü mahsullerden size bir rızık çıkardı. Siz de artık bilecek halde iken, tutup da Allah'a menendler [benzerler, ortaklar] koşmayın!

23-24. Eğer kulumuza ceste ceste [kısım kısım] indirdiğimiz Kur'an'dan şüphede iseniz, haydi onun ayarından bir sûre meydana getirin ve Allah'tan

مَثَلُهُ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ
ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمُّ
بُكْمٌ عُصْفَ فُهْمٌ لَّا يُرْجَعُونَ ﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ
وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ
الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ
أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَتْ لَهُمْ مَشْأَوِةٌ إِذَا ظُلَمَ عَلَيْهِمْ فَأَمَّوْا أَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا
وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾
وَأَنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ
وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْجِجَارَةُ أَعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

başka güvendiklerinizin hepsini çağırın, eğer sâdıksanız bunu yapın! Yok yapamazsanız -ki hiçbir zaman yapamayacaksınız- o halde -çırası insanlarla o taşlar' olan- o ateşten sakının; o, kâfirler için hazırlandı!

1) "Hz. Peygamber'in davet ve hidayeti karşısında münafıkların ahvalı, tıpkı ateş yakan kimsenin parlattığı ziya karşısında gözleri Allah tarafından görmez oluverenlerin hâli gibidir". Araplarda ateş yakmak, 'tenvir etmek' (etrafı aydınlatmak) maksadıyla da yapıldığından bu mânâlarda kullanılır; aynı şekilde 'yangın çıkarmak' gibi kötü bir kasıdla da olabileceğinden 'fitne-fesad çıkarmak' anlamına da gelir ve burada her iki şekilde anlaşılacak ihtimali de vardır. 'Ateş yakmak'tan 'yangın çıkarmak' mânâsı anlaşıldığında, 'nûrun alınması/giderilmesi' ifadesinin 'ateşin söndürülmesi' demek olacağı açıktır. Bu takdirde 'ateş yakan'ın kendisi de karanlıklarda kalanlardan olur ki o zaman bu ateş yakan kimse münafıkların reisidir. Fakat ateş yakmak 'tenvir etmek ve hayra davet eylemek' şeklinde anlaşılırsa, gerek ateş yakan ve gerek çevresindeki akıl sahiplerinin (men havlehu) nûru sönmemiş olduğu halde, 'ma havlehu' ibaresinin mazmununda dahil olan hayvanât mâkûlesinin nûrları sönmüş ve o ziyadan/ışıkta sadece bunlar mahrum kalmış olurlar. (I/246-247)

2) Bu teşbih, *teşbih-i mürekkebe* olduğuna göre, teşbihin her unsurunda karşılıklı bir benzerlik aranılmayarak, teşbihin tamamında münafıkların hayretini, şaşkınlığını tahayyül etmek yeterli olacaktır. (I/261)

3) "Kendilerine tapılan putlar, heykeller". (I/273)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٨ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٩ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ١٠ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ١١ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٢ كَا تَوَاقُذُ يَوْمَ ١٣ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ١٤ إِلَّا أَنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ ١٥ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ امْكُثُوا آمِنًا النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ١٦ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ ١٧ وَإِذَا قَالُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤْنَ ١٨ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمْدُدُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ١٩ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالََةَ بِالْهَدَىٰ فَتَأْرَبِحْتَ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ٢٠

6-7. Amma o küfre saplananlar, ha inzar' etmişin bunları ha etmemişin onlarca müsavidir, imana gelmezler. Allah kalplerini ve kulaklarını mühürlemiş ve gözlerine bir perde inmiştir ve bunların hakkı azîm [büyük] bir azaptır!

8-9. İnsanlar içinden kimisi de vardır ki 'Allah'a ve son güne iman ettik' derler de mü'min değildirler! Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar, halbuki sırf kendilerini aldatırlar da farkına varmazlar.

10. Kalplerinde bir maraz vardır da Allah marazlarını artırmıştır ve yalancılık ettikleri için bunlara elîm [gayet acı] bir azap vardır!

11-12. Hem bunlara 'Yeryüzünü fesada vermeyin!' denildiği zaman, 'Biz ancak ıslahcılarız' derler. Ha!.. Doğrusu bunlar, ortalığı ifsad edenlerdir bunlar; lâkin şuurları yok, farkında değildirler!

13. Yine bunlara 'Nâsın [insanların] iman ettiği gibi iman edin!' denildiği zaman; 'Yâ!.. Biz o süfehâ'nın [budaların] iman ettikleri gibi mi iman ederiz?' derler. Ha!.. Doğrusu süfaha kendileridir ve lâkin bilmezler!

14. Bir de iman edenlerle karşılaştılar mı 'Amenna' [Biz mü'miniz] derler ve kendi şeytanlarıyla halvet oldular mı 'Emin olun' derler; 'biz sizinle beraberiz, biz ancak müstehzîyiz!'

15-16. Allah onlarla istihza ediyor da tuğyanları [azgınlıkları] içinde bocalarlarken kendilerini sürüklüyor. Bunlar işte öyle kimselerdir ki hidayet bedeline dalâleti satın almışlardır da ticaretleri kâr etmemiştir, yolunu tutmuş da değildirler!

1) *İnzar* korkulu bir şeyi -sakındırmak için- bildirmek, yani 'İleride şu fenalık var, sakın!' diye irşad etmektir. (I/209) Burada 'sevaun aleyhim' (onlarca müsavidir) denilip, 'sevaun aleyke' (sence müsavidir) denilmediğine dikkat edilmelidir. (I/212)

2) *Maraz* bedeninin sağlığını, dengesini bozan ve vazifesini istenildiği şekilde yapmamasına neden olan bir arıza, bir hastalık hâlidir. Maddiyatta kullanıldığı gibi, maneviyatta da kullanılır. Buradaki anlamı da akidesizlik marazı, şek-şüphe marazı, kısaca rey (kuşku) ve nifak marazıdır. (I/227)

3) *Süfaha* ucu budalılığa varan hafiflik, fıkirsizlik, temkinsizlik ki zıddı ağır başlılık, tam akıllılıktır. (I/234-236 ve krş. Nisâ/5, an:1)

4) "Şeytanlıktaki üstadlarıyla..." (I/236-238)

5) "Şüphe yok ki biz hep böyle alay eder dururuz!" (I/237 ve bkz. Bakara/76)

6) *İstihza* şaka yollu maskara etmek, şeref ve haysiyeti kırmak istemektir. Ancak *istihzâ*'dan maksat şaka yapmak değil, şeref ve haysiyeti kırarak maskara etmek ve budalılığı îma edip, sezdirmeden tahkir etmek, hafife almak ve bundan rıza duymaktır. Allah'a 'müstehzî' denilmez, fakat 'istihza eder' denilir. (I/241-242)

7) "Kâr yolunu bulmak ihtimalleri olmaması, kâr yolunu tutamamışlardır". (I/242)

30-31. Ve düşün ki rabbın melâikeye [meleklerle] ‘Ben yerde muhakkak bir halife yapacağım’ dediği vakit; ‘Â!.. Orada fesad edecek ve kanlar dökecek bir mahlûk mu yaratacaksın, biz hamdinle tesbîh ve seni takdîs edip dururken?’ Dediler. ‘Her halde ben sizin bilemeyeceğiniz şeyler bilirim!’ Buyur-du ve Âdem’e bütün esmâyı [isimleri] tâlim eyledi; sonra o âlemîni melâikeye gösterip ‘Haydin davanızda sâdıksanız, bana şunları isimleriyle haber verin!’ Buyurdu.

32. Sübhânsın yârab! Bizim için senin bize bildirdiğinden başka ilim ne mümkün! O alim-hakîm sen, şüphesiz sensin!’ Dediler.

33. ‘Ey Âdem! Bunlara onları isimleriyle haber ver!’ Buyurdu. Bu emir üzerine Âdem onlara isimleriyle onları haber veriverince de buyurdu ki: ‘Demedim mi size, ben her halde semavat u arz’ın [göklerin ve yer’in] gaybını bilirim ve biliyorum ne izhar ediyorsunuz [açığa vuruyorsunuz] da ne ketmeyliyordunuz [gizliyordunuz]?’

34. Ve o vakit melâikeye ‘Âdem için secde edin!’ Dedik, derhal secde ettiler; ancak iblis dayattı, kibrine yediremedi, zaten kâfirlerden idi.

35. Ve dedik ki; ‘Yâ Âdem! Sen ve zevcen, cenneti mesken edin, ikiniz de ondan dilediğini yerde bol bol yeyin, fakat şu ağaca yaklaşmayın ki haddi aşan zâlimlerden olmayasınız!’

36. Bunun üzerine Şeytan onları

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ﴿٣٦﴾ فَاتَّقُوا آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

oradan kaydırды, ikisini de bulundukları naz ü naîm'den çıkardı. Biz de ‘haydi’ dedik; ‘bazınız bazınıza düşman olarak inin ve size yer’de bir zamana [ölünceye] kadar bir karar ve bir nasip alma var!’

37. Derken Âdem rabbinden birtakım kelimeler telâkki etti, yalvardı; O da tevbesini kabul buyurup, ona yine baktı. Filhakika O’dur ancak öyle tevâb, öyle rahîm!

1) “Bu isimlerin müsemmaları/dalâlet ettikleri zevatı meleklerle arzetti.” (I/311)

2) Burada secde kelimesi ‘Âdem’e ibadet etmek’ mânâsında kullanılmıştır. (I/318 ve kş. A’raf/11, an:5)

3) İki kraate göre (izlâl ve izâle) mânâ şöyledir: “Şeytan ikisinin de o ağaç yüzünden ayaklarını kaydırды” ya da “İkisini de bulundukları cennet’ten kaydırды” (I/324)

4) “Onları o bolluklar içerisindeki hayatlarından uzaklaştırdı” veya “Onları o yerden çıkardı”. (I/324)

5) Telâkki (Likâ’ dan) karşılayıp almak ve aldığına sarılmak demektir. (I/325)

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ
رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا بِهِ
مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
﴿٢٥﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْخِجُ أَنْ يُضْرَبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ
فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا
مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا
الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ الَّذِينَ يَفْضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ
بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَانًا فَأَخْبَاكُمْ ثُمَّ ابْتِغَاكُمْ
ثُمَّ يُخَيِّبُكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَ
لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ سَوَّاهُ إِلَى السَّمَاءِ
فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

25. İman edip, salih ameller işleyenlere ise müjdele! Kendileri için altından ırmaklar akar cennetler var; onlardan [o cennetlerdeki] hangi bir semereden [meyveden] bir rızık rızıklandıkça onlar, her defasında 'Ha [işte] bu bizim önceden [dünyada iken

de] merzûk olduğumuz' diyecekler ve ona öyle müteşabih' olarak sunulacaklar. Kendileri için orada pak, çok pak zevceler de var, hem onlar orada ebedî kalacaklar!

26-27. Bilmeli ki Allah bir sivrisineği, hatta daha üstününü' bir mesel yapmaktan sıkılmaz. İman edenler bilirler ki o şüphesiz haktır, rablerinden. Amma küfre saplananlar 'Allah böyle bir mesel ile ne murad etmiş?' derler. Evet! Allah onunla bir çoklarını şaşırtır, yine onunla bir çoklarını yola getirir; hem onunla ancak o fâsıkları şaşırtır ki Allah'ın ahdini misak ile bağlandıktan sonra bozarlar, Allah'ın vaslını [birleştirilmesini] emrettiğini kat'ederler [ayırırlar] ve yeryüzünde fesad yaparlar. İşte bunlar hep o hüsrana düşenlerdir!

28-29. Allah'a nasıl küfr [nankörlük] ediyorsunuz ki ölü idiniz sizleri diriltti; sonra sizleri yine öldürecek, sonra sizleri yine diriltecek, sonra da döndürölüp O'na götürüleceksiniz! O, o hâlıktır ki yer'de ne varsa hepsini sizin için yarattı; sonra semaya inayet buyurdu da onları yedi sema halinde nizamına koydu. O her şeyi bilir bir alim'dir!

1) Acaba *dünya* ve *ahiret*'teki bu zevk, bu semere hakikaten aynı neviden midir? Hayır! Aynı neviden değil, bilakis *müteşabih*'tirler/birbirlerine mütekaabilen bir benzeyişleri vardır ve önce onlar buna böylesine bir benzeyiş halinde sevk olunmuşlardır; hakikatte ise aralarında büyük farklar vardır. (I/276)

2) "Bir sivrisineği ve üstündeki kanat gibi ufak-tefek şeyleri dahi..." Ayette geçen 'ma fevkaha' (daha üstününü) tabiri, küçüklük itibarıyla daha üstününü; yani 'daha aşağısını' ifade eder. Mâmafih Kur'an'ın nazmı, bizim 'aşağı-yukarı' dediğimiz gibi 'daha yukarı ve daha aşağı' demek de olabilir. (I/279)

3) "Salih ameller işlemezler, salâh (ve hayrı) temin eden ilahî emirlerin ve hükümlerin aksine hareket ederler". (I/282)

4) 'Kazançtan mahrum, işi gücü zarar ve ziyan olan kimseler' diye asıl bunlara denilir. (I/282)

49. Hem hatırlayın ki bir vakit sizi Âl-i Firavun'dan kurtardık; sizi azabın kötüsüne peyliyorlardı [sürüklüyorlardı]; oğullarınızı boğazlıyorlar ve kızlarınızı diri tutmak istiyorlardı ve bunda size rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardı.

50. Ve bir vakit sizin sebebinize denizi yardık, sizi necâta çıkardık [kurtardık] da Âl-i Firavun'u garkettik [boğuverdik]; sizler bakıp duruyordunuz...

51-52. Ve bir vakit Musa'ya kırk geceye va'd verdik; sonra siz onun arkasından danaya tutuldunuz, zulmediyordunuz; sonra bunun arkasından da sizden affettik, gerekti ki şükredecektiniz!

53. Ve bir vakit Musa'ya o Kitab'ı ve Furkan'ı verdik, gerekti ki doğru gidecektiniz!

54. Ve bir vakit Musa, kavmine dedi ki: 'Ey kavmim! Cidden siz o danaya tutulmanızla kendinize zulmettiniz. ★ Gelin Bâri'nize dönün, tevbe edin de nefislerinizi öldürün. Böyle yapmanız Bâri'niz yanında sizin için hayırlıdır'. Bu suretle tevbenizi kabul buyurdu. Filhakika O öyle tevvab, öyle rahîm'dir!

55-56. Ve bir vakit 'Yâ Musa!' dediniz; 'Biz Allah'ı aşikâre görmedikçe senin sözünle asla inanmayacağız'. Bunun üzerine sizi o saika [yıldırım] yakalayiverdi; bakınıp duruyordunuz... Sonra sizi şükredesiniz diye ba'su ba'de'l mevt'e mazhar ettik!

وَإِذْ بَخَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ
أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذِكْرِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ
عَظِيمٌ ٥١ وَإِذْ قُلْنَا بِكُمْ الْبَخْرَاءَ بَخَيْنَاكُمْ وَاعْرِفْنَا آلَ
فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ٥٢ وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ رَبِّعِينَ
لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْجِبْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ٥٣ ثُمَّ
عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٤ وَإِذْ آتَيْنَا
مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ٥٥ وَإِذْ قَالَ
مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْجِبْلَ
فَقُتِلُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ
بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ٥٦ وَإِذْ قُلْتُمْ
يَا مُوسَىٰ لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ
الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ٥٧ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٨ وَظَلَلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَانزَلْنَا
عَلَيْكُمْ الْمَنَّاءَ وَاسْتَخْلَوْا مِنْ ظِلِّهِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٥٩

57. Ve üstünüze o bulutu gölgelik çektik ve 'Size kısmet ettiğimiz hoş rızıklardan yeyin' diye üzerinize hem kudret helvası, hem bıldırcın indirdik. Zulmü bize etmediler, lâkin kendilerine ediyorlardı.

1) Âl-i Firavun Firavun'un dindaşları, kavmi ve özellikle takipçileri ve hizmetindekiler. (I/347)

2) Sevm (yesûmüne) mal peylemek, zulüm yüklemek, derde sokmak, salmak, dağlamak, (ışkence etmek) mânâlarına gelir ki her biriyle tefsir edilmiştir. Çoğu müfessire göre buradaki sû-i azab (azabın kötüsü), sonrasında atf bulunmadığından hemen ardından gelen cümlelerle izah olunmaktadır. (I/346)

3) Burada üç mânâ vardır: a) 'Kızlarınızı/kadınlarınızı -güya- sağ bırakıyorlardı'. b) 'Kadınlarınızın rahimlerini yokluyorlar, çocuk alıyorlardı'. c) 'Kadınlarınıza haya edilecek şeyler yapıyorlardı'. Birincisindeki istihsa 'hayat'tan, ikinci ve üçüncüde 'haya'dandır. (I/346-347 ve krş. A'raf/141)

4) "Buzağıya tutulmuşunuz; Sâmiri'nin yaptığı buzağıya tapmıştınız. (I/351 ve krş. A'raf/127, 152)

5) Bâri 'yaratırken ayıpsız, noksansız yaratan' demektir ki Hâlık sıfatından daha özel bir mânâ ifade eder. (I/356 ve ayrıca 'nefislerinizi öldürün' tâbirini krş. Bakara/85, an:1; Nisâ/29, an: 2; 66-68, an:1)

6) Demek ki ölmemişlerdi, fakat ölüm hâline/ölecek hâle gelmişlerdi. (I/357)

7) "Âdeta ölümünüzden sonra yine dirilik verdik". (I/357)

قُلْنَا امْطُؤْا مِنْهَا جَمِيعًا فَاَمَّا يٰۤاٰیٰتُكُمْ فَمِنۡیَ هٰدًیۤ اَوْ مِّنۡ سَبۡغٍ مُّۤاۤیٰ
فَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ﴿۳۸﴾ وَ الَّذِیۡنَ كَفَرُوْا وَ كَذَّبُوْا
بِآیٰتِنَا وَ لَیۡتَ اَۤیُّوۤا لَكَ صَحَابٌ لَّاۤرَ هُمْ فِیۡهَا خَالِدُوْنَ ﴿۳۹﴾ یٰۤاٰیۤاۤ اِۤسْرَآءِیۡلَ
اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِیَ الَّتِیۡ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَ اَوْفُوْا بِعَهْدِیۡ اَوْفٍ بِعَهْدِكُمْ
وَ اٰتٰیۤا فَاَرۡمَبُوْنَ ﴿۴۰﴾ وَ اٰمِنُوْا بِمَاۤ اَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمُ
وَ لَا تَكُوْنُوْا اَوَّلَ كٰفِرٍۭ بِهٖ ۚ وَ لَا تَشۡتَرُوْا بِآیٰتِیۡ ثَمَنًا قَلِیۡلًا ۚ وَ اٰیٰی
فَاَتَقُوْنَ ﴿۴۱﴾ وَ لَا تَلۡبِسُوْا الْحَقَّ بِالۡبَاطِلِ وَ تَكُمُوۤا الْحَقَّ وَ اَنْتُمْ
تَعۡلَمُوْنَ ﴿۴۲﴾ وَ اَقِمُّوۤا الصَّلٰوةَ وَ آتُوا الزَّكٰوةَ وَ اَرۡكَعُوۤا مَعَ
الرَّاكِعِیۡنَ ﴿۴۳﴾ وَ اَنۡا مُرُوۡنَ لِّلنَّاسِ بِالۡبَرِّ وَ تَتَسَوۡنَ اَنۡفُسُكُمُ وَ اَنْتُمْ
تَنۡتَلُوۡنَ الْكِتٰبَ فَلَا تَعۡقِلُوۡنَ ﴿۴۴﴾ وَ اسۡتَعِیۡنُوۤا بِالصَّبْرِ
وَ الصَّلٰوةِ وَ اِنَّهَا لَكَبِیۡرَةٌ اِلَّا عَلَی الْحٰشِیۡیۡنَ ﴿۴۵﴾ الَّذِیۡنَ یُطۡوۡنَ
اَنۡهَمۡ مُلَاۤوِۤا رَبِّهِنَّ وَ اَنۡهَمۡ لِیۡدِیۡ رَاجِعُوۡنَ ﴿۴۶﴾ یٰۤاٰیۤاۤ اِۤسْرَآءِیۡلَ
اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِیَ الَّتِیۡ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَ اَنِّیۡ فَضَّلْتُكُمُ عَلَی الْعٰلَمِیۡنَ
﴿۴۷﴾ وَ اَتَقَوۡا یۤوۡمًا لَا تَجۡزِیۤ نَفۡسٌ عَنۡ نَّفۡسٍ شَیۡئًا وَ لَا یُجۡبَلُ مِنْهَا
شَفَاعَةٌ وَ لَا یُؤۡخَذُ مِنْهَا عَدۡلٌ ۚ وَ لَا هُمْ یُنۡصَرُوۡنَ ﴿۴۸﴾

38-39. Dedik: İnin oradan hepiniz, sonra benden size ne zaman bir hidayetçi gelir de kim o hidayetçimin izince giderse, onlara bir korku yoktur ve mahzun olacaklar onlar değildir! Küfre saplananlar ve ayetlerimize yalan

diyenler ise, işte bunlar ateş arkadaşlarıdır, onlar onda muhalled [ebedî] kalacaklardır!

40-41. Ey İsrailoğulları! Size in'am [ihsân] ettiğim nimetimi hatırlayın ve ahdime vefa edin ki ahdinize vefa edeyim ve benden korkun artık benden ve beraberinizdekini musaddık [tasdik edici] olarak indirdiğim Kur'an'a iman edin, ona inanmayanların birincisi olmayın; benim ayetlerimi birkaç paraya değiştirmeyin ve benden sakının artık benden!

42-44. Hakkı batılla bulayıp da bile bile hakkı gizlemeyin! Hem namazı dürüst kılın ve zekâtı verin, rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin! Nâsa [insanlara] iyilik emreder de kendinizi unuttur musunuz? Halbuki Kitab [Tevrat] okuyorsunuz... Artık akıl etmez misiniz?

45-46. Bir de sabır ile, salât [namaz] ile yardım isteyin; gerçi bu ağır gelir, fakat saygılı kimselere değil! Onlar ki kendilerini hakikaten rablerine kavuşuyor ve hakikaten O'na rücu ediyor sayarlar, böyle bir huşû ile kılarlar.

47-48. Ey İsrailoğulları! Size in'am ettiğim nimeti ve vakiyle sizi âlemlerin üstüne geçirdiğimi hatırlayın ve öyle bir günden korunun ki kimse kimseden [kimse nâmına] bir şey ödeyemez, kimseden şefaât de kabul edilmez, kimseden fidye de alınmaz, hem onlar kurtarılacak da değildir!

1) Adem, zevcesi ve bunların zımında bütün Ademoğulları ve Şeytan. (I/327) Cennet'ten arz'a bilfiil ilk çıkanlar bunlardır ve bu çıkış da ani olmamıştır; hem de zürriyetleri olan bütün beşer nev'i dahi bunlarda bilkuve mevcut olarak beraber çıkmıştır ve insanlar aslında gerçek mânâda kardeşirler. (I/328-329)

2) Rasûl veya Kitab gibi herhangi bir delil, bir hidayet sebebi. (I/327)

3) İsrail Hz. Yakub'un lâkabıdır ve İbranice'de bu kelimenin anlamının Safvetullah veya Abdullah demek olduğu beyan olunmaktadır. Bu nedenle bu ünvanın kullanılmasında yahudileri imana tahrik etmek söz konusudur ki meâli şu olur: 'Ey Allah'ın güzide bir kuluna evlâtlıkla muzaf olan Ehl-i Tevrat!' (I/334)

4) "Kitab ve nübüvvet nimetimi..." (I/334)

5) "Huşû duyanlara, başını önüne alıp düşünen saygılı kimselere..." (I/342)

6) Burada şefaatin kabul olunmaması bilhassa kâfirler için sözkonusudur ve hitab küfürde ısrar edenlere mahsustur. Çünkü İsrailoğulları, ataları olan peygamberlerin her halukârda kendilerine şefaât edeceklerine inanıyorlardı. Bu ayet onların bu itikadlarını reddetmektedir. (I/345 ve krş. Bakara/122-123)

62. Şüphe yok ki iman edenler ve yahudiler, nasrâniler [hristiyanlar], sâbiîler; bunlardan her kim Allah'a ve ahiret günü'ne hakîkaten iman eder ve salih bir amel işlerse, elbette bunların rableri yanında ecirleri vardır, bunlara bir korku yoktur ve bunlar mahzun olacak değillerdir!

63-64. Bir vakit de misakınızı almıştık ve Tûr'u üstünüze kaldırıp demiştik ki: 'Verdiğimiz Kitab'ı kuvvetle tutun ve içindekinden gafil olmayın, gerek ki korunursunuz'. Sonra onun arkasından yüz çevirdiniz. Eğer üzerinizde Allah'ın fazl u rahmeti olmasaydı, her halde hüsrana düşenlerden olurdunuz!

65-66. İçinizden sebt/istirahat günü tecavüz edenleri elbette bilirsiniz. Biz onlara 'Sefil sefil maymunlar olun!' Dedik ve bu ukûbeti [cezaı veya bu kıssayı] önündekilere ve arkasındakilere bir ders-i ibret ve korunacaklara bir va'z u nasihat olmak üzere yaptık!

67. Bir vakit de Musa, kavmine demişti: 'Allah size bir bakara boğazlamanızı emrediyor'. 'Ay!' dediler; 'Bizi eğlence yerine mi koyuyorsun?' Dedi: 'Allah'a sığınırım öyle cahillere katılmaktan!'

68. Dediler: 'Bizim için rabbine dua et, nedir o bize beyan etsin'. Dedi: "Rabbim şöyle buyuruyor: 'Bir bakara ki ne farımış [yaşlı], ne bakir

إِنَّا لَذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ وَإِذْ
أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ
بِقُوَّةٍ وَآذِكُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٦٥﴾ فَعَمَلْنَا مَا نَكَحْنَا
بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ قَالَ
مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّا لَنَذَّبُكُمْ أَنْ تَذْجُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا
هُزُوًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنَا كُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا ادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا
فَارِصٌ وَلَا بَكْرٌ عَوَّانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ
﴿٦٨﴾ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْثُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءٌ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٦٩﴾

[genç], ikisi ortası bir dinç'. Haydi emrolunduğunuz işi yapın!"

69. 'Bizim için' dediler; 'rabbine dua et, rengi ne imiş bize beyan etsin'. 'Rabbim' dedi; 'şöyle buyuruyor: Bir bakara ki sapsarı, rengi bakanlara sürur verir'.

1) "İslâm'a zâhirde iman etmiş olanlar, İslâm'ı dilleriyle ikrar etmiş olmalarından dolayı insanlar arasında müslüman sayılanlar". (I/371 ve krş. Mâide/69, an:3)

2) "Bu üç dinden -İslâm, yahudilik ve hristiyanlık- hariç olanlar". (I/371). Arap dilinde 'Sebee fulan' denilir ki 'Fulan kimse dininden çıkıp başka bir dine girdi' demektir. Bu mânâda Arap müşrikleri Hz. Peygamber'e Sâbiî derlerdi. Çünkü kendi dinlerine muhalif bir din izhar ediyordu. (I/375)

3) Onların gerçekten maymun olup olmadıkları hususunda iki görüş vardır. Çoğu müfessir ayeti zahiri mânâsıyla anlamışlar, Mücahid ve ona uyan diğer müfessirler bu hükmün temsili olduğunu söylemişlerdir ki zamanımızın zihniyetine bu daha yakın görünmektedir. (I/379 ve krş. Mâide/60; A'raf/166)

4) Bakara erkek veya dişi sığır; yani inek veya öküz, düve veya tosun veya manda olabilir. (I/381)

5) "Bakanlara sürur ve neşe verecek, gözünü gönlünü açacak derecede güzel ve sevimli". (I/383)

وَاذْفُلْنَا أَذْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَاكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
رَعْدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَغْفِرْ لَكُمْ
خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْحَسَنِينَ ﴿٥٨﴾ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا
مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾ وَإِذْ أَسْنَفْتُمُوسَى
لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا
عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرِبَهُمْ كُفُورًا وَاشْكُرُوا
مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَقْتُلُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾ وَاذْفُلْنَا
يَا مُوسَى لَنَاضْرِبَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ
يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْتِ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِشَائِهَا وَفُومِهَا
وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبِدُّونَ بِالَّذِي هُوَ أَذَى
بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا تُطَاوِمُصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ
مِّنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ
النَّبِيَّ بَعِيرٍ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

58-59. Ve bir vakit 'Şu şehre girin de nimetlerinden dilediğiniz vechile bol bol yeyin ve secdeler ederek kapıya girin ve 'hıttâ' deyin ki size hâtielerinizi [günahlarınızı] mağfiret ediverelim; muhsinlere ise daha artıracanız' dedik. Derken o zulmedenler

sözü değiştirdiler, kendilerine söylenildiğinden başka bir şekle koydular. Biz de o zâlimlere fısk işledikleri için gökten bir murdar azap indirdik!

60. Ve bir vakit Musa, kavmi için su dilemişti, biz de 'Âsan ile taş vurun!' demiştik. Onun üzerine ondan on iki pınar fışkırdı, her kısım insanlar kendi su alacağı menba [pınarı] bildi. "Allah'ın rızkından yeyin, için de müfsidlik ederek yeryüzünü fesada vermeyin!"

61. Ve bir vakit 'Yâ Musa! Biz bir türlü [tek çeşit] yemeğe kabil değil katlanamayacağız, artık bizim için rabbine dua et, bize arzın yetiştirdiği şeylerden; sebzesinden, kabağından, sarmısağından, mercimeğinden, soğanından çıkarsın' dediniz. 'Yâ!.. O hayırlı olanı, o daha aşağı olanla değişmek mi istiyorsunuz? Bir kasabaya inin, o vakit size istediğiniz var' dedi. Üzerlerine de zillet ve meskenet binası kuruldu ve nihayet Allah'tan bir gazaba değdiler Evet öyle! Çünkü Allah'ın ayetlerine küfrediyorlar ve haksızlıkla peygamberleri öldürüyorlardı. Evet öyle! Çünkü isyana daldılar ve aşırı gidiyorlardı.

1) "Kibirle, çalılımla, azgınlık-serkeşlik yaparak girmeyin". (I/362)

2) *Hat* 'birşeyi aşağıya almak ve arkadan yük indirmek' demek olduğundan, *Hıttâ* 'bir nevi indiriş' demek olur ki özel bir tarzda yükü yıkmak veya boyunlardaki vebâli indirmek karar veya duasını ifade eder. Mecâzen 'İnme kararını veriniz ve günahlarınıza istiğfar ediniz' anlamına da gelir. (I/362 ve krş. A'raf/161-162)

3) *Ricz* esasında (*rics* gibi) tiksiniilen pis, murdar şey demek olup, *azap ve ukûbet* anlamında da kullanılmıştır (I/363)

4) Diğer bir deyişle 'Üzerlerine de zillet ve meskenet damgası basıldı'; hakaret altında ağır vergilere ve fakirliğe maruz kaldılar. (I/369)

5) "Allah'ın gazabını hak ettiler"; devletleri inkiraza uğradı, cemiyetleri perişan oldu, *Fatiha Sûresi*'nde zikrolunan 'Gazaba uğrayanlar'dan oldular. (I/369)

77. Ya bilmezler mi de ki onlar ne sır tutarlar ve ne ilân ederlerse Allah hepsini bilir?

78. Bunların bir de ümmî kısmı vardır; kitabı/kitabeti bilmezler, ancak birtakım kuruntu yığını ümniyyeler¹ kurar ve sırf zan ardında dolaşırlar.

79. Artık vay o kimselere ki kendi elleriyle kitap yazarlar da sonra biraz para almak için 'Bu Allah tarafındandır' derler. Artık vay o ellerinin yazdıkları yüzünden onlara!.. Vay o kazandıkları vebal yüzünden onlara!..

80. Bir de dediler: 'Bize sayılı birkaç günden maada [başka] asla ateş dokunmaz'. 'Siz' de; 'Allah'tan bir ahid [söz] aldınız mı? Böyle ise Allah asla ahidinde hulfetmez [sözünden caymaz], yoksa Allah'a karşı bilemeyeceğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?'

81. Evet kim bir seyyie kesbetmiş de [bir fenalık yapmış da] hatîesi [o günahı] kendini her taraftan kuşatmış ise, işte öyleler ateş ehli, hep onda muhalleddirler!

82. İman edip salih ameller işleyenler, öyleler de işte cennet ehli, hep onda muhalledler [ebedi kalacaklar]!

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا مَا نِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ قَوْلِ الَّذِينَ يُكِبُّونَ الْكِتَابَ بَايْدِهِمْ نَشَأَ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لَيْسَ أَتْرُوبُ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا قَوْلِ لَهْمُ مِمَّا كَتَبَتْ آيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ نَمْسَنَآ الْتَارِءَ إِلَّا آتَاكَ مَا مَعْدُودَةٌ قُلْ أَخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ تُخْلَفَآ اللَّهُ عَهْدُهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّآرِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذَا خَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِأَنفُسِكُمْ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَٰكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾

83. Ve bir vakit İsrailoğulları'nın şöyle misakını aldık: 'Allah'tan başkasına tapmayacaksınız; ebeveyne [anaya-babaya] ihsan, yakınlığı olanlara da, öksüzlere de, biçarelere de... Nâsa [insanlara] güzellik söyleyin; namazı kılın; zekâtı verin'. Sonra pek azınız müstesna sözünüzden döndünüz, hâlâ da dönüyorsunuz!

1) "Bütün bildikleri hayal meyal mefkûrelerden, duydukları temennilerden ibarettir". *Emânî* (Ümniyye'nin çoğuludur) insanın kendi nefis ve hayalinde farz ve takdir ederek temenni edip durduğu şeylerdir. Kısaca, insanın kendi gönlünden saplandığı ve sürekli arkasından koştuğu bir mânâ, bir hayal, bir kuruntu demektir. (I/393 ve *Ümmî* kelimesi için bkz. A'raf/157, an: 3)

2) "Öyle yedi günde, kırk günde değil, hiçbir zaman o ateşten çıkamazlar, daima orada kalırlar, orası âlem-i ebed'dir!" (I/395)

قَالُوا دُعِ لَنَا رَبَّكَ يَبْنَ لَنَا مَا هِيَ إِلَّا الْبَقَرَتُ شَابَهُ عَلَيْنَا وَإِنَّا
 إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ فَيَقُولُ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولَ
 تُشِيرُ إِلَّا رِضًا وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لَا شَيْءَ فِيهَا قَالُوا النَّ
 حْتُ بِالْحَرْثِ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ وَإِذْ قُلْتُمْ
 نَفْسًا فَادْرَأْهُمُ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجُ مَا كُنْتُمْ تَكْمُنُونَ ﴿٧٢﴾
 فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِيَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ
 لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ قَسَتْ أُلُوفُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ
 كَالْإِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْجَارَةِ لِمَا يُتَجَدَّرُ مِنْهُ
 الْإِنهَارُ وَإِنْ مِنْهَا لِمَا يَشْقَى فَيُخْرِجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا
 لِمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾
 أَفَظَنَّمُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
 يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
 وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَإِذْ الْمَوَالِدُ الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا
 بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا لَوِ اتَّخَذَ اللَّهُ مِثْلَ مَا نَحْنُ عَلَيْكُمْ
 لِيَكُنْ جُزْءُكُمْ مِنْ عِنْدِ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

70. Dediler: 'Bizim için rabbine dua et, nedir o bize beyan etsin; çünkü o bakara bize müteşabih [benzer] geldi. Mâmafih Allah dilerse elbette buluruz'.

71. 'Rabbim'dedi; 'şöyle buyuruyor: bir bakara ki ne koşulur arazi sürer, ne de ekin sular, salma [başıboş/her ayıptan sâlim], hiç alacası yok'. 'İşte' dediler; 'şimdi hak ile geldin'. Bunun üzerine o bakarayı boğazladılar ki az kaldı yapmayacaklardı!

72-73. Ve o vakit bir kimse katletmiştiniz de hakkında birbirinizle atışmış, üstünüzden atmıştınız. Halbuki Allah sakladığınızı çıkaracaktı; onun için dedik ki: 'O bakaranın bir parçasıyla o maktûle [öldürülen kişiye] vurun'. İşte böyle, Allah ölüleri diriltir ve size ayetlerini gösterir, gerek ki akıllanasınız!

74. Sonra bunun arkasından kalpleriniz katılaştı. Şimdi onlar, taşlar gibi, hatta daha duygusuz; çünkü taşların öylesi var ki içinden nehirler kaynakıyor, öylesi var ki çatlıyor da bağından sular fışkırıyor ve öylesi var ki Allah'ın haşyetinden [korkusundan] yerlerde yuvarlanıyor. Sizler ise neler yapıyorsunuz Allah gafil değil!

75. Şimdi bunların size iman edivereceklerini ümit mi ediyorsunuz? Halbuki bunlardan bir fırka vardı ki Allah'ın kelâmını [Tevrat'ı] işitirlerdi de akılları aldıktan sonra onu bile bile tahrif ederlerdi.

76. Hem iman edenlere rast geldikle-rinde 'Amenna' [Biz mü'miniz] derler. Birbirleriyle halvet yaptıklarında [başbaşa kaldıklarında] da 'Rabbini-zin huzurunda aleyhinize hüccet edinsinler diye mi tutup Allah'ın size açtığı hakîkati onlara söylüyorsunuz? Aklınız yok mu be!?' Dediler.

1) "Hangi bakara olduğunu bir türlü anlayamadık". (I/383)

2) Krş. Bakara/ 14, an: 4

89. Yanlarındakini [Tevrat'ı] tasdiklemek üzere onlara Allah tarafından bir Kitab [Kur'an] gelince; önceden küfredenlere* karşı istimdad [yardım talep] edip dururlarken o tanıdıkları kendilerine gelince, tuttular ona küfrettiler.* İmdi Allah'ın lâneti kâfirlerin boynuna!..

90. Ne çirkindir o kendilerini sattıkları ki Allah'ın kullarından dilediğine kendi fazlından vahiy indirmesine bağy [hased ve isyan] ederek, Allah ne indirdiyse hepsine küfrettiler de gazab üstüne gazaba değdiler¹ ve o kâfirler için mühîn² bir azap var!

91. 'Allah ne indirdiyse iman edin!'denildiği zaman da onlara, 'Biz kendimize indirilene iman ederiz'derler de ötekine küfrederler. Halbuki beraberlerindeki tasdik edecek hak o! 'Yâ!..' de; 'iman ediyordunuz da niçin Allah'ın peygamberlerini öldürüyordunuz?'

92. Celâlim hakkı için, Musa size beyyinelerle [ayan-beyan mu'cize-

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ
وَكُنُوزًا مِنْ بَلَدٍ لَيْسَ تَفْتَحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ
مَاعَرِفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾
بِئْسَمَا أَشْرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
بَغْيًا أَنْ يَرْزِلَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
فَبَايُوا بَعْضُ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩٠﴾
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَوْحٌ مِنْ بَيْنِ أَنْزَلَ
عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى
بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ أَخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ
﴿٩٢﴾ وَإِذَا اخَذْنَا مِنْكُمْ وَالْفَنَاءَ فَوْقَكُمُ الطُّورُ
خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَأَسْمِعُوا قُلُوبَكُمْ لِمَا نَسْمِعُكُمْ
وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ
قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

lerle] gelmişti de arkasından tuttunuz danaya [buzağıya] taptınız. Siz o zâlimlersiniz!³

93. Bir vakit 'Size verdiğimiz Kitab'ı kuvvetle tutun ve dinleyin!' diye Tûr'u tepenize kaldırıp, misakınızı aldık. 'Dinledik, isyan ettik!' dediler ve küfürleriyle danayı kalplerinde iliklerine işlettiler⁴. 'Eğer' de; 'sizler mü'minlerseniz imanınız size ne çirkin şeyler emrediyor?'

1) "Gazap üstüne gazaba müstehak oldular". (I/417)

2) 'Mühîn bir azap'; yani ihanetkâr, hakaretâmiz, zilletli [zelil edici] bir azap! (I/418)

3) Bkz. A'raf/148-150

4) "Kalplerinde buzağı sevdası iliklerine işlemiştir". *İşrab* 'içirmek' demektir ki burada boyanan elbiseye boyayı içirmek mânâsında lâtif bir 'istiâre-i temsiliye' vardır. (I/422)

* *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an: 1

وَإِذَا أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَ تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ
 أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَسْهَدُونَ ﴿٨٤﴾
 ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقُولُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ
 مِنْ دِيَارِهِمْ لِنَنْظُرَ عَنْهُمْ بِإِلَازِمٍ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ
 يَأْتُواكُمْ آسَارُ يُفَادُّوهُمْ وَمُوْهُمْ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ
 أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ
 مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ
 الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
 تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ
 فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ
 آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَفَقَيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا
 عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ فَكَلَّمَآ
 جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ أَنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا لَوْ لَبِئْسَ مَا
 كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقُولُونَ ﴿٨٨﴾ وَقَالُوا لَوْ لَبِئْسَ مَا
 لَعَنَهُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٩﴾

84. Yine bir vakit misakınızı aldık: 'Birbirinizin kanlarını dökmeyeceksiniz ve nüfusunuzu [birbirinizi] diyarınızdan çıkarmayacaksınız'. Sonra siz buna ikrar da verdiniz [kabul de ettiniz] ve ikrarınıza şahid de oldunuz.

85. Sonra da sizler ta şunlarsınız ki kendilerinizi öldürüyorsunuz ve kendinizden bir fırkayı diyarla-

rından çıkarıyorsunuz, aleyhlerin- de ism u udvan ile birleşiyor, tezahürde bulunuyorsunuz² ve şayet size esir olarak gelirlerse fidyeleşmeye kalkıyorsunuz.³ Halbuki çıkarılmaları üzerinize haram kılınmış idi. Yâ!.. Siz Kitab'ın bir kısmına inanıp da bir kısmına küfür mü ediyorsunuz? Şu halde içinizden böyle yapanlar binnetice [sonuçta] dünya hayatında bir rüsvallıktan başka ne kazanırlar? Kıyamet günü de en şiddetli azaba kakılırlar. Allah yaptıklarınızdan gafil değildir!

86. Bunlar ahiret'i, dünya [alçak] hayat'a⁴ satmış kimselerdir; onun için bunlardan azap hafiflendirilmez ve kendilerine bir yardım da olunmaz!

87. Celâlim hakkı için, Musa'ya o Kitab'ı verdik, arkasından birtakım peygamberlerle de takip ettik. Hele Meryem'in oğlu İsa'ya beyyineler [açık deliller, mu'cizeler] verdik ve onu Ruh'ül-Kuds [Cebail] ile teyid eyledik. Yâ!.. Artık size nefislerinizin hoşlanmayacağı bir emr ile bir peygamber geldikçe, her defasında kafa tutarsınız, kibrinize dokunduğu için kimine yalan der, kimini öldürür müsünüz?

88. 'Bizim' dediler; 'kalplerimiz kılıflıdır'. Öyle değil! Kâfirlikleri sebebiyle Allah onları lanetledi; onun için az, pek az imana gelirler.

1) "Kendilerinizi/kendinizden olan nüfusunuzu öldürüyorsunuz, ferdî-ictimai intihar ediyorsunuz". (I/400)

2) "Onların aleyhinde diğer kısmınız ism ve udvan ile; yani vicdanların kabul edemeyeceği fenalık ve tecavüzkârlık ile birbirinize arka çıkıyorsunuz kötülük yapmakta birleşiyorsunuz". (I/400).

3) "Onlar düşman elinde esir olarak size gelirlerse, fidyelerini verip kurtarmaya kalkışıyorsunuz" veya "Onlar size esir düşer gelirlerse fidye almaya kalkışıyorsunuz". (I/400)

4) "Dünya denilen alçak hayata..." Dünya kelimesi 'en yakın' yahut 'pek alçak' anlamında bir sıfattır. Hayat-ı Dünya 'Dünya'nın hayatı' değil, 'dünya denilen hayat'; yani 'süflî, alçak hayat' yahut 'bugün içinde bulunmak itibariyle en yakın bulunan hayat' demektir. Bu kelime ahiret kelimesi gibi ve onun mukabili bir isim olarak da kullanılır. (I/402-403 ve bkz. Mülk/5, an: 1)

102-103. ...tuttular Süleyman mülküne dair şeytanların uydurup/takip ettikleri şeylerin ardına düştüler.¹ Halbuki Süleyman küfretmedi ve lâkin o şeytanlar küfrettiler.* Nâsa [insanlara] sihir tâlim ediyorlar ve Babil'de Harut, Marut [nâmında] iki melek üzerine indirilen şeyleri öğretiyorlardı. Halbuki o ikisi 'Biz ancak bir imtihan için gönderildik, sakın sihir yapmayı tecviz edip [caiz görüp] de kâfir olma!' demedikçe bir kimseye öğretmezlerdi. İşte bunlardan kişi ile zevcesinin arasını ayıracak şeyler öğreniyorlardı; fakat Allah'ın izni olmadıkça bununla kimseye zarar verebilir değillerdi. Kendilerine zarar verecek, menfaati olmayacak bir şey öğreniyorlardı. Kasem olsun, onu her kim satın alsa, her halde onun ahiret'te bir nasibi yok, bunu muhakkak bilmişlerdi, amma canlarını sattıkları o şey ne çirkin bir şeydi; onu bilselerdi! Evet! İman edip de korunmuş olsaydılar, elbette Allah tarafından bir mükâfat çok hayırlı olacaktı; bunu bilselerdi!

104. Ey iman edenler! 'Râinâ'

وَاتَّبِعُوا مَا نَزَّلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرُوا
سُلَيْمَانَ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ
السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِ مَارُوتَ وَمَا رُوتَ
وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ
فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ
وَمَا هُمْ بِضَآئِرٍ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِذَنِّ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ
مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ
أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَآتَقَوْا
لَمَثُوبَةٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا
وَأَسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾
مَا يَوْدُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَمَلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ
أَنْ يُنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصِرُ
رَحْمَتَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

demeyin, 'Unzurnâ²' deyin ve dinleyin, ki kâfirler için elîm [gayet acı] bir azap var!

105. Arzu etmez o küfredenler -ne ehl-i kitab'dan ve ne müşriklerden- ki size rabbinizden bir hayır indirilsin! Allah ise rahmetiyle imtiyazı dilediğine bahşeder ve Allah çok büyük fazl [lütûf] sahibidir.

1) "Hz. Süleyman'ın hükümet ve devleti aleyhine şeytanların takip ettiği şeytanlıklara, aynı zamanda şeytanların okuya geldiği *efsun* ve *efsane* kitaplarına uydular ve onun arkasına düştüler". (I/438)

2) *Râinâ* Bize riayet et, bizi gözet, teenni buyur, müsaade et ki anlayalım' mânâsında müslümanları n Hz. Peygamber'e hitaben kullandıkları bir ifade tarzıydı. Ancak böyle demeleri yasaklanarak 'Bize bak, bizi gözet' mânâsına gelen *unzurna* tabirini kullanmaları emredilmiştir. Bunun sebebi sadedinde birçok görüş ileri sürülmüştür. Nitekim 'Dinle a dinlenmeyesi!', 'Dinle a sözü dinlenmez herif!' gibi *hakaret* mânâsı taşıyan İbrance (veya Süryanice) bir tâbiri yahudilerin Arapça'da *olumlu* bir anlam ifade eden *râinâ* kelimesine benzeterek söylemeleri, bu yasaklamanın gerekçelerinden biri olarak gösterilmiştir. (I/452-455)

*) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

*) *Ümnivve* kelimesi için bkz. Bakara/78, an:1

113. Yehûd [yahudiler] dedi ki: 'Nasârâ [hristiyanlar] hiçbir şey üzerinde değil'. Nasârâ da dedi ki: 'Yehûd hiçbir şey üzerinde değil'. Halbuki hepsi de Kitab okuyorlar; ilmi olmayanlar da tıpkı öyle - onların dedikleri gibi- dedi. Onun için Allah ihtilaf etmekte oldukları davada, kıyamet günü beyenlerinde [aralarında] hükmünü verecektir.

114. Allah'ın mescidlerini içlerinde Allah'ın ismi anılmaktan meneden ve harab olmaları zımnında [maksadıyla] çalışan kimselerden daha zâlim de kim olabilir? Bunlar oralara korka korka olmaktan başka sûretle girmek salâhiyetini haiz değildirler. Bunlara dünya'da bir zillet var, bunlara ahiret'te azîm [büyük] bir azap var!

115. Mâmafih meşrik da Allah'ın, mağrib de! Nerede yönelseniz orada Allah'a durulacak cihet var! Şüphe yok ki Allah vasî'dir, alîm'dir.

116-117. Hem o zâlimler 'Allah veled ittihaz etti [evlat edindi]' dediler. Hâşâ Sübhâne! Doğrusu göklerde ve yerde ne varsa hep O'nun, hepsi O'na râm! Göklerin, yerin mübdîi [bir misâl olmaksızın yaradani] bir emri murad etti mi ona yalnız *ol* der, oluverir.

118. İlmi olmayanlar da 'Allah bizimle konuşsa ya, yahud bize bir mu 'cize gelse ya' dediler. Bunlardan evvelkiler de tıpkı böyle-bunların dedikleri gibi- demişti; kalpleri

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ
لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَلُونُ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا
كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ
أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ
لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَاللَّهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
فَإِنَّمَا تُؤَلُّوْا فِتْنَةً وَجْهَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَقَالُوا
أَتَتَّخِذُ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ بَلْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
كُلُّهُ قَائِنُونَ ﴿١١٦﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ
أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُحْكِمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ
بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

birbirine benzedi. Cidden yakîn edinecek [şüpheden kurtulacak] bir ümmet için biz mu'cizeleri açık bir surette gösterdik!

119. Şek yok, biz seni hak ile rahmetimizin müjdecisi ve azabımızın habercisi gönderdik. Sen o cehennemlikler-den mesûl de değilsin!

1) "İlmi olmayan cahiller, Arap müşrikleri, putperestler, dinsizler de bunların söyledikleri gibi söylediler. Bunlar da yahudiliğe, hristiyanlığa, semavî dinlere karşı 'hiçbir şeye istinad etmez, aslı yoktur!' dediler". (I/470)

2) "Bir tarafı doğu, bir tarafı batı olan tüm yeryüzü Allah'ındır!" (I/477 ve bkz. Bakara/142, an: 2)

3) Yahudiler 'Uzeyr Allah'ın oğludur', hristiyanlar 'Mesih İsa Allah'ın oğludur', Arap müşrikleri 'Melekler Allah'ın kızlarıdır' dediler. (I/479) Daha önceki şeriatlerin erbabı Allah Teâlâ'yı hilkatte 'ilk sebep' olması itibariyle 'Baba' olarak vasıflandırılırlar, hatta babaya 'Eb-i Asgar', Allah Teâlâ'ya 'Eb-i Ekber' derlerdi, fakat 'evlâdı var' demezlerdi. Sonradan cahiller bundan muradın *tevlid* ve *vilâdet* mânâsı olduğunu zannederek 'Baba'nın evlâdı olur' dediler, 'oğlu var, kızı var' demeye başladılar. Bu ise Allah'ı bilmemek, O'na şirk koşturmadır! (I/480 ve bkz. Yunus/68, an: 4)

4) Diğer bir kıraate göre; "Artık o cehennemliklerden sorma, onlardan birşey dileme, onlara yapacağımı ben bilirim!" (I/482)

مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ
 أَنَّا لِلَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّا لِلَّهِ
 مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۝ أَمْ يُرِيدُونَ أَنْ يَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ
 كَمَا سَأَلُوهُ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ لَا يُظْلَمُ
 فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝ وَكَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
 لَوْ يَرُودُكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفْرًا أَحَدًا مِنْ عِنْدِ
 أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقَّ فَاعْتَمَدُوا صَفْوَاحِي
 يَا أَيُّهَا اللَّهُ بِأَمْرِ إِيَّاكَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَأَقِيمُوا
 الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ
 يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِيَّاكَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝ وَقَالُوا
 لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى
 تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
 ۝ بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ
 عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

106. Biz bir ayetten her neyi nesh veya insa edersek, ondan daha hayırlısını yahut mislini [dengini] getiririz. Bilmez misin ki Allah herşeye kadîrdir, daima kadîrdir!

107. Bilmez misin ki Allah, hakikat göklerin ve yerin mülkü hep O'nun! Size de Allah'tan başka ne bir velî vardır, ne bir nasîr!

108. Yoksa siz peygamberinizi, bundan evvel Musa'ya sorulduğu gibi sorguya çekmek mi istiyorsunuz? Halbuki her kim imanı küfre değişirse, artık düz yolun ortasında sapıtmıştır!

109. Ehl-i Kitab'dan bir çoğu arzu etmektedir ki sizi imanınızdan sonra çevirip kâfir etseler; hak kendilerine tebeyyün ettikten [malûm olduktan] sonra sırf nefsanîyetlerinden, hasedden... Şimdi siz afv ile safh ile davranın, tâ Allah emrini verinceye kadar... Şüphe yok ki Allah her şeye kadîr, daima kadîrdir!

110. Hem namazı doğru kılın ve zekâtı verin; nefisleriniz [kendiniz] için her ne hayır da takdim ederse-niz, Allah yanında onu bulursunuz. Her halde Allah bütün yaptıklarınızı görüyor!

111. Bir de 'Yehûd [yahudiler] veya Nasârâ'dan [hristiyanlardan] başkası asla cennete giremeyecek' dediler. Bu onların kendi kuruntuları! 'Haydi' de; 'doğru iseniz, getirin burhanınızı [delilinizi]'.

112. Hayır! Kim özü muhsin olarak yüzünü tertemiz Allah'a teslim ederse, işte onun, rabbinin indinde ecir [mükâfatı] vardır, onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun olacak değillerdir!

1) Nesh lugatte tebdil etmek, değiştirmek; yani bir şeye gayrısını halef yapmak demektir. Bir şeyin kendisi nesh/tebdil olursa, bununla izale, ilga, iptal olması kast olunur. Nitekim 'Güneş gölgeyi nesh etti' denildiğinde 'onun yerine geçti', fakat bir şeyin mekânı/yeri nesh olursa (değiştirilirse) o şeyin naklve tahvili murad olunur. Mesela 'Kitabı istinsah ettim'; 'Bir kitabı diğerine naklettim' demektir. İstilahî mânâsı itibarıyla nesh dinî bir hükmün hilafına sonradan başka bu dinî delilin delâlet etmesidir ki ilm-i ilâhî'ye göre bu önceki hükmün süresinin sona erdiğinin bildirilmesi, bizim ilmimize göre de zâhiren bâkî görünen o hükmün kaldırılıp, değiştirilmesi demektir. (I/459-461)

2) "Onu unutturur, hafızalardan silerse" veya -diğer bir kıraate göre- "O ayetin hükmünün uygulanmasını ertelersek". (I/462)

3) "Onları affedin, dediklerine bakmayın, heyecana kapılıp da çekişmeye, dövüşmeye kalkışmayın!" (I/465)

127. Ve o vakit ki İbrahim Beyt'ten temelleri yükseltiyordu, İsmail de birlikte şöyle dua ettiler: 'Ey bizim rabbimiz! Kabul buyur bizden! Daima işiten, daima bilen sensin ancak sen!'

128. 'Ey bizim rabbimiz! Hem bizi yalnız senin için boyun eğen müslüman kıl ve zürriyetimizden yalnız senin için boyun eğen bir ümmet-i müslime vücuda getir ve bizlere ibadetimizin yollarını göster ve tevbe ettikçe üzerimize rahmetinle bak! Öyle tevab, öyle rahîm sensin ancak sen!'

129. 'Ey bizim rabbimiz! Hem de onlara içlerinden öyle bir peygamber gönder ki üzerlerine âyâtını [ayetlerini] tilâvet eylesin [okusun] ve kendilerine Kitab'ı ve Hikmet'i tâlim etsin [öğretip bildirsin] ve içlerini dışlarını temiz paklasın! Öyle azız, öyle hakîm sensin ancak sen!'

130. İbrahim'in milletinden kim yüz çevirir? Ancak kendine kıyan sefih!¹ Hakikat biz onu dünya'da ıstıfa ettik [süzüp seçtik], ahiret'te de o hiç şüphesiz yok salâh ile seçilenlerdendir.

131. Rabbi ona İslâm [ihlas ve iman ile teslim ol] emrini verince 'Teslim oldum rabb'ul-âlemîn'e'² dedi.

132. Bu dini İbrahim kendi oğullarına vasiyet ettiği gibi, Yakub da vasiyet etti; 'Oğullarım, Allah sizin için o dini ıstıfa buyurdu'³ başka dinlerden sakının, yalnız müslim olarak can verin!' Dedi.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَإِزْنًا مِّنَّا سَكَتًا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾ وَمَنْ يَرْغَبْ عَن مِّسَلَةِ إِبْرَاهِيمَ لَا مَن سِغَةِ نَفْسِهِ وَلَوْ اضْطَحِثْنَا فِي الدُّنْيَا وَآتَتْ فِي الْآخِرَةِ لَمَنِ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصَّي بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾ نَالِكَ أُمَّةٌ مَّا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

133. Yoksa siz şahitler miydiniz, Yakub'a ölüm hâli geldiği vakit; oğullarına 'Benim arkamdan neye ibadet edeceksiniz?' dediği vakit? Dediler ki: 'Senin Allah'ın ve ataların İbrahim ve İsmail ve İshak'ın Allah'ı ilâh-ı vahid'e [bir ilah'a] ibadet ederiz, biz ancak O'na boyun eğen müslimleriz'.

134. O bir ümmetti geldi geçti, ona kendi kazandığı, size de kendi kazandığınız, siz onların amellerinden sorulacak değilsiniz!

1) "Ancak kendisini zelil ve hakir kılmak, esaret zilletinde ve mahkûmiyetinde kalmak isteyen kimse!" (I/497 ve ayrıca krş. Bakara/13, an: 3)

2) Bkz. Fatiha/2, an: 3

3) "Sizin için kendisine uyulacak dini bizzat seçti, size dinlerin en safını, en güzelini ihсан eyledi". (I/499)

*) Bkz. Fâtiha/2-4, an: 4

وَلَنْ رَضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَبِيعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنْ هَدَىٰ
 اللَّهُ هُوَ الْهَادِي وَلَنْ أَتَّبِعَ أَهْوَاءَ هُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
 مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۝ الَّذِينَ آمَنَّا هُمُ الْكِتَابُ
 يَسْلُونَهُ حَقَّ بَلَاءٍ وَأُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَإِنَّكَ هُمُ
 الْخَاسِرُونَ ۝ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ذَكِّرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي
 فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ
 شَيْئًا وَلَا يُفْعَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ
 يُنصَرُونَ ۝ وَإِذْ ابْنَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبِّهِ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي
 جَاعِلٌ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنْسِلُ عَهْدِي
 الظَّالِمِينَ ۝ وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا
 مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا
 بَيْتَنَا لِلطَّائِفِينَ وَالْمَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ۝ وَإِذْ قَالَ
 إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مِنْ أَمْرٍ
 مِنْهُ بِأَلَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمِنتُهُ قَلِيلًا
 شَعًا اضْطُرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَيُسْ الْمَصِيرُ ۝

120. Sen milletlerine [dinlerine] tâbi olmadıkça, ne yehûd [yahudiler], ne nasârâ [hristiyanlar] senden asla hoşnud da olmazlar. 'Her halde yol, Allah yolu' de! Şânım hakkı için, sana vahiyle gelen bu kadar ilimden sonra - bilfarz- onların hevalarına tâbi olacak olsan, Allah'tan sana ne bir velî bulunur, ne bir nasîr!

121. Kendilerine Kitab'ı verdiğimiz ehliyetli kimseler, onu tilâvetinin hakkını vererek okurlar. İşte onlar ona iman ederler; her kim de onu inkâr ederse, işte onlar da hüsranda kalanlardır!

122-123. Ey İsrailoğulları! Sizlere in'am [ihsân] ettiğim nimetimi ve sizi vaktiyle âlemdeki ümmetlerin üzerine geçirdiğimi hatırlayın ve sakının öyle bir günden ki kimse kimseden [kimse nâmına] bir şey ödeyemez, kimseden fidye kabul edilmez ve ona şefaât de fayda vermez, hem de hiçbir taraftan yardım olunmazlar!¹

124. Şunu da hatırdâ tutun ki bir vakit İbrahim'i rabbi birtakım kelimât [kelimeler] ile imtihan etti. O onları itmam edince [tamamlayınca] 'Ben seni bütün insanlara imâ²m edeceğim' buyurdu. 'Yâ rabbî! Zürriyetimden de...' dedi. Buyurdu ki: 'Benim ahdime zâlimler nâil olamaz!'³

125. Ve o vakit Beyt-i Şerifi [Kâbe'yi] insanlar için dönüp varılacak bir sevabgâh ve bir dar'ul-eman⁴ kıldık -siz de Makam-ı İbrahim'den kendinize bir namazgâh edinin- ve İbrahim ile İsmail'e şöyle ahd verdik: 'Beytimi hem tavaf edenler için, hem ibadete kapananlar için, hem rûkû ve sücûda varanlar için tertemiz bulundurun!'

126. Ve o vakit İbrahim 'Yârab! Burasını emin bir belde kıl ve ahalisini enva-i semarâttan merzûk buyur;⁵ Allah'a ve ahiret günü'ne iman eyleyenlerini...' dedi. Buyurdu ki: 'Küfredeni'⁶ dahi merzûk eder de az bir zaman hayattan nasip aldırırım ve sonra ateş azabına muztar kılarım ki o ne yaman bir inkılâbdır!'

1) Krş. Bakara/47-48

İmam öne düşen, tâbi olunan, ön/öncül, kendisine uyulan demektir ki bu ayette 'Hz. İbrahim'i bir din ve şeriata sahip kılmak ve bununla insanların önüne düşürmek' mânâsı kastolunmaktadır. (I/491)

2) Bu ayet, zâlimin imamete ehil olmadığına ve başta âdil olup, sonradan zulüm yaparsa, o makamdan indirilmesinin vacib bulunduğuna delildir. (I/492)

4) Sevabgâh sevap kazanılacak yer Dar'ul-Eman saldırılardan emin olunacak, güvenli yer. (I/493)

5) "... her türlü üründen rızıklandırır!" (I/494)

6) Küfür kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

142. Nâs [insanlar] içinde süfeha¹ takımı 'Bunları bulundukları kible'den [Beyt-i Makdis'ten] çeviren ne?' diyecek. De ki: 'Meşrik da, mağrib de Allah'ındır!² O kimi dilerse, doğru bir caddeye çıkarır!'

143. Ve işte böyle sizi doğru bir
caddeye çıkarıp, ortada yürüyen bir
ümmet kıldık ki bütün insanlar
üzerine adalet numûnesi/hak
şahidleri olasınız; peygamber de
sizin üzerinize şahid olsun! Kible'yi
mukaddema durduğu [daha önce
yöneldiği] Kâbe yapışımız da sırf
şunun içindir; peygamber'in izince
gidecekleri, iki ökçesi üzerinde geri
döneceklerden ayıralım! O elbette
Allah'ın hidayet eylediği kimseler-
den maadasına [başkasına] mutlak
ağır gelecekti. Allah imanınızı zayi
edecek değil! Her halde Allah
insanlara ra'fetli, çok ra'fetli'dir,
rahîm'dir!³

144. Hakîkaten yüzünün semada
aranıp durduğunu görüyoruz.
Artık müsterih ol, seni hoşnut
olacağın bir kıble'ye memur
edeceğiz. Haydi yüzünü Mescid-i
Haram'a [Kâbe'ye] doğru çevir! Siz
de (ey mü'min-ler) nerede
bulunsanız, yüzünüzü ona doğru
çeviriniz! Kendilerine kitap
verilmiş olanlar da her halde
bilirler ki o, rablerinden gelen
haktır ve Allah onların yaptıkların-
dan ve yapacaklarından gafil
değildir!

سَبِقُوا لِّلْأَوَّلِينَ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّيْتُمْ عَنْ قِبَلِهِمُ الْبَتَّ
كَأَنَّا عَلَيْهَا لُقَيْلٌ مِّنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ يَهْدِي مَنِ شَاءَ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا
لِّتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا
وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يَبْتَغِ
الرَّسُولَ مِمَّن يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا
عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عِوَاذًا إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤٣﴾ فَذَرْنِي يَنْقَلِبْ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ
فَلَنُؤَلِّقَنَّ بَقِيَّةَ رِزْقِهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّا لَإِلَٰهِ
أَوْتُوا الْكِتَابَ لِيَعْلَمُوا أَنَّهُ الْخَوْبُ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَئِنْ آتَيْنَا الَّذِينَ يُؤْتُوا الْكِتَابَ
بِكُلِّ آيَةٍ مَا يَتَّبِعُونَ قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتِهِمْ
وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَيْتَ هَؤُلَاءَ
مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

145. Celâlim hakkı için, sen o kitab verilmiş olanlara her burhanı da [delili de] getirsen, yine senin kıblene tâbi olmazlar, sen de onların kıblesine tâbi olmazsın; bir kısmı diğer kısmın kıblesine tâbi değil ki!.. Celâlim hakkı için, sana gelen bunca ilmin arkasından sen tutar da onların hevaları na [keyiflerine] uyacak olursan, o takdirde sen de mutlak zulmedenlerdensindir!

1) Krş. Bakara/13, an: 3

2) "Gün doğusundan, gün batısına kadar bütün şu yeryüzü Allah'ındır. O'nun hiçbir mekâna ihtisası yoktur!" (I/522 ve bkz. Bakara/115, an: 2)

3) "Sizin, şefkat ve merhamet nâmına bildiğiniz şeylerin bütün kaynağı O'ndadır". (I/527 ve Rahîm kelimesi için bkz. Fatiha/2-4, an: 4)

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
 خَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ
 إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
 وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ
 مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾ فَإِنْ
 آمَنُوا بِمِلَّةِ مَا آمَنَ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ
 فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ
 اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾
 قُلْ اتَّخَذْتُنَا فِي اللَّهِ وَهُدًى وَرَبًّا وَرَبُّكُمْ وَكُنَّا أَعْمَالُنَا
 وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾ أَمْ تَقُولُونَ أَتِ
 إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
 كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أَنْتُمْ عِلْمُ أَمْرِ اللَّهِ وَمَنْ أَظْلَمُ
 مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ
 عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾ فَلَمَّا تَزَوَّجْنَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ
 مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

135. Bir de 'Yehûd [yahudi] veya nasârâ [hristiyan] olun ki hidayet bulasınız' dediler. De ki: 'Hayır! Hakperest hanif olarak İbrahim milleti ki o hiçbir zaman müşriklerden olmadı'.¹

136. Ve deyin ki: 'Biz Allah'a iman ettiğimiz gibi, bize ne indirildiyse, İbrahim'e ve İsmail'e ve İshak'a ve Yakub'a ve Esbat'a [Yakub'un ahfâdına/torunla-

rına] ne indirildiyse, Musa'ya ve İsa'ya ne verildiyse ve bütün peygamberlere rablerinden olarak ne verildiyse hepsine iman ettik. O'nun rasûllerinden [hiç] birinin arasını ayırmayız ve biz ancak O'nun için boyun eğen müslimle-

137. Eğer böyle -sizin iman ettiğiniz gibi- iman ederlerse, muhakkak doğru yolu buldular. Yok yüz çevirirlerse, onlar sırf bir şikak [ihtilaf ve çekişme] içindedirler. Allah da sana onların haklarından geliverecektir² ve O, o işiten, o bilen'dir!

138. '[Sen] Allah[ın] boyasına bak! (Vaftiz n'olacak?) Allah'tan güzel boya vuran kim? Biz işte O'na ibadet edenleriz!'³

139. De ki: 'Allah hakkında bizimle mücadele mi edeceksiniz? Halbuki O bizim de rabbimiz, sizin de ve bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size! Ancak biz O'na muhlisleriz!'

140. Yoksa 'İbrahim de, İsmail de, İshak da, Yakub da, Esbat da hep yehûd veya nasârâ idiler' mi diyorsunuz? De ki: 'Sizler mi daha iyi bileceksiniz, yoksa Allah mı? Allah'ın şahadet ettiği bir hakîkati bilerek ketmedenden [gizleyen-den] daha zâlim kim olabilir? Allah ettiklerinizden gafil değil!'

141. O bir ümmetti geldi geçti, ona kendi kazandığı, size de kendi kazandığınız ve siz onların işlediklerinden mesûl değilsiniz!

1) "Yahudi ve hristiyan değil, hanif/küfür ve şirkten âri hakka ve tevhid'e yönelmiş olarak İbrahim milleti olalım, hep onun dinine uyalım, onun dininin ehlinde olalım!" (I/514 ve bkz. Rûm/30, an: 2)

2) "Onların şerrine karşı Allah sana kâfidir. Biraz ertelese bile her halukârda onların hakkından gelecektir!" (I/515)

3) Bu ayet 136. ayette geçen 'iman ettik' ifadesine bağlı olarak ayetin sonuna kadar "Deyin ki" emrinin kapsamı na dahildir ve aradaki 137. ayet, ara-cümlesidir. (I/516-517)

154. Ve Allah yolunda katlolunanlara 'ölüler' demeyin! Hayır diridirler ve lâkin siz sezmezsiniz.

155-156. Çaresiz sizleri biraz korku, biraz açlık, biraz maldan, candan ve hasılattan eksiklik ile imtihan edeceğiz. Müjdele o sabırlıları ki başlarına bir musibet geldiği vakit 'inna lillahi ve inna ileyhi râciûn' (Biz Allah'ınız ve nihayet O'na döneceğiz) derler.

157. İşte onlar, rablerinden salâvat u rahmet onlara ve işte hidayete erenler onlar!

158. Hakîkat Safa ile Merve [tepeleri] Allah'ın şeâirindendir [alâmetlerindendir]; onun için her kim hac veya umre niyetiyle Beyt'i [Kâbe'yi] ziyaret ederse, tavafı bunlarla yapmasında ona bir günah yoktur! Her kim de gönlünden koparak bir hayır işlerse, şüphesiz Allah eciriyle meşkûr kılar âlim'dir!

159-160. İndirdiğimiz beyyinâtı ve ayn-ı hidayet olan âyâtı [ayetleri], insanlar için biz Kitab'da beyan ettikten sonra ketmedenler [gizleyenler], muhakkak ki onlara Allah lânet eder, lânet şanından olanlar da lânet eder; ancak tevbe edip, hâli düzeltip hakkı söyleyenler başka! Ben onlara bağışlarım [tevbelerini kabul ederim], öyle rahîm-tevvabım ben!

161-162. Amma âyâtımızı [ayetlerimizi] inkâr etmiş ve kâfir olarak can vermiş olanlar, işte

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ نَبِيًّا مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقِصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ ﴿١٥٦﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٥٧﴾ إِنَّا الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ وَأَعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ إِنَّا لَذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٥٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُّوا فَإُولَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ إِنَّا لَذِينَ كَفَرُوا وَمَا تَوَّاهُمْ كَفَارًا أُولَئِكَ عَلَيْهِمُ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿١٦٢﴾ وَالْهُكْمُ لِلَّهِ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

Allah'ın lâneti, meleklerin lâneti, insanların lâneti hep onların üstüne! Ebediyyen onun altında kalırlar; ne azapları hafifletilir, ne de kendilerine göz açtırılır.

163. Her halde hepinizin tanrısı bir tanrı; başka tanrı yok, ancak O! O rahmân-ı rahîm!

1) Allah'ın salâvatı bütün günahların mağfiretidir. Allah Teâlâ bunların günahlarını tamamen örter ve onları öyle nimetlere kavuşturur ki bunlar dünyada ne görülmüş, ne işitilmiş, ne de beşerin hatır ve hayaline gelmiş şeyler değildir. (I/553)

2) Hac ve Umre Kâbe'yi bilindiği şekliyle ziyaretir. Haccın özel bir vakti vardır, umre'nin ise yoktur. (I/554)

3) "Allah şükredenleri ve şükürlerinin derecelerini bilir ve ona göre şükürlerini karşılıksız bırakmaz!" (I/557)

4) "Allah'ın emirlerine, hükümlerine, irşadına ve bunlara iman ve ittiba etmenin vücûbuna delâlet eden delilleri..." (I/559)

5) Bkz. Fâtiha/2-4, an: 4

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنَّ
 فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾ الْحَقُّ
 مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُنْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلِكُلِّ وِجْهَةٍ
 هُومُؤَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْحِثَابَ إِنَّمَا تَكُونُوا آيَاتٍ بِكُمْ
 اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ
 قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
 وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٍ
 وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
 شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ
 فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَمْنَعِي عَيْنَكُمْ وَعَلَّامُ
 السُّمُورِ ﴿١٥٠﴾ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو
 عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
 وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾ فَادْكُرُونِي أذكُرْكُمْ
 وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا
 بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

146. O kendilerine Kitab verdiğimiz ümmetlerin uleması, onu (o peygamberi) oğullarını tanır gibi tanır. Böyle iken içlerinden bir takımı hakkı bile bile ketmederler [gizlerler].

147. O hak rabbinden!.. Artık şüpheye düşenlerden olma sakın!

148. Her birinin bir yöneti vardır, o ona yönelir. Haydin hep hayırlara koşun, yarışın! Her nerede olsanız Allah sizi toplar/bir araya getirir. Şüphesiz ki Allah herşeye kadîr!

149. Hem her nereden sefere çıkarsan, hemen Mescid-i Haram'a doğru yüzünü çevir! Bu emir şüphesiz hak, rabbinden olduğu muhakkaktır. Allah amellerinizden gafil de değildir!

150. Her nereden yola çıkarsan, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir ve her nerede olsanız yüzünüzü ona doğru çevirin ki nâs [insanlar] için aleyhinizde bir hüccet [delil] olmaya! Ancak içlerinden haksızlık edenler başka... Siz de onlardan korkmayın, benden korkun! Hem üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım, hem gerek ki hidayete eresiniz!

151-152. Nitekim içinizde sizden bir rasûl [elçi] gönderdik, size ayetlerimizi okuyor, sizi tezkiye ediyor, size kitab-hikmet öğretiyor, size bilmediğiniz şeyleri öğretiyor; o halde anın beni, anayım sizi ve şükredin de bana nankörlük etmeyin!

153. Ey o bütün iman edenler! Sabır ve salât ile yardım isteyin! Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.

1) "Sizi her türlü şirkten maddî-manevî çirkinliklerden, pisliklerden temizliyor". (I/439)

2) Sabıracıya katlanmak, onu geçirmek için sebat ve mukavemet etmek demektir. (I/340)

3) Bkz. Bakara/ 45-46

170. 'Allah'ın indirdiğine uyun!' denildiği vakit de onlara, 'Yok!' dediler; 'Atalarımızı neyin üzerinde bulduksa ona uyarız'. Ya ataları bir şeye akıl erdiremez ve doğruyu seçemez idiyselerde mi?

171. O kâfirlerin meseli, sade bir çağırma veya bağırmanın başkasını duymaz bir kulakla haykırmanın hâline benzer. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler, akıl da etmezler!

172. Ey o bütün iman edenler! Size kısmet ettiğimiz rızıkların hoşlarından yeyin ve Allah'a şükreyleyin, eğer ancak O'na tapıyorsanız!

173. O size yalnız şunları haram kıldı; meyte,¹ kan, hıncır [domuz] eti, bir de Allah'ın gayrisinin nâmına kesilen!² Sonra kim bunlardan yemeye muztar [yemek zorunda] kalırsa -diğerin hakkına tecavüz etmemek ve zaruret miktarını geçmemek şartıyla-ona da günah yükletilmez; çünkü Allah gafûr-rahîm'dir!

174. Allah'ın indirdiği Kitab'dan bir şeyi ketmedip [gizleyip] de bununla biraz para alanlar; muhakkak ki onlar karınlarında [karınları dolu-su] ateşten başka bir şey yemezler ve kıyamet günü Allah onlara ne [bir şey] söyler, ne de kendilerini tezkiye eder.³ Onlara sade bir azab-ı elîm [gayet acı bir azap] vardır!

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَبْتَعِ مَا آَلَفْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمُّ بَكْرُمُ عُنْتُمْ هُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَن اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧٣﴾ إِنَّا الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيُسْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُجْلِيهِمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الصَّلَاةَ بِالْهَدْيِ وَالْعَذَابُ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا الَّذِينَ اخْتَكَفُوا فِي الْكِتَابِ لَنُشِيقًا وَبَعِيدٌ ﴿١٧٦﴾

175-176. Onlar işte hidayeti verip dalâleti, mağfireti bırakıp azabı satın alan kimseler! Bunlar ateşe he sabırlı şeyler; zira şüphesiz ki Allah, Kitab'ı sebep-i hak ile indirdi. Kitab'da ihtilâf edenler⁴ ise, şüphesiz haktan uzak bir şıkak [ihtilaf ve çekişme] içindedirler.

1) Boğazlanması gereken ve fakat boğazlanmadan kendi kendine veya boğazlanma yerine geçmeyecek bir sebeple ölen herhangi bir hayvan ölü [leş]... (I/590)

2) *Ihlâl!* (Uhille) esasen *ref-i savt* (sesi yükseltmek) demektir. Müşrikler mâbudlarına kurban kestikleri zaman 'Lât nâmına', 'Uzza nâmına' diyerek onların isimlerini yüksek sesle yâd ederler/anarlar ve bu şekilde yüksek sesle yapılan kesime *ihlâl* denilirdi. Daha sonra bu kelime sessizce de yapılırsa mutlak *boğazlamak/kesmek* anlamında kullanılmıştır ki ayette de bu mânâdadır. (I/590)

3) "Günahlarından temizlemez müminlere yapacağı gibi mağfiretinden nasıbdar kılma, oldukları gibi bütün pislikleriyle haşreyler". (I/593)

4) "Allah'ın indirdiği kitapların hepsine inanmayıp da kimi Tevrat'a, kimi İncil'e inananlar ve sonra Kitab'ın bir kısmına inanıp, bir kısmına inanmayanlar". (I/594)

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفَلَاقِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ
اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَخْبَا بِالْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ
فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يَخْشَى اللَّهَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَلَدًا لَئِنْ بَجَّوْنَهُمْ كَتَبَ اللَّهُ وَالَّذِينَ
آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ رَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ
أَنَّهُمْ أَقْوَمَةٌ لِلَّهِ جَمِيعًا ۖ وَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ إِذْ
تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ
بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالِ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً
فَنَنْتَبِذَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأْنَا مِنْكَ كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ
حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٨﴾ إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ
بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَإِنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

164. Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara yarar şeylerle denizde akan gemide, Allah'ın yukarıdan bir su indirip de onunla arzı-ölmüşken-diriltmesinde, diriltip de üzerinde deprenen hayvanâtı [her türlü canlıyı] yaymasında,

rüzgârları değiştirmesinde, gök ile yer arasında müsahhar bulutta, şüphesiz hep bunlarda akıllı olan bir ümmet için elbet Allah'ın birliğine ayetler var!

165. İnsanlardan kimi de Allah'tan beride birtakım sınarlar¹ ediniyorlar da onları Allah sever gibi seviyorlar; iman edenler ise, Allah için sevgice daha kuvvetlidirler. Görse-lerdi o zulmü edenler; azabı görecekleri vakit hakikaten kuvvet, bütün kuvvet Allah'ındır ve hakikaten Allah çok şedid azaplıdır!²

166. O vakit o metbû olanlar [peşlerinden gidilenler] -azabı görerek- tâbi olanlardan teberri etmişlerdir [uzaklaşmışlardır]; aralarındaki bütün rabitalar [bağlar] didik didik kopmuştur.

167. Tâbi olanlar da şöyle demektedir: 'Ah! Bizim için dünyaya bir dönüş olsaydı da onların bizden teberri ettikleri gibi, biz de onlardan teberri etseydik!' işte böyle Allah onlara bütün amellerini üzerlerine yığılmış hasretler halinde gösterecektir ve onlar o ateşten çıkacak değillerdir.

168-169. Ey insanlar! Bütün arz-daki nimetlerimden helâl olmak, pâk olmak şartıyla yeyin³, fakat Şeytan'ın adımlarına uymayın⁴, çünkü o size belli bir düşmandır! O size hep çirkin ve murdar işleri emreder ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler söylemenizi ister.

1) İnsanlar tarafından böylesine bir sevgi ile mâbud/tanrı payesi verilen 'endad' o kadar çeşitlidir ki bir taş, bir maden parçasından, bir ot, bir ağaçtan tutunuz da semavî cisimlere, ruhlara, meleklerle kadar çıkar. 'Onları Allah sever gibi seviyorlar' cümlesinde geçen *hum* (onları) zamiri bunların bilhassa akıl sahibi olan kısmını vurgulamaktadır. Dolayısıyla müfessirler bu 'endad'ı (metinde 'sınarlar') şöyle izah etmektedirler: "Allah'a isyanda itaat ettikleri ileri gelenleri, reisleri, büyükleri..." (I/572-573). Burada evliya ve enbiya'yı mâbud derecesine çıkaranlar da ayetin şümülüne girerler. (I/574)

2) "Allah, azabı çok şiddetli olandır". (I/580)

3) "Helâlden kazanın, haram, pis, şüpheli şeylerden sakının, onlara tenezzül etmeyin!" (I/583)

4) Bkz. Bakara/208, an: 3

182. Her kim de vasiyet edenin bir hata etmesinden veya bir günaha girmesinden endişe eder de tarafeynin [tarafların] aralarını düzeltirse ona vebâl yoktur. Şüphesiz Allahgafûr-rahîmdir!

183. Ey o bütün iman edenler! Üzerlerinize oruç yazıldı[farz kılındı]; nitekim sizden evvelkiler [de] yazılmıştı. Gerek ki korunursunuz!

184. Sayılı günler...¹ İçinizden hasta olan veya seferde bulunan ise diğer günlerden sayısınca; ona dayanıp kalacaklar² üzerine de fidye; bir miskin doyumu... Her kim de hayrına fidyeyi artırırsa hakkında daha hayırlıdır. Bununla beraber oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır³ eğer bilerseniz.

185. O şehri ramazan [Ramazan ayı] ki insanları irşad için hak furkanı, hidayet delili beyyineler halinde Kur'an onda indirildi.⁴ Onun için sizden her kim bu ay şuhudda (hazarda) ise onu oruç tutsun,⁵ kim de hasta yahut seferde ise tutamadığı günler sayısınca diğer günlerden kaza etsin! Allah size kolaylık irade buyuruyor, zorluk irade buyurmuyor; hem buyuruyor ki sayıyı ikmal eyleseniz de size hidayet buyurduğu vech üzere Allah'ı tekbir ile büyükleyesiniz ve gerek ki şükredesiniz!

فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصِيفًا أَوْ إِنَّمَا فَاصِلًا بَيْنَهُمَا فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ أَيَا مَا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ جِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَيْسَ جَبْوًا وَلِيُؤْمِنُوا بِالْعَلَمَةِ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

186. Ve şayet kullarım sana benden sual ettilerse, muhakkak ki ben çok yakınımdır, bana dua edince duacının duasına icabet ederim. O halde onlar da benim davetime koşsunlar ve bana hakkıyla iman etsinler ki rüşd ile gidebilsinler [doğruca maksatlarına nâil olabilsinler]!

1) "Size farz kılınan oruç sayılı günlerdedir"; senenin günlerine nazaran az ve mahdud günlerdedir. (I/628- 629)

2) "Gerek edasında, gerekse kazasında oruca zor dayanabilen, orucu güçsü-nen/orucun güçlerini tüketeceği kimseler, mesela çok yaşlanmış veya iyileşme ümidi olmayan müzmin bir hastalığa yakalanmış bulunanlar..." (I/630-631)

3) "Zor da olsa oruç tutmanız sizin için fidye vermekten veya kazaya bırakmaktan daha hayırlıdır!" (I/641)

4) "Ayetleri furkan ve hidayet'ten ibaret beyyineler, tamamı tüm insanlara hidayet olarak Kur'an bu ayda inzâl olundu". (I/645) Diğer bir yorumu göre "... Kur'an bu ayda nâzil olmaya başladı". (I/645-646)

5) Burada ayet şu mânâlarda anlaşılabilir: "Sizden her kim a) Ramazan'da mukim ise/seferi değilse, b) Ramazan'ı yakinen bilirse, c) Ramazan'ın hilâlini görürse oruç tutsun!" (I/647)

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ وَعَهْدُهُمْ إِذَا عَاهَدُوا
وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ
وَالْأَنْثَىٰ بِالْأُنْثَىٰ فَمَنْ عُتِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعَ بِالْمَعْرُوفِ
وَادَّاءَ إِلَيْهِ إِحْسَانٌ ذَلِكَ خَفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَعْنَدَ
بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٨﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي
الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ
الْمَوْتُ أَنْ تَرَكَ خَيْرَ الْوَصِيَّةِ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ
بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ
فَإِنَّمَا أَنَّهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

177. Erginlik [hayra ermek] değil, yüzlerinizi kâh gündeği tarafına çevirmeniz, kâh batı... Velâkin [hayra] eren o kimsedir ki Allah'a, ahiret günü'ne, melâike'ye [meleklerle], Kitab'a ve bütün peygamberlere iman edip, karabeti olanlara [akrabalara], öksüzlere, biçarelere, yolda kalmışa, dilenenlere ve esirler uğrunda seve seve mal vermekte, hem namazı kılmakta hem zekâtı vermekte... Bir de antlaştıkları vakit ahidlerini yerine getirenler, hele sıkıntı ve hastalık

hallerinde ve harbin şiddeti zamanında sabr u sebat edenler, işte bunlardır o sâdıklar ve işte bunlardır o korunan muttakîler!

178. Ey o bütün iman edenler! Maktûller [kasden ve mazlum olarak öldürülenler] hakkında üzerinize kısas¹ yazıldı: hür'e hür, köleye köle, dişiye dişi! Bunun üzerine her kim kardeşinden [kardeşi tarafından] cüz'i bir affa mazhar olursa; o vakit vazife, birinin [maktûlün velîsinin] o mârufu takip etmesi, birinin [affa mazhar olan katilin] de ona borcunu güzellikle ödemesidir. Bu, rabbinizden bir tahfif [hafifletme] ve bir rahmettir. Her kim bunun arkasından yine tecavüz ederse,² artık ona elim [gayet acı] bir azap vardır!

179. Hem kısasta size bir hayat vardır ey temiz aklı, temiz özü olanlar! Gerek ki korunursunuz!

180. Birinize ölüm geldiği vakit, bir hayır (bir mal) bırakacaksa, babası ve anası ve en yakın akrabası için meşrû bir surette vasiyet etmek -muttakîler üzerine icrası vacip bir hak olarak- üzerinize yazıldı.

181. İmdi her kim bunu duyduktan sonra onu değiştirirse, her halde vebali sırf o değiştirenlerin boynunadır. Şüphe yok ki Allah işitir, bilir.

1) Kısas lugatte 'mukabele bilmis' (aynıyla karşılık vermek), herhangi bir hakkı misliyle takas etmek demektir. (I/601)

2) "Bundan sonra kim bu hükümlere ve emirlere riayet etmeyerek haddini tecavüz eyler, katil olmayanı katleder veya katili affettikten ya da diyeti aldıktan sonra katlederse..." (I/606)

191-192. ... ve onları nerede yakalar-sanız öldürün ve sizi çıkardıkları yerden [Mekke'den] onları çıkarın! O fitne katilden eşeddir [öldürmekten daha ağırdır]! Yalnız Mescid-i Haram yanında onlar size kıtal etmedikçe [sizinle savaşmadıkça], siz de onlara kıtal etmeyin; fakat sizi öldürmeye kalkışırlarsa, hemen onları öldürün! Kâfirlerin cezası böyledir! Artık şirkten vazgeçerlerse, şüphesiz ki Allah gafûr-rahîm'dir!

193. Hem bir fitne kalmayıp, din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla çarpışın; vazgeçerlerse artık husûmet [savaş] ancak zâlimlere karşıdır!

194. Hürmetli ay, hürmetli aya ve bütün hürmetler birbirine kısastır! O halde kim size tecavüz ettiyse [saldırdıysa], siz de ona ettiği tecavüzün misliyle tecavüz edin de ileri gitmeye Allah'tan korkun ve bilin ki Allah muttakilerle beraberdir!

195. Ve Allah yolunda infak eyleyin (masraf verin) de kendi ellerinizle [kendinizi] tehlikeye bırakmayın¹ ve güzel hareket edin; çünkü Allah güzellik edenleri sever!

196. Hacc ve Umre'yi de Allah için tamam yapın; eğer ihsara tutulmuşsanız,² o vakit hedy'in³ kolayınıza geleni! Bununla beraber bu hedy, mahalline [yerine] varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin! İçinizden hasta olana veya başından bir eziyeti bulunana tıraş için oruç veya sadaka veya kurbandan ibaret bir fidye var;

وَأَقْتُلُوا مَن حَيْثُ نَقَضْتُمُ عَهْدَهُمْ وَأَخْرَجُوهُمْ مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجْتُمُوهُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تُقَاتِلُوا مَن عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يَقَاتِلُوكُم فِيهِ فَإِن قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوا مَن كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ۖ فَإِن نَّتَّهِوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ۚ وَقَاتِلُوا مَن لَّا يَتَّكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونُوا لَدَيْنَ اللَّهِ فَإِن نَّتَّهِوْا فَلَا تَعْدُوا ۚ إِنَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ۖ الشَّهِيرُ الْحَرَامِ وَالْحَرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَن غَنَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا غَنَدَىٰ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۚ وَانْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۚ وَمَا تَوْحِيشُ الْعَمْرَةِ لِلَّهِ فَإِن أُخْضِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَخْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ فَإِذَا أَمُنْتُم مِّنَ الْعَمْرَةِ إِلَى الْيَمِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَ أَيَّامٍ ۚ فَمَن فَعَلَ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ ۚ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۚ ذَلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرًا مِّلَّةَ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۚ

1) Bu ayet, Allah yolunda savaşmaktan ve bu uğurda mal sarfetmekten kaçınmanın bir tehlike olduğunu ihtar etmektedir. (II/701)

2) "Zorunlu bir mâniaya tutulup, hacdan veya umre'den kalırsanız..." (II/712)

3) Hedy deve, sığır, davar cinsinden Beytullah'a hediye olarak gönderilen kurbanlıkların adıdır. (II/712)

4) "Mescid-i Haram'da oturmayanlar" veya "Mekke'ye ihramsız girmeleri caiz olmayanlar". (II/715-716)

ihyardan aman bulduğunuz vakit de her kim hacca kadar umre ile sevap kazanmak isterse, ona da hedy'in kolay geleni! Bunu bulamayana ise oruç; üç gün hacda, yedi de avdet ettiğinizde ki tam on gündür ve şu hüküm; ehli, Mescid-i Haram mukimlerinden olmayanlar⁴ içindir. Hasılı Allah'tan [azabından] korkun ve bilin ki Allah'ın ikabı [azabı] cidden çok şiddetlidir!

أَحِلَّ لَكُمْ كَيْلَ الصَّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلَّمَ اللَّهُ أَنْتُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَأَنْبِغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ إِلَيْكُمُ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٨﴾ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِنَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٩﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ فِي الْهَلَاكِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحُجِّ وَلِلسَّيْرِ الْبُرْجَانِ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُودِهَا وَلِكِنَّ الْبِرَّ مِنَ الْأَنْفِ وَاتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَقُولُوا لِلَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٩٠﴾ وَقَالُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَفْقَهُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا أَنَا اللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿١٩١﴾

187. Oruç gecesi kadınlarınıza ilişmeniz [yaklaşmanız] size helâl buyuruldu; onlar sizin için bir libas, siz de onlar için bir libas mesabesinde-siniz.¹ Allah nefsinize emniyet edemeyeceğinizi bil-diği için müracaatınızı kabul buyurdu ve sizden

affetti. Şimdi onlara mübâşeretle bulunun² ve Allah'ın sizler için yazdığını isteyin³ ve tâ fecrin beyaz ipliği siyah iplikten sizce seçilinceye kadar⁴ yeyin için; sonra da ertesi geceye kadar orucu tam tutun! Bununla beraber siz mescidlerde itikâf hâlinde iken,⁵ onlara mübâşeretle bulunmayın! Bunlar Allah[ın] hudududur, sakın onlara yaklaşmayın! Böyle ayırdediyor Allah ayetlerini insanlara ki sakınıp korunsunlar.

188. Bir de aranızda mallarınızı bâtil sebeple yemeyin! Nâsın emvalinden [insanların malların-dan] bir kısmını bile bile günah ile yemek için o malları hâkimlere sarkıtmayın!

189-190. Sana hilâllerden soruyorlar. 'Onlar' de; 'insanlara hacc için de vakit ölçüleridir. Bununla beraber erginlik [hayra ermek], evlere arkalarından gelmenizle değildir⁶ ve lâkin [hayra] eren, korunandır! Evlere kapılarından gelin ve Allah'a [sığınıp] korunun ki felâh bulasınız! Korunun da size kıtâl edenlerle fisebilillah [Allah yolunda] çarpışın, fakat haksız taarruz etmeyin;⁷ çünkü Allah haksız taarruz edenleri sevmez!

1) "Onlar sizin elbiseniz/örtünüz, siz de onların elbisesi/örtüsünüz!" (I/670)

2) "Mübâşeretle (cinsî münasebette) bulunabilirsiniz..." (I/671)

3) "Allah'ın sizin için ezelde yazdığı, takdir ettiği zürriyeti isteyin" veya "Allah'ın meşrû kıldığı şekilde ilişkide bulunmayi (mevzi-i tenasül) talep edin!" (I/671)

4) "Sabahleyin şafak sökünceye, tan yeri iplik gibi ağırincaya kadar..." (I/671-672)

5) İtikaf lugatte kişinin bir yerde kendisini hapsederek, durup beklemesi demektir. Şer'i mânâda ise bir mescidde itikaf niyetiyle kalmaktır. (I/675)

6) Burada hakîkî ve kinâî olmak üzere iki mânâ vardır: a) "Cahiliye ehlinin ihramda iken yaptıkları bu davranış bir ibadet değildir." b) "Allah'ın Rasûlü'ne ilm-i nücûm'a dair soru sormak, Peygamber'i -hâşâ- bir müneccim ve Kur'an'ın bir nücûm kitabı yerine koymak ve diğer ilimlerle nübüvvet ilminin maksatlarını ayıramamak, işe tersinden başlamak demektir ki işlere böyle tersinden başlamakla hayra erilmez!" (I/685)

7) Veya "...taarruzda haksızlık etmeyin!" (I/694)

203. Bir de sayılı günlerde Allah'ı zikredin (tekbir alın)! Bunlardan iki gün içinde avdet [geri dönmek] için acele edene günah yok, teahhur edene de [geri kalana da] günah yok amma korunan için! Allah'a korunun ve bilin ki siz O'na haşrolunacaksınız.

204. Nâs [insanlar] içinden kimi de vardır ki dünya [alçak] hayat hakkında sözleri seni imrendirir; bir de kalbindekine Allah'ı şahid tutar, halbuki o İslâm hasımlarının en yamanıdır!

205. İş başına geçti mi yeryüzünde, içine kadar fesad vermek ve hars u nesli [ekinleri ve zürriyetleri] helâk etmek için sa'yeder [çabalar durur]. Allah da fesadı sevmez!

206. Ona 'Allah'tan kork!' denildiği zaman da kendisini günah ile onur tutar, [bu nedenle] cehennem de onun hakkından gelir. Cidden ne fena yataktır o!

207. Yine nâs içinden kimi de vardır ki Allah'ın rızasına ermek için kendini feda eder. Allah ise kullarına çok ra'fetli'dir [şefkatlidir]!

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ۚ فَمَنْ تَجَافَىٰ عَنْهَا فَأُولَٰئِكَ إِنَّ اللَّهَ يَكُونُ سَوِيًّا بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۚ
فَلَا تَأْسَ بِمَتَاعٍ وَلَا بَكَاةٍ ۚ فَالْإِشْرَافُ عَلَيْكُمْ عَلَيْنَا تَأْتِي وَنَقُوتُهُ ۚ
اللَّهُ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۚ وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يُعْجِبُ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللَّهَ
عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ ۖ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ۚ وَإِذَا تَوَلَّىٰ سَعَىٰ
فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۚ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَاسَادَ ۚ وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ
أَخَذَهُ الْعِزَّةُ ۚ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَيْسَ إِلَٰهًا
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ۚ
وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۚ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا
فِي السِّلْمِ كَآفَّةً ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۚ فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ
مَآجَاءِ نَصِيبِكُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۚ
مَلْ يُنْظَرُونَ ۚ لَا أَنْ يَأْنِيَهُمْ اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِنَ الْفُجَاءِ
وَالْمَلَكُ ۚ وَقُضِيَ الْأَمْرُ إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۚ

208. Ey o bütün iman edenler! Kâffeten [hepiniz] silm'e girin de Şeytan[ın] adımlarına uymayın; çünkü o sizin aranızı açan belli bir düşmandır!

209. Size bunca beyyineler [açık deliller] geldikten sonra yine kayarsanız, iyi bilin ki Allah çok onurlu bir hakim'dir!

210. Onlar sade gözetiyorlar ki Allah buluttan gölgelikler içinde meleklerle geliversin de kendilerine, iş bitiriliversin! Halbuki bütün işler Allah'a götürülür.

1) Bkz.. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

2) "İslâm'a ve dolayısıyla sulh ve selâmete girin de..." (II/735-736)

3) "Şeytan'ın adımlarına; insanları yoldan çıkaran küfür ve dalâl ehlinin sözlerine ve fiillerine uymayın, isyan, tefrika ve şeytanlık yollarına sapmayın!" (II/735)

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ
وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ
يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزُودُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى
وَأَتَقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿١٩٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوا مَا كُنْتُمْ
وَأِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لِنَاصِبِينَ ﴿١٩٩﴾ ثُمَّ فَيضُوا
مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠٠﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمْ مِنْ حَجِّكُمْ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ الَّذِي كَذَرَكُمْ أَبَاءَكُمْ كُمْ
أَوْ شَدَّ ذِكْرًا مِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا
فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠١﴾ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ
حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠٢﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ
نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٣﴾

197. Hacc, malûm aylar[dadır]. Kim o aylarda hacca şürû ederse [başlarsa], artık hacda ne refes, ne füsuk, ne cidal yok! Hayra dair ise ne işlerseniz Allah onu bilir ve çünkü azığın en hayırlısı takvadır. Azık tedarik edin de bana takva ile gelin ey beyni olanlar!

198. Rabbinizin fazlından ticaret istemeniz size günah değildir! Derken Arafat'tan ifaza ettiniz mi Meş'ar-ı Haram yanında [Müzdelife'de] Allah'ı zikredin; hem O'nu size doğrusunu öğrettiği gibi zikre-din! Doğrusu siz bundan evvel cidden şaşırımlılardan idiniz.

199. Sonra nâsın [insanların] ifaza eylediği yerden ifaza edin ve Allah'ın mağfiretini isteyin; çünkü Allah gafûr-rahîm'dir!

200-202. Nihayet menasikini-^{ke} zi [hac ibadetlerinizi] bitirdiniz mi vaktiyle atalarınızı andığınız gibi, hatta daha şiddetli bir anışla Allah'ı anın/zikredin; çünkü nâsın kimisi 'Rabbena!' der; 'bize dünya'da ver'. Buna ahiret'te kısmet yoktur! Kimisi de 'Rabbena! Bize dünya'da bir güzellik ver, ahiret'te de bir güzellik... ve bizi ateş azabından koru!' der. İşte bunlar, bunlara kazandıklarından bir nasip var! Allah'ın hesabı da çabuktur!

1) "Haccın vakti, öteden beri insanlar arasında bilinen aylardadır". Bu malûm aylar; *Şevval, Zilkâde* ile onuna kadar *Zülhicce*'dir. (II/718)

2) "Hacda iken ne cinsel ilişki (refes), ne kötü söz, ne mahzurlu şeyleri işleyerek şer'i hududlardan çıkmak (füsuk) ve ne de hizmetçiler veya arkadaşlarla mücadele ve muhalefet (cidal) yoktur!" (II/719)

3) Araplar cahiliye döneminde hac mevsimlerinde *Ukaz, Mecenne, Zülmecaz* gibi pazar ve panayırlar açarlar ve geçimlerini temin ederlerdi. İslâm gelince, hacda bunlardan sakınmaya başladılar. Ayet bu husus hakkında nâzil olmuştur. (II/721)

4) "Arefe günü *Arafat Dağı*'ndaki vakfe'den cemaatle seller gibi boşanıp aktığınızda..." (II/721)

216. Kıtâl üzerinize yazıldı, gerçi o size hoş gelmez, fakat olur ki siz bir şeyi hoşlanmazsınız [sevmezsiniz], halbuki hakkınızda o bir hayırdır ve olur ki bir şeyi seversiniz, halbuki hakkınızda o bir şerdir. Siz bilmezken Allah bilir!

217. Sana hürmetli aydan ve onda kıtalden soruyorlar. De ki: 'Onda bir kıtâl büyük bir günah-tır! Mâmafih Allah yolundan bir men [engelleme] ve O'na bir küfür ve Mescid-i Haram'dan men ve ehlini ondan çıkarmak, Allah yanında daha büyük; ve fitne katilden [adam öldürmekten] daha büyüktür!' Onlar güçleri yeterse sizi dininizden döndürmek için sizinle muharebe etmekten [savaşmaktan] bir zaman geri durmazlar. Sizden de her kim dininden döner ve kâfir olarak can verirse, artık onların bütün amelleri dünya ve ahiret[te] heder [bir hiç] olmuştur ve artık onlar ashab-ı nardırlar [ateş arkadaşları], hep orada muhalled [ebedi] kalırlar.

218. Şüphesiz iman edenler ve Allah yolunda muhacir olup da mücâhede edenler, muhakkak bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah gafûr-rahîm'dir!

219. Sana hamr' ve meysir'den

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٍ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَبْرَأُونَ بِقَاتِلَتِهِمْ حَتَّى يَرُدُّوكُم مِّن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَن يَرْدِدْ مِنْكُم مِّنْهُ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ إِنَّا أَنزَلْنَا مَنُونًا وَالَّذِينَ آمَنُوا وَآلِيزُوا مَا جَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْغَفْوُ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ۝

soruyorlar. De ki: 'Bu ikisinde büyük bir günah, bir de nâsa [insanlara] bazı menfaatler var; fakat günahları menfaatlerinden daha büyüktür!' Yine sana soruyorlar, neyi infak edecekler? De ki: 'Sıkmayanını!' Böyle beyan ediyor Allah size ayetlerini ki düşünesiniz...

1) "Allah yolunda savaşmak üzerinize farz kıldır". (II/755)

2) Cemaziye'l-âhir ayının son günü Abdullah b. Cahş komutasındaki bir müslüman gözcü grubu ile müşriklere ait bir ticaret kervanı arasında çıkan çatışmada bir müşrik öldürülmüştü. Ertesi günün haram aylardan Receb ayının ilk günü olmasını bahane eden müşriklerin bu hâdiseyi kutsal bir ayın ihlâli şeklinde göstererek giriştikleri propaganda neticesinde bazı tartışmalar gündeme geldi ve bu ayet nâzil oldu. (Bkz. II/755-758)

3) Hamr esasen örtmek mânâsına masdar olduğu halde, çiğ üzüm şirasından sertleşmiş ve köpüğünü atmış olan şaraba isim olmuştur; zira aklı bürüyüp örter. (II/761)

4) Meysir (yüsr veya yesar'dan) kumar oynamak anlamına gelir ki kumarda [kelimenin mânâsı itibariyle] kolayla kla/zahmetsiz mal çarpmak veya çarptırmak söz konusudur. (II/764)

سَلِّبَنِي إِسْرَآءِيلَ كَمَا تَتَّبَعُهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ
 نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾
 زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ
 آتَمُوا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ
 ﴿٢١٢﴾ كَانَ لِلنَّاسِ أَمَةٌ وَاحِدَةٌ فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
 وَانزَلَ مَعَهُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فَمَا اخْتَلَفُوا
 فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ
 الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا
 فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ
 مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾ أَمَرَ حَسْبُهُ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ
 مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْمِ الْبَنَاتِ وَالصَّرَاءِ
 وَزُلْزَلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نُضَرُّ بِاللَّهِ
 إِلَّا أَنْ نُضَرَ بِاللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا
 أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّذِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ
 وَآيِنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

211. Benî İsrail'e sor: 'Biz onlara ne kadar açık ayet vermiştik?' Fakat Allah'ın nimetini her kim kendine geldikten sonra değiştirirse, şüphe yok ki Allah'ın ikabı [azabı] şiddetlidir!

212. Küfredenlere o dünya [alçak] hayat bezendi de iman edenlerle eğleniyorlar; halbuki korunan o mü'minler kıyamet günü onların fevkindedir. Allah dilediğine hesapsız nimetler verir!

213. İnsanlar tek bir ümmet idi. Ayrılımları [ihtilâf etmeleri] üzerine Allah rahmetinin

müjdecileri ve azabının habercileri olmak üzere peygamberler gönderdi ve beraberlerinde hak ile kitab indirdi ki nâs [insanlar] arasında ihtilâf ettikleri noktada hakem olsun! Bunda da sırf o kitab verilenler, kendilerine bunca beyyineler [açık deliller] geldikten sonra tuttular aralarındaki ihtiras yüzünden ihtilâfa düştüler. Bunun üzerine Allah onların ihtilaf ettikleri hakka - izn-i ilâhîsiyle- bu iman edenleri doğrudan doğru muvaffak buyurdu. Öyle ya, Allah dilediğini doğru yola çıkarır!

214. Yoksa siz kendinizden evvel geçenlerin mesel olmuş halleri hiç başınıza gelmeksizin cennete girivereceksiniz mi sandınız? Onlara öyle ezici mihnetler [sıkıntılar], kımıldatmaz zaruretler dokundu ve öyle sarsıldılar ki hatta peygamber ve maiyetinde [beraberindeki] iman edenler 'Ne zaman Allah'ın nusreti [yardımı]?' diyeceklerdi. Bak işte Allah'ın nusreti yakın!

215. Sana soruyorlar; neye [kimlere] infak edecekler? De ki: 'Verdiğiniz nafaka ana-baba, en yakınlar, öksüzler, bîçareler, yolda kalmışlar içindir! Hayr olarak daha her ne yaparsanız, her halde Allah onu bilir!'

1) Krş. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

2) 'Ayrılımları/ ihtilaf etmeleri üzerine...' ibaresi ayetin metninde lafız olarak yer almıyorsa da mânâ olarak mevcuttur. (Krş. Yunus/19). Ayrıca bu ibare İbn Mes'ud'un kıraatinde tasrih de edilmiştir. (II/741)

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ
لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَارْحَمُوا وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ
مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَغْنَيْنَاكُمْ أَنْتُمْ اللَّهُ غَيْرُ خَيْرِ
وَلَا تَتَّبِعُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَا مََّةٌ مُّؤْمِنَةٍ خَيْرٌ
مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا
وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ
يَدْعُونَ إِلَى التَّارِكِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ
بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَيْضِ قُلْ هُوَ ذِي فَاعِزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْحَيْضِ
وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ
أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ
نِسَاءُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأَوْخِشُوا أَنْفُسَكُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُّلاَقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ
وَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا
وَتُضِلُّوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

220. ... dünya ve ahiret hakkında! Bir de sana yetimlerden soruyorlar. De ki: 'Onlar hakkında bir ıslâh, (karışmamaktan) daha hayırlıdır, kendilerine de karışırsanız ihvanınızdırlar [dinde kardeşlerinizdirler]. Allah muslihi müfsidden ayırır. Eğer Allah dileseydi, sizi mutlak sarpa sardırırdı. Şüphesiz ki Allah azîz'dir, hakîm'dir!'

221. Mâmafih müşrikeleri [müşrik kadınları]

-iman etmedikçe- nikâh etmeyin. Bir müşrike sizi imrendirse bile, iman etmiş bir cariyeye her halde ondan daha hayırlıdır. Müşrik erkeklere de nikâh ettirmeyin! Bir müşrik size hoş görünse bile, mü'min bir kul elbette daha hayırlıdır. Onlar sizi ateşe davet ederler, Allah ise izniyle cennete ve mağfirete davet ediyor da ayetlerini insanlara beyan buyuruyor, gerek ki hatırdan tutarlar!

222. Sana hayız'dan da soruyorlar. De ki: 'O bir ezadır!' Onun için hayız zamanı kadınlardan çekilin ve temizlenene kadar onlara yanaşmayın; iyi temizlendiler mi o vakit Allah'ın emrettiği yerden onlara varın! Her halde Allah çok tevbe edenleri de sever, çok temizlenenleri de sever!

223. Kadınlarınız sizin için bir harştır. O halde harsınıza nasıl isterseniz varın ve kendileriniz için ileriye hazırlık yapın ve Allah'tan korkun ve her halde O'nun huzuruna varacağınızı bilin! Müjdele mü'minlere!..

224. Bir de sözünüzde durmanız ve muttakî olmanız ve nâsın [insanların] arasını düzeltmeniz için Allah'ı yeminlerinize hedef (veya siper) edip durmayın!

1) Bu cümle bir önceki ayetin devamıdır: "Böyle beyan ediyor Allah dünya ve ahiret hakkındaki ayetlerini ki..." (II/767)

2) "Kadınlar sizin ekinliğinizdir" Hars ziraat gibi 'ekin ekmek' demek olup, ekin yeri, mezra mânâsına isimdir. Bu tâbir ile kadının kadınlık uzvu bir yer'e, erkeğin nutfesi tohumu, doğacak çocuk da hasılâta benzetilerek bir *istiare* yapılmış ve bununla Allah'ın emrettiği hars/ekin yeri izah buyurulmuştur. (II/777)

3) Bkz. Bakara/2, an: 3

234. İçinizden vefat edip de arkalarına kadın bırakanların zevceleri, nefislerini dört ay, on gün bekletecekler; iddetlerini bitirdiler mi artık kendi haklarında meşrû olarak ihtiyar edecekleri hareketten size mesuliyet yok! Allah her ne yaparsanız habîr'dir [haberdardır]!

235. Kadınlara namzetliği çıtlat-manızda veya gönlünüzde tutma-nızda da size bir beis yoktur! Allah biliyor ki siz onları mutlaka anacaksınız; ancak kendileriyle bir gizliye va'dleşmeyin, yalnız meşrû bir söz söylemeniz başka... Farz olan iddet, sonunu bulmadıkça da nikâhın akdine azmetmeyin! Muhakkak Allah gönlünüzde ne varsa bilir, bunu bilin de O'ndan hazer edin [sakının], hem de bilin ki Allah gafûrhalîm'dir!

236. Eğer kadınları kendilerine el sürmeden veyahut bir mehir kesmeden boşadınızsa olmaz değil; şu kadar ki onları müstefid edin [faydalandırın] -eli geniş olan kaderince, eli dar olan da kaderinceve güzellikle bir mut'a verin! Bu, muhsinler üzerine borç bir haktır.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ
أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خُطْبَةِ
النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْتُمْ سَتَذْكُرُوهُنَّ
وَلَكِنْ لَا تَوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا
وَلَا تَغْرِضُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ
أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى
الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْحُسْنَيْنِ ﴿٢٣٦﴾
وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ
فَرِيضَةً فَيَصِفْ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يُغْفُوَ عَنْهُ وَيُغْفُوا لِمَنْ
بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَقْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا
تَسْأَلُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾

237. Ve eğer onları kendilerine el sürmeden boşar da mehir kesmiş bulunursanız; o vakit borç, o kestığınız miktarın yarısıdır, meğer ki kadınlar affetsinler veya nikâhın düğümü elinde bulunan erkek affetsin. (Erkekler!) Sizin affetmeniz takvaya daha yakındır. Aranızdaki fazlı unutmayın, şüphesiz ki Allah her ne yaparsanız görür basîr'dir!

1) Başkalarına nikahlanmazlar süslenmezler, görücüye çıkmazlar. (II/801)

2) "Kendi haklarında vech-i mâruf ile/dinin reddetmeyeceği bir suretle yaptıkları hareketlerde size bir günah yok!" (II/801)

3) "Kendileriyle evlenmeyi düşündüğünüzü..." (II/803)

4) *Fıkıh*'ta beyan olunduğu üzere, en azından baştan başa bir kat elbise ki bunun da en azı bir başörtüsü, bir entari, bir çarşaf veya bunların bedelidir. (II/805)

5) "Birbirinize karşı faziletle davranmayı elden bırakmayın!" Kadın affederse, bu faziletin şerefine o nail olur. Erkek fazlasıyla tamamını verirse, o faziletini ve üstünlüğünü ispat etmiş olur. (II/807)

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُغْنِ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ
 أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ
 ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَادْكُرُوا نِعْمَتَ
 اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ بِعِظْمَ كُمِ وَاتَّقُوا
 اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ
 فَلْيُغْنِ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَخْرُجْنَ إِذَا رَاضُوا بِنَفْسِهِنَّ
 بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
 الْآخِرِ ذَلِكَمُ آرَازِكُمْ وَأَطْرُوقُ اللَّهِ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝
 وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُبْرِتَ
 الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
 لَا تُكَلِّفُ نَفْسٌ لَّا وَسْعَهَا لِاتِّصَادِ وَالِدَةٍ بَوْلَدٍ وَلَا
 مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا
 عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ
 أَنْ تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذْ سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ
 بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

231. Hem kadınları boşadınız da iddetlerini bitirdiler mi artık kendilerini ya iyilikle tutun veya iyilikle salın, yoksa haklarına tecavüz için zararlarına olarak tutmayın! Bunu kim yaparsa nefesine zulmetmiş olur. Sakın Allah'ın ayetlerini şaka yerine tutmayın, Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve size -va'zlar vererek- indirdiği Kitab ve Hikmet'i unutmayın, düşünün; hem Allah'tan

[Azabından] korkun ve bilin ki Allah herşeyi bilir!

232. Kadınları boşadınız da iddetlerini bitirdiler mi aralarında meşrû surette rızalaştıkları takdirde- kendilerini kocalarına nikâh edecekler diye tazyik de etmeyin! Bu, işte içinizden Allah'a ve ahiret günü'ne iman etmiş olanlara verilir bir öğüttür! Bu sizin hakkınızda daha hayırlı ve daha nezihdir. Siz bilmezken Allah bilir!

233. Vâlideler [anneler] evlatlarını -emziğin [emzirmenin] tamamlanmasını isteyenler için iki bütün yıl emzirirler. Evlat kendisinin olana [babaya] da emzirenlerin yiyecekleri, giyecekleri lâıyıkıyla borç! Mâmafih herkes ancak vüs'una göre [gücü ölçüsünde] mükellef olur; ne yavrusuyla bir ana, ne de yavrusuyla bir baba ızrar edilmesin [zarara uğratılmasın]! Vârise düşen de aynı borç! Eğer baba ve ana birbirlerinin müşavere ve rızalarıyla memeden kesmek isterlerse kendilerine günah yok ve şayet çocuklarınızı başkalarına emzirtmek isterseniz vereceğinizi güzel güzel verdikten sonra yine size günah yok! Bununla beraber Allah'tan korkun ve bilin ki Allah her ne yaparsanız görür basîr'dir!

1) "Mesela Hul'a (para karşılığında boşanma talebinde bulunmaya) mecbur edip, ellerinden bir bedel kapmak için onları zarara sokmak kastıyla tutmaya kalkışmayın!" veya "İddetlerinin bitimine doğru kararınızdan vazgeçip tekrar boşamak suretiyle iki veya üç kere iddet beklemeye mecbur etmeyin!" (II/791)

2) İddet bittikten sonra ilk kocanın geri dönme hakkı kalmaz, ancak kadının rızasıyla nikâhını yeniliyebilir. Bunu da -güzелce ve iyilikle olmak şartıyla- hiç kimsenin engellemeye hakkı yoktur. Ayete şu anlam da verilmiştir: "Kadınlarınızı boşadığınız ve bunun üzerine onlar da iddetlerini bitirdikleri vakit onları sıkıştırıp başka kocaya varmalarına mâni olmayın!" (II/793-794)

246. Baksana Benî İsrail'in Musa'dan sonra yüze gelenlerine [o cumhur cemaate]! Hani bir peygamberlerine 'Bize bir melik [hükümdar] gönder, Allah yolunda muharebe edelim [savaşalım]!' dediler. 'Nasıl' dedi; 'üzerinize farz kılınırsa muharebe etmeyiverir misiniz?' 'Biz' dediler; 'niye muharebe etmeyelim? Yurtlarımızdan çıkarıldık, evlatlarımızdan cüda edildik [ayrı düşürüldük]'. Vakta ki bunun üzerine muharebe [savaş] kendilerine farz kılındı, fakat pek azından maadası [bir kısmı hariç] dönüverdiler. Allah o zâlimleri bilir!

247. Peygamberleri onlara 'İşte' demişti; 'Allah size melik olmak üzere Talut'u gönderdi'. 'Â!..' dediler; 'ona bizim üzerimize melik olmak nereden, melikliğe biz ondan daha lâıyk iken? Malca bir genişliğe de nâil edilmiş değil'. 'Onu' dedi; 'sizin üzerinize Allah intihab [tayin] etmiş ve ilimde, cisimde ona ziyade bir vüs'at [üstünlük] vermiş; hem Allah mülkünü dilediğine verir, Allah vasî'dir, alîm'dir!'

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلِكِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى
إِذْ قَالَ لِلنَّبِيِّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
قَالَ مِمَّنْ أَعْسَيْتُمْ أَنْ يُكُتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا
نُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ
أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَيْنَا قُلُوبًا كَيْتٍ عَلَيْهِمُ
الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ
﴿٢٤٦﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ
مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ
بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ
اضْطَفِيَهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ
وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلَكَهُ مَنِ شَاءَ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ
﴿٢٤٧﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ
الْتَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا
تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ
إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُمُ أَنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾

248. Peygamberleri onlara şunu da söylemişti: 'Haberiniz olsun onun melikliğinin alâmeti, size o Tabut'un gelmesi olacaktır ki onda rabbinizden bir sekine ve Âl-i Musa ile Âl-i Harun'un metrukâtından bir bakiyye vardır; onu melâike getirecektir. Elbette bunda size kat'î bir alâmet vardır, eğer mü'minlerseniz!

1) Bkz. Bakara/243, an: 2

2) *Tabut* 'sandık' demektir ve bu hususta çok çeşitli rivayetler vardır. Ancak İbn Abbas'tan rivayet olunduğu üzere bunun zayıf olmuş 'Tevrat sandığı' olmasıyla iktifa etmek ve şu kadar ki bunu Hz. Musa yaptırmış olmayıp, daha kadîm tarihî bir sandık olduğunu kabul etmek muvafık olacaktır. Bununla beraber Rağıb el-İsfahanî'nin naklettiği vechile '*Tabut* kalp ve *sekine* ondaki ilimden ibarettir' de denilmiştir. (II/830-832)

3) "O *Tabut*'ta veya gelişinde size rabbinizden bir sekine ve *itminan*, *Âl-i Musa* ve *Âl-i Harun*'dan kalma metrukâtan bir bakiyye vardır ki siz bununla sükûnet bulur, itminana erer, onlar gibi amel edersiniz..." (II/833)

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ
 قَانِئِينَ ﴿٢٣٨﴾ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجًا لَا أَدْرِكَانَا فَاذْأَمْنْتُمْ
 فَادْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾
 وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً
 لَا أَزْوَاجَ لَهُنَّ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ
 فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ
 وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾ وَلِلطَّلَقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ
 حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾ كَذَلِكَ يبينُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
 لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾ أَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
 وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ
 أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
 النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾ وَقَالُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا
 أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٤﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يقرضُ
 اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً
 وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصِطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾

238-239. Namazlara dikkat edin, hele orta namaza ve kalkın Allah için divan durun! Eğer bir korku halinde iseniz, yaya veya süvari giderken kılın; emniyetli bulduğunuz vakit de böyle bilmediğiniz şeyleri size öğrettiği gibi hemen Allah'ı zikredin!

240. Ve içinizden zevcelerini geri bırakarak vefat edecek olanlar[a], zevceleri için senesine kadar

çıkarılmaksızın bir intifaı (geçimlerinin sağlanmasını) vasiyet etmek var! Bunun üzerine kendileri çıkarlarsa, kendi haklarında yaptıkları meşrû bir hareketten dolayı size bir mesûliyet yoktur. Mâmafih Allah azîz'dir, hakîmdir!

241-242. Mutallakaların (boşanan [kadın]ların) da mâruf vechile bir istifade haklarıdır ki ihkakı [bu hakkın verilmesi] Allah'tan korkanlara bir vazifedir. İşte akıllarınız ersin diye Allah size ayetlerini böyle beyan buyuruyor!

243-244. Bakmaz mısınız o kimseler ki binlerce kişi iken ölüm korkusuyla diyarlarından çıktılar, Allah da kendilerine 'Ölün!' dedi, sonra da onlara bir hayat verdi? Her halde Allah insanlara karşı bir fazl [lütûf] sahibi ve lâkin insanların pek çokları şükretmiyorlar. O halde Allah yolunda çarpışın ve Allah'ın semî-alîm olduğunu bilin!

245. Hani kim var Allah'a bir karz-ı hasen arzedecek ki Allah ona birçok katlarını katlayıversin? Allah hem sıkar, hem açar; hep de döndürülüp O'na götürüleceksiniz!

1) Bütün namazlara itinaı temin için 'Salât-ı Vusta' (orta namaz) katiyetle tayin olunmamış ve te'kidten böyle buyurulmuştur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. II/807-814)

2) "Görmedin mi? Haberin yok mu? Ne acıp baksana şunlara ki..." *Elem terâ; 'Görmedin mi? Elem terâ ilâ ...; 'Bakıp görmedin mi? Görmüş gibi bilmedin mi? İlimin bu mâlûm şeye daha yetişmedi mi? Ne garip? Hayır sen onu bilirsin! Veya 'Haberin yok mu baksana ne acıp?'* (II/818819)

3) "Kimdir o yiğit ki gönlünden koparak, hüsn-i niyetle ve ihlâsla dışından turnağından arttırıp bir ödünç versin, Allah yolunda sarfetsin?" (II/822)

253. O işaret olunan rasûller, biz onların bazısını bazısından efdal kıldık; içlerinden kimi var [ki] Allah [onu] kelâmına Kelim etti [bizzat konuştu], bazısını da derecelerle daha yükseklerle çıkardı. Meryem'in oğlu İsa'ya da o beyyineleri verdik ve kendisini Ruh'ul-Kuds ile teyîd eyledik [destekledik]! Eğer Allah dileseydi, bunların arkasındaki ümmetler, kendilerine o beyyineler [açık deliller] geldikten sonra birbirle-rinin kanına girmezlerdi ve lâkin ihtilâfa düştüler; kimi iman etti, kimi küfr! * Yine Allah dileseydi, birbirlerinin kanına girmezlerdi ve lâkin Allah ne isterse yapar.

254. Ey o bütün iman edenler! Size merzûk kıldığımız şeylerden infak edin, gelmeden evvel bir gün ki onda alım satım yok, dostluk da yok, şefaât de yok! Kâfirler ise hep o zâlimlerdir!

255. Allah!.. Başka tanrı yok, ancak O! Daima yaşayan, daima duran/ tutan hayy u kayyum O! Ne gaflet basar O'nu, ne uyku... Göklerdeki ve yerdeki hep O'nun! Kimin haddine ki O'nun izni olmaksızın huzurunda şefaât edecek? Onların önlerinde ne var, arkalarında ne var hepsini bilir; onlar ise O'nun dilediği kadarından başka ilm-i ilahîsinden hiçbir şey kavrayamazlar. O'nun kürsîsi bütün gökleri ve yeri kucaklamıştır; her iki-

لَئِكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ
بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ۖ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ
مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ
مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتُلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ۖ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ
يَوْمٌ لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ ۚ وَالْكَافِرُونَ هُمُ
الظَّالِمُونَ ۖ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ
سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ
كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ ۖ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۖ

sini görüp-gözetmek O'na bir ağırlık da vermez. O öyle ulu, öyle büyük azametlidir!

256. Dinde ikrah yok! Rüşd, alâlden cidden ayrıldı! Artık her kim Tağut'a [azgınlara] küfredip* Allah'a iman eylerse, o işte en sağlam tutamağa yapışmıştır; öyle ki onun için kopmak yok! Allah işitir bilir!

1) "Evet hepsi rasûl, risaletin aslında hepsi müsavî, fakat böyle olmakla beraber bazısına ve belki her birine bir meziyet, özel bir fazilet, mümtaz bir mertebe verdik!" (II/840)

2) "Muhtelif fırkalara, dinlere ayrıldılar..." (II/844-845)

3) "Size herhangi bir sebeple kismet ettiğimiz mallardan..." (II/848 ve bkz. Bakara/3, an:6)

4) "Dinde zorlama yoktur! Allah onu zorla kimseye vermez, dini kişinin kendi iradesiyle istemesi gerekir". (II/860)

5) "Doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır". (II/862)

6) Tağut kelimesi için bkz. Bakara/257, an:1

*) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ
 بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ
 فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا
 مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ
 آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِطَالُوتَ
 وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ
 كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً
 بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٢٥٠﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِطَالُوتَ
 وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا مَبْرًا وَثَبَّتْ
 أَقْدَامُنَا وَانْصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥١﴾ فَهَزَمُوهُمْ
 بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ
 الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ
 اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ
 وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٢﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ
 تَنْزِيلُهَا عَلَيْكَ بِالنَّحْلِ ﴿٢٥٣﴾ وَأَنَّكَ لَمِنَ الرُّسُلِينَ ﴿٢٥٤﴾

249. Vaktâ ki Talut ordu ile hareket etti. 'Muhakkak' dedi; 'Allah sizi bir nehirle imtihan edecek! Kim ondan içerse benden değil, kim onu tatmazsa işte o benden, ancak eliyle bir avuç alan müstesna'. Derken varır varmaz ondan içtiler, ancak içlerinden pek azı müstesna kaldılar. Derken Talut ve maiyetinde [berabe-

rindeki] iman edenler nehri geçtiler; o vakit de 'Bizim bugün Calut ile ordusuna tâkatımız yok' dediler. 'Allah'a mülâki olacakları-na [kavuşacaklarına] kani olanlar ise şu cevabı verdiler: 'Nice az bir cemiyet, çok bir cemiyete Allah'ın izniyle galebe çalmışlar, Allah sabırlılarla beraberdir!'

250. Ve vaktâ ki Calut ve ordusuna karşı meydana çıktılar, şöyle dediler: 'Ey bizleri yetiştiren rabbimiz! Üzerlerimize sabır dök ve ayaklarımıza sebat ver ve bizi kâfirler kavmine karşı muzaffer buyur!'

251. Derken Allah'ın izniyle onları tamamen bozdular. Davud, Calut'u öldürdü ve Allah kendisine mülk ve hikmet verdi ve daha dilediğinden ona tâlim de buyurdu. Allah'ın insanları birbiriyle defetmesi olmasaydı arz [yeryüzü] mutlak fesad bulmuş gitmişti ve lâkin Allah'ın zev'il-ukul âlemlerine bir fazlı var!

252. İşte bunlar Allah'ın ayetleri! Onları sana bihakkın tilavet ediyoruz, muhakkak ki sen o gönderilen rasûllerdensin!

1) Nehri geçmeyip geride kalanlar 'Bugün bizim Calut ile ordusuyla savaşacak gücümüz yok' dediler. Yahut bunlar değil de nehri geçmiş olan mü'minlerin zayıf kısmı düşmanın çokluğunu görünce ümitsizliğe düşüp birbirlerine böyle söylediler. Çünkü mü'minlerin de imanda dereceleri farklıdır. (II/835)

2) "Bütün âlemlere ve bilhassa akıl sahibi âlemlere..." (II/837 ve bkz. Fâtiha/2, an:3)

3) "Her türlü şüphe ve hatadan, tahrif ve galat şâibesinden âri, sadece hak ve hakikat olarak okuyoruz." (II/838 ve bkz. Kasas/3, an:2)

260. Bir vakit de İbrahim 'Yâ rabbî! Göster bana ölüleri nasıl diriltirsin?' demişti. 'İnanmadın mı ki?' buyurdu. 'İnandım ve lâkin kalbim iyice yatışmak için...' dedi. 'Öyle ise' buyurdu; 'kuşlardan dördünü tut da onları kendine çevir; iyice tanıdıktan sonra her dağ başına onlardan birer parça dağıt, sonra da çağır onları sana koşa koşa gelsinler ve bil ki Allah hakîkaten azîz'dir, hakîm'dir!'

261. Mallarını Allah yolunda infak edenlerin meseli, bir dane meseli gibidir ki yedi başak bitirmiş, her başakta yüz dane... Allah dilediğine daha da katlar, Allah vasî'dir, alîm'dir!

262. Fisebilillah [Allah yolunda] mallarını infak eden, sonra verdiklerinin arkasından başa kakmayı, gönül incitmeyi reva görmeyen kimseler, rableri indinde onların ecirleri [mükâfatları] vardır, onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun [da] olmayacaklardır!

263. Bir tatlı dil, bir mağfiret, arkasına eza takılacak sadakadan daha iyidir. Allah ganî'dir, halîm'dir!

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ
قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ
فَصُرْمُنْ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ
ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ مَثَلُ
الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ
سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سَنَابِلٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٦١﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يَتَّبِعُونَ مِمَّا آتَوْا مِنْهَا وَلَا آذَىٰ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾
قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَىٰ
وَاللَّهُ غَفِيرٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ
بِالْمَنْ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
رُءُوبٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَفَرَكَ صَدَقَاتِهِ لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ
مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٤﴾

264. Ey o bütün iman edenler! Sadakalarınızı başa kakmak, gönül kırmakla boşa gidermeyin! O herif gibi ki nâsa [insanlara] gösteriş için malını dağıtır da ne Allah'a inanır, ne ahiret gününe... Artık onun meseli, bir kaya meseline benzer ki üzerinde biraz toprak varmış, derken şiddetli bir sağanak inmiş de onu yap yalçın etmiş bırakıvermiş... Öyleler kesblerinden [kazandıklarından] hiçbir şey istifade edemezler. Allah kâfirler gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

1) Bkz. Bakara/5, an:10

2) "Allah kâfirler gürûhunu hayra muvaffak etmez!" Bu bakımdan sadakalarını başa kakmak ve gönül kırmakla kâfirlerin riyakârca sarfetmelerine benzeten mü'minler de onlar gibi ecir ve mükâfattan mahrum kalırlar! (II/902)

اللَّهُ وَلِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ
 وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الظُّلُمَاتُ يُخْرِجُهُم مِّنَ
 النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ
 فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَيْبِهِ
 أَنِ اتِّبِعِ اللَّهَ الْمَلِكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي
 وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ
 يَأْتِي بِالسَّمَسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأَتِي بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ
 الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٩﴾ أَوَكَالَّذِي
 مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى
 يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ
 بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتُ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ
 قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ
 لَمْ يَسْنَخْهُ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنُفِضَ لَكَ آيَةً لِلنَّاسِ
 وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا
 تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦٠﴾

257. Allah iman edenlerin velîsidir; onları zulümâtta [karanlıklardan] nûra [aydınlığa] çıkarır! Küfredenlerin ise velîleri Tağut'tur; onları nûrdan zulümâta çıkarırlar! Onlar işte ashab-ı nâr, hep orada [o ateşte] kalacaklardır!

258. Baksana ona, o kendine Allah meliklik verdi diye, İbrahim'e rabbi hakkında hüccet yarışına kalkana! İbrahim ona 'Benim rabbim o kâdir-i kayyum'dur ki hem diriltir, hem öldürür!' dediği vakit, 'Ben [de] diriltirim ve öldürürüm!' demişti. İbrahim 'Allah güneşi meşrîktan [doğudan] getiriyor; haydi sen onu mağribden [batıdan] getir!' deyiverince, o küfreden herif dona kaldı. Öyle ya, Allah zâlimler gürûhunu muvaffak etmez!

259. Yahut o kimse gibi ki bir şehre uğramıştı; altı üstüne gelmiş ıpıssız yatıyor. 'Bunu [bu memleketi] bu ölümünden sonra Allah nerden diriltecek?' dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz sene öldürdü, sonra diriltti; 'Ne kadar kaldın?' diye sordu. 'Bir gün yahut bir günden eksik kaldım' dedi. Allah buyurdu ki: 'Hayır! Yüz sene kaldın, öyle iken bak yiyeceğine, içeceğine henüz bozulmamış! Hele merkebine bak! Hem bunlar, seni insanlara karşı kudretimizin canlı bir ayeti kılayım diyerdir. Hele o kemiklere bak, onları nasıl birbirinin üzerine kaldırıyoruz; sonra onlara nasıl et giydirdiyoruz?' Bu suretle vaktâ ki ona hak tebeyyün etti [açıkça belli oldu], 'Şimdi biliyorum' dedi; 'hakîkaten Allah her şeye kadîr!'

1) Tağut, tuğyankâr, azgın, azman, azıtgan demektir. Taberi'nin tarifine göre; Allah'a karşı tuğyankâr olup, zor yoluyla ve rızayla kendisine tapınılan mâbud edinilen insan (Firavun, Nemrud gibiler), şeytan (sihirbazlar, kâhinler) put vb. anlamındadır. Ebu Hayyan bunların birer misâl olduklarını; zira Tağut'un bunların hepsine hasr edilebileceğini söylemiş, Kadı Beyzavî de buna 'Allah yolundan menedenler' fıkrasını eklemiştir. (II/869-871)

2) Krş. Bakara/243, an:2

3) Bu söz, şahsın hâline göre şu mânâları ifade edebilir: a) 'Edecek amma acaba nerden edecek, nasıl edecek, ne zaman edecek?' b) 'Ben buna serî bir hayat temenni ediyorum, fakat acizim yolunu bilmiyorum. Bilmem ki Allah bunu yapacak mı? Yaparsa da galiba geç yapacak, onu da ben görmem. Ah ne felâket, ne felâket!' c) 'Yapabilir amma galiba yapmayacak!' d) 'Ölen dirilir mi, giden geri gelir mi? Bunun dirilmesine imkân ve ihtimal yok! Heyhat!' (II/883)

270. Her ne nafaka verdiniz ve ya ne adak adadınızsa, her halde Allah onu bilir; fakat zâlimlerin yardımcıları yoktur!

271. Sadakaları açık verirsiniz, o ne iyi ve eğer onları gizler de fukaraya öyle verirsiniz, bu sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına keffaret olur; hem Allah her ne yaparsanız haberdardır!

272. Onların yola gelmesi senin üzerine değil ve lâkin Allah'tır ki dilediğini yola getirir ve hayr nâmına her ne infak ederseniz hep kendi lehinizedir; ancak sırf Allah yüzünü [rızasını] gözeterek verirsiniz... Bu vechile hayra dair her ne verirsiniz, karşılığı size tamamen ödenir ve hiç hakkınız yenmez!

273. Verin o fakirlere ki Allah yolunda kapanmışlardır; şuraya buraya dolaşamazlar, istemekten çekindikleri için bilmeyen onları zengin zanneder. Onları simalarından tanırırsın; halkı bîzar etmezler. Hem işe yarar her ne verirsiniz, hiç şüphesiz Allah onu bilir!

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾
 الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْوَاهَا
 الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
 وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ هُدْيُهُمْ
 وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
 فَلَا تُنْفِسْكُمْ وَمَا تُنْفِقُوا إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ
 وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ
 لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ
 أَغْنَاءَ مِنَ النَّعْفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ
 النَّاسَ الْإِحْقَاقًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ
 عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِالِتَّلِ
 وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
 رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

274. Mallarını gece ve gündüz, gizli ve aşikâr hayra sarfeden kimseler, işte onların rablerinin yanında ecirleri [mükâfatları] sırf kendileri-nindir ve onlara bir korku yoktur ve mahzun olacak [da] değildir onlar!

1) "Günahlarınızdan, çirkinliklerinizden bazısını örter; Allah'ın örtmesine, mağfiretine bir sebep, bir keffaret olur". (II/932-933)

2) "Sadakalar Allah yolunda/din uğrunda ilme, cihada kendilerini adanmış, Allah yolunda meşguliyetlerinden veya hastalık ve acz gibi engellerden dolayı nafakalarını kazanmaya güçleri yetmeyen fakirler içindir." (II/939)

3) "Dikkat edildiği zaman hallerinde görülecek edep ve nezahet, müşâhede olunacak fakr ve zaruretin izleri gibi alâmetleriyle tanırırsın. (II/940)

4) "İnsanlardan dilenmezler, hele insanları sıkıştırıp, zorlayıp ısrarla hiç dilenmezler". (II/940)

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بَتْغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَشْيَا
 مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ كُلَّهَا
 ضَعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُضَيَّبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
 ٢٦٦ أَيَوَّدُ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ
 الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
 فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
 تَتَفَكَّرُونَ ٢٦٧ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
 مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَسُوا
 الْحَبِثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِإِخْدِيَةٍ إِلَّا أَنْ تَغْنَصُوا
 فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفِيرٌ حَمِيدٌ ٢٦٨ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ
 الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ
 مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦٩
 يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ
 خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ٢٧٠

265. Allah'ın rızasını aramak ve kendilerini veya kendilerinden bir kısmını Allah yolunda payidar [sabit] kılmak için mallarını infak edenlerin meseli ise, bir tepedeki güzel bir bahçenin haline benzer ki kuvvetli bir sağanak düşmüş de ona yemişlerini iki kat vermiştir; bir sağanak düşmezse, ona mutlak bir çisinti vardır. Allah amellerinizi gözetiyor!

266. Arzu eder mi hiç biriniz ki kendisinin hurmalık ve üzüm-lüklerden bir bahçesi olsun; altından çaylar [dereler] akıyor, içinde her türlü mahsulâtı buluyor, üstüne de ihtiyarlık çökmüş ve elleri ermez, güçleri yetmez birtakım zürriyeti [yavru-cakları] var; derken ona ateşli bir bora isabet ediversin de o bahçe yanıversin? İşte Allah ayetlerini böyle anlatıyor, gerek ki düşünesiniz!

267. Ey o bütün iman edenler! İnfakı, gerek kazandıklarınızın ve gerek sizin için yerden çıkardıklarımızın temizlerinden yapın; kendinizin göz yummadan alıcısı olmadığınız fenasını vermeye yeltenmeyin ve Allah'ın ganî-hamîd olduğunu bilin!

268-269. Şeytan sizi fakirlikle korku-tup, çirkin çirkin şeylere teşvik ediyor; Allah ise lütfûndan bir mağfiret ve fazla bir kâr va'd buyuruyor. Allah'ın kudreti geniş, ilmi çok! Dilediğine hikmet verir; hikmet verilene ise, çok bir hayır verilmiş demektir ve bunu ancak temiz akıllılar anlar!

1) "... ona hafif bir yağmur, az bir nem de yetişir". (II/903)

2) "Kazançlarınızın temizlerinden helâl kazançla ele geçirdiğiniz her çeşit malın iyisinden, yerden çıkardığımız şeylerin de iyisinden sarfedin!" (II/907)

3) "Böyle kötü, aşağılık şeyleri kendiniz almazken, Allah'a borcunuzu bu aşağılık şeylerden vermeye kalkışmayın!" (II/910)

4) Şeytan; rahmet-i ilahiyeden ümidini kesmiş İblis veya hayır işlerine karşı gizliden-açıktan ümitsizlik telkin ederek yanlış ve aldatıcı fikirler-hisler saçan her nev'i şeytan veya nefs-i emmar'e. (II/913)

5) Başka bir kıraate göre; "Her kime hikmet verirse..." (II/913914)

الَّذِينَ يَكُونُونَ رِبَاً لَا يَقُولُونَ لَكَ كَمَا يَقُولُ الَّذِي يَخْتَبِطُهُ
الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا
وَاحِلٌ لِلَّهِ الْبَيْعُ وَحَرْمَةُ الرِّبَا فَزَجَاهُ مَوْعِظَةً مِّنْ رَبِّهِ
فَأَنفَضْنَاهُ فَلَمْ يَكْسَلْ وَأَمَرَهُ إِلَى اللَّهِ وَمِنْ عَادَةٍ أُوتِيَ لَكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٦﴾ يَحْقُقُ اللَّهُ لِرَبَاٍ وَيُرْبِي
الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٧﴾
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَاتَوَاتُوا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا
مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٩﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا
فَأَنذَرْنَاكَ بِمِنْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِنَّ بُيُوتَكُمْ لَكُمُ رُؤُسُ
أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَإِنْ كَانَ
ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَإِنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ
إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ
ثُمَّ تُؤَفَّقُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨٢﴾

275. Riba' yiyen kimseler, şeytan çarpan kimse nasıl kalkarsa öyle kalkarlar. Bu, işte onların "bey' [alış-veriş de] tıpkı riba gibidir" demeleri yüzünden... Halbuki Allah bey'i helâl kıldı, ribayı haram! Bundan böyle her kim -rabbi tarafından kendine bir öğüt gelir de- ribadan vazgeçerse, artık geçmişî ona ve hakkında hüküm Allah'a aittir.

Her kim de döner işte onlar ashab-ı nârdırlar [ateşin arkadaşlarıdır], hep orada kalacaklardır!

276. Allah ribayı mahveder de sadakaları nemalandırır; hem Allah vebâl yüklenici musırr [ısrarcı] kâfirlerin hiç birini sevmez!

277. İman edip, iyi işler yapan ve namaz kılıp, zekât veren kimsele- rin, rableri indinde ecirleri [mükâfatları] şüphesiz kendilerinin- dir ve onlara bir korku yoktur ve mahzun [da] olacak değildir onlar!

278-279. Ey o bütün iman edenler! Allah'tan korkun [azabından sakı- nın] ve riba hesabından kalan bakayayı [arta kalanı] bırakın, eğer gerçekten mü'minlerseniz! Yok eğer yapmazsanız, o halde Allah ve Rasûlü'nden mutlak bir harb olunacağını bilin ve eğer tev- be ederseniz re's'ul-mallarınız [ana paranız] sizindir, ne zâlim olursunuz, ne mazlûm!

280. Ve şayet borçlu sıkıntıda ise, o halde bir kolaylığa intizar; bununla beraber tasadduk etme- niz hakkınızda daha hayırlıdır, eğer bilerseniz!

281. Hem korunun; öyle bir güne hazırlanın ki döndürölüp o gün Allah'a götürüleceksiniz, sonra herkese kazandığı tamamıyla ödenecek ve hiçbir zulme maruz olmayacaklar!

1) Riba lugatteziyade, fazla, artık=artış anlamında masdar olup faiz denilen 'özel artış'ın ismidir. Lisamı Şer'ide ise bir alış-veriş ilişkisinde karşılıksız kalan herhangi bir fazlalık demektir. (II/952)

2) "Sar'a'dan, cinnetten kalkamazlar, ancak kıyamet gününde şeytan çarpmış sar'alı veya deli gibi perişanlık içinde kalkarlar". Esasında 'dokunmak' demek olan mess Arapça'da 'delirmek' anlamına da gelir ve mecnuna, sar'alıyamemsus denilir. Bunlar künhüne erilemez gizli nedenlerden kaynaklanan kötü hastalıklar olduğu için cinne, şeytana nispet edilerek 'cin tutmuş', 'şeytan çarpmış' denile gelmektedir. (II/957)

3) Borçluya, borcunu verebilecek bir duruma gelinceye kadar mühlet vermek gerekir. (II/975)

3. Âlu İmrân Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.
200 Ayettir.

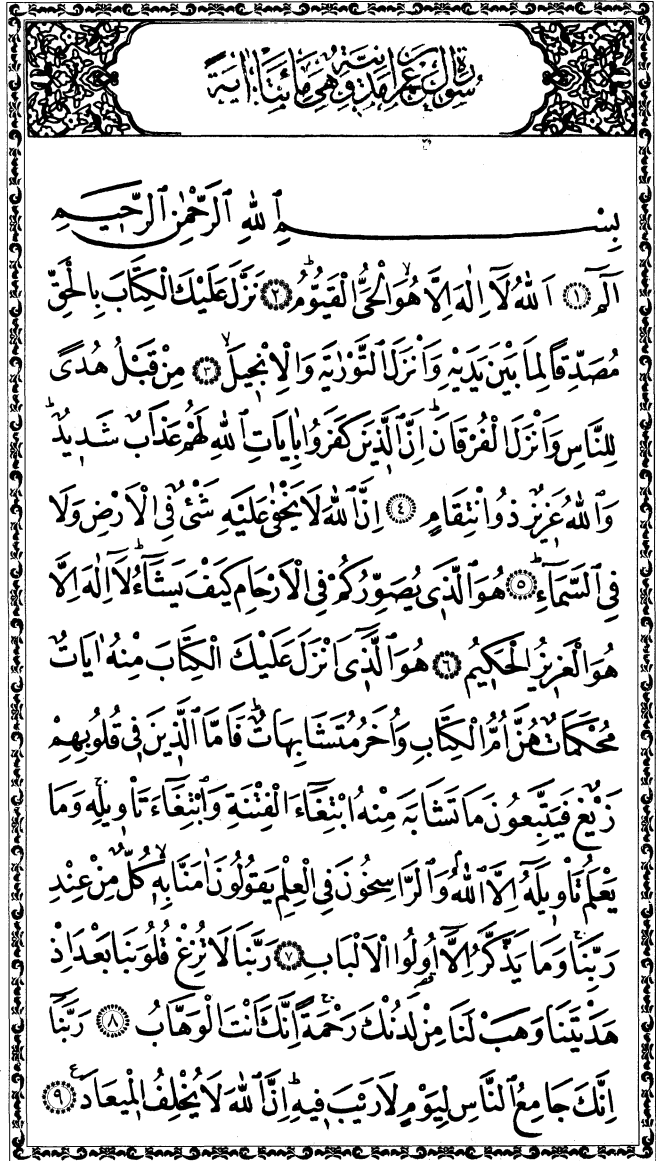
Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. *Elif, Lam, Mim.* Allah! Başka tanrı yok, ancak O! Hayy O! Kayyum O!

3-4. O sana Kitab'ı bihakkın indirmekte; önündekileri bir müssaddık [tasdik edici] olmak üzere ki önceden nâsa [insanlara] hidayet için Tevrat'ı ve İncil'i indirmişti; bir de ayırdeden Furkan indirdi! Allah'ın ayetlerini tanımayanlar, şüphesiz onlara şiddetli bir azap var! Öyle ya, Allah'ın izzeti var, intikamı var!

5-6. Allah!.. Şüphesiz ki O'na ne yerde ve ne gökte hiçbir şey gizli kalmaz! Rahimlerde sizi dilediği keyfiyette tasvir eden O! Başka tanrı yok, ancak O! Azîz O! Hakîm O!

7. O'dur indiren sana bu muazzam Kitab'ı! Bunun bir kısım âyâtı [ayetleri] vardır muhkemât; onlar umm'ül-kitab (ana kitab)! Diğer bir takımları da müteşabihât'tır; amma kalplerinde bir yamukluk bulunanlar, sade onun müteşabih olanlarının ardına düşerler; fitne aramak, te'vilini aramak için... Halbuki onun te'vilini [anlamının sonunun nereye varacağını] ancak Allah bilir. İlimde rûsûhu olanlar da derler ki: 'Amenna [inanıyoruz ki] hepsi rabbimizden!' Mâmaf'ih özü temiz olanlardan başkası düşünemez!

8. "Yâ rabbena! Bizleri hidayetine erdirdikten sonra kalplerimizi yamultma da ledünnünden [katından] bize bir rahmet ihsan eyle! Şüphesiz sensin bütün dilekleri veren vehhab, sen!"

9. "Yâ rabbena! Muhakkak ki sen insanları geleceğinde hiç şüphe olmayan bir güne toplayacaksın!" Şüphesiz ki Allah miâdını şaşırılmaz [sözünden caymaz].

1) "Hak-hukuk sebebiyle, hak ve hakikati müştemil olarak..." (II/1020)

2) *Muhkemât* murad olunan mânâya delâletleri kesin, ibareleri ihtimal ve şüpheden korunmuş olan ayetlerdir. (II/1035)

3) İlim ve amelde uyulması gereken esas deliller, Kitab'ın anlaşılmasındaki *esaslar* bunlardır. Diğer ayetler bu *esaslar* doğrultusunda anlaşılır. (II/1035)

4) *Müteşabihât* her biri murad olunabilecek gibi görünmekte birbirlerine benzeyen, çeşitli mânâlara gelebilen ayetlerdir. (II/1036)

وَأَنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانَ مَقْبُوضَةٍ فَإِنْ
 مِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا فُلِّيُوا الَّذِي أُوتِيتُمْ أَمَانَةً
 وَلِيَتَّقِيَ اللَّهُ رَبَّهُ وَلَا تُكْفِرُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْفُرْ فَإِنَّهُ
 أَمْرٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾ مَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ بُدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ وَتَخَفُوا
 بِحَاسِبِكُمْ بِهِ اللَّهُ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ
 وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾ أَمَرَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ
 مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتِبَ
 وَرُسُلِهِ لَا تَنفِرُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا
 وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يَكْفُرُ اللَّهُ
 نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ
 رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا
 إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا
 مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا
 أَنْتَ مَوْلَانَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

283. ... ve eğer seferber [yolculukta] iseniz -bir yazıcı da bulamadınızsa- o vakit kabzedilmiş rehinler, yok birbirinize emin olmuşsanız, kendisine inanılan adam, rabbi olan Allah'tan korksun da üzerindeki emaneti te'diye etsin! Bir de şehadeti ketmetmeyin [gizlemeyin]; onu kim ketmederse, mutlak onun kalbi

vebâl içindedir ve Allah her ne yaparsanız bilir!

284. Allah'ındır hep göklerdeki ve yerdeki... Siz nefislerinizdeki ni açsanız da, gizleseniz de Allah onunla sizi hesaba çeker; sonra dilediğine mağfiret eyler, dilediğine de azap ve Allah herşeye kadîrdir!

285. Peygamber, rabbinden ne indirildi ise ona iman getirdi, mü'minler de... Her biri Allah'a ve melâikesine [meleklerine] ve kitaplarına ve peygamberlerine 'Peygamberlerinden hiçbirinin arasını ayırmayız' diye iman getirdiler ve şöyle dediler: Semî'nâ ve eta'nâ! Gufranını [mağfiretini] dileriz yâ rabbena! Sanadır gidiş!

286. Allah kimseye vüs'undan öte teklif yapmaz; herkesin kazandığı lehine, yüklendiği aleyhinedir. Yâ rabbena! Eğer unuttuk veya kasdımız olmayarak yaptıkça bizi muâhaze buyurma [mesûl tutma]! Yâ rabbena! Hem bize -bizden evvelkilere yüklediğin gibi- ağır yük yükleme! Yâ rabbena! Hem de bize tâkatımız olmayanı yükletme ve bizden günahlarımızı af buyur ve bizlere mağfiretini reva, rahmetini atâ kıl! Sensin mevlâmız! Bizi mansur buyur [bizi galip ve muzaffer eyle] artık seni tanımayanlara karşı! Kahrolsun kâfirler!..

1) "O vakit vesikalarınız, verilene karşılık alınmış olan rehinlerdir" (II/987)

2) "Birbirinize tamamen güvenmişseniz; rehin almaya ve bu tevsikâttan hiç birine gerek duymamışsanız..." (II/988)

3) "Aldığı borcu ödesin, güvene layık olduğunu isbat etsin!" (II/988)

4) "Dinledik ve itaat ettik, haktan gelene kulak verdik, belledik ve istemeyerek değil isteyerek, rızamızla seve seve tuttuk!" (II/996)

5) "Allah kimseyi gücünün ötesinde sorumlu tutmaz!" (II/997)

6) "Herkesin istediği, yaptığı iyilik kendi yararınadır. Sonunda sevabı sadece kendisinin olacaktır. Bilakis yaptığı kötülük, yüklendiği vebâl kendi zararınadır. Sonunda azabı kendine aittir." (II/999-1001)

16. ... onları ki 'Yâ rabbenal' derler; 'inandık/iman getirdik, artık bizim suçlarımızı bağışla ve o ateş azabından kurtul bizleri!'

17. O sabredenleri, o sıdk u sadakatle gidenleri, o divan duranları, o nafaka verenleri ve o seher vakitleri istiğfar eyleyenleri...

18. Şehadet eyledi Allah şu hakîkate; 'İla ilahe illa huve' (başka tanrı yok, ancak O!) Bütün meleklerle, ilim uluları da adl ü hakkaniyetle durarak şahid; başka tanrı yok, ancak O! Azîz O! Hakîm O!

19. Doğrusu Allah indinde din İslâm'dır! O kitab verilenlerin ihtilâf etmeleri ise, sırf kendilerine ilim geldikten sonra aralarındaki bağıyden/ ihtirastandır. Her kim de Allah'ın ayetlerine küfredirse,* şüphe yok ki Allah çabuk hesaplıdır!

20. Buna karşı seninle münakaşaya kalkışanlara de ki: 'Ben yüzümü İslâm ile tertemiz Allah'a tuttum, bana tâbi olanlar da... O kitab verilenlerle, verilmeyen ümmîlere de' de ki: 'Siz İslâm'ı kabul ettiniz mi?' Eğer nizamı keser [çekişmeyi bırakır] İslâm'a girerlerse, doğru yolu tutmuşlardır; yok yüz çevirirlerse sana da düşen ancak tebliğdir. Allah görüyordur o kullarında!

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ الْهَكَابِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾ إِنَّا الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ الْأَسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ يُؤْتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْعِلْمُ بِنِعْمَتِهِمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعْتُ وَقُلْ لِلَّذِينَ يُؤْتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيَّةَ أَسْلَمْتُ فَأَنْسَلُوا فَقَدْ هِمَّتْ دَوًّا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾ إِنَّا الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَطَّتْ أَعْيُنُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٢﴾

21. Her halde onlar/o Allah'ın ayetlerini tanımayanlar ve haksızlıkla peygamberleri katleyleyenler ve insanlar içinde adl ü insaf emreden kimseleri katledenler, şimdi hep bunlara elîm [gayet acı] bir azap müjdele!

22. İşte bunlar dünya ve ahiret'te amelleri heder [bir hiç] olmuş kimselerdir ve onları kurtaracak da yoktur!

1) "Allah yanında kendisinden razı olunan ve insanları saadete ulaştıracak olan hak dinin İslâm'dan ibaret olduğunda şüphe yoktur!" (II/1061)

2) "Ben kendimi Allah'a teslim ettim, tertemiz, şeksiz-şüphesiz, hâlis-muhlis bir surette Allah yolunu, Allah'ın dinini tuttum, sadece Allah'a teveccüh ettim, bana tâbi olanlar da..." (II/1066)

3) *Kitab verilmiş olanlar*; yahudiler, hristiyanlar ve benzerleri, *Ümmiler*; kitabsız Arap müşrikleri ve onlar gibi Kitab'ı olmayanlardır. (II/1067)

*) *Küfür* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَنْ يَغْنُوْا عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ
 مِنْ اَلَلِّ شَيْئًا وَّ اُولٰٓئِكَ هُمُ قُودُ النَّارِ ۝ كَذٰبِ
 الْفِرْعَوْنُ ۝ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهٖ كَذَّبُوْا بِآيٰنَا فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ
 بِذُنُوْبِهِمْ ۝ وَاللّٰهُ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۝ قُلْ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا
 سَعٰدَةٌ وَّ تَخْشَوْنَ اِلٰى جَهَنَّمَ وَّ يَسَّرُ الْمَعَادَ ۝ ۝ فَاَمَّا
 لَكُمْ اٰتَةٌ فِىْ فِتْنَتِيْنَ النَّفْثٰتِ ۝ فَتَقٰتِلُ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
 وَاُخْرٰى كَافِرَةٌ ۝ يَرَوْنَهُمْ مِّثْلَهُمْ مِّنْ اَمَامَتِ الْعَيْنِ ۝ وَاللّٰهُ
 يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ۝ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّاُولٰٓئِى الْاَبْصَارِ ۝
 زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوٰتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِيْنَ وَالْقَنَاطِطِ
 الْمُنْقَطِرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ
 وَالْاَنْعَامِ وَالْخَرْبِ ۝ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
 ۝ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ ۝ قُلْ اَوْفَيْتُكُمْ بِعَهْدِيْ
 مِنْ ذٰلِكُمْ ۝ لِلَّذِيْنَ اٰتَقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَآتٍ تَجْرٰى
 مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۝ خَالِدِيْنَ فِيْهَا ۝ وَازْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ
 وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ ۝ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌ بِالْعٰبِدِ ۝

10. O küfredenler, muhakkak ki onlara ne malları, ne evlatları Allah'tan zerrece fayda vermeyecektir! Onlar o ateşin çırasındırlar.

11. Tıpkı Âl-i Firavun'un ve onlardan evvelkilerin gidişi gibi ki ayetlerimizi tekzip ettiler de Allah onları cürümleriyle tutup alıverdi. Allah'ın ikabı [azabı] çok şiddetlidir!

12. O küfredenlere de ki: 'Siz mutlaka yenileceksiniz ve toplanıp cehenneme sürüleceksiniz; o ise ne fena dölsektir!'

13. Muhakkak bir ayet oldu size, çarpışan iki cemiyette; bir cemiyet Allah yolunda vuruşuyordu, diğeri de kâfir! Onları göz göre [göre] kendilerinin iki misli görüyorlardı, Allah da nusretiyle [yardımıyla] dilediğini teyid buyuruyordu. Görecek gözleri olanlar için elbette bunda şüphesiz bir ibret var!

14. İnsanlara; kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, salma atlar, davarlar, ekinler kabilinden şehvât sevgisi bezendi; fakat bunlar dünya [alçak] hayat'ın geçici metâ! Halbuki Allah, akibet güzelliği O'nun yanındadır.

15. De ki: 'Size o istediklerinizden daha hayırlısını haber vereyim mi? Korunan kullar için rablerinin yanında cennetler var ki altlarından ırmaklar akar, içlerinde ebedî kalmak üzere onlar; hem orada kendilerine gayet pâkize [tertemiz] zevceler var, hele Allah'tan bir [de] rıdvan [rıza] var; ve Allah görür o kulları...

*) vellezine min kablihîm' ibaresinin karşılığı olan 've onlardan evvelkilerin' kelimeleri asıl metin'de atlanmış olduğundan tarafımızdan tamamlanmıştır. [D.C.]

1) Bu nedenle o şehvetler bu alçak hayatı geçirmek ve Allah'a gitmek üzere verilmiş vasıta olmak itibarıyla Allah tarafından verilmiş bir nimet iseler de bu alçak hayata ve bunun metâ olan şehvetlere sevgi beslemek ve bu yüzden Allah yanındaki güzellikleri feda etmek ne kadar budalalıktır, ne kadar alçaklıktır! (II/1052)

2) "İçine girilmeden görülmez, gizli, nadide bağlar-bahçeler var". Cennet kelimesi masdar (bina-i merre) olması nedeniyle 'bir örtüş, bir kere setr' demektir ve bu kelimenin bütün türevlerinde bir nevi setr/örtü-örtüş mânâsı vardır. Nitekim Cin herkese görünmez, gizli bir nevi mahluk, Cinnet aklın kaybolması, Cen kararmak, görülen şeylerin bakışlardan gizlenmesi demektir. İkinci olarak Cennet-setr mânâsında- zemini görünmez, gayet grift ağaçlarla örtülü bahçe ve bostan için kullanılırken, üçüncü olarak lisan-ı din'de dünya gözüyle görülemeyen, gayb-ı hak'ta gizli dâr'us-sevab'ın (mükâfat yurdu'nun) ismi olmuştur ki Kur'an'da el-cennet denildiği zaman bu mânâ anlaşılır. Fakat belirsiz (harf-i tarif almaksızın) sadece cennet denildiği zaman yerine göre her iki anlama da gelir. 'Altlarından ırmaklar akar cennetler' şeklinde geçtiğinde ise el-cennet'in cüzleri ve mertebeleri murad olunur. (I/274-275)

30. Her nefis ne hayır işlemiş ve ne kötülük yapmış ise, önüne konmuş bulacağı gün ister ki onlarla arasın-da uzak bir mesafe bulunsaydı! Yine Allah sizi kendisinden tahzir buyuruyor [sakındırıyor] ve Allah kullarını çok esirgiyor!

31. De ki: 'Eğer siz Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki Allah da sizleri sevsin ve suçlarınızı mağfi-retle örtsün! Allah gafûr'dur, rahîm'dir!'

32. De ki: 'Allah'a ve Peygamber'e itaat edin!' Eğer aksine giderlerse şüphe yok ki Allah kâfirleri sevmez.

33-34. Gerçek [şu ki] Allah, Adem'i ve Nuh'u ve Âl-i İbrahim'i ve Âl-i İmran'ı süzdü; âlemîn üzerine ıstıfa buyurdu, bir zürriyyet olarak; birbirinden (hep tevhid dinin-den)... ve Allah'tır işiten-bilen!

35. İmran'ın haremî [hanımı şöyle] dediği vakit; 'Yâ rabbî! Ben karnım-dakini her kayıttan âzade olarak sana adadım, hemen kabul buyur benden; çünkü bir sensin işiten-bilen, sen!'

36. Derken vaktâ ki hamlini vaz'etti [doğurdu]; 'Yâ rabbî! Onu dişî vaz'ettim' dedi, Allah daha iyi bilirken ne vaz'ettiğini... Halbuki erkek dişî gibi değildi; 'bununla beraber ben onun adını Meryem koydum ve işte ben onu ve zürriyye-tini o racîm şeytanın şerrinden sa-na ısmarlıyorum!'

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّخَضَّرًا ۖ وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ^(٣٠)
لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا ۚ وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ ۗ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ
بِالْعِبَادِ ۝ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ۖ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ
وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۝ نَا اللَّهُ
اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝
ذَرِيَّةَ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ إِذَا قَالَتِ امْرَأَتُ
عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي
إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي
وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ ۗ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ
وَإِنِّي خَشِيتُهَا مِزْمًا ۖ وَإِنِّي أَعِذُهَا بِكَ وَذَرِيَّتُهَا مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ ۝ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنبَتَهَا نَبَاتًا
حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَبَ
وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكَ هَٰذَا قَالَتْ هُوَ
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝

37. Bunun üzerine rabbi onu güzel bir kabul ile kabul buyurdu ve güzel bir surette yetiştirdi; Zekeriyya'nın himayesine verdi. Zekeriyya onun üzerine mihraba her girdikçe, yanında yeni bir rızık bulur; 'Yâ Meryem! Bu sana nereden?' derdi. O da 'Allah tarafından...' derdi. Şüphe yok ki Allah dilediğini hesapsız merzûk buyurur!

1) Yahudilerin 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgili kullarıyız', müşriklerin 'Allah'a olan sevgimizden dolayı bizi iyice Allah'a yaklaştırsınlar diye putlara tapıyoruz' ve Necran'dan gelen hristiyan heyetin de 'Biz Allah'a olan sevgimizden dolayı Mesih'i mâbud tanıyoruz' demelerine karşı böyle buyurulmuştur. (II/1075)

2) *İstıfa*, lugatte bir şeyin safını, en sâfi hülâsasını almak demektir. *Tasfiye* bir şeyin karşılığı nı, bulanıklık şaibelerini izale edip, özünü çıkarmak, saf olanı karışık olandan ayırmak, *İstıfa* da en sâfi olanını seçip almaktır. (II/1081)

3) Bkz. Hicr/16, an:1

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى
كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ
﴿٢٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنَنصُنَّ النَّارَ إِلَّا آيَاتِنَا مَا مَعْدُودَاتٍ
وَعَرَّضُوا فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٤﴾ فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ
لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّتَ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ مَا لَكَ الْمَلِكُ تُوِّى الْمَلِكُ مَن تَشَاءُ
وَنَزَعَ الْمَلِكُ مَن تَشَاءُ وَتُعْزِزُ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ
بِيَدِكَ الْخِزْيَانُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تَوَلَّجَ الْبَلَّ
فِي النَّهَارِ وَتَوَلَّجَ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ وَتَخْرُجُ الْحَيَّ
مِنَ اللَّيْلِ وَتَخْرُجُ اللَّيْلُ مِنَ النَّهَارِ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ ﴿٢٧﴾ لَا يَخْذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مَن ذُو
الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا
أَن تَقُوا مِنْهُمْ نَفْسَهُ وَيَحْذَرُكَ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ
﴿٢٨﴾ قُلِ إِن تَخْشَوْا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تَبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ
مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

23-24. Baksana o kendilerine Kitab'dan bir nasip verilmiş olanlara! Aralarında hakem olması için Allah'ın Kitabı'na davet olunuyorlar da sonra içlerinden bir kısmı yüz çevirerek dönüp gidiyorlar. Bunun sebebi; çünkü onlar 'sayılı günlerden başka bize asla ateş dokunmaz!' demekte ve uydura geldikleri yalanlar dinlerinde kendilerini aldatmaktadır!

25. Bakalım o geleceğinde şüphe olmayan gün için kendilerini topladığımız ve hiç kimseye zulmedilmeyerek herkese her ne kazandıysa tamamen ödendiği vakit nasıl olacak?

26-27. De ki: 'Ey mülkün sahibi Allahım! Dilediğine mülk verirsın, dilediğinden de mülkü çeker alırsın ve dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin! Hayr yalnız senin elindedir, muhakkak ki sen her şeye kadîrsin! Geceyi gündüzün içine sokarsın, gündüzü gecenin içine sokarsın; ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın, dilediğine de hesapsız rızk verirsın!'

28. Mü'minler, mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin ve onu her kim yaparsa Allah'tan ilişiği kesilmiş olur; ancak onlardan bir korunma yapmanız başka... Mâmafih Allah sizi kendisinden tahzir buyurur [sakındırır], nihayette gidiş Allah'adır!

29. De ki: 'Gizleseniz de sînele-rinizdeki, belli etseniz de Allah onu bilir ve bütün göklerde ne var, yer'de ne varsa bilir ve Allah her şeye kadîrdir!'

1) Bkz. Bakara/243, an:2

2) "Ancak onlardan gelmesi ihtimali bulunan ve sakınılması gereken herhangi bir zarardan korunarak yaptığınız dostluk müstesna..." (II/1073)

46. '... ve nâsa [insanlara] kelâm söyleyecek; hem beşikte, hem yetişkin iken, hem de salihinden...'

47. [Meryem] 'Yâ rabbî!' dedi: 'bir çocuk nereden olabilir benim için ki bana bir beşer dokunmadı?' Buyurdu ki: 'Öyle! Allah neyi dilerse yaratır, O bir emri murad edince sade ona *ol* der, o olur.'⁴⁸

48-51. "...ve [Allah] ona hem kitabet öğretecek, hem hikmet, hem Tevrat, hem İncil, hem Benî İsrail'e bir rasûl olarak... şöyle ki: 'Ben size rabbinizden bir ayetle geldim, ben size çamurdan kuş biçimi gibi bir mahlûk biçirim de içine üflerim, Allah'ın izniyle derhal bir kuş olur; yine Allah'ın izniyle gözsüzü ve abraşı iyi eder ve ölüleri diriltirim ve evleriniz[d]e ne yiyor ve ne biriktiriyorsanız size haber veririm; elbette bunda size şüphesiz bir ayet vardır, eğer iman edecek iseniz! Hem Tevrat'tan önümde bulunanı bir tasdikçi olarak ve hem size haram edilenin bazısını helâl kılayım diye ve rabbinizden bir ayet ile size geldim. Artık Allah'tan korkun da bana itaat edin! Şüphe yok ki Allah benim de rabbim, sizin de rabbinizdir; onun için hep O'na ibadet edin; bu, işte doğru yoldur!'

وَيَكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ۝ قَالَ رَبِّ انِّي يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝ وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۝ وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَحْلَالِكُمُ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝ فَلَمَّا أَحْسَسَ عَيْسَىٰ مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِجُ يَوْنُ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۝

52. Bunun üzerine vaktâ ki İsa onlardan küfrü hissetti; 'Kim benim Allah'a arkadaşlarım?' dedi. Havâriyyûn 'Biziz' dediler; 'Allah arkadaşları, biz Allah'a iman ettik, hem bizim imanı lekesiz müslimler olduğumuza şahid ol...'

1) "Benî İsrail'den kendisine iman etmeyenlerden..." (II/1107)

2) "Allah'a iman etmiş, kendisini Allah'a teslim eylemiş olup da yardımını Allah'a muzaf kılarak ve Allah rızasından başka birşey düşünmeyerek bana Allah yardımı yapacak, hülâsa özü Allah'a bağlı, Allah'a doğru ensarım, yârânım kimler?" (II/1107-1108)

3) "O Allah yardımcıları/Allah yârânı biziz! Biz Allah için sana yardımcıyız!" Hristiyanlara 'Nasârâ' denilmesinin sebeplerinden biri de Hz. İsa ile havariler arasındaki bu 'nusret biatı'dır. (II/1108)

هٰذَاكَ دَعَا زَكْرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً
طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٢٨﴾ فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ
قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ
مِّنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ
رَبِّ إِنِّي كُنتُ لِيَ غَلَامًا وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ
قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٣٠﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً قَالَ
إِنَّكَ لَآتِيكَ الْكَلِمَةُ النَّاسُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادْكُرُّ رَبَّكَ
كَثِيرًا وَسَجِّدْ بِالْعَشيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٣١﴾ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ
يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى
نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي
مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ ذَلِيلًا يُلْقُونَ فَلَا مَهْمٌ لَهُمْ يَكْفُلْ مَرْيَمَ وَمَا
كُنْتَ لَدَيْهِمْ ذِي حِصْمٍ ﴿٣٤﴾ إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ
إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٣٥﴾

38. O aralık Zekeriyyâ rabbine dua etti. 'Yârab!' dedi; 'bana ledünnünden [nezdinden] bir temiz zürriyyet ihсан eyle! Şüphesiz ki sen duayı işitensin!'

39. Derken melâikeler [melekler] kendisine nida ettiler -o kalkmış mihrabda namaz kılıyordu:- 'Haberin' olsun! Allah sana Yahya'yı müjdeliyor; Allah'tan bir kelimeyi [İsa'yı] tasdik edecek, hem bir efendi, hem gayet zahid ve bir peygamber salihînden...'

40. 'Yârab!' dedi; 'benim için bir oğul nasıl olur? Kendime ihtiyarlık çatmış, haremim de [hanımım da] kısırken...' Buyurdu ki: 'Öyle! Allah ne dilerse yapar'.

41. 'Yârab!' dedi; 'bana bir ayet (bir alâmet) yap!' Buyurdu ki: 'Ayetin nâsa [insanlara] üç gün -sade işarettten başka söz söyleyememendir. Bununla beraber rabbini çok zikret ve akşam-sabah tesbîh eyle!'

42-43. Hem melekler [şöyle] dediği vakit; 'Yâ Meryem! Her halde Allah seni süzüp seçti ve seni çok temiz/pâk kıldı; hem seni âlemîn kadınlarının fevkinde seçti. Yâ Meryem! Rabbine divan dur ve secdeye kapan ve rûkû edenlerle beraber rûkûa var!'

44. Bu işte sana gayb haberlerinden; onu sana vahy ile bildiriyoruz (yâ Muhammed!) Yoksa Meryem'i hangisi himayesine alacak diye kalemleriyle kur'a atarlarken de sen yanlarında değildin, çekişirlerken de yanlarında değildin!

45. Melekler [şöyle] dediği vakit; 'Yâ Meryem! Haberin olsun! Allah seni tarafından bir kelime ile müjdeliyor; ismi Mesih İsa ibn Meryem! Dünya ve Ahiret'te vecîh olarak, hem de mukarrebînden...'

1) "Allah seni, tarafından garib/tanımadık bir kelime, bir fiil, âdetin hilafına bir emr-i tekvîn, mânâlı bir eser ile müjdeliyor..." (II/1101)

2) İbrance'de (meşih-Arapça mesih-) mübarek mânâsına gelir ve Hz. İsa'nın lakabıdır. (II/1100)

3) Vecîh vecahetli/kuvvetli, şerefli itibarlı. (II/1102 ve bkz. Ahzâb/69, an:1)

4) "Allah Teâlâ'ya pek yakın olanlardan ve en büyük rızasına erenlerden..." (II/1102)

62-63. Doğrusu işte budur o kıssanın hak ifadesi! Yoksa Allah'tan başka bir ilâh yoktur ve hakikat Allah, O öyle azîz, öyle hakîm'dir! Yine yüz çevirirlerse, muhakkak ki Allah müfsidleri [fesad çıkaranları] bilir.

64. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Gelin, sizinle bizim aramızda müsavi bir kelimeye... şöyle ki; Allah'tan başka mâbud [ilah] tanımayalım, O'na hiçbir şeyi şerik [ortak] koşmayalım ve bazımız bazımızı Allah'tan beride rab itti haz etmesin [rab edinmesin]!' Eger buna karşı yüz çevirirlerse, o vakit şöyle deyin: 'Şahid olun ki biz hakikaten müslimiz/müsâle-metkârız!'

65. Ey ehl-i kitab! Niçin İbrahim hakkında münakaşa ediyorsunuz? Halbuki Tevrat ve İncil ancak ondan sonra indirildi, bunuda mı akletmiyorsunuz?

66. İşte siz öylesiniz! Haydi biraz bilginiz olan şeyde münakaşa ettiniz, ya hiçbir ilminiz olmayan şeyde niçin münakaşa edersiniz? Halbuki Allah bilir, siz bilmiyorsunuz.

67-68. İbrahim ne yahudi idi, ne nasrânî [hristiyan] ve lâkin müslim bir hanîf (lekesiz bir muvahhid) idi ve müşriklerden olmamıştı. Doğrusu insanların İbrahim'e en yakını, her halde

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ فَلَيْذَ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بِالْمُفْسِدِينَ
۝ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا
مُسْلِمُونَ ۝ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَخَاجُونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا
أُنزِلَتْ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝
مَا أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجِّجْتُمْ فِيهِ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُخَاجِرُونَ فِيمَا لَيْسَ
لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝ مَا كُنَّا بِرَبِّهِمْ
يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كُنَّا نَحْنُفًا مُسْلِمًا وَمَا
كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ إِنَّا وَكَلْنَاهُ ابْنَ إِبْرَاهِيمَ إِلَهًا
تَبِعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ
۝ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا
يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۝ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَسْهَدُونَ ۝

onun izince gidenler ve şu peygamber [Muhammed] ve iman edenlerdir. Allah da mü'minlerin velîsidir.

69. Ehl-i Kitab'dan bir taife [grup] arzu etti ki sizi şaşırtsalar; halbuki sırf kendilerini şaşırtıyorlar da farkına varmıyorlar.

70. Ey ehl-i kitab! Niçin Allah'ın ayetlerine küfrediyorsunuz? Halbuki görüp duruyorsunuz.

1) Bkz. Zümer/3, an:1

2) Bir soruya karşı Hz. Peygamber ehl-i kitab'dan iman edenlere 'Siz hanîf papaların ve diğerlerinin sözlerine -sadece onların sözleri olduğu için- itaat etmiyor muydunuz? İşte bu, onları rab edinmektir,' buyurmuştur. (II/1132)

3) Bkz. Rûm/30, an:2

4) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَمَكْرَؤُا وَمَكْرَؤُا مَكْرَؤُا وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ
﴿٥٧﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَرَافِعُكَ إِلَى وَمُطَهِّرُكَ
مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ إِلَى تَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٨﴾ فَمَا الَّذِينَ كَفَرُوا فَاَعْدِبُهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ
﴿٥٩﴾ وَمَا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٦٠﴾ ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ
وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٦١﴾ إِنْ مَثَلْ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ
آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ رَأْبٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٢﴾ الْخَوْفُ
مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٣﴾ فَمَنْ حَاجَلَكَ
فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ آبَاءَنَا
وَأَبَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ
ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦٤﴾

53. '... yâ rabbena! İndirdiğine iman ettik ve rasûlün ardınca gittik; imdi bizi o şahidlerle beraberyaz!'

54. Bununla beraber mekrettiler, Allah da mekirlerine mekretti Öyle ya, Allah hayr'ul-mâkirîn'dir!'

55. O vakit ki Allah buyurdu: 'Yâ İsa! Emin ol, ben seni eceline yetireceğim ve seni bana ref'edeceğim ve seni o küfredenlerden paklayacağım ve sana tâbi olanları, o küfredenlerin kıyamet günü'ne kadar fevkinde [üstünde] kılacağım; sonra da hep dönümünüz banadır. İhtilâf edip durduğunuz şeyler hakkında o vakit aranızda hükmü ben vereceğim!'

56-57. Hasılı, o küfredenleri dünya'da ve ahiret'te şiddetli bir azap ile tâzib edeceğim; hem onlara yardımcılardan eser yoktur! Amma iman edip, salih ameller işleyenlere gelince, onlara ecirlerini tamamıyla öder de Allah zâlimleri sevmez!

58. İşte o hüküm, biz onu sana bu ayetlerden ve hikmetli zikir'den peyderpey okuyoruz.

59. Doğrusu Allah indinde İsa meseli, Adem meseli gibidir; onu topraktan yarattı, sonra da ona *ol* dedi, o halde olur!

60-61. Bu hak senin rabbinden, binaenaleyh şüphe edenlerden olma! Sana gelen ilimden sonra artık her kim seninle münakaşaya kalkarsa 'Haydi!' de; 'Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendilerimizi ve kendilerinizi çağıralım; sonra can u gönülden ibtihal ile [yalvarıp yakararak] duâ edelim de Allah'ın lânetini yalancılardan boynuna geçirelim!'

1) Burada mekr'i yapanların *havarîler* olduğu akla gelebilirse de bunlar *Benî İsrail*'den Hz. İsa'yı inkâr edenlerdir. (II/1110)

2) "Allah da onlara mekretti, onları mekir'den menetmedi, fakat mekirlerinin cezasını verdi". (II/1111) *Mekr* karanlık, gizli, hissedilmeyecek hile/tuzak ile birarada zarar vermeye çalışmaktır. İsrailoğulları'nın buradaki mekirleri Hz. İsa'ya suikastları, onu yok etmek için gizli gizli tedbirlere teşebbüs edip, ansızın onu öldürmek üzere el altından birtakım kimseler tayin etmiş olmalarıdır. (II/1110)

3) "Allah mekredenlerin hayırlısıdır". *Allah'ın mekri*, lugatteki kötü/şer mânâsıyla değil, ona ceza olan ve şeklen karşılığı olmak itibariyle *mekr* denilebilen hayırdır! (II/1111)

78. Bir de onlardan bir fırka vardır, dillerini Kitab'a eğer bürgerler, onu Kitab'dan sanasınız diye; halbuki Kitab'dan değildir! Hem 'O Allah tarafındandır!' derler; halbuki Allah tarafından değildir de Allah nâmına bile bile yalan söylerler.

79-80. Hiçbir beşer için o selâhiyyet [yetki] yoktur ki Allah ona kitab versin, hüküm versin, peygamberlik versin de o sonra insanlara 'Allah'tan beride bana kul olun' diyebilsin! Velâkin 'Kitab tâlim etmekte olduğunuz ve ders alıp vermekte bulunduğunuz için rabbanîler [rabb'e kulluk edenler] olunuz!' der ve hiçbir zaman size melâikeyi [melekleri] ve peygamberleri rabler itti haz etmenizi de emre demez. Ya siz müslüman olduktan sonra size küfrü emredebilir mi?

81. Hem Allah vaktiyle peygamberlerin şöyle misakını almıştır; celâlim hakkı için, size Kitab ve Hikmet'ten her ne verdimse, sonra size beraberinizdekini tasdik eden bir rasûl geldiğinde, ona mutlak iman edeceksiniz ve lâbüdd [mutlaka] ona yardımda bulu-

وَأَن مِّنْهُمْ كَفَرِيًّا يَلُونُ أَلَسْنَاهُمْ بِالْكِتَابِ لِيَحْسَبُوهُ
مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ
وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِّي
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ
الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا
الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾ وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَآ إِنِّي أَخَذْتُكُمْ
مِنَ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ
لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ
إَصْرِي قَالُوا أَأَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

nacaksınız. 'Buna ikrar verdiniz mi ve bunun üzerine ağır ahdimi boynunuza aldınız mı?' buyurdu. 'İkrar verdik!' dediler. 'Öyle ise' buyurdu; 'şahid olun, ben de sizinle beraber şahidlerdenim!'

82. Demek ki bunun arkasından her kim dönse, artık onlar hep dinden çıkmış fâsıklardır!

83. Daha Allah [ın] dininin gayrısını mı arıyorlar? Halbuki göklerde ve yer'de kim varsa, hepsi ister istemez O'na teslim olmuş, hep döndürölüp O'na götürülüyorlar.

1) Bkz. Zümer/3, an:1

2) Bkz. Bakara/98, an:1

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَكْسِبُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُرُونَ بِالْحَقِّ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْؤُا
بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاسْكُرُوا الْآخِرَةَ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تَوْمِنُوا إِلَّا بِنِعْمَةِ اللَّهِ فَإِنْ
أَهْدَى اللَّهُ إِلَى مَقَدِّمٍ أَنْ يُؤْتِيَ أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيْتُمْ أَوْ يُجَازِيكُمْ
عِنْدَ رَبِّكُمْ فَلَا أَنْ فَضْلَ يَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْصُصُ رَحْمَتَهُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنُوا بِقِنطَارٍ يُؤَدُّ
إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنُوا بِدِينَارٍ لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا
دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ
سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ بَلَى
مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقِ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾ إِنْ
الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ
لَا خَلَائِهِمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يَكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

71. Ey ehl-i kitab! Niçin hakkı bâtılla bulayor-sunuz da hakkı katmediyor-sunuz [gizliyor-sunuz]? Halbuki bilip duruyorsunuz!

72-74. Ehl-i Kitab'dan bir taife de şöyle dedi: 'Varın, o mü'minlere indirilene güpegündüz iman edin; âhirinde [akşam üzeri] de dönüp küfredin, belki

onlar da dönerler; ve kendi dinize tâbi olanlardan başkasına eman vermeyin!' De ki: 'Her halde hidayet Allah hidayeti! Size verilen gibisi birine veriliyor veya rabbinizin huzurunda size galebe edecekler diye mi bu?' De ki: 'Doğrusu fazl Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir ve Allah vasî'dir, alîm'dir, rahmetiyle imtiyazı dilediğine bahşeder, daha Allah çok büyük fazl [lütûf] sahibidir!

75-76. Ehl-i Kitab'dan öylesi vardır ki ona yüklerle emanet bıraksan onu sana te'diye eder [iade eder]; gene onlardan öylesi vardır ki ona bir dinar emanet etsen tepesine binmedikçe onu sana te'diye etmez [iade etmez]. Bunun sebebi; çünkü bunlar 'Bizim aleyhimize ümmîlerde bir yol yoktur!' derler ve Allah'a karşı bile bile yalan söylerler. Hayır yol var!.. Allah var!.. Her kim ahdine vefa eder ve korunursa, şüphe yok ki Allah o muttakileri sever.

77. Fakat onlar; o Allah'ın ahdini ve kendi yeminlerini birkaç paraya satanlar, işte onların ahiret'te hiç nasibi yoktur! Allah onlara kelâmıyla hitab etmeyecek ve kıyamet günü nazar buyurmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır! Onların hakkı elîm [gayet acı] bir azaptır!

1) Bulayorsunuz ile buluyorsunuz fiilleri birbirine karıştırılmamalıdır. Birincisi *bulamak* masterından, ikincisi *bulmak* masterındandır. 'Hakkı bâtılla buluyorsunuz' belki denilebilirse de, 'Hakkı bâtılla buluyorsunuz' denilemez. Üstelik birincisinde bâtil hak ile bulanmaktadır ki aslında kastedilen hakkın bâtil ile bulanmasıdır. Bu bakımdan hem 'Hakkı bâtılla buluyorsunuz'/'karıştırıyorsunuz' hem de 'Hakkı bâtılla buluyorsunuz' şeklinde ilk anda akla gelebilecek mânâlar yanlışdır. Ayrıca '...bâtıla...' ibaresindeki kaynaşmış *ile* edatının *ba* edatının (bi'l-bâtıl) karşılığı olduğu da unutulmamalıdır. [D.C]

2) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

3) *Ümmî* kelimesi için bkz. A'raf/157, an:3

92. Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe, siz birr'e [hayra] eremezsiniz; mâmafih her ne infak eyleseniz, şüphesiz Allah onu da bilir!

93. Tevrat indirilmeden evvel İsrail'in [Yakub'un] nefesine haram kıldığından başka yiyeceğin hepsi Benî İsrail'e helâl idi. De ki: 'Haydi Tevrat'ı getirin de onu güzelce okuyun, eğer sâdıksanız!'

94. Demek ondan sonra Allah nâmına o yalanı kim uydurmuşsa, artık onlar o zâlimlerdir!

(95) De ki: 'Sadakallah! [Allah doğru söyledi] O halde hakperest bir hanif olarak İbrahim milletine tâbi olun; o hiçbir zaman müşriklerden olmadı!'

96-97. Doğrusu insanlar için vaz'olunan [kurulan] ilk mâbed, elbette Mekke'deki o çok mübarek ve bütün âlemine hidayet olan Beyt'tir [Kâbe'dir]! Onda açık ayetler var, İbrahim'in makamı var ve ona dehalet eden [girip sığınan] eman bulur; yoluna gücü yeten her kimsenin o Beyt'i haccetmesi de insanlar üzerine Allah'ın bir hakkıdır ve kim bu hakkı tanımazsa her halde Allah'ın ihtiyacı yok, o bütün âleminden [âlemlerden] ganîdir!

98. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Niçin Allah'ın ayetlerine küfrediyorsunuz? Allah yaptıklarınızı görüp duruyor.'

لَنَنَّا لَوَ الْبَرَّحَى تُفَفُوا بِمَا حُجُّونَ وَمَا تُفَوُّونَ مِنْ شَيْءٍ
فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ٩٢ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَآئِيلَ إِلَّا
مَا حَرَّمَ إِسْرَآئِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأْتُوا
بِالتَّوْرَةِ فَآلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٩٣ فَمَنْ فَتَرَى عَلَى اللَّهِ
الْكُذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٩٤
قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٩٥ إِنْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِمَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ٩٦ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ
وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ٩٧
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى
مَا تَعْمَلُونَ ٩٨ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ
مَنْ أَمِنْ بَغْوَتِهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ ٩٩ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ طِيعُوا فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ ١٠٠

99. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Niçin Allah'ın doğru yolundan iman edenleri menediyorsunuz; görüp durduğunuz halde niçin onun çarpıklığını istiyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan gafil değildir!'

100. Ey o bütün iman edenler! Eğer o kitab verilenlerden herhangi bir fırkaya uyarsanız, sizi imanınızdan sonra çevirirler, kâfir ederler!

1) Bkz. Bakara/40, an:3

2) Bkz. Rûm/30, an:2

3) Ayetin aslında geçen *Bekke*, *Mekke* demektir veya *Mekke* beldenin ismi, *Bekke* de *Mescid-i Haram*'ın yeridir. (II/1148)

4) "Kudreti varken haccı terkederse..." (II/149)

5) *Küfür* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَأِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ
وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٦﴾ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا
فَلَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٧﴾ كَيْفَ
يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ
حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
﴿٨٨﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاءُهمُ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٩﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخَفُونَ عَذَابَ
وَلَا مُمْسِكِينَ ﴿٩٠﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ
وَاصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾ إِنَّا لَذِينَ كَفَرُوا
بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا لَنْ يُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الصَّالُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّا لَذِينَ كَفَرُوا وَمَا تَوَّاهُمْ كَفَارًا
فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلَّةُ الْآرِضِ ذَهَبًا وَلَوْ أَقْدَىٰ
أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩٣﴾

84. De ki 'Biz inandık/ Allah'a iman getirdik; bize indirilene de, İbrahim'e ve İsmail'e ve İshak'a ve Yakub'a ve Esbat'a [Yakub'un ahfâdına/ torunlarına] indirilene de Musa'ya ve İsa'ya ve nebiyyûn'a [peygamberlere] rablerinden verilene de... Onlardan [hiç] birinin arasını ayırmayız ve biz ancak O'na boyun eğer müslimleriz!

85. Her kim de İslâm'ın gayrı bir din ararsa, artık ondan ihtimali yok kabul olunmaz ve ahirette o hüsrân çekenlerden olur.

86. Nasıl muvaffak eder Allah bir kavmi ki kendilerine beyyî-neler [açık deliller] gelmiş ve Peygamber'in hak olduğuna şehadet getirmişler iken, imanlarının arkasından nankör-lük edip küfre sapmışlardır? Halbuki Allah zâlimler gürûhu-nu muvaffak etmez.

87-89. Onlar, işte onların cezaları; Allah'ın, meleklerin, insanların hepsinin lâneti üzerlerindedir! Ebediyyen onun içindedirler, azapları hafifletilmez ve kendilerine mühlet verilmez. Ancak onun arkasından tevbe edip, salâha girenler başka; çünkü Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

90. Elbette imanlarının arkasından küfretmiş, sonra da küfürde ileri gitmiş kimselerin tevbeleri-[nin] kabul olunmak ihtimali yoktur; bunlar hep dalâl içinde kalmış sapıklardır!

91. Küfretmiş ve kâfir oldukları halde ölüp gitmiş kimseler, her halde bunların her biri kendini kurtarmak için dünya dolusu altın verecek dahi olsa, hiç birinden kabul edilmek ihtimali yoktur! Bunların hakkı elîm [gayet acı] bir azaptır ve kendilerini kurtaracak da yoktur!

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) Bkz. Yunus/32, an:3

109. Hem göklerde ne var, yer'de ne varsa hepsi Allah'ındır; bütün işler de Allah'a irca olunur.

110. Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmet olmak üzere vücuda geldiniz, mârufu emredersiniz, münkerden nehyeylersiniz ve Allah'a inanır/iman getirirsiniz. Ehl-i Kitab da imana gelseydi, elbette haklarında hayırlı olurdu; içlerinden iman edenler varsa da ekserisi dinden çıkmış fâsıklardır!..

111. Size ezadan başka bir zarar edemezler ve sizinle çarpışacak olsalar, size arkalarını dönerler; sonra da nusret [yardım] bulamazlar!

112. Nerede bulunsalar zillet altında kalmaya mahkûmdurlar; meğer ki Allah'ın ahbine ve mü'minlerin ahbine sığınmış olsunlar... Döne dolaşa Allah'ın gazabına müstehıkk [lâyık] oldular ve meskenet altında ezilmeye mahkum kaldılar; çünkü Allah'ın ayetlerine küfrediyorlardı ve peygamberleri bile bile haksızlıkla öldürüyorlardı; çünkü âsi olmuşlardı ve aşırı gidiyorlardı.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَارُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُ الْمُؤْمِنُونَ وَكَثَرٌ مِمَّنْ الْفَاسِقُونَ ﴿١١٠﴾ لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُواكُمْ يُولُوكُمْ إِلَّا ذَبَابًا ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ ﴿١١١﴾ ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا تَشَفَعُوا إِلَّا بِالْحَبْلِ مِنَ اللَّهِ وَجَبِلَ مِنَ النَّاسِ وَبَآؤُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾ لَيْسُوا إِلَّا كَلِيسَ أَسْوَاءَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَنْتَاهِ الْبَلِ وَهُمْ يُسَبِّحُونَ ﴿١١٣﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ الْفُجَاءُ وَاللَّهُ وَالْيَوْمُ الْآخِرُ وَبِأَمْرٍ مَرُوفٍ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

113-115. Hepsi bir değiller; ehl-i kitab içinden kalkınan bir ümmet var, gece vakitleri Allah'ın ayetlerini okuyup secdelere kapanıyorlar; Allah'a inanırlar, ahiret günü'ne inanırlar, mârufu emrederler, münkerden nehyederler, hayırlara koşuşurlar ve işte bunlar salihindendirler ve hayra dair her ne yaparlarsa hiçbir zaman ona küfran ile karşılanmayacaklardır ve Allah o muttakileri bilir!

1) Krş. Âlu İmran/104, an:2

2) Bkz. Bakara/61, an:4

3) Ümmet-i kâime haksınas, doğru, doğrulan veya Allah için kalkan, müstakim, adil ümmet mânâlarına gelir. (II/1159)

*) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:

gece vakitleri
Allah'ın
ahiret günü'ne
inanırlar, mârufu
emrederler, münkerden
nehyederler, hayırlara
koşuşurlar ve işte bunlar
salihindendirler ve hayra
dair her ne yaparlarsa
hiçbir zaman ona küfran
ile karşılanmayacaklardır
ve Allah o muttakileri
bilir!

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ
 وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٠٣﴾
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ
 مُسْلِمُونَ ﴿١٠٤﴾ وَأَعِصُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
 وَادْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ عَدَاءً ۖ قَالَتْ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ
 فَاصِصَةٌ ۖ فَنُفِثَ بَيْنَهُمْ وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ
 فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٥﴾
 وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
 وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٦﴾ وَلَا تَكُونُوا
 كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ
 وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٧﴾ يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ
 وَجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وَجُوهُهُمْ أَكْثَرُ نَمٍ ۖ بَعْدَ مَا بَعَدُوا
 فَنَدُّوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٨﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ
 وَجُوهُهُمْ فَبِإِذْنِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٩﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ
 نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۖ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ ﴿١١٠﴾

101. Sizler ise küfre nasıl dönersiniz ki önünüzde Allah'ın ayetleri okunuyor, içinde rasûlü bulunuyor? Halbuki her kim Allah'a sıkı tutunursa, o muhakkak bir doğru yola çıkarılmıştır!

102. Ey o bütün iman edenler! Allah'a nasıl [sığınıp] korunmak gerekse öyle korunun, hakkıyla muttakî olun ve her halde müslim olarak can verin!

103. Topunuz bir Allah ipine sımsıkı tutunun, birbirinizden ayrılmayın ve Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün! Sizler birbirinize düşmanlar iken, o sizin kalplerinizin arasında ülfet [dostluk] husûle getirip yaşattı da nimeti sayesinde uyanıp kardeş oldunuz; hem sizler ateşten bir çukurun tam kenarında bulunuyordunuz da O tuttu sizi ondan kurtardı. Şimdi böyle size ayetlerini beyan ediyor ki Allah'a doğru gidebilirsiniz!

104. Hem sizden müteşekkil, önde gider, hayra davet eder, mâruf ile emr ve münkerden nehy eyler bir ümmet olsun! İşte onlardır o felâhı bulacaklar!

105. Ve şunlar, şu kendilerine beyyineler [açık deliller] geldikten sonra ayrılık çıkarıp ihtilâf edenler gibi olmayın, onlar için büyük bir azap var!

106-107. O birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı gün, o vakit o yüzleri kara çıkanlara şöyle denecek: 'Yâ!.. İmanınızdan sonra küfrettiniz ha? O halde tadın azabı, ettiğiniz nankörlüğün cezası [olarak]...' Amma yüzleri ak olanlar, hep Allah'ın rahmeti içindeler, onlar onun içinde ebednişinler [ebedî kalacaklar]!

108. İşte bunlar Allah'ın ayetleridir; onları sana hak sebebiyle tilâvet ediyoruz [okuyoruz], yoksa Allah âlemine bir zulüm murad edecek değil!

1) Ebu Said el-Hudrî'den rivayet olunduğu üzere Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: 'Sema'dan arz'a indirilmiş olan *hablullah* (Allah'ın ipi) *Allah'ın Kitabı*'dır!' (II/1154)

2) Ayette geçen 'minkum' (sizden) ibaresindeki *min* edatının *tecrîdî* veya *teb'îzî* olmak üzere iki mânâyâ gelmek ihtimali vardır. Birinci ihtimale göre (tecrîdî) her müslüman bu vazifeyle emrolunmuştur. İkinci ihtimale göre (teb'îzî) bütün müslümanların vazifeleri, içlerinden bunu yapacak bir özel topluluk (ümmet-i mahsusa) teşkil etmek ve onlara yardım ve itiba ederek o vasıtayla bu vazifeyi ifa ettirmektir. (II/1155 ve ayrıca kırs. Âlu İmran/110)

3) Bkz. Kasas/3, an: 2

122. O dem ki içinizde iki taife yılmak istemişlerdi Allah zahîrleri [dost ve yardımcıları] iken ve ancak Allah'a demek dayanmalı mü'minler!

123. Filhakîka sizler birkaç bîçare iken, Bedir'de Allah sizi mahzâ nusretiyle [yardımıyla] muzaffer buyurdu. O halde Allah'a [sığınıp] korunun ki şükredesiniz!

124. O vakit ki mü'minlere şöyle diyordun: 'İndirilmekte bulunan üç bin melâike ile rabbini-
zin size imdad [yardım] etmesi yetişmez mi size?'

125-127. Evet, siz sabr u sebat eder ve itaatsizlikten sakınırsanız onlar da şu dakikada üzerinize geliverirlerse- rabbiniz size beş bin melâike ile imdad [yardım] edecek nişanlı nişanlı -ve bunu Allah size sırf bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla yatışsın diye yaptı, yoksa nusret [yardım] ancak Allah'tandır! Azîz O! Hakîm O!- tâ ki o küfredenlerden bir kolu kessin veya perişan etsin de haib ü hasir dönüp gitsinler!

128. Senin elinde emirden bir-
şey yok; yahut onlara tevbe ettirsin veyahut azap etsin, çünkü onlar zâlimdirler!

اِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ اَنْ تَفْشَلَا وَاللّٰهُ وَلِيَهُمَا وَعَلَى اللّٰهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَاَنْتُمْ اَذَلَّةٌ
فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ اِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ
اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ اَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ اَلْفٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ
مُنْزِلِينَ ﴿١٢٤﴾ بَلٰى اِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَاۤتُوْكُمْ مِنْ فَوْرٍ مِّمَّا
يُمِدُّكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اَلْفٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُّسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾
وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِيَطْمَٔنِ قُلُوْبُكُمْ بِهِ
وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْغَيْرِ الْحَكِيْمِ ﴿١٢٦﴾ لِيَقْطَعَ
طَرَفًا مِّنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَوْ يَكْبِتُنَّهُمْ فَيَنْقَلِبُوْا خٰٓثِيْنَ ﴿١٢٧﴾
لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْۤءٌ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اَوْ يَعَذِّبُهُمْ
فَاِنَّهُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿١٢٨﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ يَغْفِرُ
لِمَنْ يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٢٩﴾
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوْا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ اَوْ اَصْعٰقًا مَّضٰعَفَةً
وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿١٣٠﴾ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِىْ أُعِدَّتْ لِلْكَٰفِرِيْنَ
وَاطِيعُوْا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿١٣١﴾

129. Hem göklerde ne var, yer'de ne varsa hepsi Allah'ındır; dilediğine mağfiret eder, dilediğine azap ve Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

130-132. Ey o bütün iman edenler! Öyle kat kat katlayarak riba yemeyin, Allah'tan korkun ki felah bulasınız! Hem o kâfirler için hazırlanmış ateşten korunun, Allah'a ve Peygamber'e itaat edin ki rahmete erdirilesiniz...

1) "... maksatlarına eremeyip, hiçbir şey elde edememiş olarak dönüp gitsinler!"

2) "Başkaları şöyle dursun sen bile bizzat hiçbir emre, hiçbir hükme mâlik değilsin, sadece vazifeli bir kulusun! Allah'ın emri olmayınca o kâfirlere veya muhaliflere hiçbir şey yapamazsın, hatta aleyhlerine dua bile edemezsin!" (II/1172)

3) Bkz. Bakara/275, an:1

4) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

اِنَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَنْ تَغْنِيَّ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ مِنْ اَللّٰهِ
 شَيْئًا وَّ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ﴿١١٦﴾ مَثَلُ
 مَا يُنْفِقُوْنَ فِيْ هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيْحٍ فِيْهَا صِرٌّ
 اَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ فَاهْلَكَتْهُمُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ
 وَلٰكِنْ اَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿١١٧﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا لَا تَخْذُوا
 بِطٰغٰتِهِنَّ مِنْ دُوْنِكُمْ لَا يَلُوْنَكُمْ مِنْكُمْ خَبَرٌ اَلَا وُدُّوْا مَا عَنِتُّمْ
 قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ اَفْوَاهِهِنَّ وَمَا تَخْتَصِمُوْنَ لَهُمْ اَكْبَرُ
 قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿١١٨﴾ هَا اَنْتُمْ
 اَوَّلَآءٌ يُجْبَوْنَ هُمْ وَلَا يُجْبَوْنَكُمْ وَتَوَّءَمُّوْنَ بِالْكِتٰبِ
 كُلِّهِ وَاِذَا الْقَوْمُ كَالُوْا اٰمَنًا وَاِذَا خَلَوْا عَضُّوْا عَلَيْنَكُمْ اَلَا تَاْمَلُ
 مِنْ الْغِيْطِ قُلُومُوْا يَعْنِيْطُكُمْ اِنَّا لِلّٰهِ عَلِيمٌ بِذٰلِكَ
 الصُّدُوْرِ ﴿١١٩﴾ اِنْ تَسْتَكْبِرُوْا سَتَسُوْا حَسَنَةً سَئُوْمَةٌ وَاِنْ تُضَبُّوْا
 سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوْا بِهَا وَاِنْ تُصْبِرُوْا وَتَنْتَقُوْا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ
 شَيْئًا اِنَّا لِلّٰهِ عٰمِلُوْنَ حِيْطٌ ﴿١٢٠﴾ وَاِذَا غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ
 بُيُوْىُ الْمُؤْمِنِيْنَ مَفَاعِدٌ لِلْفِتٰلِ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿١٢١﴾

116. Küfredenler, her halde onların ne malları, ne evlatları kendilerini Allah'tan kurtaracak değildir. Onlar ashab-ı nârdır [ateşin arkadaşları]; hep onda kalacaklardır.

117. Bu dünya hayatında yapmakta oldukları masrafın meseli, bir rüzgâr meseline benzer ki onda kavurucu bir soğuk var; nefislerine zulmeden bir kavmin ekinine sataşmış da onu

mahvetmektedir... ve onlara Allah zulmetmemişti ve lâkin kendilerine zulmediyorlardı.

118. Ey o bütün iman edenler! Ağyarınızdan yâr tutmayın! Sizi şaşırtmakta kusur etmezler, sarpa sarmanızı arzu ederler. Görmüyor musunuz buğzları ağızlarından taşmakta? Sînelerinin gizlediği ise daha büyüktür! İçte size ayetleri sarîh [açıkça] bildirdik, aklederseniz!

119. Ha [işte] sizler öyle kimseler-sinizdir ki onları seversiniz, onlar ise bütün Kitab'a iman ettiğiniz halde sizi sevmezler; hem yüzünüze geldiler mi 'Amenna' [Biz mü'miniz] derler ve تنها kaldılar [meydanı boş buldular] mı gayızlarından [öfkelerinden] aleyhinizde parmaklarını ısırırlar. De ki: 'Gayzınızla ölün!' Her halde Allah bütün sînelerin kühünü bilir!

120. Size bir iyilik dokunursa fenalarına gider, başınıza bir musibet gelirse onunla ferahlanırlar ve eğer siz sabırlı olur ve iyi korunursanız, onların hileleri size hiçbir zarar vermez; çünkü Allah onları kendi amelleriyle kuşatmıştır.

121. Hani bir vakit erkenden ehlinden çıkmıştın, mü'minleri muharebe [savaş] için elverişli mevkilere [yerlere] yerleştiriyordun ve Allah idi bir işiten-bilen'!

1) Yâr olarak tercüme edilen *bitane* kelimesi esasen 'elbisenin iç yüzündeki astar' demektir. Bundan dolayı bir kimsenin sırlarına vakıf olan pek sıkı dostuna da *bitane* kelimesi ıtlak olunur. Mü'minler, kendi dindaşları dışındaki kimseleri; gerek kâfirleri gerekse münafıkları iç yüzlerine vakıf olacak özel işlerde ve muamelelerde kullanmaktan nehy olunmuşlardır. (II/1162)

2) "Kin ve öfkeleri ağızlarından taşmış, aleyhinizde sürekli propaganda yapmaktadırlar". (II/1163)

3) Bu ve bir sonraki (122.) ayette Uhud gazasına işaret edilmektedir. (II/1165)

141. ...ve Allah iman edenleri seçip, kâfirleri mahvedeceği için!

142-143. Yoksa siz zannettiniz mi ki Allah içinizden o mücâhede edenleri hiç belli etmeden, sabredenleri belli etmeden [ayır-dedip, ortaya çıkarmadan] cennete girivereceksiniz? Celâlim hakkı için, siz o ölümle karşılaşmadan evvel onu temenni ediyordunuz; fakat işte onu gördünüz, bakıp duruyordunuz...

144. Muhammed de ancak bir rasûldür; ondan evvel rasûller hep geldi geçti. Şimdi o ölür veya katledilirse, siz ardınıza dönüverecek misiniz? Her kim ardına dönerse, elbette Allah'a bir zarar edecek değil; fakat şükredenlere Allah yarın mükâfat verecek!

145. Hem Allah'ın izni olmadıkça kimseye ölmek yok! O vâdesiyle yazılmış şaşmaz bir yazı! Bununla beraber kim dünya sevabını isterse, ona ondan veririz, kim de ahiret sevabını isterse, ona da ondan veririz; şükredenlere ise muhakkak mükâfat vereceğiz!

146-147. Nice peygamber maiyetinde [beraberinde] rubûbiyyet aşına [rabbe kulluk eden] birçok ~~ş~~erenler harb ettiler de Al-lah yolunda başlarına gelenlerden dolayı fütur getirmediler [gevşemediler], zaaf göstermediler, miskin-

وَيُخَيِّرُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيُخَيِّرُ الْكَافِرِينَ ۝۱۴۱ أَمْ حَسِبْتُمْ
أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ
وَيَعْلَمِ الصَّابِرِينَ ۝۱۴۲ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ
أَنْ تُلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ۝۱۴۳ وَمَا مُحَمَّدٌ
إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَلَا تَزِنُ مَاتَ أَوْ قُتِلَ
أَنْفَكْتُمْ عَلَى آعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْفَكْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ
اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ۝۱۴۴ وَمَا كَانَ لِلْفِئْسِ
أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَمَا بَأْسَ الْمُؤَجَّلِينَ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ
الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا
وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ۝۱۴۵ وَكَانَ مِنْهُمْ قَائِلٌ مَعَهُ
رَبِّيُونَ كَثِيرٌ قَالُوا هَؤُلَاءِ أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا
ضَعُفُوا وَمَا أَسْكَتُوهُ اللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ۝۱۴۶ وَمَا كَانَ
قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا
وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝۱۴۷ فَثَابِتُهَا اللَّهُ
ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝۱۴۸

lik etmediler. Allah da sabredenleri sever! Başka bir söyledikleri de yoktu, sade 'Yâ rabbenâ! Bize günahlarımızı ve işimizde taşkınlıklarımızı mağfiret buyur, cihad meyda-nında ayaklarımızı iyi dire ve kâfirlere karşı bizleri mansur kıl [galip ve muzaffer eyle]!' Diyorlardı.

148. Binnetice [sonunda] Allah da kendilerine hem dünya sevabını verdi, hem de ahiretin güzel sevabını... Öyle ya, Allah güzel iş yapan muhsinleri sever!

1) *İnkılâb ale'l-İkâb* esasen ökçeler üzerine dönmek demektir ki asker yürüyüşünde olduğu gibi tam sağdan veya soldan geri dönmektir. İki ökçeyi birden yerinde çevirmek, ayakları çaprazlaştırdığından dolayı yürümeyi imkânsız bırakır. Kur'an'da bu tâbir, *yasavaştâ firar* 'dan kinaye veya *adinde irtidâd* 'dan mecaz olmak üzere iki mânâyâ gelir. Burada zâhir olan *irtidâd* mânâsıdır ki savaştan firar dolayısıyla 'irtidâd mı edeceksiniz?!' diye bir azarlama ifade eder. (II/1193)

وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ
وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ۝ الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ
وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْمَكَايِفَ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْحَسَنِينَ ۝ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً
أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ
وَمِنَ الْغَيْرِ الذُّنُوبِ ۝ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَكْمُونَ ۝ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتُ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ
۝ قَدْ خَلَقْنَا مِنْ قَبْلُ كُنْهً مِّنْ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۝ هَذَا
بَيِّنَاتٌ لِّلنَّاسِ وَمُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝ وَلَا تَهِنُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ لَا عَلَوْنَ ۝ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ
۝ إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ
وَالَّذِينَ لَا يَأْمُرُونَ بِالْعَدْلِ وَالْإِيمَانِ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ ۝ وَالَّذِينَ لَا يُحِبُّونَ الظَّالِمِينَ ۝

günahlarına istiğfar ederler; günahları da Allah'tan başka kim mağfiret eder? Hem yaptıklarına bile bile ısrar etmezler!

136. İşte bunların mükâfatı, rablerinden bir mağfiret ve altından ırmaklar akar cennetlerdir; içlerinde ebedî kalmak üzere onlar! Ne de güzeldir ecir [mükâfatı] iş yapanların!

137. Sizden evvel kanun olmuş birtakım vak'alar geçti; onun için arz'da [yeryüzünde] dolaşın da bir bakın peygamberleri tekzip edenlerin akibetleri nasıl olmuş?

138. Bu, işte umum insanlar için bir beyan ve bilhassa korunacak muttakîler için bir va'z u irşad'dır!

139. Fütur getirmeyin [yılmanın] ve mahzun olmayın daha yükselecekken sizler, gerçek mü'minlerseniz!

133-135. ... ve koşuşun rabbinizden bir mağfirete ve bir cennete ki eni semavât u arz genişliğidir; muttakîler için hazırlanmıştır! O muttakîler ki bollukta ve darlıkta infak ederler ve kızdıklarında öfkelerini yutarlar ve nâsın [insanların] kusurlarını affedicidirler -Allah da muhsinleri sever- ve onlar ki bir kabahat yaptıkları veya nefislerine bir zulmettikleri vakit, Allah'ı anarlar da derhal

140. Eğer size bir yara dokundu ise, [o] heriflere de öyle bir yara dokundu. Hem o günler biz onları insanlar arasında evirir çeviririz, hem Allah iman edenleri bileceği ve sizden şehidler/şahidler tutacağı iç in... -ki Allah zâlimleri sevmez!

1) Bkz. Bakara/2, an:3

2) *Mev'ize* (va'z u irşad) din yolunda lâıyk olmayan şeylerden kaçınmayı, sakınmayı ifade eden kelâm [öğüt, nasihat] demektir. (II/1180)

3) *Hem o günler*, o zafer ve galebe günleri... (II/1182)

4) Cümle bir sonraki ayete kadar devam ediyor.

154. Sonra o gamın arkasından üzerinize bir emniyet indirdi; bir uyku ki içinizden bir taifeyi sarıyordu, bir taife de nefisleri sevdasına düşmüşlerdi, Allah'a karşı cahiliyye zannı, nâhak [haksız] bir zan besliyorlardı; 'Var mı bize o emirden bir şey?' diyorlardı. 'Hakikat emrin hepsi Allah'ın!' de! Onlar nefislerinde sana açamadıkları birşey gizliyorlar; 'Bizim emirden bir hissemiz olsaydı, burada katlolunmazdık' diyorlar. De ki: 'Evinizde de olsaydınız, üzerlerine katl yazılmış bulunanlar yine çıkacak, düşüp kaldıkları yerleri çaresiz boylayacaklardı. Allah sînelerinizdekini yoklamak ve yüreğinizdekini meydana çıkarmak içindir ki bunu başınıza getirdi. Allah sînelerin kühnünü bilir!'

155. O iki cemiyet çarpıştığı gün [Uhud günü] içinizden arkasını çevirenler, hakikaten onları şeytan -sırf bazı kesbleri bahanesiyle- kaydırmak istedi. Mâmafih Allah kendilerinden affetti. Allah gafûr'dur, halim'dir!

156. Ey o bütün iman edenler! Sakın şunlar gibi olmayın ki küfrettiler de ihvanları [akraba-ları] arz'da bir seyahat ettikleri veya gazaya gittikleri vakit haklarında şöyle dediler: 'Yanımızda

فَرَأَيْنَا زُلْفَىٰ مِنْ بَعْدِ الْعَمِ أَمِنَّا نَعَسَا يَغْشَىٰ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّا لَا مَسَّ لَكُمْ بِهِ يَخَفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يَبْذُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا ههنا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُخْصِمَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ١٥٤ إِنَّا الَّذِينَ تَوَلَّوْنَا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٥٥ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا الْإِحْوَانُ هُمْ ذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُرَىٰ لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ خَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ١٥٦ وَلَكِنْ قَتَلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْمَتَهُمْ لَعْنَةُ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ١٥٧

olsalar ne ölürlerd, ne katlolunurlardı'. Allah bunu kalplerinde bir hasret olarak bıraksın diye... Halbuki hayatı veren de Allah, mematı [ölümü] veren de ve Allah her ne yaparsanız görüp duruyor.

157. Celâlim hakkı için, eğer Allah yolunda katlolunur veya ölürseniz, her halde sizin için Allah'ın bir mağfiret ve rahmeti, onların dünyada kalıp toplayacakları şeylerden daha hayırlıdır!

1) 'Gönüllerinde veya aralarında...' (II/1207)

2) "Öldürülmeleri takdîr edilmiş olanlar..." (II/1208)

3) "Şeytan -sırf kazanmış oldukları bazı hatalar sebebiyle- onların ayaklarını kaydırmak istedi". (II/1209)

4) Kûfür kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

5) Böyle bir itikadın neticesi kalplerin ilelebed hasrette kalmasıdır. (II/1211)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا
 يُرَدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا
 خَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾ بَلِ اللَّهُ مَوْلِيكُمْ وَهُوَ خَيْرُ
 النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾ سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ
 بِمَا أُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا
 وَمَا بِهِمْ لِنَآرٍ وَبِئْسَ مَثْوَىٰ الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾ وَلَقَدْ
 صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحْسُونَهُمْ بِأَذْنِهِ حَتَّىٰ
 إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ
 مِنْ بَعْدِ مَا أَرْسَلَكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ
 الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَّفَكُمْ عَنْهُمْ
 لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
 عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾ إِذْ تَضَعُدُونَ وَلَا تَأْلُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ
 وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَايَكُمْ فَأَتَابَكُمْ
 عَمَّا بَغْتَةً لَكَيْلًا تَخْرَوْنَ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ
 وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾

149-150. Ey o bütün iman edenler! Eğer kâfirlere itaat edecek olursanız, sizi tersinize çevirirler de öyle bir inkılâba uğrarsınız ki [büs] bütün hüsrân içinde kalırsınız. Doğrusu sizin mevlânız bir Allah'tır ve O, yardım edeceklerin en hayırlısıdır!

151. Allah'ın hiçbir burhan [delil] indirmedeği şeyleri O'na şerik koştukları için, biz o kâfirle-

rin kalplerine korku düşüre-
ceğiz. Onların varacakları
yer cehennemdir! Ne de kö-
tüdür o zâlimler yatağı!..

152. Filhakîka Allah'ın size
va'di doğru çıktı; o hengâmda
[sırada] onları doğruyordun-
uz, tâ o sevdiğiniz galebeyi
[zafer ve ganimeti] Allah size
gösterdikten sonra isyan edip
verilen emirde nizaa kalka-
rak [birbirinizle çekişip]
yıldığınız lâhzaya [âna] ka-
dar ki kiminiz dünyayı isti-
yordu, kiminiz ahireti isti-
yordu; sonra Allah sizi
müptela kılmak için onlar-
dan çevirdi, mâmafih sizden
af da etti. Allah'ın mü'min-
lere bir fazlı [lütufu] var!

153. O sıra siz boyuna uzakla-
şıyordunuz, kimseye dönüp
bakmıyordunuz, Peygamber
ise arkanızdan sizleri çağırıp
duruyordu; bunun üzerine
Allah sizi gama karşı gam ile
müsab kıldı ki ne elinizden
giden zafere, ne de ne başı-
nıza gelen musibete mahzun
olmayasınız... ve Allah bili-
yor ne yapıyordunuz!

1) "Sonra Allahsizi o musibetlere müptela kılmak ve imtihan etmek için..." (II/1199)

2) "O sıra uzaklaşıyor, dağlara çıkıyordunuz ve hiç kimseye dönüp bakmıyor, alabildiğine kaçıyordunuz". (II/1203-1204)

3) "Allah sizi gam üstüne gam-keder ile cezalandırdı; öldürülüyor, yaralanıyor, yapılan hücumlardan dolayı perişan oluyordunuz" veya "Allah sizi gama mukabil gam ile cezalandırdı; zira siz isyanınızla Rasûlullah'ı gamlandırdınız, Allahda ona mukabil sizi bu gamlarla gamlandırdı". (II/1204)

166-167. O iki cemiyet çarpıştığı gün başınıza gelen de yine Allah'ın izniyledir. Hem mü'minleri belli edeceği için, hem münafıklık edenleri belli edeceği için ki bunlara 'Gelin, Allah yolunda muharebeye girin veya müdafaada olsun bulunun' denilmişti. 'Bir muharebe bilsek arkanızdan gelirdik' dediler. Onlar o gün imandan ziyade küfre yakın idiler, ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlardı, Allah daha iyi bilirken neyi gizliyorlardı!?

168. Onlar ki oturdular da muharebeye giden ihvanları [akrabaları] için 'Bizi dinleselerdi katl olunmazlardı' dediler. De ki: 'Haydin o halde kendinizden ölümü defedin, eğer gerçekseniz [sâdıksanız]!'

169-170. Ve sakın Allah yolunda katledilenleri ölmüşler sanma! Hayır, hep hayattadırlar, rablerinin indinde yaşarlar. Allah'ın fazlından [lütfünden] kendilerine bahşettiği saadetle şadgâm [memnun] olarak merzûk olurlar, arkalarından şehadetle kendilerine yetişemeyen mücahidler hakkında da şunu istibşar ederler ki onlara bir korku yok, onlar da mahzun olmayacak-ar!

171. Allah'ın bir nimetini, bir de fazlını ve Allah mü'minlerin ecrini [mükâfatını] zayi etmeyeceğini istibşar ederler.

172. Hele o kendilerine yara değdikten sonra Allah'ın ve

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَيَا ذُنَّ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ
 وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ أَوْادِعُوا قَالُوا لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ لَأَنْتَ بِنَاكُمْ يَوْمَئِذٍ
 أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ يَا نُفُوهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي
 قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْمُؤْنَ ۚ الَّذِينَ قَالُوا الْإِحْرَاءِ
 وَقَعْدُوا وَالْوِطَاقُونَ مَا فُتِلُوا قُلُوبُهُمْ فَادْرَأْ عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ
 إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۚ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ۚ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ
 مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ
 أَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ
 مِنَ اللَّهِ وَفَضِيلٍ ۚ وَاللَّهُ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ الَّذِينَ
 اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ
 أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرَ عَظِيمٍ ۚ الَّذِينَ قَالُوا لَهُمُ
 النَّاسُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَمَعُوا كُمْ فَأَخْشَوْكُمْ فَوَادَهُمْ
 إِيمَانًا وَقَالُوا احْسَبْنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۚ

Peygamber'in emrine icabet eyleyenler, mü'minler içinden bilhassa böyle ihsan ve ittika edenler için pek büyük bir ecir [mükâfat] var!

173. Onlar ki nâs [insanlar] kendilerine 'Haberiniz olsun! Nâs sizin için tahşidat yaptılar [kuvvet yığdılar]; onun için onlardan korkun!' dediler de bu kendilerinin imanlarını artırdı; 'Hasbunallah ve ni'me'l-vekil' (Allah yetişir bize! O ne güzel vekil!) Dediler.

1) "Mü'minleri bilmesi/insanlar arasında onları temyiz edip, ortaya çıkarması münafıkları bilmesi/onları ayırdetmesi ve her iki grubun ona göre ceza ve mükâfatlarını vermesi için..." (II/1227)

2) "Bir savaş çıkacağını bilseydik" veya "Savaşmasını bilseydik" dediler ve bununla fesad çıkarmak, alay etmek istediler. (II/1228)

3) "Şehid olmayıp, hayatta kalan bütün mü'minlerin sonunda korku ve hüzünden kurtulup, mesud olmalarıyla müjdelenirler". (II/1230)

4) Bkz. Bakara/2, an: 3

وَلَنْ تُنصِرَهُمْ وَقُلْتُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُخْشَرُونَ ۖ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَا تُفَضُّوهُمْ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝۱۶۰ إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝۱۶۱ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُلَّ وَمَنْ يَكُلَّ يَأْتِ بِمَا عَلَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ثُمَّ تَوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝۱۶۲ أَقْرَبَ أَتَّبَعَ رِضْوَانًا اللَّهُ كَمَنْ بَاءَ بِسَخِيطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَا وَهِي جَهَنَّمُ وَلَيْسَ الْمَصِيدُ ۝۱۶۳ هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ يُبْصِرُ بِمَا يَعْمَلُونَ ۝۱۶۴ لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝۱۶۵ أَوَلَمْ أَصَابَكُمْ مِصْيَبٌ ۖ قَدْ أَصَابَتْكُمْ مِثْلُهَا قُلْتُمْ أَتَى هَذَا قُلُومًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝۱۶۶

günahlarına istiğfar ediver ve emirde reylerini al, sonra da azmettin mi artık Allah'a mütevekkil ol; çünkü Allah mütevekkil olanları sever!

160. Eğer Allah size nusret verirse [yardım ederse], o vakit size galip yoktur ve eğer o sizi yardımsız bırakırsa, kimin haddinedir ki O'ndan sonra size yardım etsin? Ancak Allah'a dayansın o halde mü'minler!

161. Bir peygamber için, emanete hıyanet olur şey değildir! Her kim hıyanet eder; ganimet ve hasıllattan bir şey aşırırsa, boynuna aldığını kıyamet günü yüklenir getirir; sonra da herkese kazandığı ödenir, hiçbirine zulmedilmez!

162. Ya o vakit Allah'ın rıdvanı [rızası] peşinde giden kimse, Allah'ın hışmına uğrayan ve yatağı cehennem olan kimseye benzer mi? O ne fena meaddır!

163. Onlar Allah indinde derece derecedirler ve Allah her ne yapıyorsanız görüp duruyor.

164. Hakikaten Allah mü'minleri minnettar kıldı; zira içlerinde kendilerinden bir rasûl [elçi] ba's buyurdu [çıkarıp gönderdi], onlara Allah'ın âyâtını [ayetlerini] okuyor, onları tezkiye ediyor, onlara Kitab ve Hikmet öğretiyor; halbuki bundan evvel açık bir dalâl [şaşkınlık, sapkınlık] içinde idiler.

165. Böyle iken size, hasımlarımın başına iki mislini getirdiğiniz bir musibet isabet ediverince 'Bu nereden?' Mi dediniz? De ki: 'O kendi tarafınızdan...' Çünkü Allah her şeye kadîr!

158. Celâlim hakkı için, ölseniz de, katlolunsanız da her halde hep Allah'a haşrolunacaksınız.

159. Demek mahzâ [sırf] Allah'tan bir rahmet iledir ki sen onlara yumuşak bulundun, eğer katı yürekli bir nobran [kaba, kırıcı] olsaydın, elbette etrafından dağılmış, gitmişlerdi. O halde kusurlarını affet de

1) "Vahyin vârid olmadığı, rey ve ictihada dayalı -savaş gibi- âmmе'nin işlerine yönelik hususlarda onların görüşünü al!" (II/1213)

2) "Tevekkül bazı cahillerin zannettiği gibi insanın kendisini ihmal etmesi demek değildir. Böyle olsaydı müşavere emri tevekküle mani olurdu. Tevekkül insanın zahiri sebeplere riayet etmesi ve lâkin kalbini onlara bağlamayıp Hak Teâlâ'nın ismetine dayanması demektir." (Fahreddin Razi den, II/1218)

3) "O ne kötü bir dönüş yeridir". (II/1219)

4) "Kimileri cennette, kimileri cehennemdedir!" (II/1219)

5) Burada 'her ne yapıyorsanız' şeklinde tercüme edilen ibare 'bimâ ta 'melûne' değil, 'bimâ ya'melûne'dir ve 'her ne yapıyorlarsa' anlamına gelmektedir. Nitekim *Tefsir*'de mânâ doğru olarak tesbit edilmiştir. (II/1219) [D.C]

6) Bkz. Bakara/151-152, an:1

181. Elbette Allah onların -o 'her halde Allah fakirdir, bizler zenginiz' diyenlerin- lâkırdılarını işitti; o dediklerini peygamberleri nâhak [haksız] yere öldürdükleriyle beraber yazacağız da diyeceğiz: 'Tadın bakalım o yangın azabını!'

182. Bu sizin ellerinizin takdim ettiği ve Allah'ın zulümkâr olmaması yüzündendir o kullara!

183. Onlar ki 'Allah' dediler; 'bize şöyle and verdi: bize ateşin yiyeceği bir kurban getirinceye kadar hiçbir rasûle iman etmeyeceğiz'. De ki: 'Size benden evvel birtakım rasûller beyyinelerle [ayan beyan mu'cizelerle] gelmiş ve o dediğinizi de getirmiş idi. Ya onları niçin katlettiniz doğru iseniz?'

184. Şimdi seni tekzîb ettilerse, senden evvel de birçok rasûller tekzib olundu ki o beyyineler ve o hikmetli sahifeler ve o nûrlu kitab ile gelmişlerdi.

✱ 185. Her nefis ölümü tadacak, ecirleriniz ancak kıyamet günü tamamlanacak; o vakit kim ateşten uzaklaştırılır da cennete konulursa, işte o murada erdi. Yoksa dünya [alçak] hayat aldatıcı bir metâdan başka birşey değil!

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْآبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۖ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ۖ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ كُنتُمْ كَاذِبِينَ ۖ فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّنْ قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ ۖ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۖ كُلُّ نَفْسٍ ذَٰئِقَةُ الْمَوْتِ ۖ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ ۖ لَّيْسَ لَكُمُ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَسْمَعُنَ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصَبَّرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزَمِ الْأُمُورِ ۖ

✱ 186. Lâbüdd [mutlaka] mallarınızda ve canlarınızda imtihan olunacaksınız ve her halde gerek sizden evvel kitab verilenlerden ve gerek müşriklerden birçok incitecek sözler işiteceksiniz, eğer sabreder ve takva yoluna gider, korunursanız, işte bu azmolunacak umurdandır!

1) Burada *kitabet* (yazacağız) farklı mânâlarda anlaşılabilir: a) "O dediklerini amel defterlerine geçirip, kaydedeceğiz" veya "Kur'an'da yazacağız, tarihe geçireceğiz, teşhir edeceğiz". b) "O dediklerini yazacağız/ihmal etmeyeceğiz, bunu unutmasınlar cezalarına hükmedeceğiz". Cezası verilmek üzere *ilm-i ilahî*'de saklı kalıp, unutulmamak ve ihmal olunmamak anlamında *meccaz* veya *kinaye* olan bu mâna dilimizde de vardır. 'Bunu yaz! deriz ki 'Unutma, cezasını göreceksin!' demektir. (II/1239-1240)

2) "Herkes ölecektir!" (II/1244)

3) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

4) *Metâ* satılık kumaş ve kullanılacak âlet-edavât, mal, az-çok lüzumlu şey mânâlarına gelir ki lisanımızda *matâh* dediğimiz en son mânâyı kastederiz. (II/1246)

5) "İşte bu sabredilmesi ve kararlı olunması gereken işlerdendir".

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ دِيَارِهِمْ لِيَنْعَمُوا بِذِكْرِ اللَّهِ فِي الْأُولَىٰ ۚ وَفَضِيلَ لِمَنْ يَمَسُّهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانًا لِلَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ۝ إِنَّمَا ذُكِّرُوا بِالشَّيْطَانِ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهُ ۚ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا اللَّهَ إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ۝ وَلَا يَخْرُجُكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ أَنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوكُمْ شَيْئًا يَرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ إِن الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوكُمْ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا غُلِّقَ لَهُمُ خَيْرُهُمْ أَنَّ غُلِّقَ عَلَيْهِمُ الْأُنثَىٰ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝ مَا كَانَ لِلَّهِ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يُلْطِعَ كُفْرًا عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَأَمَّا إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَمَا يَقُولُ إِلَّا نَزْلًا مِنْ رَبِّهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ۝ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَنْجَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لِّهِمْ مِنْ هُوَ خَيْرٌ لِّهِمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلَوْنَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

174. Sonra da kendilerine hiçbir keder dokunmaksızın Allah'tan bir nimet ve bir fazl ile avdet ettiler ve Allah'ın rızası ardınca gittiler, daha çok büyük bir fazlın sahibidir Allah!

175. Size o haberi getiren şeytan, sade kendi dostlarını korkutur; siz ondan korkmayın da bana isyandan korkun, eğer mü'minlerseniz...

176. Sana da o küfürde yarışanlar hüznü vermesin; çünkü onlar Allah'a bir zarar edebilecek değiller! Allah onlara ahiret'te bir hazz [nasip] vermemek istiyor; onlara azîm [büyük] bir azap var!

177. Şüphesiz iman bedeline küfrü satın alanlar Allah'a zerrece zarar verecek değiller ve onlar için elim [gayet acı] bir azap var!

178. Bir de o küfredenler kendilerini bırakışımızı, zinhar [sakın] kendileri için bir hayır sanmasınlar; biz onları sırf günahlarını artırsınlar diye bırakıyoruz. Hem onlara zillet verici bir azap var!

179. Allah mü'minleri bulduğunuz hal üzere bırakacak değildir; nihayet murdarı [pisi] temizden ayıracak... Allah sizleri gayb'a muttali kılacak da değil ve lâkin Allah ona rasûllerinden dilediğini seçer; onun için Allah'a ve rasûllerine iman edin ve eğer iman eder ve korunursanız, size de azîm bir ecir [büyük bir mükafat] var!

180. Allah'ın fazlından kendilerine bahşettiği şeye bahillik [cimrilik] edenler, sakın onu kendilerine hayırlı sanmasınlar. Hayır! O, onlar için bir şerdir; yarın kıyamet günü o kışkırdıkları mal boyunlarına tomruk edilecek. Kaldı ki göklerin ve yer'in mirası hep Allah'ın ve Allah her ne yaparsanız haberdardır!

1) Müfessisler burada 'şeytan'ın, müslümanları alıkoymak isteyen o adam veya onu sevkedici kişi; 'dostları'nın da Ebu Süfyan ve arkadaşları olduğu ve mânânın "Sizi kendi dostlarından korkutur" takdirinde bulunduğunu ifade etmişlerdir. (II/1233)

2) Burada iki mânâ vardır: a) "İlahî mük ve saltanattan hiçbir şey eksiltemezler". b) "Allah'ın dostlarına hiçbir zarar veremezler". Allah'ın dostlarına zarar vermeye kalkışmak, Allah'a zarar vermeye kalkışmak hükmünde tutulmak suretiyle mübalağa ifade eden bir mecazdır. (II/1234)

3) "Münafığı mü'minden ayıracak/farkettirecek..." (II/1235)

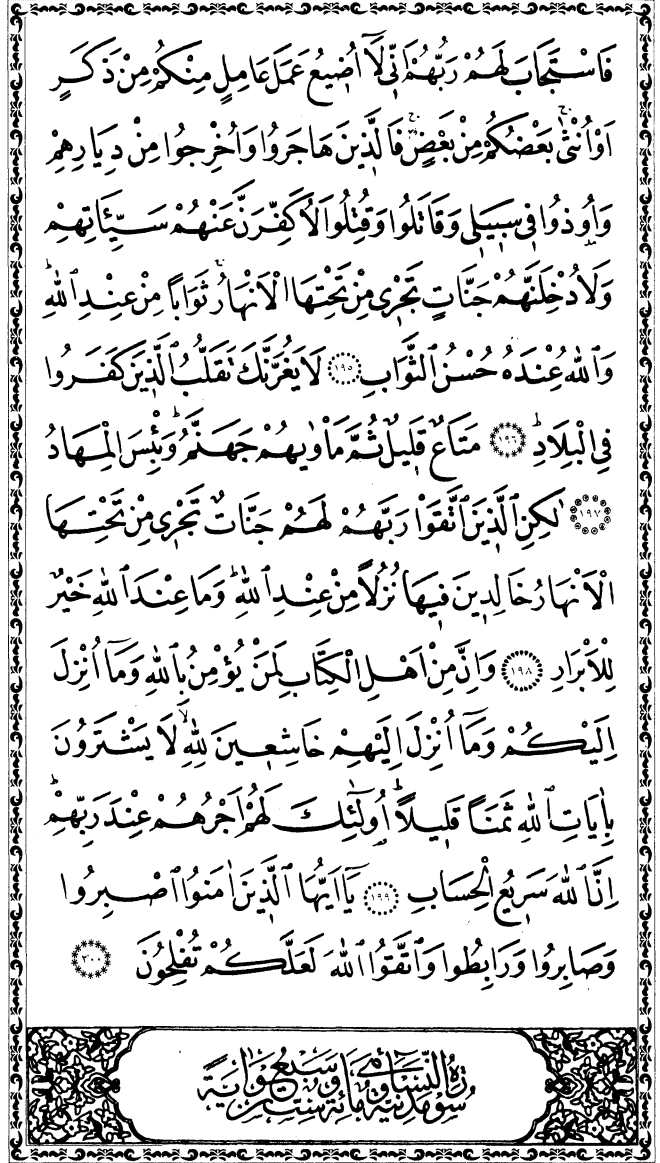
4) "Allah hepinizi gayba muttali kılacak/sizin hepinizi münafıkların kalplerine muttali kılmak suretiyle onları tefrik ettirecek değil idi ve lâkin Allah rasûllerinden her kimi dilerse seçer, onu (gaybı) ona bildirir. Öteden beri sünnet-i ilâhiyye budur!" (II/1235)

195. Rableri de dualarına şöyle icabet buyurdu: 'Her halde ben içinizden gerek erkek ve gerek dişi hiçbir hayr işleyenin işledigini boşa gidermem, hep birbirinizdensiniz; benim için hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, benim yolumda işkenceye uğrayanların, cihada gidenlerin ve bu uğurda katledilenlerin kabahatlerini taraflarından keffaretleyeceğim [örteceğim]; onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacağım; tasavvur edemeyeceğiniz bir sevâb ile Allah tarafından müsâb olacaklar. Sevâbın da en güzeli Allah yanında!'

196-197. O Allah'ı tanımayanların refah içinde diyar diyar dönüp doluşmaları sakın seni aldatmasın! Az bir zevk, sonra varacakları cehennem! Ne fena döşek!

198. Lâkin o Allah'tan [azabından] korkan/korunan kullar; onlar için cennetler var altından ırmaklar akar; içlerinde kalmak üzere onlar! Allah tarafından konukluklar... Allah yanındaki ise [hayra] ermişler için daha hayırlıdır!

199. Şüphesiz ehl-i kitab içinden kimi de vardır ki Allah'a iman ettikleri gibi, Allah için hakka boyun eğerek kendilerine indirilene de, size indirilene de iman

ederler, Allah'ın âyâtını [ayetlerini] birkaç paraya satmazlar. İşte bunlar, rablerinin indinde kendilerinin ecirleri [mükâfatları] vardır. Şüphe yok ki Allah hesabını çabuk yapar!

200. Ey o bütün iman edenler! Sabredin ve sabır yarışında düşmanlarınızı geçin ve cihad için hazır ve rabitali bulunun ve Allah'a [sığınıp] korunun ki felâh bulasınız!

1) Ribat Allah yolunda bağlılıktır. Bu esasen 'rabt-ı hayl' (at bağlamak) ifadesinden alınmıştır ki düşmana karşı atını bağlayıp gözetlemek ve beklemek demektir. (II/1265)

2) "Felah bulasınız; arzularınıza nâil, temennilerinize muvaffak olasınız, dualarınızın kabul edildiğini göresiniz! (II/1266 ve krş. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1)

وَإِذَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْمُوتُهُ فَبَدَّوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبَسَّ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُوتُوا وَيُجِبُونَ أَنِجْمَهُمْ أَيْمَانًا أَنْ يَحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن ذُخِّلَ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُدْعِي إِلَى الْإِيمَانِ أَنَا مِنْ أُمَّةٍ قَدِ انْتَبَهَتْ لَكُمُ الْفِتْنَةُ يَا رَبِّكَ كَفَرْنَا سَنَاقِبُ النَّارَ وَنُفِئُكَ عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٣﴾

olunmayı [övülmeyi] seven kimse-leri de sakın azaptan âzade sanma; hem onlara elim [gayet acı] bir azap var!

189. Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır ve Allah herşeye kadîrdır!

190. Elbette o göklerin ve yerin yaratılışında ve gece ile gündüzün ardarda gelişinde, şüphesiz ayetler var (vicdanları temiz) ulu'l-elbab için!

191. Onlar ki gerek kıyam u kuudda [ayakta ve otururken] ve gerek yan-ları üzerinde hep Allah'ı zikrederler ve göklerin yerin yaratılışında fikrederler. 'Yâ rabbena!' derler; 'bunu sen boşuna yaratmadın, sübhânsın! O halde bizleri o ateş azabından koru!'

192. 'Rabbena! Çünkü sen kimi o ateşe sokarsan, onu muhakkak rüs-vay [rezil] ve perişan etmişindir. Zâlimlerin de yardımcıları yoktur!'

193. 'Rabbena! Cidden bizler bir münadi [çağırıcı] işittik, imana çağırıyor; 'Rabbimize iman edin!' diyordu. Dinledik, iman ettik! Rabbena! Mağfiretinle artık günahlarımızı bizlere bağışla, kaba-hatlerimizi bizlerden keffaret buyur [ört] ve bizleri sana ermiş kullarınla beraber yanına al!

194. 'Rabbena! Hem peygamberlerine karşı bizlere va'dettiklerini ihsan buyur da kıyamet günü yüzlerimizi kara çıkarma! Şüphe yok ki sen va'dinde hulfetmezsin!'

- ✱ 187. Vaktiyle Allah kendilerine kitab verilen okuryazarların şöyle misakını aldı: 'Celâlim hakkı için, onu nâsa [insanlara] anlatacaksınız, ketmetmeyeceksiniz [gizlemeyeceksiniz]!' Derken onlar onu omuzlarının arkasına attılar da mukabilinde biraz para aldılar. Bakın ne kötü alış-veriş!

188. O ettiklerine sevinen ve yaptıkları işle medh

1) "Ayakta iken, otururken, yataarken; yani gerek meşgûliyet ve gerekse istirahat hallerinin hepsinde..." (II/1258 ve bkz. Yunus/12 ve Nisâ/103, an: 2)

2) "Göklerin ve yerin -akılları hayretler içerisinde bırakan-yaratılışının keyfiyet ve hikmeti üzerinde tefekküre girişirler". (II/1259)

3) "Şüphe yok ki sen sözünden caymazsın!"

7. Erkeklerle bir pay var ana-baba ve en yakın akrabasının bıraktığından; dişilere de bir pay var ana-baba ve en yakın akrabasının bıraktığından; azından da, çoğundan da -farz kılınmış- birer pay!

8. Miras taksim olunurken uzak karabeti [akrabalığı] bulunanlar ve yetimler, miskinler [fakirler] de hazır bulunuyorlarsa; hem kendilerine ondan biraz birşey verin, hem de gönüllerini alacak sözler söyleyin!

9. Hem titresin o kimseler ki arkalarına elleri ermez, güçleri yetmez bir zürriyet bırakacak olsalardı, onlara karşı korkacaklardı. O halde Allah'tan korksunlar ve sağlam söz söylesinler.

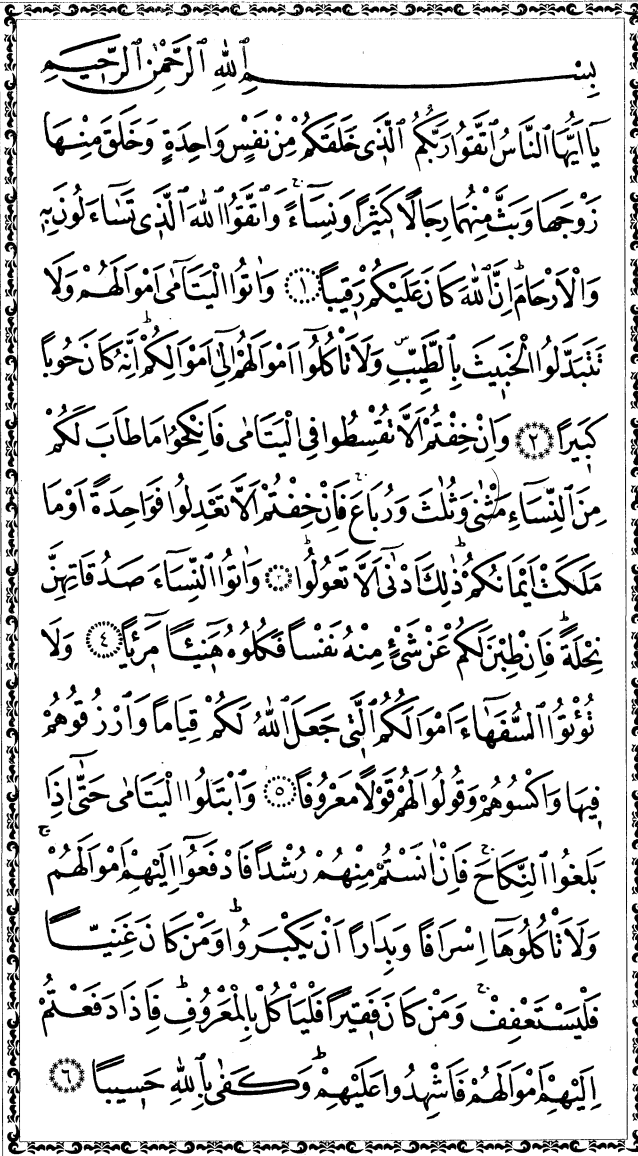
10. Yetimlerin zulmen mallarını yiyenler, muhakkak karınlarında sırf bir ateş yerler ve yarın bir çılgın ateşe yaslanırlar!

11. Allah size miras taksimini şöyle ferman buyuruyor: Evladınızda; erkeğe iki dişi payı kadar! Eğer hepsi dişi olmak üzere ikiden ziyade iseler, bunlara terekenin üçte ikisi ve eğer bir tek kız ise, o zaman ona yarısı! Ebeveyni için; her birine ölenin

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرُ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۚ وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝۸ وَلْيَحْزَنْ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝۹ إِنَّا لَذِينَ بَاكُونَ بِأَمْوَالِ الْيَتَامَىٰ خُلُمًا إِنَّمَا يَكُونُ فِي بُطُونِهِمْ نَارٌ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ سَعِيرًا ۝۱۰ يُؤْصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرَّمِ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَىٰ ۚ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۚ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُ وَلَدٌ ۚ فَإِن لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِلْمِثْلِ الثُّلُثُ ۚ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْمِثْلِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ زَيْنٍ آتَاكُمْ وَآبَاءُكُمْ وَلَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝۱۱

terekesinden altıda bir, şayet [ölenin] çocuğu varsa amma çocuğu yok da [sadece] anası-babası varis bulunuyorsa, anasına üçte bir [gerisi babanıdır]; eğer ölenin kardeşleri de varsa, o vakit anasına altıda bir [kalır]; hep ettiği vasiyetten veya borcundan sonra! Babalarınız ve oğullarınız bilmezsiniz ki onların hangisi menfaatçe size daha yakındır. Bütün bunlar Allah'tan birer farıza! Her halde Allah'ım hakim bulunuyor.

1) "Bunların hepsini Allah Teâlânın ilim ve hikmetiyle farz ve takdir etmiş olduğunda, dünya ve ahiret'te yararınıza muvafık bulunduğu hiç şüphe etmeyin!" Bu taksimatın isabetini yetersiz aklınız kavramaz da 'Kadınlara hiç verilmeseydi veya eşit şekilde verilseydi yahut şu cihet şöyle olsaydı' gibi vesveselere saplanacak olursa, onu *ilm-i ilahîye* havale edin ve gereğiyle amel eyleyin! (II/1309)

4. Nisâ Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.176 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

✱ 1. Ey o bütün insan kümeleri! Sakının o rabbinize karşı gelmekten ki sizleri bir tek nefisten yarattı; ondan eşini yarattı da ikisinden birçok erkekler ve dişiler üretti. Sakının o Allah'a karşı gelmekten ki siz O'nun ve o rahimlerin hürmetine [akrabalık sebebiyle] birbirinizden

dilek dilersiniz; çünkü o Allah üzerinizde gözcü bulunuyor.

2. Allah'tan korkun da yetimlere mallarını verin ve temizi murdara (helâli harama) değişmeyin; onların mallarını kendi mallarınıza katıp yemeyin; çünkü o büyük bir vebâl bulunuyor!

3-4. Eğer yetimlerin haklarını gözetemeyeceğinizden korkarsanız, size helâl olan kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâh edin ve eğer bu surette adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya milkiniz [kendinize ait bir] cariye alın -ağmanınız [zulmetmemeniz] için bu daha muvafıktır- ve aldığınız kadınlara mehirlerini efendicesine verin; şayet ondan birazını kendileri gönül hoşluğuyla bağışarlarsa, onu da içinize sine sine yeyin!

5-6. Mâmafih Allah'ın sizi başına diktiği mallarınızı sefihlere vermeyin de bunlarda yapacağınız tasarruf ile onları besleyin ve giydirin ve kendilerine güzel güzel nasihat edin ve yetimleri nikâh çağına ermelerine kadar gözetip deneyin; o vakit kendilerinden bir rüşd hissettiniz mi hemen mallarını kendilerine teslim edin; büyüyecekler de ellerine alacaklar diye o malları israfıla yemeye kalkmayın! İhtiyacı olmayan tenezzül etmesin, muhtaç olan da meşrû surette birşey yesin! Mallarını kendilerine teslim ettiğiniz zaman da karşılarında şahid bulundurun. Hesabınızı doğru tutmak için Allah'ın harekâtınızı [yaptıklarınızı] hesaba çekmekte olması yeter.

1) *Sefih* akıllı veya dini eksik olan, aklın veya dinin hilafına davranışlarda bulunan *ahmak* veya *fâsık* demektir ki birinde Allah'a isyan mânâsı vardır, diğerinde yoktur. (II/1292 ve krş. Bakara/13, an: 3)

2) "Akıllarının ve dinî terbiyelerinin tamam olduğunu ve kendilerini güzel bir şekilde idare edebileceklerini yakından anlarsanız..." (II/1293)

15. Kadınlarınızdan fuhşu irtikâb edenlerin aleyhlerine sizden dört şahid getirin; eğer şehadet ederlerse o kadınları evlerde hapsedin, tâ ölüm kendilerini alıp götürünceye veya Allah haklarında bir yol açıncaya kadar!

16. Sizlerden onu irtikâb edenlerin ikisini de eziyete koşun; eğer tevbe edip ıslâh olurlarsa onlardan vazgeçin; çünkü Allah tevab-rahîm bulunuyor.

17. Fakat Allah'ın kabulünü va'd buyurduğu tevbe, o kimseler içindir ki bir cahillikle bir kabahat yaparlar da sonra çok geçmeden tevbe ederler. İşte Allah bunların tevbelerini kabul buyurur ve Allah alîm-hakîm bulunuyor.

18. Yoksa kabahatleri yapıp yapıp da tâ her birine ölüm gelince 'işte ben şimdi tevbe ettim!' diyen kimselere tevbe yok! Kâfir oldukları halde ölenlere de yok! Bunlar, işte bunlara biz elim [gayet acı] bir azap hazırlamışızdır.

19. Ey o bütün iman edenler! Kadınlara zorla vâris olmanız size helâl olmadığı gibi, verdiğiniz

وَالَّذِينَ يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَأَسْتَشْهِدُوا
عَلَيْهِنَّ زَوْجَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ
فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَقَّعَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ
سَبِيلًا ۝ وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِيَا مِنْكُمْ فَأَذُوهُمَا
فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا
بِحَقِّهَا ۝ إِنَّمَا النَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ
يَعْمَلُونَ اللَّسِيئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي
بُئْتُ النَّاسَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارًا ۚ وَلَئِنَّكَ
أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ
لَكُمْ أَنْ تَرْتَوُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا وَلَا تَقْضُوا لَهُنَّ لِنْدَ هَبُوا
بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ
وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى
أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ۝

mehrin birazını kurtaracaksınız diye onları tazyik etmeniz de helâl olmaz; meğer ki arayı açacak bir fuhş irtikâb eylemiş olsunlar! Haydin onlarla güzel geçinin! Şayet kendilerini [kendilerinden] hoşlanmadınızsa, olabilir ki siz bir şeyi hoşlanmazsınız da [sevmezsiniz de] Allah onda birçok hayırlar takdir etmiş bulunur!

1) "Kadınlarınızdan (müslüman kadınlardan) zina yapanların..." *Fahişe* (fuhuş) haddini tecavüz etmiş, pek çirkin, aşırı edepsizlik demektir. *El-Fahişe* ise zinanın bir ismidir. (II/1314)

2) "İçinizden o suçu işleyenlerin ikisine de eza edin; sizce takdir edilmek üzere sözle veya fiilen tazir ve te'dib edin!" Müfessirlerin çoğu bu ayetten kastedilenin *zina eden erkek ve kadın* olduğunu söylemişlerdir. Diğer taraftan Mücahid'den bunun *zina* hakkında değil, *livata* (erkek erkeğe münasebette bulunmak) hakkında olduğunu nakledilmiş, Ebu Müslim el-İsfehani de bu yorumu tercih etmiştir. (II/1315)

3) "Meğer ki pek açık, karı-koca arasını ayıracak derece de aşırı bir edepsizlik veya bir zina yapmış olsunlar!" (II/1319)

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصِينَ بِهِنَّ أَوْ دِينَ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّلُثُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصُونَ بِهِنَّ أَوْ دِينَ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورِثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يَوْصِي بِهِنَّ أَوْ دِينَ غَيْرُ مَضَارٍ وَصِيَّةٍ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾ ذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

12. Size ise zevcelerinizin terekesinin yarısı, bir çocukları yoksa ve eğer bir çocukları varsa, o zaman size dörtte bir; ettikleri vasiyetten veya borçtan sonra! Onlara da sizin terekenizden dörtte bir, eğer bir çocuğunuz yoksa ve eğer bir çocuğunuz varsa o zaman onlara sekizde bir; ettiğiniz vasiyetten veya borçtan sonra... ve eğer bir erkek veya kadının (çocuğu ve babası yok da) *kelâle*

cihetinden (yan koldan) mirasına konuluyor ve (ana) bir biraderi veya bir hemşiresi [kızkardeşi] bulunuyorsa, her birine altıda bir ve eğer bundan ziyade iseler, o zaman üçte birinde ortaklar; ızzar [zarara sokmak] kasdı olmaksızın edilen vasiyetten veya borçtan sonra ki bütün bunlar Allah'tan ferman! Allah ise hem alîm'dir, hem halîm!

13. İşte bütün bu ahkâm [hükümler], Allah'ın kestigi huduttur ve her kim Allah ve Rasûlü'ne itaat ederse, Allah onu altından ırmaklar akar cennetlere koyar; içlerinde ebedî kalmak üzere onları... Bu ise, o fevzi azîmdir [büyük kurtuluştur]!

14. Her kim de Allah'a ve Rasûlü'ne asi olup hududunu aşarsa, onu da bir ateşe sokar içinde ebedî kalmak üzere o! Hem ona tezlil [zelil] edici bir azap var!

1) Bkz. Âlu İmran/16,an:2

2) "Kim de Allah'a, Resûlü'ne isyan edip, Allah'ın çizdiği sınırları aşarsa..." (II/1312)

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ
 اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا
 بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ
 فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا
 تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
 ﴿٢٤﴾ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ
 الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَاكِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ
 وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ
 بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
 مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَخَذَاتٍ أَخْدَانٍ فَإِذَا
 أَحْصَيْنَ فَإِنْ تَبَيَّنَ فَا حِشَّةً فَأَعْلَيْنَ نِصْفُ مَا عَلَى
 الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ
 ﴿٢٥﴾ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
 يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبينَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
 وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

24. ... bir de harb esiri olarak ellerinizde milk bulunanlar müstesna olmak üzere evli kadınlar, işte bütün bunlar size Allah yazısı olarak [ilahî yasayla] haram! Bunların maadası [dışındakiler] ise, sifahdan [zinadan] kaçınarak namuslu yaşamak üzere mallarınızla isteyebilirsiniz diye size helâl kılındı. O halde hangilerinden nikâh ile müstefid oldunuzsa [faydalandınızsa], mehirlerini kendilerine verin ki farzdır; o mehri kesiştikten sonra aranızda rızalaştığınızda da size bir günah yoktur! Her halde Allah alîm-hakîm bulunuyor.

25. İçinizden her kim hür olan mü'min kadınları nikâh edecek genişliğe güç yetiremiyorsa, ona da ellerinizin altındaki mü'min cariyelelerinden var! Allah kadrini imanınızla bilir! [Siz] mü'minler hep birbirinizden sayılırsınız; onun için fuhuşta bulunmayarak, gizli dost da edinmeyerek namuslu yaşadıkları halde onları [o cariyeleleri] sahiplerinin izniyle nikâh ediniz ve mehirlerini güzellikle kendilerine veriniz; eğer evlendikten sonra bir fuhuş irtikâb ederlerse [zina yaparlarsa] o vakit üzerlerine, hür

kadınlar üzerine terettüb edecek cezanın yarısı lâzım gelir. Şu suret, günaha girmek korkusu olanlarınız içindir; yoksa sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır. Bununla beraber Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

26. Allah sizlere bilmediklerinizi bildirmek ve sizden öncekilerin yollarını göstermek ve salâha rücûnuzu [hayra erişinizi] görerek günahlarınızı bağışlamak diliyor; hem Allah alîm'dir, hakîm'dir!

1) *Yemin* esasen 'sağ el' mânâsında olduğundan 'milk-i yemininiz' demek 'ellerinizle meşrû surette bihakkın kazandığımız milkleriniz' demektir ki daha çok *köle* ve *cariyeler* hakkında kullanılır. Burada 'kadınlar'söz konusu olduğu için bu ibareden 'bihakkın sahip olduğunuz cariyeleler' mânâsı da anlaşılabilir. (II/1326)

وَاِنْ اَرَدْتُمْ سُبْحَانَكَ زَوْجَ مَكَانٍ زَوْجٍ وَاَتَيْتُمْ
 اَحَدِيْهُنَّ قِطْرًا فَلَا تَاْخُذُوْا مِنْهُ شَيْئًا اَنَا خُذُوْهُ
 بُهْتَانًا وَاِنَّمَا مِيقَاتُهَا ۝۲۱ وَكَيْفَ تَاْخُذُوْهُ وَقَدْ
 اَفْضَى بَعْضُكُمْ اِلَى بَعْضٍ وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِّثَاقًا
 عَلِيْقًا ۝۲۲ وَلَا تَنْكِحُوْا مَا نَكَحَ اٰبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ
 اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ اِنَّهٗ كَانَ فَاْحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ
 سَبِيلًا ۝۲۳ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ
 وَاَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْاَخِ
 وَبَنَاتُ الْاُخْتِ وَاُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي اَرْضَعْنَكُمْ
 وَاَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَاُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ
 وَرَبَّائِكُمُ الَّتِي فِيْ جُورِكُمْ مِنْ نِّسَائِكُمُ الَّتِي
 دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَاِنْ لَمْ تَكُوْنُوْا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا
 جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَاُولَئِكَ اَبْنَاؤُكُمُ الَّذِيْنَ
 مِنْ اَصْلَابِكُمْ ۖ وَاَنْ تَجْمَعُوْا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ اِلَّا مَا قَدْ
 سَلَفَ اِنَّ اِلَهَكُمْ اَكْبَرُ فَغَوْرًا رَّحِيْمًا ۝۲۴

20-21. Ve şayet bir zevceyi bırakıp da yerine diğer bir zevce almak istiyorsanız; evvelkine yüklerle mehir vermiş de bulunsanız, içinden bir şey almayın! Ne diye alacaksınız, bir bühtan [iftira] ederek ve açık bir vebâl yüklenerek mi? Nasıl alırsınız ki birbirinize karıştınız ve onlar sizden kuvvetli bir misak almışlardı!

22. Bir de babalarınızın nikâhı geçmiş kadınları nikâhlayamayın! Geçen geçti... Şüphe yok ki o pek çirkindi, iğrenç idi, o ne fena âdetetti!

23. Sizlere şunlar haram kılındı: Analarınız, kızlarınız, hemşireleriniz [kızkardeşleriniz], halalarınız, teyzeleriniz, biraderlerinizin kızları, hemşirelerinizin kızları ve sizi emziren süt analarınızla süt hemşireleriniz ve kadınlarınızın anaları ve kendileriyle zifafa girdiğiniz kadınlarınızdan ellerinizde bulunan üvey kızlarınız -şayet analarıyla zifafa girmemiş iseniz beis yok- ve kendi sülbünüzden gelmiş oğullarınızın halîleleri [hanımları] ve iki hemşire beynini [arasını] cemetmeniz... Geçen geçti; ona Allah gafûr-rahîm buluyor!

1) "Birlikte oldunuz, mehir hakları kesinlik kazandı, mukabili alındı, size hakk-ı hizmetleri sabit oldu..." (II/1320)

2) Bu misak Allah'ın emri ve Hz. Peygamber'in sünneti üzere yapılan nikâh akdi ve ahkâmıdır. (II/1321)

3) "Baba ve dedelerinizin nikâhlanmış oldukları kadınların hiç birini nikâhlayamayın, atanızın el sürdüğü kadına el sürmeyin!" Cahiliye döneminde Araplar -kadınlara veraset meselesinden de anlaşıldığı üzere- babalarının zevcelerini kendilerine nikâh ederlerdi. İşte ayet, bu çirkin âdeti kayıtsız-şartsız yasaklamaktadır. (II/1321)

4) "İki kızkardeşle aynı anda evlenmeniz..." (II/1324)

34. Er olanlar, kadınlar üzerinde hâkim dururlar; çünkü bir kere Allah birini diğerinden üstün yaratmış, bir de erler mallarından infak etmektedirler [harca-maktadırlar]; onun için iyi kadınlar itaatkârdırlar, Allah kendilerini sakladığı cihetle kendileri de gaybı muhafaza ederler. Serkeşlikle-rinden endişe ettiğiniz kadınlara gelince, evvela kendilerine nasihat edin, sonra yattıkları yerde mehur [yalnız] bırakın, yine dinlemezlerse dövün; dinledikleri halde incitmeye bahane aramayın; çünkü Allah çok yüksek, çok büyük bulunuyor.

35. Eğer karı-koca arasının açılmasından endişeye düşerseniz, bir hakem onun tarafından, bir hakem de bunun tarafından gönderin. Bunlar gerçekten barıştırmak isterlerse, Allah araların-daki dargınlık yerine geçim verir; şüphesiz ki Allah bir alîm-habîr bulunuyor.

36. Hem Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi şerik koşmayın; sonra babaya anaya ihsan edin, akrabanıza da, öksüzlere de, yoksullara da, yakın komşuya da, uzak komşuya da, arkadaşa da, yolda kalmışa da, ellerinizdeki

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ
بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا آتَوْنَهَا مِنْ أَمْوَالِهِمْ
فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حِطَّ اللَّهُ
وَالَّتِي تَخَافُ نُشُوزَ مَنْ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَأَضْرِبُوهُنَّ فَإِنِ اطَّعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا
إِنَّا لِلَّهِ كَانِ عَلَيْنَا كَبِيرًا ۝ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا
فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا
إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّا لِلَّهِ كَانِ عَلِيمًا خَبِيرًا
۝ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّا لِلَّهِ
لَا يَحِبُّ مَنْ كَانَ خَشَا لَا خَوْفًا ۝ الَّذِينَ يَخْتَلِفُونَ
وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَزَلُوا لِّلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ۝

memlûklere [köle ve cariyelere] de... Her halde Allah kurumlu, ögüngen olanların hiçbirini sevmez!

37. Onlar ki hem kıskanırlar, hem de herkese kıskançlık tavsiye ederler ve Allah'ın kendilerine fazlından verdiği şeyleri saklarlar; biz de öyle nankörlere terzil [rezil] edici bir azap hazırlamışızdır.

1) "Kocalarının gıyabında kendilerini ve mal, namus, şeref-haysiyet, aile sırları gibi korunması gereken hususları *hıfz-ı ilahî*"ye istinaden korurlar; zira Allah bunun muhafazasını emretmiştir". (II/1350)

2) "Kafa tutup itaatsizlik etmelerinden endişe duyduğunuz..." *Nüşuz* esasında *irtifa* ve *tümseklilik* mânâsındadır ki kadının kocasına kafa tutup isyankâr bir vaziyet almasıdır; güya kadın bu halde kendisini yüksek farzedip, itaatini kaldırmış olur. (II/1351 ve krş. Nisâ/128 an:1)

3) "Evlilik devam ettiği halde, aralarının açıldığını anlarsanız..." (II/1352)

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ٢٧
أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ذَلِيلًا ٢٨ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ
تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٢٩ وَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ عُدُوًّا كَرِهًا
فَسَوْفَ نُضَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا
٣٠ إِنْ تَجِدُوا كُفْرًا زَمَانًا تَهْوُونَ عَنْهُ فَكُفِّرْ عَنْكُمْ
سَيِّئَاتِكُمْ وَادْخُلْكُمْ دُخْلًا كَرِيمًا ٣١ وَلَا تَتَمَنَّوْا
مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا
اكتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا
٣٢ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَامْتُواهُمْ نَصِيبُهُمْ
إِنَّا اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ٣٣

27. Allah tevbekâr olduğunuzu görerek size nazar buyurmak istiyorken, o şehvetleri ardında koşanlar sizin büyük bir yamuklukla yamulmanızı istiyorlar

28. Allah sizden ağır teklifleri hafifletmek istiyor; öyle ya, insan zayıf yaratılmıştır!

29. Ey o bütün iman edenler! Mallarınızı aranızda bâtil [haksız ve gayr-ı meşrû] bahanelerle

yemeyin kendiliğinizden rızalaşarak akdettiğiniz bir ticaret olmak başka-; kendilerinizi öldürmeyin de! Allah size cidden bir rahîm bulunuyor.

30. Her kim de tecavüz ederek, zulmederek onu yaparsa, yarın onu bir ateşe yaslayacağız. Allah'a göre bu kolay bulunuyor.

31. Eğer siz nehyedildiğiniz günahların büyüklerinden ictinab ederseniz [sakınırsanız], sizden kabahatlerinizi keffaretleriz [örter ve bağışlarız] ve sizi hoş bir mesleke [yere] koyarız.

32. Bir de Allah'ın bazınıza diğerinden fazla verdiği şeyleri temenni etmeyin! Erkeklerle çalışmalarından bir nasip vardır, kadınlara da çalışmalarından bir nasip vardır; çalışın da Allah'tan fazlını [lütfûnu] isteyin! Her halde Allah herşeye alîm bulunuyor.

33. Erkek ve dişi, her biri için baba ve ananın ve en yakın akrabasının ve akd ile yeminlerinizin bağladığı kimselerin terekelerinden vârislere de tahsis ettik! Onlara da nasiplerini verin; çünkü Allah her şeye karşı şahid bulunuyor.

1) "O şehvetleri arkasında koşup, keyiflerine tâbi olanlar ise, büyük bir inhıraf ile hak yoldan sapmanızı, kendilerine uyup haram-helal tanımayarak fenalık yollarında dolaşmanızı ve uçurumlara sürüklenmenizi istiyorlar". (II/1335)

2) "Kendi nefislerinizi öldürmeyin/helâk etmeyin!" veya "Kendi nüfusunuzu/birbirinizi hiçbir vechile öldürmeyin!" (II/1343-1344 ve krş. Bakara/54 ve 85, an:1; Nisâ/66-68, an:1)

3) Bkz. Fâtiha/2-4, an: 4

45. Düşmanlarınızı Allah daha çok biliyor, velî de Allah yeter, nasîr de Allah yeter!

46. O yahudi olanlardan ki kelime-leri mevzîlerinden [yerlerin-den] tahrif ediyorlar' ve dillerini eğerek, dine dokunarak 'Dinledik, isyan ettik', 'Dinle, dinlenilme [ye]si!' [ve] 'Râinâ' diyorlar; böyle diyeceklerine 'İşittik, itaat ettik!' 'Dinle ve bizi gözet!' Deselerdi, elbette haklarında daha hayırlı ve daha dürüst olurdu ve lâkin küfürleri yüzünden Allah kendilerini lânetlemiştir; onun için imana gelmezler, meğer ki pek az!

47. Ey o kendilerine kitab verilenler! Gelin, o beraberinizdekini tasdiklemek üzere indirdiğimiz bu Kitab'a iman edin; biz bir takım yüzleri silip de enselerine çevirmezden veya onları ashab-ı sebt'i lânetlediğimiz gibi lânet-lemezden evvel! Yoksa Allah'ın emri fiile çıkarılagelmıştır!

48. Doğrusu Allah kendine şirk koşulmasını mağfiret etmez; ondan berisini dilediğine mağfiret buyurur. Kim de Allah'a şirk koşarsa, pek büyük bir cinayet [günah ve yalan] iftira etmiş olduğunda şüphe yoktur!

49. Bakmaz mısın şu nefislerini tezkiye edip duranlara... Hayır! Yalnız Allah dilediğini tezkiye eder (temize çıkarır), onlar da kıl kadar zulmedilmezler.

وَاللَّهُ أَكْبَرُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخْرِفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَدَاعِنَا لَيًّا بِالسِّنْتِهِ وَطَعْنَا فِي الْأَذْنِ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَسْمِعْ وَأَنْظُرْنَا لَكَ نَصِيرًا لَهُمْ وَأَقْوَمُ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا أَنْزَلْنَا مِصْرًا قَدْ جَاءَكُمْ مِنْ قَبْلُ أَنْ تَطْمِئِنُّ وَجُوهًا فَزِدْهَا عَلَى أَذْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾ إِنْ لَمْ يَنْشَأْ مِنْ شِرْكٍ بِاللَّهِ فَكَدِ افْتَرَى ثَمًّا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ يُزَكِّي اللَّهُ لِكُلِّ فِتْنَةٍ مِثْلًا وَلَا يَطْمِئِنُّ قَلْبُهُمْ بِمَا أُعْطُوا مِنْهُ يَنْفَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبِ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ﴿٤٩﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥٠﴾

50. Bak Allah'a karşı nasıl yalan uyduruyorlar!? Açık günah [olarak] da bu yeter!

51. Bakmaz mısın şu kendilerine okuyup yazmaktan biraz nasip verilmiş olanlara? Cibî [putlara, kâhinlere] ve Tağut'a inanıyorlar da Allah'ı tanımayanlara 'Bunlar mı' minlerden yolca daha doğru!' diyorlar.

1) Tahrif'in niteliği hakkında üç yorum nakledilmiştir: a) Bir kelimeyi başka bir kelimeyle değiştirirler ki bu tür tahrifat daha çok bir dilden başka bir dile tercüme sırasında olur. [İncil'in günümüze ulaşmış en eski metninin nihayet bir tercüme olduğu unutulmamalıdır]. b) Şüphe telkiniyle ve bozuk tevillerle bir lafzı öteye-beriyeye çekerek anlamını haktan bâtula çevirirler ki bu da tefsir ve izahat yapılan manevi [yorum açılarından] bir tahriftir. c) Yalnız kitab değil bir söz söyledikleri zaman duydukları ve kalplerinde bildikleri gibi dosdoğru söylemeyi, tahrif ederek söylerler. Nitekim yahudiler Hz. Peygamber'e bazı şeyler sorarlar, yanından çıktıkları zaman Hz. Peygamber'in sözünü tahrif ederek yaymaya çalışırlardı. (II/1362-1363)

2) Bkz. Bakara/104, an: 2

3) "Cumartesi gününe saygı göstermeyen yahudileri..." Kırş. A'raf/163, an: 5

4) Bkz. Bakara/257, an:1; Nisâ/60, an:1

وَالَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا
 بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾
 وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا مِمَّا
 رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾ إِنْ اللَّهُ لَا يَظْلِمُ
 شَيْئًا لَدَرَّةٍ وَإِنْ تِلْكَ حَسَنَةٌ يَصْطَفِيهَا وَيُؤْتِي مِزْلَةً
 أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ ذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ
 عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾ يَوْمَئِذٍ بُودُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا
 الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى
 حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِ سَبِيلٍ حَتَّى
 تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ
 مِنَ الْمَرْغَاظِ أَوْ لَسْتُمْ عَلَى النَّسَاءِ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا
 طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
 عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
 يَشْتَرُونَ الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَبْذُلُوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

38. Onlar ki Allah'a ve ahiret günü ne inanmazlar da mallarını nâsa [insanlara] gösteriş için sarfederler. Her kim de kendine şeytan arkadaşı olursa, artık o ne fena arkadaştır!

39. Ne vardı bunlar Allah'a iman getirseler ve ahiret günü'ne inansalar da Allah'ın kendilerine merzûk buyurduğu şeylerden infak etselerdi, ziyan mı ederlerdi? Allah kendilerini bilirdi.

40. Her halde Allah zerre miskali zulmetmez ve eğer bir hasene [iyilik] olursa, onu kat kat artırır; bir de tarafından azîm bir ecir [büyük bir mükâfat] verir.

41-42. Bakalım nasıl olacak, her ümmetten bir şahid getirdiğimiz, seni de onların üzerine şahid getirdiğimiz vakit? İşte o gün öyle arzu edecek o küfredip, Peygam-ber'e âsi olanlar ki keşke hâk ile yeksan edilselerdi de Allah'a bir sözü ketmetmeselerdi [gizlemeselerdi]!

43. Ey o bütün iman edenler! Sarhoş iken namaza yaklaşmayın söyledığınızı bilinceye kadar; cünüb iken de yoldan geçmeniz başkagüslünüzü edinceye kadar; ve eğer hasta olur veya seferde bulunursanız veya biriniz hâcet yerinden gelir veya kadınlara dokunursanız da suya güç yetiremezseniz, o zaman temiz bir toprağa teyemmüm edin; niyyetle yüzünüze ve ellerinize mesheyleyin! Cidden Allah affı çok bir gafûr bulunuyor.

44. Bakmaz mısın şu kendilerine Kitab'dan bir nasip verilmiş olanlara? Kendileri sapkınlığı satın alıyorlar da istiyorlar ki siz de yolu sapıtasınız.

60. Bakmaz mısın şunlara; o hem sana indirilene, hem senden evvel indirilene iman ettiklerini söyler gezer kimselere ki o Tağut'a (o azgın şeytana) muhake-me olmak istiyor-lar; halbuki onu tanımamakla emrolunmuş-lardı. O Şeytan da onları bir daha dönemeyecekleri kadar uzak bir dalâle [şaşkınlık içine] düşür-mek istiyor.

61. 'Allah'ın indirdiği hükme ge-lin, Peygamber'e gelin!' denildiği vakit de onlara, görüyorsun o münafıkları ki senden çekiniyor-lar da çekiniyorlar.

62. Ya ellerinin yaptığı yüzünden başlarına bir musibet geldiği zaman nasıl? Sonra gelmişler de sana 'Billâhi! Muradımız sırf bir iyilik yapmak ve ara bulmaktan ibaret idi' diye yemin ediyorlar.

63. Onlar öyle kimseler ki kalple-rinde olanı Allah bilir; onun için sen onlara aldırma da kendileri-ne va'zet [öğüt ver] ve nefisleri hakkında kendilerine belîğ/mü-essir söz söyle!

64. Biz herhangi bir peygamberi gönderdikse, mahzâ [sırf] Allah'ın izniyle itaat edilmek için gönderdik! Eğer onlar nefis-

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ بَيْنِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا كَمِثْلِكَ مَا إِلَى الظَّالِمِينَ
وَقَدْ أَمَرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ
ضَلَالًا بَعِيدًا ۖ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَالِىَ الرَّسُولِ رَأَيْتُ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا
ۖ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ
أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا
وَتَوْفِيقًا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا
بَلِيغًا ۖ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ
اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ ذَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا
اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ
تَوَّابًا رَحِيمًا ۖ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى
يُحْكَمَوكَ فِي مَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ
حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَكِّمُوا تَسْلِيمًا ۖ

lerine zulmettikleri zaman sana gelseler de günahlarına mağfiret dileseler, Peygamber de kendileri için istiğfar ediverse idi, elbette Allah'ı tevab-rahîm bulacaklardı.

65. Yok, yok!.. Rabbine kase ederim ki onlar aralarında çıkan çapaşık işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden nefislerinde hiçbir darlık duymaksızın tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar.

1) Bu ayetin *sebeb-i nüzûlü* olmak üzere birkaç rivayet vardır. Rivayetlerden birine göre sözü edilen Tağut/azgın şeytan ile yahudilerin reisi olan Ka'b b. Eşref'e, bir rivayete göre Cûheyne kabilesinden bir kâhine, bir başka rivayete göre Ebu Berde el-Eslemî'ye işaret edilmektedir. (II/1383-1384 ve ayrıca krş. Bakara/257, an:1 ve Nisa/51)

لَوْلَئِكَ لَئِنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنُ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا
 ٥٢. أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا
 أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ
 إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ۖ فَمِنْهُمْ
 مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مُنْصَدِّعٌ عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ۚ إِنَّ الَّذِينَ
 كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُتْمًا نَضْجَتْ جُلُودُهُمْ
 بَدَلًا لَهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَبِيرًا جَعِيمًا
 ٥٦. وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ فِيهَا زَوْجٌ مَطْهُرٌ
 وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ۖ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا
 الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا ۚ وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا
 بِالْعَدْلِ ۚ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ۖ
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ
 فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ ۚ إِنْ كُنْتُمْ
 تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۖ

52. Onlar Allah'ın lânetlediği kimseler! Her kimi de Allah lânetlerse artık onu bir kurtaracak bulamazsın!

53. Yoksa onlara mülkten bir hisse mi var? Öyle olsa nâsa [insanlara] bir çekirdek bile vermezler!

54-55. Yoksa o nâsa Allah'ın fazlından [lütfünden] verdiği nimeti çekemiyorlar da hased mi ediyorlar? Evet! Biz Âl-i İbrahim'e kitab ve hikmet verdik, hem de azîm bir mülk verdik; onun için onlardan

kimi ona iman etmekte, kimide ondan meneylemekte, ona da cehennem alevi elvermektedir.

56. Şüphesiz ayetlerimizi tanımayan kâfirler, muhakkak ki biz onları yarın bir ateşe yaslayacağız; derileri piştikçe azabı duysunlar diye kendilerine tebdilen [değiştirmek üzere] başka deriler vereceğiz; çünkü Allah, izzetine nihayet olmayan bir hakîm bulunuyor.

57. İman edip, salih salih işler yapan mü'minlere gelince, bunları altından ırmaklar akar cennetlere koyacağız; içlerinde ebedî kalmak üzere onlar! Kendilerine orada temiz, gayet temiz zevceler var! Hem onları sayeban edecek bir sayeye koyacağız! *gölgeli, koruyucu*

58. Haberinizi olsun ki Allah size şunları emrediyor: Emanetleri x ehline veresiniz ve insanlar arasında hükmettiğiniz vakit adaletle hükmedesiniz! Hakikat, Allah size ne güzel va'z [öğüt] veriyor! Şüphesiz ki Allah semî-basîr bulunuyor.

59. Ey o bütün iman edenler! Allah'a itaat edin, Peygamber'e de itaat edin, sizden olan ulu'l-emr'e [yetki sahipleri-ne] de; sonra bir şeyde nizâa düştünüz mü [çekiştiniz mi] hemen onu Allah'a ve Rasûlü'ne arzediniz, Allah'a ve ahiret günü'ne gerçekten inanır mü'minlerseniz! O hem hayırlı, hem de netice itibariyle daha güzeldir!

1) 'Zillen zalilen' gölgeli gölge, koyu gölge ki tam, daim nimete işaretir. Çünkü refah sahipleri genellikle ferah gölgelerde yaşarlar. Nitekim lisanımızda 'sayedar olmak, sayeban olmak, sayesinde yaşamak/yaşatmak' tabirleri *nimet vesaadet* mefhumlarındandır. (II/1369)

75. Hem siz neyinize çarpışmayasınız Allah yolunda ve o zebun edilmiş [gücsüz bırakılmış] erkekler, kadınlar, yavrular uğrunda ki 'Yâ rabbena! Bizleri bu ahalisi zâlim memleketten çıkar, tarafından bize bir sahip gönder, tarafından bize bir yardımcı gönder!' diye yalvarıp duruyorlar?

76. İman edenler Allah yolunda cenk ederler, küfredenler ise Tağut'un yolunda cenk ederler; o halde siz Şeytan'ın yârânını [dostlarını, taraftarlarını] öldürmeye bakın! Her halde Şeytan'ın hilesi çürüktür!

77. Bakmaz mısın o kendilerine 'Ellerinizi çekin ve namaz kılın, zekât verin!' denilmiş olan kimselere? Şimdi üzerlerine kıtal yazılınca, insanlardan Allah'tan korkarcasına veya daha bile ziyade korkuyorlar... ve şöyle dediler: 'Ey bizim rabbimiz! Niçin üzerimize bu kıtalı yazdın? N'olurdu bizi yakın bir ecele tehir edeydin!' De ki: 'Dünya zevki ne olsa azdır, ahiret ise Allah'tan korkanlar için sırf hayırdır; hem kıl kadar hakkınız yenezmez!'

78. Her nerede olsanız ölüm size yetişir, eflâke ser çekmiş burçlarda da olsanız! Bununla beraber kendilerine bir güzellik erdi mi

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
نَصِيرًا ﴿٧٥﴾ الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّالِمِينَ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ
الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبُّنَا
لَمْ يَكْتُبْ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا
قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمُتَّقِي وَلَا تَظْلَمُونَ قِتَالًا ﴿٧٧﴾ أَيْنَمَا نَكُونُوا
يُذَرِّكُمْ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُبْصِرْهُمْ حَسَنَةً
يَقُولُوا هِذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُبْصِرْهُمْ سَيِّئَةً يَقُولُوا هِذِهِ مِنْ عِنْدِكَ
قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا ﴿٧٨﴾
مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَرِحَ اللَّهُ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَرِحَ نَفْسُكَ
وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

bu Allah'tan... diyorlar; bir musibet de değdi mi 'Bu senden..' diyorlar. De ki: 'Hepsi Allah tarafından...' Fakat niye bu adamlar söz anlamaya yanaşmıyorlar?

79. Sana güzellikten her ne ererse, bil ki Allah'tandır; kötülükten de başına her ne gelirse anla ki sendendir! Biz seni insanlara bir rasûl [elçi] olarak gönderdik; şahid ise Allah yeter!

1) Bkz. Bakara/257, an:1; Nisa/60, an:1

2) "Savaş zamanı değilken kendilerine 'Savaşa sebebiyet vermeyin' denilenlere..." (II/1394)

3) "Üzerine kıtal yazılıp, farz kılınca; savaş kesin bir görev hâlini alınca..." (II/1394)

4) "Kısa bir süre daha bize mühlet verseydin de biraz daha yaşasak ne olurdu?" (II/1394)

5) "...yüksek kalelerde veya müstahkem saraylarda, hatta gökteki yıldızlarda dahi bulunsanız!" (II/1395)

وَلَوْ أَنَّا كَبَبْنَا عَلَيْهِمْ نَارًا قَتَلُوا أَنْفُسَهُمْ أَوْ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
 مَا فَعَلُوا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ لَكَانَ
 خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَبَتُّلًا ﴿٦٩﴾ وَإِذْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ مِنْ دُونِ آبَائِهِمْ
 عَظِيمًا ﴿٧٠﴾ وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ يُطِيعِ
 اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ
 النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ
 رَفِيقًا ﴿٧٢﴾ ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عِلْمًا ﴿٧٣﴾
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا بَأْسَابِقَةٍ وَانْفِرُوا
 جَمِيعًا ﴿٧٤﴾ وَإِنْ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ أَصَابَكُمْ
 مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا
 ﴿٧٥﴾ وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ
 بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ بِأَلْسِنَةٍ كُنْتَ مَعَهُمْ قَافِرًا
 عَظِيمًا ﴿٧٦﴾ فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ
 الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٧﴾

66-68. Eğer onlara 'Nefislerinizi öldürün!' veya 'Diyarınızdan çıkın!' diye yazsa idik, pek azından maadası [çok azı dışındakiler] onu yapmazlardı; fakat kendilerine va'zolunanı [öğütleneni] yapsalardı, elbette haklarında çok hayırlı ve payıdâr kılmak itibarıyla de en sağlam bir hareket olurdu; elbette o zaman kendilerine ledünnümüzden [tarafımızdan] pek büyük bir ecir de [mükâfat da] verirdik ve elbette kendilerini doğrudan doğru bir tarîki müstakim'e çıkarırdık.

69. Öyle ya, her kim Allah'a ve Peygamber'e mutî olursa [itaat ederse], işte onlar Allah'ın kendilerine in'am eylediği [nimetler verdiği] enbiya, sıddıkîn, şüheda ve salihîn ile birlikte dirler. Bunlarsa ne güzel arkadaş!

70. İşte bu fazl [lütûf] Allah'tan! Elverir ki bilen Allah olsun!

71-73. Ey o bütün iman edenler! Hazırlığınızı görün de müfrezeler hâlinde [takım takım, bölük bölük] harekete gelin yahut toplu olarak seferber olun! Mâmafih içinizden öylesi vardır ki her halde ağır[dan] alacaktır. Bakar, eğer size bir musibet isabet ederse 'cidden' der; 'Allah bana lütfetti; zira onlarla beraber hazır bulunmadım' ve eğer size Allah'tan bir fazl nasip olursa -sanki kendisiyle aranızda hiçbir ülfet olmamış gibi- mutlak diyecektir ki; 'Ah!.. N'olaydım onlarla beraber olaydım da büyük bir murada ereydim!'

74. O halde seferber olun da o geçici dünya [alçak] hayatı, ahiretin ebedî hayatına satacak olanlar çarpışsın! Her kim Allah yolunda çarpışır da katlolunur veya galip gelirse, iki surette de biz ona yarın pek büyük bir ecir [mükâfat] vereceğiz!

1) "Eğer biz onlara 'kendinizi öldürün veya diyarınızdan çıkın' diye yazsaydık; Benî İsrail'de olduğu gibi günahattan tevbe ve halâs için kendi elleriyle intihar etmeyi veya vatanlarından çıkıp gitmeyi farz kılıp, teklif etseydik..." (II/1385 ve kırs. Bakara/54 ve 85, an:1)

2) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

87. Allah!.. Başka tapılacak yok, ancak O! Celâli hakkı için, O sizi muhakkak kıyamet günü'ne toplayacak, onda şüphe yok! Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?

88. O halde siz niye münafıklar hakkında iki fırka oluyorsunuz? Allah onları kazandıkları vebâl yüzünden terslerine döndürdüğü halde, Allah'ın saptırdığını yola getirmek mi istiyorsunuz? Her kimi Allah saptırırsa artık sen ona yol bulamazsın!

89-90. Arzu ettiler ki kendilerinin küfre saptıkları gibi, siz de sapasınız da beraber olasınız; onun için onlar Allah yolunda hicret edinceye kadar içlerinden dost edinmeyin, yok aldırmaslarsa o vakit bulduğunuz yerde kendilerini tutun ve öldürün ve onlardan ne bir dost, ne de bir yardımcı edinmeyin! Ancak şöylelerine dokunmayın ki sizinle aralarında mîsak [antlaşma] olan bir kavme vasıl olmuş [sığınmış] bulunurlar, yahut ne size harb etmeyi, ne de kendi kavimlerine harb etmeyi havsalarına [gönüllerine] sığdıramayarak size gelmişlerdir... Eğer Allah dileseydi bunları üzerinize musallat kılardı da sizinle harb ederlerdi. O halde sizi

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُجَمِّعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
وَمَنْ أَضَدُّ مِنْ اللَّهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾ فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنِينَ
وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أُرِيدُ أَنْ تَهْتَدُوا مِنْ أَضَلِّ اللَّهِ
وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾ وَذُوالْوَكْفَرُونَ كَمَا
كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجَرُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُواهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ
وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيَاءَ وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾ إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى
قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَائِدٌ وَكُمُ خَصَرْتُ صُدُّوهُمْ أَنْ
يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَاطَمَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقَاتِلُوكُمْ فَإِنْ غَضَبْتُمْهُمْ فَلْيَقَاتِلُوكُمْ وَالْقَوَّالِيكُمْ
الَّتِي سَلَّمْنَا فَجَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾ سَجَدُونَ
الْآخِرِينَ يُرِيدُ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلًّا رَدُّوْا إِلَى
الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ تَعْتَرِلُوكُمْ وَلِيَقُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامُ
وَيَكُونُوا أَيْدِيَهُمْ فَخُذُواهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْتُلُوهُمْ
وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مَبِينًا ﴿٩١﴾

bırakıp bir tarafa çekildikleri ve sizinle harb etmeyip, sulha yattıkları [barışa yanaştıkları] takdirde de Allah aleyhlerinde size bir yol vermemiştir.

91. Diğer bir takımlarını bulacaksınız ki hem sizden emin olmak, hem de kavimlerinden emin kalmak isterler, fitneye sevk edilince de döner döner, içine atılırlar. Eğer bunlar sizden çekinmezler ve sulha yatıp taarruzdan ellerini çekmezlerse, kendilerini bulduğunuz yerde yakalayın ve öldürün! İşte bunlar aleyhinde size açık bir ferman verdik!

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ
 عَلَيْهِمْ خِيَطًا ۝ وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ
 بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي يَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ
 مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ
 وَكِيلًا ۝ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ لَقَدْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ
 لَوْجَدُ وَإِذِ اجْتَمَعَتْهُمْ أَقْرَبُ الْمَوَاقِعِ ۝ وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ
 أَوْ الْخَوْفِ أَذْعَاءُ بَرَزُوا إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ
 لَعَلَّهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَ مِنْهُمْ ۝ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
 وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ۝ فَقَانِلْ فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسُكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ
 أَنْ يَكْفِيَ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۝ وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ
 تَنْكِيلًا ۝ مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا
 وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتِبًا ۝ وَإِذِ اجْتَمَعْتُمْ بَحْجَةَ خَيْبَرِ فَإِذَا أَحْسَنَ
 مِنْهَا أَوْرَدُوا مَا إِذَا اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۝

80. Kim Rasûl'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur; kim de yan bükürse üzerlerine seni gözcü de göndermedik!

81. 'Baş üstünel' diyorlar; sonra da yanından çıktıklarında, içlerinden bir takımı dediklerinin hilâfına tezvirat yapıyorlar, Allah da yaptıkları tezviratı kaydediyor, onun için sen yüzlerine vurmaktan

vazgeçde Allah'a havale et! Allah vekil [olarak] yeter!

82. Hâlâ Kur'an'ı iman ile teemmül etmezler [düşünmezler] mi? Eğer o Allah'tan başkası tarafından olsaydı, elbette içinde birçok ahenksizlikler bulacaklardı.

83. Hem emn ü havfe dair bir haber geldiği vakit kendilerine, onu yayı veriyorlar, halbuki onu Peygamber'e ve içlerinden ulu'l- emr [bir yetkisi] olanlara arzetseler, elbette bunların istinbata kâdir olanları onu anlar bilirlerdi. Eğer Allah'ın fazl u rahmeti üzerinizde olmasaydı pek azınızdan maadası [çoğunuz] Şeytan'a uymuş gitmiş-tiniz.

84. Onun için Allah yolunda çarpış; ancak nefsinden başkasıyla mükellef [sorumlu] değilsin! Mü'minleri de çarpışmaya teşvik et; me'muldur [umulur] ki Allah o küfretmekte bulunanların tazyikini defetsin! Allah tazyikce [kuvvet ve kudretçe] de daha şiddetli, tenkilce de [azap vermek bakımından da] daha şiddetlidir.

85. Her kim güzel bir şefaatte bulunursa, ona ondan bir nasip olur; her kim de kötü bir şefaatte bulunursa, ona da ondan bir nazır [hisse] olur. Allah herşeye nâzır bulunuyor!

86. Size her hangi bir suretle sağlık [selâm] verildiği zaman, siz de ondan daha güzeli ile sağlık verin veya aynıyla mukabele edin [karşılık verin]! Allah her şeyi hesaba çekmekte bulunuyor.

1) "Başüstüne dedikleri halde gönüllerinde isyan kurar, gaile çıkarmaya çalışırlar, Allah da gönüllerinde sakladıklarını kaydeder". (II/1400)

2) "Kendilerine güven ve korkuya dair tatlı veya acı bir emir, bir haber geldi mi, doğru olup-olmadığını, yaymakta bir sakınca bulunup-bulunmadığını düşünmeden, danışmadan hemen onu yayıveriyorlar". (II/1402)

3) "Meseleleri bir çözüme bağlama, muhakeme ederek yeni görüşler sunabilme yeteneğine sahip olanları..." (Bkz. II/1403-1404)

4) "Şeytan gibi münafıklara..." (II/1405)

5) "Allah rızası için bir hayra vesile olursa..." (II/1406)

95-96. Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın oturanlar ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler müsa-vi olamazlar. Allah, mallarıyla ve canlarıyla mücahid olanları, oturanların derece itibariyle üzerine geçirdi; gerçi Allah ikisine de hüsnâ'yı (cenneti) va'd buyurmuştur. Bununla beraber Allah mücahidlere oturanların fevkinde [üstünde] azîm bir ecir [büyük bir mükâfat] ihsan etmiştir; tarafından derece derece rütbelere ve bir mağfiret ve rahmet... Öyle ya, Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

97. O kimseler ki nefislerine zulmetmekteyken melekler canlarını aldılar; 'ne işte idiniz?' dediler. 'Biz' dediler; 'bu arzda zebun idik [güçsüz ve zayıf bırakılmıştık]' 'Yâ!..' dediler; 'Allah'ın arz'ı geniş değil miydi, oraya hicret etsenizdi ya?' İşte bunların me'vaları [gidecekleri yer] cehennemdir, ona gidiş de ne fena şeydir!

98-99. Ancak hakîkaten zebun olanları; hiçbir çareye gücü yetmeyen ve hicret için yol bulamayan erkekler, kadınlar, çocuklar müstesna! Çünkü bunlardan Allah'ın o günahı af buyurması me'muldür [umulur]! Allah affı çok bir gafûr bulunuyor.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكَأَنَّ اللَّهَ الْحَسَنُ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۖ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ إِنَّا الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فَمَنْ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُو عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَافَعًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنَّ خِفْتُمْ أَنْ فَيَنصِبَنَّكُمْ أَوْ أَتَاكُمْ عَدُوٌّ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

100. Her kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde gidecek çok yer de bulur, genişlik de bulur ve her kim Allah'a ve Peygamber'e hicret kasdıyla evinden çıkar da sonra kendisine ölüm yetişirse, muhakkak ki onun eciri [onun mükâfatını vermek] Allah'a düşer. Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

101. Sefer ettiğiniz vakit o küfredenlerin size bir fenalık yapmalarından korkuyorsanız, namazdan kısmanız artık size bir günah olmaz! Muhakkak ki kâfirler size açık bir düşman bulunuyorlar.

1) "Ne halde idiniz, dininize dair ne işte bulunuyordunuz?" (II/1436)

2) "Seferber olduğunuz, cihada çıktığınız vakit..." (II/1441)

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ
 مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ
 إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ
 لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ
 كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِيثَاقٌ فَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ
 إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ
 فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَكَبِّرِينَ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ
 اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ٩٢ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا
 فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ٩٣ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
 آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا
 لِمَنْ آتَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْغُونَ
 عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَازٍ كَثِيرَةٌ
 كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
 فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ٩٤

92. Bir mü'minin bir mü'mini öldürmesi olmaz, meğer ki hata ola ve kim bir mü'mini hatârâ [hata ile] öldürürse, mü'min bir esir azad etmesi ve ölenin vârislerine teslim edilecek bir diyet vermesi lâzım gelir, meğer ki vârisler tasadduk edeler! Eğer öldürülen -kendi mü'min olmakla beraber- size düşman bir kavimden ise, o zaman öldürenin bir esir âzad etmesi lâzım

gelir ve eğer kendileriyle aranızda bir mîsak [antlaşma] bulunan bir kavimden ise, o zaman vârislerine teslim edilecek bir diyet vermek ve mü'min bir esir azad etmek lâzım gelir. Bunlara gücü yetmeyen[e] de -Allah tarafından tevbesinin kabulü için- ardı ardına iki ay oruç tutmak lâzım gelir. Allah alîm-hakîm bulunuyor.

93. Her kim de bir mü'mini müteammiden [kasden] öldürürse, artık onun cezası cehennemde hulûddur [ebedî kalmaktır]; Allah ona gazab etmiş, lânet etmiş, azîm [büyük] bir azap hazırlamıştır.

94. Ey o bütün iman edenler! Allah yolunda adım attığınız vakit, iyi anlayın dinleyin; size İslâm selâmı veren kimseye -dünya hayatının geçici metâna göz dikerek- 'Sen mü'min değilsin!' demeyin. Allah yanında çok ganimetler var! Önce siz de öyle idiniz, Allah kerem buyurdu da sizleri iman ile tanıttı; onun için iyi anlayın dinleyin! Muhakkak ki Allah ne yaparsanız habîr bulunuyor.

1) Diğer bir kıraate göre: "İyi tutunun, ayağınızı denk alın, sağlam basın, aceleyle çürük tahtaya basmayın ki ayağımız kaymasın". (II/1425)

2) Diğer bir kıraate göre: 'Size teslim olan kimseye...' (II/1425)

3) Diğer bir kıraate göre: 'Sana aman yok demeyin!' (II/1426)

4) Bkz. Mâide/8, an: 4

106. ... ve Allah'a istiğfar eyle; çünkü Allah gafûr-rahîm bulunuyor!

107-108. Nefislerine hıyanet edip duranlar tarafından [onlar adına] mücadeleye kalkışma; çünkü Allah vebâl yüklenen, hıyanetkâr olan kimseleri sevmez! İnsanlardan gizlemeye çalışırlar da Allah'dan gizlemeyi düşünmezler; halbuki O'nun razı olmayacağı tezviratı tertib ederlerken, O yanı başlarında! Hem Allah her ne yaparlarsa muhît bulunuyor.

109. Haydi siz öyle yaptınız; bu dünya [alçak] hayat'ta tuttunuz taraflarından [onlar adına] mücadele ediverdiniz, fakat kıyamet günü onlar tarafından kim mücadele edecek veya üzerlerine kim vekil olacak?

110-111. Halbuki kim bir kötülük yapar veya nefesine [kendine] zulmeder de sonra Allah'ın mağfi-retine sığınırsa, Allah'ı bir gafûr-rahîm bulur. Mâmafih kim bir vebâl kazanırsa, onu sırf kendi aleyhine kazanır. Allah alim-hakîm de bulunuyor.

112. Her kim de bir cinayet [günah] veya bir vebâl kazanır da sonra onu bir bigünahın üzerine atarsa, şüphesiz bir bühthan [iftira] ve açık bir vebâl daha yüklenmiş olur.

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَلَا تَجَادِلْ
عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنَّهُمْ أَنَا اللَّهُ لَا يَحِبُّ مَنْ كَانَ
خَوَانًا أَمِثًا ۝ يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ
مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ ذِي بَيْتُونٍ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ ۖ وَكَانَ
اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ۝ مَا أَنتُمْ هَؤُلَاءِ جَادِلْتُمْ عَنْهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا قَدْ تَجَادَلُ اللَّهُ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَمْ مَنْ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۝ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ
ثُمَّ يَتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا
فَمَا يَكْسِبْهُ عَلَى نَفْسِهِ ۖ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝
وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ
بُتْنًا ۖ وَإِنَّمَا مِيقَا ۝ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ
وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ ۖ وَمَا
يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ
وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ
تَكُن تَعْلَمُ ۖ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝

113. Allah'ın fazl u rahmeti üzerinde olmasaydı, onlardan bir taife seni bile hükümde haktan şaşırtmayı kurmuşlardı. Mâmafih onlar yalnız kendilerini şaşıırırlar; sana hiçbir zarar edemezler! Nasıl edebilirler ki Allah sana kitab ve hikmet indirmekte ve bilmediklerini sana bildirmektedir; hem Allah'ın senin üzerinde fazlı [lütüf] çok büyük bulunuyor.

1) Bu gibi kimseler zihinlerinde veya aralarında fena fikirler tertib ederler, bunları herkesten gizli tutmak iç in geceleri kendilerine mahsus gizli yerlerde toplanarak veya ölçüsüne uygun beyit tanzim eder gibi çalışarak, süsleyerek, Allah'ın razı ohepsini ihata etmiştir; hiçbirini kaçırmaz, er-geç cezalarını verir". (III/461)

3) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, lmayacağı bir takım kararlar verirler, tezvirat uydururlar... (III/1461)

2) "Allah onlar ne yapıyorlarsa an:l

4) "Günahsız, masum birinin üzerine..." (III/1462)

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلَمَّا تَلَّاهُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ
مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا بِسِلَاحِهِمْ قَدْ أَفْسَدُوا فليَكُونُوا مِنْ
وَرَاءِكُمْ وَلِتِلْكَ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ
وَلْيَأْخُذُوا بِحِذْرِهِمْ وَاسْلُجْهُمْ وَذَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمِينَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيَلَةً
وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَدَى مِنْ مَطِيرٍ أَوْ كُنْتُمْ
مَرْضًى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ
لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۝ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ
فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ
فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّا الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا
مَوْقُوتًا ۝ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْمِنُونَ
فَأَنْتُمْ بِأَلْمُونَ كَمَا تَأْمِنُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا
يَرْجُونَ ۝ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝ إِنَّا أَنْزَلْنَا
إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا
أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ۝

102. Ve o vakit sen içlerinde olup da onlara namaz kıldırıldığında, içlerinden bir kısmı seninle beraber namaza dursun, silahlarını da yanlarına alsınlar; bunlar secdeye vardıklarında diğer kısım arkanızda beklesinler, sonra o namaz kılmamış olan diğer kısım gelsin seninle beraber kılsınlar ve ihtiyatlı bulunsunlar ve silahlarını yanlarına alsınlar. Kâfirler arzu ederler ki silahlarınızdan ve

eşyanızdan bir gafil bulunsanız da size birdenbire bir baskın bassalar! Eğer yağın yağmurdan bir eziyet varsa veya hasta iseniz, silahları bırakmanızda beis yoktur! Bununla beraber ihtiyatı elden bırakmayın; çünkü Allah kâfirler için mühîn bir azap hazırlamıştır.

103. O korkulu zamanda namazı kıldınız mı, gerek ayakta ve gerek otururken ve gerek yanlarınız üzerinde hep Allah'ı zikredin; derken korkudan itminan buldunuz mu, o vakit namazı tam erkânıyla eda edin; çünkü namaz mü'minler üzerine muayyen [belirli] vakitlerle yazılı bir farz bulunuyor.

104. Düşmanınız olan kavmi takip etmekte zaaf [gevşeklik] göstermeyin; eğer siz elemliyorsunuz, şüphe yok ki sizin elemlediğiniz gibi onlar da elemliyorlardır. Kaldı ki siz Allah'tan onların ümit edemeyecekleri şeyler umuyorsunuz. Allah da alîm-hakîm bulunuyor.

105. Elhak biz sana bihakkın Kitab indirdik ki insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği vechile hükmedesin; hâinlere müdafaa vekili olma..

1) 'Mühîn bir azap'; yani ihanetkâr hakaretâmiz, zilletli bir azap! (I/418)

2) "Her halukârda Allah'ı zikir ve yâd edin ve hatta savaşa giriştiğinizde bile ayakta kılıç çalarken, dizleyip atış yaparken, yaralanıp yere düştüğünüzde Allah'ı kalbinizden çıkarmayın, dilinizden bırakmayın!" veya "Ahval şiddetlendiğinde namaz kılmak istediğiniz zaman, her biriniz bulunduğunuz vaziyete göre; ayaktakiler ayakta, oturanlar oturduğu, yatanlar yattığı yerde ima ile namazı kılın!" (II/1448 ve kırs. Âlu İmran/191, an:1)

3) Cümle bir sonraki ayete kadar devam ediyor.

122. İman edip de iyi iyi işler yapan kimselere gelince, yarın onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacağız, ebediyyen onlarda kalacaklar! Hakkâ Allah va'di! Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?

123. O sizin kuruntularınızla da değil, ehl-i kitab'ın kuruntularıyla da değil! Kim bir kötülük yaparsa onunla cezalanır ve Allah'tan beride ne bir velî bulabilir, ne de bir nasîr [yardımcı]!

124. Gerek erkekten, gerek dişi; herhangi bir kişi de mü'min olarak iyi işlerden bir iş tutarsa, işte böyleler cennete girerler ve zerrece hakları yenmez!

125. Hem kimdir o kimseden daha güzel dinli ki özü muhsin olarak yüzünü tertemiz İslâm ile Allah'a tutmuş ve hanîf (sade hakka boyun eğerek muvahhid müslim) olarak İbrahim milletine uymuştur? Allah ki İbrahim'i halil [dost] edindi.

126. Halbukî göklerdeki ve yerdeki hep Allah'ındır ve Allah her şeyi muhîl bulunuyor.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا
وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ۚ لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا
أَمَانِي الْكِتَابِ مِنْ يَعْمَلُ سُوءًا يُجْزَى بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۚ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ
مِثْ ذِكْرٍ وَأَنْتَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يُظَلَمُونَ نَبِيرًا ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ
أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ۚ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُخِطًا ۚ
وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ ۚ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ
وَمَا يَشَاءُ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي نِكَاحِ الزَّوْجِ ۚ أَلَمْ يَكُنْ
أَنْ تَتُوتُنَّ مَنْ مَّا كُتِبَ لَكُمْ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضَعِّفِينَ مِنَ الْوُلَدِ ۚ أَنْ تَقُولُوا لِيَسْأَلْنَا بِالْقِسْطِ
وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ۚ

127. Bir de senden kadınlar hakkında fetva istiyorlar. De ki: 'Onlar hakkındaki fetvayı size Allah veriyor: Yazılmış hakları olan mirası kendilerine vermediğiniz ve nikâhlamayı istemediğiniz öksüz kızlar hakkında ve mağdur çocuklar hakkında ve yetimlere insaf ile bakmanız hakkında Kitab'da yüzünüze karşı okunup duran ayetler var! Daha da hayra dair ne yaparsanız, şüphe yok ki Allah ona da alim bulunuyor'.

1) "Bu da Allah'ın verdiği va'ddir ve hak olduğunda şüphe yoktur!" (III/1474)

2) "İbrahim'in izince giden topluluğa.." Bu topluluk Nisa/69'da sözü edilen kimselerdir. (III/1476)

3) Krş. Nisa/108, an: 2

4) Burada iki şekilde mânâ vermek imkânı vardır: a) "Nikahlamaktan kaçındığınız..." b) "Nikahlanmaya rağbet ettiniz/can attınız..." Her iki halde de onları sefaletle düşürmüş olursunuz. (III/1485)

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ
أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ
فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ١١٤ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ
مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمَوْئِذِينَ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ عَنْهُ أَجْرَهُمْ وَسَاءَ مَا مَصِيرًا ١١٥
إِنَّ اللَّهَ لَا يَفْرِغُ أَنْ يُشْرِكَ بِهِ وَيَفْعَلْ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا
بَعِيدًا ١١٦ إِنَّ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّا أَنْشَأْنَا وَإِنْ يَدْعُونَ
إِلَّا الشَّيْطَانَ مَأْمَرٌ ١١٧ لَكِنَّهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تَخْذَنْ
مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ١١٨ وَلَا ضَلَمَ لَهُمْ وَلَا مُتَيْبَهُمْ
وَلَا مَرْئِيَهُمْ فَلْيُبَيِّنْ لَنَا الْفُتُوحَ ١١٩ وَلَا مَرْئِيَهُمْ
فَلْيُفَرِّغْ خَلْقَ اللَّهِ وَمَنْ يَخْذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ
اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرًا مُبِينًا ١٢٠ يَعْلَمُ
وَمُتَيْبَهُمْ وَمَا يَعْلَمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ١٢١ أُولَئِكَ
مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا ١٢٢

114. Onların fısıldaşmalarının çoğunda hayır yoktur; ancak sadaka vermeyi veya bir mâruf işlemeyi veya insanların arasını düzeltmeyi emreden başka ve her kim bunu Allah'ın rızasını arayarak yaparsa, yarın biz ona büyük bir ecir [mükâfat] vereceğiz!

115. Her kim de kendisine hak tebeyyün ettikten [açık-seçik anlaşıldıktan] sonra Peygamber'e muhale-

fette bulunur ve mü'minler yolunun gayrisına giderse, biz onu gittiğine bırakırız ve kendisine cehennemini boylatırız ki o ne fena gidiştir!

116. Doğrusu Allah kendine şirk koşulmasını mağfiret buyurmaz, ondan berisini ise dilediğine mağfiret buyurur. Kim de Allah'a şirk koşarsa, hakikatte pek uzak bir dalâle sapmıştır.

117-119. O'nu bırakıp da sade dişilere tapıyorlar ve sade yalâbık [hayırsız, kaypak] bir Şeytan'a tapıyorlar ki Allah onu lânetledi, o da şöyle dedi: 'Celâlin hakkı için, kullarından bir mukadder pay alacağım ve lâbüdd [mutlaka] onları sapıtacağım ve her halde onları ümniyelere düşürüp, olmayacak kuruntularla aldatacağım ve lâbüdd onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını dilecekler ve lâbüdd onlara emredeceğim de Allah'ın halkını [yarattığını] tağyir edecekler!' Ve her kim Allah'ı bırakıp, Şeytan'ı veli itti haz ederse [dost edinirse], şüphesiz açıktan açığa hüsrana düşmüştür!

120. O, onlara va'd verir, ümniyelere/ümitlere düşürür; fakat Şeytan onlara kuru bir aldatmadan başka ne va'deder?

121. İşte onların varacakları yer cehennemdir ve ondan halâ sa [kurtuluşa] hiçbir çare bulamayacaklardır.

1) Öyle sapıtır, öyle sapıtır ki hak yoldan pek uzaklara düşer, ilahî rahmet ve mağfiretten uzaklaştıkça uzaklaşır (III/1467)

2) Ümniyye kelimesi için bkz. Bakara/78, an:1

3) Araplar bir deve beş defa doğurur ve beşincisi erkek olursa, kulağını dilerler ve artık ondan istifade etmeyi haram sayarlardı. Bazı müfessirler de Arapların putlara ibadet için *kurbanlı: nişanesi* olmak üzere hayvanların kulaklarını kestiklerini ve bunu -küfür olmasına rağmen- *ibadet* zannettiklerini söylemişlerdir. (III/1472)

135. Ey o bütün iman edenler! Hakkanîyetle durup, adaleti yerine getirmeye uğraşır hâkimler, Allah için şahidler olunuz! Gerekse nefislerinizin [kendinizin] veya ebeveyninizin [ana-babanızın] veya en yakınlarınızın aleyhine olsun, gerek zengin ve gerek fakir bulunsun; çünkü Allah ikisinden de akdemdir [evlâdır/onları daha iyi gözetir]; onun için haktan udul edip [yüz çevirip] de nefsin arzusuna tâbi olmayın ve eğer dilinizi eğer[büker] veya çekinirseniz, şüphe yok ki Allah her ne yaparsanız habîr bulunur.

136. Ey o bütün iman edenler! Allah'a da, Resûlü'ne de, Resûlü'ne tenzîl buyurduğu Kitab'a da, daha evvel inzal buyurduğu Kitab'a da iman getirin! Her kim Allah'a ve meleklerine ve kitaplarına ve resûllerine ve ahiret gününe kâfirlik ederse; uzak, pek uzak bir dalâl ile sapmış sapmış gitmiştir!

137. Şunlar ki iman ettiler, sonra tuttular küfre gittiler, sonra yine iman ettiler, sonra yine küfre gittiler, sonra da küfürde ileri gittiler! Allah onları mağfiret edecek de değil, doğru bir yola çıkaracak da değildir!

138-139. Müjdele münafıklara ki onlara elîm [gayet acı] bir azap var! Onlar ki mü'minleri bırakarak kâfirlerin velâyetine tutunuyorlar, izzetli olanların

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا بِالقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ
أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ
أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدُوا وَإِنْ لَكُمُ اتَّقُوا
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ
وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أَزْدَادُوا
كُفْرًا لَمْ يَكُنْ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾ بَشِيرِ
الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيْنَبِعُونَ عَنْهُمْ الْعِزَّةَ فَإِنَّ
الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ
أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا
مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثَلْتُمْ
إِنَّا اللَّهُ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

yanında mı arıyorlar? Fakat izzet tamamıyla Allah'ındır!

140. O size kitabında şunu da indirmiştir: Allah'ın ayetlerini işittiniz mi hakları inkâr ediliyor ve onlarla eğleniliyor [iken] artık o heriflerin yanlarında oturmayın, tâ ki başka bir lakırdıya dalsınlar; çünkü o zaman siz de onlar gibisinizdir. Şüphesiz ki Allah o münafıklarla kâfirleri cehennemde toplayacak topunu bir!

1) "Tenzîl buyurduğu; vakit vakit, kısım kısım indirmekte olduğu..." (III/1496)

2) "Dalâlete düşmüş, haktan uzaklaşmış, artık yolunu bulamayacak derecede şaşırılmış, maksadını kaybetmiştir". (III/1496)

3) "Mü'minleri bırakıp, kâfirleri dost ediniyorlar ve onların arkasından gidiyorlar..." (III/1499)

وَأَنزَلْنَا أَمْوَاجًا مِّنْ بَيْنِهِمَا سُلُوفًا أَوْ تَصَوُّفًا فَلَا تَجُوحُ
 عَلَيْهِمَا أَنْ يَصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ
 الْأَنفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ
 خَبِيرًا ﴿١٢٩﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدُوا بَيْنَ النَّسَاءِ وَلَوْ
 حَرَّصْتُمُ فَلَا تَمْلِكُوا كُلَّ الْمِيلِ فَذَرُوهُنَّ كَمَا كُنَّ عَلَاقَةً وَإِنْ
 تَصَلَّحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٣٠﴾ وَإِنْ
 تَيَقَّنَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا
 ﴿١٣١﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
 الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ
 تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ
 اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣٢﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
 وَكَوْنُوا لِلَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٣﴾ أَنْ يَشَاءُ ذَهَبَكُمْ أَيْتُمَا النَّاسُ
 وَآيَاتٍ بِّآخِرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٤﴾
 مَنْ كَانَ يَرْيُودُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ
 الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٥﴾

128. Ve eğer bir kadın kocasının serkeşliğinden, veya yüz çevirmesinden endişe ediyorsa, bir sulh[barış] ile aralarını düzeltmelerinde kendilerine bir günâh yoktur. Sulh hep hayırdır, nefislerse kıskançlığa hazırlana gelmiştir; eğer arayı düzeltir ve geçimsizlikten sakınırsanız, şüphe yok ki Allah her ne yaparsanız habîr bulunuyor.

129. Kadınlarınız arasında her vechile âdil davranmaya ne kadar hırs besleseniz, yine muktedir olamazsınız! Bari büsbütün meyledip de 'askıda kalmış' gibi bırakmayın ve eğer arayı düzeltir ve haksızlıktan korunursanız, şüphe yok ki Allah gafûr-rahîm bulunuyor.

130. Yok eğer ayrılırlarsa, Allah kudretiyle her birini diğerinden müstağni kılar [birbirine muhtaç etmez]. Allah kudreti geniş bir hakîm bulunuyor.

131. Allah'ındır bütün göklerdeki, yerdeki! Celâlim hakkı için, sizden evvel kitab verilenlere de tavsiye ettik, size de ki Allah'tan korkun [azabından sakının] ve eğer tanınamazlık [nankörlük] ederseniz haberiniz olsun ki Allah'ındır bütün göklerdeki ve yerdeki ve Allah bütün göklerde ki, yerdeki! Dayanılacak (vekil) [olarak] da Allah yeter!

133. Dilerse sizleri giderir de ey insanlar, başkalarını getirir! Allah ona da kadîr bulunuyor.

134. Kim dünya sevabı istiyorsa, bilsin ki dünya sevabı da, ahiret ötekini sevabı da Allah'ın yanındadır ve Allah bir semî-basîr bulunuyor.

1)"Kocasının kendisinden hoşlanmayıp geçimsizlik ederek, surat yaparak yanına yaklaşmamasından ve hakkını men etmesinden ..." (III/1486 ve kırs. Nisa/34, an:2)

148. Allah fena sözün açıklanmasını sevmez; mazlûm olan başka! Allah semî-basîr bulunuyor.

149. Bir hayrı açıklar veya gizlerseniz, yahut bir kötülüğü affederseniz, şüphe yok ki Allah, affı çok bir kadîr bulunuyor.

150. O kimseler ki ne Allah'ı tanır-lar, ne peygamberlerini ve o kimseler ki Allah'ı tanımak, lâkin peygamberlerini tanımayıp ayırmak isterler ve o kimseler ki 'Peygamberlerin bazısına inanırız, bazısını tanımayız!' derler ve böyle küfr ile iman arasında bir yol tutmak isterler.

★ 151. İşte bunlar hakkâ kâfirdirler! Biz de kâfirler için mühîn [aşağılayıcı] bir azap hazırlamışızdır.

152. Allah'a ve peygamberlerine iman eden ve peygamberlerinden hiçbirinin arasını ayırmayan kimselere gelince, işte bunların yarın kendilerine ecirlerini [mükâfatlarını] vereceğiz ve Allah gafûr-rahîm bulunuyor.

153-154. Ehl-i Kitab senden üzerlerine semadan bir kitab indirmeni istiyorlar. Çok görmel! Musa'ya bundan daha büyüğünü teklif ettiler; 'Allah'ı bize açıktan göster!' dediler de zulûmleriyle kendilerini yıldırım çarptı. Sonra

لَا يَحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ۝١٤٨ إِن بُدِّئُوا خَيْرًا أَوْ نُحْضَرُوا أَوْ تَعَفَّوْا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ۝١٤٩ إِنَّا لَذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفْسِدُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ مِنْ بَعْضِهِ وَنَكْفُرُ مِنْ بَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝١٥٠ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۝١٥١ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُوَفِّيهِمْ أَجْرَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝١٥٢ يَسْأَلُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ كَبِّرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا إِنَّا نَآلُ اللَّهَ بَحْصَةً فَآخَذْتَهُمْ لَصَاقِعَةً بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْجِبِلَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ لَبَيِّنَاتٌ فَعَفَّوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَإَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُبِينًا ۝١٥٣ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَاتِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۝١٥٤

kendilerine o kadar açık mu'cizeler gelmişken, tuttular danaya taptılar; derken biz bunlardan affettik de Musa'ya kâhîr bir saltanat verdik ve mîsaka bağlanmaları için Tûr'u üstlerine kaldırdık da 'Girin secdelere kapanarak o kapıya!' ★ dedik onlara; hem 'Sebt [istirahat-cumartesi] günü teca-vüz etmeyin' dedik de onlara, kendilerinden ağır bir mîsak aldık!

1) Zulme uğramış, hakkına tecavüz edilmiş kimse feryad edebilir, zâlim aleyhine bağıra bağıra beddua edebilir, kötülüklerini söyleyebilir, hatta kötü sözlerine aynıyla karşılık verebilir. (III/1506)

2) "Gökten üzerlerine, semavî bir hatla yazılı levhaların ve sayfaların düşürmesini istiyorlar". (III/1512)

3) Bkz. Bakara/55-56, an: 6-7

4) Bkz. Bakara/51-52, an: 4

5) Bkz. Bakara/58-59, an: 1-2 ve Bakara/63-64

6) Bkz. Bakara/65-66, an: 3; A'raf/163, an: 5

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَكُمْ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَاِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا اَلَمْ نَسْتَحِذْكُمْ عَلَيَكُمْ وَنَمْنَعُكُمُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاَلَمْ يَخْشَ يَوْمَ الْفِتْنَةِ وَلَنْ يُجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ۝١٤١ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَاِذَا قَامُوا اِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالًا يُرَاوْنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ اِلَّا قَلِيلًا ۝١٤٢ مَذْذَبَيْنِ بَيْنَ ذَلِكَ لَا اِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا اِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝١٤٣ اَلَّذِينَ آمَنُوا لَا يَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ اَنْزِدُوْا اَنْ يَجْعَلُوْا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطٰنًا مُّبِينًا ۝١٤٤ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝١٤٥ اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا وَاسْلَحُوْا وَاعْتَصَمُوْا بِاللّٰهِ وَاخْلَصُوا دِيْنََهُمُ لِلّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللّٰهُ الْمُؤْمِنِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ۝١٤٦ مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْ وَاَنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيْمٌ ۝١٤٧

141. Onlar ki sizi gözetiyorlar; eğer Allah'tan size bir fetih olursa 'Beraber değil miydik?' diyecekler ve eğer kâfirlere bir nasip düşerse 'Biz sizden üstün gelmedik mi? Sizi mü'minlerden kurtar-

madık mı?' diyecekler! Artık kıyamet günü Allah beyninizde [aranızda] hükmünü verir ve elbette kâfirler için mü'minler aleyhine bir yol verecek değil!

142. Her halde münafıklar Allah'a hud'a [hile] yapmaya çalışırlar, Allah da hud'alarını başlarına geçirir. Namaza kalktıkları vakit de üşene üşene kalkarlar, halka gösteriş yaparlar; yoksa Allah'ı pek az hatıra getirirler.

143. Arada müzebzeb bir haldedirler; ne onlara, ne onlara... Herkimi de Allah şaşırtırsa, artık ona sen yol bulamazsın!

144. Ey o bütün iman edenler! Mü'minleri bırakıp da kâfirleri başlarınıza geçirmeyin! İster misiniz ki Allah için aleyhinizde açık bir saltanat husûle getiresiniz?

145. Her halde münafıklar cehennemnin en alt tabakasındadırlar; ihtimali yok onlara bir kurtaracak da bulamazsın!

146. Ancak tevbe edip, hallerini düzelten ve Allah'a sarılıp, dinlerini Allah için hâlis kılan kimseler müstesna; çünkü bunlar mü'minlerle beraberdir, mü'minlere ise Allah azîm bir ecir [büyük bir mükâfat] verecektir!

147. Siz şükreder, iman ederseniz Allah size azabı nidecek? Halbuki Allah şükürü bilir alîm bulunuyor!

1) Bu ibare iki şekilde anlaşılabilir: a) "Fırsat elimizde değil miydi? Biz de mü'minlerle beraber olup sizinle savaşıydık, sizi mağlup ve perişan etmez miydik? Oysa siz dışarıdan uğraşırken, biz kaleyi içinden fethettik, müminlere yardım etmedik. Sizin hesabınıza propaganda yaptık, aldattık, kalplere zaaf düşürdük de siz yendiniz. Bu bakımdan bizim mevkimiz sizden üstündür". b) Sizler müslümanlar kuvvetli diye müslüman olacakken size mâni olmadık mı, Muhammed'in işi zayıflayacak, siz güçleneceksiniz diye sizi imandan vazgeçirmedik mi? Bakın bizim dediğimiz oldu. Bu zaferin ganimetini sizden daha layıkız!" (III/1501)

2) Bkz. Bakara/8-9

3) Müzebzeb: mütereddid, kararsız, ikircikli

4) "Ne mü'minlerden yana olurlar, ne de kâfirlerden yana, ikisi arasında bocalarlar dururlar..." (III/1502)

5) "Allah şükür ve imanınızın kadrini bilir, takdir eder". (III/1504)

163-165. Filhakîka biz sana (yâ Muhammed) öyle vahiy indirdik ki Nuh'a ve ondan sonra gelen bütün peygamberlere vahyettiğimiz gibi; hem İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, Esbat'a [Yakub'un ahfâdına/torunlarına], İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a, Süleyman'a vahyettiğimiz; hem Dâvud'a Zebur'u verdiğimiz gibi, hem gerek sana evvelce naklettiğimiz rasûlleri ve gerek nakletmediğimiz rasûlleri gönderdiğimiz gibi; hem de Allah'ın Musa'ya kelâm söylemesi gibi; hep rahmet müjdecileri, azap habercileri olarak gönderilmiş peygamberler ki artık insanlar için Allah'a karşı peygamberlerden sonra bir itizar bahanesi [mazeretleri] olamasın! Allah azîz-hakîm bulunuyor.

166. Lâkin Allah bilhassa sana indirdiğiyle şehadet ediyor ki onu kendi ilm-i sübhânîsiyle indirdi; melekler de şehadet ediyorlar. Meâ hâzâ [bununla beraber] Allah'ın şahid olması kâfidir!

أَنَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ
وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَعِيسَى وَيُوسُفَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ
زَبُورًا ﴿١٦٦﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا
لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٦٧﴾ رُسُلًا
مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ
بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٨﴾ لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ
بِمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَاللَّهُ يَشْهَدُ
وَكُنَّا بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٩﴾ إِنَّا لَذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٧٠﴾ إِنَّا لَذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا
لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا يَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٧١﴾ إِلَّا
طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا
﴿١٧٢﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ
فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَا فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٣﴾

167. Şüphesiz ki küfredip, Allah yolundan mendenler haktan saptılar, uzak saptılar!

168-169. Şüphesiz küfredip, haksızlık edenleri Allah mağfired edecek değil; cehennem yolundan başka bir yola çıkaracak da değil! Onlar ebediyyen onda muhalled [kalacaklar]; bu da Allah'a nazaran kolay bulunuyor.

170. Ey insanlar! Hakikat size rabbinizden hak ile rasûl geldi! Hakkınızda hayır olmak için hemen ona iman edin ve eğer küfredecek olursanız, şüphe yok ki göklerde ve yerde ne varsa Allah'ın ve Allah alim-hakim bulunuyor!

فَمَا تَقْضِيهِمْ مِثْقَالَ حَبِّ خَلْدٍ وَلَكِنْ هُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقِيلَ لَهُ لَا نَبِيَّ
 بَعْدَ مُحَمَّدٍ وَقَوْلُهُمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلَا
 يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝١٥٩ وَكَفَرِهُمْ وَقَوْلُهُمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا
 عَظِيمًا ۝١٦٠ وَقَوْلُهُمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ
 وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ
 لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا
 ۝١٦١ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝١٦٢ وَإِنْ
 مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ
 عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ۝١٦٣ فِظْمُومٌ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا وَحَرَمْنَا عَلَيْهِمْ
 طَيِّبَاتٍ أَهْلَتْ لَهُمْ وَبَصَدَهُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ۝١٦٤ وَأَخَذْنَاهُمُ
 الرِّبَا وَقَدْ هَوَّاهُ عَنْهُ وَأَكْلَاهُمْ مَوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا
 لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝١٦٥ لَكِنَّ الرَّاكِبِينَ
 فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا
 أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ
 بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ۝١٦٦

155-158. Bunun üzerine mîsaklarını nakzetmeleri ve Allah'ın âyâtına [ayetlerine] küfürleri ve enbiyayı nâhak [haksız] yere katilleri [öldürmeleri] ve 'Kalplerimiz kılıflı' demeleri sebebiyle... ki doğrusu Allah o kalplerin üzerini küfürleriyle tab'etmiştir de onun için imana gelmezler, meğer ki pek az! Yine küfürleri ve Meryem'e karşı azîm bir bühân

söylemeleri [iftira atmaları] ve 'Biz, Allah'ın Rasûlü Mesih İsâ ibn Meryem'i katlettik' demeleri sebebiyle... halbuki onu ne katlettiler, ne salbettiler [astılar] ve lâkin kendilerine bir benzetme yapıldı [şüpheye düşürüldüler] ve filhakkâ onda ihtilâf edenler bundan dolayı şek [kuşku] içindedirler; ona dair bir ilimleri yoktur, ancak zan ardında giderler. Halbuki onu yakinen katletmediler; doğrusu Allah onu kendine doğru ref 'eyledi. Allah bir azîz-hakim bulunuyor

159. Ve ehl-i kitab'dan hiçbirisi yoktur ki celâlim hakkı için, ölümünden evvel ona mutlak iman edecek olmasın! Kıyamet günü de o aleyhlerine şahid olacak!

160-161. Hâsılı, o yahudî olanların zalimlikleri ve bir çoklarını Allah yolundan çevirmeleri, nehyedikleri halde riba [faiz] almaları ve halkın emvalini [mallarını] haksızlıkla yemeleri sebepleriyledir ki evvelce onlara helâl kılınmış birçok pâk ve hoş nimetleri kendilerine haram ettik ve kâfir kalanlarına elîm [gayet acı] bir azap hazırladık!

162. Lâkin içlerinden ilimde rûşu [derinliği] olanlarla, mü'minler senden evvel indirilenle beraber sana indirilene de iman ediyorlar. Hele o namaza devam eden kullarıma bak! Onlar ve zekât verenler, Allah'a ve ahiret günü'ne inanan bütün mü'minler, işte hep bunlara yarın azîm bir ecir [büyük bir mükâfat] vereceğiz!

1) "... sebebiyle biz de belâlarını verdik!" Burada bâ edatının müteallakı olan söz hazfedilmiştir ki biz de belâlarını verdik, şu sebeplerden dolayı kendilerine gazap ve lânet ettik demektir. (III/1515). Benzeri bir ibarede, burada takdir edilen kısım açıkça zikredilmiştir. Bkz. Mâide/13

2) "İsrar ve itiyadları hasebiyle artık onlara küfrü tabiat yapmıştır..." (III/1515)

3) "Ölümünden önce yahudiler yalanlamalarından, hristiyanlar ise ilahlık isnadından tevbe ederek, her halukârda Hz. İsâ'ya iman etmek zorundadırlar/iman ile mükelleftirler. Tevbe kapısı kapanmadan, ölmeden önce tevbe edip, imana gelmelidirler. yoksa o zaman imanın faydası olmadığı gibi, Hz. İsâ da kıyamet'te aleyhlerinde şahid olacaktır!" (III/1520)

176. Senden fetva istiyorlar. De ki: Allah size kelâle (babası ve çocuğu olmayan) hakkında şöyle fetvâ veriyor; 'Bir kişi ölür -çocuğu yok, bir kız kardeşi var- buna [kız kardeşine] terekesinin yarısı; o da [o erkek kardeş de] buna [kız kardeşine] vâris olur. Bunun çocuğu yoksa, eğer iki kız kardeşi varsa, bunlara [iki kız kardeşe] onun terekesinden üçte ikisi; eğer erkekli dişili kardeşleri varsa, o vakit erkeğe iki dişî payı kadar. Şaşıırıyorsunuz diye Allah size beyan buyuruyor. Allah her şeye alîm'dir.

5. Mâide Sûresi

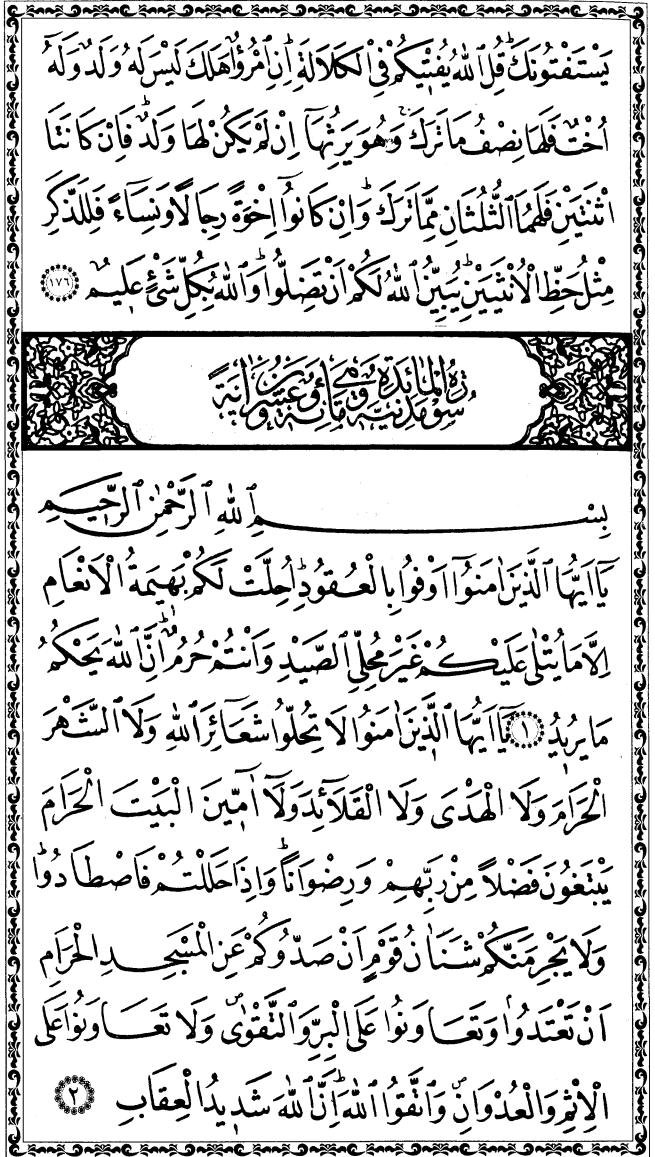
Medine'de Nâzil Olmuştur.

120 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ey o bütün iman edenler! Akidlerinizi ifa ediniz; -ihrama girdiğinizde avı helâl saymamanız şartıyla- size en'am behâminin [ehil hayvanların] âtide [aşağı da] okunacak olanlardan maadası [başkası] helâl kılındı. Şüphesiz ki Allah ne isterse hükmeder!

2. Ey o bütün iman edenler! Ne Allah'ın şeâirine, ne şehri harama, ne kurbanlık hediyelere, ne gerdanlıklarına, ne de mevlâlarının gerek fazlını [lütûfunu] ve gerek

rızasını arayarak Beyt-i Haram'a doğru gelenlere sakın hürmetsizlik etmeyin! İhram'dan çıktığınız zaman isterseniz avlanın; sizi Mescid-i Haram'dan menettiler diye bir takımlarına karşı beslediğiniz kin, sakın sizi tecavüze sevketmesin! Birr u takva üzere yardımlaşın, günah u taaddi üzere yardımlaşmayın! Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın ikabı [azabı] çok şiddetlidir!

1) "Bağlandığınız bütün akidlerin gereğini yerine getirin!" Her şeyden önce iman da bir akiddir ve siz bu akid ile Allah'a bağlandınız, sonra kendi aranızda da birtakım akidter yapar, bağlanırsınız ki işte tüm bu akidleri ifa ediniz. (III/1548]

2) "Hac alâmetlerine..."; İhram Mikatlar, Cemreler, Safa ve Merve Meş'ar-i Haram, Arefe ve Rükûn, Tavafe ve Sa'y Kurban Tahlik ve İhlâl gibi menasik denilen şiarlara... (III/1552]

3) "Savaşın yasak olduğu aylara"; Receb Zilkâde, Zülhicce ve Muharrem aylarından her birine... (III/1552)

4) "Hayra ermek/iyilik yapmak günahlardan ve azab-ı ilahî'den sakınmak üzere yardımlaşın, günah işlemek ve düşmanlık etmek üzere değil!"

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ
 إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْفِيهَا
 إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ
 انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ
 وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَوْنُوا بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾
 لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ
 الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ
 فَسَيَحْشُرُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا
 الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
 وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧٣﴾
 يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ
 وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ﴿١٧٤﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا
 بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ
 وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٧٥﴾

Tamamı bu şekilde
 okunmalıdır

172-173. Hiçbir zaman Mesih de Allah'ın bir kulu olmaktan çekinmez, melâike-i mukarrebîn de; ve her kim O'na ibadetten çekinir ve kibirlenirse, bilsin ki O yarın hepsini toplayıp, huzuruna haşredecek; işte o zaman o iman edip, salâh işlemiş olanlara ecirlerini [mükâfatlarını] tamamıyla ödeyecek; hem de fazlından onlara ziyadesini verecek! Amma o kibirlerine yediremeyip çekinenleri, elîm [gayet acı] bir azap ile tâzib edecek ve Allah'a karşı kendilerine ne bir hâmi, ne de bir yardımcı bulamayacaklar!

174. Ey insanlar! Bakın size rabbinizden burhan [delil] geldi; size açık bir nûr indirdik!

175. İmdi kimler Allah'a iman edip buna sarılırlarsa, yarın onları taraf-ı ilâhîsinden mutlak bir rahmet içine koyacak -bir de fazl [lütûf]- ve onları, doğru[ca] kendisine varan bir yolun yolcusu edecek!

171. Ey ehl-i kitab! Dininizde gulüvv etmeyin [ifrata dalmayın], Allah'a karşı hak olmayanı söylemeyin! Mesih İsa ibn Meryem sade Allah'ın Rasülü ve Meryem'e ilka eylediği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur; başka bir şey değil! Gelin, Allah'a ve rasüllerine iman getirin, 'uç' demeyin vazgeçin; hakkınızda hayırlı olur. Allah ancak bir tek ilâhtır! O sübhân, bir veledi [çocuğu] olmaktan münezzehtir! Göklerde ve yerde [yukarılarda ve aşağıda] ne varsa O'nun! Vekil de Allah yeter!

1) Krş. Mâide/77, an: 1

2) "Allah tarafından bir ruhtur ki Allah onunla birçok ölü kalplere hayat vermiştir".(III/1536-1537)

3) Burhan ile Hz. Muhammed'e, Nûr ile Kur'an'a işaret edilmektedir. (III/1539)

6. Ey o bütün iman edenler! Namaza kalkacağınız vakit, yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi ve başlarınıza mesh edip her iki topuğa kadar ayaklarınızı yıkayın; cünübseniz tastamam yıkanın; eğer hasta veya seferde olursunuz veya biriniz hacet yerinden [helâdan] gelir veya kadınlara dokunursunuz da suya gücünüz yetmezse, o vakit de temiz bir toprağa teyemmüm edin; niyyetle ondan yüzlerinize ve ellerinize mesh eyleyin! Allah'ın muradı sizi sıkıntıya koşmak değil ve lâkin o sizi pampâk etmek ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak istiyor ki şükredesiniz!

7. Allah'ın üzerinizdeki nimetini ve sizi 'semi'nâ ve etâ'nâ'[dinledik, itaat ettik] dediğiniz vakit bağladığı mîsakinı unutmayın; Allah'tan korkun, çünkü Allah bütün sînelerin künhünü bilir!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ
كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ
أَوْ لَسْتُمْ أَنْسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ
عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾ وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا
وَاطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ بَيِّنَاتُ الصُّدُورِ
﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ
بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ آلَا
تَعْدِلُوا إِنْ عَدِلْتُمْ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾

8. Ey o bütün iman edenler! Allah için duran hâkimler, adalet numûnesi şahidler olunuz ve sakın bir kavme buğzunuz [kininiz] sizi adaletsizliğe sevk etmesin! Adalet edin, takvaya en yakın olan odur! Allah'tan korkun [azabından sakının], muttakî olun; çünkü Allah her ne yaparsanız habîr'dir!

9. Allah o iman edip, salih amelleri yapan kullarına şöyle va'd buyurdu; hem mağfiret var onlara, hem ecr-i azîm [büyük bir mükâfat]!

1) Krş. Nisa/43

2) Krş. Bakara/285. An:4

3) "Adalet Allah'ın vikayesine/korumasına girmek için en yakın vasıta"dır". (III/1594)

4) "Allah iyi ya da kötü hiçbir amelden gaflet etmez ve hiçbirini hükümsüz bırakmaz!" (III/1594)

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَفَقَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْتُمْ تُفْقِمُونَ بِلَا زَلَامٍ ذَلِكُمْ فَسُقُ الْيَوْمَ يَسُ الْذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاتَّقُوا الْيَوْمَ الْأَكْمَلُ لَكُمْ دِينُكُمْ وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ تَفَقُّحٌ وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٤ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ يَعْلَمُونَ مَا مَنَعَهُمْ اللَّهُ أَنْ يَأْكُلُوا مِنْهَا أَمَّا مَنْ كَفَرُوا فَهُمْ عَلَى اللَّهِ عَصَاكُمْ وَأَنْتُمْ عَلَى اللَّهِ سَوَاءٌ ٥ الْيَوْمَ أَحْلَلْتُ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَلٌ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ الْجُورَ مِنْ مُحْضِينَ غَيْرِ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٦

3. Size şunlar haram kılındı: Ölü, kan, hınzır [domuz] eti, Allah'tan başkasının nâmına boğazlanan, bir de boğulmuş yahut vurulmuş yahut yuvarlanmış, yahut süsülmüş, yahut canavar yırtmış olup da canı üzerinde iken kesmedikleriniz ve dikili taşlar üzerinde boğazlananlar ve zarlarla kısmet paylaşmanız! Hep bunlar birer fisk (yoldan çıkış)tır! Bugün kâfirler dininizi söndürebilmekten mitlerini kestiler; onlardan korkmayın, yalnız benden korkun! İşte bugün sizin için dininizi kemâle yetirdim, üzerinizdeki nimetimi tamama erdirdim ve size din olarak İslâm'a rıza verdim;

şu kadar ki her kim son derece açlık halinde çaresiz kalır da - günaha meyl maksadı olmaksızın- onlardan yemeye muhtarr olursa [yemek zorunda kalırsa], elbette Allah gafûr-rahîm'dir!

4. Sana soruyorlar; kendileri için helâl kılınan ne? De ki: 'Sizin için bütün pâk nimetler helâl kılındı'. Alıştırarak ve Allah'ın size öğrettiğinden öğreterek yetiştirdiğiniz avcı hayvanların da size tutuverdiklerinden yeyin ve üzerine bismillah [besmele] çekin ve Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın muhasebesi [hesaba çekmesi] çok süratlidir!

5. Bugün pâk nimetler sizin için helâl kılındı; hem kendilerine kitab verilen ümmetlerin taamları [yiyecekleri] size helâl, sizin taamlarınız da onlara helâl! Mü'min kadınların hür olanlarıyla, sizden evvel kitab verilen ümmetlerin hür kadınları da -iffetlerinizi muhafaza ederek, zina etmeksizin, gizli dost tutmaksızın kendilerine mehirlerini verip, nikâhladığınız takdirde- size helâldir; ve her kim şeriatin ahkâmını [hükümlerini] tanımazsa, her halde bütün işlediği hederdir [bir hiç olmuştur] ve ahirette o, hüsranda kalanlardandır!

14. 'Biz nasârâyız [hristiyanız]!' diyenlerden de mîsaklarını almıştık; derken bunlar da ihtar edildikleri hakîkatlerin bir çoğunu unuttular, biz de aralarına kıyamet günü'ne kadar sürecek buğz u adavet [kin ve nefret] bıraktık! Yarın Allah onlara ne sanatlar yaptıklarını haber verecek!

15. Ey ehl-i kitab! Şimdi size rasûlümüz geldi; kitabınızın, gizlemekte olduğunuz birçok yerlerini sizlere beyan ediyor, bir çoğundan da geçiyor. İşte size Allah'tan bir nûr, bir parlak kitab geldi!

16. Allah bununla rıdvânı [rızası] ardınca gideni, selâmet yollarına doğrultacak ve izniyle onları zulmetlerden nûra çıkarıp doğru bir yola koyacak!

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ
فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ
يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ كُمٌ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ
﴿١٥﴾ يَهْدِي بِرَأْسِهِ مِنَ اتِّبَاعِ رِضْوَانِهِ سُبُلَ السَّلَامِ
وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾ لَقَدْ
كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَآمَنُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

17. Kasem olsun ki küfretti' şunlar; 'Allah, o Meryem'in oğlu Mesih'tir!' diyenler. De ki: 'Eğer Allah, Meryem'in oğlu Mesih'i ve anasını ve arzda bulunanların hepsini helâk etmek murad ederse, O'ndan kim bir şey kurtarabilir?' Bütün göklerin ve yerin ve aralarında ne varsa hepsinin mülkü Allah'ın! Dilediğini yaratır ve Allah her şeye kadîrdir!

1) Bu son cümle, şiddetli bir azap ile yapılan bir uyarıyı ve tehdidi ifade etmektedir. Nitekim dilimizde de 'Ben sana bu yaptığını anlatırım!' demek, *şiddetli bir tehdid* ifade eder. Ayrıca yaptıklarının 'sanat' ile tâbir olunması, işledikleri günahları ve suçları *sanat* hâline getirdiklerine işaret etmektedir. (III/1605-1606)

2) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an: 1

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
 الْجَحِيمِ ﴿١١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
 عَلَيْكُمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
 فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
 الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ
 وَبَعَثْنَا مِنْهُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ
 لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي
 وَعَزَّيْتُمْهُمَا وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ
 عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ
 فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٣﴾ فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ
 لَعْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ
 عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَرَأَى
 تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ
 عَنْهُمْ وَأَصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْحَسَنِينَ ﴿١٤﴾

10. Küfredip, ayetlerimizi tekzip edenlere de şu; onlar ashabı cahîm [ateş ehli]!

11. Ey o bütün iman edenler! Anın Allah'ın üzerinizdeki o nimetini ki bir vakit size bir kavim el uzatmayı kurmuştu da O bunların ellerini size dokunmaktan menetmişti. Siz hep Allah'a [sığınıp] korunun ve mü'minler yalnız Allah'a dayansınlar!

12. Celâli hakkı için ki Allah, Benî İsrail'den mîsak almıştı ve içlerinden oniki nakib göndermiştik ve Allah [şöyle] buyurmuştu: Haberiniz olsun, ben sizinle beraberim! Celâlim hakkı için, eğer siz namazı kılar, zekâtı verir ve resûllerime inanır, kendilerine kuvvetle yardım eder ve Allah'a karz-ı hasenle/ikraz muamelesi yaparsanız, elbette tarafınızdan kabahatlerinizi kefaretlerim [örterim] ve mutlak sizi altından nehirler akar cennetlere koyarım; bundan sonra da içinizden her kim nankörlük eder küfre saparsa, artık düz yolun ortasında sapmış, kendini zayi etmiş olur!

13. Sonra bu mîsaklarını nakzettikleri içindir ki biz onları lânetledik ve kalplerini kaskatı ettik; kelimeleri yerlerinden oynatarak tahrif ederler... İhtar edildikleri hakikatlerden hazz almayı [istifade etmeyi] unuttular. İçlerinden pek azı müstesna olmak üzere onlardan daima bir hainliğe muttali olur durursun! Yine sen onlardan affet ve aldırma; çünkü Allah ihsan edenleri sever!

1) "Tecrübe olunmuş, emin mutemed oniki kişi". Nakib bir kavmin hâlini, durumunu bilen, işlerine kefil olan nâzır ve emin kimselerine denir ki Reis'ten başkadır. (III/1599)

2) İlk cümlede 'Allah', ikinci cümlede ise 'Biz' denilerek üçüncü tekil şahıstan, birinci çoğul şahsa geçiş ya alamet ve yüceliğin vurgulanması içindir, ya da nakibleri Allah Teâlâ'nın Hz. Musa vasıtasıyla gönderdiğine işaret içindir. (III/1599)

3) Krş. Bakara/245, an: 2

4) Bir kıraate göre: "Kalplerini hileli para gibi bozuk ve düşkün bir hale getirdik". (III/1602)

5) Bkz. Nisa/46, an:1; Hadid/11 ve 18; Teğabün/17

24. 'Yâ Musa!' dediler: 'Onlar orada bulundukça, biz oraya ebedâ [ebediyyen] giremeyiz. Haydi sen rabb'inle git, ikiniz harb edin! Biz işte burada otururuz'.

25. Dedi: 'Yârab! Görüyorsun ben nefsimle kardeşimden başkasına, söz geçiremiyorum; artık bizimle o fâsıklar kavminin arasını ayır!'

26. Buyurdu ki: 'Artık orası onlara kırk yıl haram kılındı; oldukları yerde sersem dersem dönüp duracaklar. Artık acıma o fâsık kavme!'

27-29. Hem onlara Âdem'in iki oğlunun kıssasını hakkıyla oku! Hani ikisi birer yakınlık' takdim ettiler de birinden kabul edildi, diğerinden edilmedi. 'Seni mutlak öldürürüm!' dedi. Öbürü 'Yok!' dedi; 'Allah ancak muttakilerden kabul buyurur. Kasem ederim ki sen beni öldürmek için bana el uzatsan da ben seni öldürmek için sana el uzatacak değilim. Ben rabb'ul-âlemîn olan Allah'tan korkarım! Ben isterim ki sen benim günahımı da, kendi günahını da yüklenip varasın da o ateşe lâyıklardan olasın! Zâlimlerin cezası işte budur!'

30. Bunun üzerine nefsi, kendine kardeşini öldürmeyi kolay gösterdi; tuttu onu öldürdü. Artık hüsrana düşenlerden olmuştu.

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَنَدْخُلُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَادْهَبْ
أَنْتَ رَبُّكَ فَقَالَ لَا تَأْهِنُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ
رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ
الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَإِنَّا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ رُبْعِينَ سَنَةً
يَسْهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا نَأْسُ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ وَانْزِلْ
عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنِهِ آدَمَ بِالْحَقِّ أَذِقْنَا قُرْبًا وَبُزًّا نَأْتِ قَبْلَ مَنْ أَحَدِهِمَا
وَلَمْ يَتَّقِ مِنَ الْآخِرِ قَالَ لَا فُتِنْتُكَ قَالَ لَنْ نَأْتِيَ قَبْلَ اللَّهِ
مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾ لَنْ يَسْطُرَ إِلَيْكَ لِقَائُنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ
يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾
إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبْوَأَ بَيْتِي وَإِنَّمَا فَتْكُ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْفَاطِلِينَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ
أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾ فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا
يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَادِي سَوَاءَ أَخِيهِ
قَالَ يَا وَيْلَتَى أَتَعْلَمُ أَنَّكَ كُنْتَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ
فَأُوَادَى سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ ﴿٣١﴾

31. Derken Allah bir karga gönderdi; yeri değişiyordu ki ona kardeşinin cesedini nasıl örteceğini gösterebilir! 'Eyvah!' dedi; 'şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtemedim ha! Artık pişmanlığa düşenlerden olmuştu.

1) Bu, dinen haram olmak anlamında değil, men olmak anlamında tekvinî tahrim ile kırk sene mahrum kalmaktır. (III/1649)

2) Tih hem masdar, hem isim olduğundan dolayı 'Tih'te kalmak' tabiri iki mânâda anlaşılabilir. Birincisi şaşırıp son derece hayrette, kalmak nereye gittiğini bilememek, sersem sersem dönüp durmak, ikincisi (Tih içinden çıkılmaz, yol bulunmaz Çöl demek olduğundan) çölde kalmak demektir. Birinci anlam peygamberler hakkında düşünülemez. Nitekim ayette varid olan ve azap/ceza ifade eden yetihûne bu anlamdadır ve bu anlamıyla Hz. Musa ile Hz. Harun Tih'te kalmamışlardır. çölde kalmak ise mutlak mânâda böyle değildir. Bir çölde icra edilen vazifenin müşkil de olsa bir ceza ve azap olması gerekmez. (III/1649-1650)

3) Kurban Allah'a yakınlaşmak için kesilen hayvana ıtlak olunursa da asıl anlamı 'Allah'a yakınlaşmak için sunulan/takdim edilen herhangi bir şey' demektir ve gerek bilinen mânâsıyla hayvan kesmek ve gerekse diğer sadakalardan daha geniş bir mânâ taşır. (III/1653)

4) Bkz. Fatiha/2, an: 3

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ
قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن
يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ
رَسُولُنَا يَبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى قَتَرٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا
مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ أذكُرُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَ لَكُم مُلُوكًا وَآيَاكُمْ
مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ
الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ
فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾ قَالُوا يَا مُوسَى إِن فِيهَا قَوْمٌ جَبَّارِينَ
وَأَنَّا لَنَدْخُلُهَا حَتَّى تَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا
دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً فَقَالَ فُورَانْعَمَ اللَّهُ
عَلَيْهِمَا إِذْ خَلُوا عَلَيْهِمُ لُبَابٌ قَاذِرٌ إِذَا دخَلْتُمُوهُ فَانْتَمُوا
غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

18. Bir de yehûd [yahudiler] ve nasârâ [hristiyanlar] 'Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz' dediler. De ki: 'Öyle de niçin size günahlarınızla azap ediyor?' Doğrusu siz O'nun yarattıklarından bir beşersiniz; dilediğine mağfiret ediyor, dilediğine azap! Göklerin ve yerin ve aralarındakilerin mülkü bütün Allah'ındır, nihayet dönüş de O'nadır!

19. Ey ehl-i kitab! Peygamberlerin arası kesildiği/bilinemez hâle geldiği bir fetret zamanında, bakınız size rasûlümüz geldi; tatlı ve acı hakikatleri size beyan ediyor. 'Bize ne biçaretle sevindirecek bir müjdeci, ne ihtar ile gocunduracak bir inzarcı [uyarıcı] gelmedi!' demeyesiniz... İşte size hem beşîr, hem nezîr bir peygamber geldi ve Allah her şeye kadirdir!

20-21. Bir vakit de Musa kavmine şöyle demişti: 'Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini düşünün; zira içinizde peygamberler vücuda getirdi ve sizi mülûk [özgür kimseler] yaptı ve size âleminden hiç birine [kimseye] vermediği şeyi verdi! Ey kavmim! Haydi Allah'ın sizin için yazdığı arz-ı mukaddes'e girin ve arkanıza dönmeyin ki hüsrana düşerek berbad olursunuz!'

22. 'Yâ Musa!' dediler; 'orada bir kavim var, hepsi cebbar!' Onlar oradan çıkmadıkça, biz oraya giremeyiz; şayet çıkarlarsa, biz de gireriz!'

23. Onların o korktukları kimselerden Allah'ın nimet-i imanına [iman nimetine] kavuşturduğu iki er çıktı dedi ki; 'Üzerlerine hücum edin, kapıyı tutun! Bir kere ona girdiniz mi muhakkak galipsinizdir. Haydin Allah'a mütevekkil olun, gerçekten mü'minlerseniz!'

1) Peygamberler' ile Benî İsrail peygamberleri, 'Mülûk' ile Benî İsrail kralları kastedilebilir de ayetin devamından Benî İsrail'in henüz arz-ı mukaddes'e girmediği, bir vatan edinmediği ve krallar dönemine ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Oysa bazı müfessirler burada geçen 'Mülûk'(krallar) tâbirinin 'Ahrar' (özgür kimseler) demek olduğunu göstermişler ve hürriyetten/özgürlükten murad olunanın tam anlamıyla özgürlük, yani şahsî ve siyasî mânâda bir özgürlük olduğunu söylemişlerdir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. III/1639-1641)

2) "Size vatan ve mesken olmak üzere takdir ve kısmet ettiği ..." (III/1641)

3) "Karşı konulamaz, istediğini zorla yaptıran veya iri ve güçlü, dev gibi adamlar". (III/1643)

4) "Allah'tan ve Allah'a muhalefetten korkanlardan" iki kişi veya "Benî İsrail'in korkmakta oldukları cebbarların kavminden iki kişi". E. Hamdi Yazır'ın birinci anlamın daha tercih edilir olduğunu söylemesine rağmen Meâl metnine ikinci anlamı koyması calib-i dikkattir! (Bkz. III/1647-1648)

37. Ateşten çıkmak isteyecekler, fakat ondan çıkacak değildir; onlara, boyuna gidecek [sürekli] bir azap vardır!

38. Hırsızlık eden erkek ve hırsızlık eden kadın sabit oldu mu ellerini kesin, kazandıklarına cezaen Allah'tan kelepçek; çünkü Allah azîz'dir, hakîm'dir!

39. Böyle iken her kim de işlediği zulmün arkasından tevbe edip salâha dönerse, Allah elbette tevbesini kabul buyurur; çünkü Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

40. Bilmez misin ki Allah, bütün semavât u arz mülkü O'nun? [Yine bilmez misin ki Allah'ın] dilediğini azaba çeker, dilediğinin günahını örter olduğunu? Allah her şeye kadîr'dir!

41. Ey o şanlı rasûl! Seni mahzun etmesin o küfürde yarış edenler; gerek o ağızlarıyla 'Amenna' [Biz mü'miniz] deyipde kalpleri mü'min olmayanlardan olsun ve gerek yahudi olanlardan! Onlar yalancılık etmek için dinlerler, sana gelmeyen diğer bir kavim için dinlerler, yerli yerinde söylenen kelimeleri sonradan tahrif ederler, 'Size böyle fetva

يُرِيدُونَ أَن يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيمٌ ٣٧ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا
أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
٣٨ فَمَن نَّابٍ مِن بَعْدِ ظَلَمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٣٩ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٤٠ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ
لَا يَخْزُكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا
أَمَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا
سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ
بِخَبْرٍ فَنُؤَلِّكُم مِّن بَعْدِ مَوَاضِعَهُ يَقُولُونَ إِنَّا نُوْثِقُهُمْ
هَذَا فَخُذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتُوهُ فَاخْذَرُوا وَمَن يُرِدِ
اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنُتَلِّقَهُ لَهُ مِن لَّدُنَّا شَيْئًا أُولَئِكَ
الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا اللَّهَ أَن يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي
الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٤١

verilirse tutun, verilmezse sakının!'derler. Kim ki Allah onun fitneye düşmesini murad etmiştir; sen -ihtimali yok- onun lehine Allah'tan zerrece bir şeye mâlik olamazsın! Onlar öyle kimselerdir ki Allah kalplerini tathîr etmek [arındırmayı] murad etmemiştir, onların dünya'da hakları bir zillet, ahiret'te de hakları azîm [büyük] bir azaptır!

1) "Şüphe ve mazeretten âzade olarak hırsızlıkları kesinleşmiş erkek veya kadın hırsızların yaptıklarına karşılık -bir daha yapmamaları için- bir bağ, bir tuşak, bir kelepçe olmak üzere ellerini kesin!" (III/1675)

2) Bkz. Nisa/46, an:1, Bakara/104, an: 2 ve Mâide/13

3) Krş. Bakara/6-7

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا
 بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا
 وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ
 جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ
 ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَكُسْرٍ فُؤَنَ ﴿٣٢﴾ إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ
 يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا
 أَن يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ
 خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا
 وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٣﴾ إِلَّا الَّذِينَ مَأْبُوءَ
 مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاذْكُرُوا أَنَّهُ لَكُمْ غُفُورٌ
 رَحِيمٌ ﴿٣٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا
 إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ
 تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ
 الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

32. Bu ecilden [sırf bundan dolayı] Benî İsrail'e Kitab'da bildirmiştik ki her kim bir nefsi [bir insanı], bir nefis mukabili [kısasa binaen] veya yeryüzünde [öldürülmeyi gerektiren] bir fesadı olmaksızın öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş gibi olur; kim de bir adamın hayatını kurtarırsa, bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur! Celâlim hakkı için, rasûlümüz onlara

beyyinelerle [açık delillerle] geldiler de sonra içlerinden bir çoğu u bütün bunların arkasından hâlâ yeryüzünde fesad ve cinayette israf etmekte bulunuyorlar!

33-34. Fakat Allah'a ve Rasûlü'ne harb etmeye kalkışan ve yeryüzünde fesada çalışanların cezası, taktîl olunmalarından [katledil-melerinden] veya asılmalarından veya ellerinin ayaklarının çapraz kesilmesinden veya bulundukları yerden nefyedilmelerinden başka birşey olmaz. Bu onlara dünya'da çekecekleri bir zillettir, ahiret'te ise kendilerine azîm [pek büyük] bir azap vardır! Ancak elinize geçirmezden evvel tevbe edenleri olursa, biliniz ki Allah gafûr-rahîm'dir!

35. Ey o bütün iman edenler! Allah'tan korkun [azabından sakının] ve O'na yaklaşımaya vesile arayın ve onun yolunda mücâhede edin ki felâha erebilesiniz!

36. Şüphesiz o küfredenler, bütün arz'daki ve daha bir o kadarı onların olsa da kıyamet günü'nün azabından kurtulmak için fidye verecek olsalar, kendilerinden kabul edilmez. Onlara elîm [gayet acı] bir azap vardır!

1) "Pervasızca kan döküp, can alıyorlar". (III/1660)

2) "Hapsedilmelerinden veya bulundukları yerden başka bir yere sürülmelerinden ..." (III/1664)

3) "Sadece iman ile yetinmeyip, en münasip sebeplere başvurmak yoluyla muhabbet-i ilâhiye'ye şâyan ameller işlemeye çalışın!" (III/1669)

4) Felâh kelimesi için bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

5) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

dikkattir! (Bkz. III/1647-1648)

46. Arkadan da o peygamberlerin izleri üzerinde Meryem'in oğlu İsa'yı gönderdik bir tasdikçi olmak üzere önündeki Tevrat için ve ona İncil'i verdik; içinde bir hidayet ve nûr ve önündeki Tevrat'ı musaddık ve bir irşad ve mev"ize [öğüt] olarak muttakîler için...

47. Ehl-i İncil de onun [İncil'in] içinde Allah'ın indirdiğiyle hükmetsin ve kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, hep onlar dinden çıkmış fâsıklardır!

48. Sana da bu hak kitabı indirdik, kitab cinsinden önünde olanı musaddık [tasdik edici] ve üzerine nigâhban [gözcü] hâkim olmak üzere; onun için sen de aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet, bu sana gelen haktan ayrılıp da onların arzuları arkasından gitme! Her biriniz için bir şir'a yaptık, bir de minhac! Allah dileseydi hepinizi bir tek ümmet kılardı; lâkin sizi her birinize verdiği şeyde imtihan edecek! O halde durmayın, hayırlara yarış edin; nihayet dönümünüz hep Allah'adır! O vakit O sizlere nelerde ihtilâf ediyor idiginizi haber verecektir.

49. Ve şu emri indirdik; aralarında sırf Allah'ın indirdiği ile hükmet, keyiflerine tâbi olma ve onlardan sakın, Allah'ın indirdiği ahkâmın

وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ التَّوْرَةِ ۚ وَإِنَّا لَا نَبْحِلُ فِيهِ هُدًى وَنُورًا وَمُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ ۚ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ
۝٤٦ وَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالْإِنجِيلِ ۚ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِيهِ وَمَنْ لَّمْ يُحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَلَا تِلْكَ لَهُمُ الْفَاسِقُونَ ۝٤٧ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا
عَلَيْهِ ۚ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ هُمُ
عَسَا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِنَبْلُوَكُمْ فِي مَا
آتَيْنَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝٤٨ وَإِنْ أَحْكَمْتُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ هُمْ وَآخِذُوا بِمَنْ يَفْسُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاغْلَمَ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ
ذُنُوبِهِمْ وَإِنْ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ۝٤٩ فَاحْكُم
الْجَاهِلِيَّةَ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِّنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقُونَ ۚ

birinden seni şaşırtmasınlar. Yine yüzçevirirlerse, bil ki Allah onların -bazı günahları sebebiyle- başlarına mutlaka bir musibet getirmek istiyor ve her halde insanlardan bir çoğu fâsıktırlar!

50. Durmuşlar da cahiliyyet devrinin hükmünü mü istiyorlar? Kimmiş Allah'tan daha güzel hüküm verecek? Fakat bunu, yakîn şânından olan bir kavim anlar!

1) Şir'a gerçek hedefe götürür hususi birer yol; Minhac bütün şir'aları (yolları) ihtiva eden umumi bir cadde, açık/geniş bir yol. (III/1697). Bazıları şir'a ile minhac'ın bir mânâdan ibaret olup te'kid için tekrar edildiğine ve her ikisinden de muradın *din* demek olduğunu söylemişlerdir. (L11/1698)

2) Krş. Mâide/45-47

3) Krş. Bakara/4, an: 9

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَا لُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ وَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٤٣ وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٤ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُخَيِّكُم بِهَا آلَ سَيْبُونَ الَّذِينَ اسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُخْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يُخَيِّكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٥ وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ أَلْفَ تَفْسٍ بِأَلْفِ عَيْنٍ وَبِأَلْفِ لَافٍ وَالْأُذُنُ بِالْأُذُنِ وَالسِّنُّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحُ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يُخَيِّكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٤٦

42. Boyuna yalancılık için dinlerler, boyuna haram yerler... Artık sana gelirse, ister aralarında hükmet, ister kendilerinden yüz çevir. Eğer yüz çevirirsen sana hiçbir zarar edemezler, şayet hükmedersen, aralarında adaletle hükmet; çünkü Allah adalet edenleri sever!

43. Yanlarında Tevrat, onda [da] hükmullah [Allah'ın hükmü] dururken seni nasıl hakem yapıyorlar? Sonra arkasından ne diye dönüyorlar? Öylelerin mü'minlerle alâkası yok!

44. Filvâki biz Tevrat'ı indirdik, onda bir hidayet, bir nûr vardı. Müslim olan nebiyyûn [peygamberler] yahudilere onunla hükmederlerdi; rabbanîyyûn ve ahbar da [fakihler ve âlimler de] Kitabullah'ın [Tevrat'ın] muhafazasına memur edilmiş olmaları ve üzerine nâzır ve murakıb [gözcü] bulunmaları hasebiyle hükmederlerdi. Artık insanlardan korkmayın, benden korkun, benim ayetlerimi birkaç paraya değiştirmeyin ey hâkimler! Her kim Allah'ın indirdiği ahkâm ile hükmetmezse, onlar hep kâfirlerdir!

45. Hem onda [Tevrat'ta] üzerlerine şöyle yazdık: 'Cana can, göze göz, buruna burun, dişe diş, cerhler [bu tür yaralar] birbirine kısastır'. Kim de bu hakkını sadakasına sayarsa [affederse], o ona keffaret olur ve her kim Allah'ın indirdiği ahkâm ile hükmetmeze onlar hep zâlimlerdir!

1) Bu muhafaza (koruma) iki şekildedir: Birincisi, kalplerinde hıfz ve dilleriyle tâlim-tedris ve beyan etmek sûretiyle; ikincisi, hükümlerine ittiba edip gereğince amel ederek korumaktır. (III/1690)

2) Yahudiler kitaplarında (Tevrat'ta) yazılı ilahî hükümler ile de hükmetmez oldular ve her kim Allah'ın inzâl buyurduğu ahkâm ile hükmetmezse, işte bunlar da o zâlimlerdir, o haksızlar gürûhundan başka bir şey değillerdir! (III/1693) Bunlar Benî Nadir ve Benî Kureyza hâdiselerinde olduğu gibi yahudilere yahudiliğin gereklerini tatbik etmeyen zâlimler gürûhundandır. (III/1694)

58. Namaza ezan okuduğunuz zaman, onu bir eğlence ve oyun yerine koyuyorlar. Bu, işte onların akılları ermez bir gürûh olmalarından!

59. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Siz sırf şunun için bizden hoşlanmıyorsunuz; biz Allah'a iman ettiğimiz gibi, hem kendimize indirilene, hem daha evvel indirilmiş olana iman etmekteyiz, sizin ise ekseriniz fâsıksınız!'

60. De ki: 'Size Allah yanında cezaca ondan daha fenasını haber vereyim mi? O kimseler ki Allah kendilerine lânet etmiş, gazabına uğratmış, onlardan maymunlar, hınzırlar [domuzlar] ve Tağut'a tapanlar yapmış, işte bunlar mevkice daha fena ve düz yoldan daha sapkındırlar!'

61. Size geldiklerinde de 'Amenna' [Biz mü'miniz] derler; halbuki kâfir girmişler, kâfir çıkmışlardır. Neler ketmediyor idiklerini [gizlediklerini] ise, Allah kendilerinden daha iyi bilir!

62. Onlardan bir çoğunu görürsün ki günâha girmek, zulmetmek ve haram yemekte sürat yarışı yaparlar, her halde ne fena yaparlar!

63. Bari rabbanıyyûn ve ahbar bunları günâh söylemekten ve haram yemekten nehyetseler! Ne fena sanata alışmışlar!

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هَاهُنَا وَلَعِبًا ذَلِكَ بآثَمِهِمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَتَّقُونَ مِنَّا إِلَّا أَنَا مِنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنَّا كَثُرُكُمْ فَاسْتَقُونا قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَن لَعَنَهُ اللَّهُ وَعَظِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٥٩﴾ وَإِذْ جَاءُوكُم قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ خَلَوْنَا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦٠﴾ وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦١﴾ لَوْلَا نَهْيُهمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٢﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهمُ وَلَعْنُوا إِبْرَاهِيمَ قَالَ الْوَأَبْلَىٰ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُفْقِ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَئِذَا يَدُنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَقْدَمُوا عَلَىٰ الْحَرْبِ طَفَّاهَا اللَّهُ وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

64. Bir de yahudiler 'Allah'ın eli bağlı! Dediler ve dedikleriyle elleri bağlandı ve mel'un [lânetli] oldular. Hayır! Onun iki eli de açık, dilediği gibi bahşediyor! Celâlim hakkı için sana rabbinden indirilen onlardan bir çoğunun tuğyanını [azgınlığını] ve küfrünü artıracaktır. Mâmafih biz onların arasına kıyamete kadar sürecek buz ve adavet [kin ve nefret] bıraktık; her ne zaman harb için bir yangın tutuşturdularsa, Allah onu söndürdü. Hep yeryüzünde fesat için koşarlar, Allah ise müfsidlerini sevmez!

1) Krş. Bakara/257, an: 1; Nisa/51 ve 60, an: 1. (Maymun ve domuz yapılmalarının keyfiyeti ve izahı için bkz. III/1725-1726 ve krş. Bakara/65-66 an:3)

2) "Yahudi fakihleri ve âlimleri". Krş. Mâide/44

3) "Eli bağlıdır; dilediği gibi tasarrufa kâdir değildir, her istediğini yapamaz, dolayısıyla infak ve ihsân da edemez, dardır/dardadır bol rızık veremez" veya "Eli sıkıdır; tabiatında cimrilik vardır, vermek istemez, isteyemez". Burada 'Eli bağlıdır' demek ile 'Eli sıkıdır' demek arasında fark vardır. Birincisi 'el darlığı' gibi fakr veya acz ve mânia ifade eder, ikincisi ise böyle bir acz ve engel olmaksızın servet ve kudreti varken- cimrilik yapmayı anlatır. (III/1727-1728)

4) "Onun iki eli de açık" ibaresinin mecazî bir ifade olduğu aşikârdır. (Geniş bilgi için bkz. III/1729-1733)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۚ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾ فَكَرَىٰ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَىٰ أَنْ تُصِيبَنَا دَآئِرَةٌ ۚ فَعَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ وَأَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا أَسْرَوْا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ أَنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتِ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةً لَآ يَأْتِيهِمْ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾ إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾ وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حَرْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِمَّنْ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

52. Onun için yüreklerinde nifak illeti olanları görürsün ki onların içine koşar dururlar; 'Ne yapalım, tersine bir devrin başımıza dönmesinden korkuyoruz!' derler. Me'mul [umulur] ki Allah yakında o fethi veya nezd-i ilâhîsinden bir emir ihsan ediverir de nefislerinde gizlediklerine pişman olurlar.

53. Mü'minler de 'Ha' derler 'şunlar mı o sizinle beraber olduklarına olanca yeminleriyle Allah'a yemin edenler?' Bütün çabaladıkları boş una gitti de hüsrân içinde kaldılar.

54. Ey o bütün iman edenler! İçinizden kim dininden dönerse duysun; Allah onun yerine öyle bir kavim getirecek ki Allah onları sever, onlar Allah'ı severler, mü'minlere karşı boyunları aşağıda [mütevazi ve merhametli], kâfirlere karşı başları yukarıda [izzetli], Allah yolunda mücâhede ederler, dil uzatanın levminden [kınamasından] korkmazlar. İşte o Allah'ın fazlıdır [lütûf ve ihsânıdır], onu dilediğine verir ve Allah vâsî'dir, alîm'dir!

55. Sizin velîniz; evvel Allah, sonra rasûlü, sonra o iman etmiş olanlardır ki namaza devam ederler ve rükû halinde zekât verirler.

56. Ve her kim Allah ve Rasûlü'ne ve iman edenlere yâr olursa, şüphe yok ki Allah hizbidir ancak galip olacaklar!

57. Ey o bütün iman edenler! Ne o sizden evvel kitab verilenlerden dininizi eğlence ve oyuncak yerine tutanları, ne de diğer kâfirleri dost tutmayın! Allah'tan korkun, eğer mü'minlerseniz!

51. Ey o bütün iman edenler! Yehûd [yahudiler] ile Nasârâ'yı [hristiyanları] yâr tutmayın; onlar ancak birbirlerinin yârânıdır. İçinizden her kim onlara yardımlık ederse, muhakkak onlardan ma'duddur [sayılır]. Allah ise zulmedenleri doğru yola çıkarmaz!

1) Mü'minler yahudilere ve hristiyanlara iyilik etmekten, dostluk yapmaktan, onlara *velîyy'ul-emr* olmaktan men edilmiş değillerdir; onları velî edinmekten, yardımlık etmekten nehyolunmuşlardır. Çünkü onlar mü'minlere yâr olmazlar! (III/1712)

2) Bkz. Bakara/10, an: 2

3) Basımda esas aldığımız *Meal* metninde 've' bağlacı atlanmıştır. Kur'an'a uygun olarak tarafımızdan ve parantez içine alınmaksızın metne dahil edilmiştir. Bkz. III/1709. [D.C]

4) "Allah dostları veya Allah yardımcıları veya Allah taraftarları, Allah fırkasıdır ..." *Hizb* bir kimsenin görüşüne tâ

71. Hem başlarına bir fitne kopmayacak sandılar da kör ve sağır kesildiler, sonra Allah tevbelerini kabul buyurdu, sonra içlerinden bir çoğu yine kör ve sağır kesildiler. Şimdi de Allah görüyor ne yapıyorlar!

72. Elbette küfretti şunlar; 'Allah Meryem'in oğlu Mesih'tir' diyenler! Halbuki Mesih şöyle demişti: 'Ey Benî İsrail! Hep Allah'a ibadet ediniz; O benim de rabbim, sizin de rabbiniz! Allah'a kim şirk koşarsa, Allah ona cennetini haram etmiştir ve varacağı yer ateştir ve zâlimlerin ensarı [yardımcısı] yoktur!'

73. Elbette küfretti şunlar; 'Allah için üçüncüsü' diyenler! Halbuki bir tek ilâhtan başka ilâh yok! Eğer bu dediklerinden vazgeçmezlerse, elbette içlerinden kâfir kalanlarına şüphesiz ki bir elîm [gayet acı] azap dokunacaktır!

74. Daha Allah'a tevbe edip istiğfar etmeyecekler mi? Allah gafûr-rahîm'dir!

وَحَسِبُوا أَنَّهُ تَكُونُ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِرَاطٍ يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَا فِيهَا النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَّا بِاِكْلَانِ الْطَعَامِ أَنْظِرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

75. Meryem'in oğlu Mesih başka bir şey değil, sade [sırf] bir rasûldür; kendisinden evvel de birçok rasûller geçti. Anası da gayet doğru bir kadın; ikisi de yemek yerlerdi. Bak biz ayetlerimizi onlara nasıl açık anlatıyoruz? Sonra da bak onlar nasıl çevriliyorlar?

76. De ki: 'Yâ!.. Daha siz Allah'ı bırakıyorsunuz da size kendiliklerinden ne bir zarara, ne bir faydaya mâlik olmayan [âciz] şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki Allah, işiten-bilen ancak O!

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) "Tevbe ve istiğfar ederlerse kendilerine mağfiret eder, onları lütf ve rahmetiyle mesud eyler". (III/1778)

3) "Bu açık hakikatlerden ne fena saptırılıyorlar da aslı esası olmayan bâtil sevdalar peşinde dolaştırılıyorlar?" (III/1781)

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا كَفَرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلْنَا فِي أَمْرِ جَنَاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَفَامُوا التَّوْرَةَ
وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ
وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ مَتَّةٌ مُقَدَّدَةٌ ۚ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ
مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ مَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٧﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
لَسْتُ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى تُتْلَى التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَكِنْ يَذُنُّ كَثِيرٌ مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
مُطْفِئًا وَكَفَرًا ۖ فَلَا نَاسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾
إِنَّا لَذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقِينَ وَالنَّصَارَى
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يُخْزَوْنَ ﴿٦٩﴾ لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلْنَا جَاءَ هُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى
أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

65. Eğer ehl-i kitab iman etselerdi, Allah'tan korksalar; şüphesiz kabahatlerini keffaretler [örter] ve kendilerini naîm cennetlerine koyardık.

66. Eğer onlar Tevrat'ı ve İncil'i ve rableri tarafından kendilerine sair indirileni doğru tutsalar; elbette hem üstlerinden yerlerdi, hem ayaklarının altından! İçlerinden mutedil [ve tarafsız] bir ümmet yok değil, lâkin çoğu ne kötü işler yapıyorlar!

67. Ey şanlı rasûl! Sana rabbinden her indirileni tebliğ et; etmezsen, onun risaletini eda etmiş olmazsın! Allah seni insanlardan koruyacak, emin ol Allah kâfirleri muradlarına erdirmeyecek!

68. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Siz Tevrat'ı ve İncil'i ve daha size rabbinizden indirileni tutup icra etmedikçe, hiçbir şey değilsiniz!' Celâlim hakkı için, sana rabbinden indirilen (bu Kur'an), onlardan bir çoğunun tuğyanını [azgınlığını] ve küfrünü artıracak! O halde kâfirlere acıyacağın tutmasın!

69. Şüphe yok ki iman edenler ve yahudiler, sâbîler, nasrânîler [hristiyanlar]; bunlar içinden her kim Allah'a ve ahiret gününe iman edip de sâlih olarak çalışırsa, artık onlara korku yoktur ve onlar mahzun olacak değillerdir!

70. Celâlim hakkı için, [biz bu iman esası üzere] Benî İsrail'in mîsakını aldık ve kendilerine rasûller gönderdik; canlarının istemediği bir hükümle bir rasûl geldikçe onlara; bir takımına yalancı dediler, bir takımını da öldürüyorlardı.

1) Burada iki mânâ söz konusudur: Birincisi bu *mutedil* kimseler, ehl-i kitab'dan Hz. Peygamber'e iman etmiş kimselerdir. İkincisi ehl-i kitab içinde kendi dinlerinde adl ü müstakim olan ve Hz. Peygamber'e iman etmemiş olmamakla beraber, şiddetli bir inad ve kabalığı bulunmayıp, mutedil ve tarafsız kimselerdir ki zaten iman edecekler bunların içinden çıkar. Bizce zâhir olan bu ikinci mânâdır. (III/1736)

2) Bir kıraate göre: "Allah'ın risaletlerini tamamen ifa etmemiş, vazifeni yapmamış olursun!" (III/1737)

3) "Mü'min ve gayr-i mü'min, her kim ise mü'min bahtiyardır" denildiğinde, bu bahtiyarlık mü'mine *kasr* olunmuş, gayr-i mü'min ise *istisna* edilmiş olur. "Mü'min ve gayr-i mü'min, her kim mü'min olur ise bahtiyar olur" dendiği zaman da gayr-i mü'mine iman *teklif* edilmiş olur ve bu şart ile ona bahtiyarlık *va'dedilmiş* olur. Bu ayetin gayet sarih ve aşikâr mânâsı budur. (III/1739 ve krş. Bakara/62, an:1-2)

83-84. Peygamber'e indirileni [Kur'an'ı] dinledikleri zaman da gözlerini görürsün ki âşına çıktıkları haktan yaşlar dolup boşanarak 'Yâ rabbenâ!' derler; 'inandık/iman getirdik, şimdi sen bizi şahadet getirenlerle beraber yaz! Hem biz niye iman etmeyelim Allah'a ve bu bize gelen hakka, bütün emelimiz rabbimizin bizi sâlihîn [sâlihler] zümresinin maiyetine koyması iken?'

85. Böyle demelerine mukabil Allah da kendilerine sevap olarak altından ırmaklar akan cennetleri verdi; içlerinde muhalled [ebedî] kalmak üzere onlar ki işte muhşinlere mükâfat odur!

86. Küfredip ayetlerimizi tekzip eyleyenler ise, onlar hep ashab-ı cahim [ateş ehli] dirler!

87. Ey o bütün iman edenler! Allah'ın size helâl kıldığı nimetlerin hoşlarını kendinize haram etmeyin, aşırı da gitmeyin; çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez!

88. Hem Allah'ın size merzûk kıldığı [rızik olarak verdiği] nimetlerden helâl ve hoş olarak yeyin, hem de kendisine mü'min bulunduğunuz Allah'tan korkun!

89. Allah sizi yeminlerinizde bilme-yerek ettiğiniz- lağv ile muâhaze etmez lâkin bile bile aktettiğiniz yeminlerle sizi muâhaze buyurur;

وَإِذْ أَسْمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْبُنَّا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾
وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾ فَأَنَابَهُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا فَجَاءَتْ نَجْوَىٰ مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْفٰسِقِينَ ﴿٨٥﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِّ ﴿٨٦﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحَرُّوا طِبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَقْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾
وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

bunun da kefareti çoluğunuz-çocuğunuza yedirdiğiniz[in] orta derecesinden on fakiri doyurmak, yahut giydirmek, yahut bir esir âzad etmektir. Bunlara gücü yetmeyen üç gün oruç tutar. İşte yemin ettiğiniz vakit, yeminlerinizin kefareti bu! Bununla beraber yeminlerinizi gözetin! Böyle beyan ediyor Allah size ayetlerini ki şükredesiniz.

1) Bkz. Âlu İmran/15, an: 2

2) Bkz. Lokman/1-5, an:1

3) "Yalan kasdı bulunmayan ve doğru zannedilerek yapılp da hakikatin hilafına zuhur eden boşuna yeminlerle..." (Krş. Bakara/225, an:1)

4) 'Şöyle yapacağım, böyle yapacağım yahud şöyle olursa şöyle edeceğim' tarzında geleceğe yönelik olmak üzere kendinizi bağladığınız yeminlerle... (III/1801 ve krş. Bakara/225, an: 2)

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا
كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾ لَعْنُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾
كَانُوا الْيَتْسَاءُونَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوا لِبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ يَخِطُّ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ لَهُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوا
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوا
أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَنَجِدَنَّ
أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ
أَشْرَكُوا وَلَنَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
فَتَنِينَ وَرَهْبَانًا وَهَئِهِمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

77. De ki: 'Ey ehl-i kitab! Dininizde haksız ifrata dalmayın! Bundan evvel şaşmış, bir çoklarını da şaşırtmış ve yolun doğrusundan sapmış bir kavmin hevaları ardından gitmeyin!'

78-79. Benî İsrail'den o küfredenler, hem Dâvud'un, hem Meryem'in oğlu İsa'nın ismiyle tel'in edildiler [lânet olundular]. Bu, onların isyan etmeleri ve hakkın hududunu tecavüz eder olmaları sebebiyle

idi, işledikleri bir münkerden vazgeçmezlerdi. Filhakikâ ne fena yapıyorlardı!

80. Onlardan bir çoğunu görürsün ki Allah'ı tanımayanlara yordaklık ederler; elbette nefislerinin kendileri için takdim ettiği hediye ne çirkin! Allah onlara gazab etti ve azapta muhalledir [ebedî kalacaklardır] onlar!

81. Eğer Allah ve Peygamber'e ve ona indirilene imanları olsaydı, o kâfirleri yâr tutmazlardı. Lâkin onların çoğu imandan uzak fâsıklardır!

82. Nâsın [insanların] mü'minlere adavetçe [düşmanlık bakımından] en şiddetlisini, her halde yahudilerle müşrikler bulacaksın! Mü'minlere meveddetçe [sevgice] en yakınlarını da her halde 'Biz nasârâyız!' [Hristiyanız] diyenler bulacaksın! Sebebi; çünkü bunların içinde âlim keşişler ve târik-i dünya [dünyadan yüz çevirmiş] rahibler vardır ve bunlar kibretmezler!

1) *Gulüvv* esasında oku ileriye atmaktır. Herhangi bir şeyin kadr ü menzilesini geçmek ve haddini tecavüz edip ileriye gitmek şeklinde de kullanılmıştır. 'Dinde gulüvv/ifrata dalmak' iki türdür. Birincisi *haklı gulüvv*'dür ki 'Salâbet, verâ, ittika, icthad-mücâhede, gayret ve hamiyet-i diniyye' dahi tabir olunur ve dinin hakikatlerini, inceliklerini araştırıp, tahkik ve tedkik etmek ve hükümlerini kemâl-i dikkatle uygulamaktır. Hak olan hususlarda ne kadar ileri gidilse, ifrat ve taassub sayılmaz! İkincisi de *bâtıl ve haksız gulüvv*'dür ki 'taassub ve hamiyet-i cahiliyye' diye tâbir olunur ve şüpheler arkasına düşerek ifrat veya tefrit ile hakkı tecavüz etmek ve zâhir olan hakkı teslim etmeyip hilafını iltizam eylemektir. İşte ayette 'gayr-ul-hakk' (haksız) diye yapılan vurguyla bu tür bir *gulüvv* (aşırılık) yasaklanmıştır! (III/1784-1785)

2) 'İlim ve ibadetle meşgul keşişler'. (III/1792)

96. Deniz avı ve yemesi size helâl kılındı ki size ve seyyar[yolculukta] olanlarınıza medar olsun! Kara avı ise İhram'da bulunduğunuz müddetçe üzerinize haram kılındı! Hep huzuruna haşrolunacağınız [varıp toplanacağınız] Allah'tan korkun!

97. Allah Kâbe'yi; o Beyt-i Haram'ı insanlar için bir medar-ı hayat kıldı, o şehri haram'ı da, o boyunları bağırsız ve bağlı kurbanlıkları da... Bütün bunlar şunu bilersiniz içindir ki Allah göklerdekini ve yerdekini bilir ve hakikat Allah her şeye alîm'dir!

98. Malûmunuz olsun ki hakikaten şedid'ul-ikab'dır [azabı çok şiddetli olandır] Allah! Hem de hakikaten gafûr u rahîm'dir Allah!

99. Peygamber'in üzerindeki ancak bir tebliğdir; açıkladığınız ve gizlediğiniz şeylerin hepsini bilecek olan ise, ancak Allah'tır!

100. De ki: 'Murdarla temiz bir olmaz, murdarın çokluğu tuhafına da gitse!' O halde ey temiz özü, düşünür beyni olanlar! Allah'a [sığınıp] korunun ki felâha eresiniz!

101. Ey o bütün iman edenler! Öyle şeylerden sual etmeyin ki size açılırsa fenanıza gidecektir; halbuki Kur'an indirilmekte iken sorarsanız, onlar size açılır. Allah onlardan şimdilik af buyurdu. Allah gafûr-halîmdir!

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلْآيَاتِ وَحُرْمَ
عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿١٦﴾ جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا
لِّلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا
أَنَّا اللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّا اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ اعْلَمُوا أَنَّا اللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّا اللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾ مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿١٩﴾ قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ عَجَلَ
كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٢٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَن شَيْءٍ إِنْ بُدِّ
لَكُمْ تَسْأَلُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ نَزَّلَ الْقُرْآنُ بِدُرِّ
لَّكُمُ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢١﴾ قَدْ سَأَلَهَا
قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنْ تَبْحَثُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿٢٢﴾ مَا جَعَلَ اللَّهُ
مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَثُرُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٣﴾

102. Filvâki öyle meseleleri sizden evvel bir kavim sordu da sonra o yüzden kâfir oldular!

103. Ne bahîre, ne sâibe, ne vasîle, ne hâm' dan hiçbirini Allah meşrû kılmadı; lâkin küfretmekte olan kimseler, Allah nâmına yalan söyleyerek O'na iftira ediyorlar. Çoklarının da akıl ermez!

1) "Halk bununla tutunur-kalkınır, din ve dünyaları bununla kâimdir" (III/1817)

2) "Bir şeyde kötünün çokluğu hoşuna gitse bile hiçbir zaman habîs ile tayyib, iyi ile kötü, temiz ile pis, helal ile haram bir olmaz!" (III/1818)

3) Cahiliyye döneminde Araplar, bir dişi deve beş batın doğurur ve beşinci erkek olursa, kulağını yarıp salıverirlerdi ve artık onu ne sağarlardı, ne de binnerlerdi ki buna *bahîre* denir. Bir kimsenin başına bir dert geldiğinde iyileştiği takdirde devesini, salar, kullanılmasını yasaklardı ki buna *sâibe* denir. Koyun dişi doğurursa kendilerinin, erkek doğurursa ilahlarının olurdu. Şayet ikisini birden doğurursa, bu dişiden dolayı erkeğini de kurban etmezlerdi ki buna *vasîle* denir. Bir erkek devenin dölünden on batın doğarsa, ona binmezler ve hiçbir sudan ve otlaktan onu men etmezlerdi ki buna *hâm* denir. (III/1823)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ الْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْآزْلَامُ
 رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٩٣
 الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
 وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ٩٤
 وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَخْذُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَوْنَا
 عَلَى رَسُولِنَا لِبَلَاغِ الْمُبِينِ ٩٥
 لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ٩٦
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بَلَّغُوا اللَّهَ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَاءَلَهُ أَيْدِيكُمْ
 وَمِمَّا حَكَّمُ اللَّهُ مِنْ غَنَاهُ بِالْغَيْبِ فَمَنْ أَعَدَّ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَهُ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ ٩٧
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ
 وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا
 عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ
 أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهُ عَفَا اللَّهُ عَنْ مَا سَلَفَ
 وَمَنْ عَادَ فَيَنْقُصْهُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ٩٨

90. Ey o bütün iman edenler! İçki, kumar, putlar, kısmet çekilen zarlar, hep şeytan işi murdar [aklınızın tiksineceği pis] bir şeydir; onun için siz ondan kaçının ki yakayı kurtarasınız!

91. İçki ile kumarda şeytan sırf aranızda adavet [düşmanlık, nefret] ve kin düşürmeyi ve sizi Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan alıkoymayı ister. Artık vazgeçiyorsunuz değil mi?

92. Allah'ı dinleyin, Peygamber'i dinleyin de [muhaletten] sakının; eğer kulak asmazsanız biliniz ki rasûlümüze düşen sade açık bir tebliğden ibarettir!

93. İman edip de, salâhlı salâhlı işler yapan kimseler, bundan böyle sakındıkları ve imanlarında sebat ile salih salih işlerine devam eyledikleri, sonra takvalarında ve imanlarında rûsûh buldukları [bir kesinliğe eriştikleri] sonra bu takva ile beraber her yaptığını güzel yapan ihsân mertebesine erdikleri takdirde, mukaddema [daha önce] tattıklarında kendilerine bir beis yoktur! Allah muhsinleri sever!

94. Ey o bütün iman edenler! Haberiniz olsun, Allah gaybda kendisinden [gıyabında kendisini tanıyıp azabından] korkanları meydana çıkarmak için, muhakkak ki sizleri av gibi bir şeyle imtihan edecek; bir av bolluğu ki istesiniz elleriniz de yetişebilecek, mızraklarınız da... Kim bunun üzerine tecavüzde bulunursa, işte ona elîm [gayet acı] bir azap var!

95. Ey o bütün iman edenler! Sizler İhram'da iken avı öldürmeyin; içinizden her kim onu amden [kasden] öldürürse, ona mevaşiden öldürdüğünün misli bir ceza vardır ki Kâbe'ye vasil olmuş [varacak] bir kurbanlık olmak üzere... Buna aranızdan adalet sahibi iki adam hükmeder veya bir kefarettir ki o nispette fukarayı doyurmak veya onun dengi oruç tutmaktır; tâ ki bu suretle ettiğinin vebâlini tatsın! Allah geçmişî af buyurdu; fakat kim bir daha yaparsa, Allah ondan onun intikamını alacak! Allah azîz'dir, intikamı vardır!

1) Bkz. Bakara/219 an: 3-4

2) "Öldürdüğü ava benzer hayvanlardan -deve, sığır, davardan- bir ceza lâzım gelir ..." (III/1815)

109. ... o gün ki Allah bütün rasûlleri toplayacak da 'Size ne cevap verildi?' buyuracak; 'Bizde ilim yok, sensin allâm'ul-guyûb, sen!' Diyecekler.

110. Allah [şöyle] buyurduğu vakit; 'Yâ İsa ibn Meryem! Sana ve vâlidene [annene] olan nimetimi düşün; hani seni Ruh'ul-Kuds [Cebrail] ile müeyyed kıldım [destekledim]! Nâsa kelâm söylüyordun [insanlarla konuşuyordun] hem beşikte, hem yetişkin iken ve hani sana kitabet, hikmet, Tevrat ve İncil öğrettim ve hani benim iznimle çamurdan kuş biçimi gibi taslıyordun [yapıyordun], içine üflüyordun da benim iznimle bir kuş oluveriyordu; hem anadan doğma âmâyı ve abraşı benim iznimle iyi ediyordun ve hani ölüleri benim iznimle hayata çıkarıyordun ve hani senden Benî İsrail'i defetmiştim; o vakit ki onlara o açık mu'cizeleri getirmiştin de içlerinden kâfirlik edenler şöyle demişti: 'Bu apaçık bir sihirden baş ka bir şey değil!'

111. Ve hani 'Bana ve rasûlüme iman edin!' diye Havariyyûn'a [havari-lere] ilham etmiştim; 'İman ettik! Bizim şüphesiz müslimler olduğumuza şahid ol!' demişlerdi.

112. Bir vakit de o Havariyyûn 'Yâ İsa ibn Meryem! Rabbin bize semadan bir mâide [sofra] indirebilir mi?' demişlerdi. 'Allah'tan korkun mü'minsiniz!' Dedi.

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ۝ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَبَدْنَاكَ بِرُوحِ
الْقُدُسِ نَكِمًا لَّنَا سَ فِي الْمَهْدِ وَكَنْهًا ۖ وَإِذْ عَلَّمْنَاكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۖ وَإِذْ تَخْلُقُ
مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَكُونُ طَيْرًا
بِإِذْنِي وَتَبْرِئُنَا لَاسْمَهُ ۖ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ
الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمُ
بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِن هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ
۝ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْخَوَارِجِ أَنَا مِنْوَابِي وَبِرَسُولِي قَالُوا
أَمْنَا وَشَهِدْنَا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۝ إِذْ قَالَ الْخَوَارِجُونَ
يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَن يُنْزِلَ عَلَيْنَا
مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالُوا نَقُولُ اللَّهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝
قَالُوا ارْزُقْنَا ۖ إِنَّا نَأْكُلُ مِنْهَا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمُ
أَن قَدْ صَدَّقْتَ ۖ وَكَوْنُ عَلَيْهِمُ الشَّاهِدِينَ ۝

113. 'Biz' dediler; 'istiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz itminan bulsun da senin bize doğru söylediğini bilelim ve ona şahadet edenlerden olalım'.

1) "Allah'ın o gününden korkun! O gün ki..." Burada geçen 'yevm' (gün) kelimesi, bir önceki ayette geçen 'İtteküllâhe' ibaresindeki 'Allah' kelimesinden bedeldir. (III/1838)

2) "Ümmetlerimizin kalplerinde gizlediklerini arkamızdan neler yaptıklarını ancak sen bilirsin, zâhirde bize gösterdiklerini de sen bizden iyi bilirsin!" (III/1838)

3) "Allah'ın şöyle dediği/diyeceği günden sakının ki..."; yani Allah'ın böyle diyeceği muhakkaktır, böyle derse ne yaparsın. (III/18401841)

4) Krş. Alu İmran/48-49 ve 111. ayet için bkz. Âlu İmran/52

5) Bir kıraate göre: "Semadan bize bir sofrayı indirmesini rabbinden isteyebilir misin?" İbare nasıl anlaşılırsa anlaşılırsın bu soruda bir harika, bir mu'cize talebi vardır. Oysa mu'cizeler gaye değil, delillerdir. Mü'min ise delil getirilen şeyin kendisine iman etmiştir. Bunun için mu'cize talebi küfrün şiarıdır, Hakkın kudretini imtihan sevasıdır. Mü'minin mu'cize talebinde ısrarı asla caiz olmayacağı gibi, mu'cize talep ediyor görünmesi bile imanında bir şüpheyi ima edeceği cihetle su-i edebdir! (III/1845)

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كُنَّا آبَاءَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَصْرُكُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذَا أُمْتِدْتُمْ إِلَى اللَّهِ مِنْ جِهَتِكُمْ جَمِيعًا فَبَيْتُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِنُوهَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَمِينِ ۝ فَإِنْ عُرِضَ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَنْتُمْ أَوْ آخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِنَ الْأَوْلِيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَةِ دَيْتِهِمَا وَمَا أَعْتَدْنَا إِلَّا إِذْ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۝ ذَلِكَ ذِكْرُكَ يَا تَوَّابُ أَلَسْهُمَا دَعَا عَلَىٰ وَجْهِمَا أَوْ يَخَافُونَ أَنْ تُزَادَا يَمَانُ بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمِعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۝

104. Bunlara 'Gelin Allah'ın indirdiği ahkâma ve Peygamber'e!' denildiği zaman da 'Bize atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler yeter!' diyorlar. Ya ataları bir şey bilmez ve doğru yola gitmezler idiyse de mi?

105. Ey o bütün iman edenler! Sizler kendinizi düzeltmeye bakın; siz doğru gittikten sonra öte taraftan sapanlar size bir ziyandokunduramaz! Hepinizin varacağını hayet Allah! O vakit haber verecek O size neler yapıyordunuz.

106. Ey o bütün iman edenler! Herhangi birinize ölüm hâli geldiği o vasiyet zamanı, aranızdaki şahadet ya kendinizden adalet sahibi iki adam veya yolculuk ediyordunuz da ölüm musibeti başınıza geldiyse, sizin gayrinizden iki diğeridir. Bunları namazdan sonra alıyorsunuz; şüphelendiğiniz takdirde şöyle yemin ederler: 'Billâhi! Hısım [akrabamız] da olsa yeminimizi hiçbir bedele değişmeyiz, Allah'ın şahadetini ketme de etmeyiz [gizlemeyiz]; biz o takdirde şüphesiz vebâle girenlerden oluruz!'

107. Eğer bunların bir vebâle müstehakk olduklarına vukuf hâsıl edilirse, o vakit ercah [daha tercihe şâyan] olan bu ikinin yerine, bunların aleyhlerinde bulundukları mukabil [karşı] taraftan diğer iki kişi dikilir; şöyle yemin ederler: 'Billâhi! Bizim şahadetimiz, onların şahadetinden daha doğrudur ve hakkı tecavüz etmedik; şüphesiz o takdirde zalimlerden oluruz!'

108. Bu, işte şahadeti olduğu gibi eda etmelerine veya yeminlerinden sonra yeminlerinin reddedilmesinden korkmalarına en yakın bir çaredir. Allah'tan korkun ve iyi dinleyin; çünkü Allah fâsıklar gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

1) "Akrabanızdan, kabilenizden" veya "mü'minlerden.." (III/1830)

2) "Kabilenizden, akrabanızdan olmayan mü'minlerden" veya "gayri müslimlerden..." (III/1830)

3) "Hakikati tahrif etmek/yalan söylemek gibi bir günah işlediklerine muttali olunursa..." (III/1835)

4) "Allah'ın o gününden korkun!" Bu ibareyi bir sonraki ayetle birlikte mülâhaza etmek gerekir.

6. En'âm Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

165 Ayettir.

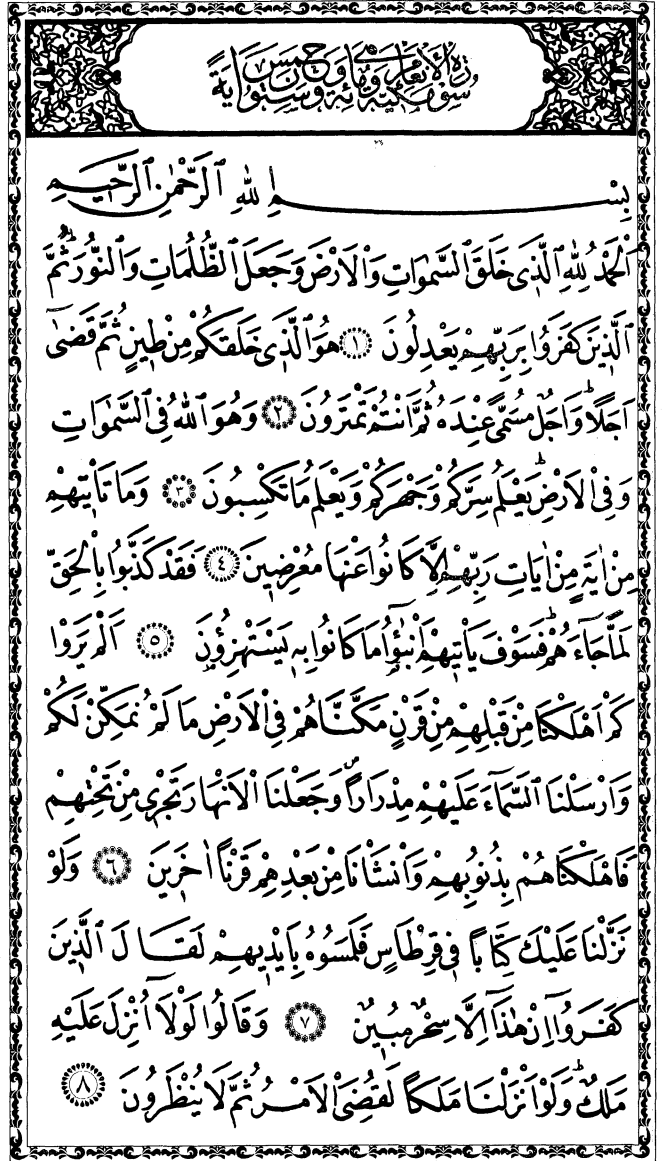
Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hamd o Allah'ın hakkıdır ki gökleri ve yeri yarattı, zulmetleri ve nûru yaptı! Sonra da hakkı tanımayanlar bunları kendilerini yaratana denk tutuyorlar!

2-4. O, o hâliktir ki sizi bir çamurdan yarattı, sonra bir eceli bitirdi; bir ecel de nezdinde müsemma! Sonra da siz daha şüphe ediyorsunuz. Halbuki O, göklerde de Allah, yerde de, sizin içinizi de bilir, dışınızı da, daha ne kesbedeceksiniz onu da bilir! Böyle iken onlara rablerinin ayetlerinden herhangi bir ayet gelmiyor ki mutlak ondan yüz çevirmiş olmasınlar!

5. İşte en belli hak [Kur'an] geldiği zaman da kendilerine, yalan dediler; fakat yakında onlara ne ile istihza etmekte olduklarının haberleri gelecek!

6. Görmediler mi önlerinde kaç karn helâk ettik? Bu yerde onlara, size vermediklerimizi vermiştik ve üzerlerine semayı bol bol salıvermiştik, ırmakları ayaklarının altından akar bir hâle getirmiştik; öyle iken onları günahlarıyla helâk ettik de arkalarından yeni bir karn olarak başkalarına neş'et verdik!

7.) Sana kâğıt üzerinde yazılmış olarak bir kitab indirseydik de onu elleriyle yoklasaydılar, her halde o küfürlerinde inat edenler yine diyeceklerdi ki 'Bu apaçık bir sihirden başka birşey değil!'

8.) Bir de 'Şunun üzerine bir melek indirilse de görsek â!' diyorlar. Eğer öyle bir melek indirseydik, her halde iş bitirilmiş olur, kendilerine bir an bile göz açtırılmazdı!

1) Allah Teâlâ her insana ölümüyle sona erecek bir süre tanımıştır. Nitekim her eceli yetenin/süresi bitenin öldüğü malûmdur. 'Bir ecel de nezdinde müsemma' birinci ecel bittiğinde ikinci ecel, ikinci bir hayat süresi başlar ebedi sevap veya ebedi ceza devresi gelir. Bu ecelin sonu yoktur. (III/1874-1877) 2)

2) İyi kötü, gizli açık her neye hak kazanıyorsanız onu da bilir, o ecel-i müsemma geldiğinde hak etmiş olduğunuzu verir'. (III/1818) Bkz. Bakara/15, an: 6

3) "Biz zaman zaman ne sivrilmiş ümmetler, ne cemaatler/toplular helâk ettik". (III/1878)

5) "... arkalarından yerlerine diğer nesiller, başka topluluklar ikame ettik!" (III/1879)

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا
عِيدًا لَأُولَئِكَ وَإِحْرَامًا وَأَيَّةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾
قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا
لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ
أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُوا مِنِّي وَآمِي إِلَهِينَ مِن دُونِي اللَّهُ قَالَ
سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحُجٍّ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ
عَلِمْتُ عَمَلُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ
أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾
إِنَّ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عُصَاةٌ وَإِنْ تُغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ
الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ نَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

114. İsa ibn Meryem söyle yalvardı: 'Yâ Allah! Ey bizim yegâne rabbimiz! Bize semadan bir mâide [sofra] indir ki bizim için hem evvelimiz, hem ahirimiz için bir bayram ve kudretinden bir nişâne ola ve bizleri merzûk eyle ki sen hayr'ur-râzikîn'sin [rızik verenlerin en hayırlısı sensin]!

115. Allah buyurdu ki: 'Ben onu sizlere elbette indiririm; fakat ondan sonra içinizden her kim nankörlük ederse, artık onu âleminde hiç birine [kimseye] yapmayacağım bir azap ile tâzib ederim!'

1) Bu sofranın inip inmediği hususunda ihtilaf edilmiş ve bazıları indiğini söylerken, bazıları [da] inmediğini, Allah Teâlâ o şart ile indirmeyi va'd edince, istiğfar edip 'böyle bir tehlikeyi arzu etmeyiz' dediklerini söylemişlerdir. Mücahid'den ise bunun mu'cize talebinde ısrar edenler için Allah Teâlâ'nın verdiği bir mesel olduğu nakledilmiştir. (III/1847-1848)

2) Bkz. Alu-İmran/51

116-118. Hem Allah [şöyle] buyurduğu vakit; "Ey Meryem'in oğlu İsa! Sen mi dedin o insanlara 'Beni ve anamı Allah'ın yanında iki ilâh edinin!' diye?" 'Hâşâ!' der; 'Münezzeh sübhansın yârab! Benim için hak olmayan bir sözü söylemem bana yakışmaz; eğer söyledimse elbette malûmudur. Sen benim nefsimdekini bilirsin, ben ise senin zâtındakini bilmem! Şüphesiz ki sen allâm'ul-guyûb'sun [her şeyi bilirsin]! Sen bana ne emrettinse, ben onlara ancak onu söyledim; hep 'Rabbim ve rabbiniz Allah'a kulluk edin!' dedim' ve içlerinde bulunduğum müddetçe üzerlerinde şahid idim. Vaktâ ki beni içlerinden aldın, üzerlerinde murâkib [gözcü] ancak sen kaldın ve zaten sen her şeye şahidsin! Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki senin kullarındırlar ve eğer kendilerine mağfired kılsan, yine şüphe yok ki sen o azîz-hakîm'sin!'

119. Allah buyurur ki: 'Bu, işte sâdıklara sadakatlerinin fayda vereceği gündür! Onlara altından ırmaklar akar cennetler var; ebediyyen içlerinde kalmak üzere onlar!' Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı! İşte o fevz-i azîm [büyük kurtuluş] bu!

120. Allah'ındır bütün o göklerin ve yerin ve bunlarda ne varsa hepsinin mülkü; ve O her şeye kadîr, daima kadîrdir!

19. De ki: 'Hangi şey şahadetçe en büyüktür?' De ki: 'Allah şahid benimle sizin aranızda ve bana bu Kur'an vahyolundu ki sizi ve her kime ererse onu, bununla inzar edeyim! Ya siz Allah ile beraber diğer ilâhlar olduğuna gerçekten şahadet mi ediyorsunuz?' De ki: 'Ben şahadet etmem!' De ki: 'Hakikat ancak şu; O bir tek ilâh ve şüphesiz ki ben sizin şeriklerinizden tamamen beriyim!'

20. Kendilerine kitab verdiğimiz ümmetlerin ulemâsı, o peygamberi kendi oğullarını bilir gibi bilirler. Kendilerine yazık edenlerdir ki ancak iman getirmezler.

21. Allah'a iftira ederek, yalan uyduran veya onun ayetlerine yalan diyen kimseden daha zâlim kim olabilir? Şüphe yok ki zâlimler felâh bulmazlar!

22-23. Hele hepsini mahşere toplayacağımız, sonra o şirk koşanlara diyeceğimiz gün; 'Hani nerede o sizin zu'm [zann] etmekte olduğunuz şerikleriniz?' Sonra başka fitnelik edemeyecekler; sade şöyle diyecekler: 'Rabbimiz Allah'a yemin ederiz, vallahi bizler müşrik değildik!'

24. Bak, vicdanlarına karşı nasıl yalan söylediler! Kayboluverdi dekendilerinden o uydurdukları mâbudlar!

25. İşlerinden kimi de vardır, seni Kur'an okurken dinler; fakat biz onların kalplerine onu zevkiyle anlamalarına mâni kabuklar [kat kat ve görülmedik örtüler] geçirmişizdir, kulaklarında da bir ağırlık vardır! Her mu'cizeyi görseler de iman etmezler; hatta sana geldiklerinde seninle cidal yapmaya kalkışarak der ki o hak tanımaz kâfirler; 'Bu, eskilerin esâtirinden' başka bir şey değil!'

قُلْ أَشَىٰ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَٰذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغْ أَتَيْتُكُمْ لَتَشْهَدُنَّ أَنَّ مَعَ اللَّهِ الْهَدَىٰ ۚ
أُخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنِّي بِمَا تُشْرِكُونَ
۝۱۹ الَّذِينَ يَتَّبِعُ الْكِتَابَ يَعْزِفُونَهُ كَمَا يَغْزِفُونَ بُنَاءً هُمْ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝۲۰ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ
كُذْبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۝۲۱ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا
ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا آيِنُ شُرَكَائِكُم مَّا كُنْتُمْ تُزْعَمُونَ ۝۲۲ ثُمَّ
لَمْ تَكُنْ فَتَنْهُمْ وَلَا أُنَاقِلُوا لِلَّهِ رَبِّنَا مَا كَانُوا مُشْرِكِينَ ۝۲۳ أَنْظِرْ
كَيْفَ كَذَّبُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝۲۴
وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ كِتَابًا أَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَانْزِلُوا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ
يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝۲۵ وَهُمْ يَهْمُونَ عَنْهُ وَيَتَنَوَّعُونَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُوا إِلَّا
أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ۝۲۶ وَلَوْ رَحِمْنَاهُ وَقَفْنَاهُ عَلَىٰ النَّارِ فَقَالُوا
يَا لَيْتَنَا زُرْنَا وَلَا نَكْذِبُ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝۲۷

26. Öbürleri ise hem ona yaklaşımdan nehyederler, hem de kendileri ondan uzaklaşırlar ve bu suretle mücerred nefislerini [sadece kendilerini] helâk ederler de farkına varmazlar!

27. Görsen, ateşin başına durdurulup da 'Ah!' dedikleri vakit; 'Ah, n'olurdu bir geri çevrilsek de rabbimizin ayetlerini inkâr etmesek, mü'minlerden olsaktı!'

1) Krş. Bakara/146

2) Krş. Bakara/7

3) *Esatir* ustûre, isturya (yunanca), histoire/history, tarih/tevarih, tarih-i kadim. Araplarca esasen 'mesturat- ı evvelin' demek olan 'esatir-i evvelin' Türklerin *masal* yunanlıların *misul*, Frenklerin *mit* dedikleri eski kahramanlık hikayeleri, evvel zaman efsaneleri, destanları olarak mülâhaza edilmiş ve *uydurma*, *hurafe/hurafât* anlamında da kullanılmıştır. (III/1903-1907)

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا نُوحًا كُلَّ مَقَالَةٍ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِالَّذِينَ سَخَّرْنَا مِنْهُمْ مَآكَ نَاوَاهُ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿١١﴾ قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لِيَجْزِيََكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾ قُلْ أَعْرِضْ اللَّهُ عَنِ اخْتِذُوا لَنَا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُهُ وَلَا يَطْعَمُهُمْ قُلْ أَنَا كَوْنٌ أَوَّلٌ مِنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ مَنْ يُصِرْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَإِنْ يَسْسَلْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾ وَهُوَ الْكَافِرُ فَرُوقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

9. Kendisini bir melek kılaydık, yine onu bir er [bir erkek] kılacaktık ve düşmekte bulundukları şüpheye, onları yine düşürecektik!

10. Kasem olsun ki (yâ Muhammed) senden evvel gönderilen peygamberlerle de eğlenildi; fakat o eğlendikleri hak, o maskaralığı edenleri çepeçevre kuşatıverdi.

11. De ki: 'Yeryüzünde dolaşın da bakın, o peygamberlere yalancı diyenlerin akibeti nasıl olmuş?'

12-13. 'Kimin şu göklerdeki ve yerdeki?' de! 'Allah'ın!' de! O kendi uhdesine rahmeti yazdı. Her halde sizi kıyamet gününe toplayacak, bunda şüpheye mahal yok! Nefislerine yazık edenlerdir ki [bu hakikate] iman etmezler! Halbuki gecede, gündüzde barınan ne varsa O'nun ve işiten-bilen ancak O!

14-15. 'Yâ!..' de; 'O göklerin, yerin yaradanı [olan] Allah'tan başkasını mı velî itti haz edeceğim [dost edineceğim]? Halbuki O besliyor da kendisi beslenmekten münezzeh bulunuyor'. 'Ben' de; 'cidden ehl-i islâm'ın birincisi olmakla emrolundum ve [bana] 'Sakın müşriklerden olma!' buyuruldu'. 'Ben' de; 'rabbime isyan edecek olursam, cidden büyük bir günün azabından korkarım!'

16. Kim kendisinden o gün azap bertaraf edilirse, işte onu rahmetiyle yarlıgımaştır ve işte ayan-beyan kurtuluş odur!

17-18. Eğer Allah sana bir keder dokundurursa, onu O'ndan başka açacak yoktur ve eğer sana bir hayır dokundurursa, yine O her şeye kadîrdır! Kullarının üstünde kâhîr O, hakîm O, habîr O!

1) Burada 'onu bir er/erkek kılacaktık' buyurulması şayan-ı dikkattir. Böylelikle meleğin kadın suretinde gönderilmesi ihtimali bulunmadığı bilhassa anlatılmıştır. Çünkü kâfirler melekleri dişi olarak tahayyül ediyorlardı. (III/1882)

2) Bir kıraate göre: "Allah kimden o gün azabı bertaraf ederse..." (III/1891)

36. Sade işitmesi olanlar davete icabet eder; ölümlere gelince, onları Allah diriltir, sonra hepsi O'nun huzuruna çıkarılırlar.

37. Durmuşlar da 'Ona bambaşka bir ayet [mu'cize] indirilse ya!' diyorlar. De ki: 'Şüphesiz Allah öyle bir mu'cizeyi indirip durmaya kâdirdir ve lâkin ekserisi bilmezler!'

38. Hem yerde debelenen hiçbir hayvan ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki sizin gibi birer ümmet olmasınlar! Biz Kitab'da hiçbir tefrit [noksan] yapmamışızdır; sonra hepsi toplanır rablerine haşrolunurlar.

39. Ayetlerimize yalan diyenler birtakım sağırlar ve dilsizlerdir, zulmetler içindedirler. Kimi dilerse Allah şaşırtır, kimi de dilerse bir tarîk-i müstakîm [doğru yol] üzerinde bulundurur.

40. De ki: 'Bir düşünür müsün kendinizi, eğer Allah'ın azabı başınıza gelir veya o Saat başınıza gelirse, Allah'tan başkasına mı dua edersiniz? Eğer doğru söylerseniz, söyleyin bakayım!'

41. Doğrusu yalnız O'na dua edersiniz de dilerse o feryada geldiğiniz belâyı üzerinizden kaldırır ve o lâhza [an] siz o şirk koştuklarınızın hepsini unutursunuz.

أَنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّا لِلَّهِ قَادِرُونَ عَلَى أَنْ نُنْزِلَ آيَةً وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحِهِ إِلَّا أَمَّ مَثَلًا لَكُمْ مَا قَوَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا صُمُّ وَكُمٌّ فِي الظُّلُمَاتِ مِنْ يَشَاءِ اللَّهُ يُضْلِلُهُ وَمَنْ يَشَاءِ يُجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾ قُلْ رَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾ بَلْ آيَةٌ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَآخَذْنَا هُمُ بِالْبَاسِ وَأَنزَلْنَا لَعْنَهُمْ فَيَضْرَعُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَٰكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَّ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

42-44. Celâlim hakkı için, senden önce birtakım ümmetlere rasûller [elçiler] gönderdik, dinlemediler de onları şiddetler [darlık] ve zaruretlerle sıktı k gerek ki yalvarsınlar diye! Hiç olmazsa böyle tazyikimiz geldiği vakit bari yalvarsaydılar ve lâkin kalpleri katılaştı [fakr u zarurete alışmış], Şeytan da her ne yapıyorlar ise kendilerine süslü göstermişti. Bu sebeple vaktâ ki edilen ihtarları unuttular, üzerlerine her şeyin kapılarını açıverdik; nihayet kendilerine verilen bu genişlik ve serbestlik ile tam ferahlandıkları sırada ansızın tuttuk kendilerini yakalayıverdik! Ne bakarsın hepsi bir anda bütün ümitlerinden mahrum düştüler!

1) "Küfür, cehalet, inat, taklîd, heva ve ihtiras karanlıkları içinde önlerindeki görmezler, karanlıkta yuvarlanıp giderler" (III/1922)

2) "...Gel keyfim gel dedikleri sırada..." (III/1930)

بَلْ بَدَّلْنَاهُمْ مَا كَانُوا يَخْفَوْنَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ
وَأَنَّهُمْ لَكَادِ بُونٌ ﴿٣١﴾ وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا
نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْ رَرَىٰ اذْ وَفَقُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ الْيَسْرُ هَذَا بِالْحَقِّ
قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٣﴾
قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذْ جَاءَهُمْ السَّاعَةُ بَغْتَةً
فَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَقْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْ زَارَهُمْ عَلَىٰ
ظُهُورِهِمْ أَلْسَاءَ مَا يَرْذُونَ ﴿٣٤﴾ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ
وَلَهُمْ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ فَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾ قَدْ نَعْلَمُ
أَنَّهُ يُخْرِجُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يَكْتُمُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ
بِآيَاتِ اللَّهِ يَمْجِدُونَ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ آتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا
مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبِيِّ الرُّسُلِينَ ﴿٣٧﴾
وَأِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ
نَفَقًا فِي الْأَرْضِ وَاسْلُكًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَىٰ الْهَدْيِ فَلَا تَكُونُ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٨﴾

28-29. Hayır! Evvelce gizleyip durdukları karşılara çıktı da ondan; yoksa geri çevrilselerdi, mutlak o nehyedildikleri fenalığa yine döneceklerdi -şüphesiz yine yalancılar- [ve] yine dönüp 'Hayat, sırf dünya hayatımızdan ibaret; biz bir daha dirilecek değiliz!' Diyeceklerdi.

30. Hem görsen onları, rablerinin huzuruna durdukları vakit! [Allah] 'Nasıl!' diyecek; 'şu gördüğünüz hak değil mi imiş?' 'Evet! Rabbimiz hakkı için!' diyecekler. O halde buyuracak: 'Tadın azabı, küfrettiğinizin cezası [olarak]...'

31. Hakikat, hüsranda kaldı o Allah'ın karşısına çıkacaklarını inkâr eden kimseler ki nihayet saat [o an] gelip, ansızın kendilerini bastırırverince 'Eyvah! Hayatta yaptığımız taksirlerden [hatalardan] dolayı hasretlerimize bak!' derler. O dem ki bütün vebâllerini [günahlarını] sırtlarına yüklenmiş götürüyorlardır. Bak ki ne fena yü kler götürüyorlar!

32. Dünya [alçak] hayat' bir oyundan, bir oyalanmadan başka nedir? Elbette dâr-ı ahiret [ahiret yurdu] korunan muttakiler için daha hayırlıdır. Hâlâ akıllanma-yacak mısınız?

33. Celâlim hakkı için, biliyoruz ki söyledikleri lâf seni cidden incitiyor; mâmafih onların yalancı dedikleri sen değilsin! Lâkin zâlimler Allah'ın ayetlerine cehudluk [ayetlerini inkâr] ediyorlar.

34. Celâlim hakkı için, senden önce gönderilen peygamberler tekzip olundu [yalanlandı] da tekzip ve ezâ edilmelerine karşı sabrettiler; nihayet kendilerine nusretimiz [yardımımız] geldi. Öyle ya, Allah'ın kelimât-ı va'dini değiştirebilecek hiçbir kuvvet yoktur! Alimallah sana mürselîn [rasûllerin] kıssalarından haber de geldi.

35. Eğer onların omuz dönmeleri sana pek ağır geliyorsa, haydi kendi kendine yerin dibine inecek bir baca veya göklere çıkacak bir merdiven arayıp da onlara bambaşka bir ayet [mu'cize] getirmeye gücün yettiği takdirde hiç durma! Allah dilemiş olsaydı elbette onları hidayet üzere toplardı; o halde sakın cahillerden olma!

53. Böyle bazılarını bazısıyla fitneye de düşürmüştür ki şöyle desinler: 'Â!.. Şunlar mı o Allah'ın aramızdan lütfuna lâyık gördüğü kimseler?' Allah şükreden kullarını daha iyi bilir değil mi?

54-55. Ayetlerimize iman ediyor olanlar, yanına geldikleri zaman da de ki: 'Selâm sizlere! Rabbiniz kendine rahmeti yazdı; içinizden her kim bir cahillikle bir kabahat yapmış, sonra arkasından tevbe edip düzelmiş ise, ona karşı gafûr-rahîm olmayı irade buyurdu'. Daha [işte] böyle ayetlerimizi tafsîl edeceğiz, hem mücrimlerin yolu seçilsin diye!

56. De ki: 'Ben sizin Allah'tan başka taptıklarınıza ibadet etmekten nehyedildim!' De ki: 'Ben sizin hevâlarınıza tâbi olmam; o takdirde şaşırmışım ve ben hidayete erenlerden değilmişim demek olur'.

57. De ki: 'Ben rabbimden bir beyyine üzerindeyim, siz ise onu tekzip ettiniz [yalanladınız]! Acele istediğiniz azap benim elimde değil; hüküm ancak Allah'ındır! O hakkı anlatır; hem O, dâvâ fasledenlerin en hayırlı-sıdır!'

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾ وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَا لَهُ تَرْجَاهُ مِنْ بَعْدِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾ وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْحَرَمِيمِ ﴿٥٦﴾ قُلْ إِنِّي نَهَيْتُ أَنْعِبِدَ الَّذِينَ يُدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾ قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّ وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضِي الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٨﴾ قُلْ لَوْ أَنَّ عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّي الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يُعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ يَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَأْسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾

58. De ki: 'O acele istediğiniz [azabı göndermek] benim elimde olsaydı, sizinle aramızda iş çoktan hüküm giymişti; mâmafih haksızları Allah daha çok bilir!'

59. Gayb'ın anahtarları O'nun yanındadır; onları ancak O bilir, hem kara ve denizde ne varsa bilir! Bir yaprak düşmez ve arz'ın zulümâtı [karanlıkları] içine bir habbe de gitmez ki O bilmesin! Ne bir yaş, ne de bir kuru yoktur ki her hâl bir kitab-ı mübîn'de [ilm-i ilâhîde] olmasın!

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾
 قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنَّا أَخَذْنَا اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَشَعْنَا عَلَى قُلُوبِكُمْ
 مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نَضْرِبُ الْآيَاتِ ثُمَّ مِمَّنْ
 يَصْدِفُونَ ۖ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنَّا لَيُكْرِمُنَا اللَّهُ بِعَذَابٍ لَوْ لَمْ يَكُنْ
 أَوْجُهُمْ هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَمَا نُرْسِلُ
 الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ
 عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمْ
 الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ
 اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ أَنِّي مَلَائِكَةٌ مُنْزِلَةُ
 الْمَائِدَةِ ۚ قُلْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدِي إِلَّا عِشْيَا رَبِّي عَالِمٌ ۚ
 أَتَنْفَكُونَ ۖ ﴿٤٩﴾ وَأَنْذَرِ الَّذِينَ يُخَادِعُونَ أَنَّهُمْ يُحْشَرُونَ إِلَىٰ
 رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ
 ﴿٥٠﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ
 يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ
 حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَطَرَدُوهُمْ فَتَحْكُومُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

45. Artık o zulmedip duran kavmin kökü kesilmişti. Hamdolsun Allah'a, o rabb'ul-âlemîn'e!

46. De ki: 'Söyleyin bakayım, eğer Allah sizin kulaklarınızı ve gözlerinizi alıverir ve kalplerinizi mühürleyiverirse, kimdir Allah'tan başka bir ilâh ki onu size getirip verecek?' Bak, biz ayetlerimizi nasıl evirip-çevirip türlü suretlere sokuyoruz? Sonra da onlar [bu ayetlerden] nasıl geçiveriyorlar?

47. De ki: 'Gördün mü kendinizi, şayet Allah'ın azabı ansızın yahut açıktan başınıza geliverirse, zâlimler gürûhundan başkası mı helâk olacak?'

48. Biz o gönderilen peygamberleri ancak rahmetimizin müjdecileri ve azabımızın habercileri olmak üzere göndeririz; onun için kim iman edip salâh yolunu tutarsa, onlara korku yoktur ve mahzun olacaklar onlar değildir!

49. Ayetlerimize yalan diyenlerdir ki fısıki âdet edindikleri için kendilerine azap dokunacaktır!

50. De ki: "Ben size 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır!' demem, gaybı da bilmem, size 'Ben meleğim!' de demem; ben ancak bana verilen vahye ittiba ederim [uyarım]!" De ki: 'Kör, görenle bir olur mu? Artık bir düşünmez misiniz?'

51. Hem bununla şunları inzar eyle ki rablerinin huzuruna haşrolunacaklarından korkarlar; öyle ki kendileri için onun huzurunda ne bir dost, ne bir şefaatçi yok! Gerektir ki onlar korunurlar.

52. Ve öyle rablerinin cemâlini [rızasını] isteyerek, sabah-akşam O'na dua edenleri yanından kovayım deme! Sana onların hesabından bir şey yok, senin hesabından da onlara bir şey yok ki biçareleri kovup da zâlimlerden olacaksın!

1) Bkz. Fatiha/2, an: 3

2) Bkz. Bakara/6, an:1

69. Gerçi Allah'tan korkanlara [azabından sakınanlara] onların hesabından bir şey düşmez ve lâkin bir ihtar olur belki sakınırlar!

70. Bırak, o dinlerini oyun ve eğlence edinen ve dünya [alçak] hayat kendilerini aldatmış bulunan kimseleri de bu vesile ile unu ihtar et ki bir nefis kendi kesbiyle [yaptıkları yüzünden] besalet kabzasına [azabın pençesine] düşmeye görsün, o vakit Allah'ın huzur-u celâlinde ona başka ne bir sahabet [himaye] eden bulunur, ne bir şefaât; her türlü fidyeyi denkleştirse bile kabul edilmez. Onlar azabın kabza-i besaletine [pençesine] teslim olunmuş kimselerdir; nankörlük ettiklerinden dolayı onlara sade hamîm'den [kaynar sudan] bir şarab ve elîm [gayet acı] bir azap vardır!

71-73. De ki: "Hiç biz Allah'ı bırakır da bize ne menfaat ne zarar yapamayacak nesnelere yalvarır mıyız ve Allah bizi hidayetine kavuşturmuş iken ardımıza döner miyiz? O avanak gibi ki arz'da şaşkın şaşkın dolaşırken kendini şeytanlar ayartıp uçuruma çekmekte, beride ise arkadaşları var 'Bize gel!' diye onu doğru yola çağırıp duruyorlar!" De ki: "Her halde hidayet Allah hidayeti ve

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرٌ
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾ وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لِبَغًا
وَكُفْرًا وَغَرَّتُهُمْ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا
كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ
تَعَدَّلَ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا
كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾ قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَرُدُّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ هَدَيْنَا اللَّهُ كَالَّذِي
أَسْتَفْتَاهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانًا لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُوهُ إِلَى الْهُدَى اثْنًا قُلْ إِنْ هُدَى اللَّهُ هُوَ الْهُدَى
وَأْمُرْنَا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَأَقِمْ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ
قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

Şöyle emredildik: 'Halis müslim olalım rabb'ul-âlemîn'e! Hem namazı kılın ve O'ndan korkun, haşrolunup varacağınız O; ve o gökleri, yeri yaratan hakkıyla O! Hem *ol* diyeceği gün, o da oluverir. Hak O'nun dediği! Sûr üfürüleceği gün de mülk O'nun! Hem gayba âlim, hem şehadete, hakim O'dur, habîr O!"

1)Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

2) Bkz. Fatiha/2, an: 3

3)Bkz. Nem/87, an: 3

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لُفْظًا بَلِّغُوا مَسْمُومًا إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ تَجِيئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ وَهُوَ الْفَاعِلُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّهُهُ رُسُلُنَا وَهُوَ لَا يُفَرِّطُونَ ۚ ثُمَّ رُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ۚ قُلْ مَنْ يُخَيِّكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوهُ تَضَرَّعًا وَخُفْيَةً لَّئِنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنُكَوِّنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۚ قُلْ اللَّهُ يُخَيِّكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ مُشْرِكُونَ ۚ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ۚ وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ۚ لِكُلِّ نَفْسٍ مَسْقَرٌ ۚ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَأَمَا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۚ

60. O, odur ki sizleri geceleyin kendinizden geçirir alır, bununla beraber gündüz kazandıklarınızı bilir tutar, sonra sizi onun iç inde ba'seder [uyandırır] ki mukadder olan bir ecel tamamlansın! Sonra O'nadır yine nihayet dönümünüz, sonra size haber verecek neler işliyordunuz.

61. Kullarının fevkinde kâhır O, üzerinize harekâtınızı zabteden hafaza gönderir; hatta birinize ölüm geldiği vakit, onu gönderdiğimiz melekler kabzederler [vefat ettirirler] ve onlar vazifelerinde kusur etmezler.

62. Sonra o kabzolunanlar [vefat edenler] hak mevlâları Allah'a redd teslim edilirler. Âgâh olun [iyi bilin ki] hüküm O'nun ve O, hesap görenlerin en serii [süatlisii]!

63. De ki: 'Kim kurtarır sizi o karanın, denizin zulmetlerinden [karanlıklarından], gizliden gizliye yalvara yalvara dualar ederek [şöyle] dediğiniz demler; 'Ahdimiz olsun eğer bizi bundan kurtarırsan, şeksiz şüphesiz şâkirinden [şükredenlerden] oluruz'.

64. De ki: 'Allah kurtarır sizi ondan ve her sıkıntıdan, sonra da siz müşriklik edersiniz'.

65. De ki: 'O size üstünüzden veya altınızdan bir azap salıvermeye, yahut birbirinize katıp bazınızın bazınızdan hincını tattırmaya da kâdirdir'. Bak ayetleri nasıl tasrif ediyoruz, gerek ki fıkhiyla anlasınlar!

66-67. Bu böyle hak iken, kavmin buna yalan dedi. De ki: 'Üzerinize vekil değilim! Her haberin mukarrer [kararlaştırılmış] bir zamanı var, artık ileride bilirsiniz'.

68. Ayetlerimiz hakkında münasebetsizliğe dalsınları gördüğ ün vakit de kendilerinden yüz çevir, tâ ki başka bir söze dalanlar; şayet şeytan bunu sana bir an unutturursa, hatırına geldiği gibi hemen kalk, o zâlimler gürûhu ile beraber oturmal!

1) "Üstünüzden bir azap salıvermeye..."; yani yıldırım düşmesi, taş yağması, tufan gibi semavî afetler. "veya altınızdan bir azap salıvermeye; yani zelzele, yerin göçmesi, su ve ateş çıkması gibi yeryüzü afetleri. (III/1953)

2) "Bak, biz ayetlerimizi nasıl evirip-çevirip türlü suretlere sokuyoruz?" (Krş. En'am/46)

3) *Fıkıh* bir şeyi, bir sözü illet ve hikmetiyle zevkine vararak anlamak ve hatta tatbik edecek surette anlamaktır. (III/1901)

4) Bkz. Nisa/140

82. İman edip de imanlarını bir haksızlıkla telbis etmeyen [karıştırmayan] kimseler, işte korkudan emin olmak onların hakkıdır ve hidayete erenler onlardır.

83. Bu, işte bizim o hüccetimiz ki kavmine karşı İbrahim'i e vermiştik. Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz; şüphesiz ki rabbin hakim-alim'dir.

84. Bundan maada [başka] ona İshak ile Yakub'u da ihsân ettik ve her birini hidayete erdirdik [muvaffak ettik]; daha evvel Nuh'u erdirmiştik, zürriyyetinden Dâvud'u da, Süleyman'ı da, Eyyub'u da, Yusuf'u da, Musa'yı da, Harun'u da... İşte muhsinlere böyle mükâfat ederiz.

85. Zekerîyyâ'yı da, Yahyâ'yı da, İsa'yı da, İlyas'ı da... Hep sâlihînden!

86. İsmail'i de, Elyesa'ı da, Yunus'u da, Lût'u da... Her birini âlemînin [bütün âlemlerin] üstüne geçirdik!

87. Atalarından, zürriyyetlerinden en ve kardeşlerinden bir kısmını da... ve hep bunları seçtik ve hep bunları bir doğru yola hidayetçi kıldık!

88. İşte o yol, Allah hüdasıdır, O bunu kullarından dilediğine hidayet eyler ve eğer bunlar şirk etmiş olaydılar, bütün mesailer [çabaları] heder [bir hiç] olmuş gitmişti!

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾
وَلَٰئِكَ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٣﴾
وَلَهُ فِيهَا مِزَابٌ مَّا يَشَاءُونَ وَفِيهَا يُفَوَّقُونَ أُولَٰئِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ هُمْ يُحْسِنُونَ ﴿٨٤﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٥﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٦﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٧﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٨﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٨٩﴾
وَلَهُ فِيهَا جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُنْفَخُونَ عَنْهَا صُفُوفٌ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ الْمُطَهَّرِينَ ﴿٩٠﴾

89. İşte bunlar, kendilerine kitab, hüküm, nübüvvet verdiğimiz kimseler! Şimdi şu karşıdakiler buna körlük ediyorlarsa, biz ona körlük etmeyen bir ümmeti müvekkel [vekil] kılmışız.

90. İşte o peygamberler, Allah'ın hidayetine eriştirdiği kimseler! Sen de onların gittiği yoldan yürü! 'Ben' de; 'buna karşı sizden bir ecir [karşılık] istemem! O [Kur'an] mahzâ [sırf] âlemîni irşad için ilâhî bir yadigârdır!'

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَدَأَتَيْتَ هَذَا بِنَا مَا إِلَهَةٌ إِنِّي
 أَرِيكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۖ وَكَذَلِكَ نَبِّئُ إِبْرَاهِيمَ
 مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ۖ
 فَلَمَّا جَزَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَاكِبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ
 قَالَ لَا أَحِبُّ إِلَّا فَلِينَ ۖ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ
 هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ
 الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ۖ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي
 هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ
 ۖ إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا
 وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۖ وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتَاخَا جُؤَنِي
 فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدِينِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَن يَشَاءَ
 رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ۖ
 وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ
 بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ
 الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۖ

74. Vaktiyle İbrahim babası Âzer'e 'Ne!..' demişti; 'sen putları kendine bir sürü ilâh ediniyorsun öyle mi? Doğrusu ben, seni ve kavmini açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde görüyorum'.

75. Bu suretle İbrahim'e göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk ki yakîn hâsıl edenlerden olsun!

76. Vaktâ ki üzerini gece kapladı, bir yıldız gördü, 'Bu imiş rabbim!' dedi; derken batıverince 'Ben öyle batanları sevmem!' dedi. ✱

77. Vaktâ ki ay doğmak üzere iken gördü, 'Bu imiş rabbim!' dedi; derken batınca 'Kasem ederim ki' dedi; 'rabbim beni hidayetine mazhar etmeseydi, muhakkak şu şaşkın kavimden olacaktım'.

78-79. Vaktâ ki güneş doğmak üzere iken gördü, 'Bu imiş rabbim, bu hepsinden büyük!' dedi. O da batınca 'Ey kavmim!' dedi; 'haberiniz olsun, ben sizin şirk koştüğunuz şeylerden beriyim! Ben her dinden geçip sade hakka eğilerek, yüzümü o gökleri ve yeri yaratmış olan Fâtır'a döndüm ve ben müşriklerden değilim!'

80-81. Kavmi de kendisine karşı ihticaca [delil yarışına] kalkıştı. 'O!.. Siz' dedi; 'bana Allah hakkında ihticaca mı kalkışıyorsunuz? Halbuki O, bana hakikati doğrudan doğru gösterdi. Sizin O'na şirk koştüğunuz şeylerden ise, ben hiçbir zaman korkmam; rabbim dilemedikçe onlar bana hiçbir şey yapamaz! Rabbim her şeyi ilmen ihâta buyurdu [kuşattı]; artık bir düşünmez misiniz? Hem nasıl olur da ben sizin şirk koştuklarınızdan korkarım? Baksanıza siz Allah'ın hiçbir burhan [delil] indirmedığı şeyleri, O'na şerik [ortak] koştuktan korkmuyorsunuz? Şu halde korkudan emin olmaya iki taraftan hangisi ehakk [daha lâyık], eğer bilecekseniz?'

1) Bkz. Bakara/4, an:9

2) Burada Hz. İbrahim'in bu sözü iltizamî olmayıp ilzamî ve inkârî olarak şu şekilde anlaşılmalıdır: "Bu muymuş benim rabbim?" Nitekim ayetlerin akışı bu mânâyâ açıkça delâlet etmektedir. Ayrıca E. Hamdi Yazır *Tefsir*'de ibareyi şu şekilde tercüme etmiştir: 'Bu benim rabbim ha!..' (III/1966-1967)

3) Bkz. En'am/14 ve III/1889

4) Basımda esas alınan *Meâl* metninde imla açık olmadığından bu ifadeye "O (İbrahim) 'Siz' dedi; 'bana Allah hakkında ihticaca mı kalkışıyorsunuz?" şeklinde bir mânâ (imlâ) pekâlâ verilebilirdi. Ancak *Tefsir* kısmında Hz. İbrahim'in cevabında bir 'istihfaf' maksadının bulunduğuna işaret edilmesi, bizi ibareye yukarıda olduğu gibi bir mânâ (imlâ) vermeye sevketti. (Bkz. III/1961 ve 1968)

95. Allah o dâneleri, çekirdekleri pörtleten! Ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkaran! İşte size söylüyorum, Allah O! Şimdi söyleyin nereden çevriliyorsunuz?

96. O, tan attırıp sabah çıkaran! Geceyi bir aramgâh [dinlenme zamanı] kılmış, şems u kamer'i de birer nişâne-i hisab [hesap ölçüsü]! O [bütün bunlar] işte o azîz-alîm'in takdiri!

97. Hem odur O ki karada ve denizde yolu doğrultmanız için size yıldızları sebep kılmıştır. Hakikat, ilim ehli olanlar için ayetleri tafsîl* eyledik!

98. Hem odur O ki sizi bir tek nefisten halketti. Demek bir müstekarr, bir de müstevdâ var! Hakikat ince anlayışlı/fıkıh ehli olanlar için ayetleri tafsîl eyledik!

99. Yine odur O ki semadan bir su indirdi; derken onunla her şeyin nebâtını çıkardık; derken ondan bir yeşillik çıkardık, ondan birbiri üzerine binmiş dâneler çıkarıyoruz, hurma ağacından da tal'ından [tomurcuğundan] sarkan salkımlar ve üzümlerden bağlar, zeytini de, narı da birbirine benzer benzemez... Bakın her birinin meyvesine; bir meyve verdiği vakit, bir de kemâle erişine! Şüphesiz şu size gösterilende, iman ehli olanlar için birçok ayetler vardır!

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذِكْرُكُمْ اللَّهُ مَا تَتَوَكَّلُونَ ﴿١٥﴾ فَالِقُ الْأَصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٦﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿١٨﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنْ الْخَلِّ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُجْنًا وَوَعَالِي عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٠﴾ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾

100. Bir de tuttular, Allah'a cinleri (gizli mahlûkları) şerik koştular; halbuki O onları yarattı. Bundan başka O'na oğullar vekızlar saçmaladılar; ne dediklerini bildikleri yok! O'nun zât-ı sübhanîsi onların vasıfları ndan çok münezzeh ve müteâlidir [yücedir]!

101. Göklerin ve yerin mübdîi [O]! O'na veled [O'nun çocuğunun olması] nasıl tasavvur edilir ki bir eşi bulunmak mümkün değil? O her şeyi yaratmış ve her şeye alîm!

1) Krş. Nisa/1

2) "Hepiniz bir nefisten neş'et etmiş olduğunuz halde, her birinizin bir *istikrar* haliniz, bir *istidâ* haliniz var. Sulbden rahime, rahimden dünyaya, dünyadan kabre kâh *istikrar*, kâh *istidâ* iki değişen gelen hal içindesiniz...". Çok değişik yorumların konusu olan bu iki kelime özetle hem subûtiyeti, hem de geçici olmayı ifade etmektedir. (Geniş bilgi için bkz. III/1990-1995 ve krş. Hûd/6)

Tafsîl kelimesi için bkz. Hûd/1-4, an: 2

3 "O (Allah) onları yarattı" cümlesinde 'onlar'(hum) zamiri 'cinler'(el-Cinn) kelimesine râci kılındığında cinleri yaratanın da Allah olduğu söylenmiş olur. Fakat 'hum'zamiri el-Cinn'e değil de (*cealû* fiilinin öznesi olan) müşriklere/ortak koşanlara ırcâ edilirse, ibarenin anlamı şu olur: 'Halbuki bu müşriklerin kendilerini yaratan *cinler* değil, *Allah Teâlâ*'dır!' (III/2004)

*) Tafsîl kelimesi için because. Hûd/1-4, an:2

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِثْلَ
 قُلُومِ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى
 لِلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبْدُونَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعِلَّمْتُمْ
 مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثَرَدُكُمْ فِي حَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
 ٩٢ ﴿٩١﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
 وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ
 أَنْفَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ
 قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ
 فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرَجُوا أَنْفُسَكُمْ
 الْيَوْمَ تُخْرَجُونَ عَذَابَ الْهَوْنِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
 وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى
 كَمَا خَلَقْتُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ
 وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَ كُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ
 لَقَدْ نَقَطَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

91. Allah'ı gereği gibi tanıyamadılar; çünkü 'Allah beşere bir şey indirmedir!' dediler. De ki: 'Kim indirdi o Musâ'nın insanlara bir nûr, bir hidayet olarak getirdiği Kitab'ı ki siz onu parça parça kâğıtlar yapıyorsunuz, bunları ortaya atıyorsunuz da bir çoğunu gizliyorsunuz? Bununla beraber şimdi size -ne sizin, ne atalarınızın- bilmediğiniz hakikatlar öğretilmekte!?' 'Allah' de; sonra bırak onları, daldıkları bataktaki oynaya dursunlar!

92. İşte bu da bizim indirdiğimiz bir kitab! Feyz u bereketi dünyayı tutacak, evvelki kitaplar bu tasdik etmedikçe muteber olmayacak, bir de Umm'ul-Kurâ'yı [Mekke'yi/ Mekke halkını] ve hem bütün çevresindekileri inzar edesin [uyarasin] diye ki ahireti temin edecekler buna iman ederler ve onlar namazlarının üzerine muhafız olurlar!

93. Uydurduğu yalanı Allah'a isnad eden veya kendine bir şey vahyedilmemişken 'Bana vahyolunuyor!' diyen kimseden, bir de 'Allah'ın indirdiği ayetler gibi ben de indireceğim!' demekte olan kimseden daha zâlim kim olabilir? Görsen o zâlimler ölüm dalgaları içinde boğulurken, melâike [melekler] ellerini uzatmış 'Çıkarın' diye; 'canlarınızı!' Bugün zillet azabıyla cezalanacaksınız; çünkü Allah'a karşı hak olmayanı söylüyordunuz ve çünkü Allah'ın ayetlerinden istikbar ediyordunuz [büyüklenerek yüz çeviriyordunuz].

94. Celâlim hakkı için, işte geldiniz bize teker teker ilk defa yarattığımız gibi ve o size bahşedip hayaline daldırdığımız servetleri arkalarınızın gerisine bıraktınız! Hani o sizin mevcudiyetinizde şürekâ olduklarını zu'm [zann] ettiğiniz şefaathçılarınızı da yanınızda görmüyoruz? Gördünüz ya aranızdaki rabitalar [bağlar] didik didik koptu ve o zu'metliklerinizin hepsi sizden kaybolup gitti!

1) "Siz ondan istifade edip, aydınlanacak, onunla amel edecek yerde, onu parça parça kâğıtlara koyuyor, kuru evrak hâline getiriyorsunuz..." (III/1978)

2) Ayetin -yukarıdaki tercüme esas alınan kıraate göre- muhatabının yahudiler olduğu ve 'Allah beşere birşey indirmedir' sözünü Medine'de yahudiler'in (Mâlik b. Sayf) söylediği rivayet edilmiştir. Ancak '... yapıyorlar... atıyorlar... gizliyorlar' şeklindeki bir diğer kıraate göre ibarenin gaib sigasıyla mülâhaza olunması halinde ayetin Mekke'de ve müşrikler sebebiyle nazil olduğuna hükmedilebilir. (III/1977-1979)

3) "Haydi bakalım canlarınızı çıkarın!" veya "Kendinizi kurtarın!" (III/1982)

4) "Varlığınız üzerinde bunların rubûbiyet hissesine sahip birtakım ortaklar olduklarını ve Allah'a karşı size şefaath edeceklerini zannediyordunuz". (III/1983)

111. Biz onlara dedikleri gibi melekler indirmiş olsak da, ölümler kendileriyle konuşsa da ve bütün mevcudâtı karşılarında fevc fevc haşrederek [toplayarak] kefil göstersek de -yine ihtimali yok iman edecek değillerdi; meğer ki Allah dilemiş olsun! Lâkin çokları bu hakîkatin cahili bulunuyorlar.

112. Ve böyle biz her peygamber ins ü cinn şeytanlarını düşman kılmışızdır; bunlar aldatmak için birbirlerine lâfın yaldızlısını telkin eder dururlar. Eğer rabbın dileseydi, bunu yapmazlardı. O halde bırak şunları uydurdukları hurafât [hurafeler/iftiralar] ile haşrolsunlar!

113. Bir de o yaldızlı lâfa, ahiret'e inanmayanların gönülleri aksın ve onu hoşlansınlar [beğensinler] ve bu ele geçirmekte oldukları vâridâtı [fenalıkları] elde etsinler diye öyle yaparlar.

114. 'Şimdi' de; 'Allah size mufassalan' Kitab indirmiş iken ben Allah'tan başkasını mı hakem isteyeceğim?' Kendilerine kitab verdiklerimiz de bilirler ki o tamamıyla hak olarak senin rabbinden indirilmiştir. Sakın şüphelenenlerden olma!

115. Rabbın kelimesi [kelâmı] doğrulukça da, adaletçe de tam kemâlidir; O'nun kelimelerini değiştirebilecek yok! Semî O! Alîm O!

وَلَوْ أَنَّا زَلَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبَلًا مَا كَانُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يُجْهَلُونَ ﴿١١١﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٢﴾ وَلِتَصْغَى إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾ أَفَغَيَّرَ اللَّهُ آبِئَتِي حَمًّا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾ وَإِنْ تُطِيعُوا أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ خَلَوْكُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾ إِنْ زَيْلٌ هُوَ اعْلَمَ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ اعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾ فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بَايِعْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

116. Yer[yüzün]dekilerin ekserisine uyarsan, seni Allah yolundan saptırırlar; onlar sırf zan ardından gider ve sade atarlar!

117. Her halde rabbindir en ziyade bilen kim yolundan sapıyor! Doğru gidenleri en ziyade bilen de O!

118. O halde eğer O'nun ayetlerine inanan mü'minler iseniz, üzerlerine Allah ismi anılmış olanlardan yayın!

1) İns ü cinn şeytanları: İnsanlardan olan şeytanlar ve cinlerden olan şeytanlar ki gerek insanlardan, gerekse cinlerden olsun serkeş, mütekebbir, fitneci, inatçı, ele avuca sığmaz, kaypak, yola gelmez olanların hepsi *şeytan* denir. Diğer bir yoruma göre: 'İnsanlara musallat, insan aldatmaya mahsus şeytanlar, cinne mahsus, cinnileri aldatmaya mahsus şeytanlar.' (III/2029)

2) "İç bozuk, dışı süslü aldatıcı sözler" (III/2032)

3) "Hiçbir şüphe ve iltibasa mahal kalmayacak bir şekilde/hak batıldan ayırt- edilerek beyan ve tafsil olunmuş bir halde..." (III/2033)

4) "Allah size, sair mu'cizelere ihtiyaç bırakmayan böyle mufassal bir kitap indirmiş ve bu suretle hükmünü kesin bir biçimde beyan ve tebliğ etmiş olduğu halde, ben şimdi şeytanların (kâhinlerin) yaldızlı sözlerine meyledeceğim de, aramızda haklıyı haksızı ayırmak için Allah'ın hükmünü bırakıp, ona karşı Allah'tan başkasını mı seçeceğim?" (III/2034)

ذِكْرُ اللَّهِ رَبِّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝ لَا تُذِرْكُمُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُذِرُكُمْ
الْأَبْصَارُ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝ قَدْ جَاءَكُمْ نَبَأٌ مِنْ رَبِّكُمْ
فَقُلْ أَبْصِرْفِي نَفْسِي وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ
۝ وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِيُقْوُوا دَرَسَتْ وَلَبِئْسَ يَتْلُمُ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝ اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَاعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا
جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ۝ وَلَا
تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ
عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ
فَيُنْشِئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَمْدًا
أَيْمَانِهِمْ لَنْ يُجَاءَهُنَّ نَهْمًا يَنْ يَوْمُنِ بِهَا قُلُوبًا لَئِنْ الْآيَاتُ عِنْدَ
اللَّهِ وَمَا يُشْعُرُكُمْ تَبَيَّنَّا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝
وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

102-103. İşte size bu evsaf [vasıflar] ile işaret olunan zât-ı a'lâdır Allah rabbiniz; başka tanrı yok, ancak O! Herşeyin hâlıkı O! O halde O'na kulluk edin, herşeye karşı dayanılacak vekil de O! O'nu gözler idrâk etmez, gözleri O idrâk eder. Öyle lâtif, öyle habîr O!

104. Hakikat, rabbinizden size birçok basiretler [deliller, ayetler] geldi; artık kim gözünü açar görürse kendi lehine, kim de körlük ederse kendi aleyhinedir ve o halde ben [rabbiniz Allah] size karşı muhafız değilim!

105. Yine ayetleri böyle şekilden şekle koyuyoruz ki hem o körlük edenler sana 'ders almışsın!' desinler, hem onu ilim şânından olanlar için tebyîn [beyan] edelim!

106-107 Rabbinden sana ne vahyolunuyorsa, ona tâbi ol! Başka ilâh yok, ancak O! Müşriklere bakma! Allah dileseydi, müşrik olmazlardı; biz seni onların üzerine murâkib [gözcü] göndermedik, sen onlara vekil de değilsin!

108. Mâmafih onların Allah'tan beride taptıklarına sebb de etmeyin [sövmeyin] ki cehaletle tecavüz ederek Allâh'a sebbetmesinler! Her ümmete böyle amellerini tezyin etmişizdir [hoş göstermişizdir] sonra ise hep dönüp Allah'a varacaklar; o vakitkendilerine tamamen haber verecek ne yapıyorlardı!

109. Bir de olanca yeminleriyle Allah'a kasem ettiler ki eğer kendilerine bambaşka bir ayet gelirse imiş, her halde ona iman edeceklermiş!.. De ki: 'Ayetler ancak Allah'ın nezdinde!' Siz ne bileceksiniz ki doğrusu onlar o ayet geldiği vakit de iman etmeyecekler!

110. Biz onların kalplerini ve gözlerini ters döndürürüz; ilkin buna iman etmedikleri gibi bırakıveririz kendilerini de tuğyanları [azgınlıkları] içinde körü körüne bocalar giderler!

1) "Allah verdiği basirete, gönderdiği basiretlere körlük eden sizin gibi nankör kâfirlerin, müşriklerin kendi iradeleriyle yaptıklarında hâfız ve hâmisî değildir, aksine rakibidir". Müfessirler *hafız* ism-i şerifini *rakib* mânâsıyla tefsir ettiklerinden dolayı bu ayetin Rasûlullah'ın lisanı üzere vârid olduğunu söylemişler ve bunu 'Yâ Muhammed! De ki: Sizin üzerinize *hafız* (amellerinizi murâkabe ve hıfz ederek muâhaze edecek olan rakib) ben değilim, Allah'tır. Ben ancak bir rasûlüm' meâlinde tefsir etmişlerdir. Biz bu tevili pek de muvafık bulmuyoruz. (III/2020)

2) Bir kiraate göre: "Sen kitab ehliyle, okumuş bir takım kimselerle müzakere etmişsin, vahiyle değil müzakereyle söylüyorsun". Bir başka kiraate göre: "Senin okuduğun şeyler zamanı geçmiş, bugün için hükmü kalmamış eski şeyler". (III/2020-2021)

125-127. Hasılı, Allah her kimi hidayetinde erdirmek isterse, İslâm'a sinisini açar/gönlüne genişlik verir; her kimi de dalâlete bırakmak isterse, onun da kalbini daraltır, öyle sıkıştırır ki sanırsın öfkesinden göğün çıkacak! İmana gelmezleri, Allah o murdarlık içinde hep böyle bırakır! Bu (İslâm) ise, doğrudan doğru rabbinin yolu! Cidden aklını başına alacak bir kavim için ayetleri tafsîl eyledik. Rablerinin indinde dâr'us-selâm/selâm yurdu onlarındır, bütün yapacak oldukları işlerde kendilerinin velîsi de O'dur!

128. O hepsini toplayıp haşredeceği gün 'Ey cin mâşeri! Hakikaten şu ins'e çok ettiniz!' diye; bunların İns'ten olan yardakları 'Yâ rabbena!' diyecekler; 'yekdiğerimizden [birbirimizden] istifade ettik ve bizim için takdir buyurmuş olduğun ecele yettik' Buyuracak ki; 'Ateş, ikametgâhınız! Allah'ın dilediği zamanlardan başka hepiniz ondasınız!' Hakîkat, rabbin hakîm'dir, habîr'dir.

129. Ve işte biz, zâlimlerin bazısını bazısına -kesbleri [kazandıkları günahlar] sebebiyle- böyle dost ederiz.

فَنُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يُشْرَحُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ
بُرِيَ أَنْ يَضِلَّهُ يُجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَقُ
فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ أَلْبَسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَذْكُرُونَ ۝ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُمْ وَلِيَهُمْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ
مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْمَعْ بَعْضُنَا
بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَعْلَانَا الَّذِي أَجَلْتْ لَنَا قَالُوا لَنَا رُتُوبُكُمْ
خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۝
وَكَذَلِكَ نَقُولُ بَعْضُ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝
يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ
عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ هِيَ الْحَيَوَةُ الدُّنْيَا
وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ۝ ذَلِكَ أَنْ
كَرَّ بَيْنَ رَبِّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ۝

130. "Ey ins ü cin mâşeri [topluluğu]! İçinizden size ayetlerimi anlatır ve bu gününüzün gelip çatacağını haber verir peygamberler gelmedi mi?" 'Yâ rabbena!' diyecekler; 'kendilerimizin aleyhine şahidleriz'. Evet! Dünya [alçak] hayat onları aldattı da kendi aleyhlerinde olarak-kâfir idiklerine şahid oldula.

131. Bu şundan ki rabbin memleketleri -ahâlisi gafil haldeler iken- zulüm ile helâk edici değildir...

1) 'Ey gizli şeytan cemiyetleri! İnsanlardan çoğuna göz diktiniz, pek çoklarını azıttınız, sapıttınız, insanlıktan çıkardınız, cinn sürüsüne kattınız da avanenizi, cemiyetinizi çoğalttınız ha!' (III/2053)

2) "Bize verdiğiniz sürenin sonuna geldik!" (III/2053 ve kırs. En'am/2, an:1)

3) "Allah'ın dilediği müddet müstesna!" Buradaki 'ateşte ebedî kalmak'tan yapılan istisna, bazı şahıslara değil, bazı zamanlara aittir. Nitekim kâfirlerin, Allah'ın dilediği bazı zamanlar ateşten çıkarılıp, soğuğa (zemherir'e) atılacağı, sonra yine ateş e döndürülecekleri rivayet olunmuştur. (III/2054)

4) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

Bkz. Hûd/T-4; an: 2

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ عَلَيْكُمْ مِنْهُ وَقَدْ فَضَّلَ لَكُمْ مَا
 حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّوا إِلَيْهِ وَإِنْ كَثُرَ الْيُضْلُونَ
 بَاهُوا أَنَّهُمْ بَغِيرُ عِلْمِ إِنْ رَبِّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾ وَذَرُوا
 ظَاهِرَ الْأَمْرِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأَرْشَ سَيُجْزَوْنَ
 بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ أَسْمُ اللَّهِ
 عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفُسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ
 لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾ أَوْ مِنْ
 كَانَتْ مِتًّا فَاجْنِبْنَاهُ وَجَعَلْنَاهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
 النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِحَارِجٍ مِنْهَا
 كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَأْمُرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَكَذَلِكَ
 جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ كَاذِبًا مُجْرِمًا لِيُنْكَرُوا بِهَا وَمَا يَنْكُرُونَ
 إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾ وَإِذَا جَاءَ نَهُمُ آيَةٌ قَالُوا
 لَنْ نُؤْمِنَ بِحَقِّ نُوْقِي مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُولُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ
 حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ لِيُصِيبَ الَّذِينَ جَرَمُوا صَغَارًا
 عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

119. O size -muztarr olduklarınız [yemek zorunda kaldıklarınız] müstesna olmak üzere- haram kıldığı neler ise ayrı ayrı bildirmiş iken, üzerlerine Allah ismi anılmış olanlardan niye yemeyeceksiniz? Evet birçokları bildiklerinden değil, mucerred [sırf] hevâlarıyla halkı behemehal [her halukârda] dalâlete düşürüyorlar. Şüphesiz ki rabbindir o mütecavizleri en ziyade bilen!

120. Günahın açığını da bırakın, gizlisini de; çünkü günah kazananlar, yarın kazandıklarının cezasını muhakkak çekecekler!

121. Üzerlerine Allah ismi anılmamış olanlardan yemeyin; çünkü o, kat'i bir fısıktır! Bununla beraber şeytanlar kendi yâranına sizinle mücadele etmeleri için mutlaka telkinatta bulunacaklardır; eğer onlara itaat ederseniz şüphesiz siz de müşriksinizdir!

122. Hem bir adam ölü iken biz onu diriltmişiz ve kendisine bir nûr vermişiz, insanlar içinde onunla yürüyor; hiç o, bi't-temsil [mesela] zulmetler [karanlıklar] içinde kalmış ve ondan bir türlü çıkamayacak bir halde bulunan kimse gibi olur mu? Fakat kâfirlere amelleri öyle yaldızlı gösterilmektedir.

123. Böyle her karyede [şehirde] de mücrimlerinin büyüklerini mevkide bulundurmaktayızdır ki orada mekr [hilekârlıklar] yapsınlar; halbuki bunlar mekri başkasına değil, kendilerine yapıyorlar da farkına varmıyorlar!

124. Bunlara bir ayet geldiği zaman 'Allah'ın peygamberlerine verilen risâlet aynıyla bizlere verilmedikçe sana asla imân etmeyiz!' diyorlar. Allah, risâletini nereye tevdi edeceğini [vereceğini] daha iyi bilir! Mekârlıklarından dolayı [yaptıkları hilekârlıklar sebebiyle] öyle mücrimlere yarın Allah yanında hem bir küçüklük, hem pek şiddetli bir azap isabet edecek!

1) Bkz. Bakara/173, an:1-2; Mâide/3; En'am/145; Nahl/115

2) *Günahın açığı*: a) 'Açıktan açığa alenen yapılan günah/kötü fiil', b) 'Gizli de yapılsa, kötülüğü/kötü olduğu açık ve bedihî olan günah/fiil' *Günahın gizlisi*: a) 'Gizlice yapılan günah/kötü fiil' b) 'Açıktan da yapılsa, kötülüğü/kötü olduğu gizli olan, hemen anlaşılmayıp sonradan ortaya çıkan ve evvel emirde günah olduğu bir delile ve habere dayanan kötü fiil/günah'. (III/2039)

3) 'Emre itaatten çıkmaktır' ve hatta bazı durumlarda dinden çıkmak, şirke düşmektir. (III/2042)

4) *Şeytanlar*: Cin şeytanları, *Yâranı (dostları)*: İnsanlardan şeytanlar. Bir rivayete göre *Şeytanlar* ile İranlı mecusîlere *Dostları* tabiriyle de cahiliye döneminde aralarında bir dostluk ve ilişki bulunan Kureyş müşriklerine işaret olunmaktadır. (III/2043-2044)

138. Zu'umlarınca [zanlarına dayanarak] dediler ki: 'Şunlar ilişilmez en'âm ve hars [hayvanlar ve ekinler]; bunları ancak dilediğimize yedireceğiz. Şunlar da sırtları haram edilmiş en'am! Diğer birtakım en'âmı da Allah'ın ismini anmadan boğazlarlar, hep bunları Allah'a iftira ederek yaparlar. İftira ettikleri için Allah yakında cezalarını verecek!

139. Bir de 'Şu en'âmın karınlarındaki yavrular sırf erkeklerimizin; kadınlarımıza ise haram! Eğer ölü doğarsa, o vakit onda hepsi ortak!' dediler. Allah onlara isnadlarının cezasını yakında verecek; her halde O hakîm'dir alîm'dir!

140. Bilgisizlikle, düşüncesizlikle evlatlarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine merzûk buyurduğu nimetleri Allah'a iftira ederek haram ve memnû [yasak] kılanlar, şüphe yok ki ziyan ettiler, şüphe yok ki yanlış gittiler ve hiç bir zaman muvaffak olmadılar.

141. O ma'ruş ve gayr-ı ma'ruş [çardaklı-çardaksız] cennet-âsâ [cennet gibi] bağları, o tatları [ve] yemişleri muhtelif mezruâtı [ekinleri], o hurmaları, zeytinleri, narları birbirlerine hem benzer hem benzemez bir halde vücuda getiren hep O'dur! Her biri mahsul verince mahsûlünden yeyin, hasad günü hakkını da verin, bununla beraber israf etmeyin; çünkü O, israf edenleri sevmez!

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ رَحِمْتٌ جَعَلْنَاهَا زِينَةً لِّآلِنَا
بِرِغْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ
اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ
خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مِنْتَهُ
فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُنَّ أَنْتَ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا
بَغْيِرَ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ
قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ
جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالْأَنْخُلَ وَالزَّرْعَ
مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالزَّيْتُونَ مَتَشَابِهًا
وغيرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ
حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ وَمِنْ
الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَسٌ كُلُّوا مِنْ ثَمَرِهَا مَا رَزَقَكُمْ اللَّهُ وَلَا
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾

142. En'am içinden gerek yük götüreni ve gerek serileni vücuda getiren de O! Allah'ın size merzûk kıldığı nimetlerden yeyin, fakat Şeytan'ın adımlarına uymayın; çünkü o sizin için açık bir düşmandır!

1) Krş. Mâide/103, an: 3

2) Krş. Bakara/3, an: 6

3) Döşek gibi yere döşenen, yatırılıp kesilen veya 'yünlerinden, kıllarından döşekler, yaygılar yapılan' veya 'yeryüzüne serilip yayılan' (III/2071)

4) Bkz. Bakara/208, an: 3

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ
 عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾ وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ
 إِنْ نَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ
 كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿١٣٣﴾ إِنْ مَا تُوْعَدُونَ
 لَأَيُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُجْرِبِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا
 عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
 مَنْ يَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْقَالِمُونَ
 ﴿١٣٥﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ
 نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا
 فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ
 وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ
 مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾ وَكَذَلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ
 الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائِهِمْ
 لِيُزِدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ
 اللَّهُ مَا فَعَلُوا قَدْ زَهُمَ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

132. ... ve her biri için amellerinden dereceler vardır; rabbın ne işlediklerinden gafil de değil!

133-134. Rabbin ganî, merhametli; yoksa dilerse sizi ortadan kaldırır, arkanızdan yerinize dilediğini getirir, nasıl ki sizi başka bir kavmin zürriyyetinden inşa buyurdu. Size edilen va'd ü vaîd muhakkak başınıza gelecektir, siz onun önüne geçemezsiniz!

135. 'Ey kavmim!'de; 'bütün kuvvetinizle yapın yapacağınızı, ben vazifemi yapıyorum. Artık yakında bileceksiniz dünya evinin sonu kimin olacak? Şu muhakkak ki zâlimler felâh bulmazlar!'

136. Tuttular, Allah için O'nun yarattıklarından; hars ve en'âmdan [ekinlerden ve hayvanlardan] bir hisse ayırdılar, zu'umlarınca [zanlarına dayanarak] 'Şu' dediler; 'Allah için, şu da şeriklerimiz [ilahlarımız] için!' Amma şerikleri için olan Allah tarafına geçmez, Allah için olana gelince, o şerikleri tarafına geçer. Ne fena hükümet yapıyorlar!

137. Yine bunun gibi müşriklerden çoğuna evlatlarını öldürmeyi de o taptıkları şerikler iyi bir şey gibi gösterdi; hem kendilerini ifnâ [helâk] etmek için, hem dinlerini berbad edip şaşırmaq için! Eğer Allah dileseydi, bunu yap[a]mazlardı. O halde bırak onları, uydurdukları kanunlarla ne halleri varsa görsünler!

1) Arap müşrikleri ekip-bıçıkları ekinlerden ve yetiştirdikleri deve, sığır, koyun, keçi gibi hayvanlardan bir kısmını kendi fikirlerince Allah için, bir kısmını da diğer ilahları için ayırırlardı. 'Allah için' dediklerini misafire ve fakirlere, diğer ilahları için ayırdıklarını da onların masraflarına ve huzurlarında yapılacak ayin ve törenlere, kesilecek kurbanlara, hizmetlilerin ücretlerine sarfederlerdi. Sonra bakarlar 'Allah için' diye ayırdıkları iyi çıkar, neşv ü nûma bulursa, dönerler onu ilahlarına tahsis ederler, fakat ilahları için ayırdıkları iyi çıkarsa onu onlar nâmına bırakırlar, 'Allah ganî'dir, bunlarsa fakir' derlerdi. Bu suretle ilahlarını Allah'a tercih ederler ve 'Allah için' ayırdıklarını 'Allah için' sarfetmezlerdi. (III/2060)

2) 'Bunların hükümleri ne fena, ne cahilâne, ne zâlimâne hükümdür!' (III/2060)

147. Bunun üzerine seni tekzîbe [yalanlamaya] yeltenirlerse, de ki: 'Rabbiniz bitmez tükenmez bir rahmet sahibi; fakat mücrimler gürûhundan be'si de [azabı da] reddedilemez!'

148. Müşrik olanlar diyecekler ki; 'Allah dileseydi ne biz müşrik olurduk, ne atalarımız, ne de birşey haram kılabilirdik'. Bunlardan evvelkiler de böyle tekzîb etmişlerdi; nihayet azabımızı tattılar. 'Hiç' de; 'ilim denecek bir şeyiniz var mı ki bize çıkarasınız?' Siz sırf bir zan ardından gidiyorsunuz ve siz ancak atıyorsunuz!

149. 'İşte' de; 'hüccet-i balîğa' ancak Allah'ın! Evet! O dileseydi, sizi hep birden hidayete erdirirdi!'

150. 'Haydin!' de; 'Allah bunu haram etti diye şahadet edecek şahidlerinizi getirin!' Eğer gelir, şahadet ederlerse sen onlarla beraber şahadet etme! Ayetlerimizi tekzîb edenlerin, O ahiret'e inanmayanların hevâlarına tâbi olma! (Nasıl olursun ki) bunlar rablêrine başkasını denk tutuyorlar!'

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَّبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُنَا أَنْ نَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ لِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ مِمَّ شُهَدَاءُ كُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾ قُلْ عَالِمُ الْأَنْثَىٰ مَا حَرَّمَ رَبِّي كُفٌّ عَنْكُمْ إِلَّا شُرْكُكُمْ بِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ أَمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَضَعَتْ لَكُمْ لَعْنَتُكُمْ تَقْتُلُونَ ﴿١٥١﴾

151. De ki: Geliniz, size rabbiniz neleri haram kıldı okuyayım: O'na hiçbir şeyi şerik [ortak] koşmayın, babanıza ananıza iyilikten ayrılmayın, yoksulluk yüzünden evladınızı öldürmeyin -sizin de olanların da rızkınızı biz veririz-, fevahişe [zinaya ve benzeri fuhşiyâta] -açığına da, gizlisine de- yanaşmayın, Allah'ın muhterem kıldığı nefsi haksız öldürmeyin! İşittiniz â, işte size O bunları ferman buyurdu, gerektir ki aklınız erer...

1) 'Yalancılığınızı belîğ bir şekilde ispat edecek, son derece açık, sağlam, sabit, çelişkisiz ve ibtali mümkün olmayan delil.' (III/2085)

2) Krş. En'am/1

ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ
 قُلِ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ
 أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبِيُّنِي يَعْلَمُ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٧﴾
 وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلِ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ
 أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ
 شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمُ اللَّهُ بِهِذَا فَمَنْ ظَلَمَ مِنْكُمْ فَتْرَى عَلَى
 اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ الْتَّاسُ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
 الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٨﴾ قُلِ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا
 عَلَى طَائِعِهِ بِطَعْمِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا
 أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رُجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ
 بِهِ فَمِنْ أَضْطَرٍّ غَيْرٍ بَاطِلٌ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ
 رَحِيمٌ ﴿١٤٩﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ
 ذِي ظِفْرِ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُومَهُمَا
 إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ
 بِعَظْمِهِ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿١٥٠﴾

143. Sekiz eş; koyundan iki, keçiden iki! De ki: 'İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişi mi, yoksa iki dişinin rahimlerinin müstemil olduklarını mı? Eğer sâdıksanız bana bir ilim ile haber verin!'

144. Ve deveden iki, sığırdan iki! De ki: 'İki erkeği mi haram kıldı, yoksa iki dişi mi, yoksa iki dişinin rahimlerinin müstemil olduklarını mı? Yoksa Allah size bu tahrîmi [yasağı] ferman buyururken şahidler miydiniz? Öyle bigayri ilmin nâsı idlâl için uydurduğu yalanı Allah'a isnad edenden daha zâlim kim olabilir? Her halde Allah zâlimler gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

145. De ki: 'Bana vahyolunanlar içinde bu haram dediklerinizi yiyecek bir adama haram kılınmış birşey bulmuyorum, meğer ki şunlar olsun: Ölü yahut dökülen kan yahud hıncır [domuz] eti - ki o şüphesiz bir pistir- yahut Allah'tan başkasının ismi anılmış sarîh bir fîsk ki bunlarda da her kim muztarr olursa, diğer bir muztarra tecavüz etmediği ve zaruret miktarını aşmadığı takdirde şüphe yok ki Allah gafûr'dur rahîm'dir!'

146. Yahudilere her tırnaklıyı haram kıldık; bir de bunlara sığır ve en'âmdan [davardan] sırtlarında olan veya bağırsakları üzerinde bulunan veya kemikle ihtilâl eden [karışan] kuyruk kısmından maada [başka] yağlarını dahi haram kıldık; fakat bunu onlara bağıyleri [isyan ve zulümleri] yüzünden bir ceza yaptık! Şüphesiz biz her hususta sadıkız.

1) 'Sekiz eş' ikisi koyun, ikisi keçi, ikisi deve, ikisi sığır cinsinden olmak üzere erkek ve dişi dört çift, fakat sekiz zevctir. Burada 'sekiz zevc/eş' denilmesine rağmen, dört çift sayılmıştır. Çünkü 'zevc' ikisinin değil, ikiden birinin diğerine nazaran isimdir. İkisine birden 'Zevcan, zevceyn' (çift) denilir. Bu bakımdan 'zevc' tam anlamıyla bizim 'çift' dediğimiz değil 'eş'; yani bir çiftin her bir tekidir. (III/2072)

2) "İlimsiz olarak insanları yoldan çıkarmak/saptırmak için..."

3) "Bunlardan yemek zorunda kalırsa..." (krş. En'am/119)

4) Krş. Bakara/173, an: 1-2; Maide/3, En'am/1119; Nahl/115

5) Bkz. Nisâ/161

158. Onlar ancak şunu gözetiyorlar ki kendilerine melekler geliversin veya rabb'in geliversin veya rabb'inin bazı alâmetleri geliversin! Rabb'inin bazı alâmetleri geldiği gün, evvelce iman etmemiş veya imanında bir hayır kazanmamış bir nefse o günkü imanı hiçbir fayda vermez. De ki: 'Gözetin, çünkü biz şüphesiz gözetiyoruz'.

159. Dinlerini tefrikaya düşürüp de şî'a şî'a olanlar var â, senin onlarla hiçbir alâkan yoktur, onların işi Allah'a kalmıştır; sonra O kendilerine ne ettiklerini haber verir.

160. Kim bir hasene [iyilik] ile gelirse, ona on misli verilir; kim de bir seyyie [kötülük] ile gelirse, ona ancak misliyle ceza edilir ve hiçbirine haksızlık edilmez!

161. De ki: 'Beni rabbim şeksiz dosdoğru bir yola hidayet buyurdu/doğru payidâr bir dine, başka dinlerden sıyrılıp sade hakka müteveccih hanif olan İbrahim'in milletine [dinine] ki o hiçbir zaman müşriklerden olmadı!'

162. 'Benim' de; 'cidden namazım, ibadetlerim, hayatım, mematım [ölümüm], hep rabb'ul- âlemîn olan Allah içindir! Şeriki yoktur O'nun! Ben bununla emrolundum ve ben müslimînin evveliyim!'

164-165. 'Allah' de; 'her şeyin rabbi iken, hiç ben O'ndan başka rab mı isterim? Herkesin kazandığı ancak kendi boynuna geçer, vizir çekecek bir nefis başkasının vizirini çekmez;

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْظَرُوا أَنَا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾ إِنَّا لَذِينَ قُرْآنِهِمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾ مَرْجَاءُ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالِهَا وَمَرْجَاءُ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾ قُلِ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾ قُلِ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾ قُلِ اعْبُدُوا اللَّهَ أَبْغَى رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَتَكِبْ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهِمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾ وَهُوَ الَّذِي يَجْعَلُكُمْ عِلَافَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

sonra hep dönüp rabb'inize varacaksınız, o vakit O size ihtilâf etmekte bulundunuz hakîkati haber verecek! O, odur ki sizi arzın halifeleri yaptı ve bazınızı bazınızın derecelerle fevkine çıkardı; bunun hikmeti ise, sizi size verdiği şeylerde imtihan etmektir! Şüphe yok ki rabb'in seriul-ikab, yine şüphe yok ki O yegâne gafûr, yegâne rahîm!

1) "Dinin bazı hükümlerini tanıyıp, bazısını tanımayarak parçalayan veya dinlerini *tevhid-i hak*'ta toplamayıp çeşitli emeller, ilahlar, liderler ve türlü türlü yollarla çatallandıran ve her biri ayrı bir reise ve başka bir hiss ü hevaya taraftarlık ederek fırka fırka olup tefrikaya düşenler var â..." (III/2110)

2) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

3) "Allah'a teslim olanların birincisiyim/en önündeyim!" (III/2114)

4) Ne günah yapmakta, ne de ceza çekmekte vekâlet olmaz. Herkes yaptığı günahı kendi yapar ve cezasını kendi çeker. (III/2115)

5) "Murad ettiği zaman bir anda belâlarını veren". (III/2117)

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ
وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلَفُ نَفْسًا إِلَّا
وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ
أَوْفُوا ذِكْرَكُمْ وَصِيَّتْكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾ وَأَنَّ مِمَّا
صِرَاطِ اللَّهِ مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ
عَنْ سَبِيلِهِ ذِكْرَكُمْ وَصِيَّتْكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ آتَيْنَا
مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ
وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ يُلْقَا رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾ وَهَذَا
كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
﴿١٥٥﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ
مِّن قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عِندَ رَبِّنَا لَمَّا هُلِينَّ ﴿١٥٦﴾ أَوْ تَقُولُوا
لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُم فَقَدْ
جَاءَكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ
كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سََجْحَى الَّذِينَ يَصْدِفُونَ
عَنْ آيَاتِنَا سَوْءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُصْذِفُونَ ﴿١٥٧﴾

152. "... ve yetim malına yaklaşmayın, ancak rüşdü ne erinceye kadar en güzel suretle başka! Ölçeği tartıyı tam ve denk tutun -bir nefse ancak vüs'unu teklif ederiz- söz sahibi olduğunuz vakit de hep adaleti gözetin vелеvse hısımlarınız [akrabanız] olsun, Allah'ın ahidini yerine getirin! İşittiniz â, işte size O bunları ferman buyurdu, gerektir ki düşünür tutarsınız.'

153. Bir de şu: 'Benim dosdoğru yolum, hep onu [Tevhîd'i] takip edin, başka yollar takip etmeyin ki sizi O'nun yolundan saptırıp parçalamasınlar'. Duydunuz â, işte size O bunu ferman buyurdu, gerektir ki korunur, muttakî olursunuz.

154. Sonra biz Musa'ya o Kitab'ı [Tevrat'ı] verdik ki güzel tatbik edene tamamlamak ve her şeyi tafsîl etmek ve bir hidayet [rehber], bir rahmet olmak için, gerektir ki onlar rablerinin likâsına iman etsinler!

155-157. Bu [Kur'an] ise tam bir kitab, onu biz indirdik, çok mübarek! Bundan böyle buna tâbi olun ve korunun, gerektir ki rahmetimize erésiniz, demeyesiniz ki; 'Kitab yalnız bizden evvel iki tâifeye [yahudilere ve hristiyanlara] indirildi ve doğrusu biz onların tedrisatından katiyyen gafil bulunuyoruz'. Yahut demeyesiniz ki; 'Eğer bize Kitab indirilmiş olsaydı, her halde onlardan daha ziyade muvaffak olurduk!' İşte size rabbinizden beyyine geldi, hidayet de geldi, rahmet de geldi; artık Allah'ın ayetlerini inkâr eden ve onlardan men'e kıyam eyleyenden daha zâlim kim olur? Elbette biz o ayetlerimizi men'e kıyam edenleri, bu kabahatleri yüzünden azabın en müthişiyile cezalandıracağız!

1) "Yetişkin oluncaya kadar mümkün olan en güzel velayet ve vesayet müstesna, yetimlerin mallarına yaklaşmayın"; yetişkin olduklarında mallarını onlara teslim edin! (Kırs. Nisa/6)

2) "Bir kimseyi ancak gücü nisbetinde sorumlu tutarız!"

3) "Allah'ın ahidlerini ifa için dinde muhtaç oldukları her şeyi ayrı ayrı beyan eylemek için..." (III/2099- 2100)

4) "Rablerinin huzuruna varacaklarına/O'nunla karşılaşacaklarına..." (III/2100)

5) "Biz o kitapların dilini bilmiyoruz, okuyup anlayamayız ve içinde ne yazdığına vakıf değiliz". (III/2102)

6) "İnsanların Allah'ın ayetlerine yönelmelerine engel olan, onları ayetlerden çeviren kimselerden..." (III/2103)

12. 'Sana' buyurdu; 'emrettiğim halde secde etmemene mâni ne oldu?' 'Ben' dedi; 'ondan hayırlıyım; beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın!'

13. 'Hemen' buyurdu; 'in oradan! Ne haddine ki orada tekebbür edesin [büyüklenesin]! Haydi çık, çünkü sen alçaklardansın!'

14. 'Bana' dedi: 'ba'solunacakları [dirilecekleri] güne kadar mühlet ver!'

15. Buyurdu ki: 'Haydi mühlet verilenlerdensin!'

16-17. 'Öyle ise' dedi; 'beni azdırmana karşılık yemin ederim ki ben de onları saptırmak için her halde senin doğru yoluna oturacağım, sonra onlara önlerinden ve arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım; sen de çoğunu şükredici bulmayacaksın!'

18. 'Çık oradan mezmûm, matrûd [kınanmış ve kovulmuş] olarak!' buyurdu; 'kasem ederim ki onlardan her kim sana uyarsa, katiyyen ve kâtibeten [hiç kuşkunuz olmasın] sizin mecmuunuzdan [hepinizden] cehennemi doldururum!'

19. Ve 'Yâ Âdem! Mesken et o cenneti sen zevcenle de ikiniz dilediğiniz yerden yeyin ve şu ağaca yaklaşp da zâlimlerden olmayın!'

20-21. Derken Şeytan bunlara kendilerinden, örtülmüş olan çirkin yerlerini açmak için ikisine de vesvese verdi ve 'Sizi rabbiniz başka bir şey için değil, sırf melek

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۝ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ۝ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۝ قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ ثُمَّ لَا يَنَالُهُمْ مِنَ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ۝ قَالَ أَخْرَجْنَا مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا لِمَنِ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ۝ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝ فَوَسَّوَسَ لُهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَائِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ وَتَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ۝ وَقَا سَمِعْتُمَا أَنِّي لَكُمْ لِلنَّاصِحِينَ ۝ فَدَلَّيْهُمَا بِعُرْوَةٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَاوَاهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وُرْقٍ لَ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِذَا الشَّيْطَانُ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝

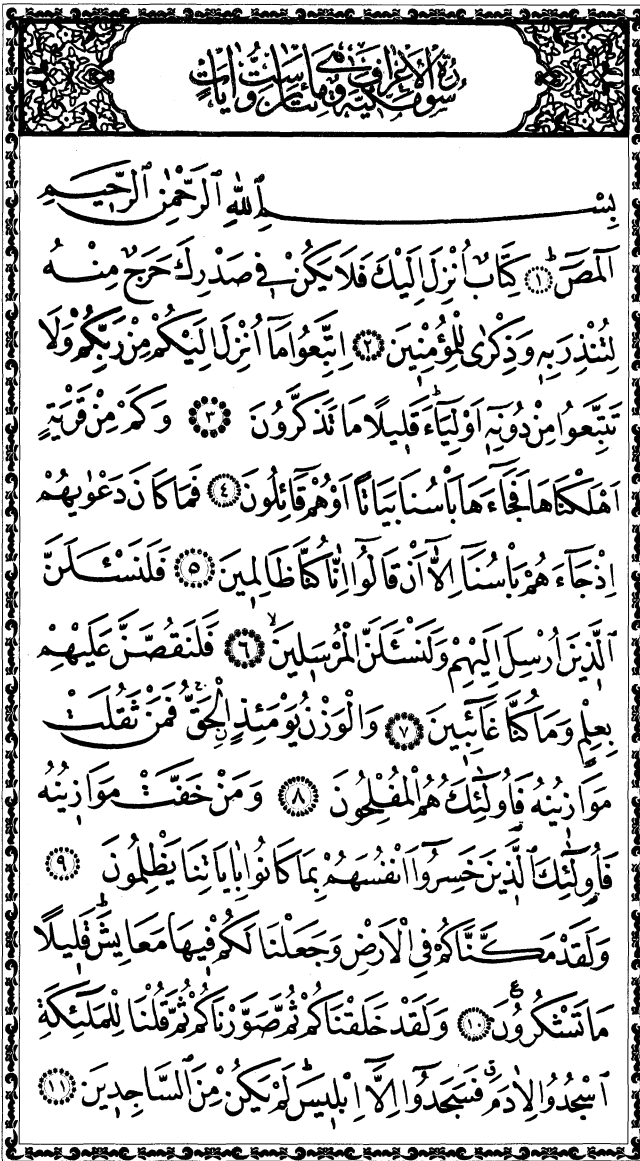
olacağınız yahut ebediyyen kalanlardan olacağınız için bu ağaçtan nehyetti' dedi' ve 'Her halde ben sizin hayrınızı isteyenlerdenim' diye ikisine de yemin etti.

22. Bu suretle kandırarak ikisini de sarktırdı; onun üzerine vaktâ ki o ağacı tattılar, ikisine de çirkin yerleri açılıverdi ve başladılar cennet yapraklarından üzerlerine üst üste yamıyorlardı. Rableri de kendilerine nidâ etti: "Ben sizi bu ağaçtan nehyetmedim mi ve size 'Haberiniz olsun bu şeytan açık bir düşmandır size!' demedim mi?"

1) Krş. Nisa/118-119

2) Bkz. Tâhâ/120

3) "Nezahet mertebesinden ekl-i şecereye (ağaçtan tatmaya) tenezzül ettirdi". (III/2142; krş. Bakara/36, an: 3)

31. Ey Âdemoğulları! Her mescid huzurunda zînetinizi tutunun ve yeyin-için de israf etmeyin; çünkü O müsrifleri sevmez!

32. De ki: 'Allah'ın kullan için çıkardığı zîneti ve temiz-hoş rızıkları kim haram etmiş?' De ki: 'Onlar dünya hayat'ta iman edenler için, kıyamet günü hâlis olaraktır'. Bu suretle ilim ehli olanlar için ayetleri tafsîl ediyoruz.

33. 'Rabbim' de; 'ancak şunları haram buyurdu: Bütün fuhşiyatı -açığını, gizlisini- ve her türlü vebâli [günahı] ve haksızlıkla bağıy' ve Allah'a hiçbir zaman bir burhan [delil] indirmedigi herhangi bir şeyi şirk koşmanızı ve Allah'a bilmediğiniz şeyler isnad etmenizi haram buyurdu'.

★ 34. Her ümmet için bir müddet mukadder! Müddetleri gelince bir lâhza [an] geri de kalmazlar, öne de geçemezler.

35. Ey Âdemoğulları! Size her ne zaman içinizden benim ayetlerimi ayıtır [beyan eden] rasûller gelir de her kim bunlara muhalefetten sakınır ve salâhî iltizam eylerse [hâlini ıslah ederse], artık onlara korku yoktur ve mahzun olacak olanlar onlar değildir!

36-37. Ayetlerimizi tekzîb edenlere ve bunlara imanı kibirlerine yediremeyenlere gelince, böyleler ashab-ı nâr

يَا بَنِي آدَمُ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا
تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي
آخَرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ
وَالْأَنَامَةَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا
وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ
أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿٣٤﴾ يَا بَنِي آدَمُ
إِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَتَى وَأَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ كَذَبُوا
بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أُولَئِكَ يَتْلَاهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ
رُسُلُنَا يَتَوَقَّوْنَهُمْ قَالُوا آيِنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا
ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

[ateşin arkadaşları] dır, hep onda muhalled [ebedî]dirler; zira bir yalanı Allah'a iftira eden veya O'nun ayetlerine yalan diyen kimseden daha zâlim kim olabilir? Bunlara Kitab'dan nasipleri erişir; nihayet kendilerine göndereceğimiz melekler gelip canlarını alırlarken 'Hani o Allah'ı bırakıp da taptıklarınız nerede?' dediklerinde 'Onlar bizi bıraktılar da kayboldular' derler ve kâfir idiklerine kendi aleyhlerinde şâhidlik ederler.

1)"Gerek tavaf ve gerekse namaz halinde..." (III/2152)

2)Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

3)Bkz. En'âm/120, an; 2

4)"Cana, mala, ırza/haysiyet ve hukuka tecavüz ve zulmü..." (III/2152)

Tafsîl kelimesi için bkz. Hûd/1-4, an:2

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
 مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٦﴾ قَالِ هِطُوا بِعَصَاكُمْ لِبَعْضِ عُدُوْكُمْ فِي الْأَرْضِ
 مُسْتَتَرِينَ ﴿٢٧﴾ قَالِ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَفِيهَا
 تُخْرَجُونَ ﴿٢٨﴾ يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَآتِكُمْ
 وَرَدَسَاءَ وَلِبَاسِ الْقُوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ
 يَذَكَّرُونَ ﴿٢٩﴾ يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا
 أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
 سَوَاتِمَهُمَا إِنَّهُ يُرِيَكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا
 الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً
 قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّا لَنَافِعُ
 لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾
 قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ
 وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٣٢﴾
 فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ
 أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنََّّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٣﴾

23. 'Rabbenal' dediler; 'nefislerimize zulmetтік; eğer sen bize mağfiret etmez, merhamet buyurmazsan, şüphe yok ki hüsrana düşenlerden oluruz!'

24. Buyurdu ki: 'İniniz bazınız bazınıza düşman olarak! Size bir zamana kadar arz'da bir karargâh tutmak ve bir nasip almak mukadder!'

25. Buyurdu ki: 'Onda yaşayacaksınız ve onda öleceksiniz ve ondan çıkarılacaksınız!'

26. Ey Âdemoğulları! Bakın size çirkin yerlerinizi örtecek libas indirdik, hil'at indirdik; fakat takvâ libası, o hepsinden hayırlı! Bu, işte Allah'ın ayetlerinden, gerektir ki düşünür ibret alırlar.

27. Ey Âdemoğulları! Babanızla ananızı -çirkin yerlerini kendilerine göstermek için-Şeytan cennetten çıkardığı gibi, sakının sizi de belâya uğratmasın; çünkü o ve kabilesi [o kabilden olanlar], sizi sizin kendilerini göremeyeceğiniz cihetten görürler. Biz o şeytanları, o kimselerin velîleri kıldığımızdır ki imana gelmezler!

28. Ve bir edebsizlik yaptıkları zaman da 'Atalarımızı böyle bulduk ve bize bunu Allah emretti!' Derler. 'Allah' de; 'edebsizliği emretmez, bilmediğiniz şeyleri Allah'ın üzerine mi atıyorsunuz?'

29. De ki: 'Rabbim, adl ü insafı emretti, hem her mescidde yüzlerinizi doğru tutun ve O'nadını mahzâ [sırf] O'nun için hâlis kılarak- ibadet edin! Sizi ibtida [ilkin] O yarattığı gibi, yine O'na döneceksiniz'.

30. Bir kısmına hidayet buyurdu, bir kısmına da dalâlet hak oldu; çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları evliya ittihaz ettiler. Birde kendilerini hidayette zannederler!

1)Bkz. Bakara/36

2) "Giyinip-kuşanıp süslenecek libas/elbise, kaftan" veya "servet ve refah". (III/2145)

3) Bir tefsire göre: "Kendilerine fenalık veren mâsiyetlerini..". (III/2147)

4) Velîleri; âmirleri, başlarına musallat olmuş arkadaşları. (III/2148)

5) "Allah'ı bırakıp, şeytanları velîler/dostlar edindiler".

44-45. Bir de o ashab-ı cennet, ashab-ı nâr'a şöyle nidâ etmektedir: 'Hakikat biz, rabbimizin bize va'd buyurduğunu hak bulduk, siz de rabbinizin va'd buyurduğunu hak buldunuz mu?' Onlar 'evet!' demektedirler; derken bir müezzin aralarında şu meâlde bir ezan vermeye başlamıştır: 'Allah'ın lâneti o zâlimler üstüne ki Allah yolundan menederler ve onu eğip bükme isterler ve [onlar] ahiret'i münkir kâfirler idi!'

46-47. Artık iki taraf arasında bir hicab ve a'raf [yüksek bir yer] üzerinde birtakım ricâl -her birini sîmalarıyla tanırlar- ashab-ı cennet'e 'Selâmun aleykum!' diye nidâ etmektedirler ki bunlar ümit etmekle beraber henüz ona girmemişlerdir. Gözleri ashab-ı nâr tarafına çevrildiği vakit de 'Yâ rabbena! Bizleri o zâlimler gürûhuyla beraber kılma!' Demektedirler.

48.49. O ashab-ı a'raf sîmalarıyla tanıdıkları birtakım ricâle de nidâ edip "Gördünüz mücemiye-tinizin ve yaptığınız kibr u azâmetin size hiç faydası olmadı? Ta şunlar mıydı o sizin 'Allah bunları kabil değil rahmetine erdirmez' diye yemin ettikleriniz?" dedikten sonra berikilere dönüp 'Girin cennet! Size korku yok, artık siz mahzun olacak değilsiniz' demektedirler.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ لِلنَّارِ اَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمَا وَوَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ قَاذَن مُّؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ اَن لَّعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمِهِمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَن سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا إِنَّا بِنَا لِأَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَن أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتُهُمْ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسِيهِمْ كَمَا نَسُوا الْآلَاءَ يَوْمَئِذٍ وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

50. Ashab-ı nâr da ashab-ı cennet'e şöyle bağırmaktadırlar: 'Lütfen suyunuzdan veya Allah'ın size merzûk kıldığı [nasib ettiği] nimetlerden biraz da bizlere dökün!' Onlar da demektedirler ki; 'Doğrusu Allah, bunları kâfirlere haram etti!'

51. O kâfirlere ki oyunu, eğlenceyi kendilerine din edindiler ve o dünya [alçak] hayat kendilerini aldattı. Onlar bu günlerine mülâki olacaklarını [kavuşacaklarını] unuttukları ve ayetlerimizi inkâr ettikleri gibi, biz de bugün onları unutacağız.

1) Velid b. Muğîre, Ebu Cehil, As b. Vail ve akranları 'Allah Selman, Ammar ve benzerlerini cennet'e koyacak da bizi cehennem'e atacak ha, böyle şey olmaz! Allah bizim hizmetkârlarımızı, çobanlarımızı bize üstün kılmaz!' derlerdi ki işte *ashab-ı a'raf*'ın hitab ettikleri bunlar ve bu gibilerdir. 'Ta şunlar mıydı...' diye işaret ettikleri de onların hakir gördükleri Selman ve Ammar gibi ehl-i imandır! (III/2167/2168)

2) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

قَالَ دَخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي
النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا دَارَكُوا فِيهَا
جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِيَهُمْ لِأُولِيهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَصْلُونَا فَاثْبِتْهُمْ
عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾
وَقَالَتْ أُولِيهِمْ لِأُخْرِيَهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾ إِنْ أَلْدِنَا كَذَبُوا
بِأَيْدِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفْعَلْ لَهُمْ أَوْبَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ حَتَّى يَبْلُغَ الْجَحْمُ فِي سَمِّ الْجَبَابِطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ
﴿٤٠﴾ لَهُمْ فِي جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا يَكُفُّ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعُهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
﴿٤٢﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَتَذَكَّرَ
لَوْ لَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا
أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

39. Öndekiler de sonrakilere derler ki: 'Sizin de bize karşı bir meziyyetiniz [üstünlüğünüz] olmadı, artık kendi kesbinizin [kazandıklarınızın] cezası [olarak] tadın azabı!'

40-41. Elbette ayetlerimizi tekzib eden ve onlara imanı kibirlerine yediremeyen kimselere semanın kapıları açılmaz ve cemel iğnenin deliğinden geçinceye kadar onlar cennete gir[e]mezler. İşte mücrimleri biz böyle cezalandırırız! Onlara cehennemden bir döşek ve üstlerinden örtüler; ve işte zâlimleri biz böyle cezalandırırız!

42-43. İman edip iyi işler yapan kimseler -ki bir nefse ancak vüs'unu teklif ederiz- bunlar işte ashab-ı cennet'tirler ve hep onda muhalled [ebedî]dirler -bir halde ki derunlarında kin kabilinden ne varsa hepsini söküp atmışsızdır- altlarından ırmaklar akar. 'Hamdolsun o Allah'a ki hidayetiyle bizi buna muvaffak kıldı, O bize hidayet etmeseydi, bizim kendiliğimizden bunun yolunu bulmamıza imkân yoktu; hakikat rabbimizin peygamberleri emr-i hak ile geldiler' demektedirler ve şöyle nidâ olunmaktadırlar: 'İşte bu gördüğünüz o cennet ki buna amelleriniz sebebiyle vâris kıldınız'.

38. [Allah] 'Girin bakalım sizden evvel ins ü cin'den geçen ümmetlerin içinde ateşe!' buyurur. Her ümmet girdikçe hemşiresine [dindaşına] lânet eder, nihayet hepsi orada birbirlerine ulanırlar, sonrakileri öndekilerini göstererek 'Rabbena!' derler: 'İşte şunlar bizi yoldan çıkardılar, onun için onlara ateşten iki katlı azap ver!' 'Her birinize' buyurur; 'iki katlı ve lâkin bilmiyorsunuz'.

1) "Deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar..." veya "Halat iğnenin deliğinden geçinceye kadar..." *Cemel* kelimesi *deve* mânâsına geldiği gibi *halat*, *urğân* mânâsına da gelir. Her iki halde de bu bir *darb-ı mesel* dir ve ılsanımızda 'Balık kavağa çıkıncaya kadar' şeklinde kullandığımız *mesel* gibi bir şeyin olmayacağını anlatır. Bu açıdan *birinci mânâ* daha belîğdir. Çünkü bir şeyin küçüklüğünde/inceliğinde mübalağa yapılacağı zaman 'iğne deliği gibi' denilir, irilikte mübalağa yapılacağı zamanda 'deve gibi' denir. Özellikle Arap dilinde bu pek mâruftur. (III/2161-2162)

2) Bkz. En'âm/152, an:2

3) Bkz. A'raf/53, an: 2

58. Hoş memleketin' nebâtı rabbinin izniyle çıkar, fenasının ise çıkamaz; çıkan da bir şeye yaramaz! Şükredecek bir kavim için ayetleri böyle tasrîf ederiz.

59. Celâlim hakkı için, Nuh'u kavmine rasûl [elçi] gönderdik; vardı da 'Ey kavmim!' dedi; 'Allah'a kulluk edin; O'ndan başka bir ilâhınız daha yoktur! Cidden ben üzerinize büyük bir günün azabı [nın] inmesinden korkuyorum!'

60. Kavminden cumhur cemaat 'Her halde biz' dediler; 'seni açık bir dalâl [şaşkılık] içinde görüyoruz'.

61-63. 'Ey kavmim!' dedi; 'bende hiçbir dalâlet yok ve lâkin ben rabb'ul-âlemîn tarafından bir rasûlüm! Size rabbimin risaletlerini tebliğ ediyorum ve size nasihat ediyorum ve Allah'tan sizin bilemeyeceklerinizi biliyorum! Size korkunç akibeti haber vermek için ve korunmanız için ve belki rahmete mazhar ediliyorsunuz diye sizden bir adam vasıtasıyla rabbinizden size bir ihtar geldiğine inanmıyor da taaccüb mü [hayret mi] ediyorsunuz?'

64. Bunun üzerine onu tekzîb ettiler, biz de kendisini ve maiyetinde [beraberindeki] iman edenleri gemide necâta [kurtuluşa] erdirdik de ayetlerimizi tekzîb edenleri garkeyledik [boğuverdik]; çünkü bunlar basîretleri körelmiş bir kavim-diler.

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبَثَ لَا يُخْرِجُ
إِلَّا نِكَدًا ۚ كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾
لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾ قَالَ الْمَلَأُ
مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٦٠﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي
ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾ أُبَلِّغُكُمْ
رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾
أَوْعِظُكُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رِجُلٍ مِنْكُمْ لَيْسَ ذِكْرُكُمْ
وَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَمُكُمْ يُرْجَمُونَ ﴿٦٣﴾ فَكَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُ وَالَّذِينَ
مَعَهُ فِي النُّفُلِ وَاعْرَفُوا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ
كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾ وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودٌ قَالَ يَا قَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ
الْمَلَائِكَةُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ
وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي
سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

65. Âd kavmine de kardeşleri Hûd peygamberi gönderdik, 'Ey kavmim!' dedi; 'Allah'a kulluk edin, O'ndan başka bir ilâhınız daha yok! Hâlâ siz O'nun azabından sakınmayacak mısınız?'

66. Kavminden o küfre dalmış cumhur cemaat dediler ki: 'Her halde biz seni bir çılgınlık içinde görüyoruz ve her halde seni biz, yalancılardan biri zannediyoruz'.

67. 'Ey kavmim!' dedi; 'bende hiçbir çılgınlık yok, lâkin ben rabb'ul-âlemîn' tarafından bir rasûlüm!'

1) "Toprağı iyi olan bir arazinin..." (III/2201)

2) "Ayetleri türlü türlü şekillere koyar, tekrar ederiz". (III/2201 ve bkz. En'am/45 ve 65, an: 2)

3) Bkz. Bakara/2, an: 3

4) Krş. Şuarâ/106, an: 6

وَلَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً
 لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ هَلْ نَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي
 تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسَوْهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا
 بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شَفْعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ
 الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
 يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَىٰ أَلْيَلُ النَّهَارِ
 يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِ
 إِلَهِ الْخَلْقِ وَالْأَرْضُ أَمْرًا بَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾ ادْعُوا رَبَّكُمْ
 تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُغْتَبِينَ ﴿٥٥﴾ وَلَا تَفْسُدُوا
 فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا
 إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ
 الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَفْلَتَ سَحَابٌ مِّثْقَالًا
 سَقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ
 الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ خُزِّيَ الْمُؤْنُ لِعَالَمِكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

52. Filhakîka biz onlara öyle bir Kitab gönderdik ki iman edecek herhangi bir kavme bir düstûr-ı hidayet ve rahmet olmak için tam bir ilim üzere onu fasıla fasıla ayırdettik!

53. Onlar 'Hele bakalım nereye varacak?' Diye onun ancak te'vilini gözetiyorlar. Onun te'vili geleceği gün, önceden onu unutmuş olanlar şöyle diyecekler; 'Hakîkat rabbimizin peygamberleri hakkı tebliğ etmişlermiş!'

bak, şimdi bizim şefaatçilerden hiç biri var mı ki bize şefaat etsinler veya geri döndürülür müyüz ki yaptığımız işin gayrisini yaprak? 'Yok! Doğrusu nefislerine yazık ettiler ve o iftira ettikleri şeyler onlardan kaybolup gittiler.

54. Filvâki rabbiniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı gün içinde yarattı, sonra arş üzerine istiva buyurdu.' Geceyi gündüze bürür, o onu kıskırtarak takip eyler. Güneş ve ay ve bütün yıldızlar emrine müsahhar! Bak, halk [yaratma] O'nun, hüküm O'nun! Evet, o rabb'ul-âlemîn olan Allah ne ulu!

55-56. Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin -ki her halde O haddi aşanları sevmez-yeryüzünü ifsad etmeyin, ıslahından sonra da hem havf [korku], hem şevk [ümit] ile O'na kulluk edin! Her halde Allah'ın rahmeti yakındır muhsinlere!

57. Ve O, o Allah'tır ki rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci yollar; nihayet bunlar o ağır ağır bulutları hafif birşey gibi kaldırıp yüklendiklerinde, bakarsın biz onları ölmüş bir memlekete sevk etmişizdir, derken ona su indirmişizdir de orada her türlüşünden semereler [ürünler] çıkarmışızdır. İşte ölüleri böyle çıkaracağız, gerektir ki düşünür ibret alırsınız!

1) "Kendilerine verilen haberlerin tatbik olunacağı gün, o kıyamet günü". (III/2169)

2) "Peygamberlerin dedikleri doğruymuş!" (III/2169)

3) Bkz. Ra'd/2, an:1

4) "Hiçbiri emrine muhalefet ve mukavemet etmez, edemez". (III/2191)

5) Bkz. Bakara/2, an:3

74. '...ve düşünün ki O sizi Âd'dan sonra hulefa yaptı ve bu arz'da sizi yerleştirdi; düzlüklerinden köşkler ediniyorsunuz ve dağlarından evler yontuyorsunuz. Artık hep Allah'ın eltâfını [lütûf ve nimetlerini] zikredin de yeryüzünü fesadçılıkla berbad etmeyin!'

75. Kavmi içinden kibirlerine yediremeyen cumhur cemaat, o hırpalanmakta olanlara/onlardan iman eden kimselere 'Siz' dediler; 'Salih'in hakîkaten rabbi tarafından gönderilmiş olduğunu biliyor musunuz?' 'Biz' dediler; 'doğrusu onun gönderildiği şeye mü'minleriz'.

76. O kibirlerine yediremeyenler 'Doğrusu' dediler; 'biz o sizin iman ettiğiniz şeye kâfirleriz'.

77. Derken o nâkayı [dişi deveyi] tepelediler ve rablerinin emrinden tuğyan ettiler ve dediler ki: 'Hey Sâlih! Sen gerçek[ten] mürselinden [rasûllerden] isen, bizi tehdit etmekte olduğun azabı getir [de] görelim!'

78. Bunun üzerine onları o recfe tutuverdi; vatanlarında çöke kaldılar!

79. Döndü de onlardan 'Ey kavmim!' dedi; 'ben size rabbimin risaletini tamamıyla tebliğ ettim ve nasihat ettim, hayrınıza çalıştım ve lâkin [sizler] nasihat edenleri sevmezsiniz!'

وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَنِي عَادٍ وَتَوَاكَمُ
فِي الْاَرْضِ تَخَذُوْنَ مِنْ سُوءِهَا قُصُوْرًا وَتَخْتَوْنَ
الْجِبَالَ بُيُوْتًا فَاذْكُرُوا الْاِثْمَ الَّذِي كُنتُمْ تَعْمَلُوْنَ
مُنْصِبِيْنَ ۝ قَالَ الْمَلٰٓئِكَةُ الَّذِيْنَ اَسْتَكْبَرُوْا مِنْ قَوْمِهِ
لِلَّذِيْنَ اَسْتَضْعِفُوْا مِنَ امْرِئِهِمْ تَقَابَلُوْا اَنْ يَّصْلِحَ
مِنْكُمْ مَنْ رَّبِّهِ قَالُوْا اِنَّا بِمَا ارْسَلَكُمْ مِنْ مُّوْسٰٓوْنَ ۝ قَالَ
الَّذِيْنَ اَسْتَكْبَرُوْا اِنَّا بِالَّذِيْ اَمْتَنَّا بِهِ كَافِرُوْنَ ۝
فَقَرُّوْا النَّاقَةَ وَاعْتَوٰٓا عَنْ رَّبِّهِمْ وَقَالُوْا يَا صٰلِحُ
اَنْتَ اِنَّمَا تَقْعُدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ۝ فَاَخَذْنَهُمُ
الرَّجْفَةَ فَاصْبَحُوْا فِيْ دَارِهِمْ جَاثِمِيْنَ ۝ فَمَقُوْا عَنْهُمْ
وَقَالَ يٰٓاِقْوَمُ لَقَدْ اَبْلَغْنٰكُمْ رِسٰلَةَ رَبِّيْ وَفَضَحْتُ
لَكُمْ وَلٰكِنْ لَا تَحْتَسِبُوْنَ النَّاصِحِيْنَ ۝ وَلَوْ طَا
اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اَنَا تَوْنٌ الْفٰحِشَةُ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا
مِنْ اَحَدٍ مِنَ الْعٰلَمِيْنَ ۝ اِنَّكُمْ لَنَا تُوْنٌ الرِّجَالِ
شَهْوَةً مِنْ دُوْنِ النِّسَاءِ ۝ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُوْنَ ۝

80-81. Lût Peygamberi de [gönderdik] ki bir vakit kavmine [şöyle] dedi: 'Sizden evvel âlemlerden hiç birinin [kimşenin] yapmadığı şenaatı siz mi yapıyorsunuz? Hakîkaten kadınları geçip de şehvetle erkeklere mi varıyorsunuz? Yok! Siz pek müsrif [haddi çok aşmış] bir kavimsiniz!'

1)'Şiddetle sarsan bir sarsıntı'. (Bkz. A'raf/155 ve krş. Nâziat/6, VIII/5556)

2)'Fahişe/şenaat'; zina gibi pek çirkin olan bir fiil, aşırı edepsizlik. (Krş. Âlu İmran/135; Nisa/15)

3)'İsraf/müsrif' kelimesi için bkz. Tâhâ/127, an:1

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٨﴾ أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا أَنْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضِئَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يُعْبَدُ آبَاؤُنَا فَإِنَّمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَادِقِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْظُرُوا إِلَى مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٧١﴾ فَانْجِنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَّعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾ وَالِىْ ثَمُودَ إِذْ أَخَذْنَاهُمْ صَاحِبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَافَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَاذْكُرُوا تَا كُلَّ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوْهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آلِيمٍ ﴿٧٣﴾

ve size hilkatte ziyade bir inbisat verdi. 'O halde Allah'ın nimetlerini unutmayıp zikredin ki felâh bulabilesiniz!'

70. 'Yâ!..'dediler; 'sen bize yalnız Allah'a tapalım, atalarımızın tapa geldiklerini bırakalım diye mi geldin? Eğer sâdıklardan isen, haydi bizi tehdid edip durduğun o azabı başımıza getir [de] görelim!'

71. 'İşte' dedi; 'üzerinize rabbinizden bir azap fırtınası, bir gazap indi. Siz bana [benimle] sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler hakkında mücadele mi ediyorsunuz? Allah onlara hiçbir zaman öyle bir hakk-ı saltanat indirmed-i. Artık gözetin, ben de sizinle beraber gözetenlerdenim!'

72. Bunun üzerine kendisini ve maiyetindekileri mahzâ [sırf] tarafımızdan bir rahmet ile necâta [kurtuluşa] erdirdik de o ayetlerimizi tekzib edip, iman etmeyenlerin kökünü kestik!

73. Semûd kavmine de kardeşleri Salih peygamberi [gönderdik]. 'Ey kavmim!' dedi; 'Allah'a kulluk edin, O'ndan başka bir ilâhınız daha yok! İşte size rabbinizden açık bir mu'cize geldi. Bu Allah'ın nâkası, size bir ayet! Bırakın onu Allah'ın arzında otlasın, sakın ona bir fenalıkla dokunmayın ki sonra elîm [gayet acı] bir azaba uğrarsınız!'

68-69. 'Size rabbimin risaletlerini [bildirdiklerini] tebliğ ediyorum ve ben sizin için emin bir nâsihim! Sizi inzar etmek için içinizden bir adam vasıtasıyla size rabbinizden bir ihtar geldiğine inanmıyor da taaccüb mü [hayret mi] ediyorsunuz? Düşünün ki O sizi Kavm-i Nuh'tan sonra hulefa kıldı [sizi onların yerine geçirdi]

1)'Nasihat/öğüt verici bir kimseyim'.

2)Bkz. Bakara/6, an:1

3)Krş. Tevbe/69

4)Bkz. Bakara/5 an:11; Mü'minûn/1, an:1

5)Krş. Şuarâ/106, an: 6

6)Hz. Salih'e mu'cize olarak verilen dişi deve. (Krş. Şems/13, III/5863-5864 ve bkz. Hûd/63-64)

88-89. Kavminden büyüklenmek isteyen cumhur cemaat 'Yâ Şuayb! Katiyyen' dediler; 'seni de, seninle beraber iman edenleri de memleketimizden çıkarırız, yahut ki suret-i katiyyede milletimize [dinimize] dönersiniz'. 'Ya' dedi; 'istememezsekte mi? Doğrusu Allah bizi kurtarmış iken sizin milletinize [dininize] dönecek olursak, bir yalan söyleyerek Allah'a iftira etmiş imişiz demek olur. Ona dönmemiz bizim için olacak şey değildir, meğer ki rabbimiz Allah dilemiş olsun! Rabbimiz herşeyi ilmiyle kuşatmış, biz Allah'a dayanmışız. Ey bizim rabbimiz! Kavmimizle bizim aramızı hak ile fetih buyur; sen fâtihterin en hayırlısısın!'

90. Kavminden küfreden cumhur cemaat de 'Yemin ederiz' dediler; 'eğer Şuayb'a uyarsanız, hiç şüphe yok o takdirde siz kat'i hüsrana düşeceksiniz!'

91. Derken onları o recfe tutuverdi, derhal vatanlarında çöke kaldılar.

92. Şuayb'ı tekzîb edenler, sanki orada bir şenlik tutmamışlardı; Şuayb'ı tekzîb edenler, hüsrana düşenler onlar olmuşlardı!

93. Döndü de onlardan 'Ey kavmim!' dedi; 'Alimallah size rabbimin risaletlerini iblâğ [tebliğ] eyledim, size nasihat de ettim; şimdi kâfir bir kavme nasıl acırım?'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدْ أَفْرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِدْخِيلِنَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا أَفْخِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاحِشِينَ ﴿٨٩﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَتِزْنَتُنَّ شُعَيْبًا إِنْ كُنْتُمْ إِدَّاءِ الْحَاسِرُونَ ﴿٩٠﴾ فَآخَذَهُمُ الرِّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَعْنُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾ فَنَوَلَّيْنَاهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَضَعْتُ كُمْ فَكَيْفَ أَسَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَاسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٤﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَآخَذْنَا هُمْ بِغَتَّةٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

94-95. Biz hangi memlekete bir peygamber gönderdikse, ibtida [ilkin] ahâlisini şiddet ve zaruretle sıkılmışızdır ki niyaza düşsünler; sonra da fenalık yerine güzelliğe tebdil etmişizdir, tâ ki artmışlar ve demişlerdir: 'Doğrusu atalarımıza sıkıntılı haller de olmuş, sürürlü [ferah] demler de...' Tam o vakit biz de kendilerini -hatırlarından geçmezken- ansızın tutmuş bastırırvermişizdir!

1) *Hüküm ve hükümet* anlamındadır: 'Kavmimizle bizim aramızda hak ile hükmet! Sen hükmedenlerin en hayırlısısın!' (Bkz. III/2214)

2) Bkz. A'raf/78, an:1

3) Bkz. Hûd/95, an: 2

4) "Bu felaketten kurtulmak için Allah'ın bildirdiklerini anlattım ve emirlerini tebliğ ettim". (III/2215)

5) 'Kibirden vazgeçip hakka boyun eğsinler, yumuşayıp yalvarsınlar'. (III/2218)

6) "Mal ve nüfusça çoğalmışlar, aded ve kuvvetçe fazlalaşmışlardı..." (III/2219)

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ
 مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَا سَيِّطَةٌ دُونَ ﴿٨٦﴾ فَأَنجَيْنَاهُ
 وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَانْظُرْنَا
 عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٨﴾
 وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
 مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
 فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْهَيْزَانَ وَلَا يَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ
 وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ
 لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٩﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ
 صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ
 بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا
 فَكُتِرَكُمْ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
 الْمُفْسِدِينَ ﴿٩٠﴾ وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِاللَّهِ
 أُرْسِلَتْ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمَرُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى
 يَخْرُجَ اللَّهُ بَيِّنَاتٍ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٩١﴾

82. Kavminin ise şöyle demelerinden başka cevabı olmadı: 'Çıkarın bunları memleketinizden; çünkü bunlar eteklerini çok temiz tutan insanlar!'

83-84. Biz de onu ve ehlini kurtardık; ancak kansı kalıp, yere geçenlerden oldu ve üzerlerine bir azap yağmuru yağdırdık! İşte bak mücrimlerin akibeti nasıl oldu!

85-87. Medyen kavmine de kardeşleri Şuayb peygamberi [gönderdik]. 'Ey kavmim!' dedi; 'Allah'a kulluk edin, O'ndan başka bir ilâhınız daha yok! İşte size rabbinizden bir beyyine [açık delil] geldi. Artık kileyi [ölçüyü/ölçeği], teraziyi tam tutun, nâsın [insanların] eşyasına haksızlık etmeyin, yeryüzünü ıslahından sonra yine fesada vermeyin! Bana inanırsanız, bu söylediklerim sizin için hayırlıdır. Hem öyle tehdid ederek, her caddenin başına oturup da Allah'ın yolundan O'na iman edenleri çevirmeyin ve yolun çarpıklığını arzu etmeyin! Düşünün ki vaktiyle siz pek az idiniz, öyle iken O sizi çoğalttı ve bakın o müfsidlerin akibeti nasıl oldu? Eğer içinizden bir kısmı benim gönderilmiş olduğum hakîkate inanmış; bir kısmı da inanmamış ise, Allah aramızda hükmünü verinceye kadar sabredin ki O hâkimlerin en hayırlısıdır'.

105. '... Birinci vazifem Allah'a karşı haktan başka birşey söylemememdir; hakikat ben size rabbinizden bir beyyine [açık bir delil] ile geldim. Artık Benî İsrail'i benimle beraber gönder!'

106. 'Eğer' dedi; 'bir ayet ile geldinse, getir onu bakalım sâdıklardan isen!'

107-108. Bunun üzerine âsasını bırakıverdi; ne baksın o koskoca bir ejderha kesiliverdi ve elini sıyırdı çıkardı; ne baksın o bakanlara bembeyaz parlıyor!

109-110. Firavun'un kavminden o cemiyet 'Bu' dedi; 'şüphesiz çok bilgiç bir sihirbaz! Sizi yerinizden çıkarmak istiyor, binaenaleyh ne emredersiniz?'

111-112. 'Onu ve kardeşini' dediler: 'eğle [alıkoy] ve şehirlere toplayıcılar yolla, mâhir [usta] sihir bazların hepsini sana getirsinler!'

113. Bütün sihirbazlar da Firavun'a geldiler; 'Elbette' dediler; galip gelenler biz olursak, bize mükâfat şüphesiz ya?'

114. 'Evet!'dedi; 'hem o vakit siz elbette gözdelerdensiniz!'

115. 'Yâ Musa!' dediler; 'sen mi hünerini ortaya atacaksın, yoksa atanlar biz mi olacağız?'

116. 'Siz atın!' dedi. Vaktâ ki atacaklarını attılar, nâsın [halkın] gözlerini büyülediler ve onları dehşete düşürdüler; hasılı büyük bir sihir gösterdiler!

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَّا أَقُولُ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۖ قَالَ لِنُكُنْ جِئْتُ
بِآيَةٍ فَاتِّبِعَا إِن كُنتُم مِّنَ الصَّادِقِينَ ۖ قَالُوا لَوْ عَصَاكَ فَإِذَا
هِيَ تَعْبَأُ مِثْلَ ٱلَّذِينَ ۖ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّظِيرِينَ
ۖ قَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَن هَٰذَا السَّاحِرُ عَلِيمٌ
يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ فَكَمَاذَا نَأْمُرُونَ ۖ قَالُوا
أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۖ يَأْتُوكَ
بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ۖ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا
لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَخُوضُ الْغَالِبِينَ ۖ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۖ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّا أَنُتْلِي بِوَمَا أَن نَّكُونَ
نَخْلًا مِّلْفَقِينَ ۖ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَّوْا أَعْيُنَ
النَّاسِ وَاسْتَهْبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ ۖ وَأَوْحَيْنَا
إِلَىٰ مُوسَىٰ أَن لُّوْ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ۖ
فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۖ فَغُلِبُوا هُنَا لَكَ
وَانْقَلَبُوا صَاعِرِينَ ۖ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ۖ

117. Biz de Musâ'ya 'Âsanı bırakıver!' diye vahyettik; bir de baktılar ki o onların bütün uydurdıklarını yalayıp yutuyor!

118-119. Artık hak meydana çıktı ve onların bütün yaptıkları hiçe gitti! [Firavun ve yandaşları] artık orada mağlup olmuşlardı, küçük düşmüşlerdi.

120. Sihirbazlar hep birden secdeye kapandılar...

1) Mele (cemiyet): Firavun'un kendileriyle istişare ettiği topluluk/danışmanları. (IV/2230 ve krş. Bakara/49, an:1)

2) Şuarâ/34-35'de bu sözü Firavun'un söylediği açıkça tasrih olunmuştur. Bu bakımdan Firavun'un şûrası onun görüş ve teklifini tasdik ve teyid ederek icabını müzakereye koyduklarından dolayı bu söz yalnız reis değil, cemiyetin/danışmanlarının da sözü olmuştur. (IV/2231)

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَهْلُ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَلَا يَرْضُوا لَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾ أَفَأَمْرُ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾ أَوَأَمْرُ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضَعْفَىٰ وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ أَفَأَمْرُ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا مَكْرًا اللَّهُ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَّوْشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ يَدُوبِهِمْ وَطَبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٠١﴾ أَفَأَمْرُ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا نَارُ الْغَوَايِثِ وَكَلْبَاءُ تَهْتِكُ أَرْوَاحَهُمْ بِالْهَيْبَةِ فَكَاوُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِن قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾ وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٣﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٤﴾ وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٥﴾

96. Eğer o memleketlerin ahâlisi iman edip, Allah'tan korksaydılar, elbette üzerlerine yerden, gökten bereketler açardık ve lâkin tekzîb ettiler de kendilerini kesbleriyle tuttuk alıverdik!

97. Ya şimdi şu köy-kasaba ahâlisi geceleyin uyurlarken, azabımızın kendilerine baskın halinde gelivermeyeceğinden emin mi oldular?

98. Yine o köy-kasaba ahâlisi kuşluk vakti oynayıp-eğlenip dururlarken kendilerine azabımızın gelivermeyeceğinden emin mi oldular?

99. Ya artık Allah'ın mekrinden emin mi oldular? Fakat kendilerine yazık eden kavimlerden başkası Allah'ın mekrinden emin olmaz!

100. Hâlâ irşad etmedi mi o eski sahiplerinden sonra bu arz'a vâris olan kimseleri? Şu hakikat ki eğer dilemiş olsak onların da günahlarını başlarına çarpardık? Fakat kalplerinin üzerini tab'eder/mühürleriz de onlar hakkı işitmezler!

101. İşte o memleketler; bunların başına gelenlerden bazısını sana kıssa olarak naklediyoruz. Celâlim hakkı için, onlara peygamberleri beyyinelerle geldiler, öyle iken iman etmek istemediler; çünkü ondan evvel inkâr etmeyi âdet etmişlerdi. Allah kâfirlerin kalplerini işte böyle tab'eder!

102. Hem ekserisinde ahde vefa görmedik; şu muhakkak ki ekserisini taatten çıkar fâsıklar gördük!

103. Sonra onların arkasından ayetlerimizle Musa'yı, Firavun'a ve cemiyetine gönderdik; tuttular o ayetlere zulmettiler, ettiler de bak o müfsidlerin akibeti nasıl oldu?

104. Musa 'Ey Firavun!' dedi: 'bilki ben rabb'ul-âlemîn' tarafından bir rasûlüm...'

1) "Kazanageldikleri küfür ve isyanlarıyla..." (III/2220)

2) 'Allah'ın mekri' tâbiri, Allah Teâlâ'nın kullarına istidracı/derece derece azaba yaklaştırması ve umulmadık cihetten onları muâheze edivermesi/kendilerine azap göndermesi mânâsına bir istiâredir. (III/2221 ve krş. Âlu İmran/54, an: 2-3)

3) "Daha önce bu vatanların sahibi iken helâk olmuş bulunanların bugün yerlerini-yurtlarını işgal ederek kendilerine halef olanları özellikle Mekke ve çevresinde yaşayanları..." (III/2221)

4) "Şek ve şüphe götürmez açık ve kesin delillerle, mu'cizelerle..." (III/2222)

5) "Tab'eder/mühürler; küfrü onlara böyle tabiat kılar". (III/2222)

6) Bkz. Fâtîha/2, an: 3

131-132. Fakat kendilerine iyilik geldiği zaman 'Ha [işte] bu bizim hakkımız!' dediler; ve başlarına bir kötülük gelirse, Musa ile maiyetindekilerden teşe'üm ediyorlardı. Şum kuşları ise, ancak Allah yanındadır ve lâkin ekserisi bilmezlerdi ve 'Sen bizi büyülemek için her ne ayet getirsen, imkânı yok sana inanacak değiliz!' derlerdi.

133. Biz de kudretimizin ayrı ayrı ayetleri olmak üzere başları na tufan gönderdik, çekirge gönderdik, haşerat gönderdik, kurbağalar gönderdik, kan gönderdik; yine inad ettiler ve çok mücrim bir kavim oldular.

134. Vaktâ ki azap üzerlerine çöktü, 'Yâ Musa!' dediler; 'bizim' için rabbine dua et, sana olan ahdi hürmetine! Eğer bizden bu azabı sıyrırırsan kaseim olsun ki sana katiyyen iman ederiz ve Benî İsrail'i seninle beraber mutlak göndeririz!'

135. Vaktâ ki erişecekleri bir müddete kadar azabı kendilerinden sıyırdık, derhal yeminlerini bozdular.

136. Biz de ayetlerimizi tekzîb ettikleri ve onlara kulak asma-dıkları için kendilerinden intikam aldık da hepsini denizde boğduk!

فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ إِلَّا أَلَمَ أَنْ نَرْهُمْ غِنَاءَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَخْرُكُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالذَّمَارَ آيَاتٍ مُفْضِلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٣٤﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى أَجْلِ هُمْ بِالْغُفْوِ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿١٣٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾ وَالْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

137. Ve o hırpalanıp ezilmekte bulunan kavmi, mâhud [sözü geçen] arz'ın bereketlerle donattığımız meşriklerine, mağriblerine [doğularına, batılarına] vâris kıldık ve rabbinin Benî İsrail'e olan o güzel kelimesi -sabretmeleri sebebiyle- tamamen tahakkuk etti de Firavun ile kavminin yapa geldikleri masnûâtı ve yükselttikleri binaları [köşklerini, bahçelerini] yerlere serdik...

1)"Onların uğursuzluğuna hamlediyorlar..." (IV/2264)

2) "Mukadderâtın iyi-kötü nasipleri..." Cahiliyye'de 'İyafet-i Tayr' denilen bir falcılık âdeti vardı. Araplar bir yere gidecekleri zaman bir kuş uçururlar; sağa giderse uğurlu/hayırlı olduğuna, sola giderse uğursuz olduğuna inanırlardı. Nitekim *karga* gibi bazı kuşların haykırmasını da uğursuz telakki ederlerdi. Bu nedenle herhangi bir şeyi uğursuz sayıp kuşkulanmaya *tetayyur* denilmiş, gerek kuş ve gerek saire olsun uğursuz (şom) sayılan şey hakkında *tayr*, *tair*, *tiyere* kelimeleri kullanılmıştır. Nitekim bizde de *baykuş*'un uğursuz olduğuna inanılır. (IV-2265 ve krş. İsra/13) Ayrıca toplumumuzda güvercinin uğurlu sayıldığı ve Milli Piyango'nun sembolünün güvercin olduğu, devlet kuşu, baht kuşu gibi tabirlerin çokça kullanıldığı malumdur.

قَالُوا امَّا رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۝ قَالَ
 فِرْعَوْنُ اَمْسُكْ بِهِ قَبْلَ اَنْ اَذِنَ لَكَ اِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مِّمَّكَمْ
 فِي الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجُوا مِنْهَا اَهْلًا فَأَسُوفَ تَعْلَمُونَ ۝ لَا قِطْعَنَ
 اَيْدِيكُمْ وَاَنْتُمْ خِلَافِي ثُمَّ لَا صِلَبَتُكُمْ اَجْمَعِينَ ۝
 قَالُوا اِنَّا اِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ۝ وَمَا نُنْقِمُ مِنْهَا اِلَّا اَنْ اَمَّا
 بَايَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَنَا رَبَّنَا اِفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّ
 مُسْلِمِينَ ۝ وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اتَذَرُ مُوسَى
 وَقَوْمَهُ لِيَفْسُدُوا فِي الْاَرْضِ وَيَذَرَكَ وَالْهَتَأْتُ قَالَ
 سَنُقْتِلُ اِبْنَاءَهُمْ وَنَسْحِي نِسَاءَهُمْ هُمْ وَاَنَا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ
 ۝ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُوا اِنَّ
 الْاَرْضَ لِلّٰهِ يُورِثُهَا مَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلنَّافِلِينَ
 ۝ قَالُوا اُوْذِنَا مِنْ قَبْلِ اَنْ نَّاتِيَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْنَا
 قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ اَنْ يُّهْلِكَ عَذُوْكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْاَرْضِ
 فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۝ وَلَقَدْ اخَذْنَا اِلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ
 وَنَقَصْنَا مِنَ التَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ۝

121-122. ... 'İman ettik' dediler; 'o rabb'ul-âlemîn'e; Musa ve Harun'un rabbine!'

123-124. Firavun 'Siz' dedi; 'ona ben izin vermeden iman ettiniz ha! Bu her halde bir hud'a [hile]! Siz bu hud'ayı şehirde kurmuşsunuz, yerli ahaliyi ondan çıkarmak istiyorsunuz; o halde yakında anlarsınız!

Mutlak sizin ellerinizi, ayaklarınızı çaprazına keseceğim, mutlak sizi/hepinizi birden asacağım!

125-126. 'Biz' dediler; 'şüphesiz rabbimize döneceğiz! Senin bize kızman da sırf rabbimizin ayetleri gelince iman etmemizden! Ey bizim rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır ve canımızı iman selâmetiyle al!'

127. Firavun'un kavminden yine o cemiyet 'Yâl..' dediler; 'Musa'yı ve kavmini bırakacaksın ki seni ve ilâhlarını bıraksın da yeryüzünde fesad çıkarsınlar?' 'Yine' dedi; 'oğullarını öldürürüz ve kadınlarını diri tutarız; yine tepelerinde mutlak kahrımızı yürütürüz!'

128. Musa, kavmine 'Siz' dedi 'Allah'ın avn ü inâyetini isteyin ve acıya tahammül edip dayanın; her halde arz Allah'ındır, O'na kullarından dilediğini vâris kılar, akibet ise muttakîlerindir!'

129. 'Biz' dediler; 'sen bize gelmezden evvel de eza edildik, sen bize geldikten sonra da...' 'Umulur ki' dedi; 'rabbiniz hasmınızı helâk edip de sizi yeryüzünde halife kılacak, sizin de nasıl işler yapacağınıza bakacaktır!'

130. Filhakika Âl-i Firavun[u] tuttuk, senelerce kıtlık ve hasılat eksikliğiyle sıktık, gerekti ki düşünüp ibret alsınlar!

1) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

2) Bkz. A'raf/109, an:1

3) 'Seni ve ilâhlarını' ifadesi Firavun'un taptığı bazı mâbudlar bulunduğunu akla getirebilir. Oysa Firavun kendi üzerinde bir ilah kabul etmiyordu. Bu bakımdan ibare 'İbadet ettiğin ilâhlarını' değil, 'Senin hoşlanıp ortaya attığın ve halkı tapındırdığın mâbudları' veya 4)'Senin ve kendinden daha üstününün bulunmadığını söyleyerek tapındığın hevalarını, arzularını, hayallerini...' şeklinde anlaşılmalıdır. (IV/2257)

4) Bkz. Bakara/49, an: 3

5) Bkz. Bakara/45 ve krş. Fâtiha/5, an: 7

6) Bkz. Bakara/49, an:1

144. Buyurdu ki: 'Yâ Musa! Haberin olsun, ben risaletlerimle ve kelâmımla seni o insanların üzerine intihab eyledim (seçtim); şimdi şu sana verdiğimi al ve şükürünü bilenlerden ol!'

145. Ve onun için elvahta [levhalarda] herşeyden yazdık; mev'izeye ve ahkâmın tafsiline dair herşeyi... 'Haydi' dedik; 'bunları kuvvetle tut, kavmine de emret onları en güzeliyle tutsunlar; ileride size o fâsıkların yurdunu göstereceğim!'

146-147. Ayetlerimden uzaklaştıracığım yeryüzünde o haksızlıkla büyülenenleri ki her ayeti görseler de ona iman etmezler, rüşd yolunu görseler de onu yol tutmazlar ve eğer sapıklık yolunu görürlerse onu yol tutarlar. Öyle! Çünkü onlar ayetlerimizi tekzîb etmeyi âdet edinmişler ve hep onlardan gafil olagelmişlerdir. Halbuki ayetlerimizi ve ahiret'e kavuşacaklarını tekzîb edenlerin bütün amelleri heder [bir hiç] olagelmıştır. Her halde çekecekleri sırf kendi amellerinin cezasıdır!

148. Musa'nın arkasından ise kavmi tutmuşlar huliyyatlarından [zînet eşyalarından] bir dana/böğüren bir heykel edinmişlerdi. Görmemişler miydi

قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلَامِي
خُذْ مَا آتَيْنَكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝ وَكَتَبْنَا لَهُ
فِي الْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ خُذْهَا
بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ دَارَ
الْفَاسِقِينَ ۝ سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلاً آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا
وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا
سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ۝ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ
الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ كُلٌّ يُخْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝ وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ
عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا
يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ۝ وَلَمَّا
سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ
يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝

ki o onlara bir söz de söyleyemezdi, bir yol da gösteremezdi. Fakat onu edindiler ve zâlim idiler!

149. Vaktâ ki ellerine kırağı düşürüldü ve cidden sapmış olduklarını gördüler, 'Kasem olsun ki' dediler; 'eğer bize merhamet etmez de rabbimiz, mağfiret buyurmazsa her halde hüsranda kalanlardan olacağız!'

1) Bkz. Âlu İmran/138,an:1

2) "Ona tutunup tapındılar".(IV/2284)

3) Bu cümlelerin aslı *şiddetli pişmanlık* ifade eden bir deyimdir ve birkaç şekilde ifade etmek imkanı vardır:a) (şiddetli pişmanlıktan *kinaye* olarak) 'Ellerini ısırdılar',b) 'Gönüllerine pişmanlık düşürüldü',c) 'Kırağı düştü/kırağılandı'. *Kırağı* hem soğukla alâkadardır, hem de cüz'î bir sıcaklıkla derhal eriyiverir birşey olmak itibarıyla, 'eline kırağı düşen' hem müteessir olmuş, hem de eline hiçbir şey geçmemiş olacağından,bu tâbir sonu hüsrana olanlar ve nedâmetle düşünler hakk-ında *darb-ı* mesel olmuştur. (IV/2284-2285)

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَآءِ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى
 أَصْنَامِهِمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ
 قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٧﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعُوا مِمَّا فِى
 وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٨﴾ قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا
 وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِذْ أَخْبَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ
 يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يَقْتُلُونَ بَنَاءَكُمْ وَوَيَسْتَحْيُونَ
 نِسَاءَكُمْ وَفِى ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤٠﴾
 وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِفَتَمَ
 مِيقَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ
 اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ
 ﴿١٤١﴾ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ
 ارْزُقْنِى زُلْفًا لِّكَ قَالَ لَنْ رَزِينِى وَلَكِن نَّظُرَالِى
 لِّلْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَيْنِى فَلَمَّا تَبَجَّلَ
 رَبُّهُ لِّلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ
 قَالَ سُبْحَٰنَكَ بُنْتَ لِّكَ وَإِنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٢﴾

140. 'Hiç' dedi; 'ben size Allah'tan başka bir ilâh mı isterim? O sizi âlemlerin üstüne geçirdi.'

141. Hem düşünseniz â, sizi Âl-i Firavun'dan kurtardığımız hengâmı [o günleri]! Size âzabın kötüsünü peyliyordı[canınıza kıyıyorlardı]; oğullarınızı boyuna katlediyorlar, kadınlarınızı da diri tutuyorlardı. Bunda size rabbiniz tarafından azîm [büyük] bir imtihan var[dı]!

142. Bir de Musâ'ya otuz geceye va'd verdik ve onu [otuz geceyi] bir on ile tamamladık, bu sûretle rabbinin mîkatı [tayin ettiği vakit] tam kırk gece oldu ve Musa, kardeşi Harun'a şöyle dedi: 'Kavmim içinde bana halef ol ıslâha çalış da müfsidler yoluna gitmel'

143. Vaktâ ki Musa mîkatımıza geldi ve rabbi onu kelâmıyla taltif buyurdu. 'Yârab!' dedi; 'göster bana, bakayım sana! 'Buyurdu ki: 'Len terânî! (Beni katiyyen göremezsin) ve lâkin dağa bak, eğer yerinde durursa demek beni göreceksin' Derken rabbi dağa bir tecelli buyurunca, onu un ufrâ [toz duman] ediverdi, Musa da baygın düştü; sonra vaktâ ki ayıldı, 'Sübhânsın!' Dedi; 'sana tevbe ile döndüm ve ben mü'minlerin evveliyim!'

138-139. ... ve Beni İsrail'e denizi atlattık; derken bir kavme vardılar, toplanmışlar kendilerine mahsus birtakım putlara tapıyorlardı. 'Yâ Musa!' dediler; 'bunların birçok ilâhları olduğu gibi sen de bize bir ilâh yap!' 'Siz' dedi; 'gerçekten cahillik ediyorsunuz; çünkü o gördüklerinizin içinde bulundukları din helâke mahkûmdur ve bütün yaptıkları bâtıldır!'

1) "Başkalarına vermediği nimeti size verdi". (IV/2273)

2) Bkz. Bakara/49, an:1

3) Bkz. Bakara/49, an: 3

4) "Tayin ettiğimiz özel vakitte..." (IV/2276)

5) "Meleklerle olan kelâmı gibi vasıtasız ve fakat perde arkasından onunla konuştu". (IV/2276)

6) "Bu dünyada Len terânî (Beni katiyyen göremezsin) tecellisine ilk iman eden benim". (IV/2277) ✱

156-157. '... ve bize hem bu dünyada bir hasene [güzellik] yaz, hem ahirette! Biz sana cidden tevbe ile rücûa geldik [döndük]!' Buyurdu ki: 'Azabım, onunla dilediğimi musab kılarım, rahmetim ise herşeye vâsidir [şamildir]; ileride onu, bilhassa onlar için yazacağım ki korunurlar ve zekât verirler; hem onlar ki ayetlerimize iman ederler! Onlar ki yanlarında Tevrat ve İncil'de yazılı bulacakları o rasûl'e/o ümmî peygamber'e ittiba ederler; o onlara mâruf ile emreder ve onları münkerden nehy eyler ve temiz/hoş şeyleri kendileri için helâl, murdar şeyleri üzerlerine haram kılar, sırtlarından ağır yüklerini ve üzerlerindeki bağları, zincirleri indirir atar! O vakit ona iman eden, ona kuvvetle tâzim eyleyen, ona yardımcı olan ve onun nübüvvetiyle beraber indirilen nûru takip eyleyen kimseler, işte o murada eren müflihîn onlar!'

158. De ki: 'Ey insanlar! Haberiniz olsun, ben size/sizin hepinize Allah'ın rasûlüyüm! O Allah ki bütün semavat ü arz'ın mülkü O'nun! O'ndan başka ilâh yok! Hem diriltir, hem öldürür; onun için gelin, iman edin Allah'a ve Rasûlü'ne/Allah'a ve Allah'ın

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا
إِلَيْكَ قَالِعَذَابِي أَصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ
كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكِبْهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ
النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي
التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْعَدْلِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ
فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ
الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَسْمُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيُّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾ وَمِنْ
قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٍ يَنْهَدُونَ بِالْحَقِّ وَيَبْغِدُونَ ﴿١٥٩﴾

bütün kelimâtına [kelâmına] iman getiren o ümmî peygamber'e ve ittiba edin [uyun] ona ki hidayete erebilesiniz!'

159. Evet! Musa'nın kavminden bir ümmet de var ki hakka irşad ederler ve onunla adalet yaparlar...

1) Bu *tevbe* hâdisesi münasebetiyledir ki yahudilere 'hud' (*tevbekârlar* veya *dönmeler*) dahi denilir ve 'Yehûd' isminin de *bumânâ* ile alakası bulunduğu söylenir. (IV/2295)

2) "Kime azap etmeyi dilersem, ona azabımı isabet ettiririm!" (IV/2295)

3) Ümmî kelimesini *Ümm'e* mensub olmak itibarıyla üç şekilde anlamak ihtimali vardır: a) 'Anasından doğduğu hal üzere kalmış fıtratı bozulmamış' b) 'Araplara mensup olan ki Araplar hesap-kitab bilmezlerdi', c) 'Umm'ul-Kurâ'ya mensup olan/Mekkeli'. Bu üç nisbetin üçünde de *Ümmî* kelimesi 'okuyup-yazmakla uğraşmamış' mânasında bir vasıftır. (IV/2297)

4) "Düşmanlarına karşı onu müdafaa eden..." (IV/2300)

5) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبًا أَسْفًا قَالَ إِنَّمَا خَلَفْتُمُونِي
 مِنْ بَعْدِي بِعَجَلَةٍ مَّرَرْتُكُمْ وَاللَّيَالِيَ الْأُولَىٰ وَآخِذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ
 إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعُّوْنِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا
 تُشْمِتُ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلُنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ قَالَ
 رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَادْخُلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ
 ۝ إِنَّا لَذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيِّئًا لَّهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ
 وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتِرِينَ ۝ وَالَّذِينَ
 عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا أَنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
 لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ
 أَخَذَ الْأَلْوَابَ وَفِي سُجَّتِهَا مَدَىٰ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ
 يَرْهَبُونَ ۝ وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا
 أَلِيمَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَفْلَكْهُمْ
 مِنْ قَبْلُ وَإِنِّي أَتْلُوكِ بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنْ إِذِهِ
 الْآفَتِنِكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ شَاءَ وَتَهْدِي مَنْ شَاءَ أَنْتَ
 وَلِيْنَا فَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ۝

150. Vaktâ ki Musa kavmine gadabnâk, esefnâk [son derece kızgın ve üzgün] olarak döndü; 'Bana arkamdan ne fena halef oldunuz? Rabbinizin emrini ivdiniz mi?' dedi ve elvahı [levhaları] bırakıverip kardeşini başından tuttu, kendine doğru çekiyordu; [Harun] 'Anam oğlu!' dedi; 'inan olsun bu kavim beni hırpaladılar, az daha beni öldürüyorlardı, sen de benimle, düşmanları sevindirme ve beni bu zâlim kavim ile beraber tutma!'

151. Dedi: 'Rabbim! Bana ve kardeşime mağfiret buyur ve bizi rahmetinin içine koy; sen ki erham'ür-râhimîn'sin!'

152. Şüphesiz o danayı edinenlere [buzağıya tapınanlara] rablerinden bir gazab ve dünya hayat'ta bir zillet erişecek; ve işte müfterileri böyle cezalandırırız!

153. O kötü amelleri işleyip de sonra arkasından tevbekar olup iman edenler ise, şüphe yok ki rabbin ondan sonra elbette gafûr'dur, rahîm'dir!

154. Vaktâ ki Musa'dan gazab sustu, elvahı [levhaları] aldı ve onlardaki yazıda bir hidayet ve bir rahmet vardı; fakat öyle kimselere ki onlar sırf rableri için rehbet duyarlar [mâsiyetten korkarlar!]

155. Bir de Musa, kavminden mîkatımız için yetmiş er seçmişti. Vaktâ ki bunları o sarsıntı yakaladı, 'Rabbim!' Dedi; 'dileseydin bunları ve beni daha evvel helâk ederdin; şimdi bizi içimizden o süfehâ'nın ettikleriyle helâk mi edeceksin? O sırf senin fitnen; sen bununla dilediğini dalâlete bırakır, dilediğine hidayet kılarırsın! Sen bizim velîmizsin, artık bize mağfiret buyur, merhamet buyur; sen ki hayr'ul-gâfirîn'sin!'

1) "Rabbimizin emrini/dinini ve va'dlerini acele edip bırakıverdiniz mi?" (IV/2286)

2) "Ey benim ana gibi merhametli ve şefkatli olması lâzım gelen sevgili kardeşim!" (IV/2287)

3) Bkz. Bakara/51-52, an: 4

4) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

5) "Allah'a karşı din uydurmaya çalışanları..." (IV/2289)

6) Bkz. A'raf/143, an: 4

7) "Senin hikmetini bilmez, kayacak noktalarda kendilerini tutmaz hafif akıllıların..." (IV/2293 ve krş Bakara/13 an: 3; Nisa/5, an: 1)

8) "Mağfiret edenlerin, kusurları affedenlerin en hayırlısıdır". (IV/2294)

164. Ve içlerinden bir ümmet [topluluk] 'Niçin Allah'ın helak edeceği veya şiddetli bir azap ile tâzib eyleyeceği bir kavme vaaz ediyorsunuz?' dediği vakit, (o vâizler) dediler ki: 'Rabbimize itizar edebileceğimiz[gösterebileceğimi] bir mazeret olmak için, bir de ne bilirsiniz belki Allah'tan korkar sakınırlar!'

165. Vaktâ ki artık edilen nasihatleri unuttular, o kötülükten nehyedenleri necâta çıkarıp [kurta-rıp], o zulmedenleri yaptıkları fık-lar sebebiyle şiddetli bir azaba giriftâr ettik!

166-167. Vaktâ ki artık o nehyedil-dikleri şeylerden dolayı kızıp teca-vüz etmeye de başladılar [isyana koyuldular], biz de onlara 'May-mun olun keratalar!' dedik ve o vakit rabbın şu ahdi îlâm buyurdu: 'Lâbüdd [mutlaka] kıyamet günü'ne kadar üzerlerine hep o kötü azabı peyleyecek kimse gönderecek! Şüphe yok ki rabbın çok serî ikablı, yine şüphe yok ki O çok gafûr, çok rahîm'dir!

168. Ve onları yeryüzünde birçok ümmetlere parçaladık; içlerinden salihleri de vardı, beri benzerleri de [aşağılıkları da] ve onları kâh nimet ve kâh musibet ile imtihan da ettik ki rücû edeler!

169. Derken arkalarından bunlara bozuk bir gürûh halef oldu ki Kitab'ı miras aldılar. Şu alçak dünya arazını [malını] irtikâb ile alırlar da bir de 'Bize mağfîret

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِرَءِيسِهِمْ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَمَعَذَّةُ
عَذَابِكُمْ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ ۖ إِلَهُكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾
فَلَمَّا سَوَّاهُمْ وَذَكَّرُوا بِهِمُ آيَاتِنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَآخِذْنَا
الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا
عَتَوْا عَنْ مَآثِرِهِمُ عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾
وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْبَيْعَةِ مَن سِوَهُمْ
سُوءَ الْعَذَابِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾
وَقَطَّعْنَا هَؤُلَاءِ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ الصَّالِحِينَ وَمِنْهُمْ دُونَ
ذَلِكَ وَبَلَّوْنَا هَؤُلَاءِ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾
فَخَلَفَ مِنْ بَعدِ هِرْخَلَفٍ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ
عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفِرُ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ
عَرَضٌ مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ ۚ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَن لَا
يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ ۚ وَالَّذَارُ الْآخِرَةُ
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۚ أَفَلَا تَتَّقِلُونَ ﴿١٦٩﴾ وَالَّذِينَ يُتَسَكَّبُونَ
بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

olunacak!'derler; mukabil taraftan da kendilerine öyle birşey gelse, onu da alırlar. Ya Allah'a karşı haktan başka birşey söylemeyeceklerine dair kendilerinden kitab mısakı alınmadı mı idi ve onun iç indekini ders edinip okumadılar mı? Halbuki ahiret evi, Allah'tan korkanlar için daha hayırlıdır! Hâlâ akıllanmıyacak mısınız?

170. Kitab'a sarılanlar ve namazı ikame etmekte bulunanlar ise, o muhsinlerin ecrini [mükâfatını] biz hiçbir zaman zayı etmeyiz!

1) Diğer bir anlama göre: 'Yoksullukla kıvrandıran bir azaba...' (IV/2323)

2) "Alçak, hakîr, her taraftan kışkırlanan zelil maymunlar olunuz!" (IV/2314 ve krş. Bakara/65-66, an: 3)

3) "Onları azaba sürükleyecek ve kıyamete kadar en kötü azabı tatbik edecek..." (IV/2314)

4) "Azabı dilediği anda derhal geliverir". (IV/1315)

5) "Kendilerine bir rüşvet daha arzolunsa yine alırlar/ tevbe etmezler". (IV/2316)

وَقَطَعْنَا لَهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَبِيطًا مُّسْمًًا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذَا اسْتَسْقَيْهُ قَوْمُهُ أَنْ يَضِرِبَ بِعَصَاكَ الْخَجَرَ فَانْجَبَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشَرَ نَبِيطًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرِيقَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلَوى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦١﴾

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ سَكُونُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سُنْزِدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦٢﴾

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٣﴾ وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْخَجَرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ أَنَا بِهِمْ حِثَانُهُمْ يَوْمَ سَنُتَبِهِمْ شَرًّا وَيَوْمَ لَا يَسْتَبِئُونَ لَا أَنَا بِهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٤﴾

'size merzûk kıldığımız nimetlerin' temizlerinden yeyin' diye! Bununla beraber zulmü bize etmediler ve lâkin kendi nefislerine zulmediyorlardı!

161. Ve o vakit onlara denilmişti ki; 'Şu şehre sâkin olun [orada ikamet edin] ve ondan dilediğiniz yerde yeyin ve 'hatta' deyin ve secde ederek kapıya girin ki size suçlarınızı bağışlayalım; muhsinlere ileride ziyadesini vereceğiz!

162. Derken içlerinden o zulmedenler, sözü değiştir-diler/kendilerine söylenenden başka bir şeyle koydular; zulmü âdet etmeleri sebebiyle, bir de üzerlerine semadan bir azap salıverdirdik!

163. Sor onlara, o denizin hadâret bir iskelesi olan' o şehrin başına geleni! O vakit Sebt'te tecavüz ediyorlardı; o vakit ki Sebt (ibadet için tatil) yaptıkları gün balıkları yanlarına akın akın geliyorlardı, Sebt yapmayacakları gün ise gelmiyorlardı. İşte biz onları fâsıklıkları sebebiyle böyle imtihana çekiyorduk!

160. ... Mâmafih biz onları on iki sıbta [kabileye], o kadar ümmete ayırdık ve Musa'ya - kavmi kendisinden su istediği vakit- şöyle vahyettik: 'Vur âsan ile taşla!' O vakit ondan on iki göz akmaya başladı, nâsın [halkın] her kısmı kendi su alaçağı yeri belledi. Bulutu da üzerlerine gölgelik çekti, kendilerine kudret helvasıyla, bildircin da indirdik ki

1) Bkz. Bakara/60

2) "Size verdiğimiz rızkın/nasib ve kısmet ettiğimiz nimetlerin..." (IV/2309 ve krş. Bakara/3, an: 6)

3) Bkz. Bakara/58-59, an:1-2

4) "Denize nâzır veya denizin bir ma'muresi olan..." (IV/2310)

5) "Dinleri gereği cumartesi günü bütün işlerini tatil edip ibadet edeceklerine balık avlıyorlardı". (IV/2310)

179. Celâlim hakkı için, cinn u ins'ten bir çoğunu cehennem için yarattık; onların öyle kalpleri vardır ki onlarla duymazlar [anlamazlar] ve öyle gözleri vardır ki onlarla görmezler ve öyle kulakları vardır ki onlarla iş itmezler. İşte bunlar behâim [hayvan sürüleri] gibi, hatta daha şaşkıncırlar! İşte bunlar hep o gafiller!

180. Halbuki Allah'ındır en güzel isimler (esmâ-i hüsnâ); onun iç in siz O'na onlarla çağırın ve O'nun isimlerinde sapıklık eden mülhidleri bırakın, yarın onlar yaptıklarının cezasını çekecekler.

181.Yine bizim halkettiklerimizden bir ümmet de var ki hakka rehberlik ederler ve onunla icrayı adalet eylerler.

182-183. Ayetlerimizi tekzîb etmekte olanlar ise, biz onları bilemeyecekleri cihetten istidrac ile yuvarlayacağız ve ben onların ipini uzatırım; çünkü keydim pek metindir!

184. Bunlar bir düşünmedilerde mi ki kendilerine söz söyleyen zatta cinnetten bir eser yoktur; o ancak ilerideki tehlikeyi açık bir surette haber veren bir nezîr'dir [uyarıcıdır]!

185. Bunlar göklerin ve yerin ve Allah'ın yarattığı herhangi bir şeyin bütün tedbîr u melekûtu (bütün şuunatıyla zapt u tasarrufunu tedbîr ve idare eden kudret ve saltanatın azâmeti) hakkında bir nazar yürütmedilerde mi ve şu ecellerinin cidden yaklaşmış olması ihtimalini bir düşünmedilerde mi? O halde buna iman etmedikten sonra hangi söze inanırlar?

186. Kimi ki Allah saptırır, artık onu yola getirecek yoktur; O onları bırakır tuğyanları içinde körükörüne yuvarlanır giderler!

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا الْجِنَّةَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أُذُنٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ
كَأَنَّمَا بِلَهُمْ ضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ۝١٧٩ وَاللَّهُ
الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝١٨٠ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ
وَبِهِ يَعْدِلُونَ ۝١٨١ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم
مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۝١٨٢ وَأُمْلِي لَهُمْ أَكْثَرُ دَرَجَاتٍ ۝١٨٣ أُولَٰئِكَ
يَتَفَكَّرُونَ ۝١٨٤ وَأَمَّا بَصَاحِبِهِمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّا هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مِّبِّينٌ ۝١٨٥
يَنْظُرُونَ فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقْنَا اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
وَأَن عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ
يُؤْمِنُونَ ۝١٨٦ مَن ضَلَّ لَّهُ فَلَها هَادِي لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ۝١٨٧ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا قُلْ إِنَّمَا
عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْعَتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً ۝١٨٨ يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَافِيٌّ عَنْهَا
قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِن أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝١٨٩

187. 'Ne zaman demir atacak?' diye sana Saat'ten soruyorlar De ki: 'Onun ilmi, yalnız rabbimin nezdindedir! Onu vakti vaktine tecelli ettirecek ancak O'dur! O öyle ağır bir mesele ki bütün semavat u arz'da tahammül edecek yok! O size ancak bağteten [ansızın] gelecek' Sanki sen ondan tefahhusle haberdar imişsin gibi' soruyorlar De ki: 'Onun ilmi ancak Allah'ın nezdindedir ve lâkin insanların ekserisi bilmezler!'

1)İstidrac aslında 'derece derece çıkarmak veya indirmek' demek olup, bir kimseyi arzusuna göre bir noktaya kadar tedricen götürüp haberi olmaksızın felâkete atmak anlamında kullanılır. (IV/2342)

2) 'Benim kahrım çok çetindir!' (IV/2342-2343)

3) "Yukarılarda ve aşağıda, yükseklerde ve alçakta, âfakta ve enfüste..." (IV/2345)

4) "Sanki senin uzun uzadıya sora sora öğrenmiş olman veya peygamber olduğundan dolayı her halukârda bilmen lazım geliyormuş da bundan haberdar imişsin gibi..." veya "Sanki bunu bildirmek lütfunda bulunabilirmişsin gibi..." veya "Bununla ferahlanırmışsin gibi..." (IV/2345)

وَاذْنَعْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ
خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾
وَإِذَا حَذَرَ رَبَّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ
عَلَىٰ أَنْفُسِهِمَ السَّيِّئَ بَرَكُوا لَوَالِي شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ أَوْ يَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ
آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا
فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَلِكَ نَقُصُّ لَكَ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾ وَأَنْتَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلُخْ
مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا
لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَئِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ
فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ
يَلْهَثْ ذُكِّمْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ
الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَاءَ مَثَلًا لِقَوْمٍ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسُهُمْ كَانُوا بِظُلْمٍ ﴿١٧٧﴾ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ
فَهُوَ الْمُهْتَدِى وَمَنْ يُضِلْ فَلَا وَلِيكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

171. Hem bir vakit biz o dağı bir gölgelik gibi tepelerine çekmiştik de kendilerine düşüyor zannettikleri bir halde demiştik ki; 'Size verdiğimiz kuvvetle tutun ve içindekini hatırlınızdan çıkarmayın, gerektir ki korunursunuz!'

172-173. Hem rabbin Benî Âdem'den, bellerinden zürriyetlerini alıp da onları nefislerine karşı şahid

tutarak Rabbiniz değil miyim? diye işhad ettiği [şahid gösterdiği] vakit 'Belâ [Evet rabbimizsin!]' dediler; 'şahidiz!, 'Kıyamet günü bizim bundan haberimiz yoktu!' demeyesiniz, yahut Ancak önceden atalarımız şirk koştular, biz ise onlardan sonra bir zürriyet idik; şimdi o bâtılı tesis edenlerin yaptıklarıyla bizi helâk mi edeceksin?' Demeyesiniz!

174. Ve işte biz ayetleri böyle tafsîl ediyoruz ve gerektir ki rücû etsinler!

175-176. Onlara o herifin kıssasını da oku ki ona ayetlerimizi sunmuştuk da o onlardan sıyrıldı çıktı; derken onu şeytan arkasına taktı da sapkınlardan oldu. Eğer dileseydik, biz onu o ayetlerle yükseltirdik ve lâkin o, yere (alçaklığa) saplandı ve hevasının ardına düştü. Artık onun meseli, o köpeğin meseline benzer; üzerine varsan dilini salar solur, bıraksan yine dilini salar solur! Bu, işte ayetlerimizi tekzîb eden o kavmin meseli! Kıssayı kendilerine bir nakleyle, gerektir ki bir düşünürler.

177. Ne çirkin meseli var ayetlerimizi tekzîb eden o kavmin ki sırf kendilerine zulmediyorlardı.

178. Allah kime hidayet ederse, hidayet bulan o, kimi de dalâlete bırakırsa, hüsrana düşenler de işte onlar.

1) Birçok müfessir bu ayetlerde sözlü edilen hususların *temsili* bir mânâda olduğunu söylemiştir. Bu, Allah Teâlâ'nın bütün insanları mebd-i fitratlarında *Tevhid* ve *İslâm*'a delâlet için tayin olunmuş *afakî* ve *enfûsî* delillerle istidlâl edip, teslim olmaya kabiliyetli olarak yaratmış olduğu bir 'istiâre-i temsiliyye' yoluyla tasvirdir. Fussilet/11 ayetinde de olduğu gibi bilinen mânâsıyla bir şahid getirme, soru ve cevap, *hakikî* mânâsıyla bir mukavele düşünmek lâzım değildir. Sanki öyle denilmiş ve öyle cevap verilmiş de bir mukavele yapılmış gibi hukukî kıymeti haiz olması lâzım gelen kavî bir fitratın yaratılması söz konusudur. Ancak eslaf-ı müfessirîn bu ayetleri bir *temsîl* değil, bir *hakikat* olarak rivayet ve izah etmişlerdir. Bu bakımdan 'Elestu birabbikum...' ayetlerinin mazmunu sadece bir temsil değil, bir tahkiktir. (IV/2324-2328)

2) *Tafsîl* kelimesi için bkz. Hûd/1-4, an:2

196. Zira benim velîm o kitab indiren Allah'tır ve O hep salih kullarına velîlik eder!

197-198. Sizin O'ndan maada [başka] taptıklarınız ise, ne size yardım edebilirler, ne de kendilerine yardımları dokunur; siz onları doğru yolu göstermeye çağırarak olsanız duymazlar ve görürsün onları sana bakıp duruyorlardır da görmezler!

199-200. Sen af yolunu tut, urf [mâruf] ile emret ve kendilerini bilmezlerden sarfı nazar eyle! Her ne zaman da Şeytan'dan bir gıdık seni gıdıklayacak olursa, hemen Allah'a istiâze eyle [sığın]! O şüphesiz semî'dir, alîm dir!

201. Her halde Allah'tan korkanlar, kendilerine Şeytan'dan bir tayf iliştigi zaman bir tezekkür ederler, derhal basiretlerine sahip olurlar.

202-203. Şeytanların ihvanı [kardeşleri] ise, onlar bunları dalâle sürüklerler, sonra da yakalarını bırakmazlar ve sen onlara bir ayet getirmediğin zaman 'Derib [derleyip] toplasa idin â!' dediler. De ki: 'Ben ancak rabbimden bana ne vahyolunuyorsa, ona ittiba ederim [uyarım]! Bütün bu (Kur'an), rabbinizden gelen basiretlerdir ve iman edecek bir kavim için bir hidayet ve rahmettir!'

إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾
وَالَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَضْرَكُهُ وَلَا
أَنْفُسُهُمْ يَصِرُونَ ﴿١٩٧﴾ وَإِنْ نَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا
وَرَبُّهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾ خُذِ الْعَفْوَ
وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾ وَإِنَّمَا تَنْزَغُكَ
مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾
إِنَّ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ
مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾ وَآخِوانَهُمْ يَمْدُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾
وَإِذَا مَرَّ بِهِمْ نَبَأٌ مِّنَ الْأَنْبَاءِ قَالُوا لَا تَنْفِكْ عَنْهُمَا إِنَّمَا صَبَأَ بَعْثٌ
إِلَىٰ مِرْيَةٍ هَٰذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكَ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾ وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ
تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُؤُنَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾ إِنَّا الَّذِي عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَسِبْخُونَهُ وَلَهُ يُسْجَدُونَ ﴿٢٠٦﴾

204-206. Kur'an okunduğu zaman da hemen onu dinleyin ve susun, gerek ki rahmete erdirilirsiniz! Hem de sabahleyin ve akşamları içinden tazarru ile [yalvararak, korkarak] gizlice ve cehrin mâdunu [kendin işitecek kadar bir] sesle rabbini zikret de gafillerden olma; zira rabbinin yakınında olanlar, ibadetinden istikbar eylemezler [büyüklenmezler], O'nu hep tesbih ederler, hem yalnız O'na secde ederler!

1) "Şeytanî bir tahrik karşısında bulunacak olursan..." (IV/2359)

2) Tayf cüz"i bir hayal eseri/vesvesedir. (IV/2359)

3) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an: 3

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ
 كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ
 إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ
 مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا
 تَغَشَّيَا حَمَلًا خَفِيًّا فَهَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهَا
 لَنْ أَنكِحَ أَبَاكِ وَلَكِنْ أَنُكِّنْ مِنْ لَدُنْكَ رَبِّكَ فَلَمَّا آتَتْهَا
 صَالِحًا جَعَلَ لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا
 يُشْرِكُونَ ﴿١٨٩﴾ أَلَيْسَ لَكُمْ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ﴿١٩٠﴾
 وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩١﴾
 وَإِنْ نَدَعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ
 أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٢﴾ إِنْ الَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِ
 اللَّهِ عِبَادًا مِثْلَكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ ﴿١٩٣﴾ لَهُمْ أَجَلٌ يُشَوْنُ بِهَا أَمْ يُغْنِي عَنْهُمْ بَيْتُكُمْ
 أَمْ هُمْ تَابِتُونَ ﴿١٩٤﴾ لَهُمْ أَجَلٌ يُضْرُونَ بِهَا أَمْ هُمْ يَسْمَعُونَ ﴿١٩٥﴾
 قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ كَمَا كُنْتُمْ كِيدُونَ فَلَا تُنْظَرُونَ ﴿١٩٦﴾

188. De ki: 'Ben kendi kendime Allah'ın dilediğinden başka bir menfaate de mâlik değilim, bir mazarrata da [zarar vermeye de]... Eğer ben bütün gaybı bilir olsaydım, daha çok hayır yapardım ve kötülük denilen şey yanıma uğramazdı. Ben o değil, ancak iman edecek bir kavim için inzar u bişaret'e memur [uyarmak ve müjdelemek ile görevli] bir peygamberim!'

189. O, odur ki sizi bir tek nefisten yarattı, eşini de ondan yaptı ki gönlü buna ısınsın; onun için vaktâ ki bunu derâğûş eyledi, bu hafifçe bir hamlin hâmilî oldu, bir müddet bununla geçti, derken ağırlaştı; o vakit ikisi bir kendilerini yetiştiren Allah'a şöyle dua ettiler: 'Bize yaraşıklı bir çocuk ihsan edersen, yemin ederiz ki elbet şükreden kullarından oluruz!'

190. Fakat Allah kendilerine yaraşıklı bir çocuk verince erkeği dışı tuttular, O'na vergisi [kendilerine verdiği evlat] üzerinde birtakım şerikler [ortaklar] koşmaya başladılar. Allah ise onların koştukları şirkten müteâlî [yüce]!

191-194. O'na, o hiçbir şey yaratamayan ve kendileri yaratılıp durmakta bulunan mahlûkları mı şerik koşuyorlar? Halbuki onlar, onların imdadına yetişemezler, hatta kendilerini bile kurtaramazlar ve eğer siz onları doğru yola çağırarak olsanız size uymazlar; ha onları çağırmışsınız, ya ki sâmitmişsiniz [susmuşsunuz] aleyhinizde müsavi gelir; çünkü Allah'tan başka taptıklarınızın hepsi sizin gibi kullardır. Eğer dâvânızda sâdıksanız, haydi onlara çağırın da size icabet etsinler!

195. Ya onların yürüyecek ayakları veya tutacak elleri veya görececek gözleri veya işitecek kulakları mı var? De ki: 'Haydin çağırın şeriklerinizi, sonra bana istediğiniz tuzağı kurun da elinizden gelirse bana bir lâhza [an] bile göz açtırmayın!'

1) Bir kadının hamile kalışının, Kur'an'ın uslûbuna uygun bir şekilde bu denli nezih ifadelerle ve edeb u haya dairesinde kalmak suretiyle tercüme edilmesi, bizi izaha yönelik her hangi bir müdahaleden kaçınmaya âdetâ mecbur etmiştir. Bu nedenle okuyucuların, ayette hâdisenin ifşa değil, ihsas edildiğinin idrakinde olarak bu kadarla yetinmeleri, ayatın sadece uslûbuna değil, maksadına da muvafık olacaktır.[D.C]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْإِنْفَالِ قُلِ الْإِنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
﴿١﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ مُلُوكُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ
عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ الَّذِينَ
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ
حَقَّ لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ كَمَا
أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
لَكَارِهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ
إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ
أَنَّهُمَا لَكُمْ وَتُؤَدُّونَ أُنْزِلَ فِي غَيْرِ ذَاتِ الشَّوْكَاءِ تَكُونُ لَكُمْ
وَيُرِيدُ اللَّهُ أَن يَحْيِيَ الْحَقَّ بِكُلِّ مِثَالٍ وَيَقْطَعُ دَائِرَ الْكَافِرِينَ
﴿٧﴾ يَحْيِيَ الْحَقَّ وَيُطِلُّ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

8. Enfâl Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur. 75 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Sana ganimetlerin taksiminden soruyorlar. De ki: 'Ganimetlerin taksimi Allah'a ve Rasûlü'ne ait; onun için siz gerçekten mü'minlerseniz Allah'tan [azabından] korkun da birbirinizle aranızı düzeltin, Allah'a ve Ra-sulü'ne itaat edin!

2-4. Gerçekten mü'minler, ancak o mü'minlerdir ki Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir, karşılarında ayetleri okunduğu zaman imanlarını artırır ve rablerine tevekkül ederler; o kimseler ki namazı dürüst kılarlar ve kendilerine merzûk [nasib] kıldığımız şeylerden infak eylerler; işte hakkâ mü'minler onlar! Onlara rablerinin yanında dereceler var, bir mağfîret ve bir rızk-ı kerîm [cennet] var!

5-8. Nasıl ki rabbini seni hak uğruna evinden çıkardı ve mü'minlerden bir kısmı ise istemiyorlardı; tebeyyün etmişken' hakta seninle münakaşa ediyorlardı, sanki göre göre ölüme sevkolunuyorlardı ve o vakit Allah, size iki taifenin birini va'dediyordu ki sizin olsun! Siz ise arzu ediyordunuz ki şevketsiz [zayıf] olan [kervan] sizin olsun! Halbuki Allah, kelimâtıyla hakkı ihkak etmek [ortaya koymak] ve kâfirlerin arkasını kesmek diliyordu ki hakkı hak tanıtsın ve bâtilı ibtal etsin, varsın mücrimler istemesin!

1) Bkz. Bakara/3, an: 6

2) "Hakikatte mü'min diye ancak bunlara denir!" (IV/2367)

3) "Savaş olacağı anlaşıldıktan sonra ..." (IV/2368)

4) Bu iki taifeden biri Ebu Süfyan'ın başında bulunduğu Şam'dan gelmekte olan büyük bir Kureyş kervânı idi. Diğeri ise, Ebu Cehil komutasında Mekke'den hareket etmiş olan bin kişilik silahlı Kureyş ordusuydu. (IV/2369)

26. ... ve düşünün ki siz bir vakit veryüzünde hırpalanıp duran bir azlıktınız [azınlıktınız], nâsın [insanların] sizi çarpıvereceğinden korkardınız öyle iken O sizi barındırdı, O sizi nusretiyle teyid buyurdu [yardımıyla destekledi], O size temizlerinden rızıklar [ganimetler] verdi ki şükredesiniz!

27-28. Ey o bütün iman edenler! Allah'a ve Rasûlü'ne hıyanet etmeyin ki bile bile emanetlerinize hıyanet etmeyesiniz ve iyi bilin ki mallarınız, evlatlarınız bir fitneden ibarettir; Allah yanında ise azîm ecirler [büyük mükâfatlar] vardır!

29. Ey iman edenler! Allah'a [sığınıp] korunursanız, O size bir furkan verir ve tarafınızdan seyyiatınızı örter, sizin için mağfiret de eder! Allah azîm fazl [büyük bir lütûf] sahibidir!

30. Hani bir vakit de o kâfirler - seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri veya sürüp çıkarmaları için- sana tuzak kuruyorlardı; onlar tuzak kurarlarken Allah da karşılığını kuruyordu. Öyle ya, Allah tuzakların hayırlısını kurar!

31. Ve onlara ayetlerimiz okunacağı zaman 'Artık işittik, dilesek bunun gibisini biz de söyleriz; bu eskilerin efsanelerinden başka birşey değil!' Diyorlardı.

وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَخطفَكُمْ النَّاسُ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ بِضَرِّهِمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَأُولَئِكَ مِنْكُمْ فَتَنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ نَقَضُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾ وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذْ تَنْتَلِي عَلَيْهِمْ يَا نَسَا قَالُوا قَدْ بَعَثْنَا لَوْثَنَا لِنَقْلَ مَا هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٢﴾ وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حَجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوِ اثْبِتْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٣﴾ وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ لِلَّهِ مُعَذِّبُهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٤﴾

32-33. Bir vakit de 'Ey Allah! Eğer bu senin tarafından gelmiş hak kitab ise, durma üzerimize gökten taşlar yağdır veya bize daha elîm [yakıcı] bir azap ver!' demişlerdi. Halbuki sen içlerinde iken, Allah onlara azap edecek değildi, istiğfar ettikleri halde de Allah onlara azap edecek değil.

1) Furkan fark u temyiz veya fârik (ayıran) demek olduğu gibi *sabah* anlamına da gelir. Bu mânâyâ göre: "Sizi gece karanlığında parlayan *fecr-i sâdıq* gibi fark u imtiyaz ile parlattır da parlattır, şânınızı bir nûr gibi âfaka yayar". (IV/2392)

2) "Ayıplarınız iyice örter, dünyada kimseye göstermez ve ahirette de günahlarınızı bağışlar." (IV/2392)

3) Krş. Âlu İmran/54 an:2-3; Yunus/21 an:1-2

4) Bkz. En'am/25, an:3

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾ إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْهَوْا
فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ
شَيْئًا وَلَكُمْ كُفْرُتٌ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عُنْدَهُ وَانْتُمْ
تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا
وَمَا نَحْنُ بِسَمْعُونَ ﴿٢١﴾ إِنْ شَرَّ اللَّذَوَابِ عِنْدَ اللَّهِ الضُّمُّ
الْبُكْمُ الَّذِي لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا
لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْجُدُوا لِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ
تَخَشَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَأَتَقَرَّفَنَّهُ لَا تَهْتَبِزُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا
مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

17. Sonra onları siz öldürmediniz ve lâkin onları Allah öldürdü; attığın vakit de sen atmadın ve lâkin Allah attı, hem de mü'minlere güzel bir imtihan geçirtmek için! Hakîkat, Allah semî'dir alîm'dir!

18. Bunu gördünüz, bir de kâfirlerin tedbirini Allah'ın zayıf düşürmesi var!

19. Fetih istiyorsanız (ey kâfirler), işte size fetih ve eğer vazgeçerseniz, hakkınızda daha hayırlı olur; yok döner yine başlarsanız, biz de başlarız; o vakit askeriniz çok da olsa, size zerre kadar fayda vermez, çünkü Allah mü'minlerle beraberdir!

20-22. Ey o bütün iman edenler! Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin ve işitip durduğunuz halde ondan yan bükmeyin ve işitmedikleri halde 'işittik' diyenler gibi olmayın; çünkü yeryüzünde debelenenlerin indallah [Allah nezdinde] en kötüsü o sağırlar, o dilsizlerdir ki hakkı akıllarına koymazlar!

23. Allah onlarda bir hayır görseydi, elbette kulaklarına sokardı ve bu hallerinde kulaklarına soksaydı, yine aldırılmazlar döner giderlerdi.

24. Ey o bütün iman edenler! Sizi kendinize hayat verecek şeylere davet ettiği zaman Rasûlüyle Allah'a icabet edin ve bilin ki Allah hakîkaten kişi ile kalbinin arasını gerer ve siz hakîkaten hep O'na haşrolunacaksınız!

25. Ve öyle bir fitneden sakının ki hiç de içinizden yalnız zulmedenlere dokunmakla kalmaz ve bilin ki Allah'ın ikabı[azabı] şiddetlidir...

1) "O halde kalbinizle aranız açılmadan, canınız elinizden alınmadan, fırsat elinizde iken, Allah'ın Rasûlü sizi ihya edecek ebedî hayata yükseltecek (ilim veya amel) herhangi bir şeye dâvet ettiği zaman ihmal etmeyip istekle icabet ediniz!" (IV/2387)

41. Bir de malûmunuz olsun ki ganimet aldığınız herhangi birşey; mutlaka onun beşte biri Allah içindir ki Peygamber'e ve ona karabeti [yakınlığı] olanlarla, yetimler ve miskinler [yoksullar] ve yolda kalmışla-radır; eğer siz Allah'a iman etmiş ve o furkan' günü, o iki cemiye-tin[topluluğun] çarpıştığı gün kulumuza indirdiklerimize iman eylemiş iseniz, bunu böyle bilin; daha Allah herşeye kadîr!

42. O vakit ki siz vâdinin beri yamacında idiniz, onlarsa öte yamacında, süvarileri de tam sizden aşağıda idiler; öyle ki onlarla va'dleşmiş olsaydınız, mutlak miâdda ihtilâf ederdiniz ve lâkin Allah mukadder bir emri yerine getirmek için o yapılmış idi ki hem helâk olan beyyine'de helâk olsun, hem de yaşayan beyyine'den' yaşasın ve çünkü Allah her halde semî'dir, alîm'dir!

43. O vakit ki Allah sana onları rüyada az gösteriyordu; eğer sana onları çok gösterseydi korkacaktınız ve kumandada nizâa düşecektiniz ve lâkin Allah selâmete bağladı; çünkü o bütün sînelerin kühnünü bilir!

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَالَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
إِنْ كُنْتُمْ مِنْكُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ التَّفَافُجِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٤١
بِالْعُدُوِّ الدِّينِيَّةِ وَهُمْ بِالْعُدُوِّ الْقُصْوَىٰ وَالزَّكْبِ
أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لِاخْتِلَافْتُمْ فِي الْمِيْعَادِ وَلَكِنْ
لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ
عَنْ بَيْنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيْنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ
عَلِيمٌ ٤٢
أَرَيْكُمْ كَثِيرًا لَفَسَلْتُمْ وَلَكِنَّا زَعْنَمُ فِي الْأَمْرِ
وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلَيْهِ بَنَاتِ الصُّدُورِ ٤٣
وَأَذِيرُكُمْ هُوَ إِذِ الْقَيْتَمُ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ
فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ٤٤
وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٤٥

44. Ve o vakit ki karşılaştığınız sıra onları sizin gözlerinizde azaltıyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu; çünkü Allah o fiile çıkarılmış olan emri yerine getirecekti. Öyle ya, bütün işler Allah'a irca olunur [döndürülür]!

45. Ey o bütün iman edenler! Bir düşman kümesiyle karşılaştığınız vakit sebat edin ve Allah'ı çok zikreleyin ki felâha erebilesiniz.

1)'Furkan günü: Hak ile batılın ayrıldığı gün.' (IV/2407)

2) "Bu vaziyete gelince cesaret edemez, sözünüzden cayar, zaferden ümidi keserdiniz, onları yenmek şöyle dursun karşılıklarına çıkmayı bile gözünüzü kestiremez, onlara çatmaktan kaçınırdınız." (IV/2408)

3) Krş. A'raf/101, an:4

4)"Savaş hususunda görüşleriniz ayrılacak. Kiminiz sebat, kiminiz firar taraftarı olacaksınız." (IV/2409)

5)"Onları gözünüzde büyütüyor, gözünüzü yıldırıyordu" (IV/2410)

6) Bkz. Bakara/5 an:11; Mü'minûn/1 an:1

وَمَا لَهُمْ لَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ
 الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَ ۚ إِنْ أَوْلِيَائِهِمُ إِلَّا الْمُنَافِقُونَ
 وَلَكِنْ كَانُوا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ
 عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ
 بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٧﴾ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا يَنْفِقُونَ
 أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ
 تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 إِلَى جَهَنَّمَ يُخْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ
 وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا
 فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٩﴾ قُلْ لِلَّذِينَ
 كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا
 فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٠﴾ وَقَالُوا لَهُمْ حَتَّى
 لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي اللَّهِ فَإِنْ أَنْتَهُوا
 فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا
 أَنَّ اللَّهَ مُوَلِّكُمُ الْبَغْيَ الْمَوْتِ وَنِعْمَ الْتَّصِيرُ ﴿٤٢﴾

34. Şimdi ise Allah'ın kendilerine azap etmemesi için neleri var? Mü'minleri Mescid-i Haram'dan menediyorlar, halbuki hizmetine ehil de değiller; onun hizmetine ehil olanlar ancak muttakilerdir ve lâkin çokları bilmezler!

35. Beytin [Kâbe'nin] huzurunda namazları ise ıslık çalıp, el çırpıktan başka birşey değil! O halde küfr ü küfrânınızdan dolayı tadın azabı!

36-37. Şüphe yok ki Allah yolundan menetmek için mallarını sarfedenler, onu yine sarfedecekler, sonra bu kendilerine yürek acısı olacak, nihayet mağlup olacaklar ve küfürlerinde ısrar edenler toplanıp cehenneme sevkedilecekler ki Allah murdarı [pis olanı] temizden ayırsın ve murdar kısmı birbirinin üzerine bindirip hepsini teraküm ettirsin de (yığsın da) topunu cehenneme koysun! İşte bunlar, o hüsrân içinde kalanlar!

38. De o küfredenlere ki; 'Eğer vazgeçerlerse, geçmişteki günahları bağışlanır; yok yine isyana dönerlerse, kendilerinden evvelki ümmetlere tatbik edilen kanun-i ilâhî geçmişti, artık onu beklesinler!

39-40. Siz de ortalıkta bir fitne kalmayıp, din tamamıyla Allah'ın dini oluncaya kadar onlar[1]a cihad edin; eğer vazgeçerlerse her halde Allah amellerini görür. Yok vazgeçmezlerse, artık bilin ki Allah sizin mevlânız! Ne güzel mevlâ, ne güzel nasîr!

1)Bkz. Bakara/2, an: 3

2)Bkz. Bakara/193

3)"Eğer fitneden ve Allah'tan başkasına tapmaktan vazgeçerlerse ..." (IV/2403)

4)"Sahip olduğu zayı olmaz, yardım ettiği mağlup olmaz!" (IV/2403)

53. Bu şundan; bir kere Allah bir kavme in'am [ihsân] ettiği bir nimeti -onlar nefislerindeki sebebi değiştirtinceye kadar- değiştirmiş değildir; bir de Allah işitir, bilir!

54. Tıpkı Âl-i Firavun'un ve onlardan evvelkilerin gidişi gibi ki rablerinin ayetlerini tekzib ettiler, biz de kendilerini günahlarıyla helâk ettik ve Âl-i Firavun'u garkeyledik [boğuverdik]! Hepsi de zâlimdiler!

55.57. Bütün o debelenenlerin Allah indinde en şerlisi, şol kimselerdir ki küfretmişlerdir de imana gelmezler! Onlar ki kendilerinden muâhede almışındır da sonra her defasında ahidlerini nakzederler ve hiç çekinmezler; onun için onları ne zaman harbde yakalarsan kendileriyle arkalarının dakileri ürküt, gerek ki ibret alırlar.

58. Her hangi bir kavimden de bir hıyanet endişe edersen, evvel emirde (*nebz* et); ahidlerini reddettiğini düpedüz kendilerine bildir, çünkü Allah hainleri sevmez!

59. Ve o küfredenler asla zannetmesinler ki ileri gitmişlerdir; çünkü onlar âciz bırakamazlar!

60. Siz de onlara karşı gücünüzün yettiği her kuvvetten ve cihad için beslenen atlardan hazırlık yapın; Onunla hem Allah düşmanını korkutursunuz, hem sizin

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۚ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾ كَذَّابًا لَا يُعْرَوْنَ ۚ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَمْلَكْنَاهُمْ بُدُوبَهُمْ ۚ وَاعْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلَّ كَاذِبٍ ۖ ﴿٥٤﴾ إِنَّ شَرَّ آلِ الدُّنْيَا ۖ وَابْتَغَىٰ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾ الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ ۚ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾ فَمَا تَتْلُوهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ ۚ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾ وَإِنَّا نَخَافُ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةٍ ۚ فَاِئْتِنَا إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿٥٨﴾ وَلَا يُحِبُّ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ اسْبِقُوا إِلَيْهِمْ ۚ لَا يُخْرَجُونَ ﴿٥٩﴾ وَاعِدُوا الْمُنَافِقِينَ ۚ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ ۚ رَهْبُونَ ۚ بِهِ عَدُوُّ اللَّهِ وَعَدُوُّكُمْ ۚ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾ وَإِنْ جَحَخُوا ۖ لَسَلِّمُوا ۚ فَاجْعَلْهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

düşmanınızı hem de onlardan başka diğerlerini ki onlar aciz bilmezsiniz Allah bilir ve Allah yolunda her ne masraf verseniz ecir [karşılığı] size tamamen ödenir. Hiç de ziyan etmezsiniz!

61. Ve eğer Silm'e [barışa] yanaşırlarsa sen de ona yanaş. Ve Allah'a mütevekkil ol. Çünkü işiten-bilen ancak O'dur!

1)Bkz. Bakara/49, an:1

2) "Kendilerinden söz alıp, onlarla antlaşma yapmışındır da sonra her defasında antlaşmayı bozarlar, sözlerinde durmazlar" Hz. 3) Peygamber *Benî Kurayşa* yahudileriyle bir antlaşma yapmıştı. Onlar Hz. Peygamber'in aleyhinde kimseyle yardımlaşmayacaklar ve kimseyi desteklemeyeceklerdi. Buna rağmen *Bedir savaşında* müşriklere silah yardımında bulunmuşlardı. (IV/2423)

"Bunları öyle bir cezalandır ki arkalarındakiler akıllarını başlarına toplasınlar da ahidden/antlaşmadan ve sözden dönmeyen fenalığını unutmasınlar!" (IV/2423)

4)"Kaçıp kurtulduklarını yakalanmayacaklarını zannetmesinler". (IV/2424)

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فِي شَيْءٍ وَلَا تَكُونُوا
 بِحُكْمِ اللَّهِ وَصِيْرًا ۖ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝
 كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِطَرَاوِيَاءِ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ
 عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ۝
 لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَنْعَمَ لَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ
 مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى
 عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزِي مَا لَا تَرَوْنَ
 إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝
 الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَوَاهُمْ دِينُهُ
 وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝
 إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلِكُ يُضْطَرُّونَ وَجُوهُهُمْ
 وَأَذْبَارُهُمْ وُذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝
 أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ۝
 فِرْعَوْنُ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ
 اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

46. Hem Allah'a ve Rasûlü'ne itaatten ayrılmayın ve birbirinizle nızâlaşmayın [çekişmeyin] -sonra içinize korku düşer ve devletiniz elden gider- ve sabırlı olun; çünkü Allah sabredenlerle beraberdir!

47. Onlar gibi olmayın ki diyarlarından çalım satarak ve nâsa [halka] gösteriş yaparak çıktılar ve Allah yolundan menediyorlardı. Halbuki Allah bütün amellerini çember içine almıştı!

48. Ve o vakit ki Şeytan kendilerine amellerini tezyin eylemiş [güzel göstermiş] de demişti: 'Bugün insanlardan size galip gelecek yok! Ben de size zahîrim [sizin yanınızdayım]!' Fakat iki taraf karşı karşıya görününce, ardına dönuverdi de 'Ben' dedi; 'sizden katiyyen beriyim, ben sizin göremeyeceğiniz şeyler görüyorum, ben Allah'tan korkarım! Öyle ya, Allah'ın ikabı [azabı] çok şiddetlidir!'

49. O sıra münafıklar ve kalplerinde bir maraz bulunanlar şöyle diyorlardı: 'Şunları dinleri aldattı!' Halbuki her kim Allah'a tevekkül ederse, şüphe yok ki Allah bir azîz-hakîm'dir!

50-51. Bir de görseydin melekler canlarını alırken oküfredenlerin yüzlerine ve arkalarına vura vura 'Tadin bakalım' diyerek; 'yangın azabını! Bu, işte sizin kendi ellerinizin takdim ettiği yüzünden ve Allah'ın kullarına zulüm-kâr olmadığındandır!'

52. Tıpkı Âl-i Firavun'un ve onlardan evvelkilerin gidişi gibi Allah'ın ayetlerini tanımadılar da Allah kendilerini günahlarıyla tuttu alıverdi; çünkü Allah çok kuvvetli ve ikabı [azabı] pek şiddetlidir!

1)'O şeytan, o gurur ve hayal, o aldatıcı gurur ve nefsanîyyet ruh-i habîsi.' (IV/2415-2416)

2) "Henüz iman ile mutmain olmayıp, kalplerinde bir nevi şüphe veya tereddüd kalmış olanlar..." (IV/2416 ve kırs Bakara/10 an: 2) Bir taraftan Medine'deki münafıklar, diğer taraftan Kureys ordusu içinde bulunan birtakım mütereddidler böyle diyorlardı. (IV/2416)

3)Bkz. Bakara/49. An:1

70. Ey peygamber! Elinizdeki esirlere de ki: 'Eğer Allah sizin kalplerinizde bir hayır bilirse, size sizden alından daha hayırlısını verir ve günahlarınızı mağfiret buyurur; Allah gafûr-rahîm'dir!'

71. Ve eğer sana hıyanet etmek isterlerse unutmasınlar ki bundan evvel Allah'a hıyanet ettiler de kahredilmelerine imkân verdi. Allah alîm-hakîm'dir!

72. O kimseler ki iman ettiler ve muhacir oldular ve mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda mücâhede eylediler ve o kimseler ki barındırdılar ve yardıma koştular, işte bunlar birbirlerinin velîleridirler! İman edip de hicret etmeyenler ise, hicretlerine kadar sizin için onlara velâyet nâmına birşey yoktur! Bununla beraber eğer dinde yardımınızı isterlerse, yardım etmek de üzerinize borçtur; ancak sizinle aralarında mîsak [antlaşma] bulunan bir kavim aleyhine değil! Allah amellerinizi gözetiyor.

73. Kâfır bulunanlar da yekdiğerinin [birbirlerinin] velîleridir! Böyle yapmazsanız yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesad olur!

74. O kimseler ki iman edip, hicret ettiler ve Allah yolunda cihada gittiler ve o kimseler ki îvâ ettiler,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ إِن يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٠﴾ وَإِن يَرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِن قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨١﴾ إِنَّا لَذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوَا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَهَاجَرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجَرُوا وَإِن اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٨٢﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوا تُكَنُّنَ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٨٣﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوَا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٨٤﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٨٥﴾

yardıma koştular işte bunlar hakkâ mü'minlerdir; bunlara bir mağfiret var ve kerîm bir rızık var!

75. O kimseler ki sonradan iman ettiler ve hicret edip sizinle beraber mücâhede yaptılar; bunlar da sizdendir! Bir de erham sahipleri [akrabalar] Allah'ın Kitabı'nda birbirine daha yakındır! Şüphe yok ki Allah herşeyi bilir!

1)"Aranızdaki velâyet ve yardım işlerini şu beyan olunan esas dairesinde tayin ve tefrik ederek uygulamaz da karmakarışık ederseniz..." (IV/2438)

2)"Allah'ın Rasûlü'n ve muhacirleri kendi evlerinde ve yerlerinde meskenler tahsis ederek iskân ettiler, yerleştirdiler/barındırdılar..." (IV/2438)

3)"Hakikatte mü'min diye ancak bunlara denir!" (Krş. Enfâl/2-4, an: 2)

4)Bkz. Enfâl/2-4

5)Yani miras hükmünde... (IV/2439)

وَأَنْ يَرْبُدَ وَأَنْ يَخْذَعُوكَ فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ
بَنْصَرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ۝ وَالْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا آتَاكَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ آتَاكَ
بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ
إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَفْقَهُونَ ۝ أَلَمْ تَخَفْ أَنْ يَخَفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا
فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفِينَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ
۝ مَا كَانُوا لِيُجِزِيَ أَنْ يَكُونَ لَهُ أُسْرَى حَتَّى يُجْزِيَ فِي الْأَرْضِ
تَرْبُدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ۝ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا
أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا
طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

62-63. Ve eğer sana hud'a [hile] yapmak isterlerse, sana yetiyecek Allah'tır! O'dur ki seni nusretiyle [yardımıyla] ve mü'minlerle teyid buyurdu ve [o mü'minlerin] kalplerinin arasını te'lif eyledi [sevgi ile birleştirdi]; yoksa yeryüzünde ne varsa hepsini sarfetseydin, yine onların kalplerini te'lif edemezdin ve lâkin Allah onların beyinlerini [aralarını] te'lif buyurdu; çünkü O bir azîz-hakîm'dir!

64. Ey o peygamber! yetişir sana Allah, arkada gelen mü'minlerle!

65. Ey o peygamber! Mü'minleri cihada teşvik eyle! Eğer sizden sabredecek yirmi kişi olursa, ikiyüze galebe ederler ve eğer sizden yüz kişi olursa, o küfredenlerden binine[bîn kişiye] galebe ederler; çünkü onlar hakkı ve akibeti iyi idrâk etmez fıkıhsız bir kavimdirler!

66. Şimdi Allah sizden yükü hafifletti ve bildi ki sizde bir zaaf var! Şimdi sizden sabredecek yüz kişi olursa, ikiyüze galebe ederler, sizden bin [kişi] olursa, Allah'ın izniyle ikibine galebe ederler ve Allah sabredenlerdir!

67. Hiçbir peygamber için-arz'da ağır basmadıkça-esirleri olmak doğru değildir! Siz, dünya arazını istiyorsunuz, Allah ise ahiret'i kazanmanızı diliyor ve Allah azîz'dir, hakîm'dir!

68-69. Eğer Allah'tan bir yazı geçmiş olmasaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlak büyük bir azap dokunurdu! Artık elde ettiğiniz ganimetten helâl ve hoş olarak yeyin ve Allah'a korunun; çünkü Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

1) Burada ayetin iki şekilde anlaşılma ihtimali vardır: a) "Allah sana ve onlara yeter!" b) "Sana Allah ve onlar yeter" (IV/2429)

2) Bkz. En'am/65, an:3

3) "Esir ve -dolayısıyla- fidyesini almak, gelip geçici bir dünya malı ele geçirmek gibi dünyevi bir maksat gözetiyorsunuz." (IV/2432)

4) Burada ibareyi farklı şekillerde anlamak ihtimali vardır. a) İctihatda bir hatadan dolayı kınamamak. b) Bedirde savaşmış olanlara azab etmemek. c) açıkça bir hususta nehyedilmiş olmayanlara tâzib etmemek şeklinde ilâhî bir hüküm *Levh-i Mahfuzda* yazılmış olmasaydı. (IV/2433)

7. O müşriklerin Allah yanında, Rasûlü yanında bir ahdi nasıl olabilir? Ancak Mescid-i Haram yanında muâhede[antlaşma] yaptıklarınız var ki bunlar size doğru durdukça, siz de onlara doğru bulunun! Allah hıyanetten sakınanları elbette sever!

8. Evet, nasıl olabilir ki size bir zafer bulsalar, hakkınızda ne bir zimmet gözetirler ne de bir yemin? Ağızlarıyla sizi hoşnut [razı] etmeye çalışırlar, kalpleri ise iba eder durur; zaten ekserisi insanlıktan çıkmış fâsıklar!

9. Allah'ın ayetlerini bir semen-i kalil'e [az bir pahaya] sattılar da Allah yolundan menettiler. Hakikat bunlar ne fena şeyler yapmaktalar!

10. Bir mü'min hakkında ne bir yemin gözetirler, ne bir zimmet! Bunlar öyle [hakkın hududunu aşan] mütecavizler!

11. Bundan böyle eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekâtı verirlerse dinde kardeşleriniz olurlar. Bilecek bir kavim için biz ayetlerimizi daha tafsîl ederiz!

12. Ve eğer verdikleri ahidden sonra yeminlerini bozar ve dininize taarruza [saldırıya]

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدُوا عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا
لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ٧ كَيْفَ
وَأَنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَقْبَلُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةٌ
يَرْضَوْنَكُمْ بَأْفَاقِهِمْ وَأَنْ يَأْتِي فُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ
فَاسِقُونَ ٨ اسْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ تَمَتًّا قَلِيلًا فَصَدَّوْا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٩ لَا يَقْبَلُونَ
فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ١٠
فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخِذُوا مِنْكُمْ
فِي الدِّينِ وَتُفْضِلُوا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ١١ وَإِنْ
نَكَرُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا
أَيُّمَةَ الْكُفْرَانِ هُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ
١٢ أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا
بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدُّوْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ
فَاللَّهُ أَخْشَى أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ١٣

kalkarlarsa, o küfür öncüllerini hemen öldürün -çünkü onların yeminleri yoktur- ola ki vazgeçerler!

13. Ya öyle bir kavme muharebe etmez misiniz ki yeminlerini bozdular ve Peygamber'i çıkarmayı kurdular; hem de ilk evvel size taarruza onlar başladılar, yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer mü'minseniz, daha evvel Allah'tan korkmalısınız!

1) "Ellerine bir fırsat geçerse, bütün ahidlerine rağmen sizin hakkınızda ne Allah'ı, ne yeminlerini, ne akrabalarını ne de ahd u zimmetlerini tanımazlar; ne beşeri, ne de ilâhî hiçbir hak ve ahid gözetmezler!" (IV/2465)

2) "Ağızlarındaki söz, gönülleriyle taban tabana zıt kuru ve mânâsız bir laftan ibarettir!" (IV/2465)

3) Tafsîl kelimesi için bkz. Hûd/1-4, an:2

4) "Ölümü, öldürmeyi göze alıp, bunlarla çarpışın, savaşın!" (IV/2467)

بَرَآءَةً مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

بَرَآءَةً مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ①
فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ
يُخْرِى الْكَافِرِينَ ② وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ
الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ بُتِئْتُمْ بِهِ
خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِعَذَابِ الْبَلِيمِ ③ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ
لَمْ يَنْقُصُوا شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَهُهُمْ
عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④ فَاذْأَسْلِخِ الْأَشْهُرَ
الْحُرْمَ فَأَقْلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَخْصِرُواهُمْ
وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَاتَوَاتُوا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑤
وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ
اللَّهِ ثُمَّ ابْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ⑥

9. Tevbe Sûresi

Medine'de Nazil Olmuştur.129 Ayettir.

1. Bir ültimatom Allah ve Rasûlü'nden, muâhede ettiğiniz [antlaşma yaptığınız] müşriklerle!
2. Bundan böyle yeryüzünde dört ay istediğiniz gibi dolaşın; şunu da bilin ki siz Allah'ı âciz bırakacak değilsiniz, Allah her halde kâfirleri rüsvey edecek!

3. Bir de Allah ve Rasûlü'nden hacc-ı ekber günü insanlara bir ilân ki Allah müşriklerden berîdir, Rasûlü de... Derhal tevbe ederseniz, o hakkınızda hayırdır; yok eğer aldırmazsanız, biliniz ki siz Allah'ı âciz bırakacak değilsiniz; ve Allah'ı, Peygamber'i tanımayanlara elîm [gayet acı] bir azabı tebşîr et [müjdele]!

4. Ancak muâhede [antlaşma] yapmış olduğunuz müşriklerden bilahare size ahidlerinde hiçbir eksiklik yapmamış ve sizin aleyhinizde hiçbir kimseye muzâharet etmemiş [arka çıkmamış, desteklememiş] bulunanlar müstesna! Bunlara müddetlerine kadar ahidlerini tamamıyla ifa edin! Her halde Allah muttakîleri sever.

5. O haram olan aylar çıktı mı, artık öbür müşrikleri nerede bulursanız öldürün, yakalayın, hapsedin ve bütün geçit başlarını tutun! Eğer tevbe ederler ve namaz kılar, zekâtı verirlerse sebillerini tahliye edin [onları kendi hallerine bırakın]; çünkü Allah gafûr-rahîm'dir!

6. Ve eğer müşriklerden biri aman ile yakınına gelmek isterse, ona aman ver; tâ ki Allah'ın kelâmını dinlesin! Sonra da onu me'menine [güvende olacağı yere, vatanına] kadar gönder; çünkü bunlar hakikati bilmez bir kavimdirler.

1) Burada sözü edilen 'haram aylar'. bilinen eşher-i hurum (Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep ayları) değildir. Bu aylar ikinci ayette verilen dört aylık mühlettir. Fakat burada yapılmış olan ilâna nazaran hükmü aynıdır. Ve dolayısıyla mühlet olarak verilen bu dört ayda da kıtal ve taarruz haram edilmişti. (IV/2456) ve krş. Tevbe/36

2) "Kendisinin davet olunduğu dinin hakikatine muttali olabilmek imkânını elde etsin!" (IV/2458)

21-22. Müjdeler onların rabbi kendilerini kendinden bir rahmet ve bir rıdvan [rıza] ve cennetler ile ki onlar için içlerinde daimî bir naîm var, ebedî kalmak üzere orada onlar! Çünkü Allah, O'nun yanındadır ancak azîm bir ecir [büyük mükâfat]!

23. Ey o bütün iman edenler! Babalarınız ve ihvanınız [kardeşleriniz] eğer imana karşı küfrü hoşlanıyorlarsa, onları evliya ittihaaz etmeyiniz; sizden her kim onları velî tanıyacak olursa, işte onlar nefislerine zulmedenlerdir!

24. 'Eğer'de: 'babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, kadınlarınız, hısıminız [akraba-larınız], kabileniz, elinize geçirdiğiniz mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret, hoşunuza giden meskenler, size Allah ve Rasulü'nden ve O'nun yolunda cihaddan daha sevgili ise artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah öyle fâsıklar gürûhunu hidayete erdirmez!

25-26. İnkara mecal yoktur ki Allah size birçok mevkîlerde nusret etti. Huneyn günü de... O

يُسِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ٢١ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ٢٢ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَأِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنَّا نَسَجَّوُا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٢٣ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ٢٤ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ أَلْأَرْضُ بِمَا رَحَّبْتُمْ وَلَقِيتُمْ مُدْرِبِينَ ٢٥ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ٢٦

lâhzada [sırada] ki çokluğunuz sizi güvendirmişti de bir faydası olmamıştı, yeryüzü o genişliğiyle başınıza dar gelmişti. Sonra da bozularak arkanıza dönmüştünüz! Sonra Allah, rasûlü'nün üzerine ve mü'minlerin üzerine sekînetini indirdi ve görmediğiniz ordular indirdi de kendisini tanımayanları [kâfirleri] azaba uğrattı ve bu, işte kâfirlerin cezası!

1) 'Bitmez tükenmez nimetler, lezzetler' (IV/2486)

2) "Velayetlerini tanımayın, emir ve isteklerine uyup da küfre hizmet ve yardım etmeyin!" (IV/2488)

3) "Bedir, Ahzab, Kureys, Nadr, Hayber gibi savaş yerlerinde size yardım edip, sizleri muzaffer kıldı". (IV/2492)

4) "Kalplere sükûnet veren rahmetini..." (IV/2495)

قَالُوا مَن يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخِزُّهُمْ وَيَظْهَرُهُمْ عَلَيْهِمْ
وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ۖ وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ
وَيُتُوبَ اللَّهُ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝١٥
أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ
وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِن دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ
وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝١٦ مَا كَانَ لِلشُّرَكِيَّةِ أَنْ يَغْرُبُوا
مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ ۚ أُولَٰئِكَ حِطَّتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ۝١٧ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ
اللَّهُ مِن مَّنِ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَآمَنَ بِالصَّلَاةِ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ ۚ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُتَّقِينَ
۝١٨ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ
عِنْدَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝١٩ الَّذِينَ آمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ
دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ۝٢٠

14-15. Muharebe edin onlara ki Allah sizin ellerinizle kendilerini muazzeb kılsın, [rezil] rüsvay etsin, nusretiyle [yardımıyla] sizi üzerlerine muzaffer buyursun ve mü'min bir kavmin yüreklerine su serpsin ve kalplerindeki gayzı [öfke ve kini] gidersin! Hem Allah dilediğine tevbe de nasip eder! Allah alim'dir, hakim'dir!

16. Yoksa siz zannettiniz mi ki hâlinize bırakılıvereceksiniz de Allah içinizden mücâhede

edenleri ve Allah'tan, Rasûlü'nden ve mü'minlerden maada [başka] sokulacak bir locaya tutunmayanları hiç de bilip görmeyecek? Halbuki Allah bütün amellerinize habîr'dir!

17. Müşrikler vicdanlarına karşı kendi küfürlerine kendileri şahid olup dururlarken, Allah'ın mescidlerini ma'mur etmeleri kabil değildir! Onların hayır nâmına bütün yaptıkları heder [bir hiç olmuştur] ve ateş içinde onlar muhalledlerdir [ebedî kalacaklardır]!

18. Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve ahiret günü'ne inanan, namaza devam eden, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler ma'mur eder. İşte bunların muvaffak olmaları me'muldür [umulur]!

19. Ya siz hacılara sakalı [su vermeyi] ve Mescid-i Haram'da umreciliği, Allah'a ve ahiret günü'ne iman edip de Allah yolunda cihad etmekte bulunan gibi mi tuttunuz? Bunlar indallah [Allah nezdinde] müsavi olmazlar. Allah zâlimler gürûhuna hidayet vermez!

20. İman edip, hicret etmiş ve mallarıyla, canlarıyla fisebililâh [Allah yolunda] cihad etmekte bulunmuş olan kimseler, Allah indinde derece cihetiyle daha büyüktür ve bunlar işte o murada eren fâizîn'dir!

1) "Onları azaba düçar etsin de savaşın acılarını tatsınlar, candan, maldan zayıatlar versinler". (IV/2471) 3)

2) Bkz. Mâide/8, an:4

3) "Kâbe'nin bakımını yapmayı, hizmetlerini görmeyi..." (IV (IV/2483)

4) "Gerçek kurtuluşa, felaha erenler işte bu kimselerdir!" (IV2484)

32. İstiyorlar ki Allah'ın nûrunu ağızlarıyla söndürsünler. Allah da razı olmuyor; ancak nûrunu itmam eylemek [tamamlamak] diliyor, kâfirler isterlerse hoşlanmasınlar!

33. O Allah'tır ki O, rasûlü'nü hidayet kanunu [Kur'an] ve hak [tevhîd] dini ile bütün dinlerin üzerine geçirmek için gönderdi, müşrikler isterlerse hoşlanmasınlar!

34. Ey o bütün iman edenler! Haberiniz olsun ki Ahbar ve Ruhban'dan bir çoğu nâsın [insanların] mallarını haksızlıkla yerler ve Allah yolundan çevirirler! Altını, gümüşü hazineye tıkıp da onu Allah yolunda sarfetmeyenler ise, işte onları elîm [gayet acı] bir azap ile müjdele!

35. O gün ki bunların üzeri cehennem ateşinde kızdırılacak da kendilerinin alınları, böğürleri, sırtları bunlarla dağlanacak; 'İşte bu' diye; 'sizin nefisleriniz için derib [derleyip] tıktıklarınız! Haydi tadın bakalım ne derib tıkıyordunuz!'

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ
إِلَّا أَن يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ
لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ
عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ ذَاكُمَا
وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾
يَوْمَ يُخْرِجُنَا عَنْهَا فِي أَرْجَحَتِهِمْ فَتَكُونُ بِيهَا جِبَا لَهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ وَطُحُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لَكُمْ لَأَنْفُسِكُمْ
فَذُقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٥﴾ إِن عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ
اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلَمُوا
فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَالُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا
يُقَالُونَ لَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

36. Doğrusu ayların sayısı Allah yanında on iki aydır gökleri, yeri halkettiği günkü Allah yazısında, bunlardan dördü haram olanlardır! Bu, işte en payidâr, en doğru dindir; onun için bunlar hakkında nefislerinize zulmetmeyin de müşrikler size kâffeten [toplucu] harbettikleri gibi, siz de onlara kâffeten harbedin ve bilin ki Allah korunanlarla beraberdir!

1) Bkz. Tevbe/31, an: 4

2) "Güya para için her haksızlık yapılabilir, para ile her şeyin çaresi bulunabilir, hatta hak ve hukuk kanunları bile değiştirilebilir, günahları affolunabilir; bu nedenle haram-helâl tanımayarak ve hiçbir gûnahtan çekinmeyerek ne yapıp yapıp para kazanmalı, hazineler yığılmalı gibi bir fikir ve his veriyorlar, hak yoldan sapıyorlar!"

3) Krş. Tevbe/5, an: 1

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
 نجسٌ فلا يقرُّوا المسجدَ الحرامَ بعدَ عامِهِ هَذَا
 وَارْزُقْتُمْ عَلَيْهِ فَسَوْفَ يُغْنِيكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
 إِن شَاءَ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٠﴾ قَالُوا الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ
 مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ
 أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ
 صَاغِرُونَ ﴿٣١﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ غَيْرُهَا إِنَّ اللَّهَ وَقَالَتِ
 النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ
 يُضَاهِيُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ
 اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٣٢﴾ اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ
 وَرُءُسَاءَ لَهُمْ أَزْوَاجًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ
 مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا
 لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

27. Sonra Allah bunun arkasından dilediğine tevbe nasib eder ve Allah gafûr-rahîmdir!

28. Ey o bütün iman edenler! Müşrikler bir pislikten ibarettirler! Artık bu yıllarından sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar! Eğer yoksulluktan korkarsanız, Allah sizi fazlından

zenginleştirecektir inşallah! Her halde Allah alîm'dir, hakîm'dir.

29. O kendilerine kitap verilenlerden oldukları halde ne Allah'a ne ahiret günü'ne inanmayan, Allah'ın ve Rasûlü'nün haram ettiğini haram tanımayan ve hak dinini din edinmeyen kimselere küçülmüş oldukları halde elden cizye verecekleri hale kadar harb edin!

30. Yahudîler 'Uzeyr Allah'ın oğlu!' dediler, nasrânîler de [hristiyanlarda] 'Mesîh Allah'ın oğlu!' dediler. Bu onların ağızlarıyla söyledikleri sözleri ki önceden küfredenlerin sözlerine benzetiyorlar! Allah kahredesiler nereden saptırıyorlar.

31. Ahbanlarını, ruhbanlarını Allah'dan başka rabler edindiler. Meryem'in oğlu Mesih'i de! Halbuki hepsi ancak bir ilâha ibadet ile emrolunmuşlardı ki, başka ilah yok. Ancak O!. Tenzîh o sübhâna onların koştukları şirkten!

1) "Hac için Harem dahiline girmelerine Harem dahilinde (Mekke Arafat Müzdelife v.s.) haccetmelerine asla izin verilmez; o seneden sonra hac sadece mü'minlere mahsustur ve İslâm'ın esaslarına göre haccedilecektir!" Nitekim Ebu Hanîfe'ye göre, 'Mescid-i Haram'ayaklaşmasınlar' demek, 'Hacve umr'eye gelmesinler demektir. (IV/2502)

2) 'Hak dini' ifadesi 'Hak din' tâbirinden daha kuvvetlidir. 'Hak dini' olmayan yani hak ile alâkadar olmayan hak meselesini haricinde tutan veya hakka ihtisası bulunmayan *emr-i hak* olmayan bir din 'hak din' olamaz! (IV/2506)

3) 'Melekler Allah'ın kızlarıdır' diyen müşriklerin sözlerine benzetiyorlar! (IV/2510 ve krş. Alu İmran/31 an:1)

4) Ahbaryahudi din adamları/hahamlar demektir. Ruhban da hristiyan din adamları/papazları için kullanılır.

5) Bkz. Âlu İmran/48-51 ve krş. Âlu İmran/64

41. Sizler gerek sebükbar [ağırlıksız] ve gerek ağırlıklı olarak seferber olunuz ve mallarınızla canlarınızla Allah yolunda cihad ediniz! Eğer bilir takımdan iseniz, bu sizin için hayırdır!

42. O bir yakın ganimet ve orta [normal] bir sefer olsaydı, mutlaka arkana düşerlerdi. Lâkin o meşakkatli mesafe kendilerine uzak geldi. Bununla beraber 'Eğer istitâtımız [gücümüz, imkânımız] olsa, elbette çıkardık!' diye yakında yemin edecekler, nefislerini helâke sürükleyecekler. Allah biliyor ki zira onlar katiiyyen yalancılar!

43. Allah senden affetti ya, şu [var ki] neden onlara izin verdin [izin vermekte acele ettin] de beklemedin ki doğru söyleyenler sence tebeyyün ede ve yalancıları bilesin?

44-45. Allah'a ve ahiret gününe imanlı kimseler mallarıyla, canlarıyla cihad edeceklerinden dolayı senden isti'zan etmezler [izin istemezler] ve -Allah o müttakîleri bilir- ancak o kimseler senden isti'zan ederler ki Allah'a ve ahiret günü'ne inanmazlar ve kalpleri işkillidir de işkilleri içinde çalkanır dururlar!

اِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ
وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿١﴾ لَوْ كَانَتْ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ
بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا
لَحَرْبَنَا مَعَكُمْ إِنْ كُنَّا لَكُمْ أَنْفُسُهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ
لَكَاذِبُونَ ﴿٢﴾ عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِإِذْنْتَهُمْ حَتَّى
يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ لَا
يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنِ يَجَاهِدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمُ الْبَالِغِينَ ﴿٤﴾ إِنَّمَا
يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَنَابَتُهُمْ قُلُوبُهُمْ فَمَنْ فِي رِيسِهِمْ يَتَذَدُونَ ﴿٥﴾ وَلَوْ
أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَا عُدَّةَ لَهُمْ وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ
فَقَبَضَهُمْ وَقَبَلْ أَعْدَاؤُا مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِئَكُمُ
مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ
الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

46. Eğer cihada çıkmayı dileselerdi, elbet onun için hazırlık görürlerdi. Lâkin davranmalarını Allah istemedi de onları alıkoydu ve 'Oturun oturanlarla beraber!' Denildi.

47. Eğer içinizde çıkmış olsalardı, bozgunluk etmekten başka bir faydaları olmayacak ve sizifitneye uğratmak maksadıyla aralarınıza saldıracaklardı; içinizde de onları dinleyecekler vardı. Allah o zâlimleri bilir!

1) "... ki doğru söyleyenler senin gözünde açıkça belli olup, ortaya çıksa idi".

2) "Cihada çıkmayı isteselerdi her halukârda bir hazırlık yaparlardı/yapmaları gerekirdi; zira durumları müsaitti. Hazırlık yapmadıklarına göre, demek ki sefere/cihada çıkmayı istemiyorlardı". (IV/2560)

3) "Sizi fitneye/tefrikaya düşürmek amacıyla aranızda koşup duracaklar, ordubozanlık yapacaklardı". (IV/2561)

إِنَّا النَّسِئُ زِيَادَةً فِي الْكَفْرِ يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُوْطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ
اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سُوءَ أَعْمَالِهِمْ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا مَا لَكُمْ ذِكْرًا قُلْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
اتَّقُوا اللَّهَ إِلَى الْأَرْضِ رَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ
الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِنَّا نَنْفَعُكُمْ وَإِنَّا نَعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ شَيْئًا
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ إِنَّا نَضَرُّهُ فَتَقْدِرُ
نَضَرُهُ اللَّهُ إِذَا أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا ثَلَاثِينَ
إِذْ هُمْ فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَخْزَنْ
إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ
بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى
وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

37. O Nesî (denilen sıvış âdeti) ancak küfürde bir fazlalıktır ki onunla kâfirler şaşırtılır! Onu bir yıl helâl, bir yıl da haram itibar ederler ki Allah'ın haram kıldığının sayısına uydursunlar da Allah'ın haram buyurduğunu helâl kılsınlar! Bu suretle kötü amelleri kendilerine süslenip,

güzel gösterildi. Allah da kâfirlerden ibaret bir kavmi hakka hidayet etmez!

38. Ey o bütün iman edenler! Ne oldu ki size 'Allah yolunda seferber olun!' denilince, yerinize yığıldınız kaldınız? Yoksa ahiretten geçip, dünya [alçak] hayat'a razı mı oldunuz? Fakat o dünya hayat'ın zevki, ahiretin yanında ancak pek az birşey!

39. Eğer toplanıp seferberlik etmezseniz, o sizi elim [gayet acı] bir azap ile tâzib eder ve yerinize başka bir kavim getirir ve siz O'na zerrece zarar edemezsiniz. Allah her şeye kadîrdir!

40. Eğer siz ona yardım etmezseniz, biliyorsunuz â Allah ona yardım etti o küfredenler onu çıkardığı sıra ikinin biri iken, ikisi gar'dalar [mağarada] iken ki o lâhza [sırada] arkadaşına 'Mahzun olma; çünkü Allah bizimle beraber!' diyordu; derken Allah onun üzerine sekînetini indirdi, onu da görmediğiniz ordularla teyid buyurdu da [destekledi de] öyle yaptı ki o küfredenlerin kelimesini [kendisine dâvet ettikleri küfrü] en alçak etti. Allah'ın kelimesi ise, en yüksek o! Öyle ya, Allah bir azîz-hakîm'dir!

1) Haram aylarda (Zilkâde, Zilhicce, Muharrem, Receb) savaşmak haram olduğu halde, Araplar savaşacakları zaman bu aylardaki yasağı başka bir aya ertelerler, o ayı helâl yapar, başka bir ayı onun yerine haram yaparlardı. Nesî (masdar mânâsıyla) bu şekilde 'ay geriletmek' demek olan özel bir tehirdir, ayların tertibiyle oynamaktır. (IV/2528-2541)

2) Burada üç mânâ vermek ihtimali vardır: a) 'Nesî yapmak küfürde bir fazlalıktan ibarettir'. Çünkü haramı helâl kılmak küfürdür. B) 'Nesî ayı küfürde ziyade sebeptir'. Çünkü birçok haramları helâl yapmaya sebeptir. C) Nesî yapan kimse, küfürde ileri gitmiş bir kâfirdir. Çünkü bu kimseler nesî ile kâfirleri büsbütün idlâl eder, Allah'ın haramlarını helâl yapmak için ayı bir sene helâl, bir sene haram yapar, seneden seneye değiştirir dururlar. (IV/2534)

3) Bkz. Bakara/84, an:4

4) Bkz. Tevbe/26, an:4

55. Sakın onların ne malları, ne evlatları seni imrendirmesin; o hiçbir şey değil! Ancak Allah onları dünya [alçak] hayat'ta bunlarla tâzib [azap] etmesini ve canlarının kâfir oldukları halde çıkmasını murad ediyor..

56. Şeksiz şüphesiz sizden olduklarına dair Allah'a yemin ederler; halbuki sizden değildirler ve lâkin onlar öyle bir kavim ki ödleri patlıyor.

57. Eğer sığınacak bir yer veya barınacak mağaralar veya sokulacak bir delik bulsalar, başlarını diker ona doğru koşarlardı.

58. İçlerinden sadakalar hakkında sana târiz eden de var; çünkü ondan kendilerine verilmişse hoşnut olurlar, verilmemişse derhal kızarlar.

59. Ne olurdu bunlar kendilerine Allah ve Rasûlü ne verdiyse razı olaydılar da diye idiler; 'Bize Allah yeter, Allah bize fazlından [lutfundan] yine verir, Rasûlü de... Bizim bütün rağbetimiz Allah'a'dır!'

60. Sadakalar ancak şunlar içindir: Fukara, mesâkîn, onun [sadakalar] üzerine memur olanlar, müellefet'ul-kulûb, rakabeler [köleler] hakkında, borçlular, Allah yolundakiler, yolda kalmışlar... Allah tarafından kat'i olarak böyle farz buyuruldu ve Allah alim'dir, hakim'dir!

فَلَا تُبْجِكُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾
وَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ﴿٥٦﴾ لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأًا أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مَدَاجِلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهَا وَهُمْ يُخْجَعُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْعَنُ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْتَخِفُّونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾ إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَآيِنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ ذُنُوبُنَا ذَنْ خَيْرٍ لَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْيَوْمِ مَنِ وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

61. Yine içlerinden öyleleri var ki Peygamber'i incitiyorlar ve 'O her söyleneni dinler bir kulak!' diyorlar. De ki: 'Sizin için bir hayır kulağıdır, Allah'a inanır, mü'minlere inanır [güvenir] ve iman edenleriniz için bir rahmettir! Allah'ın Rasûlü'nü incitenler için ise elîm [gayet acı] bir azap vardır!'

1) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

2) "İmalı imalı veya gizli gizli söz atan, ayıplayan..." (IV/2571)

3) "Fakirler ve yoksullar" (IV/2573)

4) Bunlar üç kısımdı. 1) İslâm'a ve müslümanlara zarar vermeleri önlenmek maksadıyla kendilerine atıyyede bulunulan bazı kâfirler, 2) Kendilerinin ve maiyetlerinin İslâm'a girmeleri gözetilen ve kabileleri içindeki müslümanlara zarar vermelerinin önüne geçmek istenilen ileri gelen eşraf, c) İslâm'a yeni girmiş ve niyetleri henüz zayıf olan kimseler ki fakir olmasalar bile kalpleri İslâm'a iyice ısınsin diye taltif ediliyorlardı. (IV/2575)

لَقَدْ اَبَغَوْا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّى
جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُوَ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾
وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَنْتَبِئْ بِالْفِتْنَةِ
سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمُ لَاحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ اِنْ تُصِيبْكَ
حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَاِنْ تُصِيبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا
أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾ قُلْ لَنْ
يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾ قُلْ مَلِكٌ رَبِّصُونَ بِنَا اِلَّا
اِخْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَرَبِّصُكُمْ اَنْ يَصِيبَكُمْ اللَّهُ
بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ اَوْ يَأْذِيْنَا فَتَرَبَّصُوا اِنَّا مَعَكُمْ
مُرَبَّصُونَ ﴿٥٢﴾ قُلْ اَنْفِقُوا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ
مِنْكُمْ اِنْ كُنْتُمْ كُفْرًا فَاسْقِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَا
مَنْعَهُمْ اَنْ يُقْبَلَ مِنْهُمْ تَفَقَاتُهُمْ اِلَّا اَنْتَهُمْ كَفَرُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ اِلَّا وَهُمْ
كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ اِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾

48. Filhakika bunlar fitneyi daha evvel çıkarmak istediler ve sana türlü işler çevirdiler; nihayet onların rağmına [onlar hoşlanmasalar da] hak yerine geldi ve Allah'ın emri galebe çaldı!

49. İçlerinden 'Aman bana izin ver, başımı derde sokma!' diyen de var. Bilmiş ol ki derde asıl kendileri düştüler ve her halde cehennem kaplar elbette kâfirleri!

50. Sana bir güzellik [zafer ve ganimet] kısmet olursa fenalarına gider ve eğer bir musibet gelirse 'Biz tedbirimizi önceden almıştık!' derler ve sevine sevine döner giderler.

51. De ki: 'Hiçbir zaman bize, Allah'ın bizim için yazdığından başka birşey isabet etmez! O bizim mevlâmızdır ve mü'minler onun için yalnız Allah'a mütevekkil olsunlar!'

52. De ki: 'Siz, bize ancak iki güzelliğin birini [zafer veya şهادeti] gözetebilirsiniz; biz ise, size Allah'ın kendi tarafından veya bizim ellerimizle bir azap indirmesini gözetiyoruz; onun için gözetin, çünkü biz beraberinizde gözetiyoruz!'

53. De ki: 'Gerek tav'an infak edin, gerek kerhen, sizden hiçbir zaman nafakalarınız kabul edilmeyecek; çünkü siz fâsık bir kavim oldunuz!'

54. Kendilerinden nafakalarının kabul olunmasına mâni olan da sırf şudur; çünkü bunlar Allah'a ve Rasülü'ne küfrettiler ve namaza ancak üşene üşene geliyorlar, verdiklerini de ancak istemeyerek veriyorlar.

1)Gerek 'Allah yolunda' diye verdiğiniz mallarınız gerek Allah ve Rasülü'nden bir ilzam vâki olmaksızın kendiliğinizden verdikleriniz ve gerekse bir ilzam üzerine sarfettikleriniz olsun, her ne suretle sarfetmiş olursanız olsun..." (IV/2568)

2)Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98 an;1

69. sizden evvelkiler gibi ki kuvvetçe sizden daha çetin, mal ve evlatça sizden daha çok idiler de dünya hayatından kismetleriyle zevk sürmeye bakmışlardı. O sizden evvelkiler kismetleriyle nasıl zevk sürmek istedilerse, siz de öyle kismetinizle zevk sürmeye baktınız, siz de o batağa dalan gibi daldınız. İşte bunların dünya ve ahiret'te bütün amelleri heder [bir hiç] oldu ve işte bunlar hep o hüsrân içinde kalanlardır!

70. Bunlara o kendilerinden evvelkilerin; Kavm-i Nuh'un, Âd'ın, Semûd'un, Kavm-i İbrahim'in, Ashab-ı Medyen'in, mü'tefikelerin haberi gelmedi mi? Hep bunlara peygamberleri beyyinelerle [açık delillerle] gelmişlerdi; demek ki Allah onlara zulmetmiş değil idi ve lâkin kendileri kendilerine zulmediyorlardı.

71. Erkek-dişi bütün mü'minler ise birbirlerinin velîleridirler; mârufu emr, münkerden nehy ederler, namazı dürüst kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Rasûlü'ne itaat eyler-

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَكَثَرُوا مَالًا
وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَائِقِكُمْ كَمَا
اسْتَمْتَعَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُضِعْتُمْ كَذَلِكِ
خَاضُوا أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ
وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَنَّهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾
وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَمُرُّونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَأُتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾ وَعَدَ اللَّهُ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ
وَرِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

ler. İşte bunları Allah yarın rahmetiyle yarlıgıyacak; çünkü Allah azîz-hakîm'dir!

72. Allah mü'minlerin erkeğine, dişisine altından ırmaklar akar cennetler va'd buyurdu; içlerinde muhalled [ebedî olarak] kalacaklar. Hem and cennetlerinde hoş hoş meskenler... Allah'ın bir rıdvanı [rızası] ise hepsinden büyük! İşte asıl fevz-i azîm de [büyük kurtuluş da] budur!

1) Mü'tefike Lut havminin altı üstüne gelen şehirleri, Sodom vs. diye tefsir olunmuştur ki 'üstü altına gelmiş' demektir. Ebu Hayyan ise herhangi bir inkilâb ile altı üstüne gelen her memleketin murad olunma ihtimali bulunduğunu söylemiştir, (Bkz. Necm/53, VII/4614)

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمُ يُرْضَوْنَ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ
 أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ
 مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا
 ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٣﴾ يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنْزَلَ
 عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهِزُوا
 إِنَّا اللَّهُ مَخْرُجٌ مَا تَحْذَرُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ
 لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِ اللَّهِ وَآيَاتِهِ
 وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَقْتَدِرُوا
 قُدْرَتَهُ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ أَنْ نَعْفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ
 يُعَذِّبُ طَائِفَةٌ بَأْسَهُمْ كَانُوا مُحْجَرِينَ ﴿٦٦﴾ الْمُنَافِقُونَ
 وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَمُرُّونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ
 عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ
 إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٦٧﴾ وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ
 وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ
 حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٦٨﴾

62. Size gelirler, rızanızı celbetmek için Allah'ın yemin ederler; eğer bunlar mü'min iseler, daha evvel Allah'ın ve Rasûlü'nün rızasını düşünmeleri icab eder.

63. Ya henüz şunu bilmediler mi, her kim Allah ve Rasûlü'ne yarış etmeye kalkarsa, ona muhakkak cehennem ateşi var, ebedâ [ebedî olarak] onda kalmak üzere? İşte rüsvalığın [zilletin] büyüğü o!

64. Münafıklar bütün kalplerinde kendilerini haber verecek bir sûre'nin tepelerine inmesinden çekinirler. De ki: 'Eğlenin bakalım; çünkü Allah o sizin çekindiklerinizi meydana çıkaracak!'

65. Şayet kendilerine sorsan, 'Biz sırf lâfa dalmış şakalaşıyorduk!' derler. De ki: 'Siz, Allah ile, ayetleriyle, peygamberiyle mi eğleniyordunuz?'

66. Beyhude itizar etmeyin; iman ettiğinizi söyledikten sonra küfrünüzü açığa vurdu-
nuz! İçinizden bir kısmını affedersek [de] bir kısmını cürümlerinde [suçlarında] ısrar ettiklerinden dolayı azabımıza uğratacağız!

67. Münafıkların erkekleri de, kadınları da birbirlerinin tıpkıdırlar; münkeri emr, mâruftan nehy ederler ve ellerini sıkı tutarlar. Allah'ı unuttular da Allah da onları unuttu! Hakikat münafıklar hep fâsıktırlar.

68. Allah münafıkların erkeğine, dişisine ve bütün kâfirlere ebedî olarak cehennem ateşini va'd buyurdu; o onlara yeter! Allah onları rahmeti sahasından uzaklaştırdı ve onlar için mukîm [sürekli] bir azap var...

1) "Hiç ağzınızı açıp yorulmayın, boşuna mazeretler öne sürerek özür dilemeye kalkışmayın!" (Krs, "Tevbe/94, an:1)

80. Onlar için dile istiğfar et, dile etme; onlar için yetmiş kere istiğfar da etsen Allah onlara hiç de mağfiret edecek değil! Böyle! Çünkü onlar Allah'ı ve Rasûlü'nü tanımadılar; Allah ise öyle baştan çıkmış fâsıklar gürûhuna hidayet etmez!

81. Arkada kalanlar Rasûlullah'ın hilâfına olarak oturup kalmalarıyla ferahlandılar, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla mücâhid olmayı hoşlanmadılar [cihad etmeyi arzu etmediler]; 'Bu sıcakta seferber olmayın!' dediler. De ki: 'Cehennem ateşi daha sıcak!' Fakat duysalardı!

82. Artık kazandıkları günahın cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar!

83-84. Bundan böyle Allah seni onlardan bir kısmının yanına döndürür de başka bir cihada çıkmak için senden izin isterlerse 'Artık siz benim maiyetimde ebedâ [asla cihada] çıkamayacaksınız ve hiçbir düşmana benim maiyetimde harb edemiyeceksiniz; evvelki defa oturup kalmayı arzu ettiniz, şimdi de artık geride kalanlarla beraber oturun!' de ve içlerinden ölen birinin ebedâ [asla] namazını kılma ve kabrinin üzerinde durma; çünkü onlar Allah'ı ve Rasûlü'nü tanımadılar ve kâfir olarak can verdiler.

اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَلَا تِستَغْفِرْ لَهُمْ اِنَّ تِستَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَهُمْ ذَٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ۝۸۰ فَرِحَ الْمُخَلَّفُوْنَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَّسُوْلِ اللّٰهِ وَكَرِهُوا اَنْ يُجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَقَالُوْا لَا تَنْفِرُوْا فِي الْحَرْبِ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَّوْكَ اَنْتُمْ اَتَقِفُوْنَ ۝۸۱ فَلْيُضْحَكُوْا قَلِيْلًا وَلْيَكُوْكُ كَثِيْرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۝۸۲ فَاِنْ رَجَعَكَ اللّٰهُ اِلَى الْطَّاغِيَةِ مِنْهُمْ فَاسْتَاذِنُوْكَ لِلْخُرُوْجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوْا مَعِيَ اَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوْا مَعِيَ عَدُوًّا اِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُوْدِ اَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوْا مَعَ الْخٰلِفِيْنَ ۝۸۳ وَلَا تُصَلِّ عَلَى اَحَدٍ مِنْهُمْ مَّا تَابَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ ۝۸۴ اِنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَمَا تَوَّأَوْهُمْ فَاسْقُوْنَ ۝۸۵ وَلَا تُجِجْكَ اَمْوَالُهُمْ وَاَوْلَادُهُمْ نِيْمًا يُرِيْدُ اللّٰهُ اَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ۝۸۶ وَاِذَا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ اَنْ اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَجَاهِدُوْا مَعَ رَّسُوْلِهِ اَسْتَذِنَكَ اَوَّلُوْا اَلْطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوْا ذٰنَا نَكُنْ مَعَ الْقٰعِيْنَ ۝۸۷

85. Hem onların ne malları, ne evlatları gözüne batmasın; o hiç birşey değil! Ancak Allah onları dünyada bunlarla muazzeb kılmayı ve kâfir oldukları halde canlarının çıkmasını murad buyuruyor.

86. 'Allah'a iman edin ve Rasûlü'nün maiyetinde cihada gidin!' diye bir sûre indirildiği zaman, içlerinde servet sahibi olanlar senden izin istediler ve 'Bırak bizi oturanlarla beraber olalım!' dediler.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا لَهُمْ حِمْيَرٌ وَنِيسَرٌ الْمَصِيرُ ﴿٧٣﴾ يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا
وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهُمْ
يُمَارِعُونَ بَيْنَهُمَا وَمَنَّا فَعَمُوا إِلَّا أَنَّا غَنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا لَكَ خَيْرٌ لَهُمْ وَإِنْ يَبُولُوا يَغِيْبَهُمُ
اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٧٤﴾ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٥﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَئِنْ آتَيْنَا
مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٦﴾ فَلَمَّا
أَيْسَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧٧﴾
فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي فُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ لِقَائِهِمْ بِمَا أَخْلَفُوا
اللَّهِ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٨﴾ أَلَمْ يَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ ﴿٧٩﴾ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ
مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٨٠﴾

73. Ey o şanlı peygamber! Kafirlerle, münafıklara mücâhede et ve onlara karşı kalın ol [yumuşak davranma]! Onların varacakları yer cehennemdir ki o ne kötü meâddır!

74. Allah'a yemin ediyorlar; [güya] söylememişler! Kasem olsun o kelime-i küfr'ü [çirkin sözleri] söylediler, İslâm'a geldikten sonra yine kâfirlik ettiler ve o muvaffak olamadıkları cinayeti kurdular; halbuki intikam almaya kalkmaları için kendilerini Allah'ın, Resûlü'yle fazl-ı ilâhisinden

zenginleştirmiş olmasından başka bir sebep de yoktu. Bunun üzerine tevbe ederlerse haklarında hayırlı olur; yok yan çizerlerse Allah onları dünya ve ahiret'te elîm [gayet acı] bir azap ile tâzib eder ve yeryüzünde onlar için ne himaye, ne imdad [yardım] edecek kimse bulunmaz!

75. Yine onlardan kimi de Allah'a şöyle ahdetmişlerdi: 'Eğer bize fazlından [lütûfundan] ihsan ederse, her halde zekâtını veririz ve her halde sâlihînden oluruz!'

76. Vaktâ ki Allah fazlından istediklerini verdi, buhl [cimrilik] edip yüzçevirdiler ve zaten yan çizip duruyorlardı.

77. Allah'a verdikleri va'di tutmadıkları ve yalan söylemeyi âdet edindikleri için, O da bu fiillerinin âkibetini kalplerinde kıyamet günü ne kadar sürecek bir nifaka kalbediverdi [dönüş-türüverdi].

78. Henüz bilmediler mi ki Allah onların sırlarını da bilir, fısıltılarını da ve Allah allâm'ul-guyûb'dur [her şeyi bilendir]!

79. Sadakat'ta [sadalarda] farz olan zekâtтан fazla olarak kendi gönülleriyle teberraâtta bulunanlara bir türlü ve güçlerinin yetebildiğinden başkasını bulamayanlara diğer türlü lâf atarak bunlarla eğlenenler, Allah onları maskaraya çevirdikten başka, bir de kendileri için elîm [gayet acı] bir azap var!

1) 'O ne kötü bir dönüş yeridir!'

2) Krş. Maide/109, an: 2

94. Yanlarına avdet ettiğinizde [döndüğünüzde] size itizar edecekler. De ki: 'İtizar etmeyin, ihtimali yok size inanmayacağız! Doğrusu Allah bize ahvâlinizden birçok haberler verdi; bundan böyle de Allah ve Rasûlü amelinizi görecek, sonra hepiniz o gayb ve şehadet'i bilen Hakk'ın huzuruna götürüleceksiniz, o vakit O size haber verecek neler yapıyordunuz!'

95. Yanlarına döndüğünüz zaman kendilerinden sarfı nazar edesiniz diye size yemin-billah edecekler. Siz de kendilerinden sarfı nazar edin; çünkü onlar murdar [pislik] şeylerdir, kesblerinin [kazandıklarının] cezası olarak varacakları yer de cehennemdir!

96. Siz kendilerinden razı olasınız diye size yemin edecekler; fakat siz onlardan razı olursanız, her halde Allah fâsıklar gürûhundan razı olmaz!

97. A'râbiler' küfürce ve nifakça daha şiddetlidirler; bununla beraber Allah'ın, Rasûlü'ne indirdiği ahkâmın [hükümlerin] hududunu bilmemeye daha lâyıktırlar! Allah alîm'dir, hakîm'dir!

98. A'râbilerden kimi vardır ki verdiğini cerîme sayar, size zamanın türlü türlü devr ü inkilâbını gözetir. Kötü devir kendi başlarına! Allah semî'dir, alîm'dir

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذْ رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ خَبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنقِضُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَنُغَرِّضَنَّ عَنْهُمْ فَاغَرِّضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسُونَ وَمَا فِيهِمْ مِنْ حَسَنَةٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَنَرِضَّوْا عَنْهُمْ فَإِنْ رَضَّوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾ أَلَا عَرَبٌ أَشَدَّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَاءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَخِذْ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَواتِ الرَّسُولِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ سِيّدُ خَلْقِهِمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

99. Yine A'râbilerden kimi de var ki Allah'a ve ahiret gününe inanır ve vergisini [yapacağı masrafı] Allah yanında yakınlıklara ve Peygamber'in dualarına vesile sayar; filhakîka onlar kendileri için yakınlıklardır, ileride Allah onları rahmeti içine koyacaktır; çünkü Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

1) "Hiç ağzınızı açıp yorulmayın boşuna mazeretler öne sürerek özür dilemeye kalkışmayın!" (IV/2602)

2) A'râbî bedevî, çölde dolaşan göçebe demektir. Bu bakımdan Arab ile Arabî kelimeleri karıştırılmamalıdır. Bu iki kelime Türkçe'deki Türk ile Türkmen kelimeleri gibidir. Türkmen Türk'ün yörüğü olduğu gibi Arab da Arab'ın yörügüdür. (IV/2604)

3) Bkz. Tûr/39-42, an: 2

4) "Bekler ki felâket her tarafınızı sarsın, galebeniz zeval bulsun da kurtulsun!" (IV/2605)

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾ لَكِنَّ الرِّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾ وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا اتَّوَكَّلُوا لَمْ يُخْسِلْهُمْ قُلْتُ لَا أَجِدُ مَا أَجْلَسُهُ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَعَيْنُهُمْ تَقِضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَنتَهِونَ عَنْ نُصْحِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الرَّاكِبُونَ ﴿٩٣﴾ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٩٤﴾

87. Kadınlarla beraber olmaya razı oldular, kalplerinin üzeri tab'edildi [mühürlendi]; artık onlar gayeyi fehmetmezler!

88. Lâkin Peygamber ve maiyetindeki mü'minler mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. Bunları görüyor musun, bütün hayırlar işte onlar için ve işte bunlar murada eren müflihler!

89. Allah onlara altından nehirler akar cennetler hazırladı, içlerinde muhalled olacaklar [ebedî kalacaklar]. İşte o fevz-i azîm [büyük kurtuluş] bu!

90. Bedevîlerden özür bahane edenler, kendilerine izin verilsin diye geldiler; Allah'a ve Rasûlü'ne yalan söyleyenler de oturdular. Muhakkak bunların kâfir olanlarına elîm [gayet acı] bir azap isabet edecek!

91. Allah ve Rasûlü için nasihat ettikleri takdirde ne zuafâyâ [zayıflara], ne hastalara, ne de sarfedeceklerini bulamayanlara harec [bir mesûliyet] yoktur, muhsinleri muâhazeye [kınamaya] yol olmadığı gibi! Allah da gafûr-rahîm'dir!

92. Onlara da harec yoktur ki her ne zaman kendilerini bindirip sevkedesin diye sana geldilerse 'Sizi bindirecek birşey bulamıyorum' dediğin cihetle, bu uğurda sarfedecekleri şeyi bulamadıklarından dolayı hüznlerinden gözleri yaş döke döke döndüler.

93. Muâhazeye yol ancak o kimselerdir ki zengin oldukları halde kalmak için senden izin isterler. Bunlar kadınlarla beraber olmaya razı oldular, Allah'da kalplerini tab'etti [mühürledi] de artık başlarına geleceği bilmezler.

1) Krş. Bakara/6-7

2) Krş. En'am/65, an: 3

3) Bkz. Bakara/5, an: 11; Mü'minûn/1, an: 1

107. Bir de şunlar var ki tuttular bir mescid yaptılar, inadına ızrar [zarar vermek] için, küfür için, mü'minlerin arasına tefrika sokmak için ve bundan evvel Allah'a ve Rasûlü'ne harbeden herife bir pusu [gözetleme evi] yapıvermek için! Bununla beraber 'Hüsni-i niyetten başka bir muradımız yoktu!' diye yemin de edecekler; fakat Allah şahid ki bunlar şeksiz şüphesiz yalancıdırlar!

108. Onun içinde ebedâ [asla] namaza durma! Tâ ilk günden temeli takva üzerine kurulan mescid, içinde kıyamına elbette daha layık/müstahıktır. Onun içerisinde öyle ricâl [kimseler] var ki çok temizlenmeyi severler, Allah da çok temizlenenleri sever!

109. O halde binasını Allah korkusu ve Allah rızası üzerine kurmuş olan mı hayırlıdır, yoksa binasını sel bıçığında sarkan bir yar'ın kenarına kurup da onunla beraber cehenneme yuvarlanan mı? Allah zâlimler gürûhunu hidayete erdirmez!

110. Onların kurmuş oldukları bünyanları [mescidleri] kalplerinde bir nifak ukdesi [kuşku sebebi] olup kalacak, meğer ki kalpleri parçalansın! Allah alîmdir, hakîm'dir!

وَالَّذِينَ تَخَذُوا مَسْجِدًا ضَرَارًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ
وَارْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ
إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾
لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَلْمَسْجِدِ أَشَدُّ عَلَىٰ الْفَقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ
أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحْجُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُطَهَّرِينَ ﴿١٠٨﴾ أَقْرَأَ سَرِينِيَا نَهْ عَلَىٰ الْفَقْوَىٰ مِنْ أَلَلِهِ
وَرِضْوَانٍ خَيْرًا مِنْ سَرِينِيَا نَهْ عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ
مَا رِفَانَاهَا رِبِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُ الَّذِي بَنَوْا رِبِيَّةً فِي قُلُوبِهِمْ
إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾
إِنَّا اللَّهُ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ
لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَالُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ
وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِنَيْعِكُمْ
الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾

111. Allah mü'minlerden canlarını ve mallarını cennet muhakkak kendilerinin olmak pahasına satın aldı. Allah yolunda çarpışacaklar da öldürecekler ve öldürülecekler; Tevrat'ta da, İncil'de de, Kur'an'da da hakkâ [hak olarak] taahhüd buyurduğu bir va'd! Allah'tan ziyade ahbine vefa edecek kim? O halde akdettiğiniz şu bîattten dolayı size müjdeler olsun ve işte o fevz-i azîm [büyük ve ebedî kurtuluş] bu!

1) Bkz. Bakara/2. an: 3

2) *Curiuf* dere kenarında selin dibini yalayıp oymuş olduğu bıçık üzerinde kalan toprak veya çamur çıkıntısıdır ki her an yıkılmaya hazır bir durumdadır. *Hâ*, ise bunun geriden çatlamış devrilmek üzere bulunana demektir ki bunun üzerine yapıldığı farzolunan bir binanın ne kadar çürük ve göçmeye mahkûm olduğu açıkça tasavvur olunabilir! (IV/2619)

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَدَّمُونَ وَالْآخِرُونَ وَالَّذِينَ
اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ۝ وَمَنْ خَلَّكَ مِنْ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ
الْمَدِينَةِ مَرَدُّوا عَلَى النَّفَاقِ وَلَا نَعْلَمُهُمْ خُنَّ نَعْلَمُهُمْ سَعَدِ بِهِمْ
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ ۝ وَآخِرُونَ غَسَقُوا
بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخِرًا نَسِيًّا عَسَى اللَّهُ
أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ
صَدَقَةً يَطْهَرُوهَا وَتَرْكِبُوهَا بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهَا صَلَواتَكَ
سَكَنَ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ
التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ ۝ وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ
وَالْمُؤْمِنُونَ وَسُيَرَّدُوا إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنشَرُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ وَآخِرُونَ مُرْجُونَ لِمَا رَأَى اللَّهُ
بِعَذَابِهِمْ وَمَا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝

100. Sâbikûn'un birincileri Muhacirîn ve Ensar ve ihsân ile onların ardınca gidenler, Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'tan razı oldular ve onlara altlarında nehirler akar cennetler hazırladı ki içlerinde ebeden muhalled olacaklar [ebedî kalacaklar]. İşte fevz-i azîm [büyük kurtuluş] bu!

101. Hem etrafınızdaki a'râbîlerden münafıklar var, hem de Medine ahalisinden münâfıklığa idman edenler! Sen onları bilmezsin, onları biz biliriz! Biz onları iki kere tâzib edeceğiz, sonra da büyük bir azaba itilecekler.

102. Diğer bir takımı ise günahlarını itiraf ettiler ve iyi bir amel ile diğer bir kötüyü karıştırdılar. O ki Allah tevbelerinizi kabul ede; çünkü Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

103. Bunların mallarından bir sadaka al ki onunla kendilerini hem tathîr edersin, hem tezkiye.. Bir de haklarında dua ediver; çünkü senin duan onların kalplerini yatıştırır. Allah semî'dir, alîm'dir!

104. Bilmediler mi ki Allah, kullarından tevbeyi O kabul eder de sadakaları alır ve hakîkaten Allah, tevvab-rahîm O!

105. Ve de ki: 'Çalışın, çünkü amelinizi hem Allah görecektir, hem Rasûlü, hem mü'minler; ve hepiniz mutlaka o gayb ve şehadeti bilen Hakk'ın huzuruna götürüleceksiniz; o vakit O size haber verecek neler yapıyordu-nuz!

106. Diğer bir takımı da Allah'ın emrine geri bırakılmışlardır; ya kendilerini tâzib eder [onlara azab eder] veya tevbelerinizi kabul buyurur. Allah alîm'dir, hakîm'dir!

1) "min'el-muhâcirîn vel-ensar ibaresindeki 'min' edatı *teb'iziye* olursa; "Muhacirîn ve Ensardan hicrette ve yardımda evvel olan sabıkları (iki kibleye doğru da namaz kılmış olanlar) *Bedirde* bulunanlar veya *Hudeybiye'de Bî'ât-ı Rıdvan'da* bulunanlar ve onlara uyan diğer muhacirin ve ensar" kastedilmiş olur. Eğer 'min' edatı beyaniyye olarak mütalaa edilirse; "Sabikûn'un birincileri Muhacir ve Ensar (bütün hepsi) ve kıyamete kadar iman ve taatte onların ardınca giden tüm müslümanlar" kastedilmiş olur. (IV/2607)

2) "Münafıklığa iyice alışmış bulunanlar" (IV/2610)

3) "Kötü amellerde yaptılar, iyi ameller de ..." (IV/2611)

4) "Onları temizler ve arındırırın!" (IV/2612)

118. ... o üç kişiyede ki geri bırakılmışlardır; nihayet o derece bunalmışlardı ki yeryüzü bütün genişliğiyle başlarına dar geldi, vicdanları da kendilerini tazyik etti ve Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anladılar. Evet, tam o vakit tevbe-lerinin kabulüyle tekrar iltifat buyurdu ki o tevbekârlar miyanına rücû etsinler. Hakikat, Allah odur öyle tevvab, öyle rahîm!

119. Ey o bütün iman edenler! Allah'tan korkun ve sâdıklarla beraber olun!

120. Ne medenîlerin, ne de etraflarındaki bedevîlerin Rasûlullah'tan tahallûf etmeleri [geride kalmaları] ve onun nefsinde ne yaptığına bakmayıp da kendi nefisleriyle mukayyed olmaları yaraşmaz; çünkü onların Allah yolunda ne bir susuzluk, ne bir yorgunluk, ne bir açlık ç ekmeleri ve ne küffârı gayza getirecek [kâfirleri öfkeliendirecek] bir mevkîi çiğnemeleri, ne de düşmandan bir muvaffakiyete nâil olmaları olmaz ki mukabilinde kendileri için mutlak bir amel-i salih yazılmış bulunmasın; çünkü Allah muhsinlerin ecrini zayi etmez!

121. Ve küçük-büyük bir masraf yapmazlar ve bir vâdi katetmezler -ki amellerinin daha güzeliyle

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا أَحْتِ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ
بِمَارِجَتِمْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١١٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
مَعَ الصَّادِقِينَ ﴿١٢٠﴾ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ
حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَخْلَفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا
بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا
نَصَبٌ وَلَا مَخْصَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ
الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيلًا إِلَّا كَيْتَبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ
صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ﴿١٢١﴾ وَلَا يَفْقُوتُونَ
نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيَ إِلَّا
كَيْتَبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾
وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ
فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٣﴾

Allah kendilerine mükafat etmek için- hesaplarına yazılmış olmasın!

122. Bununla beraber mü'minlerin kâffesi [hepsi] birden toplanıp seferber olacak değildir, fakat her fırkadan bir taife toplansa da dinde fıkıh tahsil etseler ve döndükleri zaman kavimlerini inzar eyleseler, gerek ki sakınırlar!

1) Ka'b b. Mâlik, Hilâl b. Ümeyye ve Murare b. er-Rebi ilki Akabe biatına katılanlardan, diğer ikisi Bedir'de savaşmış ashabdandı. (IV/2635)

2) "... ki o tevbekârlar arasına girsinler!"

3) "Allah'ın razı olmayacağı şeylerden sakınıp, rızasına can atın!" (IV/2644)

4) "Medine halkının". (IV/2644)

5) "Kendi canlarını Peygamber'den çok sevmeleri" veya "Peygamber'in kendini sakınmadığı şeylerden kendilerini sakınmak istemeleri". (IV/2645)

النَّابِئُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ
السَّاجِدُونَ لِأَمْرٍ بِالْعُسُوفِ وَالنَّاسِ هُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٣﴾ مَا كَانَ
لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلشَّارِكِينَ وَلَوْ كَانُوا
أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمْ أَنَّهَا أَصْحَابُ الْحُجْمِ ﴿١١٤﴾
وَمَا كَانَ أَنْ اسْتَغْفَرُوا لِزُهْمِكُمْ لَابِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ
وَعَدَهَا آيَاةٌ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأ مِنْهُ
إِنَّا زُهْمِكُمْ لَوَّا حَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ
قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْهُمْ حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّا اللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٦﴾ إِنَّا اللَّهُ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٧﴾ لَقَدْ نَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسُوفِ
مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَرِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ
ثُمَّ نَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿١١٨﴾

112. O tevbekârlar, o âbidler, o hâmidler, o oruç tutanlar, o rûkûa varanlar, o secdeye kapananlar, o mârufu emredip münkerden nehyeyleyenler ve Allah'ın hududunu muhafaza eyleyenler... Müjdele hem o bütün mü'minleri!

113. Ne Peygamber'e, ne iman edenlere, akraba bile olsalar cehennemlik oldukları onlara tebeyyün ettikten [belli olduktan] sonra müşrikler için istiğfar etmek yoktur!

114. İbrahim'in babası hakkındaki istiğfarı da sırf ona vermiş olduğu bir va'dden dolayı idi. Böyle iken onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine tebeyyün edince ondan teberri etti. Her halde İbrahim çok yanık, çok halîm idi!

115-116. Allah bir kavmi hidayete çıkardıktan sonra -nelerden sakınacaklarını kendilerine beyan etmedikçe- onları dalâle düşürmek ihtimali yoktur! Hakikat, Allah herşeye alîm'dir! Hakikat, Allah bütün göklerin, yerin mülkü O'nun! Diriltir de, öldürür de ve size O'ndan başka ne bir velî vardır, ne bir nasîr!

117. Şânına kasem olsun ki Allah yine lûtfetti Peygamber'e ve o güçlük saatinde [anında] ona ittiba eyleyen Muhacirîn ve Ensar'a ki içlerinden bir kısmının kalpleri az daha eğilecek gibi olmuş iken sonra kendilerine tevbelerinin kabulüyle iltifat buyurdu. Hakikat, O onlara raûftur, rahîm'dir...

1)'Sadece Allah'a ibadet edenler'. (IV/2625)

2)'Sevinçli ve sıkıntılı hangi halde olurlarsa olsunlar Allah'a hamd edenler'. (IV/2625)

3) Sâihûne/Seyahat edenler a) Oruç tutanlar, b) Cihad edenler, c) Hicret edenler. (IV/2625)

4) Bu da iki türlü olur; Küfür üzere öldükleri bilinir ya da küfür üzere ölecekleri hakkında vahiy nâzil olur. Bu bakımdan küfür üzere öleceği hakkında nass varit olmayıp, henüz hayatta bulunan kafirler için imânın kendilerine nasib olma ihtimalinin bulunmasından dolayı- istiğfar caiz olabilir. (IV/2628)

5) Demek ki va'd ve istifarı, kayd-ı hayat ve ümit'i iman ile idi. (IV/2629 ve bkz şuara/86-97; mümtetine/4-5)

6) "İlâhî hüküm kendilerine bildirilmeden önce bilmeyerek yaptıkları hatalardan dolayı onları hak yoldan sapmış olmakla tavsif ve itham etmez" (IV/2630 ve dalâl kelimesi için Yunus/32 an:3)

10. Yunus Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

109 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Elif, Lâm, Ra. İşte bunlar o hakîm kitab'ın ayetleri!

2. İnsanlar için, içlerinden bir ere 'Bütün insanları inzâr et ve iman edenleri müjdele; kendileri için rablerinin nezdinde bir kadem-i sıdk [yüce bir mertebe] var!' diye vahyedişimiz, hiç işitilmedik bir acîbe mi oldu? kâfirler 'Her halde bu bir sâhir!' Dediler.

3. Rabbiniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı günde olarak yarattı, sonra arş üzerine istivâ buyurdu; emri tedbîr ediyor. Hiç şefaatçi yok; ancak O'nun izninden sonra... İşte bu evsafın [vasıfların] sahibi Allah'tır rabbiniz! O halde O'na ibadet ediniz! Artık düşünmez misiniz?

4. Dönüşünüz hep O'nadır! Hakkâ Allah'ın va'di; çünkü O ibtida [ilkin] halkediyor, sonra onu geri çevirecek iman edip iyi işler yapan kimselere adaletle karşılık vermek için! Küfredenlere ise hamîm'den [kaynar sudan] bir şarab ve elîm [gayet acı] bir azap var, küfrettikleri için!

5.O, odur ki güneşi bir ziya yaptı, kameri bir nûr ve buna menzil menzil miktarlar tayin buyurdu ki senelerin adedini ve hesabı bilesiniz!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الشَّرِّ نِلَكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ١ أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا
 أَنَا وَحِينَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنَا نَذِيرًا لِلنَّاسِ وَبَشِيرًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا
 أَنَّهُمْ قَدْ صِدَّقُوا وَعِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا
 لَسَاحِرٌ مُّبِينٌ ٢ إِنْ رَبُّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ
 مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذِكُّكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ
 أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ٣ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ
 حَقًّا أَنَّهُ يَسْخَرُ الْخَلْقَ ثُمَّ يَعْبُدُ لِيُخْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْفُسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ
 مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ٤ هُوَ الَّذِي
 جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا
 عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ
 الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٥ إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا
 خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ ٦

Allah bunu ancak hak/hikmet ile yarattı. Bilecek bir kavim için ayetleri tafsil ediyor!

6. Elbette gece ile gündüzün birbiri ardınca değişip durmasında ve Allah'ın göklerde ve yerde yarattığı kâinatta [varlıklarda], korunacak bir kavim için birçok ayetler var!

1) "Bir meleğe değil kendi cinslerinden bir insana/bir erkeğe..." veya "Kendilerinden olan bir Arab, bir Kureyşli bir Mekkeli kişiye..." (VI/2665 ve krş. Tevbe/128, IV/2653)

2) Bkz. Bakara/6, an:1

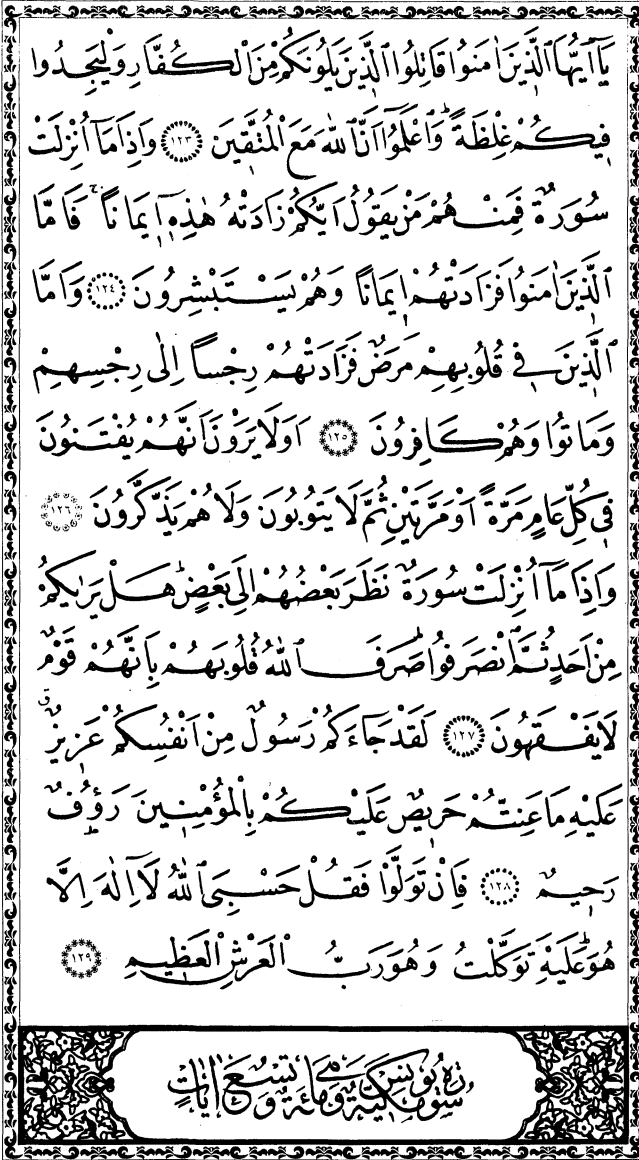
3) "İnsanlar için vukûuna inanılmayıp şaşılacak ucûbe gibi görülecek birşey mi oldu?" Ayette 'inde'n-nâs' yerine 'li'n-nâs' buyurulması, sadece şaşırma kalmayıp bir ucûbe gibi görüldüğüne, gülünç bir tuhafılık sayılarak aleyhinde birtakım laflar söylendiğine delâlet eder. (IV/2665)

4) 'Bir sihirbaz' veya -bir kıraate göre- 'bir sihir'. (IV/2667)

5) Bkz. Ra'd/2, an:1

6) Bkz. Nisâ/122

7) Bkz. Bakara/2, an: 3

123. Ey o bütün iman edenler! Kâfirlerin size yakın olanlarıyla çarpışın; hem onlar sizde kalın [delinmez yıkılmaz, şiddetli] bir kuvvet görsünler ve bilin ki Allah korunanlarla beraberdir!

124-125. Bir sûre indirildi mi içlerinden biri çıkar 'Bu hanginizin imanını artırdı bakalım?' der. Evet, imanı olanların imanını artırmıştır ve onlar müjdelenip duruyorlar. Kalplerinde bir maraz olanlara, gelince, onların da küfürlerine

küfür katmıştır ve kâfir olarak ölüp gitmişlerdir.

126. Görmezlerde mi ki her yıl bir veya iki kere fitneye tutulurlar, sonra da tevbe etmezler, ibret almazlar?

127. Bir sûre indirildi mi 'Sizi birisi görüyor mu?' diye birbirlerine göz ederler, sonra sıvışır giderler. Allah kalplerini burkmuştur [çevirmiştir]; çünkü bunlar fıkı istemez kimselerdir!

128. Şânım hakkı için, size bir rasûl [elçi] geldi ki kendinizden; gayet izzetli, zorlanmanız ona ağır geliyor, üstünüze hırs ile titriyor, mü'minlere raûf [çok şefkatli], rahîmdir [çok merhametlidir]!

129. Eğer aldırılmazlarsa de ki: 'Bana Allah yetişir! O'ndan başka ilâh yoktur! Ben O'na dayanmaktayım ve O, o büyük arş'ın sahibidir!'

1) Bkz. Bakara/10, an: 2

2) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara 98, an:1

3) "İyi anlamaz, hakkı tedebbür ve takdir etmez kimselerdir; yoksa derhal tevbekâr olur, Kur'an'a sarılırlardı". (IV/2652 ve krş En'am/65, an: 3)

4) "Bütün kainatı kuşatmış bulunan hüküm ve saltanatın sahib ve şehinşahıdır!" (IV/2654)

15. Böyle iken ayetlerimiz birer beyyine [açık delil] olarak karşılarında okunduğu zaman, likâmızı arzu etmeyenler 'Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir!' dediler. De ki: 'Onu kendiliğimden değiştirmem benim için olacak şey değildir! Ben ancak bana vahyolunana ittiba ederim [uyarım]; ben rabbime isyan edersem şüphesiz büyük bir günün azabından korkarım!'

16. De ki: 'Eğer Allah dileseydi ben onu size okumazdım, hiçbir suretle de size onu bildirmezdi. Bilirsiniz ki ben sizin içinizde bundan evvel bir ömür durdum. Artık bir kere aklınıza müracaat etmez misiniz?'

17. Artık bir yalanı Allah'a iftira eden veya O'nun ayetlerine yalan diyenden daha zâlim kim olabilir? Şüphe yok ki mücrimler [bu büyük suçu işleyen zâlimler] felâh bulmaz!

18. Allah'ı bırakıyorlar da kendilerine ne zarar, ne menfaat veremeyecek şeylere tapıyorlar ve 'Ha [işte] onlar bizim Allah yanında şefaathilerimizdir!' diyorlar. De ki: 'Siz Allah'a göklerde ve yerde bilmediği birşey mi haber vereceksiniz?' Hâşâ! O onların isnad ettikleri ortaklıklardan münezzeh, sübhân, yüksek çok yüksektir!

وَإِذَا نُشِلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَنْتَ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا تَوْبِدُّهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَدَّبُهُ مِنْ نَفْسِي إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ قُلْ أَنْظِرْهُمْ إِلَى يَوْمِ يَكُونُ لَكُمْ عَذَابٌ يُؤَلِّمُكُمْ لَا يُفْلِحُ الْجَاهِلُونَ ۝ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَنْتَبِئُوكَ اللَّهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝ وَمَا كَانَ لِلنَّاسِ إِلَّا أَمَةٌ وَاحِدَةٌ فَأَخْلَفُوا وَكَلَفُوا وَلَوْ كَلِمَةً سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُتِحَتْ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ۝

19. İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ihtilâf ettiler; eğer rabbinden ezelde bir kelime sebketmiş olmasaydı, o ihtilâf edip durdukları şeylerde şimdiye kadar beyinlerinde [aralarında] hüküm verilmiş bitmişti!

20. Bir de 'Ona rabbinden bambaşka bir ayet [bir mu'cize] indirilse ya!' diyorlar. Sen de deki: 'Gayb ancak Allah'a mahsus! İntizar edin, ben de sizinle beraber muntazır olanlardanım!'

1)"Hakkın huzuruna çıkmaya yüzü olmayan o kalp ve ameli/fikir ve ameli bozuk hak düşmanları". (IV/2688)

2) Bkz. Bakara/213 ve krş. En'âm/159, an:1

3) "Evvel emirde rahmetini veya azabını hak etmiş olan her ümmete bir ecel takdir edip, aralarındaki kesin ayrımı yapacak olan hüküm ve kazasını kıyamet günü'ne ertelemiş olmasaydı..." (IV/2694 ve krş. Yunus/11, an: 5)

4) "Artık gözetin, ben de sizinle beraber gözetenlerdenim!" (Bkz. A'raf/71)

إِذَا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا
 بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ
 مِنَ النَّارِ مَا كَانَ لَأُولَٰئِكَ يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ
 فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾ دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ
 فِيهَا سَلَامٌ وَأُخِرْ دَعْوَاهُمْ أَذًا لِمَنْ حَرَّمَ اللَّهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾
 وَلَوْ يَخْتَلِفُ أَلْوَانُ السَّمَاءِ لَشَرَّاسْتِغَاثُهُمْ بِالْخَيْرِ لَفُضِيَ
 إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ فَبَدَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ
 يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾ وَإِذَا مَرَّ لِلنَّاسِ الْضُرُّ دَعَا نَا
 لِحَبْنِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ
 مَرَّكَانَ لَمْ يَذْكُرْنَا إِلَىٰ ضُرِّمَتِهِ كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْمُسْرِفِينَ
 مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ
 لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لَيُؤْمِنُوا
 كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْجَرِيمِينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ
 فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

7-8. Onlar ki bizim likâmızı [karşımıza çıkmayı] arzu (veya ümit) etmezler ve dünya [alçak] hayat ile razı olup, onunla mutmain olmuşlardır ve onlar ki bizim ayetlerimizden gafildirler! İşte bunların -kesbleri sebebiyle- varacakları yer ateştir!

9-10. Amma iman edip, güzel güzel ameller yapan kimseler, onların rabbi kendilerini -imanları sebebiyle- hidayetine erdirir, naîm cennetlerinde altlarından ırmaklar akar... Orada duaları *Subhâneke Allahümme*, sağlıkları [dua ve dilekleri] *Selâm*, dualarının sonu da hakikat, *el-hamdu lillahi rabb'il-âlemin*'dir!

11. Eğer Allah insanlara şerri-onların hayır iivercesine ivdikleri gibi- iivecek olsaydı, ecellerini kendilerine yetiriverirdi; fakat likâmızı [bizimle karşılaşmayı] arzu etmeyenleri bırakırız tuğyanlarında [azgınlıkları içinde] körükörüne giderler.

12. İnsana bir sıkıntı da dokundu mu -gerek yan yataırken, gerek otururken, gerek dikilirken- bize duâ eder durur;derken kendisinden sıkıntısını açıverdik mi sanki kendine dokunan bir sıkıntı için bize yalvarmamış gibi geçer gider. İşte o müsriflere yaptıkları ameller böyle tezyin edilmektedir!

13. Celâlim hakkı için, biz sizden evvelki kurûnu [ümmetleri], kendilerine peygamberleri beyyinat [açık deliller] ile geldikleri halde zulmettikleri ve imana gelmeleri ihtimali kalmadığı vakit helâk eyledik. İşte mücrim kavimleri biz böyle cezalandırırız!

14. Sonra onların arkasından sizi arz'da halifeler yaptık ki bakalım nasıl ameller işleyeceksiniz!

1) Bkz. Bakara/86, an: 4 IV/2679 ve ayrıca krş. mülk/5, an:1

2) "Dünyada o ümitsizlik, o dünya perestlik, o gaflet huylarını kazanmış olmaları sebebiyle..." (IV/2680)

3) "Subhânsın yâ Râb! Seni her türlü eksiklikten tenzih ederiz, Ey Allahım!" (IV/2680)

4) Fatiha/2, an: 2-3

5) "Eğer Allah insanlara şerri -onların hemen/aceleyle hayra kavuşmayı istedikleri gibi- hemen vermeyi dileyeydi şerri vermekte acele etseydi..."

6) "Hakkı tanımaları ve salih amel yapmaları için kendilerine verilen yetenekleri fânî şehvetler uğrunda kötü bir şekilde kullanan, ayetlerden gafletle cennet nimetlerini geçici dünya hayata/alçak ve hasis heveslere feda ve bu suretle ömürlerini ziyan edenlere, yaptıkları ameller böyle süslü gösterilmektedir". (IV/2683)

26. Hasenât [güzel ameller] yapanlara hüsnâ [daha güzel];birde ziyade var ve yüzlerine ne bir kara bulaşır,ne zillet!Onlar ashab-ı cennet, hep orada muhalledirler [ebedî kalacaklardır].

27. Seyyiât [kötü ameller, çirkin huylar] kazananlara gelince, kötülüğün cezası misliyledir ve onları bir zillet kaplar, Allah'tan kendilerini kurtaracak yoktur; sanki yüzleri gece parçalarından kaplanmış kapkaranlık! Onlar ashab-ı nar [cehennem ashabı], hep orada muhalledirler.

28-29. Ve o gün ki hepsini mahşere toplayacağız, sonra diyeceğiz o şirk koşanlara; 'Yerinize! , Siz de, şerikleriniz de!' Artık aralarını açmışsızdır. Şerikleri [Allah'a ortak koştukları ilâhlar] şöyle demektedir: 'Siz bize tapmıyordunuz! Şimdi sizinle bizim aramızda şahid olarak Allah yeter! Doğrusu sizin ibadetinizden bizim asla haberimiz yoktu!'

30. İşte burada her nefis, geçmişte yaptığını deneyecek, hepsi hak mevlâları Allah'a reddolunmuş [döndürülmüş] ve uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolmuş, gitmiş bulunacaktır!

31. De ki: 'Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya o semî ve ebsar kimin mülkü bulunuyor ve kim o ölüden diri çıkarıyor ve diriden ölü çıkarıyor ve emri kim

لَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِن عَاصِرٍ ۚ كَانُوا أَغْشَىٰ وَجُوهَهُمْ قِطْعًا مِّن لَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ آلَانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكُنُوا لِلَّهِ شُهَدَاءَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ إِن كَانُ مِنْ عِبَادِكُمْ لَعَافِينَ ﴿٢٩﴾ هُنَالِكَ تَبْلَوْ كُلُ نَفْسٍ ۚ مَا أَسْلَفَتْ ۚ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْ يَمْلِكُ السَّمْعُ وَالْأَبْصَارُ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ قَدْ لَكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

tedbîr ediyor?' Derhal diyecekler ki 'Allah!' De ki: 'O halde sakınmaz mısınız?

32. İşte o Allah, sizin hak rabbiniz! Haktan sonra da dalâlden başka ne vardır? O halde nasıl çevrilirsiniz?

33. Öyle büsbütün haktan çıkmış fâsıklara rabbinin kelimesi şöyle hak oldu: 'Onlar artık imana gelmezler!'

1)"O rızıklardan istifade etmenin en önemli vasıtalarından olan duyu organlarının en şerefli olan gözü ve görme melekeleri gibi nimeti kim veriyor?" (IV/2708)

2)'Şu koca âlemi/kâinatı çevirip duran kim?' (IV/2709 ve tedbîr kelimesi için bkz. Secde/5, an: 4)

3) Dalâl, hüda'nın zıddıdır ve yolu kaybetmek veya hiç yol bulamayıp, şaşkın kalmak demektir. Lisanımızda sapmak, sapıklık, sapkınlık da denilir. Dalâl bazen gafletten, şaşkınlıktan kaynaklanır. Bu nedenle gaflet, hayret, kaybolmak, helâk mânâlarında da kullanılır. (Bkz.I/135, VII/4571)

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُمْ إِذِ الْهُمُومُ كُفِّيَ بَابُنَا
 قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾
 هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ
 وَجَرَينَ بِهِمْ رِيحٌ طَيِّبَةٌ وَفَرَحُوا بِهَا جَاءَ نَهَايَ رِيحٍ عَاصِفٍ وَجَاءَهُمُ
 الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
 لَهُمُ الدِّينَ لَئِنْ أَجَبْنَاهُمْ مِنْ مِثْلِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾
 فَلَمَّا أَجَبْنَاهُمْ إِذَا هُمْ يَتُوبُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا
 بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَنَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ
 فَتُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ
 أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ
 وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ
 وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَاهَا أَمْرٌ لَا يُلَاقِي
 أَوْنَهَا رَاجِعًا لَنَا حَاصِدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ الْأُمُوسُ كَذَلِكَ
 نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى
 دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

21. İnsanlara dokunan bir sıkıntıdan sonra bir rahmet tattırdığımız zaman da ayetlerimiz hakkında derhal bir mekirleri vardır. De ki: 'Allah'ın mekri daha çabuktur!' Haberinizi olsun, elçilerimiz yaptığınız mekirleri yazıp duruyorlar!

22. O, odur ki sizleri karada ve denizde gezdirtir, hatta gemilerde bulunduğunuz ve içindekileri alıp hoş bir hava ile aktıkları ve tam onunla

ferahlandıkları sırada ona şiddetli bir fırtına gelir çatar ve her yerden onlara dalga gelmeye başlar ve zannederler ki tamamen ihata olunup [kuşatılıp] bittiler; o vakit Allah'a dini halis kılarak dua ederler: 'Ahdimiz olsun ki' derler 'eğer bizi bundan halâs edersen [kurtarırsan] şeksiz şüphesiz şükreden kullarından oluruz!'

23. Derken vaktâ ki onları halâs eder, çıkar çıkmaz yeryüzü nde haksızlıkla bağye [fesad ve isyana] başlarlar. Ey insanlar! Bağyiniz sırf kendi aleyhinizedir, o alçak hayat'ın biraz zevkini sürersiniz, sonra döner bize gelirsiniz, biz de bütün yaptıklarınızı size haber verimiz!

24. O dünya [alçak] hayat'ın meseli sırf şunun gibidir: Bir su, biz onu semâdan indirmişiz; derken onunla yeryüzünün otu, insan ve davar yiyeceğinden birbirine girmiştir. Nihayet arz, bütün zinetini takınıp süslendiği, ehli de onun üzerine kendilerini kâdir zannettikleri bir sırada geceleyin veya gündüzün ona emrimiz gelivermiş, bir lâhzada [anda] ona öyle bir tırpan atıvermiştir ki sanki dün hiçbir şenlik yokmuş! İçte düşünecek bir kavim için ayetleri böyle tafsîl ediyoruz!

25. Allah dâr'us-selâm'a [selâm yurdu'na/cennet'e] çağırıyor ve dilediğini bir doğru yola hidayet buyuruyor.

1) Tekvîni veya tenzîli ayetlerin hakkını teslim etmemek, onlardan ders-i ibret almamak için mutlaka entrika çevirmeye, gizliden gizliye hilekârlık yapmaya kalkışır. 'İşte şu sebepten sıkıntıya uğradık' veya 'şöyle yaptığımız için (kendi çabamızla) bu nimetler bize geldi, yoksa Allah bizim işimize mi karışmış?' gibi birtakım laflar etmeye, ilahî irşadi dinlemeyip Allah'a karşı hile yapmaya başlarlar. (IV/2697 ve krş. Alu İmran/54, En'âm/123)

2) "Ansızın belânızı verir". (IV/2698 ve Âlu İmran/54, an: 2-3 Enfal/30)

3) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1 ve krş. bir önceki ayet (23).

4) Tafsîl kelimesi için bkz. hûd/1-4, an: 2

43. İçlerinden sana bakanlar da var; fakat basiretleri de yokken körlere sen mi hidayet edeceksin?

✱ 44. Her halde Allah insanlara zerrece zulmetmez ve lâkin insanlar kendilerine zulmediyorlar.

45. Sanki gündüzün bir saatinden başka durmamışlar gibi hepsini mahşere sevkedeceği gün beynlerinde [aralarında] tanışacaklar. Allah'ın karşısına çıkacaklarını tekzib edip de doğru yolu tutmamış olanlar, hakikat hüsrana düşmüş bulunacaklar!

46. Onlara va'dettiğimizin bazısını sana behemehal [muahakkak] göstersek de veya seni tamamen alsak da, her iki takdirde onların nihayet dönümü bizedir, sonra Allah ne yapacaklarına da şahiddir!

47. Her ümmet için bir rasûl [elçi] vardır; o rasûlleri geldiği vakit aralarında adaletle hüküm verilir, hiçbirine zulmedilmez!

48-49. 'Ne zaman bu va'd, sâdıksanız?' diyorlar. De ki: 'Ben kendi kendime Allah'ın dilediğinden başka ne bir menfaate, ne de bir mazarrata [zarar vermeye] mâlik değilim! Her ümmet için bir ecel [süre] vardır; ecelleri geldiği vakit, artık bir saat [an] geri de kalamazlar, ileri de gidemezler".

50. De ki: 'Söyleyin bakayım, şayet size O'nun azabı yatarken veya gündüzün gelecekse, mücrimler bunun hangisini isti'cal ediyorlar [aceleyle istiyorlar]?'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ فَإِن تَهَدَى الْعُنَى وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ
إِنَّا لِلَّهِ لَا يَظْلِمُ النَّاسُ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسُهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٤٣﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُ هُمْ كَانُوا لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ
يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ فَذَخِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ ﴿٤٤﴾ وَإِنَّا نُرِيتُكَ بَعْضَ الَّذِي يَقْدُمُ هُمْ وَتَوَقَّيْتُكَ
فَإِنَّا لَمَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٥﴾ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ
رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ فَضَى بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ
﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا هَذَا الْوَعْدَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٧﴾ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا
لِنَفْسِي هَرَجًا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ
فَلَا يَسْتَخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ
إِنِّي أَخَذْتُ عَذَابًا بَيِّنًا أَنَا أَوْ نَهَارًا مَا ذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ
﴿٤٩﴾ أَتَمَّازَا مَا وَقَعَ أَمْسَمُ إِلَهَ النَّاسِ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٠﴾
ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ
إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾ وَيَسْتَنِيذُكَ أَحَقُّ
مَوْقِلًا وَرَبِّي أَنَّهُ لَحَقَّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُحْجِزِينَ ﴿٥٢﴾

51. Ya sonra vâki olduğu zaman mı ona iman edeceksiniz? Yâ!.. Şimdi ha? Hani siz bunu acele istiyordunuz â?

52. Sonra denilecek o zulmedenlere ki 'Tadın bakalım huld azabını [ebedî azabı]; vaktiyle kazandığınızdan başka bir sebeple cezalandırılacak değilsiniz?'

53. 'Sahi doğru mu bu?' diye senden istifsar ediyorlar [soruyorlar]. De ki: 'Evet! Rabbime kasem ederim ki o dosdoğru ve siz bundan yakayı kurtaramazsınız!'

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدُّوا الْخُلُقَ ثُمَّ يَعْبُدُ قُلْ لِلَّهِ يَسُدُّوا
الْخُلُقَ ثُمَّ يَعْبُدُ فَإِنْ تَوَفَّكُونَ ٢٤ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي
إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ
أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ فَأَلَكُمُ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ٢٥ وَمَا
يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا أَنَا الظَّنُّ لَا يَفِيضُ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ٢٦ وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ
فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٢٧ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأَنزِلُوا سُورَةَ
مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
٢٨ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَا نَهْمُ تَأْوِيلِهِ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الظَّالِمِينَ ٢٩ وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبِّكَ
أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ٣٠ وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ إِنِّي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيُونَ مِمَّا آعَمَلُوا وَإِنِّي بَرِيٌّ مِمَّا تَعْمَلُونَ ٣١ وَمِنْهُمْ
مَنْ سَيَعْبُدُونَ إِلَهَكَ أَفَأَنْتَ تَسْمَعُ لَكُمْ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ٣٢

34. De ki: 'Sizin şeriklerinizden [ortak koştuğunuz ilâhlardan] halkı [yaratmayı] ilkin yapacak, sonra da çevirip yapacak var mı?' De ki: 'Allah, halkı ibtida yapar [ilkin yaratır], sonra çevirir yine yapar. Artık nasıl saptırılırsınız?'

35. De ki: 'Sizin şeriklerinizden hakka hidayet eden var mı?' De ki: 'Allah hakka hidayet eder! O halde hakka hidayet eden mi ittibaya ehaktır [uyulmaya daha lâyıktır], yoksa hidayet olunmadıkça kendi kendine eremeyen mi? O halde ne oluyorsunuz, nasıl hükmediyorsunuz?'

36. Mâmafiñ ekserisi sırf bir zan
ardında gider; fakat zan, haktan
hiçbir şey ifade etmez! Her halde
Allah onların ne yaptıklarını
bilip duruyor.

37. Bu Kur'an, Allah'ın mâsivâsından [kimse tarafından] uydurulamaz ve lâkin o, önündekinin bir tasdiki ve Kitab'ın tafsili olarak rabb'ul-âlemîn'den indirilmiştir, bunda hiç şüphe yoktur!

38. Yâ!.. 'Onu uydurdu!' mu diyorlar? De ki: 'Öyle ise, haydin onun misli bir sûre getirin ve Allah'tan başka kime gücünüz yeterse çağırın, eğer sâdıksanız bunu yapın!'

39. Hayır! Onlar ilmini ihata etmedikleri ve te'vili kendilerine hiç gelmemiş olan bir şeyi tekzîb ettiler; bunlardan evvel geçenler de böyle tekzîb etmişlerdi amma bak zâlimlerin akibeti nasıl oldu?

40. İçlerinden buna inanacak da var, inanmayacak da var! Rabbin o müfsidlere a'lem'dir!

41. Eğer seni tekzîbde ısrar ederlerse, de ki: 'Bana amelim, size de ameliniz! Siz benim yapacağımdan berisiniz, ben de sizin yapacağınızdan beriyim!'

42. İçlerinden seni dinlemeye gelenler de var; fakat akılları da yokken sağırlara sen mi işittireceksin?

1) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

2) Krs. Bakara/23-24

3) "Rabbin o ifsad edicileri en ziyade bilendir!"

62-64. Uyan! Ki Allah'ın evliyası ne üzerlerine korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar! Onlar ki Allah'a iman etmişlerdir ve hep takvâ ile korunur dururlar. ★ Müjde onların dünya hayat'ta da, ahiret'te de! Allah'ın kelimâtına tebdîl yok! O, işte fevz-i azîm [büyük kurtuluş] o!

65. Ötekilerin lâfları seni mahzûn etmesin! Çünkü izzet hep Allah'ındır; O hepsini işitiyor, hepsini biliyor!

66. Uyan! Göklerde kim var, yerde kim varsa hep Allah'ındır! Allah'tan başkasına tapanlar dahi şeriklerin [Allah'a ortak koştukları ilâhların] tebaası olmazlar, ancak zanna tebaiyyet ederler [tâbi olurlar] ve ancak kendi mızraklarıyla ölçer, yalan söylerler!.

67. O, odur ki içinde durup dinlenesiniz diye sizin için geceyi yaptı, gündüzü de göz açıcı! Elbette bunda dinleyecek bir kavim için birçok ayetler var!

68. Dediler ki: 'Allah veled edindi!' Hâşâ! O sübhâne! Ganî O! Göklerdeki ve yerdeki hep O'nun! Elinizde O'na dair hiç bir burhan [delil] yoktur! Allah'a karşı ilim ile isbat edemeyeceğiniz şey mi isnad ediyorsunuz?

الَا اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٢﴾ لَهُمُ الْبُشْرٰى
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ لَا يَتَدٰبَلُ اِكْلِمٰتِ اللّٰهِ
ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿٦٣﴾ وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ
اِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ ﴿٦٤﴾ اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ
مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِي
يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُرَكَاءُ اِنْ يَتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ
وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُوْنَ ﴿٦٥﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَيْلَ
لِتَسْكُوْا فِيْهِ وَالشَّهَارَ مُبْصِرًا اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ
لِّقَوْمٍ يَسْمَعُوْنَ ﴿٦٦﴾ قَالُوْا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ هُوَ
الْغَنِيُّ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ اِنْ عِنْدَكُمْ
مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا فَقُوْا عَلٰى اللّٰهِ مَا لَا تَعْمَلُوْنَ ﴿٦٧﴾
قُلْ اِنَّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلٰى اللّٰهِ الْكُذِبُ لَا يُفْلِحُوْنَ
﴿٦٨﴾ مَتَاعٌ فِى الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُنْزِلُهُمْ
الْمِزَابَ الشَّدِيْدَ يَدِبْ مَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٦٩﴾

69. De ki: 'Elbette yalanı Allah'a iftira edenler felâh bulmazlar!'

70. Dünyada cüz'î bir zevk, sonra dönüşleri bizedir, sonra biz onlara -o küfürlerinden dolayı- azabı tattıracağız!

1) Allah'ın evliyası/Evliyaullah ünvanı 'Allah dostları, Allah'a dost olanlar, Allah için dost olanlar, Allah için icra-yı velâyet edenler.' Mânâlarına gelir. (IV/2731)

2) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

3) "Bu va'dlerin bu müjdelerin değişmesi/gerçekleşmemesi ihtimali yoktur!" Çünkü bunlar Allah'ın kelâmıdır. Allah Teâlâ ise va'dinden dönmez, sözünü yerine getirir! (IV/2732)

4) Allah'a oğullar kızlar isnad ettiler; 'Melekler Allah'ın kızları, Üzeyr Allah'ın oğlu, Mesih Allah'ın oğlu, dediler. Böyle diyenlerden bazıları bunu hakikaten viladet anlamıyla değil, evlatlık mânâsıyla te'vil ederek 'teşriften oğul yaptı, kendinin oğlu şerefini verdi ve ulûhiyetten hissedar etti' dediler. Bu nedenle âyetle ittihâz (edindi) tâbiriyle diğerlerinden ziyade bu guruba taarruz olunmuştur. (IV/2737 ve krş. Bakara/116. an: 3)

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا
 النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ
 لَا يُظْلَمُونَ ۝ أَلَا إِنَّ اللَّهَ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْأَرَّانُ
 وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
 وَإِلَيْهِ رُجْعُونَ ۝ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ بَكُم مَوْعِظَةٌ
 مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ
 ۝ قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا
 يَجْمَعُونَ ۝ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ
 حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ۝
 وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامِ
 إِنَّ اللَّهَ لَهُ فَضْلٌ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ
 ۝ وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ
 مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا
 يَنْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ
 وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

54. Zulmetmiş olan her nefis bütün arz dakine mâlik olsaydı, azabı gördükleri vakit hepsi içten içe nedamet ederek [büyük bir pişmanlık duyarak] kendini kurtarmak için onu fedâ ederdi; fakat beyinlerinde [aralarında] kaza [hüküm], adalet ile imza edilmiştir, hiçbirine zulmedilmez!

55. Uyan! Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Uyan! Allah'ın va'di muhakkak haktır ve lâkin ekserisi bilmezler.

56. O hem diriltir, hem öldürür ve hep döndürölüp O'na götürüleceksiniz!

57. Ey insanlar! İşte size rabbinizden bir mev'ize [öğüt] ve gönüller derdine bir şifa ve mü'minler için bir hidayet ve rahmet geldi.

58. De ki: 'Allah'ın fazlıyla, rahmetiyle, ancak O'nunla artık ferahlanın! O onların toplayıp durduklarından hayırlıdır!

59. De ki: 'Baksanıza Allah sizin için rızık olarak neler indirdi de siz ondan bir haram, bir helâl yaptınız?' 'Size' de; 'Allah mı izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?'

60. Yalanı Allah'a iftira edenler kıyamet günü nü ne zanne-diyorlar? Her halde Allah insanlara karşı bir lütûf sahibidir ve lâkin ekserisi bilmezler.

61. Herhangi bir şe'nde [ne halde] bulunsan, Kur'an'dan her ne okusan ve herhangi bir amel yapsanız, siz ona dalıp coşarken mutlak biz üzerinizde şahid bulunuruz! Rabbinden ne yerde, ne gökte zerre miskali ve ondan ne daha küçük, ne daha büyük hiçbir şey kaçmaz; hepsi bir kitab-ı mübin'dedir!

79. Firavun da 'Bana bütün bilgiç sihirbazları getirin!' Dedi.

80. Bunun üzerine sihirbazlar geldiği vakit Musa onlara 'Ne ortaya atacaksanız, siz atın!' Dedi.

81-82. Vaktâ ki attılar, Musa 'Bu sizin yaptığınız' dedi; 'sihir! Her halde Allah onu iptal edecek! Her halde Allah müfsidlerin ameline salâh vermez! Allah, kelimâtıyla hakkı ihkak edecek, isterse mücrimler hoşlanmasınlar!'

83. Hasılı, Firavun ve cemiye-tinin belâsı korkusundan ibtida [ilk önceleri] Musa'ya -kavminin bir zürriyyetinden başka- iman eden olmadı; çünkü Firavun o yerde çok üstün idi ve çok aşırı giden müsriflerden idi!

84. Musa da 'Ey kavmim! Siz gerçekten Allah'a iman ettinizse, O'nun birliğine ihlâs ile teslim olmuş müslimler iseniz, artık O'na itimad edin! Dedi.

85-86. Onlar da 'Biz Allah'a itimad ettik! Yâ rabbenâ! Bizi o zalim kavmin fitnesine düşürme ve rahmetinle bizi o kâfir kavimden kurtar!' Dediler.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ
قَالَ لَهُمْ مُوسَى الْقَوْمَ مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا آتَوْاكَ
مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِلُّ
عَمَلِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾ وَيُخَوِّذُ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ
﴿٨٢﴾ فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِهِمْ أَنْ يَقْتُلُوهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَكَالِ فِي الْأَرْضِ وَآلِهَةٍ
لِمَنِ السُّرْفِينَ ﴿٨٣﴾ وَقَالَ مُوسَى يَا قَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ مُنْتُمْ بِاللَّهِ
فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا
بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى
وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّآ الْقَوْمَ لَكُمْ بَصُرَتَا وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ
قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا
إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾

87. Biz ise Musa'ya ve kardeşine şu vahyi verdik: 'Kavminiz için Mısır da birtakım evler ihzar edin [hazırlayın] ve evlerinizi kible tarafına yapın ve namaz kılın! Hem de mü'minleri tebşîr eyle [müjdele]!'

88. Musa 'Yârab!' dedi; 'sen Firavun'a ve cemiyetine, dünya hayat'ta bir zînet ve haşmet ve nice nice mallar verdin; yolundan saptırsınlar diye mi yârab? Yârab! Mallarını sil süpür ve kalplerine şiddetle sık ki o elîm [acı] azabı görmedikçe iman etmeyecekler!'

1) Krş. Enfal/7

2) Bkz. A'raf/109, an:1

3) Bkz. Bakara/06, an: 4; Mülk/5, an:1

وَأَنذَرْتَهُمْ نَارَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ
مَقَامِي وَتَذِكْرِي بآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا
أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ
وَلَا تُنظِرُونِ ۖ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَاءَ لَكُمْ مِنْ أَخِرٍ ۚ إِنَّا
عَلَى اللَّهِ وَآمُرَاتُ أَنْ كُونُوا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۖ فَكَذَّبُوا فَبَجَعْنَاهُ
وَمِنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَكَبِّرِينَ ۖ ثُمَّ بَعَثْنَا
مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَبَايَعُوا بِالْبَيْتَاتِ فَسَاكَانُوا
يَوْمِنَا إِنَّمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُتَعَبِّدِينَ
ۖ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُمْ
الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ۖ قَالَ مُوسَى
أَقُولُ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَ كَمَا أَسْخَرْتُمْ هَذَا وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُونَ ۖ
قَالُوا أَجِئْنَا لَتُلْفِنَا عَمَّا وَعَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءُنَا وَتَكُونُ لَكُمُ
الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ بِمُؤْمِنِينَ ۖ

71-72. Hem onlara Nuh'un kıssasını oku! Bir vakit kavmine demişti ki; 'Ey kavmim! Eğer benim duruşum ve Allah'ın ayetlerini ihtar edişim size ağır geliyorsa, bilin ki ben Allah'a dayanmışım! Artık siz ve şerikleriniz [ortak koştüğünüz ilahlarınız] her ne yapacaksınız, toplanıp bütün azminizle karar verin; sonra yapacağınız, size hiçbir gam da teşkil etmesin! Sonra hükmünüzü bana icra edin ve elinizden gelirse bana bir lâhza [bir an] göz de açtırmayın! Eğer aldırmazsanız, ben de sizden bir

ecir [ücret] istemedim â! Benir ecrim ancak Allah'adır ve be O'nun birliğine boyun eğe müsliminden olmakla emrolurdum!

73. Bunun üzerine yine onu tekzib ettiler, biz de onu ve beraberindekileri gemide necâta çıkarıp [kurtarıp], bunları yeryüzünün halifeleri kıldık; ayetlerimizi tekzib edenleri ise garkettik [boğuverdik]. Bak işte inzâr olunanların akibeti nasıl oldu?

74. Sonra onun arkasından birçok peygamberleri kavimlerine gönderdik; onlara açık mu'cizelerle vardılar, fakat önce yalan dediklerine bir türlü inanmak istemediler. İşte biz tecavüzü itiyad [sürekli azgınlık] edenlerin kalplerini böyle tab'ederiz [mühürleriz]!

75. Sonra bunların arkasından Musa ile Harun'u, Firavun ve cemaatine ayetlerimizle gönderdik; imanı kibirlerine yediremediler ve mücrim bir kavim idiler!

76. Tarafımızdan kendilerine hak geldiği vakit 'Her halde bu açık bir sihir!' Dediler.

77. Musa 'Yâ!..' dedi; size hak gelince böyle mi diyorsunuz? Bu sihir mi? Halbuki sihirbazlar felâh bulmazlar'.

78. 'Sen' dediler; 'bizi, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çeviresin de bu yerde devlet ikinizin olsun diye mi geldin? Biz ikinize de inanamayız!'

1) Bkz. Bakara/6, an:1

2) Bkz. A'raf/109, an:1

3) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

98. ... Fakat o vakit iman edip de imanları kendilerine fayda vermiş bir memleket olsaydı? [Ama olmadı]. Ancak Yunus'un kavmi iman ettikleri vakit, dünya hayat'ta o rüsvaylık azabını kendilerinden açmış ve bir zamana kadar onları müstefid etmiş [faydalandırmış] idik!

99-100. Eğer rabbin dileseydi, yeryüzünde kim varsa hepsi topyekûn iman ederlerdi. O halde insanları hep mü'min olsunlar diye sen mi ikrah edeceksin [zorlayacaksın]? Allah'ın izni olmadıkça hiçbir nefis için iman edebilmek [imkânı] yoktur ve akıllarını hüsn-i isti'mal etmeyenleri [güzelce kullanmayanları] O, pislik içinde bırakır!

101. De ki: 'Bakın! Göklerde yer'de neler var!' Fakat o ayetler, o inzarlar [uyarılar] iman etmeyecek bir kavme ne fayda verir!?

102. Onun için onlar sırf kendilerinden evvel geçenlerin günleri gibi bir gün gözlerler. De ki: 'Gözleyin, ben de sizinle beraber gözleyenlerdenim!'

103. Sonra rasûllerimizi ve iman edenleri kurtarız; biz böyle uhdemizde bir hak olarak mü'minleri kurtarız!

104. De ki: 'Ey insanlar! Eğer benim dinimde bir şek [şüphel] ediyorsanız, haberiniz olsun ki ben sizin Allah'tan başka taptıklarınıza

قُلُوا كَانَتْ قُرْيَةٌ آمَنَتْ فَفَعَلَهَا إِيْمَانُهَا إِلَّا قَوْمُ يُونُسَ لَمَّا
آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَتَّعْنَاهُمُ الْيَمِينَ ۝٩٩ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ
كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۝١٠٠
وَمَا كَانَ لِلنَّفْسِ أَنْ تُوْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ
عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ۝ قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ وَالنَّذِرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ۝ فَهَلْ
يَنْظُرُونَ إِلَّا مِثْلَ يَوْمِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانظُرُوا
إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۝ ثُمَّ بَنَيْنَا بُسْطَانًا لِلَّذِينَ آمَنُوا
كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَاجِ الْمُؤْمِنِينَ ۝ قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ
إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝ وَأَنَا قَرِيْبٌ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ
وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ ۝

Tapmam ve lâkin ben sizin canınızı alacak olan Allah'a kulluk ederim ve ben şöyle emrolundum ki mü'minlerden olayım!

105-106. Hem sırf hakka müteveccih [yönelmiş] hanîf olarak dine yüz tut ve sakın müşriklerden olma ve Allah'ın mâsivasından [Allah'tan gayrı] sana, kendi kendine ne menfaat ve ne mazarrat yapamayacak [zarar veremeyecek] şeylere perestîş etme [tapma]; eğer edersen o halde sen şüphesiz nefisine zulmedenlerden olursun!

1) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

2) '... ellezîne ta'budûne...' (taptıklarınıza) ile '... mâ ta'budûne' formları arasındaki farkı görmek için bkz. Kâfirûn/1-6, an: 1

3) Bkz. Rûm/30, an: 2

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمْ فَاَسْتَقِيمُوا وَلَا تَتَّبِعَان سَبِيلَ
الَّذِينَ لَا يَسْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَيْنَهُمُ
فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا ذَرَكَهُ الْغَرَقُ
قَالَ امْنْتُ أَنَا لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتَ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَإِنَّا
مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ أَلَمْ نَقْعَصْ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ
﴿٩١﴾ فَالْيَوْمَ نَجْعَلُ بَيْدَكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقْتَ آيَةً وَإِنْ
كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافُلُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
مُبَاصِدَ وَوَرَزْنَا لَهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَسَاخَ لَفُؤًا حَتَّى
جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾ فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ
فَسْأَلِ الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ
جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَكَفَرُوا مِنَ الْحَاسِرِينَ
﴿٩٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾
وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ لَا يَلِيْمٌ ﴿٩٧﴾

89. 'Peki' buyurdu; 'duanız kabul olundu. Siz yine istikamette devam edin ve kendini bilmeyenlerin meslekine [yoluna] uymayın!'

90. Derken Benî İsrail'i denizi [denizden] geçirdik, derhal Firavun askeriyle takip ve taarruz için arkalarına düştü; nihayet gark kendini derdest edince [boğulacağı sıra] 'İnandım! Hakikat Benî İsrail'in iman ettiğinden başka ilâh yok! Ben de O'na teslim olanlardanım!' dedi.

91-92. "Yâ!.. Şimdi ha? Halbuki bundan evvel isyan etmiştin, müfsidlerden idin! Biz de bugün seni bedeninle bir tepeye atacağız ki arkandan geleceklere bir ibret olasın!" Mâmafih insanların bir çoğu ayetlerimizden cidden gafildirler.

93. Filhakika Benî İsrail'i cidden güzel bir yurda yerleştirdik ve hoş nimetlerden merzûk kıldık [kendilerine nasiplerini verdik]; nihayet ihtilâf etmeleri de kendilerine ilim geldikten sonra oldu. Şüphe yok ki o ihtilâf edip durdukları şeylerde, rabbın kıyamet günü aralarında hükmünü verecek!

94-95. Şimdi şu sana indirdiğimiz şeylerde bilfarz şek edecek olursan, senden evvel kitab okuyanlara sor! Kasem olsun ki sana rabbinden hak geldi, sakın şüphe edenlerden olma ve sakın Allah'ın ayetlerini tekzîb edenlerden olma ki hüsrana düşenlerden olmayasın!

96-97. Hakikat, aleyhlerinde rabbinin kelimesi hak olmuş olanlar imana gelmezler -velevse kendilerine her ayet gelmiş olsun- tâ o elîm [acı] azabı görecekları âna kadar...

1) "Sen bunda asla şüphe etmezsin; ancak bilfarz cüz'i bir şüphe ihtimaline mâruz kalacak olursan ..." (IV/2744)

2) "Yakinin ve rabbine itimadın asla sarsılmasın! Kemâl-i tevekkül ile vazifene devam et!" (IV/2745)

6. Yer'de hiçbir debelenen de yoktur ki rızkı Allah'a ait olmasın! O onun karar ettiği yeri de bilir, emanet bulunduğu yeri de! Hepsini açık bir kitab'dadır!

7-8. Hem O odur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı -arş'ı su üstünde idi- hanginiz daha güzel amel yapacaksınız diye sizi imtihan meydanına çıkarmak için! Böyle iken alimallah 'Siz öldükten sonra ba'solunacaksınız [diriltileceksiniz]!' dersin, küfredenler mutlak şöyle derler: 'Bu apaçık bir aldatmadan başka birşey değil!' ve eğer ilerideki sayılı bir müddete kadar kendilerinden azabı tehir edersek, o vakit de mutlak şöyle derler: 'Onu ne menediyor?' O onlara geleceği gün kendilerinden çevrilecek değildir ve o istihza ettikleri şey, kendilerini sarmış bulunacaktır.

9-11. Ve şayet insana tarafımızdan bir rahmet [nimet] tattırır, sonra da onu ondan alıverirsek, şüphesiz ki o çok meyûstur, nankördür ve şayet ona dokunan bir zarureten sonra bir saadet tattırıverirsek 'Her halde benden bütün seyyiat [musibetler] gitti!' der ve şüphesiz sevinir öğünür.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ١
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ
يَسْأَلُكُمْ آيَاتُكُمْ أَنْتُمْ عَمَلَاءُ وَلَنْ قُلْتُمْ أَنْتُمْ مَبْعُوثُونَ
مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ
وَلَنْ آخِرُنَا عَنْهُمْ الْعَذَابُ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولَنَّ
مَا يَجْبِسُهُ إِلَّا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا يَسْتَهْزِئُونَ ٢
رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَيْفُوسٌ كَفُورٌ ٣
أَذْنَاهُ نَعْمَاءٌ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهْ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ
السَّيِّئَاتِ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ٤
إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ٥
فَلَعَلَّكَ نَارُكَ بَعْضَ مَا يُوحَى إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ
أَنْ يَقُولُوا أَلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبًا وَجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ
إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ٦

Ancak her iki halde sabredip, salih salih ameller işleyenler başka! İşte onlar için bir mağfiret ve büyük bir ecir [mükâfat] var!

12. Şimdi ihtimal ki sen 'Ona bir hazine indirilse ya veya beraberinde bir melek gelse ya!' diyorlar diye göğsün daralarak sana vahyolunanın bazısını bu sebeple terkececek olursun; fakat sen sırf bir nezîrsin [uyarıcısın], Allah ise herşeye karşı vekil!

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) Bkz. Bakara/15. an:6

3) "İlerisi hakkında bütün ümindini keser, 'Allah yine verir' demez, geçmişi de hemen unuttur, 'Bugün vermediyse, dün verdi ya' demez, şükretmez, büsbütün nankör kesilir, hepsini inkâra kadar gider, küfürler eder, tevbe ve istiğfar aklına gelmez" (IV/2767)

وَأَنْ يَسْئَلَكَ اللَّهُ بَعْضُ فُلَاكَ شَيْءَ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُدْرِكَ بَعْضُ فُلَاكَ رَأْدُ
لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٧﴾ قُلْ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ
وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٨﴾ وَاتَّبِعْ
مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَخُضُّكَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٩﴾

سَوِيَّةٌ كَيْتُو مَائَتُو عَشْرَةٍ

[illegible]

108-109. Ey insanlar! İşte rabbinizden size hak geldi. Artık hidayeti kabul eden kendi nefsi için kabul etmiş olur, sapkınlık eden de kendi aleyhine sapmış olur ve 'Ben sizin üzerinize vekil değilim' de ve sana ne vahyolunuyorsa ona tâbi ol ve sabret, tâ ki Allah hükmünü versin! Hâkimlerin en hayırlısı O'dur!

11. Hûd Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

123 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. *Elif, Lâm, Ra.* Bir hakîm-i habîr'in ledünnünden [tarafından] ayetleri ihkâm edilmiş, sonra da tafsîl olunmuş bir kitap! Şöyle ki: 'Allah'tan başkasına kul olmayın, ben size O'nun tarafından tebşîr [müjdelemek] ve inzâr [uyarmak] için gönderilmiş bir peygamberim. Hem rabbinizin mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe edin ki sizi bir müsemma ecele [muayyen bir zamana] kadar güzel bir surette yaşatsın ve her fazl sahibine fazlını versin; ve eğer yüzçevirirseniz, haberiniz olsun ki ben size [karşı] büyük bir günün azabından korkarım! hep dönümünüz Allah-'adır, O ise herşeye kadîr'dir!'

5. Bak amma onlar ondan gizlenmek için göğüslerini büküyorlar!' Evet amma onlar örtülerine bürünürlerken, O onların neyi gizlediklerini ve neyi açığa vurduklarını bilir; çünkü O bütün sînelerin kühnünü bilir!

107. Ve eğer Allah sana bir [gam] keder dokunduracak olursa, onu O'ndan başka açacak yoktur ve eğer O sana bir hayır murad ederse, o vakit de O'nun fazlını reddedecek [O'nun ihsânını geri çevirecek] yoktur; O, onu kullarından dilediğine nasib eder! O öyle gafûr, öyle rahîm'dir!

1) "Ayetleri her türlü haleden âri kılınmış, sağlamlaştırılmış"; *muhkem*; bozulma ihtimali bulunmayan, gayet sağlam veya *hakim*; hikem-i bâlîgâ'yı muhtevi, nizam-ı hikmet ile manzum kılınmış olan. (IV/2751)

2) *Tafsîl* aslında bir şeyi fasıla fasıla yapmak, mütemayiz kısımlara ayırmak ve bir şeyi beyan eylemek anlamına gelir. (IV/2751)

3) "Her fazilet sahibine, faziletinin karşılığını/mükâfatını fazlasıyla versin!" (IV/2754)

4) Lisânımızda 'göğüs bükmek' tâbiri pek kullanılmaz. Fakat malumdur ki bir topluluk içinde bakanlardan gizli birşey yapmak isteyen bir kimse göğsünü бүker, sırtını döner. Nitekim gıcunduğu bir kimseye rastladığı zaman da kişi yüzünü saklamak için aynı şeyi yapar. Allah'ın kelâmından/Allah'tan gizlenmek için göğüs бүkmek, 'haktan yan çizip kaçınmak' demektir. Ayrıca bu tâbir, dıştan iyi görünüş, içinden münafıklık/mürailik etmek mânâsından *kinaye* de olabilir. (VI/2755)

20-23. Bunlar arz'da aciz bırakacak değillerdir, kendilerini Allah'tan kurtaracak bir hâimleri de yoktur! Onlara azap katlanacaktır; hem işitmeye tahammül edemiyor-lardı, hem de görmüyorlardı. İşte bunlar kendilerine yazık etmiş kimse-lerdir ve o iftira [ettikleri] uydurmaları, hep kendilerinden kaybolup gitmişlerdir. Şüphe yok bunlar ahiret'te en ziyade hüsrân çekenlerdir; fakat iman edip, salih salih ameller yapanlar ve mevlâlarına edeb ve itminan ile itaatkâr olanlar, işte bunlar aşhab-ı cennet; hep orada muhalleddirler [ebedî kalacak-lardır]!

24. Bu iki fırkanın meseli, kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir; hiç bunlar müsavî olurlar mı? Artık düşünmez misiniz?

25-26. Celâlim hakkı için, vaktiyle Nuh'u kavmine gönderdik, şöyle diye ki: 'Haberiniz olsun, ben size azabın sebeplerini ve halâsın [azaptan kurtuluşun] yolunu beyan eden bir nezîrim [uyarıcıyım]! Allah'tan başkasına ibadet etmeyin! Cidden ben size elîm [acı verici] bir günün azabından korkuyorum!'

27. Buna karşı kavminden küfreden cumhur cemaat dediler ki: 'Biz seni ancak bizim gibi bir

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا يُعْجِرُونَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَاجِرًا تَنْهَهُ فِي الْآخِرَةِ لَهُمُ الْآخِسَرُونَ ﴿٢٢﴾ إِنْ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاجْتَنَبُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ وَالْأَبْصِرَ وَالْسَّمِيعَ هَلِ يَسْتَوِيانَ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ إِلَهِ ﴿٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرِيكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرِيكَ أَتَّبِعُكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ رَاذِلُنَا بِإِذَىٰ الرَّاغِبِينَ وَمَا نَرِي لَكَ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكَ كَاذِبِينَ ﴿٢٧﴾ قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَأَيْتِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِي فَصِيتْ عَلَيْكُمْ أَنْزِلْ مُكُومَهَا وَاتَّهْ لَهَا كَارِهُونَ ﴿٢٨﴾

beşer görüyoruz ve sana tâbi olanları da ilk nazarda en aşağılıklarımızdan ibaret görüyoruz. Sizin bize fazla bir meziyetinizi [üstünlüğünüzü] de görmüyoruz, hatta sizi zannediyoruz ki yalancılarınsınız!’

28. 'Ey kavmim!' dedi: 'Söyleyin bakayım reyniniz [görüşünüz] nedir? Eğer ben rabbimden bir beyyine (açık bir burhan) üzerinde isem ve bana tarafından bir rahmet bahşetmiş de size onugöreceğ göz verilmemiş ise, biz size onu istemediğiniz halde ilzam mı edeceğiz?...'

1) "Biz size onu zorla mı kabul ettireceğiz?!"

أَمْرَقُولُونَ أَفْتَرِيهِ قُلْ فَأَنذَرْتُكُمْ سُورٍ مِّثْلِهِ مَفْتَرِيَاتٍ
وَأَدْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥﴾
فَلَا تَسْجُدُوا لَهُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٦﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
وَدِينَهَا نُوفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْشَوْنَ
﴿١٧﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحِطَّ
مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ أَفَمَنْ كَانَ
عَلَى بَيْتِهِ مِنْ بَنِيهِ وَيَقُولُ شَهِدْ بِي وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ
مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ
مِنَ الْأَخْرَابِ فَلَنَأْمُرُوعِدُهُ فَلَنَكُفِّرَنَّ بَنِي الْأَرْضِ
إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُوْءُونَ ﴿١٩﴾
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ
عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ أَلِشَّاهِدُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ
أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٢٠﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٢١﴾

13. Yoksa 'Onu kendi uydurdu' mu diyorlar? 'Öyle ise' de; 'haydin onun gibi uydurma on sûre getirin, Allah'tan başka gücünüzün yettiğini de çağırın; eğer doğru söylüyorsanız bunu yaparsınız!'

14. Yok eğer bunun üzerine size cevap veremedilerse, artık bilin ki o ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiş ve O'ndan başka ilâh yoktur! Nasıl artık teslim ediyor/müslüman oluyorsunuz değil mi?

15-16. Her kim dünya [alçak] hayat'ı ve zînetini murad ederse, biz onlara amellerini dünyada tamamen öderiz ve bu babda [hususla] kendilerine densizlik yapılmaz! Fakat onlar ahiret'te öyle olurlar ki kendilerine ateşten başka birşey yoktur ve orada işledikleri bütün iyilikler heder [bir hiç] olmuştur ve bütün yaptıkları boştur!

17. Ya onlara benzer mi artık o kim[se ki] rabbinden bir beyyine üzerinde bulunmuş, hem bunu O'ndan bir şahid [Kur'an] takip ediyor, hem de önünden bir imam ve rahmet olarak Musa'nın kitabı var? İşte bunlar ona iman ederler; hiziblerden her kim de ona küfrederse, artık ateş onun mev'ididir [gideceği yerdir], sakın bunda şüpheye düşme! Çünkü bu haktır, rabbindendir ve lâkin nâsın ekserisi [insanların çoğu] imana gelmezler!

18-19. Hem bir yalanı Allah'a iftira edenler daha zâlim kim olabilir? Bunlar rablerine arz olunacaklar, şahidler de şöyle diyecekler: 'Ta şunlar rablerine karşı yalan söyleyenler!' Haberinizi olsun Allah'ın lâneti zâlimler üstüne! Onlar ki Allah yolunda menederler ve onu eğriltmek isterler, hem ahiret'i onlar münkirdirler [inkâr etmektedirler]!

1) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

2) "Hakları yenmez, çalışmalarının karşılığı bu dünyada eksiksiz olarak kendilerine verilir". (IV/2771)

3) "Rabbinden bir beyyine üzerinde olan; yani akl u izanı bulunan!" (IV/2773)

4) Hz. Muhammed ve ashâbı (IV/2773)

5) Ahzabiğin bkz. Ra'd/36, an: 2; Hizibiğin bkz. Mâide/56, an: 3

38-39. Gemi yapıyordu, kavmin-den herhangi bir gürûh da yanından geçtikçe onunla eğleniyorlardı. Dedi: 'Bizimle eğleniyorsanız, biz de sizi[nle]-sizin eğlendiğiniz gibi- eğleneceğiz! İleride bileceksiniz kime rüsvay edecek azap gelecek ve daimî azap başına inecek?'

40. Nihayet emrimiz geldiği ve tennur feveran ettiği vakit dedik ki: 'Yükle içine her birinden ikişer çift ve aleyhinde hüküm sebketmiş olandan maada ehlini ve iman edenleri!' Mâmafih pek azından maadası [başkası], beraberinde iman etmemiştir.

41. Dedi: 'Binin içine, Allah'ın ismiyle mecrasında da, mürsâsında da... Hakikat, rabbim şüphesiz bir gafûr-i rahîm'dir!'

42. Gemi, içindekilerle birlikte dağlar gibi dalgalar içinde akıp gidiyordu. Nuh, oğluna bağırdı -ayrı bir yere çekilmişti- 'Ey oğlum! Gel bizimle beraber bin! Kâfirlerle beraber olma!' Dedi.

43. O 'Ben, beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım!' dedi. [Nuh] 'Bugün' dedi; 'Allah'ın emrinden koruyacak yoktur, meğer ki o rahmet buyura!' Derken dalga aralarına giriverdi, o da boğulanlardan oldu.

وَيَضَعُ الْفُلَكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ
إِنْ سَخِرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا نَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا
مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
وَمَنْ أَمِنَ وَمَا أَمِنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ زَكَوּ فِيهَا
بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِيهَا وَمُرْسِيهَا إِنْ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤١﴾
وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
فِي مَعْرَلٍ يَابِتًى زَكَوּ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ
سَاوِي إِلَىٰ جِبَلٍ بَعْضُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ
اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَهُ وَحَالٌ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾
وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ افْلَعِي وَغِيصَ
الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا
لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي
مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴿٤٥﴾

44. Bir de denildi: 'Ey arz yut suyunu ve ey sema açıl!' Su çekildi, iş bitirildi ve gemi Cudî üzerinde durdu. O zâlim kavme 'Defolun!' Denilmişti.

45. Nuh, rabbine nidâ etti de 'Yârab!' dedi; 'elbette oğlum, benim ehlimdendir ve elbette senin va'din haktır ve sen ahkem'ul-hâkimîn'sin!'

1) 'Ocak (tandır) kaynadığında...' şeklinde bir mânâ ifade eden bu ibarenin, 'Suların fışkırması, fışkıran suların yeryüzünün yüksek yerlerine ulaşması, şafağın atıp sabah olması veya işlerin kızışıp şiddetlenmesi mânâlarına gelebileceği söylenmişse de müfessirler ibarede sözü edilen hususun *Tufan*'ın başlayacağına dair bir âlâmet olduğu ve *mecâzî* değil *hakikî* mânâda anlaşılması lazım geldiği görüşündedirler. E. Hamdi Yazır da ibarede 'geminin kazanının kaynaması' şeklinde bir mânânın bulunduğunu söylemekte ve ibareye *mecâzî* bir mânâ vermemektedir. (Bkz. VI/2780-2783 ve bkz. Mü'minûn/27)

2) 'Aleyhinde hüküm (boğulmalarına karar) verilmiş olanlar dışında kalan...'

3) *Mecrâsı*; akıp gitmesi, *mürsâsı*; durması, demir atması.

4) 'Ancak O'nun rahmet ettikleri müstesna'. Bunlar gemidekilerdir. (IV/2783)

5) *Cudî* 'yüksekçe dağ' demektir. Nitekim her dağa ıtlak edilir bir *cins isim* olduğu söylenmiştir. (IV/2784)

6) Bkz. Tin/8, an:1

وَيَا قَوْمِ لَا آسَأُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا آتَاكُمْ بِهِ إِلَّا جَزَاءُ عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا
 بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَا قُوَّارٍ بِهِمْ وَلَكِنِّي أَرَىٰكُمْ قَوْمًا
 تَجْهَلُونَ ﴿٢٩﴾ وَيَا قَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ فَلَا
 تَذْكُرُونُ ﴿٣٠﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
 الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي
 أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا
 لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَاءَ دَلِيلًا قَا كَثَرْتَ جِدًا لَنَا
 فَأَنَّا إِنَّمَا تَعِدُّنَا أَنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ
 بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُحْجِرِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَنْفَعُكُمْ نَصْحِي
 إِنْ أَرَدْتُ أَنْ نَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ
 هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفَرَأَيْنَاهُ
 إِنْ فَرَضْنَاهُ فَعَلَىٰ جِرَامٍ وَآيَا بَرِّئَ مَا يُجْرِمُونَ ﴿٣٥﴾ وَإِذْ جِئْنَا
 إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَرْقَدًا مِّنْ فَلَا تَبْتَئِسْ
 بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَأَضْمِعْ لِفُلِكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِنَا
 وَلَا تَخَاطَبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾

29-31. "... Hem ey kavmim! Buna karşı ben sizden bir mal istemiyorum, benim ecrim [mükâfâtım] ancak Allah'a aittir ve ben o iman edenleri kovacak değilim! Elbette onlar rablerine kavuşacaklar ve lâkin ben sizi cahillik eder bir kavim görüyorum! Hem ey kavmim! Ben onları kovarsam, Allah'tan beni kim kurtaracak? Artık bir düşünmez misiniz? Ben size ne 'Allah'ın hazineleri benim yanımda' ne de 'Gaybı bilirim' demiyorum, 'Ben bir meleğim' de demiyorum! O sizin gözlerinizin horladıkları hakkında 'Allah

onlara hiçbir hayır vermez!' de demem -onların içlerindeki en iyi bilen Allah'tır; ben o halde zâlimlerden olmuş olurum".

32. 'Ey Nuh!' dediler; 'cidden bize mücadele ettin, cidalimizde çok ileri de gittin, de haydi bizi tehdid edip durduğun azabı getir de görelim, sâdıklardan isen!'

33-34. 'Onu' dedi; 'ancak Allah getirir dilerse ve siz O'nu âciz bırakacak değilsiniz! Ben size nasihat etmek istemiş isem de Allah sizi helâk etmek murad ediyorsa benim nasihatım size fayda da vermez. Rabbiniz O ve siz nihayet O'na irca edilecekse- niz [döndürüleceksiniz]!'

35. Yoksa 'Onu uydurdu' mu diyorlar? De ki: 'Eğer uydurdumsa vebâli benim boynumadır. Halbuki ben sizin yüklendiğiniz vebâlden beriyim!'

36-37. Bir de Nuh'a vahyolunmuştu ki; 'Haberin olsun, kavminden iman etmiş olanlardan maada [başka] hiç biri iman etmeyecek; onun için her ne yaparlarsa gam yeme [kederlenme] de bizim nezaretimiz altında ve vahyimiz dairesinde gemi yap! Hem o zulmedenler hakkında bana hitab etme; çünkü onlar garkedilecekler [boğulacaklar]!'

1) "Lüzumundan fazla tartıştın, tartışmayı uzattın."

54-57. '... Yalnız deriz ki; her halde ilâhlarımızın bazısı seni fena çarpmış'. Dedi ki: 'İşte ben Allah'ı işhad ediyorum [şahid tutuyorum], siz de şahid olun! İşte ben O'ndan başka koştüğunuz şeriklerin [ortakların/ilahların] hiçbirini tanımıyorum! Artık hepiniz toplanın, bana istediğiniz tuzağı kurun, sonra bana bir lâhza [bir an] müsaade de etmeyin! Her halde hem benim rabbim, hem sizin rabbiniz olan Allah'a dayanmışım! Hiç yer'de bir debelenen yoktur ki nâsiyesini O tutmuş olmasın! Şüphe yok ki rabbim doğru bir yol üzerindedir! Şimdi siz yüzçevirirseniz, ben işte size gönderilmiş olduğum vazifemi tebliğ ettim! Hem rabbim sizin yerinize başka bir kavmi getirir de siz O'na zerrece zarar edemezsiniz. Her halde rabbim herşeye karşı hafızdır!'

58. Vaktâ ki emrimiz geldi, Hûd'u ve maiyetinde [beraberindeki] iman etmiş olanları tarafımızdan bir rahmet ile kurtardık, hem onları galîz [şiddetli ve herkese şamil] bir azaptan kurtardık!

59-60. İşte Âd, rablerinin âyâtını [ayetlerini] inkâr ettiler ve peygamberlerine isyan eylediler ve her bir inatçı cebbarın [zorbanın] emri ardına gittiler; hem bu dünyada bir lânetle takip edildiler, hem kıyamet gününde... Bak Âd, rablerine hakîkaten küfrettiler. Bak defoldu gitti, o Hûd[un] kavmi Âd!

61. Semûd'a da kardeşleri Sâlih'i gönderdik. Dedi: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ إِنْ شَهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدْ وَأَنْتَ بِرَبِّي مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مَزِدُونِي مَقِيدًا وَمِنْ جَمِيعَاتِهِمْ لَا تُنْظِرُونِ ﴿٥٥﴾ إِنْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنْ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنْ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِظٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَا هُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ آيَاتُ رَحْمَةِ رَبِّهِمْ وَعَصَوُا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾ وَيُتَوَعَّا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا إِنْ عَادُوا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّعَادِ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾ وَإِلَى عَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوا لَهُمْ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ رَبِّ قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٦١﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّ الْفِئْتَانِ مِنَّا لَنَدْعُوهُنَّ إِلَى الْيَوْمِ رَبِّبٍ ﴿٦٢﴾

başka bir ilâhınız daha yok! Sizi arz'dan O neş'et ettirdi ve onda imar ve umrana sizi O ikdar ve memur etti; onun için O'nun mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe ile müracaat edin! Her halde rabbiniz yakındır, mucib'dir!'

62. 'Ey Sâlih!' dediler: 'bundan evvel sen bizim içimizde ümit beslenir bir zat idin; şimdi bizi babalarımızın tapındığına tapmaktan nehiy mi ediyorsun? Her halde biz, senin bizi davet ettiğin şeyden çok kuşkulandıran bir şek içindeyiz!'

1) 'Nâsiyesinden tutmak' perçeminden yakalayıp, boyun eğdirmek (zabt u teshîr) mânâsında meseldir. Yani herşey Allah'ın kudreti önünde boyun eğmiştir, O dilediği gibi tasarruf eder, hiç birini kaçırmaz, isterse hiç kımıldatmaz! (IV/2792 ve bkz. Alâk/15-16)

2) "O herşey üzerinde gözetleyicidir, hiçbir şeyi kaçırmaz ve yaptıklarınız O'ndan gizli kalmaz!" (IV/2793)

3) "Sizi Allah yarattı ve arz'da sizi imar ve umrana O muktedir kıldı".

4) "Dualarınıza cevap verir, kabul eder".

قَالَ يَأْنُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ
مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٤٧
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا
تَغْفِرْ لِي وَرَحْمَتِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٤٨ قِيلَ يَا نُوْحُ اهْبِطْ
بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأَمَمٌ
سَمِعْنَاهُ ثُمَّ نَمْسُهُمْ مَتَاعًا عَذَابٍ أَلِيمٍ ٤٩ نَالِكٌ مِنَ أَنْبَاءِ
الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ
مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ٥٠ وَإِلَى عَادِ
آخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ
إِن أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ٥١ يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا
إِن أَنَا إِلَّا خَيْرٌ مَّا عَلَى الَّذِي فَطَرْتُمُوهَا فَلَا تَقْفِلُوا ٥٢
وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا
بُخْرِيًّا ٥٣ قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ
بِنَارِكِ الْهِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ٥٤

46. 'Yâ Nuh!' buyurdu: 'O senin ehlinden değil, o gayr-i salih bir amel; binaenaleyh [bu nedenle] bilmediğin şeyi benden isteme! Ben seni cahillerden olmaktan tahzîr ederim [sakındırırım]!'

47. 'Yârab!' dedi: 'senden bilmediğim şeyi istemekten sana sığınırım; sen bana mağfiretini reva, rahmetini âtâ kılmazsan ben hüsrana düşenlerden olurum!'

48. 'Yâ Nuh!' denildi; 'İn, bizden bir selâm ve bir çok berekât ile sana ve beraberindeki kimselerden

birçok ümmetlere! Daha birçok ümmetler, ileride onları da müstefid edeceğiz [faydalandıracağız], sonra onlara bizden bir elîm [gayet acı] azap dokunacak!'

49. İşte bunlar gayb haberlerinden, sana bunları vahiyle bildiriyoruz; bundan evvel onları ne sen bilirdin, ne kavmin! Böyle! O halde sabret, her halde akibet muttakîlerindir!'

50-52. Âd'a da kardeşleri Hûd'u gönderdik. 'Ey kavmim!' dedi; 'Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka bir ilâhınız daha yok! Siz sade iftira edip duruyorsunuz. Ey kavmim! Buna karşı sizden bir ecir istemiyorum; benim ecrim [mükâfatım] ancak beni yaratana aittir! Artık akıllanmayacak mısınız? Hem ey kavmim! Rabbinizin mağfiretini isteyin, sonra O'na tevbe ile müracaat edin ki üzerinize bol bol semanın feyzini indirsın ve sizi kuvvetinize kuvvet katarak müzdad buyursun [artırsın]! Gelin, mücrim mücrim dönüp gitmeyin!'

53. 'Ey Hûd!' dediler: 'sen bize bir beyyine [açık bir delil ve mu'cize] getirmedi, biz ise senin sözünle ilâhlarımızı terketmeyiz ve biz sana inanmayız...'

1) Bkz. Bakara/2, an: 3

2) Krş. Şuarâ/106, an:6

3) "Suç ve günahlarınızda ısrar ederek, bu güzel nasihatleri dinlememezlik etmeyin!" (VI/2790)

72. 'Vay!..' dedi; 'doğuracak mıyım, ben bir acûz [kocakarı], kocam da bu bir pir [ihtiyar] iken? Her halde bu çok acîb [şaşılacak] birşey!'

73. 'Sen' dediler; 'Allah'ın emrinden taaccüb mü [hayret mi] ediyorsun? Allah'ın rahmeti ve berekâtı var üzerinizde ey ehl-i beyt! Şüphe yok ki O bir hamîd'dir, mecîd'dir!

74-75. Vaktâ ki İbrahim'den korku geçti ve kendine müjde geldi, Lût'un kavmi hakkında bize mücadeleye girişti; çünkü İbrahim çok halîmdir, yanıktır, ilticakârdır!

76. 'Yâ İbrahim! Bundan vazgeç; çünkü rabbinin emri geldi ve her halde onlara reddi gayr-i kabil [geri çevrilemez] bir azap gelecek-tir!'

77. Vaktâ ki rasûllerimiz Lût'a vardılar, onların yüzünden fena-laştı, eli ayağı dolaştı; 'Bu çok müşkil [zorlu] bir gün!' Dedi.

78. Kavmi ona zıpır zıpır koşup gelmişlerdi ve bundan evvel kötü kötü filler yapıyorlardı. 'Ey kavmim!' dedi; 'daha [işte] şunlar kızlarım, onlar sizin için daha temiz! Artık Allah'tan korkun, beni misafirlerim haklarında [rezil] rüsvay etmeyin! Hiç içinizde aklı başında bir âdem yok mu?'

79. 'Her hâlde' dediler; 'malûmdur ki senin kızlarında bizim hiçbir alâkamız yoktur ve bizim ne istediğimizi pekâlâ bilirsin!'

قَالَ يَا أَوَّلِيَّيَ إِلَهَ وَابْعَاجُوزُوا هَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا
لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ٧٢ قَالُوا اتَّبِعِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ٧٣ فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ
الرُّوحُ وَجَاءَهُ الْبَشَرُ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ٧٤ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ
أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ٧٥ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ
وَإِنَّهُمْ لَبِهِمُ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ٧٦ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا
لُوطًا سِيقَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ
٧٧ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ قَالَ يَاقَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي مِنْ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ٧٨ قَالُوا الْقَدْ
عِلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَرْجٍ وَإِنَّكَ لَنَعْلَمُ مَا تُزِيدُ ٧٩ قَالُوا
لَوْ أَنَّ لَنَا بِكَ قُوَّةٌ أَوْ آوَى إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ ٨٠ قَالُوا يَا لُوطُ
إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَانِكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا
مَا أَصَابَهُمْ لَمَوْعِدُهُمْ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ٨١

80. 'Ne vardı' dedi; 'benim size karşı bir kuvvetim olsaydı veya çok sarp bir kaleye sığınabilseydim!'

81. 'Yâ Lût!' dediler; 'emin ol biz rabbinin rasûl-leriyiz, onlar sana ihtimali yok el uzatamazlar; sen hemen ehlinle geceden bir kısmında yürü, içinizden hiç biri geri kalmasın; ancak karın [müstesna]! Çünkü ona da onlara gelen musibet gelecek! Haberin olsun mev'idleri [va'dolun-duk]ları azabın zamanı] sabahtır! Sabah yakın değil mi?'

1) "İlticakârdır; Allah'a çokça yönelen, yalvarıp yakaran kendisini ibadete adanmış bir kuldur!"

2) "Ta şunlar kızların bunlar sizin için gayet temizdirler; onlardan istediklerinizi nikâh edersiniz, günaha, pislige bulaşmazsınız!" Kızlarım tabiri ile kendi kızlarının kastedildiği de, kavminin kızlarının kastedildiği de söylenmiştir ki ikinci görüşe göre, bir peygamber ümmetinin babası gibi olduğundan şefkat mânâsıyla kızlarım demiştir. (IV/2801)

3) "Biz senin kızlarınla ilgilenmiyoruz".

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُمْ عَلَىٰ بَيْتِهِ مِن رَّبِّي وَآيِسْتُمْ مِنْهُ
رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي
غَيْرَ مَخْشَرٍ ﴿٦٥﴾ وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَافَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ
فَذَرُوهَا تَاكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوا بِسُوءِ
فِي أَخْذِكُمْ عَذَابَ قَرِيبٍ ﴿٦٦﴾ فَعَمَرُوهَا فَقَالَ تَمَنَّعُوا
فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَذَابُكُمْ كَذُوبٍ ﴿٦٧﴾ فَلَمَّا
جَاءَ أَمْرُنَا بِنَجْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن
خَيْرِ بَرِيئِينَ رَبِّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْغَازِيُ ﴿٦٨﴾ وَآخِذِ الَّذِينَ
ظَلَمُوا الصِّمَّةَ فَاصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَائِعِينَ ﴿٦٩﴾ كَانُوا لَمْ يَتَوَقَّعُوا
إِلَّا أَن تَمُوتُوا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدَ لَلْمُؤَدِّ ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ
جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ
فَمَا لَبَّثَ أَن جَاءَ رَجُلٌ جَنِيدٌ ﴿٧١﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ
إِلَيْهِمْ تَكَرَّمُ وَأَوَّجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ
إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٢﴾ وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ
فَنَشَرْنَا نَهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧٣﴾

63-64. 'Ey kavmim!' dedi; 'söyleyin bakayım reyniniz [görüşünüz] nedir? Eğer ben rabbimden bir beyyine [açık bir delil] üzerinde isem ve bana tarafından bir rahmet bahsetmiş ise, ben Allah'a isyan ettiğim takdirde beni O'ndan kim kurtarabilir? Demek ki siz bana hasar etmekten başka birşey yapmayacaksınız! Hem ey kavmim! İşte şu Allah'ın nâkası, size ayet! Bırakın onu, Allah'ın arzında yayılsın ve ona kötü bir maksatla el sürmeyin, sonra sizi yakın bir azap yakalar!'

65. Derken onu tepelediler, bunun üzerine dedi ki: 'Evinizde üç gün yaşayın ve işte bu bir va'd ki yalan çıkarılmamıştır!'

66. Vaktâ ki emrimiz geldi, Sâlih'i ve maiyetinde [beraberindeki] iman etmiş olanları tarafımızdan bir rahmet ile kurtardık, hem de o günün zilletinden! Çünkü rabbın öyle kavî, öyle azîz!

67-68. O zulmedenleri ise, sayha tutuverdi de diyarlarında çöke kaldılar; sanki orada bir şenlik kurmamışlardı. Bak Semûd hakikaten rablerine küfrettiler. Bak defoldu gitti Semûd!

69. Şânım hakkı için, İbrahim'e de rasûllerimiz müjde ile geldiler, *selâm* dediler, *selâm* dedi; durmadan [hemen] gitti, kızartılmış bir buzağı getirdi.

70. Baktı ki ona ellerini uzatmıyorlar, o vakit bunları acayip gördü [yadırgadı] ve içinde onlardan bir nevi korku duydu. Dediler: 'Korkma, çünkü biz Lût kavmine gönderildik!'

71. Haremi [hanımı] dinliyordu, bunu duyunca güldü. Bunun üzerine ona İshak'ı müjdeledik, İshak'ın arkasından da Yakub'u!

1) Bkz. A'raf/73 ve 77 ve Şuarâ/155-156

2) "Sanki o diyarlarda hiç ömür sürmemişlerdi". (Krş. Hûd/95, an: 2)

3) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

89-90. '... Ey kavmim! Bana karşı gelmeniz sakın sizi Nuh kavminin veya Hûd kavminin veya Sâlih kavminin başlarına gelenler gibi bir musibete giriftâr etmesin! Lût kavmi de sizden uzak değildir. Rabbinize istiğfar edin, sonra O'na tevbe ile rücû edin! Şüphe yok ki rabbim rahîm'dir, vedûd'dur!'

91. 'Yâ Şuayb!' dediler; 'biz senin dediklerinin çoğunu iyi anlamıyoruz ve her halde biz seni içimizde pek zayıf buluyoruz, eğer taallukâtından [akrabalarından hürmet ettiğimiz] beş-on kişi olmasaydı, mutlak seni recmederdik [öldürürdük]! Senin bize karşı hiçbir ehemmiyetin yok!'

92-93 'Ey kavmim!' dedi, 'benim taallukâtım size Allah'tan daha mı azîz ki O'nu arkanıza atıp unuttunuz? Haberiniz olsun ki rabbim bütün amellerinizi muhîttir [bilir]; ve ey kavmim! Bütün kuvvetinizle yapacağınızı yapın, ben vazifemi yapıyorum; ileride bileceksiniz kimmiş o kendine [rezil] rûsvay edecek azap gelecek ve kimmiş yalancı? Gözetin, ben de sizinle beraber gözetiyorum!'

94-95. Vaktâ ki emrimiz geldi, Şuayb'ı ve maiyetinde [beraberindeki] iman edenleri tarafımızdan bir rahmet ile kurtardık, o zulmedenleri ise sayha [zelzele] yakaladı da diyarlarında çöke kaldılar; sanki orada şenlik kurmamışlardı. Bak Semûd defoldu-ğu gibi, Medyen de defoldu gitti!

وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَن يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمُ نُوحٍ أَوْ قَوْمُ هُودٍ أَوْ قَوْمُ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ نَبِيٍّ ۚ
وَأَسْتَغْفِرُكُمْ وَأَرْجُو أَن تَتُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ۝
قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقْتَ كَثِيرًا مَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرِيكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَمْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ۝
قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنِّي آتٍكُمْ مِنْ رَبِّي بِآيَةٍ فَتَعْمَلُونَ كَيْدًا ۝
وَيَا قَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ
مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ مُّجْتَرِبٌ ۖ وَمَنْ مُّوَكَّذٌ ۖ وَارْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ۝
وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا لَنَجْئَنَّ شُعَيْبًا وَآلَ ذِينَ الْأُمُومَةِ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَآخَذَتِ الْأَيْدِي الْفَرَسَ الْأَصْنَحَةَ
فَاصْبِرُوا فِي دِيَارِهِمْ جَائِعِينَ ۖ كَانُوا لَا يَتَنَبَّأُونَ فِيهَا إِلَّا
بُغْدًا لِّذِينَ كَفَرُوا بِهِمْ ثُمَّ ذُنُوبُهُمْ ۖ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا
مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۖ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝

96-97. Celâlim hakkı için, Musa'yı da ayetlerimizle ve bir sultan-ı mübîn ile gönderdik Firavun'a ve cemiyetine de bunlar Firavun'un emrine tâbi oldular. Firavun emri ise, reşîd değildir!

1)"Seni saydığımızdan değil, sana uymayıp dinimizde sebat eden ve bizimle beraber olan birkaç hısmına/akrabana hürmet ettiğimizden dolayı şimdye kadar seni taşıyıp öldürmedik!" (IV/2811)

2)"Sanki o diyarlarda hiç ömür sürmemişlerdi"(IV/2813)

3)*Sultan* kelimesi Kur'an'da genellikle *burhan* ve *delil* anlamındadır ve burada da *burhan-ı kavî* (güçlü delil) diye tefsir edilmiştir. Ancak *galebe ve istila* mânâsında Hz. Musa'nın Firavun'a karşı tezahür eden kâhîr gücünü ifade etmesi daha zâhîr görünüyor. *Mübîn* ise geçişsiz olması halinde *açıık*, geçişli olması halinde *açııklayıcı* veya *-Furkan* gibi *ayırıcı* demek olur. (IV/2315)

4) Bkz. A'raf/109-110 ve krş Bakara/49, an:1

5) İlk geçen *Firavun* kelimesi *isim*, ikincisi ise *sıfat/vasf* mânâsında kullanılmıştır. Yani ilkinde Firavun'un şahsı, ikincisinde *vasfı* kastolunmuştur. 'Firavun emri'; Firavun gibilerinin işleri hayırlı sonuçlanmaz, o gibilerin işlerinin sonu hayır değildir. (IV/2315 ve krş. Tâhâ/79)

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا
حِجَابًا مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ۝٨٢ مَسُومَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ
مِنَ الظَّالِمِينَ بَعِيدٌ ۝٨٣ وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ
يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقَسُوا
الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرِيكُمْ نَبِيحٍ وَإِنِّي خَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ مُحِيطٍ ۝٨٤ وَيَا قَوْمِ آتُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَ مُمْرَ وَلَا تَعْشُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ۝٨٥ بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ۝٨٦ قَالُوا يَا شُعَيْبُ
أَصْلُوكَ نَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ
فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَكِيمُ الرَّشِيدُ ۝٨٧ قَالَ
يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيْتَةٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ
رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَ لَكُمْ إِلَى مَا أَنْتُمْ كُفَّ
عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي
إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝٨٨

82-83. Vaktâ ki emrimiz [azabımız] geldi, o memleketin üstünü altına geçirdik ve üzerlerine istif edilmiş sicîl'den taşlar yağdırdık -ki rabbinin indinde damgalanmışlar- ve bunlar zâlimlerden baîd [uzak] değildir!

84-86. Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka bir ilâhınız daha yok!

Hem ölçeği, teraziyi eksik tutmayın; ben sizi bir hayr içinde görüyorum ve ben size muhît [kuşatıcı] bir günün azabından korkuyorum! Ey kavmim! Kileyi [ölçüyü/ölçeği], teraziyi dengi dengine tam tutun ve nâsın eşyasına densizlik etmeyin ve yeryüzünde müfsidlik ederek fenalık yapmayın! Allah'ın helâlinden bıraktığı kâr sizin için daha hayırlıdır, eğer mü'min iseniz! Mâmafih ben sizin üzerinizde gözcü değilim!

87. 'Yâ Şuayb!' dediler; 'atalarımızın taptıklarını terketmemizi veya mallarımızda dilediğimizi yapmamızı sana namazın mı emrediyor? Her halde sen çok uslu, akıllısın(!)'

88. 'Ey kavmim!' dedi; 'söyleyin bakayım, eğer ben rabbimden bir beyyine [açık bir delil] üzerinde bulunuyorsam ve O kendisinden bana güzel bir rızık ihsan etmiş ise ne yapmalıyım? Ben size muhalefet etmemle, sizi nehyettiğim şeylere kendim düşmek istemiyorum, ben sade gücüm yettiği kadar ıslah istiyorum; muvaffakiyetim de Allah iledir, ben yalnız O'na dayandım ve ancak O'na yüz tutarım...'

1) "Sanki kilden/kumla çamurdan yapılmış, dondurulmuş, cehennemde pişirilmiş, kaskatı kesilmiş..." (IV/2801)

2) Krş. Şuarâ/106, an:6

3) "Ben sizi bir nimet içinde görüyorum; imkânınız, gücünüz var alış-veriş ediyorsunuz, hu hayırlı bir iştir!" (IV/2806)

4) "İnsanların mallarında haksızlık yapmayın, kimseye malını eksik vermeyin!"

109. O halde sakın şunların [müşriklerin] ibadet edişlerinden şüpheye düşme; başka değil, atalarının ibadeti gibi ibadet ediyorlar. Biz de elbet kendilerine tamamiyle nasiplerini veririz.

110. Kasem olsun ki Musâ'ya Kitab'ı verdik de onda ihtilâf edildi. Rabbinden bir kelime sebketmiş olmasaydı, elbette aralarında hüküm verilmiş bitmişti ve her halde onlar bundan kuşkulu bir şek içinde idirler!

111-113. Ve hakikat her biri öyle kimselerdir ki lâbüdd [mutlaka] rabbin kendilerine amellerini tamamiyle ödeyecektir -çünkü O, her ne yapıyorlarsa habîr'dir-; onun için emrolunduğun gibi doğruluk et! Sen ve beraberinde tevbe eden[ler] de aşırı gitmeyin -çünkü O, her ne yaparsanız basîr'dir- ve zulmedenlere meyletmeyin ki size ateş dokunur ve Allah'tan başka velîleriniz de yoktur, sonra kurtulamazsınız!

114. Hem namaz kıl, gündüzün taraflarından ikisinde ve gecenin gündüze yakın saatlerinde; çünkü hasenat, seyyiatı giderir. Bu, idrâki olanlara bir öğüttür!

115. Ve sabret; zira Allah muhsinlerin ecrini zayi etmez!

116. Şimdi sizden evvelki karnlardan [ümmetlerden] bakiyye sahipleri, yeryüzünde fesaddan nehyeder olsalardı... Lâkin

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ
آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّمَا لَهُمُ الْفُتُورُ نَصِيبُهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ۖ وَلَقَدْ
آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَبِّكَ لَفُتِحَتْ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ فِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ۖ وَإِنْ
كَلَّمَا لَيُؤْفِقِينَ هُمْ رَبُّكَ أَعْمَاهُمْ أَنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَيْرٌ ۖ ۝۱۱۱
فَأَسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۖ ۝۱۱۲ وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا تَسْكُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيَاءٍ ثُمَّ
لَا تُنصَرُونَ ۖ ۝۱۱۳ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ
الْأَيْلَانِ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبَنَّ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلَّذِينَ كَرِهُوا
ۖ وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ۖ ۝۱۱۴ فَلَوْلَا
كَانَ مِنَ الْفَاسِدِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ
فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ ۖ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ
ظَلَمُوا مَا أَزِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ۖ ۝۱۱۵ وَمَا كَانَ
رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْطَحُونَ ۖ ۝۱۱۶

onlardan necâta [kurtuluşa] erdirdiğimiz pek az kimselerden başka yok! O zulmetmekte bulunanlar ise, şımartıldıkları refahın ardına düştüler ve hep mücrim oldular!

117. Rabbin de o memleketleri, ahâlisi muslihler [sâlih ve ıslah edici kimseler] iken zulümle helâk edecek değildi ya!

1) "Bir süre tayin ve takdir etmemiş olsaydı/onlara bir mühlet hakkı tanımamış olsaydı..." (IV/2828)

2) "Hiç birini cezasız bırakmaz!" (IV/2829)

3) "Ona göre mükafat veya ceza verir". (IV/2831)

4) Her namaz bir *hasenâ*'dır, *hasenâ*ta devam edildikçe geçmiş günahlar silinir silinir gider, bu muhakkaktır! Ayrıca 'Namaz, fahşa ve münker'den alıkoyar' bir ibadet olduğundan namaza devam edildikçe genel olarak kötülöklere karşı bir nefret hissi uyanır. Bu suretle namaz günahlardan kaçınmaya ve şayet günah işlenmişse ondan pişmanlık duyup, tevbe etmeye neden olur. (IV/2833)

5) "Musevî, İsevî gibi eski dinlere mensup olanlardan hizmet eder, dindar, hayra yarar, faziletli topluluklar bulunsaydı da..." (IV/2835-2936)

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ
 الْمُرُودُ ﴿٩٨﴾ وَاتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ بِئْسَ الرَّفْدُ
 الْمَرْفُودُ ﴿٩٩﴾ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ
 وَحَصِيدٌ ﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ
 عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ
 أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيبٍ ﴿١٠١﴾ وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ
 إِذَا أَخَذَ الْقَرْيَ وَهِيَ ظَالِمَةٌ أَنْ أَخَذَهُ الْبَاسُ شَدِيدٌ ﴿١٠٢﴾
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ
 مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٣﴾ وَمَا تُؤْخِرُ إِلَّا
 لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾ يَوْمَ يَأْتِي لَا تَتَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمَنْهُمْ
 شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ﴿١٠٥﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَفَعُوا فِي آلِهِمْ فَأُولَئِكَ فِيهَا
 دَفِيرٌ وَشَقِيٌّ ﴿١٠٦﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
 إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٠٧﴾ وَأَمَّا
 الَّذِينَ سُئِدُوا فِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ
 وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْذُودٍ ﴿١٠٨﴾

98. Kıyamet günü kavminin önüne düşer; derken onları suya götürür gibi ateşe götürmüştür, o varılan da ne fena maslaktır!

99. Hem burada arkalarından bir lânetle takip edildiler, hem kıyamet günü bu vurulan destek, ne fena destektir!

100. İşte bu, medeniyetlerin mühim haberlerinden; sana onu kıssa olarak [dillere destan olmak üzere]

naklediyoruz; onlardan [o medeniyetlerden] duran var, biçilen var!

101-102. Biz onlara zulmetmedik ve lâkin kendilerine zulmettiler de Allah'ın berisinden taptıkları mâbudları, rabbinin emri geldiği vakit kendilerine hiçbir fayda vermedi ve hasarlarını artırmaktan başka hiçbir şeye yaramadı; ve işte rabbin medeniyetleri -zulmederken- çarptığı vakit böyle çarpar; çünkü O'nun muâhazesi çok elîm, çok şiddetlidir!

103-104. Her halde bunda ahiret azabından korkanlar için muhakkak bir ibret vardır! O öyle bir gündür ki onun için insanlar toplanacak, hem o öyle bir gün ki mutlak görülecektir ve biz onu ancak sayılı bir ecel [süre] için tehir ediyoruz!

105. O geleceği gün, hiçbir nefis, tekellüm edemez [söz söyleyemez]; ancak O'nun izniyle başka! Artık kimi bedbaht, kimi mesûd!

106-107. İmdi bedbaht olanlar ateştedirler; orada onlara öyle bir soluyuş ve hıçkırış vardır ki onlar orada -semavât ve arz durdukça- muhalled [ebeden dâim] olacaklar; ancak rabbinin dilediği müddet başka! Çünkü rabbin *fe'aâlun lima yurid*'dir [dilediğini yapandır]!

108. Amma mesûd olanlar cennettedirler; rabbinin dilediği müddet başka -semavât ve arz durdukça [sonsuzluğa değin] onlar onda muhalled [ebediyyen] kalacaklar! Bir atâ [ihşân] ki kesilmesi yok!

1) "Tuh! Ne kötü sudur o varılan ateş!" Çünkü suya hararet söndürmek, ciğer soğutmak için gidilir, ateş ise bunun zıddıdır. İşte Firavun gibilerinin işlerinin akibeti böyledir! *Vird* su, *Vurûd* suya gitmek, *irad* suya götürmek, *mevrûd* varılan su demektir.

2) *Rifd* aslında dayansın diye bir başkasına izafe edilen şeydir. Meselâ semerin altına vurulanı keçeye, birine yapılan yardıma *Rifd* denir. Burada cehennem ateşine *Vird* (su), lânet'e ise *Rifd* (destek) denilmesi [*âzabın müjdelenmesi* gibi] ince alay maksadıyla yapılmış gayet belîğ bir istiâredir. (IV/2817)

3) Bkz. Zümer/3; an:1

5-6. 'Yavrum!' dedi; 'rüyanı biraderlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar -çünkü şeytan, insana belli bir düşmandır- ve işte öyle, rabbini seni seçecek ve sana ehâdis'in te'vilinden ilimler öğretecek; hem sana, hem Âl-i Yakub'a nimetini bundan evvel ataların İbrahim ve İshak'a tamamladığı gibi- tamamlayacak! Şüphe yok ki rabbini âlim'dir, hakîm'dir!'

7-9. Şânım hakkı için, Yusuf ve biraderlerinden soranlara ibret olacak ayetler oldu; zira dediler ki: 'Her halde Yusuf ve biraderi babamıza bizden daha sevgili, biz ise mutaassıb bir kuvvetiz! Doğrusu babamız belli ki yanılıyor. Yusufu öldürün yahut bir yere atın ki babanızın yüzü size kalsın ve ondan sonra salâhlı bir kavim olasınız!'

10. İçlerinden bir söz sahibi 'Yusuf'u' dedi; 'öldürmeyin de bir kuyu dibinde bırakın ki kafilenin biri onu lekât olarak [sahipsiz bulup] alsın! Eğer yapacaksınız böyle yapın!'

11-12. Vardılar 'Ey bizim pederimiz!' dediler; 'sen niye bize Yusuf'u inanmıyorsun [onu bize emniyet etmiyorsun]? Cidden biz

قَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَفْضُضُوا يَاكَ عَلَىٰ إِخْوَانِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۝ وَكَذَٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِن قَبْلُ ۖ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝ لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِّلسَّائِلِينَ ۝ ذُكِّرُوا لِيُؤْسَفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْهِمَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ ۚ إِنَّآ إِنَّا لَنُفَصِّلُ الْبَيِّنَاتِ ۝ أَفُلَوْا يُؤْسَفُ أَوْ أُطْرِحُوا أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَ أَبِيكُم وَتَكُونُوا مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ۝ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ۝ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا نَأْمِنُكَ عَلَىٰ يُونُسَ وَأَنآ لَهُ لَنَاصِحُونَ ۝ أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبَ وَإِنآ لَهُ لَمُفِظُونَ ۝ قَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَن تَذْهَبُوا بِهِ وَآخَافُ أَن يَأْكُلَهُ الذِّبُّ وَأَن تَعَنَّهُ غَافِلُونَ ۝ قَالُوا لَيْسَ أَكْلُهُ الذِّبُّ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ ۚ إِنآ إِذَا لَمَّا سَرُونَا ۝

onun için ricacıyız. Yarın bizimle beraber gönder, gezsın oynasın; şüphe siz onu gözetiriz!'

13. 'Beni' dedi; 'onu götürmeniz her halde mahzun eder ve korkarım ki onu kurt yer de haberiniz olmaz!'

14. 'Vallahi' dediler; 'biz mutaassıb bir kuvvet iken onu kurt yerse, biz o halde çok hüsrân çekeriz!'

1) Rüya istikbâlin bir istikbâlin bir misâlini görmektir. (IV/2848)

2) Ehâdis'in te'vili (hâdisatın meâlini istihraça dair ilimler): a) 'Rüyaların yorumu', b) İlâhî işaretlerin gizli inceliklerini anlamak', c) 'Olayların yorumu/hâdiselerin ileride varacağı hakikatleri anlamak'. (IV/2848 ve krş. Yusuf/21)

3) Hepsî kardeş olmalarına rağmen 'Yusuf ve biraderi' demelerinin nedeni Hz. Yusuf ile kardeşinin (Bünyamin) sadece bababir kardeşleri olmalarıdır. (IV/2851 ve krş. Yusuf/59)

4) Usbe: Sıkı, birbirine sargın/bağlı bir topluluk (IV/2851)

5) Krş. Kasas/8, an: 2

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۚ وَلَا مَن رَّبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا مَن لَّكَ يَجْهَمُ مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝ وَلَا تَقْصُصْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَبِّئْتُ بِهِ فَوَادَّكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ۝ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ أَنَا عَامِلُونَ ۝ وَانظُرُوا أَنَا نُنظُرُكُمْ ۝ وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهُ فاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝

سُبْحَانَكَ يَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّسُولَ يَا أَيُّهَا الْمَدِينُ ۝ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا
عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنَّ
الْعَافِلِينَ ۝ إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ
كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ۝

118-119. Hem rabbin dileseydi, elbet bütün o nâsı [insanları] bir tek ümmet yapardı; halbuki ihtilâf edip duracaklardı! Ancak rabbinin rahmetiyle yarlıgâdığı kimseler müstesnâ ve onun içindir ki onları halketti' ve rabbinin şu kelimesi tamam oldu: 'ahdim olsun cehennemi cinlerden ve insanlardan tamamen dolduracağım!'

120. Peygamberlerin haberlerinden kalbini tesbit edeceğimiz her türlüşünü sana kıssa olarak anlatıyoruz. Bu sûrede de sana hak ve mü'minlere bir mev'ize ve tezkir [öğüt ve ihtar] geldi!

121-122. İman etmeyenlere de deki: 'Siz yerinizde sayarak yapacağınızı yapın, her halde biz çalışıyoruz ve gözetin, her halde biz gözetiyoruz!'

123. Bununla beraber göklerin, yerin gaybı Allah'ındır, emrin de hepsi O'na irca olunur; yalnız O'na ibadet et ve O'na tevekkül kıl! Rabbin ne yaptığınızdan ve yapacağınızdan gafil değil!

12. Yusuf Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

111 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. *Elif, Lâm, Ra.* Bunlar işte ayetleridir sana o mübîn' kitabın! Biz onu bir kur'an' olmak üzere arabî olarak indirdik gerek ki akıl erdiresiniz!

3. Sana bu Kur'an'ı vahyetmemizle biz bir kıssa anlatıyoruz ki ahsen'ul-kasas! Senin ise, doğrusu bundan evvel hiç haberin yoktu!

4. Bir vakit Yusuf, babasına 'Babacığım! Dedi; 'ben (rüyada) onbir yıldızla, güneşi ve kamer'i gördüm; gördüm onları ki bana secde ediyorlar!'

1) Burada üç mânâ söz konusudur: a) 'İhtilaf etmeyip bir ümmet olmaları içindir ki o müstesnaları yarattı'. b) 'Bu müstesnalar dışındakileri ihtilaf için yarattı'. c) "Hepsini 'Hanginiz daha güzel amel yapacaksınız diye sizi imtihan meydanına çıkarmak için' (Hûd/7) ayetinin hikmeti gereğince imtihan ve müsabaka tahakkuk etmek; muhalif ve muvafık ayrılmak üzere ihtilaf için yarattı". (IV/2837)

2) 'Apaçık, kendisini açıklamaya kendisi kâfi olan' veya 'Açıklayıcı, izhar edici, ayırdedici'. (IV/2842 ve krş. Hûd/96, an: 3)

3) Vahy-i makruvv, hüsn-i beyan, nazım ve mânâsıyla birlikte makruvv olan/okunan. (IV/2844)

4) 'Arab'a mensub veya İsmail b. İbrahim'in (a.s.) diyarı 'Arabe diyarının (Mekke'nin) diline mensup/Arapça'. (IV/2843)

5) 'En güzel anlatış', 'en güzel kıssa'; a) 'Sana en güzel kıssayı anlatıyoruz'. b) 'Kıssayı en güzel sana biz naklediyoruz'. (IV/2845-2846)

23. Derken hânesinde bulunduğu hanım, bunun nefsinden kâm almak istedi ve kapıları kilitledi 'Haydi seninim!' dedi. O 'Allah'a sığınırım' dedi; 'doğrusu o benim efendim, bana güzel baktı. Hakkat bu ki zâlimler felâh bulmaz!'

24. Hanım cidden ona niyyeti kurmuştu; o da ona kurmuş gitmişti amma rabbinin burhanını görmese idi... Ondan fenalığı ve fuhşu bertaraf edelim için öyle oldu. Hakikat o bizim ihlâsa mazhar edilmiş has kullarımızdandır!

25. İki bir kapıya koşuştular. Hanım, onun gömleğini arkasından yırttı. Kapının yanında hanımın beyine rastgeldiler. Hanım 'senin' dedi; 'ehline fenalık yapmak isteyen cezası zindana konulmaktan veya elim bir azaptan başka nedir?'

26-27. Yusuf 'O kendisi' dedi; 'benim nefsimden kâm almak istedi'. Hanımın akrabasından bir şahid de şöyle şehadet etti: 'Eğer gömleği önden yırtılmış ise hanım doğru söylemiş, bu yalancılarıdır. Yok eğer gömleği arkadan yırtılmış ise, o yalan söylemiş ve bu sâdıklardandır'.

28-29. Vaktâ ki gömleğini gördü

وَرَأَوْنَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ
وَقَالَتْ هَيْت لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ
إِنَّهُ لَا يَفْضَحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا
أَنْ رَّا بُرْهَانَ رَبِّهٖ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ
إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْخَلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ
قَيْصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ
مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ
هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدْتُ شَاهِدًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ
قَيْصُهُ قَدْ مِّنْ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فَاصْدَقْهُ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾
وَإِنْ كَانَ قَيْصُ هٗ قَدْ مِّنْ دُبُرٍ فَكَذِّبْهُ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ
﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَأَى قَيْصَهُ قَدْ مِّنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ
إِنْ كُنَّ كُنَّ عَظِيمَةً ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ اعْرِضْ عَنْ هَذَا
وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ ﴿٢٩﴾ وَقَالَ
نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ
قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾

arkasından yırtılmış, 'Anlaşıldı' dedi; 'o siz kadınların keydinizden! Her halde sizin keydiniz [tuzağınız] çok büyük! Yusuf, sakın bundan bahsetme! Sen de kadın günahına istiğfar et, cidden sen büyük günahkârlardan oldun!'

30. Şehirde birtakım kadınlar da 'Azîz'in karısı' dediler; 'delikanlısının nefsinden murad istiyor-muş, ona aşkından yüreğinin zarı çatlamış, kar besbelli çıldırmış!'

1) Fakat Yusuf kasdetmedi, kadının kasdına muvafakat etmedi. Bu başka bir sebepten değil, sadece bir kemâlden neş'et etmişti. Böyle yapmasına Allah'a saygısından başka hiçbir mâni yoktu. Fakat Yusuf'un ismet ve nezaheti o kadar yüksek idi ki öyle bir anda bile rabbinin burhanını görüyordu/haramın çirkinliğini bütün hakîkatiyle *ayn-el-yakîn* müşahade ediyordu. (IV/2855/2856)

2) "Muhles; sırf Allah'a itaat için seçilmiş, lekesiz kullarımızdandır". Diğer bir kıraate göre: "Muhlis; dini yalnız Allah'a tahsis eden ihlâslı kullarımızdandır". (IV/2856)

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَن يُجْعَلُوا فِي غِيَابَةِ الْجَبْتِ وَأَوْحَيْنَا
إِلَيْهِ لَتُنَشِّتَنَّهُمْ فِي مَرْمِهِ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾
وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿٥٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا
نَسْتَبِقُ وَتَرَكَا يُوسُفَ عِنْدَ مَنَايِنَا فَانْكَرَهُ الذِّبْتُ وَمَا
أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿٥٧﴾ وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ
بِدَمٍ كَذِبٍ قَالُوا بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمُ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَضَبَّرَ جَمِيلٌ
وَأَلَّهِ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿٥٨﴾ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ
فَأَرْسَلُوا وَاِرِدْهُمْ فَادَّى دَوْلَهُ قَالَتْ يَا بُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ
وَأَسْرُوهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٥٩﴾ وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ
بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٦٠﴾
وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لَا مِرَانَهُ أَكْرَمَىٰ مِثْوَاهُ عَسَى
أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ
فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنَّا بِرَآءِلَ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ
عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ
أَشَدَّهُ آتِنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْحَسَنِينَ ﴿٦٢﴾

15. Bunun üzerine vaktâ ki onu götürdüler ve kuyunun dibine koymaya karar verdiler, biz de ona şöyle vahyettik: 'Kâsem olsun ki sen onlara hiç farkında değillerken bu işlerini haber vereceksin!'

16-17. Bıraktılar ve yatsıleyin ağlayarak babalarına geldiler [de şöyle] dediler: 'Ey pederimiz! Biz gittik yarış ediyorduk, Yusufu eşyamızın yanında bırakmıştık. Bir de baktık ki onu kurt yemiş! Şimdi biz doğru da söylesek, sen bize inanmazsın!'

18. Bir de gömleğinin üzerinde yalan bir kan getirdiler. 'Yok' dedi; 'nefisleriniz sizi aldatmış, bir işe sevk etmiş! Artık bir sabr-ı cemil... ve Allah'tır ancak yardımına sığınılacak söylediklerinize karşı!'

19. Öteden bir kafil gelmiş, sucularını göndermişlerdi; vardı kovasını saldı, 'Â... müjde, bu bir gulâm [çocuk]!' dedi ve tuttular onu ticaret için gizlediler. Allah ise biliyordu ne yapacaklar!

20. Değersiz bir paha ile onu bir kaç dirheme sattılar; hakkında rağbetsiz [isteksiz] bulunuyorlardı.

21. Mısır'dan onu satın alan ise, haremine [hanımına] dedi ki: 'Buna güzel bak! Umulur ki bize faydası olacaktır, yahut evlat ediniriz!' Bu suretle Yusufu orada yerleştirdik; hem de ona hâdisâtın meâlini istihraça dair ilimler öğretelim diye... Öyle ya, Allah emrine galib'dir ve lâkin insanların ekserisi bilmezler!

22. Vaktâ ki kıvamına erdi, biz ona bir hüküm ve bir ilim bahsettik; ve işte biz muhsinlere böyle karşılık veririz!

38-41. '... ve atalarına İbrahim ve İshak ve Yakub'un milletine [dinine] ittiba ettim; bizim Allah'a hiçbir şey şerik [ortak] koşmamız olamaz! Bu bize ve insanlara Allah'ın 'bir fazlıdır [lütûf ve ihsânıdır] ve lâkin insanların ekserisi şükretmezler! Ey benim zindan arkadaşlarım, müteferrik [ayrı ayrı] birçok ilâhlar mı hayırlıdır, yoksa hepsine gâlib-kahhar olan bir Allah mı? Sizin Ondan başka taptıklarınız, birtakım kuru isimden ibarettir ki onları siz ve atalarınız takmışınızdır; yoksa Allah onlara öyle bir saltanat indirmemiştir! Hü-küm ancak Allah'ındır! O size kendisinden başkasına tapma-manızı emretti; doğru ve sabit din budur ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler! Ey benim zindan arkadaşlarım! Gelelim rüyanıza; biriniz efendisine yine şarap sunacak, diğeri de asılacak, kuşlar başından yiyecek. İşte fetvâsını istediğiniz emir [mesele] hallolundu!'

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَيَسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نَشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَرَأَيْتَ مُتَعَرِّقُونَ خَيْرًا مِ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْفَهَّارِ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنَّا لَنَحْكُمُ الْأَلَهَ أَمْرًا لَا تَعْبُدُوا إِلَّا آيَاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمْ فَيسْقَى رَبِّهِ خَمْرًا وَآمَّا الْآخَرُ فَيُصَلَّبُ فَمَا كُلُّ الطَّيْرِ مِنْ رَأْسِهِ فُضِّي الْأَمْرَ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسِيَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعٌ سُنبُلَاتٍ خُضِرٍ وَأُخْرَى يَأْسَافٌ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ الْأُمُوتِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَى تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾

42. Bir de bunlardan kurtulacağını zannettiğine 'Efendinin yanında beni an!' dedi. Ona da şeytan, efendisine anmayı unutturdu da senelerce zindanda kaldı.

43. Bir gün melik 'Ben' dedi; 'rüyada görüyorum ki yedi semiz inek, bunları yedi arık [zayıf inek] yiyor ve yedi yeşil başakla diğer yedi de kuru... Ey efendiler! Siz rüya tâbir ediyorsanız, bana rüyamı halledin!'

1) Melik (Kral) kelimesinin kullanılmasının sebebi hakkında bkz. Yusuf/54, an: 3

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكًا
وَأُتِيَ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا
رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا
بَشَرًا هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ٣٢ قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ
وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا أُمِرْتُ
لَأَكُونَنَّ مِنَ الصَّاعِغِينَ ٣٣ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا
يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنَّ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ٣٤ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥ ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ
لَيْسَ جُنْدٌ حَتَّى جِيئَ ٣٦ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ
أَحَدُهُمَا إِنِّي رَأَيْتُ مُصْرًا قَدِ انْقَلَبَ وَفِي رَأْيِي أَجْمَلُ فَوْقَ
رَأْيِ خَيْرِ النَّاسِ كُلِّ الطَّيْرِ مِنْهُ نَبْتٌ تَأْوِيلُهُ إِنَّا نُرِيكَ مِنْ
الْحُسَيْنِ ٣٧ قَالَ لَا يَأْتِيكُمُ طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبْتٌ تَأْوِيلُهُ
تَأْوِيلُهُ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمُ ذَلِكُمْ إِنَّمَا عَلَّمَنِ رَبِّي فَأَتِيكَمْ تِلْكَ
قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ إِنَّا لَأَخْرَجُهُمْ كَافِرُونَ ٣٨

31. [Aziz'in karısı] vaktâ ki bunların gizliden gizliye dedikodularını işitti, onlara davetçi gönderdi ve onlar için dayalı döşeli bir sofraya hazırladı ve her birine bir bıçak verdi; beriden de [Yusuf'a] 'Çık karşılalarına!' dedi. Hepsini onu görür görmez çok büyüttüler, kendilerinin ellerini doğradılar ve 'Hâşâ!' dediler; 'Allah için bu bir beşer değil, mahzâ bir melek-i kerîm!'

32. 'İşte' dedi; 'bu gördüğünüz, hakkında beni levm ettiğiniz [kınadığınız]! Yemin ederim ki ben bunun nefisinden murad istedim de o fikr-i ismetle imtina etti; yine yemin ederim eğer emrimi yapmazsa, mutlak/muhakkak zindana atılacak ve mutlak /muhakkak zelillerden olacak'

33. 'Yâ rabbî!' dedi; 'zindan bana bunların davet ettikleri fiilden daha sevimli ve eğer sen benden bu kadınların tuzaklarını bertaraf etmezsen, ben onların sevdasına düşerim ve cahillerden olurum!'

34. Bunun üzerine rabbi duasını kabul buyurdu da ondan onların tuzaklarını bertaraf etti. Hakikat, O öyle semî, öyle alîm'dir!

35. Sonra bu kadar âyâtı [ayetleri/alâmetleri] gördükleri halde, o adamlara şu rey [görüş ve tedbir] galebe etti: 'Behe-mehal onu bir müddet zindana atsınlar!'

36. Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi. Birisi 'Ben' dedi; 'rüyada kendimi görüyorum ki şarap sıkıyorum'. Diğeri de 'Ben' dedi; 'rüyada kendimi görüyorum ki başımın üstünde bir ekmek götürüyorum, ondan kuşlar yiyor; bize bunun tâbirini haber ver, çünkü biz seni muhsinlerden görüyoruz!'

37. Dedi ki: 'Size merzûk olacağınız bir taam [yiyecek] gelecek; herhalde o gelmezden evvel ben size bunun tâbirini haber vermiş bulunurum. Bu bana rabbimin tâlim buyurduklarındandır; çünkü ben, Allah'a inanmayan ve hep ahiret'i inkâr edenlerden ibaret bulunan bir kavmin milletini bıraktım...'

53. '... Nefsimi tebrie de etmiyorum; çünkü nefis cidden emmare'dir/fenayı emreder, meğer ki rabbim rahmetiyle yarlıgaya! Çünkü rabbim gafûr, rahîm'dir!'

54. Melik' de dedi: 'Getirin bana onu kendime tahsis edeyim!' Bunun üzerine vaktâ ki onunla konuştu, dedi: 'Sen bugün, nezdimizde cidden bir mevki sahibisin, eminsin!'

55. Dedi: 'Beni arz [ülke] hazineleri üzerine memur et; çünkü ben iyi korur, iyi bilirim!'

56-57. Ve işte bu suretle Yusuf'u o arz'da temkin ettik; neresinde isterse makam tutuyordu. Biz rahmetimizi dilediğimize nasip ederiz ve muhsinlerin ecrini zayi etmeyiz ve elbette ahiret ecri [mükâfatı] daha hayırlı; fakat iman edip, takvâ yolunu tutanlar için!

58. Bir de Yusufun biraderleri çıkageldiler; geldiler yanına girdiler, derhal onları tanıdı, onlar ise onu tanııyorlardı.

59-60. Ve vaktâ ki onları bütün hazırlıklarıyla techiz etti, dedi: 'Bana sizin babanızdan olan bir kardeşi getirin! Görüyorsunuz â ben ölçeği tam ölçüyorum ve ben misafirperverlerin en yararlısıyım! Eğer onu bana getirmezseniz, artık benim yanımda size kile [ölçek/erzak] yok ve bana yaklaşmayın!'

61. Dediler: 'Her halde onun için babasından iradesini [onayını] almaya çalışırız ve her halde yaparız.'

وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِيهِ بِهٖ اسْتَخْلَصْنَاهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَتْهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ آمِينَ ﴿٥٤﴾ قَالَ أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهٖ ﴿٥٥﴾ وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوهُ مِنْهَا حَيْثُ شَاءَ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ شَاءَ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَا أَجْرَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾ وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا جُمِعَ زُهْرُهُمْ بِجَمْعِهِمْ قَالَ أَتُؤْتِيهِ بِأَخٍ لَّكُمْ مِنْ آبَائِكُمْ أَكَّا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَإِنَّا خَيْرٌ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾ فَإِنْ لَّمْ تَأْتُونِي بِهٖ فَلَا يَكُنْ لَكُمْ عِندِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا سُبْحَٰنَ دُعْنَهُ آبَاہٗ وَآنَا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفَتٰیكُمۡ أَجْعَلُوا بِضَاعَہُمۡ فِی رِحَالِهِمۡ لَعَلَّہُمۡ یَعْرِفُونَهَا اِذَا انْقَلَبُوا اِلَیْ اٰہْلِہِمۡ لَعَلَّہُمۡ یَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾ فَلَمَّا رَجَعُوا اِلَیْ اٰہِلِہِمۡ قَالُوْا اٰیَا بَاۡنَا مَنَعَ مِنَّا الْکَیۡلُ فَاَرْسِلْ مَعَنَا اَخَانَا نَحْمِلْ وَاِنَا لَہٗ لِحَٰفِظُونَ ﴿٦٣﴾

62. Uşaklarına da dedi: 'Sermayelerini yüklerinin içine koyuverin, belki ailelerine avdetlerinde [geri döndüklerinde] anlarlar, belki yine gelirler.

63. Bu suretle vaktâ ki babalarına döndüler, 'Ey pederimiz!' dediler; 'bizden ölçek menedildi. Bu kere kardeşimizi bizimle beraber gönder ki ölçüp alalım ve her halde biz onu muhafaza ederiz!'

1) "Gerçeği itiraf etmiş olmakla kendimi temize çıkarmıyorum, masum olduğumu söylemiyorum".

2) Bu ve bir önceki ayetin (51-52) ilk bakışta Hz. Yusufun sözü olabileceği akla gelebilirse de öncesiyle irtibatı bakımından Aziz'in hanımının sözünün devamı olması daha zâhirdir. (IV/2872) Nitekim bu konuşma esnasında -50. Ayetten de anlaşılacağı üzere- Hz. Yusuf henüz zindandadır ve -54. Ayetten anlaşılacağı gibi- zindandan daha sonra çıkacaktır. [D.C]

3) Mısır hükümdarlarına *Firavun* denildiği halde, böyle söylenmeyip *Melik* (Kral) denilmesinin iki sebebi olabilir: a) *Firavun* ünvanı zulümle şöhret bulmuştur. Oysa bu kralın müsbet vasıfları vardır. b) *Firavun* lakabı lisan ve kavmiyet itibarıyla Mısırlılar'a mahsustur. Bu *Melik*'in Firavun sülâlesinden ve *Kıbtî* olmadığına işaret eder. Nitekim Mısır'da *Hiksoslar* adlı yabancı bir kavim 400 yıl Mısır'ı yönetmiştir. (IV/2875-2876)

قَالُوا أَضْغَاتُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ ﴿٤٤﴾
 وَقَالَ الَّذِي نَجَّاهُمَا إِذْ كُنتُمَا فِي السِّبْيِ أَنَا أَنْتُمَا بَشَرٌ أُولِئِهِ
 فَارْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
 يَا كَلْمُهُنَّ سَبْعَ عَجَافٍ وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضِرٍ وَأُخْرَى يَاسَافٍ
 لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ
 سِنِينَ دَابًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ
 ﴿٤٧﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٍ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا
 قَلِيلًا مِمَّا خَصَّصْتُمْ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ
 النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصَرُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ تَوَنَّى بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ
 الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكِ فَتَنَّهُ مَا بَالَ الْبُخْسَةِ الَّتِي
 قَطَعْتَ بِيَدِي يُهَيِّئْ لِي بِرَبِّي بَيْكِدٌ مِنْ عَلَيْهِ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خِطْبُكَ
 إِذْ رَأَوْتَنِي يُوسُفُ عَنْ نَفْسِهِ فُلْنٌ حَاشَ اللَّهُ مَا عَلَّنَا عَلَيْهِ
 مِنْ سُوءٍ قَالَتْ أَمْرَأَتُ الْعَزِيزِ النَّاسُ خَصَّصَ لِي أَنْفِي وَأَنَا رَأَوْتُهُ
 عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّ لِمَنْ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي
 لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾

44. Dediler ki: 'Rüya dediğin edgâsu ahlâm/demet demet hayalâtıdır; biz ise hayalâtın te'vilini bilmiyoruz!'

45. O ikisinden [zindandaki iki kişiden], kurtulmuş olan da nice zamandan sonra hatırladı da dedi ki: "Ben size onun te'vilini haber veririm, hemen beni gönderin!"

46. "Yusuf! Ey siddık! Bize şunu hallet; 'yedi semiz inek, bunları yedi arık [zayıf inek] yiyor ve yedi yeşil başakla diğer yedi de kuru!' Ümit ederim ki o nâsa [insanlara] cevap ile dönerim, gerektir ki kadrini bilirler!"

47-49. Dedi: 'Yedi sene bermutad [âdetiniz üzere] ekeceksiniz, biçtiklerinizi başağında bırakınız, biraz yiyeceğinizden maada... Sonra onun arkasından yedi kurak sene gelecek, önce biriktirdiklerinizi yeyip götürecektir, biraz saklayacağınızdan maada... Sonra onun arkasından bir yıl gelecek ki halk onda sıkıntıdan kurtulacak, sıkıp sağıacak!'

50. Bunu duyan melik de 'Getirin bana onu!' dedi; bunun üzerine ona gönderilen âdem gelince, [Yusuf] 'Haydi efendine dön de sor ona 'O ellerini doğrayan kadınların maksadları ne imiş?' Şüphe yok ki rabbim onların hilelerine alim'dir!' dedi.'

51-52. Melik, o kadınlara 'Derdiniz ne idi ki o vakit Yusuf'un nefsinden murad almaya kalktınız?' dedi. 'Hâşâ!' dediler; 'Allah için biz onun aleyhinde bir fenalık bilmiyoruz'. Azîz'in karısı 'Şimdi' dedi; 'hak tezahür etti [ortaya çıktı]. Onun nefsinden ben kâm almak istedim; o ise şeksiz şüphesiz sâdıklardandır! Bu, işte şunun için ki bilsin hakikaten ben ona gıyabında hıyanet etmedim ve hakikaten Allah hâinlerin hilesini muvaffakiyete erdirmez...'

1) Edgâsu Ahlâm: Yaşı kurusuna karışmış ot demetleri gibi, yenisi eskisine karışan bir yığın uyku hayalatı; hakikatte hiçbir anlamı olmayan eski-yeni birtakım vehimlerin ve hayallerin karışmasından ibaret manâsız hâdiseler, karma karışık hayaller, hayaller yığını düşler. Hülum ve Ahlâm tâbiri rüya hâdiselerinden daha umumî olarak kullanılırsa da burada Rüya'nın mukabili olarak kullanılmıştır. (IV/2863)

2) 'Hayallerin anlamı yoktur ki bilelim!' (IV/2863)

3) Böylece zindandan hemen çıkmaya kalkışmadı, bir süre daha beklemeyi yeğledi. (IV/2811)

70. Sonra onları bütün hazırlıklarıyla techîz ettiği vakit, su kabını kardeşinin yükü içine koydu, sonra da bir münâdi [tellâl] bağırdı: 'Ey kârban [kafile]! Siz her halde hırsızlık etmişsiniz!'

71. Bunlara döndüler de dediler: 'Ne arıyorsunuz?'

72. 'Melik'in' dediler, 'suvainı [su kabını] arıyoruz. Onu getirene bir deve yükü bahşiş var ve ben ona kefilim!

73. 'Tallâhi' dediler 'size muhakkak malûmdur ki biz arz'da [Mısır'da] fesad çıkarmak için gelmedik, hırsız da değiliz!'

74. 'Şimdi' dediler; 'yalancı çıkarsanız, cezası ne?'

75. 'Cezası' dediler; 'kimin yükünde çıkarsa, işte o onun cezası! Biz zâlimlere böyle ceza veririz!'

76. Bunun üzerine kardeşinin kabından evvel onların kaplarından başladı, sonra onu kardeşinin kabından çıkardı. İşte Yusuf için böyle bir tedbîr yaptık! Melik'in dini'nde (ceza kanununda) kardeşini almasına çare yoktu, lâkin Allah'ın dilemesi başka! Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz ve her ilim sahibinin fevkinde [üstünde] bir alim vardır!

77. 'Eğer' dediler; 'o çalmış bulunuyorsa, bundan evvel bir kardeşi de çalmıştı'. O vakit Yusuf bunu'

فَلَمَّا جَعَزْهُمْ بِجَمَاهُ زَهُمَ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ
أَدْنُوذُنَ أَيُّهَا الْعَبْرَانِ كُمْ لَسَارِقُونَ ٧٠ قَالُوا وَأَقْبَلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا نَفَقَدُونَ ٧١ قَالُوا نَفَقَدُ صُوعَ الْمَلِكِ وَلَئِنْ
جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ٧٢ قَالُوا نَأْنَالُكَ اللَّهُ لَقَدْ عَلِمْتُمْ
مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ٧٣ قَالُوا
فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ٧٤ قَالُوا جَزَاؤُهُ
مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ ٧٥ كَذَلِكَ تَجَنَّبُوا الظَّالِمِينَ ٧٦
فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ
أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ
فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ٧٧ قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ
سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَمُوا يُوسُفَ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ
يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَتْهُمْ شَرِّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ
٧٨ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبَا شَيْخًا كَبِيرًا
فخذنا مكانه إِنْ أَنْزَلَيْكَ مِنَ الْخُسْنَيْنِ ٧٩

içine attı ve onlara belli etmedi. 'Siz' dedi; 'fena bir mevkidesiniz' ve Allah pekâlâ biliyor ne isnad ediyorsunuz?'

78. 'Ey şanlı azîz! Dediler; 'emin ol ki bunun büyük bir ihtiyar pederi [babası] var; onun için yerine birimizi al, çünkü biz seni muhsinlerden görüyoruz!'

1) Arapça *taaccüb* ile beraber kâsem (yemin) edileceği zaman 'Vallahi', 'Tallahi' denir. Biz Türkçe'de bunun arasında bir fark gözetmeyiz de ancak 'ta' ile 'vav'ı birleştirerek 'Tevallahi' denildiği zaman bir *taaccüb* anlarız. Bu nedenle 'ta' ile olan kasemlerin tercümesinde bu şekli tercih etmek uygun olur. (IV/2898) Ne var ki *Meâl* metninde bu incelik vurgulanmamıştır. [D.C]

2) 'Mal çalmasına karşılık hırsızın kendisi tutulur; hırsızlığının cezası kendisidir/özgürlüğüdür!' (Bkz. IV/2899)

3) 'Mâruz kaldığınız meseleden dolayı fena bir duruma düştünüz, mahcup ve müteessir oldunuz, bu bakımdan teselliye muhtaç olduğunuz böyle bir sırada hiddet ve şaşkınlıkla ağzınızdan kaçırduğunuz bu sözünüze tahammül etmek, kusuruza bakmamak gerekir!' (IV/2903)

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا آمَنَ شُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِن قَبْلُ
فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ رَحِيمٌ ٦٤
مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَنَا
مَا بَنِي هَذِهِ بَضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرَأَمَلْنَا وَنَحْفَظُ
أَخَانَا وَنَزِدَا ذِكْرًا لِّبَعِيرٍ ٦٥
ذَلِكَ يَكْلَسِيرٌ ٦٥
قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ
مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَنَا تُنْبِئُنَا بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ
فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٦٦
وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ بَوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ
وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِّنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ لَّمْ حُكْمٌ إِلَّا لِلَّهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٦٧
وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
مِّنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضِيهَا وَأَنَّهُ
لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ أَوْحَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي
أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٦٨

64. Dedi: 'Hiç ben onu size inanır mıyım [emniyet eder miyim]? Meğer ki bundan evvel kardeşini inandığım [size emniyet ettiğim] gibi ola! En hayırlı hıfzedecek de [koruyucu da] Allah'tır ve O erham'ur-râhimîn'dir!

65. Derken metâlarını [yüklerini] açtıklarında, sermayelerini kendilerine iade edilmiş buldular, 'Ey pederimiz!' dediler; 'daha ne isteriz, işte sermayemiz de bize iade edilmiş! Yine ailemize erzak getirirriz, kardeşimizi de

muhafaza ederiz, hem bir deve yükü fazla alırız ki bu az birşey!

66. Dedi: 'İhtimali yok, onu sizinle beraber göndermem; tâ ki bana -hepiniz ihata edilmedikçe [her taraftan kuşatılmadıkça] onu behemehal [her halukârda] getireceğinize dair Allah'tan bir mîsak veresiniz!' Vaktâ ki mîsaklarını [söz] verdiler, dedi ki: 'Allah söylediklerimize karşı vekil!'

67. 'Ey yavrularım!' dedi; 'bir kapıdan girmeyin de ayrı ayrı kapılardan girin! Mâmafih ne yapsam, sizden hiçbir şeyde Allah'ın takdîrini defedemem! Hüküm ancak Allah'ındır! Ben O'na tevekkül kıldım [dayandım, güvendim] ve hep O'na tevekkül etmelidir onun için bütün mütevekkiller!'

68. Vaktâ ki babalarının emrettiği yerden girdiler, o onlardan Allah'ın takdîrinden hiçbir şeyi defetmiyordu; ancak Yakub'un nefsindeki bir haceti kaza etmişti. Şüphe yok ki o muhakkak bir ilim sahibi idi; çünkü biz kendisine tâlim etmiştik' ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler!

69. Vaktâ ki Yusufun yanına girdiler, kardeşini kendine aldı ve 'Ben' dedi; ben, haberin olsun senin kardeşimim! Sakın yapacaklarına göcürgeleme [aldırma]!'

1) "... dair Allah'a yemin edesiniz". (IV/2889)

2) "Sadece bu kendisi için bir teselli oluvermişti". (IV/2891)

3) 'Vahiy ile' veya 'tecrübe ve istidlâl ile' bildirmiştik. (IV/2891)

87. '... Ey oğullarım! Haydi gidiniz de Yusuf'la kardeşinden bir tahassüste bulununuz ve Allah'ın revhinden ye'se düşmeyiniz; çünkü Allah'ın revhinden ye'se düşen ancak kâfirler gürûhudur!'

88. Bunun üzerine vaktâ ki huzuruna girdiler, 'Ey şanlı Azîz!' dediler; 'bize ve iyalimize zaruret messetti,' pek ehemmiyetsiz bir sermaye ile de geldik. Yine bize tam ölçü ver ve bize tasadduk buyur; çünkü Allah tasadduk edenlere mükâfatını verir!'

89. 'Siz' dedi; 'biliyor musunuz, cahilliğinizde Yusuf'a ve kardeşine ne yaptınız?'

90. 'Â â! Sen, sen Yusuf musun?' dediler. 'Ben' dedi; 'Yusufum, bu da kardeşim! Allah bize lütfûyla in'am [ihsân] buyurdu. Hakikat bu, her kim Allah'tan korkar ve sabrederse, her halde. Allah muhsinlerin ecrini [amellerinin karşılığını] zayi etmez!'

91. Dediler: 'Tâllâhi, seni Allah bize üstün kıldı, biz doğrusu büyük suç işlemiştik!'

92-93. Dedi: 'Size karşı tekdîr [kınama, serzeniş] yok bugün! Allah sizi mağfiretiyle bağışlar ve O erham'ur-râhimîn'dir! Şimdi siz benim şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne bırakın, [o zaman] gözü açılır ve bütün taallukâtınızla [âilenizle] toplanıp bana gelin!'

يَا بَنِيَّ أَذْهَبُوا فَتَحَسُّوا مِنْ يُونُسَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيِسُوا
مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ
﴿٨٧﴾ قُلْنَا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا
وَأَهْلْنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجِيَةٍ قَاوِفْ لَنَا
الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ
﴿٨٨﴾ قَالُوا لَمْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُونُسَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ
جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُونُسَ قَالُوا لَا يَأْيِسُ
وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مِنْ يَتَقٍ وَيُضِرُّ فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ لَقَدْ أَثَرَكَ
اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴿٩١﴾ قَالُوا لَا تَنْزِيبَ
عَلَيْكُمْ لِيَوْمٍ تَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ
الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾ أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا قَالُوا عَلَى وَجْهِ أَبِي
يَأْتِي بَصِيرًا وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا فَصَلَ
الْعَبْدُ قَالَ أَبُوهُمُ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُونُسَ لَوْلَا أَنْ
تُقِنْدُونِ ﴿٩٤﴾ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ لَنَفِي ضَلَالِكِ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

94. Vaktâ ki beriden kârban [kafile] ayrıldı, öteden babaları 'Doğrusu' dedi; 'ben cidden Yusuf'un kokusunu duyuyorum, bana bunaklık isnadına kalkışmasanız!'

95. Dediler: 'Tallâhi, sen cidden eski şaşkınlığında berdevamsın!'

1) "... bir haber hissetmek/almak için bütün hislerinle çalışınız/araştırınız!" (IV/2909)

2) "Allah'ın darlıkları açacak, sıkılmış sinelere nefes aldırıp ferah verecek lütûf ve rahmetinden ye'se/ümitsizliğe düşmeyin!" (IV/2910)

3) 'Bize ve ailemize bir zaruret/darlık ve sıkıntı bastırıverdi'.

4) Veya 'Kim fenalıktan sakınırsa...' (VI/2912)

5) Bkz. Yusuf/73, an:1

6) "Tevallahi sen hakikaten eski şaşkınlığındasın; hâlâ Yusuf deyip sayıklıyorsun, hâlâ ona kavuşacağını vehmediyorsun ki bu doğru değil!" (IV/2922)

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عَنْدَهُ إِنَّا إِذَا الظَّالِمُونَ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا اسْتَيْسَسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجَاتًا
 قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ بَاكُمُ فَاذْخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا
 مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنُبْرِحَ الْأَرْضَ
 حَتَّى يَأْتِيَ دُنَاكَ أَبِي وَنَجْمُكَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ
 ﴿٨٠﴾ ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّا بَنَاتُكَ
 سَرَقْنَا وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ
 حَافِظِينَ ﴿٨١﴾ وَسَكَّلَ الْقَدِرَةَ الَّتِي كَانَتْ فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي
 أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ
 أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ
 جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ
 يَا أَسْفَى عَلَى يُوسُفَ وَأَبِصَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ
 كَظِيمٌ ﴿٨٤﴾ قَالَ لَوْ أَنَا اللَّهُ تَفَتُّوا أَذْكَرُ يُوسُفَ حَتَّى
 تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا
 بَحِّ وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَاعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

79. 'Allah saklasın' dedi; 'metâımızı [eşyamızı] yanında bulduğumuz kimseden başkasını tutmamızdan! Çünkü biz o takdirde zulmetmiş oluruz!'

80-82. Vaktâ ki ondan ümidi kestiler, fısıldıyarak çekildiler. Büyükleri dedi ki: "Babanızın, aleyhinizde Allah'tan mîsak almış olduğunu, bundan evvel de Yusuf hakkında ettiğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Artık ben buradan ayrılmam,

tâ babam bana izin verinceye veya Allah hakkımda bir hüküm tayin edinceye kadar ki o hayr'ul-hâkimîn'dir [hüküm verenlerin en hayırlısıdır]! Siz dönün babanıza da deyin ki; 'Ey bizim babamız! İnan oğlun hırsızlık etti! Biz ancak bildiğimize şahadet ediyoruz, yoksa gaybın hâfızları değiliz! Hem bulunduğumuz şehre sor, hem içinde geldiğimiz kârbana [kafileye] ve emin ol ki biz cidden doğru söylüyoruz!'

83. 'Yok' dedi; 'size nefsiniz bir emir tesvîl etmiş!' Artık bir sabrı cemîl! Yakındır ki Allah bana hepsini bir getire! Hakikat bu, alîm O, hakîm O!'

84. Ve onlardan yüzünü çevirdi de 'Yâ esefâ alâ Yusuf dedi ve hüzünden gözlerine ak düştü; artık yutkunuyor, yutkunuyordu...

85. 'Tallâhi' dediler; 'hâlâ Yusuf'u anıp duruyorsun, niha-yet gamdan [kederden] eriyecaksin veya helâk olanlara karışacaksın!'

86. 'Ben' dedi; 'dolgunluğumu, hüznümü, ancak Allah'a şikayet ederim ve Allah'tan sizin bilemeyeceğiniz şeyler bilirim!'

1) Bkz. Yusuf/66, an:1

2)'Nefsiniz size (böyle) bir işi güzel göstermiş, sizi aldatmış!'

3) "Ey bana başka gam (tasa) duyulmayacak olan şiddetli gam, ey Yusuf'un yâdigârı esef! Uzak durma, tam zamanındır gel bana ki hasretim arttı, son dereceye geldi!" (IV/2907)

4) Bkz. Yusuf/73, an:1

104. Buna karşı onlardan bir ecir [ücret] de istemiyorsun, o [ihbar veya Kur'an] ancak bütün âlemine ilâhî bir tezkîrdir [ihtardır]!

105-106. Bununla beraber göklerde, yer'de ne kadar ayet var ki üzerine uğrarlar, onlardan yüz çevirir geçerler. Onların ekserisi, Allah'a şirk koştaksızın iman etmez!

107. Ya artık Allah'ın azabından umumunu saracak bir beliyeye [azap] gelivermesinden veya şuurları yokken kendilerine ansızın Saat'in gelivermesinden [başlarına Kıyamet'in kopuvermesinden] emanda mıdırılar?

108. De ki: 'İşte benim meslekim [yolum] bu! Basiret üzere Allah'a davet ederim ben ve bana tâbi olanlar; ve Allah'ı tesbîh ile tenzîh eylerim ve ben müşriklerden değilim!'

109. Senden evvel gönderdiğimiz peygamberler de başka değil, ancak şehirler ahâlisinden kendilerine vahy eylediğimiz birtakım erler idi. Ya şimdi o yerde bir gezmediler mi? Baksalar â, kendilerinden evvel geçenleri, akibetleri nasıl olmuş? Ve elbette ahiret evi korunanlar için daha hayırlıdır! Ya hâlâ akletmeyecek misiniz?

110. Nihayet peygamberler ümitlerini kesecek hâle geldikleri

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾
وَكَايِنٍ مِنْ آيَاتِهِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُرَوْنَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾ أَفَأَمِنُوا أَنْ بَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ بَأْتِيَهُمْ لِسَاعَةٍ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾ قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكُنْ لَهُمْ آخِرَةٌ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾ حَتَّى إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذَّبُوا جَاءَهُمْ فَضْرًا غَافِيًا مِنْ نَشَأُهُمْ وَلَا يُرْدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١١٠﴾ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

ve onlar yalana çıkarıldılar zannettikleri vakit onlara nusretimiz [yardımımız] geldi de dilediklerimiz necâta [kurtuluşa] erdirildi. Mücrimler gürûhundan ise azabımız geri döndürülmez!

111. Hakikat, onların kıssalarında ^{akıl sahipleri} ulu'l-elbab için bir ibret vardır! Bu uydurulur bir söz değil ve lâkin önündekinin tasdiki ve herşeyin tafsili ve iman edecek bir kavim için bir hidayet, bir rahmettir!

1) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

2) "Onlar/o peygamberlerin iman etmeyen kavimleri, o vahiy sözlerinin dedikleri gibi yalan olduğu hakikaten ortaya çıktı zannedip, 'Bu va'd ne zaman, eğer sâdıksanız?!' diye şımarıkları vakit..." (IV/2938)

3) "İnsanların çoğu gibi içi çürük veya kof olmayan, sağlam özlü, temiz akıllı kimseler..." (IV/2939)

4) Bkz. Hûd/1, an:2

5) "Doğru yolu gösteren büyük bir rehber". (IV/2939)

فَلَمَّا أَتَىٰ الْبَيْتَ الْقُدُسَ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَاثَرًا بَصِيرًا قَالَ
 أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنِّي أَعْلَمُ مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا يَا أَبَانَا
 اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ
 لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ
 أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبُوئِهِ وَقَالَ دَخَلُوا مُصْرًا نَّشَاءَ ۚ اللَّهُ أَمِينٌ ﴿٩٩﴾
 وَرَفَعَ أَبُوئِهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا
 تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ فَقَدْ جَعَلْنَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي
 إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السَّبْحِ وَجَاءَ بِكَ مِنْ بَدَنِ الْمَدْيَنَ
 وَرَزَقَ الشَّيْطَانُ بَنِيَّ وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ
 إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ
 وَعَلَّمْتَنِي مِنْ نَّأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي
 بِالصَّالِحِينَ ﴿١٠١﴾ ذَلِكَ مِنْ نَّبَأِ الْغَيْبِ نُوْحِيهِ إِلَيْكَ
 وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ
 ﴿١٠٢﴾ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

98. 'Sizin için' dedi; 'rabbime sonra istiğfar edeceğim! Hakikat bu, gafûr O, rahîm O!'

99. Vaktâ ki Yusuf'un yanına vardılar, ebeveynini kucakladı, yanına aldı ve 'Buyurun' dedi: 'Mısır'a inşaallah emn ü istirahatle [güvenle] girin!'

100-101 Ve ebeveynini taht üzerine çıkardı, hepsi onun için secdeye kapandılar ve 'Ey babacığım!' dedi; 'İşte bundan evvelki rüyamın te'vili bu! Hakikaten rabbim onu hak kıldı, hakikaten bana ihsân buyurdu; çünkü beni zindandan çıkardı ve sizi bâdiyeden getirdi, şeytan benimle biraderlerimin arasını dürtüştürdükten sonra! Hakikat, rabbim meşiyyetinde, lâtif! Hakikat bu, O öyle alîm, öyle hakîm! Harab! Sen bana mülkten bir nasip verdin ve bana ehâdis'in te'vilinden bir ilim öğrettin. Gökleri, yeri yaratan rabbim! Benim dünya ve ahiret'te velîm sensin! Beni müslim olarak al ve beni salihîne [sâlihlerin arasına] ilhak [dahil] buyur!'

102-103. Bu, işte gayb haberinden sana onu vahiyle bildiriyoruz, yoksa onlar işlerine karar verip mekr yaparlarken sen yanlarında değildin ve [bil ki] insanların ekserisi -sen ne kadar hırslansan [şiddetle arzu etsen]- mü'min değildirlər!

96. Fakat vaktâ ki hakikaten müjdeci geldi, gömleği yüzüne bıraktı, gözü açılıverdi 'Ben size' dedi; 'Allah'tan sizin bilemeyeceklerinizi bilirim demedim mi?'

97. Dediler: 'Ey bizim şefkatli pederimiz [babamız]! Bizim için günahlarımıza istiğfar ediver, bizler hakikaten büyük günah işlemiştik!'

1) 'Anne ve babasını' veya bir rivayete göre 'Babasını ve teyzesini...' (IV/2925)

2) Burada iki mânâ vardır: a) '... sizi çölden geçirerek taşradan Mısır'a getirdi'. b) 'Bedâ adlı yerden getirdi'. (IV/2927)

3) 'Rabbimin dilediği bir işi tedbiri/düzenlemesi ne lâtif, ne hoş, ne incedir!' (IV/2928)

4) Bkz. Yusuf/5-6, an: 2

5) 'Mekr yaparlarken; tuzaklar kurup, birtakım dolaplar, entrikalar çevirirlerken ...' (Kır. Âlu İmran/54, an: 2)

6. Bir de senden, haseneden evvel seyyieyi isti'cal ediyorlar; halbuki önlerinde misal olacak ukûbetler [cezalar] geçti ve hakikat, rabbın insanların zulûmlerine karşı bir mağfiret sahibi! Bununla beraber rabbın pek şedid'ul-ikab [azabı şiddetli olan]!

7-8. O küfredenler diyorlar ki; 'Ona rabbinden bambaşka bir ayet [mu'cize] indirilse ya! Sen ancak bir münzîrsin [uyarıcısın]; her kavim için yalnız bir hâdi [hidayet edici] var: Allah! O bilir her dişi neyi hâmil olur ve rahimler ne eksiltir, ne artırır! Herşey O'nun indinde bir miktar iledir!

9-11. Gayb u şehadet'i bilen' kebir-i müteâl! O'na, içinizden sözü sırreden [gizleyen] ve açığa vuran, gece gizlenen, gündüz beliren müsavidir; her biri için önünden ve arkasından takip eden melâike vardır, onu Allah'ın emrinden dolayı gözetirler! Her halde Allah bir kavme verdiğini - onlar nefislerindeki bozma-dıkça- bozmaz! Bir kavme de Allah bir kötülük irade buyurdu mu artık onun reddine çare bulunmaz! Öyle ya, onlar için O'ndan başka bir vâli yok!

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ
الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ٦ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا
أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ مَسَادٌ ٧
اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ
وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ٨ عَالَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ٩ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَسَرَ
وَمَنْ هُوَ مُسْتَخَفٌّ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ١٠ لَهُ
مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ
إِنَّا لِلَّهِ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا
أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ
مِنْ وَاٍلٍ ١١ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا
وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ١٢ وَيُسْجِئُ الرُّعْدَ بِجَمْدِهِ
وَالْمَلَائِكَةَ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا
مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْحِجَالِ ١٣

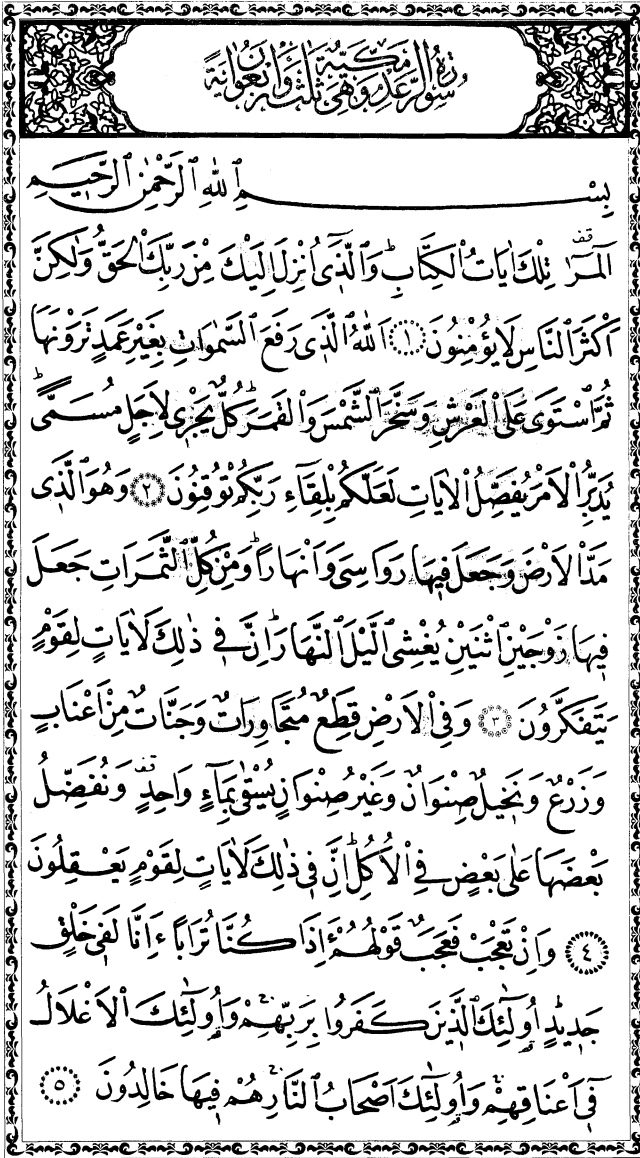
12.13. O, odur ki size korku ve ümit içinde şimşek gösterir ve o ağırlıklı bulutları inşa eder! Ra'd, hamd ile tesbih eyler, melekler de korkusundan ve sâikalar [yıldırımlar] gönderir de onunla dilediğini çarpar; onlarsa Allah hakkında mücadele ediyorlardır. Halbuki O'nun muhavvilesi' çok şiddetlidir!

1) "İyiliği, güzelliği/rahmeti bırakırlar da kötülüğün/azabın aceleyle gelmesini isterler ve 'Bizi korkutmak istediğin azabı niye geriye bırakıyorsun? Şimdiden getirsene!' derler". (IV/2961)

2) "Allah hislerden gâib olanı da bilir, hazır olanı da" veya "Allah var olanı da bilir, olmayanı da". Bu bakımdan mu'cize isteyenlerin hidayet için mi, inad için mi ne gibi maksatla istediklerini de bilir. (IV/2963)

3) *Kebîr*: Her şeyin dûnunda olduğu ve hiçbir vechile ihtanın, kuşatıp kavramanın kabil olmadığı yegâne büyük! *Müteâl*: Kudretiyle herşeyden üstün, miktar ve sınır gibi mahlûkâta ait vasıflardan münezze ve âli, yegâne yüksek/aşkın olan! (IV/2963)

4) 'Kuvveti' veya 'mukabil hilesi' pek şiddetlidir! (IV/2967)

13. Ra'd Sûresi

Mekkî-Medenî olduğunda ihtilaf vardır.

43 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. *Elif, Lâm, Mim, Ra.* İşte bunlar sana o Kitab'ın ayetleri ve sana rabbinden indirilen haktır ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi iman etmezler!

2. Allah odur ki semalara direksiz irtifâ [yükseklik] verdi onları görüyorsunuz- sonra arş üzerine istivâ buyurdu ve şems ü kamer'i teshîr eyledi; her biri müsemma bir ecel [belirli bir süre] için cereyan ediyor; emri tedbîr, ayetleri tafsîl eyliyor ki sizler, rabbinizin likâsına [karşısına çıkacağınıza] yakîn hâsıl edersiniz!

3. Hem O, odur ki arz'a bir imtidad verdi [yaydı döşedi] ve onda oturaklı dağlar ve ırmaklar yaptı ve meyvelerin hepsinden onda iki çift yarattı; geceyi gündüze bürüyüp duruyor. Her halde bunda tefekkür edecek bir kavim için ayetler var!

4. Arz'da mütecavir [birbirine yakın] kıt'alar, üzüm bağları, ekinler, hurmalıklar çatallı çatalsız; hepsi bir su ile sulanır, halbuki yemişlerinde bazısını bazısına tafdîl ediyoruz [üstün ve farklı kılıyoruz]. Her halde bunda aklı olan bir kavim için ayetler var!

5. Eğer taaccüb [hayret] edecek-sen, işte taaccüb edilecek şey onların şu lâkırdısı; 'Biz bir toprak olduğumuz vakit mi, hele hele biz mi mutlaka yeni bir hilkat [yaratılış] içinde bulunacağız?'' İşte bunlar rablerine küfretmiş olanlar ve işte bunlar tomrukları boyunlarında ve işte bunlar ashab-ı nâr [cehennem ehli]; hep onda kalacaklardır!

1) "Taht üzerine kuruldu, yarattıktan sonra hepsinin üzerinde hükümlerini icra etmeye başladı". (IV/2950)

2) "Güneş ve ayı kuvvet ve kudreti altında emrine tâbi kıldı, emrine boyun eğdirdi". (IV/2950)

3) Bkz. Secde/5, an: 4

4) Bkz. Hûd/1, an: 2

5) Bkz. Bakara/4, an: 9

19-22. Şimdi, rabbinden sana indirilenin hakikaten hak olduğunu bilir kimse, âmâ olan gibi olur mu? Fakat onu ancak akıl ve vicdanı temiz olanlar idrâk eder! Onlar ki Allah'ın ahbine vefâ ederler ve misâkı bozmazlar ve onlar ki Allah'ın riayet edilmesini emrettiği hukuka riayet ederler, rablerine saygı besler ve hesabın kötülüğünden korkarlar ve onlar ki mevlâlarının rızasına ermek için sabretmekte, namazı dürüst kılmakta, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli-açık infak eylemektedirler ve seyyiyi hasene [kötülüğü iyilik] ile defederler! İşte bunlar, dünya yurdunun ukbâsı onlara!

23-24. Adn cennetleri... onlara girecekler; atalarından ve zevcelelerinden ve zürriyetlerinden salih olanlar da beraber... Öyle ki melekler her kapıdan üzerlerine girerek diyecekler: 'Selâm sizlere, sabrettiğiniz için! Bakın, ne güzel yurdun ukbâsı!'

25. Amma Allah'ın ahdini mîsak ile tevsik ettikten sonra nakzedenler ve Allah'ın raptedilmesini emrettiği rabitaları koparanlar ve yeryüzünü fesada verenler, işte bunlar, lânet onlara ve yurdun kötüsü onlara!

26. Allah dilediği kimseye rızkı genişletir, daraltır da... Onlar ise dünya [alçak] hayat ile ferahlanmaktalar. Halbuki dünya hayat, ahiret'in yanında bir yol azığından ibarettir!

أَمْ يَكْفُرُونَ بِاللَّيْلِ إِذَا يَأْتِيَهُمُ الْحَمِيرُ مِنَ الْغَوَامِ ثُمَّ لَا يَدْرَأُونَ وَلَا بَأْسًا ۖ وَالَّذِينَ يُؤْفُونَ بَعْدَ اللَّهِ لَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ ۖ وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخِفُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۖ وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ۚ جَنَّاتٌ عَذْنٌ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ۖ سَلَامٌ عَلَيْهِمْ نَبَأَ صَبْرِهِمْ فَمِنْ عُقْبَى الدَّارِ ۖ وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْعَذَابُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۖ اللَّهُ يُبْسِطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ ۖ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّا اللَّهُ يَصْلُحُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ۚ

27-28. Yine o küfredenler diyorlar ki: 'Ona rabbinden bir ayet [mu'cize] indirilseydi ya!' De ki: 'Hakikat, Allah dilediği kimseyi şaşırtıyor, kim de gönül verirse kendine hidayet buyuruyor! Onlar ki iman etmişlerdir ve kalpleri Allah'ın zikri ile yatıştır; evet, Allah'ın zikriyledir ki kalpler yatıştır!'

1) Krş. Bakara/27, an: 3 ve Ra'd/25

2) "Dünya yurdunun akibeti, sonunda varacağı ahiret saadeti onlara mahsustur!" (IV/2979)

3) Bkz. Bakara/27, an:3

4) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

5) Burada *zikrullah* (Allah'ın zikri) ile *Kur'an* kastolunmaktadır: "Onlar iman etmek için *Kur'an*'dan daha büyük ve daha fayda verici bir ayet ve *mu'cize* olamayacağını bilirler. Kalpleri bununla itminan bulur da *tezki* değil, *ilsam* ifade edecek ve dolayısıyla imanın vereceği faydayı veremeyecek olan zorlama ayetleri (mu'cizeleri) gözetmezler!" (IV/2983). *Kur'an*'ın *tezki*ratıyla Allah'ı zikretmeyen ve bununla itminan bulmayan kalplerin hiçbir ayetle (mu'cizeyle) itminan bulmalarına imkan yoktur! (IV/2985)

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا كِبَاسٌ
 كَتَمَهُ إِلَى الْمَاءِ لَيْسَ لَهُ قَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَاةُ الْكَافِرِينَ
 إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۚ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا
 وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۚ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ قُلْ أَتَأْخُذُ نَفْسًا مِنْ دُونِ أُولَئِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُفْسِدُ
 فَتَعْمَى ۚ قُلْ مَنْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ مَنْ يَسْتَوِي
 الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا الْخَلْقَ فَنَسِوْا
 الْحَقَّ عَلَيْهِمْ قُلْ لِلَّهِ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۚ
 أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاجْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا
 رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ جِلْدٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ
 مِثْلُهُ ۚ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۚ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً
 وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ ۚ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ۚ
 ۝۱۷ لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ
 لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فَنَدُوا بِهِ أُولَئِكَ
 لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ ۚ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبُئْسَ الْمِهَادُ ۚ

14-15. Hak duâ [veya dâvet] ancak O'nadır! O'ndan başka yalvarıp durdukları ise, onlara hiçbir şeyle icabet etmezler. Onlar ancak ağzına gelsin diye suya doğru iki avucunu aç ana benzer ki o ona gelmez! Kâfirlerin duâsı hep bir dalâl içindedir. Hâlbuki göklerde ve yerde kim varsa, ister istemez Allah'a secde eder; kendileri de, gölgeleri de sabah-akşam!

16. 'Göklerin ve yerin rabbi kim?' de! 'Allah' de! 'Daha' de; O'ndan başka kendi kendilerine ne bir menfaate ne bir mazarrata [zarar vermeye] mâlik olmayan birtakım veliler mi tutuyorsunuz?' 'Hiç' de; 'kör ile gören bir olur mu, yahut zulûmât [karanlıklar] ile nûr bir olur mu? Yoksa Allah'a, O'nun halkı [yaratış] gibi mahlûkat yaratan şerikler [ortaklar] buldular da halk kendilerine müteşabih mi oldu?' 'Allah' de; 'herşeyin hâlıkı [yaratıcısı] ve O öyle vâhid, öyle kahhar!'

17. Yukarıdan bir su indirdi de vâdiler kendi miktarınca sel oldu; sel de yüze çıkan bir köpük yüklendi. Bir zînet veya bir metâ [eşya] yapmak için ateşte üzerini körükledikleri madenlerden de onun gibi bir köpük vardır! İşte Allah, hak ile bâtlı böyle çarpıştırır, amma köpük atılır gider, nâsa [insanlara] menfaati olan ise arz'da kalır! İşte Allah, emsâli böyle darbeder!

18. Rablerinin emrine icabet edenlere daha güzeli var; ona icabet etmeyenler ise, arz da bulunanın cemîisi [tamamı], bir misli de beraber kendilerinin olsa, hepsini fidye-i necât [kurtuluş akçesi] olarak -verirlerdi. İşte onlar, hesabın kötüsü onlar içindir, me'vaları da [varacakları yer de] cehennemdir ve o ne fena yataktır!

1) Bkz. Yunus/32, an: 3

2) "Allah'ın yarattığı ile onlarınki fark olunmayacak derecede birbirine benzedi de şüphede mi kaldılar?" (IV/2974)

3) "İşte Allah böyle temsil ve tasvir yapar!" (IV/2975)

4) Bkz. Bakara/5, an:10

35. Muttakîlere va'dolunan cennetin temsili; altından ırmaklar akar, yemişleri dâim, sayesi [gölgesi] de... Bu, işte takva yolunu tutanların ukbâsı [akibeti], kâfirlerin ukbâsı ise ateş!

36. Bir de kendilerine kitab verdiklerimiz, sana indirilen bu Kur'an ile ferah duyuyorlar, Ahzâb'dan bazısını inkâr eden de var! De ki: 'Ben ancak Allah'a kulluk etmekle ve O'na şirk koşturmakla emrolundum; ben O'na davet ederim, varacağım O!'

37. Ve işte biz o Kur'an'ı, böyle arabîyyen hâkim olmak üzere indirdik! Kasem olsun ki eğer sen sana vahiyle gelen bu ilimden sonra onların hevalarına uyacak olursan, sana Allah'tan ne bir velî vardır, ne de vikaye edecek [koruyacak]!

38. Kasem olsun ki biz senden evvel de rasûller gönderdik; onlara da hem zevceler verdik, hem zürriyet! Hiçbir rasûl'ün ise, Allah'ın iznine iktiran etmedikçe bir ayet getirmek haddi değildir! Her ecel için bir yazı vardır!

39. Allah dilediğini mahv ü isbat da eder ve umm'ul-kitab O'nun nezdindedir!

40. Onlara yaptığımız vaîdin bazısını sana muhakkak göstersek de yahut seni vefat ettirsek de her halde belâğ [tebliğ] sana, hesap bizedir!

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ
وُظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٥﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا هُمُ الْكِتَابُ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنْ
الْآخِرَابِ مِنْ نَبَرٍ بَعْضُهُ قُلُوبًا أَمَرْتُ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ وَلَا أُشْرِكْ
بِهِ إِلَهَ أَدْعُوا وَإِلَهَ مَابِ ۖ ﴿٣٦﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا وَعَرَبِيًّا
وَلَنْ يُتَّبَعَ تَبَتُّلًا مَوَءَاظُ مَبْعَدٍ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ
مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ۖ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ
وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ
إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ۖ ﴿٣٨﴾ يَحْمِلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ
وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ۖ وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ
أَوْ نُوَفِّقَنَّ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ۖ ﴿٣٩﴾
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ
لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۖ ﴿٤٠﴾ وَقَدْ
مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْتُبُ
كُلُّ نَفْسٍ وَسَعْيُهَا لَكُمْ فَاذْكُرُوا لَكُمْ عُقْبَى الدَّارِ ۖ ﴿٤١﴾

41. Ya görmüyorlar mı da biz o arz'ı etrafından eksiltip duruyoruz? Ve Allah öyle hükm ü hükümet eder ki hükmünü takip edecek yoktur, hem O çok serî hesaplıdır!

42. Evet, onlardan evvelkiler de mekrettiler; fakat binnetice [sonunda] bütün mekr Allah'ındır! O bilir her nefis ne kesbediyor!? Yarın kâfirler de bilecek ki o yurdun ukbâsı [akibeti] kimin!?

1) Bkz. Bakara/2, an: 3

2) Ahzâb'dan da: 'Ehl-i Kitab'ın Rasûlullah'a karşı husumet ve düşmanlıkta birleşip, bir diğerine muhalif hizibler teşkil eden muhtelif fırkalarından da...' (IV/2996 ve Hizib için bkz. Mâide/56, an:3)

3) Bkz. Yusuf/2, an: 4

4) Haber verilen o va'd ve tehditlerden her biri bir vakit ve bir süre iledir ve her vakit ve sürenin Allah katında ayrı ayrı bir yazısı vardır! (IV/3001)

5) Krş. Alu İmran/7, an: 3

6) "Allah'a, peygamberlerine, kitaplarına, mü'minlere karşı hileler yaptılar, entrikalar çevirdiler". (IV/3005 ve bkz. Alu İmran/54, an: 2, Yusuf/102 an: 5, Ra'd/33)

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنَ مَا بِهِ
 كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ فَذَحَلَّتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمْرًا لِنُثَبِّتُ لَهُمْ
 الَّذِي آوَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا
 هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ
 بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَةٌ بِهِ الْمَوْتُ بَلَّغْتُ
 إِلَّا مَجْمُوعًا أَفَلَمْ يَأْتِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى
 النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِسَاءُ
 صَنِيعُوا قَارِعَةً أَوْ تُخَلُّ قَرِيًّا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ
 إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ أَسْتَهْزِئُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ
 فَأَمِلْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثَمَرًا أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾ أَفَمَنْ
 هُوَ أَقْوَمُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ
 أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَسْمَعُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْطِئُ مِنْ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنٌ
 لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ
 اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مَادٍ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
 وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٤﴾

29. Onlar ki iman etmişlerdir ve salih ameller işlemektedirler; ne hoş, tubâ [hayr u saadet] onların, istikbal güzelliği onların!

30. İşte seni böyle kendilerinden evvel nice ümmetler geçmiş olan bir ümmet içinde gönderdik ki onlar Rahmân'a küfredenlerken, sen onlara karşı sana vahyettiğimiz Kitab'ı okuyasın! De ki: "O Rahmân benim rabbim, O'ndan başka ilâh yok! Ben O'na dayandım, tevbem de O'nadır!"

31. Bir Kur'an, onunla dağlar yürütülse veya onunla arz parçalansa veya onunla ölümler konuşturulsa... Fakat bütün emr Allah'ın! Daha iman edenler, kâfirlerden ümidi kesip anlamadılar mı ki Allah dileyseydi elbette insanlara hep birden hidayet buyururdu!? O küfredenler, onların kendi san'atlarıyla başlarına musibet inip duracak veyahut yurtlarının yakınına konacak; nihayet Allah'ın va'di gelecek! Herhalde Allah miâdını şaşırmas [sözünden caymaz]!

32. Kasem olsun ki senden evvelki peygamberlerle istihza edildi de ben o küfredenlere bir müddet meydan verdim, sonra da tuttum ikaba çektim! O vakit ikabım [azabım] nasıl oldu?

33. Böyle her nefsin bütün kazancıyla üzerinde kâim [gözetici ve hâkim] olan zâta küfredilir mi? Tuttular Allah'a şerikler [ortaklar] koştular. De ki: 'Söyleyin bakalım onların isimlerini! Ya O'na bu arz'da bilmediği birşey mi haber vereceksiniz, yoksa mânâsı yok sırf zâhirî bir lâf mı?' Doğrusu küfre saplananlara mekirleri hoş gösterildi ve hak yolundan saptırıldılar. Her kimi de Allah saptırırsa, artık onu yola getirecek yoktur!

34. Onlara dünya [alçak] hayat'ta bir azap vardır, ahiret azabı ise elbet daha zorlu! Onları Allah'tan vikaye edecek de [koruyacak da] yoktur!

1) "Maddî-manevî bütün kudret ve tesir Allah'ındır" (IV/2990)

2) Bu kelimenin kullanımı ile ilgili olarak bkz. Mâide/14, an:1

3) Bkz. Bakara/15, an:6

4) Bkz. Âlu İmran/54, an:2

5) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

6. Ve o vakit Musa, kavmine dedi ki: 'Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın! Bir vakit sizi Âl-i Firavun'dan kurtardı, sizi azabın kötüsüne peyliyorlardı [sürüklü-yorlardı] ve oğullarınızı boğazlayıp, kadınlarınızı diri tutmak istiyorlardı ve bunda rabbinizden size azîm [büyük] bir imtihan var[dı]!’

7. Ve düşünün ki rabbiniz şöyle ilân buyurdu: 'Celâlim hakkı için, şükrederseniz elbette size artırırım ve eğer nankörlük ederseniz, haberiniz olsun ki azabım çok şiddetlidir!’

8. Musa dedi ki: 'Siz ve bütün arz'da bulunanın cemîisi [hepiniz] küfran [nankörlük] etseniz, şu muhakkak ki Allah hepinizden müstağni ve zâtında hamîd bir ganî'dir!’

9. Size önünüzden geçenlerin haberleri gelmedi mi? Kavm-i Nuh'un, Ad'ın ve Semûd'un ve daha onlardan sonrakilerin ki tafsillerini ancak Allah bilir! Onlara rasûlleri beyyinelerle [açık delillerle] geldiler de ellerini ağızlarına ittiler ve 'Biz' dediler; sizin gönderildiğiniz şeyi tanı mıyoruz ve biz, sizin bizi davet ettiğiniz şeyden kuşkuyla bir şek içindeyiz’.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدَجُّونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ٦ وَإِذْ نَادَى رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ٧ وَقَالَ مُوسَى إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَأَنَا لِلَّهِ الْعَسِيُّ هَمِيدٌ ٨ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُوءُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قُرْءَانٍ وَآيَاتِهِمْ فِي آفَافِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ٩ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِ اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّوَنَا عَمَّا كَانَتْ يَدُ آبَائِنَا فَا تُنَادُوا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ١٠

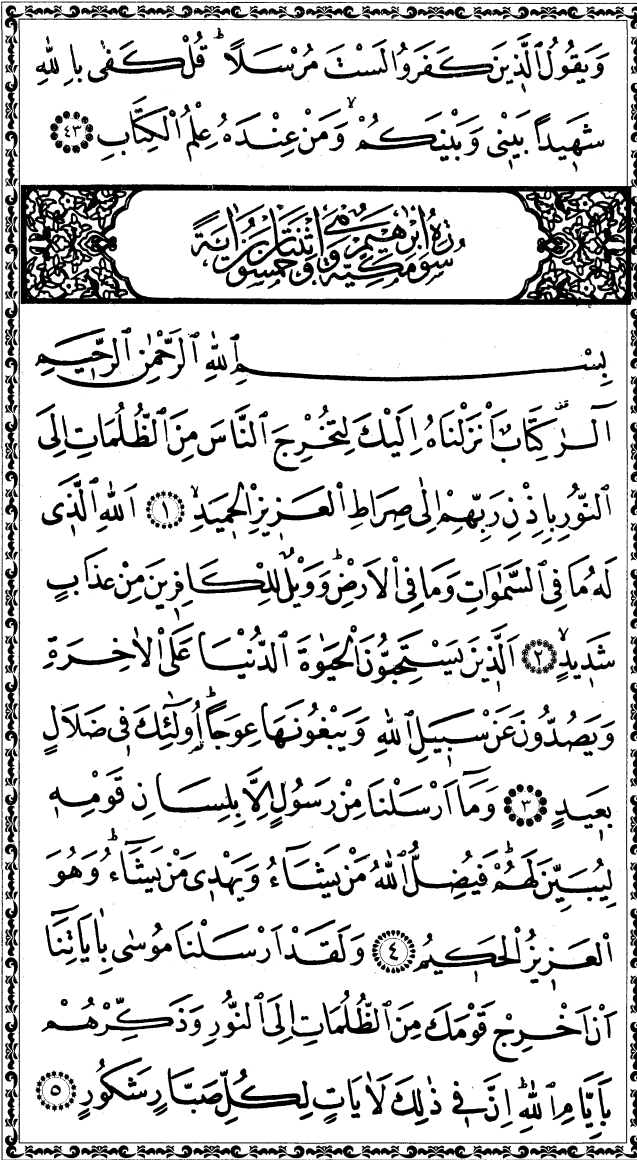
10. Rasûlleri 'Hiç' dediler; 'gökleri ve yeri yaratan Allah'ta şek [şüphe] edilir mi? O sizi günahlarınızı mağfir etmek için çağırıyor ve müsemma bir ecele [muayyen bir vakte] kadar size müsaade ediyor'. 'Siz' dediler; 'bizim gibi bir beşersiniz, bizi babalarımızın taptıklarından çevirmek istiyorsunuz. O halde bize sultası açık bir burhanı getiriniz!’

1) Bkz. Bakara/49, an:1-3

2) 'Musa dedi ki' ibaresi basımda esas alınan metinde yoktur. Dizgi sırasında düştüğünü tahmin ettiğimiz bu ibare - Kur'an'da karşılığı bulunduğu - tarafımızdan ve parentez içine alınmadan konulmuştur. [D.C]

3) 'Öfkelerinden parmaklarını ısırırlar' veya 'Bütün kuvvetleriyle o peygamberlerin ağızlarını tutmaya, onları susturmaya çalıştılar' ya da 'O peygamberlerin kendilerine uzatılan yardım ellerini ve hidayetlerini ağızlarıyla reddettiler, öpecek yerde ısırırlar'. (V/3019)

4) Bkz. Hûd/96, an:3

14. İbrâhim Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 52

Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. *Elif, Lâ, Ra.* Bir kitab ki sana indirdik, insanları rablerinin izniyle zulmetlerden [karanlıklardan] nûra çıkarasın diye; doğru[ca] O azîz- hamîd'in yoluna ki bütün izzet ve hamd O'nun/o Allah'ın ki göklerde ne var, yerde ne varsa hep O'nun! Şiddetli bir azaptan da veyl kâfirlere! Onlar ki dünya [alçak] hayat'ı sever, ahiret'e tercih ederler de Allah yolundan çevirirler ve onun eğrilmesini isterler. İşte bunlar çok uzak bir dalâl' içindedirler!

4) Ve biz her gönderdiğimiz rasûlü, ancak bulunduğu kavminin diliyle gönderdik ki onlara iyi beyan etsin; sonra da Allah dilediğini dalâlette bırakır, dilediğini de hidayete erdirir ve öyle azîz-hakîm O!

5. Celâlim hakkı için, ayetlerimizle Musa'yı gönderdik ki 'Kavmini zulûmâtta nûra çıkar ve onlara Allah günleri' ile öğüt ver diye! Şüphesiz ki bunda çok ayetler vardır; çok sabırlı, çok şükredici her kimse için!

43. O küfretmekte olanlar 'Sen bir mürsel değilsin!' diyorlar. De ki: 'Benimle sizin aranızda şahid olarak Allah yeter, bir de nezdinde kitab ilmi bulunan!'

1)'Sen Allah tarafından gönderilmiş bir rasûl/elçi değilsin!' diyorlar. (IV/3006)

2) 'Bir hüküm-i arabî olan bu Kitab, bu Kur'an, risaletime başlı başına bir delildir! Ancak bunun böyle olduğunu bilmek için Kitab'ın ilmine sahip olmak gerekir!' veya 'Hatta bundan evvelki kitaplarda (Tevrat ve İncil'de) dahi risalet-i muhammediyye'yi müjdeleyen deliller vardır. Bunları hakkıyla bilen ve ilmine sahip olup da taassuba ve hevâyâ tâbi olmayan insaf sahibi ehl-i kitab âlimleri de buna şahadet ettiler! (IV/3007)

3) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

4) Bkz. Yunus/32, an:3

5) "Tarihte ümmetlerin başından geçen ve doğrudan doğruya Allah'ın kudretini gösteren, Allah dedirten acı veya tatlı mühim olayları anlatarak öğüt ver" veya "Allah'ın nimetlerini, belâlarını hatırlatarak va'z u nasihat et!" (V/3015)

19-20. Görmedin mi Allah gökleri ve yeri hak ile yaratmış? Dilerse sizi giderir, yepyeni bir halk getirir ve Allah'a göre bu ehemmiyetli birşey değildir!

21. Bir de hepsi toplanarak Allah'ın huzuruna çıkmışlardır, zuafâ kısmı [zayıf olanlar], büyüklük taslayanlara şöyle demektedirler: 'Bizler sizlere tâbi idik; şimdi siz bizden Allah'ın azabından zerrece birşey defedebiliyor musunuz?' 'Eğer' demişlerdir; 'Allah bize hidayet verse idi, elbette sizi hidayete erdirirdik. Şimdi bizler sızlansak da sabretsek de müsavidir; bizim için kurtuluş yok!'

22. İş bitince Şeytan da der ki: 'Doğrusu Allah size hak va'di va'd buyurdu; ben de bir va'd yaptım, size yalan çıktım! Mâmafih benim size karşı bir sultam yoktu; ancak sizi davet ettim, siz de bana icabet eylediniz. O halde beni levmetmeyiniz [kınamayınız], nefislerinizi levmediniz! Ben

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ نَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ۚ فَمَا ذَكَرَكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ۚ ﴿٢٠﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنْنا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَيْنَا اللَّهُ هُدًى نَاكَ كُفْرًا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجْرُنَا أَمْ صَبْرُنَا مَا لَنَا مِنْ مَحْصِرٍ ۚ ﴿٢١﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تُلْهُمُونِي وَلَوْ مَوَّاهْتُمْ أَنْفُسَكُمْ مَا إِنَّا بِمُضِرِّكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُضِرِّ خَلْقِي كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۚ ﴿٢٢﴾ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۖ ﴿٢٣﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ۚ ﴿٢٤﴾

sizi kurtaramam, siz de beni kurtarmazsınız. Ben sizin bundan evvel beni şerik [ortak] koşmanızı tanımadım. Her halde zâlimlerin hakkı elîm [gayet acı] bir azaptır!'

23. İman edip, salih salih ameller işleyenler ise, altından ırmaklar akar cennetlere konulmuşlardır, rablerinin izniyle orada muhalled [ebedî] olarak kalacaklardır; tahiyyeleri [sağlık temennileri] orada selâm'dır!

24. Gördün â, Allah nasıl bir temsil yaptı hoş bir kelimeyi; 'hoş bir ağaç gibi ki kökü sâbit, dalı semada...

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ
إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَمَا لَنَا
أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ
عَلَىٰ مَا أَذْيَبُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّسُلُ هِيَ تَحْمِلُ جُنُوحَكُمْ مِنْ أَرْضِنَا
أَوْ لَنَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهَدِّكَنَّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسَيِّدَنَّكُمْ الْآرْضَ مِنْ بَعْدِ هَٰذَا ذَلِكُنَّ
خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَاسْتَفْخَمُوا وَخَافَ كُلُّ
جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِنْ مَاءٍ
صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَخْرُجُ وَلَا يَكَادُ يُسَيِّعُهُ ۖ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ
مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ
غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ مِثْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
إِشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا
كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾

11-12. Rasûlleri onlara 'Evet' dediler; 'biz, sizin gibi bir beşerden başka bir şey değiliz ve lâkin Allah kullarından dilediğine nimetini ihsân buyurur ve Allah'ın izni olmadıkça size bir sulta ve burhan' getirmek bizim haddimiz değildir ve hep Allah'a tevekkül etmelidir [dayanıp güvenmelidir] onun için mü'minler! Ve biz neyimize Allah'a mütevekkil olmayalım ki O bizlere yollarımızı dosdoğru gösterdi ve elbette bize yaptığınız ezalara karşı sabredeceğiz ve hep

Allah'a tevekkül etmelidir onun için mütevekkiller!

13-14. Küfredenler de' rasûllere dediler ki: 'Mutlak ve mutlak sizi toprağımızdan çıkarırız, yahut ki milletimize [dinimize] dönersiniz!' Rableri de onlara şöyle vahiy verdi ki: 'Muhakkak ve muhakkak zâlimleri ihlâk [helâk] edeceğiz ve arkalarından sizi o arz'a iskân eyleyeceğiz [yerleştireceğiz]! Bu, içte makamımdan korkana, va'idimden [tehdidimden] korkana va'dim!'

15-17. Hem fütûhat istediler, hem de haib oldu her cebbar-ı anîd! Arkasından [da] cehen-nem! Neler olacak ve irin suyundan sulanacak, yutmaya çalışacak, boğazından geçiremeyecek, her taraftan ona ölüm gelecek, halbuki ölmeyecek; arkasından da galiz [şiddetli] bir azap!

18. Rablerine küfredenlerin meseli şudur: 'Amelleri bir küle benzer ki onu fırtınalı bir günde rüzgâr şiddetle savurmaktadır; kazandıklarından hiçbir şeyelerine geçmez!' İşte budur, asıl o uzak dalâl!'

1) Bkz. Hûd/96, an:3

2) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

3) "... hem de her zorba-inatçı hüsrana uğradı, arzu ve emeline nâil olamadı".

4) Bkz. Yunus/32, an:3

تُؤْتِي كُلَّهَا كُلَّ جَيْنٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ
كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ
﴿٢٦﴾ يٰثَبِّتِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلِّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلْ اللَّهُ
مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَآحَلُّوا
قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ
﴿٢٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا
فَإِنْ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُعِيمُوا
الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَافَ ﴿٣١﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ
مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِجَرَى
فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٢﴾
السَّمْسُ وَالْقَمَرُ دَايِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

25. ...yemişlerini rabbinin izniyle her dem verir! Ve Allah insanlara böyle temsiller yapar ki kavrayıp düşünsünler!

26. Habîs [kötü] bir kelimenin temsili de habîs bir ağaç gibidir ki toprağın üstünden cüsselenmiş, kararı yoktur!

27. Allah iman edenleri hem dünya'da, hem ahiret'te sabit söz ile tesbit buyurur [dektekler]; haksızlık edenleri ise şaşırtır ve Allah ne isterse yapar!

28-29. Bakmaz mısınız onlara ki Allah'ın nimetini küfre değiştirler ve kavimlerini helâk yurduna kondurdular; cehenneme... yaslanırlar ona, o ise ne fena makardır [duraktır]!

30. Ve Allah'ın yolundan sapıtmak için, Allah'a menendler uydurdular. De ki: 'Keyfinize bakın, çünkü gidişiniz ateşedir!'

31. Söyle o iman etmiş olan kullarıma; namazı kılınlar ve kendilerini merzûk kıldığınızı şeylerden gizli ve açık infak etsinler, öyle bir gün gelmeden evvel ki onda ne alım-satım var, ne dostluk!

32-33. Allah öyle bir ilâhtır ki gökleri ve yeri yarattı ve yukarıdan bir su indirdi de onunla size rızık için türlü semereler [ürünler] çıkardı ve emriyle denizde cereyan etmek için size gemileri musahhar [emrinize âmade]kıldı, size nehirleri de müsahhar kıldı vesizin için birbiri ardınca şems ü kamer'i müsahhar kıldı, yine sizin için leyl ü nehar'ı [gece ve gündüzü] müsahhar kıldı...

1)Bkz. Bakara/243,an:2

2)Bkz. Bakara/22 ve 165,an:1

3)Krş. Bakara/3-4,an:5-6

4)Bkz. Ra'd/2,an:2;Câsiye/13,an:5

5) Krş. Bakara/164;Câsiye/13,an:5

15. Hicr Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

99 Âyettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Elif Lâm, Ra. Bu, işte sana Kitab'ın ve bir kur'an-ı mübîn'in ayetleri!

2-3. Bir zaman olur, küfredenler arzu çekerler ki müslüman olsa idiler. Bırak onları yesinler içsinler, zevk etsinler; emel kendilerini eğleye dursun, sonra bilecekler!

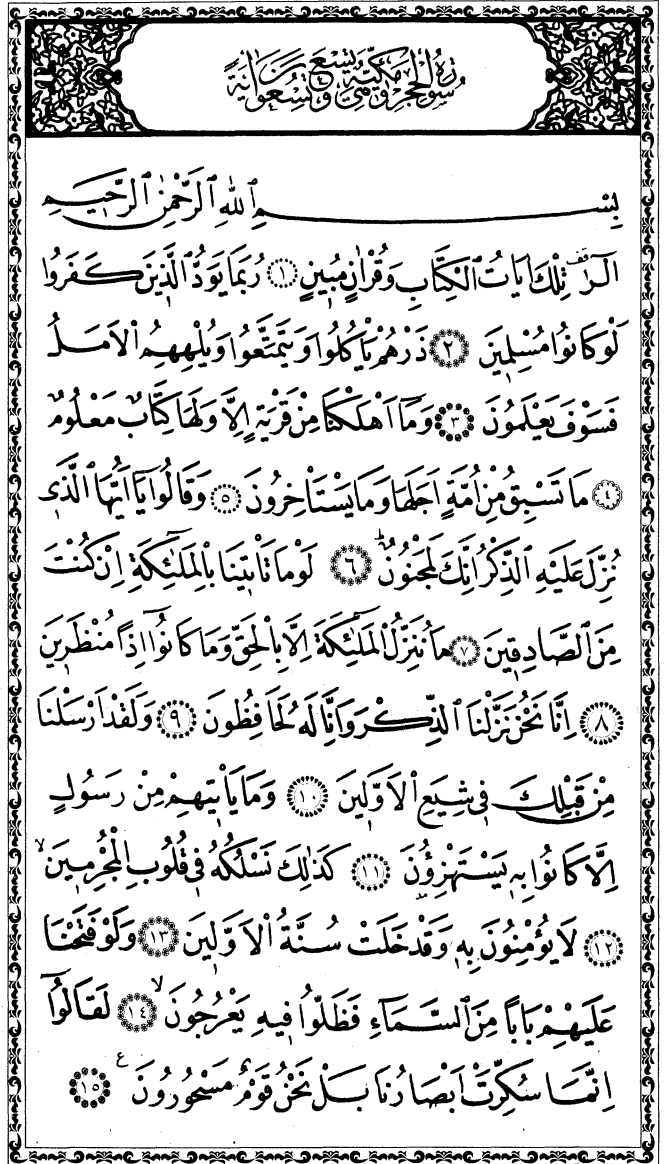
4-5. Biz hiçbir memleketi -her halde malûm bir yazısı olmak-sızın- helâk etmedik. Hiçbir ümmet ecelini ne sebkeder, ne de geri-letebilirler.

6-7. Bir de 'Ey o kendisine zikir indirilmiş olan!' dediler; 'mutlakâ sen mecnûnsun. Getirsene o melâikeyi, sâdıklardan isen!'

8-9. Biz o melâikeyi ancak hak ile indiririz ve o vakit onlara göz açtırılmaz! Şüphe yok o zikri biz indirdik biz! Her halde biz onu muhafaza da edeceğiz!

10-11. Celâlim hakkı için, senden önce evvelkilerin şîaları içinde de rasûller gönderdik ve onlara hiçbir rasûl gelmiyordu ki onunla istihza [alay] eder olmasınlar!

12-13. Biz ona mücrimlerin

kalplerinde böyle bir sülûk verimiz; ona iman etmezler, halbuki önlerinde evvelkilerin sünneti geçmiştir.

14-15. Üzerlerine semadan bir kapı açsak da orada urûc ediyor [inip çıkıyor] olsalar, diyeceklerdi ki: 'Her halde gözlerimiz döndürüldü, belki biz büyüye tutulmuş bir kavimiz!'

1) "İlahî bir sırrı muhtevî olan bu sûre, bu harfler..." (V/3037)

2) "Kur'an'ı tanımayanlar, bu Kitab'ın Allah tarafından indirilmiş olduğunu inkâr edenler..." (V/3037)

3) Malûm: unutulmaz ve gaflet olunmaz ve dolayısıyla ileri geri şaşmaz! (V/3039)

4) "O yazıda tayin edilmiş vaktinden önce helâk olmaz, geri de kalmazlar". (V/3039)

5) Kâfirler alay maksadıyla bu şekilde hitap etmişlerdir, yoksa Hz. Peygamber'e zikir indirilmiş olduğuna inandıklarından değil! (V/3040 ve krş. Şuarâ/27)

6) 'Mecnûnsun/seni cin tutmuş, delirmişsin! (V/3041)

7) 'Onu': 'O zikri/Kur'an'ı veya 'Hz. Muhammed'i'. (V/3042)

8) 'Önceki kavimler, ümmetler'. Şîa bir kimsenin arkasında izince giden taraftarları, takipçileri demektir. (VI/4060 ve krş. En'âm/159, an:1)

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤُسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ
 وَأَفْنِدُ لَهُمْ مَوَاطِنَهُمْ ۚ ﴿٤٣﴾ وَأَنذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ
 فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِزْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ
 نَّجِبْ دَعْوَتَكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ
 مِن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ۚ ﴿٤٤﴾ وَسَكَتَتْ فِي مَسَاجِدِ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمُ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ
 وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْآمَثَالَ ۚ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُم
 وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِيُزُولَ مِنْهُ
 الْجِبَالُ ۚ ﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ يَخْلِفُ وَعْدَهُ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ
 عَزِيزٌ ذُو نِقَامٍ ۚ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
 وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۚ ﴿٤٨﴾ وَتَرَىٰ الْجُرُمِينَ يَوْمَئِذٍ
 مُّقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۚ ﴿٤٩﴾ سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ طَرْدٍ وَتَغَشَّى
 وُجُوهُهُمُ النَّارُ ۚ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ
 سَرِيعُ الْحِسَابِ ۚ ﴿٥١﴾ هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا
 أَنَّنَا هُوَ الْوَاحِدُ وَلِيُنْكَرُوا لَوْلَا الْآلُ الْكَابِ ۚ ﴿٥٢﴾

43. ... Başlarını dikerek koşarlar, nazarları [bakışları] kendilerine dönmez ve yüreklerinin içi bomboş hava kesilmiştir.

44. Hem inzâr ile haber ver insanlara o azabın geleceği günü! O vakit diyecek ki o zulmedenler; 'Yâ rabbena! Bizi yakın bir ecele [süreyle] tehir buyur [da] davetine icabet edelim ve peygamberlerin izince gidelim!' Hani ya bundan evvel yemin etmiş değil miydiniz, sizin için zeval yoktu ya?

45. Siz de o kendilerine zulmedilmiş olanların meskenlerine sâkin oldunuz [yerleştiniz]; onlara nasıl yaptı ise, sizce tebeyyün etti [açığa çıktı] ve size emsâl gösterdik.

46. Filhakîka onlar mekirlerini yaptılar, Allah indinde de onlara mekir var, isterse onların mekirleri dağları yerinden oynatacak olsun!

47. O halde sakın Allah'ı, peygamberlerine olan va'dine hulf eder [sözünden cayar] sanma! Şüphesiz Allah azîz'dir, intikamı vardır!

48-51. O gün ki arz başka arz'a tebdîl olunur, semavat da... ve hep o vâhid-kahhâr olan Allah için fırlarlar; ve görürsün mücrimleri o gün, birbirlerine çatılı çatılı bukağılardadırlar, gömlekleri katran ve yüzlerini ateş kaplıyor; çünkü Allah her nefsi kazandığıyla cezalandıracak! Haberiniz olsun ki Allah'ın hesabı serîdir!

Bu, işte insanlara belîğ bir tebliğdir; hem bununla inzâr edilsinler, hem O'nun ancak bir tek ilâh olduğunu bilsinler, hem de öğüt alsın akl ü vicdanı temiz olanlar!

1) Bkz. Bakara/6, an:1

2) Krş. Ra'd/42, an:6

3) Yani kıyamet kopar, bu dünya'nın arz ve semavâtı yerine ahiret'in arz ve semavâtı kurulur. (V/3032)

32. 'Yâ İblis!' dedi; 'sen niye secde edenlerle beraber olmadın?'

33. 'Benim' dedi; 'bir salsâl'den, bir mesnûn balçıktan yarattığın bir beşere secde etmem kabil [mümkün] değildir!'

34.35. 'O halde' dedi; 'çık oradan, çünkü sen racîmsin [kovuldun] ve bu lânet, ceza gününe kadar üzerindedir'.

36. 'Rabbim!' dedi; 'öyle ise, bana onların ba'solunacakları [dirilecekleri] güne kadar mühlet ver'.

37-38. 'Haydi' dedi; 'sen vakt-i malûm gününe kadar mühlet verilenlerdensin'.

39-40. 'Rabbim!' dedi; 'beni azdırmana [karşılık] kasem ederim ki her halde ben onlar için arz'da tezyinât yapacağım ve hepsini igvâ edeceğim [azdıracağım]; ancak içlerinden ihlâs verilen kulların müstesna!'

41-42. 'Bu' dedi; 'bir cadde, taahhüd ederim dosdoğru! Hakikat o kullarım, senin onlar üzerine bir sultan [kudret ve saltanatın] yoktur, ancak azgınlardan sana uyanlar başka!'

43-44. Elbet bunların da hepsinin mev'idleri [varacakları yer] şüphesiz cehennem; onun yedi kapısı vardır, her kapıya onlardan bir cüz-i maksum!'

45-48. Elbette muttakîler cennetler, pınarlar içinde! 'Girin onlara, selâmetle emînemîn!' Sînelerindeki

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَوْ كُنْتُ
لَا سَجْدَ لِشَيْءٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلَافٍ مِنْ دُونِ الْمَسْنُونِ ﴿٣٣﴾
قَالَ فَخُذْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ أُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ
مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾ إِلَى يَوْمِ الْوَعْدِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ إِنَّمَا
أَعُوذُ بِكَ أَنْ يُرْسِلَ إِلَيَّ مِنْ أَرْضِ الْوَعْدِ وَلَا أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَعَلْنِي
إِلَّا عَبْدًا ذَاكَ مِنْهُ لَخَلَّصِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ
مُسْتَقِيمٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا
مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿٤١﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٢﴾
لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمُ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٣﴾
إِنَّا لَنُنْفِقُ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٤﴾ أَذْخُلُوهَا بِسَلَامٍ
إِئْمِينَ ﴿٤٥﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ
مُقَابِلِينَ ﴿٤٦﴾ لَا يُسْأَلُهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٧﴾
يَنْجِي عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّ عَذَابِي
مَوْءَلَعَذَابٍ أَلِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥٠﴾

kinleri soymuşuzdur da ihvan [dostlar, ahabblar] olarak köşkler üzere karşı karşıya otururlar. Orada kendilerine hiçbir zahmet dokunmaz, onlar oradan çıkarılacak da değildirler.

49-50. Haber ver kullarıma ki hakikat ben, benim öyle gafûr, öyle rahîm! Bununla beraber azabım da azab-ı elîm [gayet acı bir azap]!

51. Hem onlara İbrahim'in misafirlerinden bahset!

1) Bkz. Hicr/26, an: 5

2) Bkz. Hicr/17, an:1

3) "... ki her kapı için onlardan (o azgınlardan) bir cüz taksim olunmuştur". (V/3065)

4) "Muttakîler/Şeytan'a uymaktan sakınanlar, küfür ve isyandan korkanlar". (V/3066 ve krş. Bakara/2, an: 3)

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ۝۱۶ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۝۱۷ إِلَّا مِنْ شَرِّقِ السَّمْعِ فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ مُبِينٌ ۝۱۸ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ۝۱۹ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ۝۲۰ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ۝۲۱ وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَاحٍ قَانِئِينَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ۝۲۲ وَأَنَا الْغَنِيُّ وَبِئْتُ وَخَلُّوا رِثُونَ ۝۲۳ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ۝۲۴ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يُخَشِّرُهُمْ أَيْنَ يَكُونُ عَلَيْهِمْ ۝۲۵ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝۲۶ وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ ۝۲۷ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝۲۸ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۝۲۹ فَسَجَدَ الْمَلَأِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ۝۳۰ إِلَّا إِبْلِيسَ ابْنِي أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝۳۱

16-18. Şânım hakkı için, biz semada burçlar yaptık ve onu ehl-i nazar [bakanlar] için tezyin eyledik [süsledik, donattık], hem onu her şeytan-ı racim'den hıfzettik [koruduk]; ancak kulak hırsızlığı eden olur, onu da parlak bir şihab [açık bir alev] takip etmektedir.

19-20. Arz'ı da meddettik ve ona ağır baskılar bıraktık ağır baskılar bıraktık ve onda mevzun bir şeyden

bitirdik; hem sizin için, hem sizin râzıkı olmadığınız kimseler için onda geçimlikler husûle getirdik!

21. Hiçbir şey yoktur ki bizim yanımızda hazineleri olmasın; fakat biz onu ancak malûm bir miktar ile indiririz.

22. Bir de aşılایıcı rüzgârlar gönderdik de semadan bir kadr [ölçü] ile bir su indirip sizi onunla suvardık. Onu hazinelerde tutan da siz değilsiniz.

23. Her halde biz mutlak hem bir hayat veririz, hem öldürürüz, hepsine vâris de biziz!

24-25. Kasem olsun ki içinizden öne geçmek isteyenler de malûmumuz, geri kalmak isteyenler de malûmumuz ve hakikat rabbin, O onları hep haşredecek; hakikat, O hakîm'dir, alîm'dir!

26-27. Filhakika biz insanı bir salsâl'den [kuru çamurdan], mesnûn bir balçıktan yarattık! Cann, onu da bundan evvel nâr-i semûm'dan yaratmıştı!

28-29. Ve düşün o vakti ki rabbin melâikeye 'Ben' demişti; 'salsâl'den, mesnûn bir balçıktan bir beşer halke-deceğim [yaratacağım]. Binaenaleyh onu tesviye ettiğim [muntazam bir insan kıvamına koyduğum] ve içine ruhumdan nefh eylediğim [üflediğim] vakit, derhal onun için secdeye kapanın!

30-31. Onun üzerine melâike, hepsi toptan secde ettiler; ancak İblis secde edenlerle beraber olmaktan ibâ eyledi [kaçındı]!

1) *Racim*: a) Şeytan *racim*dir; atar, indî hükümler verir, gayb taşlar, yalan söyler, iftira eder, sözü geçen müstehziler gibi söver, tahrik eder, fırsat bulursa haksızca katleder. b) Şeytan *mercûmdur*; tardedilmiş, lânetlenmiştir, taşlanmış, kovalanmış, kovulmuştur. (Bkz. V/3048-3049)

2) 'Sündürüp serdik/yaydık döşedik'. (V/3052 ve krş. Ra'd/3)

3) 'Mütenasib' veya 'tartılı'. (V/3052)

4) 'Yağmur yağdırdık da onu size sunduk'. (V/3052)

5) *Mesnûn*: mütegayyir/değişken, mahkûk/sürtülmüş, kazınmış, masbûh/dökülmüş, musavver/bir sûret ve misâl üzere şekil verilmiş. Diyebiliriz ki *Hâme-i Mesnûn* insan tohumu olan nutfedir. Filvâki nutfeye her mânâsıyla *mesnûn*'dur! (V/3056/3058)

6) "*Cinn* cinsini teşkil eden gizli mahlûku da şiddetli *sam* ateşinden yaratmıştık". *Nâr-ı Semûm*: nüfuz edici, zehirleyici, yakıcı ateş. (V/3059)

71. [Lût] 'Ta şunlar kızlarım, eğer yapacaksınız!' Dedi.

72-77. Rasûlüm! Ömrüne kase m olsun ki hakîkaten onlar sarhoşlukları içinde ne halt ettiklerini bilmiyorlardı. Derken işrak vaktine girdikleri sırada, bunları o sayha tutuverdi, derhal şehirlerinin üstünü altına getiriverdik ve üzerlerine sicil'den taşlar yağdırdık. Elbette bunda fıkır u firaseti olanlara ayetler var! Hem o harabe yol üstünde duruyor. Elbette bunda iman olanlar için bir ayet var!

78-79. Hakîkaten ashab-ı eyke de zâlimler idi, onlardan da intikam aldık; ikisi de apaçık önde bulunuyor!

80-84. Hakîkaten ashab-ı hicr dahi peygamberleri tekzîb ettiler ve biz onlara ayetlerimizi vermiştik de ondan i'raz ediyorlardı [yüzçeviriyorlardı]; dağlardan emniyetli emniyetli evler yontuyorlardı. Bunları da sabahleyin sayha tutuverdi de o kesbedegeldikleri şeylerin kendilerine hiç faydası olmadı!

85-86. Öyle ya, biz semavât u arz'ı ve mabeynlerini [aralarındakileri] ancak hak ile halkettik [yarattık] ve elbette Saat muhakkak gelecek! Şimdi sen safh-ı cemil ile [güzel bir suretle] muâmele et; çünkü rabbin, O öyle hallâk, öyle alîm!

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَنَّا إِنْهُنَّ لَفِي سَكْرَتِهِنَّ
يَعْمُونَ ﴿٧٢﴾ فَآخَذْنَهُنَّ الصُّحُفَ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا عَلَيْهِنَّ
سَافِلَهُنَّ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِنَّ حِجَارًا مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّمُتَوِّسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّا لَنَسْبِيلٌ مَّقِيمٌ ﴿٧٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً
لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ لَّيْلِكُمْ لَنَظَّالِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَاتَّقِنَا
مِنْهُمُ وَإِنَّهُمْ لِبَاسِمَاءٍ مِّبِينٍ ﴿٧٩﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ
الرُّسُلَ ﴿٨٠﴾ وَآتَيْنَاهُمُ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا
يَخُونُ مِّنَ الْجِبَالِ يَبُوءَانَا آمِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَآخَذْنَهُمُ الصُّحُفَ مُضْجِبِينَ
﴿٨٣﴾ فَسَاغْنِي عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَا خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ
لَآيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ
الْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ
الْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾ لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا
مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ
إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَا أَنزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾

87-89. Celâlim hakkı için, sana Seb'a Mesânî'yi ve Kur'an-ı Azîm'i verdik. Sakın o kâfirlerden bir takımlarını zevkyâb ettiğimiz şeylere göz atma ve onlara karşı mahzun olma da mü'minlere kanadını indir ve de ki: 'Haberiniz olsun ben, o nezîr-i mübînim ben!'

90. Tıpkı indirdiğimiz gibi o taksimcilere...

1)Bkz. Hûd/78, an:2

2)Bkz. Hûd/81

3)Bkz. Hûd/82-83, an: 1

4)Eyke (Leyke gibi) sık, birbirine karışmış ağaç demektir. de Ashab-ı Eykede Ashab-ı Medyengibi Hz. Şuayb'ın içlerinden çıkmış olduğu bir kavimdir ki yerleri ağaçlık olduğundan bu isimle anılmaktadır. (V/3071)

5) "O güvendikleri sanatlar, kuvvetler, uğraşıp kazandıkları servetler, yaptıkları evler, kaleler hiçbir şeye yaramadı". (V/3072)

6) "Kemâl-i tevazu ve şefkat ile onları yanıma al". (V/3077)

7) "Allah'ın azabından korkutmakla görevli, hak ve hakikati beyan eder bir uyarıcıyım!" (V/3077)

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ

﴿٥٧﴾ قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلَيْهٖ ﴿٥٨﴾ قَال

أَبَشِّرْهُنَّ عَلَىٰ أَن سَتَىٰ لَكُم بَشِيرٌ ﴿٥٩﴾ قَالُوا بَشِّرْنَا بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾ قَالُوا وَمَن

يَقْطَعُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الصَّالُونَ ﴿٦١﴾ قَالُوا خَطْبُكُمْ

أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ مِجْرَمِينَ ﴿٦٣﴾

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَنَجِّيهِمْ أَجْمَعِينَ ﴿٦٤﴾ إِلَّا أَمْرَانَهُ قَدْ زَنَّا إِنَّهَا

لَمِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦٦﴾ قَالُوا لَكُمْ

قُوَّةٌ مِّمَّنْ كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كُنتُمْ فِیهِ تَمْتَرُونَ ﴿٦٨﴾

وَآتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَنَا الصَّادِقُونَ ﴿٦٩﴾ فَاسْرِ يَا هَٰذَا بِقِطْعٍ

مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْقَیْكَ مِنْهُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا

حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٧٠﴾ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَٰلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَٰؤُلَاءِ

مَقْطُوعٌ مُّضْمَرٌ ﴿٧١﴾ وَجَاءَ أَمْرُ الْمَدِينَةِ بِشَبَابٍ ثَلَاثِينَ ﴿٧٢﴾

قَالُوا لَٰكِن هَٰؤُلَاءِ ضَلُّوا سَبِيلًا وَلَا تَفْضَحْنَهُمْ وَلَا تَقُولُوا لَهُمْ

وَلَا تُخْرَجُونِ ﴿٧٣﴾ قَالُوا وَلَمْ نَنهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٤﴾

52. O vakit ki yanına girdiler de 'selâm' dediler. 'Biz' dedi; 'sizden cidden korkuyoruz'.

53. 'Korkma!' dediler; 'biz sana alîm bir oğul tebşîr ediyoruz [müjdeliyoruz]'.

54. 'Beni mi' dedi; 'tebşîr ettiniz? Bana ihtiyarlık gelip çatmışken artık beni ne suretle [nasıl] tebşîr edersiniz?'

55. 'Seni' dediler; 'emr-i hak ile tebşîr ettik, onun için ümidi kesenlerden olma!'

56. 'Rabbinin rahmetinden' dedi; 'sapkınlardan başka kim ümit keser?'

57. 'Ey mürseller [elçiler]!' dedi; 'bunu müteakib [bundan sonraki] memuriyetiniz nedir?'

58-60. 'Haberin olsun!' dediler; biz mücrim bir kavme gönderildik; ancak Âl-i Lût müstesna! Biz onların hepsini behemehal [muhakkak] kurtaracağız. Ancak karısını takdir ettik, o muhakkak kalacaklardandır'.

61-62. Bunun üzerine vaktâ ki Âl-i Lût'a mürseller geldiler, [Lût] 'Siz' dedi; 'cidden ürkülecek bir kavimsiniz!'

63-65. 'Yok' dediler; biz sana onların şekkedip [kuşkulanıp] durduklarını getirdik ve sana emr-i hak ile geldik, emin ol biz sâdıklarız! Hemen gecenin bir kısmında ehlini yürüt ve sen arkalarından git ve içinizden hiçbir kimse ardına bakmasın. Emrolunduğunuz yere geçin gidin!'

66. Ona kat'î olarak şu emri vahyettik: 'Sabaha çıkarlarken şunların arkaları katiyyen kesilecek!'

67. Şehir ahâlisi de haber alıp keyif içinde gelmişlerdi.

68-69. 'Amanın!' dedi; 'onlar benim misafirlerim, artık beni [rezil] rüsvay etmeyin, Allah'tan korkun, beni utandırmayın!'

70. 'Seni' dediler; 'âlemden [başkalarının işine karışmaktan] nehyetmedik mi?'

وَتَحْمِلُ أَسْفَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَمْ تَكُونُوا بِالْغَيْبِ إِلَّا يَشِقُ
 الْإِنْفُسُ أَنْ رَتَّبَكُمْ لِزُؤْفٍ رَجِيمٍ ٧ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ
 وَالْحُمْرَ لَتَرْكَبُوها وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٨ وَعَلَى اللَّهِ
 قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ
 ٩ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ
 شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ١٠ يُنبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ
 وَالْخَيْلَ وَالْإِبْرَاقَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ
 لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ١١ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ
 وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالْجُومُ مُسَخَّرَاتٌ
 بِأَمْرِ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ١٢ وَمَا ذَرَأَا
 لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً
 لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ١٣ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ
 لَكُمْ شُرَاكًا فَمِنْ تَحْتِهَا يُسْرَىٰ وَتَسْخَرُ جُودًا مِنْهُ حِلْيَةً
 تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلَ يَمُوجُ فِيهِ وَنَبْعًا يُفْجَرُ
 مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ١٤

7. ... Ağırılıklarınızı da yüklenir, canlarınızın yarısını tüketmeden varamayacağınız beldelere kadar götürürler. Her halde rabbiniz size çok ra'fetli [şefkatli], çok merhametli!

8. Hem binesiniz diye, hem de zînet olarak atları, katırları, merkepleri de yarattı ve bilemeyeceğiniz daha neler yaratacak!

9. Yolu doğrultmak da Allah'a aittir, ondan sapan da var. Mâmafih Allah dilese hepinizi hidayette kılardı.

10-11. O, odur ki semadan bir su indirdi, size ondan bir içecek var, yine ondan bir ağaç ki onda hayvan yayarsınız. Onunla size ekin, zeytin, hurmalıklar, üzüm, tür-lüsünden meyveler bitirir. Elbette bunda tefekkür edecek bir kavim için bir ayet var!

12. Hem sizin için geceyi ve gündüzü ve şems u kamer'i teshîr buyurdu; bütün yıldızlar da O'nun emrine müsahhardır-lar [âmâdedirler]. Elbette bunda akıllı olan bir kavim için ayetler var!

13. Daha sizin için arz'da muhtelif renklerle yarattıkları neler var! Elbette bunda tezekkür edecek bir kavim için bir ayet var!

14. Yine odur ki O, denizi teshîr etmiştir [emrinize vermiştir] ki ondan taze bir et yiyersiniz ve içinden giyeceğiniz bir zinet çıkararsınız! Gemileri de görürsün ki onda yara yara akar giderler, hem fazlından nasip arayasınız diye, hem de gerek ki şükredesiniz!

1) Bkz. Bakara/ 143, an: 3

2) Bkz. Ra'd/2, an: 2

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ۙ قَوْمًا لَّنَسْتَلْهُمْ أَجْمَعِينَ ۙ
 عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۙ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ
 عَنِ الْمُشْرِكِينَ ۙ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ۙ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ
 مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۙ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ
 صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۙ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
 مِنَ السَّاجِدِينَ ۙ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ۙ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سُبْحَانَكَ يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنِّي أَمَرَ اللَّهُ فَلَا تَسْجُدُوا لِمَا يَشْرِكُونَ ۙ يُنَزَّلُ
 الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۙ أَنَا نَذِرُوا
 أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ۙ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
 تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۙ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ ۙ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ
 مُبِينٌ ۙ وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا
 تَأْكُلُونَ ۙ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ۙ

91-93. ...O Kur'an'ı kısım kısım tefrik edenlere ki rabbin hakkı için, biz onların hepsine mutlak ve muhakkak soracağız/onları bütün yaptıklarından mesûl tutacağız!

94-96. Şimdi sen her ne ile emrolunuyorsan, kafalarına çatlat ve müşriklere aldırma! Her halde biz sana [senin için] o müstehzîlerin hakkından geliriz. Allah ile beraber diğer ilâh tutan o herifler yarın bilirler!

1) 'Onları bütün yaptıklarından mesûl tutacağız!' cümlesi metne *Tefsir*'den istifadeyle tarafımızdan ve parantez içine alınmaksızın konulmuştur. Çünkü basımda esas aldığımız metinde 93. Ayetin (ammâ kânû ya'melûn) çevirisi olan 'bütün yaptıklarından' cümlesi yoktur. Metnin akışını bozmamak ve farklı bir yoruma da bu vesileyle işaret edebilmek maksadıyla, *Tefsir*'deki cümle olduğu gibi iktibas edilmiştir. (Bkz. V/3077-3078) [D.C]

2) Bkz. Bakara/14-15, an:5-6

3) Burada *Ruh* ile *vahiy* murad olunmaktadır. (V/3084)

4) En'âm/143-144 ayetlerinde tafsîl olduğu üzere erkeği ve dişiyle koyun, keçi, sığır, deve; en'âm denilen davar. (V/3087)

97-99. Celâlim hakkı için, biliyoruz ki onların tefevvühatına [münasebetsiz sözlerine] senin cidden göğsün daralıyor. O halde rabbine hamd ile tesbih et ve secde-kârlardan ol ve rabbine kulluk yap, tâ sana o yakîn [ölüm] gelene kadar!

16. Nahl Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

128 Âyettir.

Bismillahirrahmânirrahim

1. Allah'ın emri geldi, sakın onu isti'cal etmeyin [acele istemeyin]! O sübhân, onların şirklerinden münezzeh, yüksek, çok yüksek!

2. Kullarından dilediğine, emrin-den Ruh ile melâike [elçiler] indiriyor da buyuruyor ki şu hakîkati bildirin: 'Benden başka ilâh yok, hemen bana [sığınıp] korunun!'

3. Gökleri ve yeri hak ile yarattı; O onların şirkinden yüksek, çok yüksek!

4. İnsanı bir nutfeden yarattı. Bir de bakarsın o, natûk bir muhassım [çenebaz bir tartışmacı] kesilmiş-tir!

5-6. En'âm'ı da yarattı; sizin için onlarda bir ısınlılık ve bir takım menfaatler vardır, hem onlardan yersiniz. Akşam getirir, sabah salarken onlarda sizin için bir cemâl [güzellik] de vardır...

27. Sonra kıyamet günü onları [rezil] rüsvay edecek ve diyecek; 'Hani nerede o sizin haklarında şikâk çıkarıp [çekişip] durduğunuz şeriklerim?' Kendilerine ilim verilmiş olanlar dediler ki: 'Hakikat bütün sefalet ve zillet bugün kâfirlerin üstündedir!'

28. Onlar ki melekler onları nefislerinin zâlimleri olarak kabzederek [vefat ettirirler] de o vakit bakarsın şöyle diyerek teslim olmuşlardır: 'Biz bir kötülükten [dolayı] yapmıyorduk!' Hayır! Allah sizin ne maksatla yapıyordu-ğunuzu tamamen biliyor!

29. "Onun için, girin bakalım cehennemın kapılarına içinde kalmak üzere!" Bak artık mütekebbirlerin[büyüklenenlerin, kibirle-nenlerin] mevkîi ne fena!

30. Allah'tan korkup korunanlara ise 'Rabbınız ne indirdi?' denildiğinde 'Hayır!' demişlerdir. Bu dünyada güzel iç yapanlara güzel bir mükâfat var ve elbette ahiret yurdu daha hayırlıdır! Muttakîlerin yurdu da ne hoş!

31-32. Adn cennetleri; ona girecekler, altından nehirler akar, onlara orada ne isterlerse var! İşte Allah muttakîler'e böyle mükâfat eder! Onlar ki melekler onları hoş

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْرِجُهُمْ وَيَقُولُ أَيُّ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تُشَاكُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ
وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝٢٧ الَّذِينَ نَفَقُوا فِيهِمْ لَكُمُ ظِلْمُ
أَنْفُسِهِمْ فَاقْلُوبُوا لَكُمْ نَعْمَلْ مِنْ سُوءِ بَلَىٰ إِنْ آتَىٰ اللَّهُ عَلَيْهِ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝٢٨ فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَلَيْتُمْ شَتَّىٰ الْمُنْكَرِينَ ۝٢٩ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ
رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ
وَلَا أَرَا الْآخِرَةَ خَيْرٌ وَلَنْعَمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ۝٣٠ جَنَّاتُ عَدْنٍ
يَدْخُلُونَهَا يُجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ
كَذَٰلِكَ يُخْرِجُهُمُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ۝٣١ الَّذِينَ نَفَقُوا فِيهِمُ الْمَلَكُ
طَبِيبٌ يَقُولُ لِلَّذِينَ نَفَقُوا عَلَيْهِمْ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
۝٣٢ مَلِكٌ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ
رَبِّكَ كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ
وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝٣٣ فَاصْبِرْ لَهُمْ سَبْعَ
مِائَةِ أَوْ حَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِشَتَّىٰ يُسْتَهْزِئُونَ ۝٣٤

hoş kabzederek; 'Selam size, girin cennete; çünkü çalışıyordunuz!' Derler.

33-34. O kâfirler başka değil, ancak kendilerine o meleklerin gelmesine veya rabbinin emri[nin] gelmesine bakarlar onlardan evvelkiler de böyle yaptılar ve onlara Allah zulmetmedi ve lâkin kendileri nefislerine zulmediyorlardı; onun için amellerinin fenalıkları başlarına musibet oldu ve o istihza ettikleri şey kendilerini sarıverdi.

1) Bkz. Bakara/2, an: 3

2) Bkz. Bakara/15, an: 6

وَالَّذِينَ فِي الْأَرْضِ رَوَّاسًا أَن يُقَيِّدَ بِهِمْ وَأَنهَارًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ وَعَلَامَاتٍ وَبِالْبَحْرِ مُرِيهَتَدُونَ ﴿١٧﴾ آمَنَّا
بِخَلْقِكُمْ كَمَا لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٨﴾ وَإِن تَعْدُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّا اللَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا تَسْرُونَ وَمَا تَعْلَنُونَ ﴿٢٠﴾ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢١﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا
يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٢٢﴾ أَلَمْ تَكُ إِلَٰهًا وَاحِدًا فَالَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُم مُّنْكِرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٣﴾
لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ أَنَّهُ لَاجِبٌ
لِّلْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٢٤﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمَ مَاذَا أُنْزِلَ رَبُّكُمْ قَالُوا
أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾ لِيُحْجِلُوا آوَارَهُمْ كَمَا مِلَّةَ
يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَمِنَ آوَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا
سَاءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٢٦﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَاثَى
اللَّهُ بُنِيَآهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَيَّتُهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٧﴾

15-16. Hem arz'da ağır baskılar bıraktı ki sizi çalkar [sarsar] diye, hem de nehirler ve yollar, gerek ki doğru gidesiniz; ve alâmetler, yıldızla da onlar yol doğrulturlar!

✱ 17-19. İmdi yaratan yaratamayana benzer mi? Artık siz bir tezekkür etmez misiniz? Halbuki Allah'ın nimetini saysanız, ihsâ edemezsiniz [saymakla bitiremezsiniz]! Her halde Allah çok gafûr, çok rahim'dir! Hem Allah, neyi sır tutar, neyi ilân ederseniz hepsini bilir.

20-21. Allah'tan başka yalvardıklarınız ise hiçbir şey yaratamazlar; halbuki kendileri yaratılıp duruyorlar. Hep ölüdürler, bizzat hayy [diri] değildirler, ne zaman ba'soluna-caklarına da [diriltileceklerine de] şuurları yoktur!

22-23. İlâhınız bir tek ilâhtır! Öyle iken ahiret'e inanmayanlar kendilerini büyüştüklerinden dolayı kalpleri münkirdir. Şüphe yok ki Allah onların ne gizlediklerini, ne açıkladıklarını hep bilir! Her halde O, kibirleyenleri sevmez.

24-25. Onlara 'Rabbiniz ne indirdi?' denildiği vakit de 'Eskilerin masalları!' dediler; şunun için ki kıyamet günü kendi vebâllerini kâmilten yüklendikten başka, ilimsizlikleri yüzünden idlâl ettikleri [saptırdıkları] kimselerin vebâllerinden bir kısmını da yükleyecekler. Bak ne fena yük yükleniyorlar!

26. Evet, onlardan evvelkiler hileler kurmuşlardı, Allah da kurdukları bünyana [binaya] kaidelerinden [temellerinden] geldi de sekif [tavan] tepelerinden üzerlerine çöktü ve azap kendilerine duyamayacakları cihetten geldi!

1) Krş. Enbiya/31

2) Bkz. Tâhâ/7, an:3

3) Bkz. En'am/25, an:3

43-44. Senden evvel de rasûl [elçi] olarak başka değil, ancak kendilerine vahy veriyor idiğimiz erler göndermişsinizdir; ehl-i zikr'e sorun bilmiyorsanız! Beyyinelerle ve kitaplara... Sana da bu zikri indirdik ki kendilerine indirileni nâsa [insanlara] anlatasın ve gerek ki tefekkür edeler!

45-47. Ya şimdi eman mı buldu o kimseler, o fenalıkları yapmak için hile kurup duranlar, Allah'ın kendilerini yere geçirmesinden veya hatır ve hayallerine gelmez cihetlerden kendilerine azap gelivermesinden veya dönüp dolaşırlarken kendilerini yakalayıcı vermesinden -ki onlar âciz bırakacak degillerdir- yahut da kendilerini korkuta korkuta, eksilte eksilte alivermesinden? Demek ki rabbiniz çok ra'fetli [şetkatli], çok merhametli!

48. Ya görmedilerde mi? Herhangi bir şeyden Allah'ın yarattığına bir baksalar â, gölgeleri sağ ve sollarından sürünerek Allah'a secdeler ederek döner dolaşır?

49-50. Hem göklerde ne var, yerde ne varsa hepsi Allah'a secde eder -gerek dâbbe [canlılar] kısmından olsun ve gerek melâikeve bunlar kibirlenmezler, fevklerinden [üstlerinden] rablerinin mehâfetini [korkusunu] duyarlar ve her ne emrolunurlarsa yaparlar.

51. Allah da buyurmuştur ki: 'İki ilâh tutmayın, O ancak bir ilâhtır; onun için benden, yalnız benden korkun!'

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَشَاءُ أَهْلُ
الذِّكْرِ أَنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا
إِلَيْكَ الذِّكْرَ الْبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٤٤﴾ أَمَّا مِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السِّيَّاتِ أَنْ يَخِيفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ
فِي قُلُوبِهِمْ فَسَأْمُرُ بِمُخِيزٍ ﴿٤٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ
رَبَّكُمْ لَرِؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٤٧﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَتَفَتَّحُونَ ظُلُومَهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ
﴿٤٨﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ
وَالْمَلَائِكَةِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾ وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ
إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ الْوَاحِدِ فَإَيَّاءُ فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ
فَنْ لَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ إِذَا كُشِفَ
الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

52. Hem göklerde, yerde ne varsa O'nun! Din de daima O'nundur! Öyle iken siz Allah'ın gayrisinden mi korkuyorsunuz?

53-54. Hem sizde nimet nâmına her ne varsa hep Allah'tandır! Sonra size keder dokunduğu zaman da hep O'na feryad edersiniz; sonra sizden o kederi açtığı zaman da içinizden bir kısmı derhal rablerine şirk ederler [ortak koşarlar]...

1) 'Beyyinelerle ve kitaplara' ibaresindeki *ba* edatı daha önce geçen 'erselna' fiiline müteallıktır: "Beyyinelerle ve kitaplara göndermişsinizdir". (V/3099)

2) Bkz. Bakara/143, an:3

3) Krş. Bakara/243, an:2

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ
نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾
وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ
الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٦﴾ إِنَّ تَحْرِيزَ عَلَى هُدًى فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي
مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٧﴾ وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
آيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مِنْ مِثْلِهِ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنْ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ لَيْسَ لَهُمُ الَّذِي يُخَسِّلُونُ
فِيهِ وَلَيْعَلَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ﴿٣٩﴾ إِنَّمَا
قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾
وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَبْوِّسَهُمْ
فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ لَآخِرَةٍ أَكْبَرُ لَكُمْ أَنْ تَعْلَمُوا
الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤١﴾

35. Bir de müşrikler dediler ki: 'Allah dileseydi ne biz, ne atalarımız O'ndan başka hiçbir şeye tapmazdık ve O'nsuz hiçbir şey tahrim etmezdik [haram kılmazdık]!' Bunlardan evvelkiler de böyle yaptılar; buna karşı Peygamber'in vazifesi ancak açık bir tebliğden ibarettir.

36. Celâlim hakkı için, biz her ümmette 'Allah'a ibadet edin ve Tağut'tan ictinab eyleyin [kaçırın]!' diye bir rasûl ba'settik [çıkardık]; sonra içlerinden kimine Allah hidayet nasip etti, kiminin de üzerine dalâlet hak oldu! Şimdi yeryüzünde bir gezin de bakın peygamberleri

tekzîb edenlerin [yalanlayanların] akibeti nasıl oldu?

37. Sen onların hidayet bulmalarına haris [düşkün] isen, [bil ki] her halde Allah, dalâlette bırakacağı kimselere hidayet vermez, onların yardımcıları da yoktur!

38-39. 'Allah ölen kimseyi ba'setmez [diriltmez]!' diye olanca yeminleriyle Allah'a kâsem de ettiler. Hayır ba'sedecek! Bu O'nun taahhüd buyurduğu hak bir va'd ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler! Ba'sedecek ki onlara ihtilâf ettikleri hakkı anlatsın ve onu inkâr edenler kendilerinin yalancı olduklarını bilsinler!

40. Bizim herhangi birşey için sözümüz, onu murad ettiğimiz zaman sade ona şöyle dememizdir: *O!* Hemen oluverir.

41. Allah uğrunda zulme maruz olduktan sonra hicret edenlere gelince de elbette onları dünyada güzel bir surette yerleştiririz; mâmafih ahiret ecir [mükâfatı] her halde daha büyüktür, eğer bilseler!

42. Onlar ki sabretmişlerdir ve hep rablerine tevekkül [itimad] kılarlar.

65. Evet, Allah semadan bir su indirdi de onunla arz'a -ölümünden sonra- hayat verdi. Her halde bunda dinleyecek bir kavim için bir ayet vardır!

66-67. Her halde size sağmal hayvanlarda da bir ibret vardır! Size onun butûnundakinden [karınlarından] fers [bağırsaklar] ile dem [kan] arasından hâlis bir süt içiriyoruz ki içenlerin boğazından kayar gider. Hurmalıkların ve üzümlüklerin meyvalarından da, bundan hem bir müskir [içki] çıkarırsınız, hem de bir güzel rızık! Her halde bunda akıllı olan bir kavim için elbet bir ayet var!

68-69. Rabbin bal arısına da şöyle vahyetti: 'Dağlardan ve ağaçlardan ve kuracakları köşklere göz göz evler edin; sonra meyvaların hepsinden ye de rabbinin müyesser kıldığı yollara koy!' İçlerinden renkleri muhtelif bir içecek peydâ olur ki onda insanlara bir şifa vardır. Her halde bunda tefekkür edecek bir kavim için elbet bir ayet var!

70. Hem Allah sizi halketti [yarattı], sonra sizi vefat ettiriyor; içinizden kimi de erzel-i ömr'e reddolunuyor [yaşlılık çağına vardırılıyor] ki biraz ilimden sonra birşey bilemez olsun! Her halde Allah hem alîm, hem kadîr.

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۚ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا تَغَّا لِّلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾ وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ يَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۖ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلًّا ۖ يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ ۖ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعَمْرِ ۚ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ۖ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادٍّ رِّزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ ۚ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ۖ وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَيْنًا وَنَحْوَةً ۖ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطِّيبَاتِ ۚ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٢﴾

71. Allah bazınızı bazınıza rızıkta tafdîl de etti [üstün kıldı]; fazla verilenler rızıklarının ellerinin altındakilere reddediyorlar [aktarıyorlar] da hepsi onda müsavi oluyorlar da değil! Şimdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?

72. Allah size, kendilerinizden zevceler de verdi ve size zevcelerinizden oğullar ve torunlar verdi ve sizi hoş hoş nimetlerden merzûk buyurdu. Şimdi bâtıla inanıyorlar da onlar Allah'ın nimetine küfür [nankörlük] mü ediyorlar?

لَيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمْتَعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ وَيَجْعَلُونَ
لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ إِنَّهُ لَشَئْنٌ عَلَنَّا كُنْتُمْ
تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ
﴿٥٧﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ
﴿٥٨﴾ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ
أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾
وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهِمْ مِنْ ذَاتِهِ وَلَكِنْ
يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَخْرُونَ سَاعَةً
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ
أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جُرْمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ
مُفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾ تَا لَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَّ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ وَهُمْ لِيَوْمِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
﴿٦٣﴾ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي
اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

55. ... kendilerine verdiğimiz nimeti, küfrân [nankörlük] ile karşılamak için! Şimdi zevk edin bakalım, fakat yarın bileceksiniz!

56. Bir de bizim kendilerine merzûk kıldığımız [rızik olarak verdiğimiz] şeylerden, tutuyorlar ilim şânından olmayan nesnelere bir nasip [pay] ayırıyorlar. Tallâhi, siz bu yaptığınız iftiraldan mutlak mesûl olacaksınız!

57-59. Allah'a kızlar da isnad ediyorlar -hâşâ O Sübhân'a- kendilerine ise, canlarının istediği! Halbuki onların birine dişi [bir kızı olduğu] müjdelendiği vakit, öfkesinden yüzü simsiyah

oluyor, verilen müjdenin suî [kötü] tesiriyle kavminden gizleniyor; hakaret üzere onu tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek? Bak ne fena hükümler veriyorlar!

60. Ahiret'e imanı olmayanlar için kötülük meseli sıfatlar var, Allah için ise en yüksek sıfatlar; ve azîz O'dur, hakîm O!

61. Mâmafih Allah insanları zulümleriyle muâhaze ediverseydi [cezalandırıyorsa], yeryüzünde bir deprenen [canlı] bırakmazdı ve lâkin onları mukâdder bir ecele [zamana] kadar tehir eder, ecelleri geldiği vakit de bir saat [bir an] ne geriletebilirler, ne öne geçebilirler.

62. Hem Allah'a kendilerinin hoşlanmayacakları şeyler isnad ediyorlar, hem de dilleri kendilerine yalan söylüyor; en güzel akibet onlarınmış! Doğrusu ateş onların, hem onlar ona en önde gidecekler!

63. Tallâhi, biz senden evvel birçok ümmetlere rasûller gönderdik, buna karşı Şeytan onlara amellerini tezyîn etti [güzel gösterdi]. Bugün de o onların velîsidir ve onlara elîm [gayet acı] bir azap var!

64. Sana bu Kitab'ı indirmemiz de ancak şunun içindir ki onlara hakkında ihtilâf ettikleri şeyi beyan edesin ve [o Kitab] iman edeceklere bir hidayet, bir rahmet olsun!

80-81. Allah, size evlerinizden bir mesken yaptı ve en'âm [hayvan] derilerinden size gerek göç gününüzde ve gerek ikametiniz gününde hafif hafif taşıyacağınız evler ve yünlerinden, yapağılardan, kıllarından bir zamana kadar (giyinecek, kuşanacak, serilecek, dönecek) bir esas ve (ticaret edilecek) bir metâ yaptı. Allah, halkettiği [yarattığı] şeylerden sizin için gölgeler yaptı ve sizin için dağlardan siperler yaptı, hem sizi sıcaktan vıkaye edecek [koruyacak] esvablar [elbise-ler], hem de harbde vıkaye edecek esvablar [zırhlar] yaptı. Bu suretle üzerinizde olan nimetini tamamlayacak ki siz hâlis müslüman olup selâmet neşredesiniz [yayasınız]!

82. Buna karşı eğer yüzçevirirlerse, artık senin üzerine düşen ancak tebliğ-i belîğ'dir!

83. Allah'ın nimetini tanırlar, sonra da onu inkâr ederler ve ekserisi kâfirdirler!

84-86. Bir gün de gelecek ki her ümmetten bir şahid ba'sedeceğiz [çıkaracağız], sonra o küfredenlere ne izin verilecek, ne de onlardan tarziye [bir mazeret sunmaları] istenecek ve o zâ-

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ
الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ
وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاءًا وَمَتَاعًا
إِلَىٰ حِينٍ ۝۸۱ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ تِمَاطًا لَّا وَجَعَلَ لَكُمْ
مِّنْ إِبْجَالٍ لَّكُنَا وَجَعَلَ لَكُم سَرَابًا يَّغِيثُكُمْ الْمُرَّ
وَسَرَابًا يَّغِيثُكُمْ بِأَسْمِكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝۸۲ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّا عَلَيْكَ لِنُبْلِغُ
الْمُبِينُ ۝۸۳ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ
الْكَافِرُونَ ۝۸۴ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ
لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۝۸۵ وَإِذَا رَأَوْا
ظِلْمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ۝۸۶
وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ أَشْرَكُوا شَرَّكَاءُ مِنْهُمْ قَالُوا رَبَّنَا
هَؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا
إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ۝۸۷ وَالْقَوْلُ إِلَى اللَّهِ
يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝۸۸

limler azabı gördükleri vakit, artık o onlardan ne tahfif olunacak [hafifletilecek], ne de kendilerine mühlet verilecek ve o müşrikler şeriklerini [ortak koşmuş oldukları ilahlarını] gördükleri vakit 'Yâ rabbena! İşte şunlar seni bırakıp da kendilerine taptığımız şeriklerimiz!' diyecekler. Onlar da onlara şu sözü fırlatacaklar: 'Her halde siz katiyyen yalancılarsınız!'

87. Ve o gün Allah'a arz-ı teslimiyet etmişlerdir ve bütün o uydurdukları şeyler kendilerini bırakarak kaybolup gitmişlerdir!

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾ فَلَا تَضْرِبُوا اللَّهَ الْأَمْثَالَ
إِنَّا اللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا
مَّمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَن رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا
حَسَنًا فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْئَلُكَ اللَّهُ
بَلَاءًا كَثِيرًا ۖ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ
أَحَدُهُمَا بَنِيكُمْ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوَالِيهِ
أَيَّمَا لِيُوجِهُهُ لَأَيَاتِ بَحِيرٍ ۖ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ
بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٦﴾ وَلِلَّهِ غَيْبُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَنفِخِ الْبَصِيرِ
أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ۚ إِنَّا لِلَّهِ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٧٧﴾ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ
مِّن بُطُونِ أَمْثَانِكُمْ ۖ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾
أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الظُّلُمِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جِوَارِ السَّمَاءِ مَا يُمَسِّكُهُنَّ
إِلَّا اللَّهُ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

73-74. Allah'ı bırakıp da kendilerine göklerden ve yerden zerrece bir rızka mâlik olmayan ve olmak ihtimali bulunmayan şeylere tapıyorlar. Artık Allah'a temsiller yapmaya kalkmayın; çünkü Allah bilir, siz bilmezsiniz!

75. Allah şunu temsil getirdi; bir abd-i memlûk [köle], hiçbir şeye kudreti yok; bir de o zat ki kendisine tarafımızdan güzel bir rızık nasip etmişiz de o ondan gizli-açık infak edip duruyor. Hiç bunlar müsavi olurlar mı? Bütün hamd Allah'ındır amma çokları bilmezler!

76. Allah şunu da bir temsil getirdi: İki kişi, birisi dilsiz; hiçbir şeye kudreti yok, efendisine sade bir ağırlık, ne tarafa gönderilse hiçbir hayra yaramaz! Hiç bu, adaletle âmir olan [emreden] ve doğru bir yolda giden kimseye müsavi olabilir mi?

77. Bütün semavât u arz'ın [göklerin ve yer'in] gaybını bilmek de Allah'a mahsus! Saat emri ise sade lemh-i basar [göz kırpmak] gibi, yahut daha yakındır! Şüphe yok ki Allah herşeye kadîr!

78. Ve Allah sizi analarınızın karınlarından öyle bir halde çıkardı ki hiçbir şey bilmiyordunuz; öyle iken size işitme, gözler, gönüller verdi ki şükredesiniz.

79. Görmediler mi, baksalar â kuşlara cev-v-i sema'da [göğün boşluğunda] müsahharlar iken onları Allah'tan başka tutan nedir? Elbette bunda iman edecek bir kavim için çok ayetler var!

94. Yeminlerinizi aranızda hud'a [hile] ve fesada vesile ittihaz etmeyin ki sonra sağlam basmışken bir ayak kayar ve Allah yolundan saptığınız için fena acı tadarsınız; ahiret'te de size pek büyük bir azap olur.

95. Allah'ın ahdini cüzî [az] bir bedele değişmeyin! Her halde Allah yanındaki, sizin için daha hayırlıdır, eğer bilerseniz.

96. Sizin yanınızdaki tükenir, Allah'ın yanındaki ise bâkidir. Elbette biz o sabredenlere yaptıkları amelin daha güzeliyle ecirlerini [mükâfatlarını] muhakkak vereceğiz.

97. Erkekten dışıdan her kim mü'min olarak iyi bir amel işlerse, muhakkak ona hoş bir hayat yaşatacağız ve yapmakta oldukları amellerin daha güzeliyle ecirlerini muhakkak vereceğiz!

98-100. İmdi Kur'an okuduğun vakit evvela Allah'a sığın o racîm şeytan'dan! Hakikat bu ki iman edip de rablerine tevekkül [itimad] edenler üzerine onun sultası yoktur. Onun sultası, ancak onu velî ittihaz edenlere ve Allah'a şirk koşanlardır.

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَزَلَ قَدَمٌ بَعْدَ
ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا
عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لِّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ مَا عِنْدَكُمْ
يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْشَأَ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ فَإِذَا تَوَاتَا لُفُوفًا
فَأَنسَ عَذَابَ اللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ
لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾
إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ
﴿١٠٠﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ الْمَكَانَآتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
يُنْزَلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفَرِّطٌ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ
لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾

101-102. Bir ayeti, bir ayetin yerine bedel yaptığımız [getirdiğimiz] vakit -Allah indirdiğine ve indireceğine a'lem [daha iyi bilen] iken- o şeytan yârânı 'Sen sırf bir müfterisin [iftiracısın]!' Dediler. Hayır! Onların çoğu bilmezler! Söyle onlara; 'Onu rabbinden hikmet-i hak ile Ruh'ül-Kuds [Cebrail] indirdi ki iman edenleri tesbit etmek ve müslümanlara bir hidayet [rehber], bir bişaret [müjde] olmak için!!

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا
فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٩٠﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ
فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ
شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتًا
لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾
إِنَّا اللَّهُ يَا مُرْبِيَ الْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِنَّا ذِي الْقُرْبَى
وَنَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ نِعْظُكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿٩٢﴾ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ
وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ
كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَا تَكُونُوا
كَالَّذِي نَقَضَتْ غَزَاهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَخَذُونَ
أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا
يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِمْ وَلِيُبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ
تَخْلَفُونَ ﴿٩٤﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْعَلُونَ ﴿٩٥﴾

88. O hem küfretmiş hem de Allah yolundan çevirmiş olanlar, işte onlara -diğerlerini de ifsad ettikleri cihetle- o azap üstüne bir azap ziyade etmişizdir.

89. Hele her ümmet içinde, kendilerinden üzerlerine bir şahid ba'sedeceğimiz [çıkaracağımız], seni de onlar üzerine şahid getirdiğimiz gün!.. Ve bu Kitab'ı sana ceste ceste [kısım kısım] indirdik ki herşeyi belîğ bir surette beyan etmek, hem bir hidayet,

kanunu, hem bir rahmet, hem de müslimîne[müslümanlara] bir müjde olmak için!

90. Haberinizi olsun ki Allah size adli [adaleti], ihsânı [iyilik yapmayı] ve yakınlığı olana âtâyı [vermeyi] emrediyor ve fuhşiyât-tan [her türlü çirkinlikten], münkerden, bağıyden [azgınlık ve zulümden] nehyediyor; size va'z [nasihat] ediyor ki dinleyip, anlayıp tutasınız!

91. Bir de muâhede ettiğinizde [sözleşme yaptığınızda] Allah'ın ahdini yerine getirin ve sağlam sağlam ettiğiniz yeminleri bozmayın; nasıl olur ki ona Allah'ı kefil kılmıştınız? Şüphe yok ki Allah ne yaparsanız tamamen bilir!

92. Ve bir ümmet, diğer bir ümmetten daha nemalî [sayıca ve malca daha fazla] olduğu için yeminlerinizi aranızda bir hud'a ittihaz ederek [hile vesilesi edinerek], o ipliğini kat kat kuvvetle bükttükten sonra sökmeye çalışan karı gibi olmayın! Her halde Allah sizi onunla imtihan eder ve elbette o ihtilâf etmekte olduğunuz şeyleri kıyamet günü size muhakkak beyan edecektir!

93. Allah dileyseydi, elbet hepinizi bir tek ümmet yapardı ve lâkin O dilediğine dalâlet, dilediğine hidayet buyurur ve her halde hepiniz bütün yaptıklarınızdan mesûl olacaksınız!

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) Kur'an'da geçen 'zidnâhum azaben...' ibaresindeki hum zamirinin karşılığı olarak 'işte onlara' tâbiri tarafımızdan - parantez içine alınmaksızın- metne dahil edilmiştir. [D.C]

111. O gün ki herkes nefsi için mücadele ederek gelir, her nefse işlemiş olduğu amel tamamıyla ödenir ve hiçbirine zulmedilmez.

112. Bir de Allah bir şehri mesel yaptı ki emniyet ve asayiş içinde idi, ona her yerden rızık bol bol geliyordu; derken Allah'ın nimetlerine nankörlük etti, Allah da ona o yaptıkları sanatla açlık ve korku libâsını tattırtı-verdi.

113-114. Celâlim hakkı için, onlara içlerinden bir rasûl [elçi] geldi de ona 'Yalan söylüyor!' dediler, zulmederlerken azap da kendilerini yakalayiverdi; onun için siz, Allah'ın size verdiği rızıklardan helâl ve hoş olarak yeyin de Allah'ın nimetine şükredin, eğer gerçekten O'na ibadet edecek iseniz.

115. O size ancak ölüyü ve kanı ve hınzır [domuz] etini, bir de Allah'ın gayrisinin nâmına kesileni haram kıldı; her kim de muztarr olursa [yemek zorunda kalırsa] -bağî ve mütecaviz olmadığı halde- artık şüphe yok ki rabbin gafûr'dur, rahîm'dir.

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ بِجَادِلٍ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا
عَمِلَتْ وَهِنَّ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً
كَانَتْ آمِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ
فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ
بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ
فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾ فَكُلُوا
مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ يَاءِ تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ
وَالْدَّمَ بِحِلَّةِ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهْلُ الْغَيْبِ إِلَّا بِمَا قَرَأَ ضَرْعًا غَيْرَ
بَاطِلٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا
تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّقَرَأُوا
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ
﴿١١٦﴾ مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ
مَا دُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا
ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

116-117. Sade dilinizin yalan tavsifiyle [vasıflandırmasıyla] 'Şu helâl, şu haram!' demeyin ki yalanı Allah'a iftira etmiş olursunuz. Şüphe yok ki yalanı Allah'a iftira edenler felâh bulmazlar! Az bir istifade ve haklarında elîm [gayet acı] bir azap vardır.

118. Yahudi olanlara ise, bundan evvel sana naklettiklerimizi haram kıldık ve onlara biz zulmetmedik ve lâkin kendi kendilerine zulmediyorlardı.

1) Bkz. Mâide/5, an:1

2) Bkz. Bakara/173, an:2; Mâide/3; En'âm/119

3) Krş. Nisâ/160-161; En'âm/146

وَلَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ
 الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾
 إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ
 وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾ إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ
 لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿١٠٥﴾
 مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مِنْ أَكْثَرِ
 بِلَايَمَانٍ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ
 غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾ ذَلِكَ
 بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ
 اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ وَأُولَئِكَ
 الَّذِينَ طَعِبَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعْتِهِمْ وَأَبْصَارَهُمْ
 وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَأَجْرَمَ أَنَّهُمْ
 فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ ارْزُلْنَاكَ
 بِاللَّيْلِ مَاجِرًا مِنْ بَعْدِ مَا فَتَنَّا ثُمَّ جَاءَهُمْ وَأَوْصَرُوا
 أَن رَّبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا فَلَمْ تَوَدَّ رَجِيمٌ ﴿١١٠﴾

103. Muhakkak biliyoruz ki onlar 'Mutlaka onu bir beşer tâlim ediyor [öğretiyor]!' da diyorlar. İlhad etmek istedikleri [kendisine temayül gösterdikleri] kimsenin lisanı a'cemîdir [açık ve anlaşılır değildir], bu Kur'an ise gayet belîğ [açık, anlaşılır] bir arabî lisan [arapça]!

104. Allah'ın ayetlerine inanmayanları, elbette Allah hidayete erdirmez ve onlara elîm [gayet acı] bir azap vardır!

105. Yalanı ancak Allah'ın ayetlerine inanmayanlar uydu-
 rur, iftira ederler. İşte onlar kendileridir ki o yalancılardır!

106-109. Her kim imanından sonra Allah'a küfrederse -kalbi iman ile mutmain olduğu halde ikrah edilen [inkâra zorlanan] başka- ve lâkin küfre sinisini açan kimse[ye gelince], lâbüdd [mutlaka] onların üstüne Allah'tan bir gazab iner ve onlara azîm [büyük] bir azap vardır! Bunun sebebi; çünkü onlar dünya [alçak] hayat'ı sevmiş, ahiret'e tercih etmişlerdir. Allah da kâfirler gürûhunu doğru yola çıkar-
 maz! Onlar öyle kimseler-dirler ki Allah kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlemiştir ve işte onlardır ki hep gafillerdir! Çare yok onlar ahiret'te tamamen hüsrana düşecekler-
 dir!

110. Sonra şüphesiz ki rabbın, o mihnete [eziyete] müptela olmalarının arkasından hicret eyleyen, sonra mücâhede ve sabreden kimseler hakkında-
 şüphesizdir ki rabbın bunun arkasından- elbette gafûr'dur, rahîm'dir!

1) Kûfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) 'Küfür hoşuna giden, zorlanmadığı halde kendi rızasıyla küfür olan sözü söyleyen kimse' veya 'inkâra zorlandığı zaman kalbini bozup da küfre itikad ediveren kimse'. (V/3131)

3) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

4) Bkz. Bakara/7

17. İsrâ Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

111 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

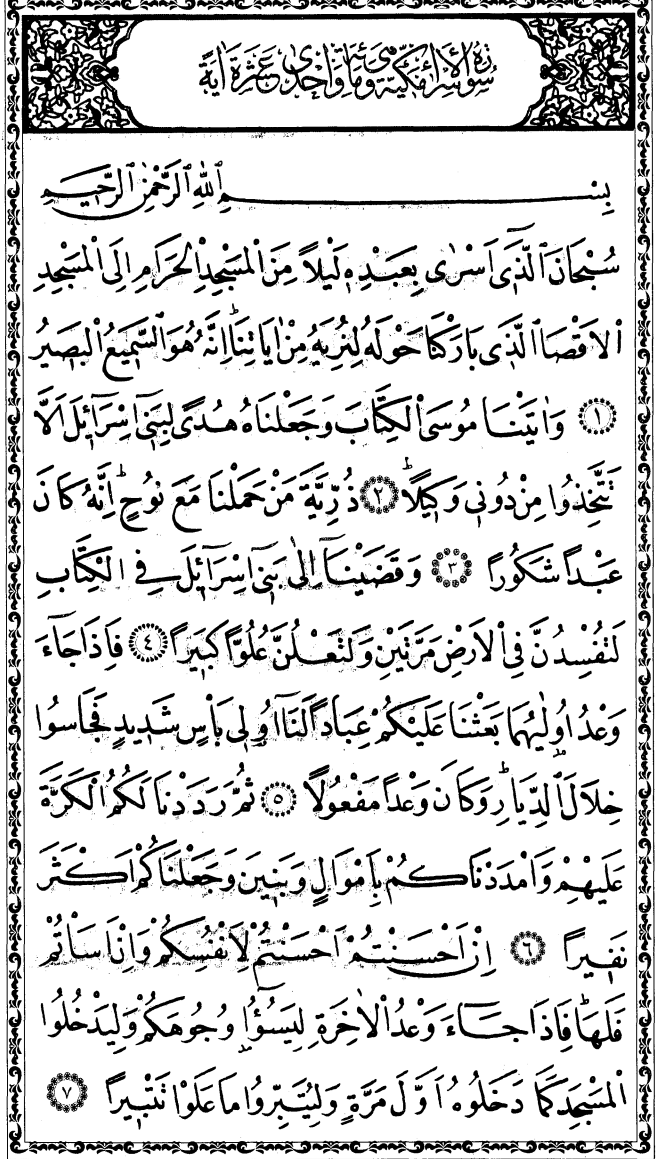
1. Tenzîh o Sübhân'a ki kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan o havalisini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya isrâ buyurdu [götürdü]; ona ayetlerimizden gösterelim diye! Hakikat bu, O'dur o işiten-gören!

2. Musa'ya da Kitab verdik ve onu Benî İsrail için bir hidayet rehberi kıldık, şöyle ki; 'Benden başka bir vekil tutmayın!' Diye!

3. Ey Nuh ile beraber [gemide] yüklediğimiz kimselerin zürriyeti! O doğrusu çok şükredici bir kul idi.

4. Biz Benî İsrail'e Kitab'da şu kazıyyeyi [hükmü] de takdîr ettik: 'Muhakkak siz arz'da iki kere fesad yapacaksınız ve muhakkak büyük bir yükseliş yükseleceksiniz!'

5-6. İmdi birincisinin vâdesi geldiği vakit, üzerinize milkimiz [olan] şiddetli harb ehli birtakım kullar göndereceğiz de onlar tâ evlerin aralarına girip araştıracaklar; ve bu fiile çıkarılmış [gerçekleşmiş], bir va'd oldu, sonra size tekrar onların üzerine devleti iade ettik ve size mallarla ve oğullarla imdad verdik [yardım ettik] ve sizi cemiyetçe [ordularınız itibariyle] daha çoğalttık.

7. Eğer güzellik yaparsanız, kendinize güzellik etmiş olursunuz; yok eğer kötülük yaparsanız, o da ona [kendinizedir]! Derken sonrakinin vâdesi geliverdi mi yüzlerinizi kötüleysinler için, evvel ki defa girdikleri gibi yine Mescid'e girsinler için ve her istila ettiklerini mahvetsinler de etsinler için...

1) *İsra* (sürâ, mesrâ sirayet) gerek yaya, gerek süvari olsun 'gece yürüyüşü' demektir. Ancak burada -müteaddi olduğundan- 'yürütmek' mânâsına gelir. (V/3140)

2) 'Ey bugünkü insanlar!' (V/3154)

3) *Tefsir* 'de verilen mânâ; 've muhakkak kabağacak kibirleneceksiniz!' (V/3156)

4) Bu, Hz. İshâ'yı katlettikleri zamandır. (V/3156)

5) Ayette izafetle *marife* olarak 'İbâdena' denilmeyip, *nekire* olarak 'ibâden lena' buyurulması, bunların Allah'a izafetle yâd olunacak mabul mârifet u ibadet kulları olmadığına işaret. İbarede bir *teşrif* mânâsı değil, *tedhiş* mânâsı vardır. (V/3161)

6) Bu, Hz. Yahya'yı öldürdükleri ve Hz. İsa'yı öldürmek için kıyam ettikleri zamandır. (V/3163)

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ نَابُوا مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾
إِنَّا بُرْهِنَهُمْ كَأَنَّا مَآءٌ قَارِنٌ فَانْبَثْنَا مِنْهُ خَيْفًا وَلَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
﴿١٢٠﴾ شَاكِرًا لِأَنَّمَا أَتَيْنَاهُ بِخَبَرٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢١﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٢﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٣﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٤﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٥﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٦﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٧﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٨﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢٩﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٠﴾ وَإِنَّا
لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣١﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٢﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٣﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٤﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٥﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٦﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٧﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٨﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٣٩﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٠﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤١﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٣﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٤﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٥﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٦﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٧﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٨﴾
وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٩﴾ وَإِنَّا لَنُفِئُهُ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٥٠﴾

119. Sonra şüphesizdir ki rabbin, bir cehaletle kötülük işleyen, sonra arkasından tevbe edip düzelen kimseler hakkında -şüphesiz ki rabbin bunun arkasından- elbette gafûr'dur, rahîm'dir!

120-122. Muhakkak ki İbrahim başlı başına bir ümmet idi; tek bir hanîf [bâtıl dinlerden uzaklaşmış bir muvahhid] olarak Allah'a itaat için kıyam etmişti ve hiçbir zaman müşriklerden olmadı. O'nun nimetlerine şâkir [şükredici] idi, O onu

seçmiş ve doğru bir yola hidayet buyurmuştu; ve biz ona hem dünyada bir hasene [nâm u şân] verdik, hem de şüphesiz ki o ahiret'te elbette salihinden [sâlihlerden]!

123. Sonra da sana vahy eyledik ki: 'Hakperest (hanîf) olarak İbrahim milletine ittiba et!' O hiçbir zaman müşriklerden olmadı".

124. Sebt tutmak, ancak onda ihtilâf edenlere [çekişenlere] farz kılındı. Her halde rabbin onların o ihtilâf edegeldikleri şeyler hakkında kıyamet günü beyinlerinde [aralarında] hükmünü elbette verecek.

125-126. Rabbin yoluna davet et hikmet ile ve güzel güzel mev'ize ile... Onlara da en güzel olan suretle mücadele yap -çünkü rabbin O'dur en ziyade bilen yolundan sapanı, doğru gidenleri en iyi bilen de ancak O'dur- ve şayet ikab ile [şiddet yoluyla] mukabele edecek [karşılık verecek] olursanız, ancak size edilen ukûbetin [eziyetin] misliyle muâkabe ediniz [şiddet gösteriniz] ve şayet sabrederseniz, kasem olsun ki sabredenler için elbette daha hayırlıdır.

127-128. Sabret, sabrın da ancak Allah'ın inayetiyledir ve onlara karşı mahzun olma, yaptıkları mekirden [çevirdikleri entrikalardan] telaş da etme; zira muhakkak ki Allah iyi korunanlar ve hep güzellik yapanlarla beraberdir.

1) "Diğer dinlerin hepsinden uzaklaşıp İbrahim'in dinini takip et, sen de o doğru yolu tutup Allah için kıyam eden bir ümmet ol!" (V/3137)

2) Bkz. A'raf/163 an: 5

3) 'Cumartesi günü yasağı İbrahim'in dininden değildir, hu yasak onda ihtilaf eden Benî İsrail'de geçerlidir'. Bizce ayetten zâhir olan Sebt hakkındaki bu ihtilafın yahudiler ile hristiyanlar arasındaki ihtilafa işaret olmasıdır. Çünkü hristiyanlar Sebt'in nesh edildiği olduğuna kâil olarak Pazar'ı tâtil kabul ederlerdi. (V/3137-3138)

4) Bkz. Âlu İmran/138, an: 2

18-20. Her kim peşin istiyorsa, ona dünyada peşin veririz, dilediğimiz kadar istediğimize; sonra da ona cehennemi tahsis ederiz, mezmûm, matrûd [kınanmış, kovulmuş] bir halde ona yaslanır. Her kim de ahiret'i ister, ona lâîyk bir sa'y [gayret] ile onun için mü'min olarak çalışırsa, işte bunların sa'yleri meşkûr olur. Hepsine imdad ederiz [veririz]; hem onlara, hem onlara mahzâ [sırf] rabbinin âtâsından! Rabbinin âtâsı [ihsânı] yasak değildir.

21. Bak bir kısmını diğerine nasıl tafdîl etmişiz [üstün kılmışız] ve elbette ahiret derecâtca da [dereceler itibariyle de] daha büyük, tafdilce de [üstünlük bakımından da] daha büyüktür.

22. Allah'ın maiyetinde [Allah ile beraber] diğer bir ilâh yapma ki mezmûm, mahzûl [kınanmış, kendi başına bırakılmış] kalmayasın!

23-24. Rabbin şunları kat'î ferman buyurdu: O'ndan başkasına ibadet etmeyin! Ebeveyne [ana babaya] güzellik edin; ya birisi yahut ikisi de yanında ihtiyarlık haline gelirse, sakın onlara üff deme ve onları azarlama, ikisine de ikramlı söz söyle, ikisine de merhametten döşenerek kanat indir [onlara kucak aç] ve de ki: 'Rabbim! İkisine de merhamet buyur, beni küçükken terbiye ettikleri gibi!'

مَنْ كَانَ يَرْيِدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ زُرِدَ
ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلِيهَا مَذْمُومًا مَذْهُورًا ۝۱۸ وَمَنْ
أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَى لِمَا سَفِيهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ
سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝۱۹ كُلًّا نُمِدُّ هُنَا وَهُنَا مِنْ عَطَاءِ
رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ۝۲۰ أَنْظِرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا
بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا
۝۲۱ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُومًا
۝۲۲ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
أُفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۝۲۳ وَخَفِضْ لَهُمَا
جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا
۝۲۴ رَبِّكُمْ أَعْلَمُ نَبِيِّ فِي تَوْسِئَةٍ أَنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ
لِللَّهِ وَابِينَ غُفُورًا ۝۲۵ وَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ
وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْهُمَا ۝۲۶ إِنْ أَلْبَسْتَهُمَا كَانُوا
إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ۝۲۷

25. Rabbiniz nefislerinizdekini daha iyi bilir. Eğer siz ehl-i salâh iseniz, şüphesiz ki O, çok tevbekâr olanlara bir gafûr bulunuyor.

26-27. Karâbet sahibine de [akrabaya da] hakkını ver, miskine de [yoksula da], yolda kalmışa da! Bununla beraber saçıp savurma; çünkü saçıp savuranlar, Şeytan'ın ihvanıdır [kardeşleridir]. Şeytan ise rabbine çok nankör bulunuyor.

1) "Çalışmaları şükranla karşılanır, çabaları karşılıksız kalmaz".

2) Bkz. İsrâ/39

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ
 حَصِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
 الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾ وَأَنَّ
 الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾ وَيَدْعُ
 الْإِنْسَانُ بِالسَّرْدِ عَاهًا بِأَخِيْرِهِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْنَا
 اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَنْ يَمُنَّ بِاللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً
 لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ
 وَكُلُّ شَيْءٍ فَصْلَانَا تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾ وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلَزَمْنَا طَائِرَهُ
 فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مِنْشُورًا ﴿١٣﴾ إِنْ
 كَانَتْ كَفَىٰ لِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾ مَنْ هَتَدَىٰ فَأَمَّا
 يَهْتَدِ لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَمَا يَضِلْ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
 وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كَأْمُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ تَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ وَإِذَا
 أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَوْمًا أَوْ نُنَزِّلَهُمْ فِي الْأَرْضِ فَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهِمُ
 الْقَوْلُ فَذَرْنَاهُمْ أَهْلًا يَدْمِرُوا ﴿١٦﴾ وَكَذَلِكَ نَكْفِي الْفُجُورَ
 مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِصَا دِمٍ خَبِيرًا بِصِيرًا ﴿١٧﴾

8. Ola ki rabbiniz size rahmetini göndere! Eğer yine dönerseniz, biz de döneriz. Öyle ya, biz cehennemi kâfirlere hisar yapmışız!

9-10. Haberiniz olsun ki bu Kur'an, insanları en doğru yola hidayet eder ve salih salih ameller yapan mü'minlere tebşîr eyler [müjdeler] ki kendilerine büyük bir ecir [mükafat] vardır! Ahiret'e inanmayanlara dahi elim [gayet acı] bir azap hazırlamışızdır.

11-12. İnsan da şerri öyle davet ediyor ki hayra duâ eder gibi ve insan pek aceleci olmuştur. Halbuki biz geceyi, gündüzü iki ayet yaptık, sonra gece ayetini mahvettik [gideriverdik] ve gündüz ayetini gösterici kıldık ki rabbinizden fazl talep edesiniz ve senelerin sayısını ve hesabı bilesiniz. Hem herşeyi tafsîl [beyan] etmiş de etmişiz.

13-14. Her insanın da kuşunu boynunda kendine takmışızdır ve onun için kıyamet günü bir kitab çıkarırız ki neşrolunarak onu şöyle karşılar: 'Oku kitabını, muhasebeci [olarak] bugün üzerinde nefsin yeter!'

15. Kim doğru giderse, sırf kendi lehine gider; kim de sapıklık ederse, ancak aleyhine eder ve hiçbir vizir çeken, diğerinin vizirini çekmez! Biz bir rasûl gönderinceye kadar tâzib de [azap da] etmeyiz!

16. Bir memleketi helâk etmek murad ettiğimiz vakit ise, onun devletlilerine (itaat) emrederiz, onlar itaat etmez de orada fışk yaparlar; bunun üzerine o memleket aleyhine hüküm hak olur! Artık onu tedmîr [yerle bir] eder de ederiz!

17. Hem Nuh'tan sonra ne kadar karnler [ümmetler] helâk ettik! Kullarının günahlarına rabbinin habîr-basîr olması yeter!

1) Hasîr (hisar): içinden çıkılması kabil olmayan hapishane. (V/3164)

2) "Her insanın da baht u kaderini, gayb âleminde uçup gelecek olan hayır ve şer nasibini kendi zimmetine ilzâm eyledik/sorumluluğu kendi talep ve amelini tahsis ettik veya vebâlini kendi nefesine bağladık". (V/3171) ve bkz. A'raf/131-132 an:1-2)

3) Vizir ağırlık, ağır yük, ağır günah, vebâl demektir. Burada 'günahın cezasının ağırlığı' demektir: 'Herkes kendi günahdan mesûl olur, kendi günahının cezasını çeker'. Nitekim 'Her koyun kendi bacağından asılır' deriz; zâlimlerin, zorbalardan yapıldığı gibi birinin günahı diğerine yükletilmez! (Bkz. Fâtır/18, VI/3985)

39. İşte bunlar rabbinin sana vahyettiği hikmetlerdendir. Sakın Allah ile beraber diğer bir ilâh uydurma ki sonra levm ü tard olunarak [kınanmış ve ilahî rahmetten kovulmuş bir halde] cehenneme atılırsın!

40. Yâ!.. Şimdi rabbiniz sizi oğullarla mümtaz kıldı da kendisi melâikeden dişiler edindi öyle mi? Hakikaten siz çok büyük bir söz söylüyorsunuz!

41. Biz bu ihtarı bu Kur'an'da türlü şekillerle ifade ettik ki düşünüp akıllarını başlarına alsınlar; halbuki o onların ancak ürkekliğini artırıyor!

42. De ki: 'Allah ile beraber-dedikleri gibi- ilâhlar olsaydı, o takdirde onlar o arş'ın sahibine elbet bir yol ararlardı'.

43. O sübhân, onların dediklerinden çok münezzeh ve çok yüksek; hem pek büyük bir yükseklikle yüksektir!

44. O'nu, yedi sema ile arz ve bütün bunlardaki zev'il-ukûl tesbih eder ve hatta hiçbir şey yoktur ki O'nu hamd ile tesbih etmesin ve lâkin siz onların tesbihlerini iyi anlamazsınız! O cidden halim-gafûr bulunuyor.

45.46. Bir de sen Kur'an'ı kıraat ettiğin vakit, biz seninle ahiret'e inanmayanların arasına görünmez bir hicab [perde] çekeriz ve kalplerinin üzerine onu iyi anlamalarına mâni kabuklar geçiririz ve kulaklarına bir ağırlık verimiz! Rab-bini Kur'an'da vâhid [bir] olarak andığın vakit de ürkererek arkalarına döner giderler.

ذٰلِكَ نَمَّا اَوْحٰى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْمَعُ مَعَ اللَّهِ الْهٰكَا
اٰخِرُ مَلٰٓئِكَةٍ فِىْ جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّذْحُورًا ۝۳۹ اَفَاَصْفِيْكُمْ رَبُّكُمْ
بِالْبَيْنِ وَاَتَّخِذُ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِنَاثًا اَنْتُمْ لَتَقُولُوْنَ قَوْلًا عَظِيْمًا ۝۴۰
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِىْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِيَذَّكَّرُوْا وَمَا يَزِيْدُهُمْ اِلَّا فُتُوْرًا ۝۴۱
قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ اِلٰهَةٌ كَمَا يَقُوْلُوْنَ اِذَا لَا بُدَّغُوْا اِلٰى ذِى الْعَرْشِ سَبِيْلًا
۝۴۲ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُوْلُوْنَ عُلُوًّا كَبِيْرًا ۝۴۳ سُبْحٰنَ السَّمٰوٰتِ
السَّبْعِ وَالْاَرْضِ وَمَنْ فِيْهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يَسْجُدُ بِحَمْدِ وَلٰكِنْ لَا
تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا ۝۴۴ وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْاٰنُ
جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُوْرًا
۝۴۵ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوْبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ يَفْقَهُوْا وَفِىْ اٰذَانِهِمْ وَقْرًا
وَاِذَا ذُكِّرْتُمْ رَبُّكَ فِى الْقُرْاٰنِ وَحْدَهُ وَلَوْ اَعْلٰى اٰذَانُهُمْ فُتُوْرًا ۝۴۶ نَحْنُ
اَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُوْنَ بِهٖ اِذْ يَسْتَمِعُوْنَ اِلَيْكَ وَاِذْهُمْ يَخْجَوْنَ اِذْ يَقُوْلُ
الظَّالِمُوْنَ اِنْ تَتَّبِعُوْنَ اِلَّا رَجُلًا مَّسْحُوْرًا ۝۴۷ اَنْظُرْ كَيْفَ صَرُّوْا
لَكَ لَا مَثٰلَ فَضْلُوْا فَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ سَبِيْلًا ۝۴۸ وَقَالُوْا
اِذَا كُنَّا عِظَامًا وَّرُفًا نَّآ اِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ خَلْقًا جَدِيْدًا ۝۴۹

47. Biz pekâlâ biliyoruz, seni dinlerken ne suretle dinliyorlar; birbirleriyle fısıldaşırlarken de ve o zâlimler [şöyle] derlerken de 'Başka değil, sırf bir sihirli adama tâbi oluyorsunuz!'

48. Bak seni nelere kıyas ettiler de nasıl dalâlete düştüler; onun için bir yol bulmaya tab ü tüvanları [güçleri] yok!

49. Bir de dediler ki: 'Biz bir sürü kemik olduğumuz ve ufalanıp tozduğumuz vakit mi, cidden biz mi yeni bir hilkatle ba'solunacağız [diriltileceğiz]?'

1) Bu ibareye iki mânâ verilmiştir: a) 'Her biri o mâlik'ul-mülk'e galebe etmek çaresi arardı; çünkü galib olmadan ilâh olamazdı'. b) 'Her biri O'nun zât-ı ehadiyyetinden kuvvet ve kudret edinmeksiniz bir şey yapamayacaklarını, bir cumhuriyet'in reissiz olamayacağını bildiklerinden hepsi O'na yaklaşmak için bir yol aradı, bu surette ise hiç biri ilâh olamaz, O'nun ulûhiyetini teslim etmiş olurlardı'. (V/3180)

2) Zev'il-Ukûl tâbirinin tasrîh edilmesi, ayette 've mâ fihinne' değil, 've men fihinne' buyurulmuş olması sebebiyledir. Çünkü Arapça'da 'men' akul sahibi varlıklar (zev'il-ukûl) için kullanılır. Krş. Fâtîha/2, an:3 [D.C]

وَأَمَّا تَرَضُّعُهُمْ فَلَتَغْفِرَ اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّكَ تَرْجُوهُمْ
فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ
وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنْ زَبَكَ
يَبْسُطِ الرِّزْقَ وَلَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِبَصِيرَةٍ
﴿٣٠﴾ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَنْحَرِزُهُمْ وَأَبَاكُمْ
إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَتْ ذُنُوبًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا الرِّزْقَ إِنَّمَا كَانَ فَاخِشَةً
وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِيهِ
الْقَتْلَ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِذَا عَاهَدْتُمْ كَانَتْ مَسْئُولًا
﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ أَلْسِنَتِكُمْ ذَلِكَ
خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لِيَاسْرَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنْ أَسْمَعُ
وَالْبَصَرُ أَلْفَاذٌ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾ وَلَا تَمْسُرْ
فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا
﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

28-30. Ve eğer rabbinden ümit ettiğin bir rahmeti aramak için o müstahıklardan sarfı nazar etmek mecburiyetinde isen, o vakit de onlara yumuşak bir söz söyle! Hem elini bağlayıp boynuna asma [cimrilik etme], hem de onu büsbütün açıp saçma [israf etme] ki pişman olur, açık[ta] kalırsın; çünkü rabbin hem dilediğine rızkı bast eder [genişletir] hem de sıkır, çünkü o kullarına habîr-basîr bulunuyor!

31. Bir de züğürtlük korkusuyla evlatlarınızı öldürmeyin! Onlara da rızkı biz veriz, size de... Elbette onları öldürmek büyük bir cinayet bulunuyor.

32. Zinaya da yaklaşımayın; çünkü o pek çirkin, yolca da pek fena bulunuyor! ★

33. Allah'ın tahrîm [yasak] eylediği nefsi katl de etmeyin [öldürmeyin], meğer ki hak sebeple ola... ve her kim mazlûmen katledilirse, onun velîsi için biz bir tasallut hakkı vermişizdir. O da katilde israf etmesin [haddi aşmasın]; çünkü o mansûr [yardım görmüş] bulunuyor!

34. Yetim malına da yaklaşımayın, ancak rüşdüne [yetişkinlik çağına] erinceye kadar en güzel olan suretle başka! Ahdi de yerine getirin; çünkü ahidden mesûliyet [sorumluluk] muhakkak bulunuyor!

35. Ölçtüğünüz vakit de tam ölçün ve doğru terazi ile tartın! Bu hem hayırlı, hem de akibetçe daha güzeldir!

36. Bir de hiç bilmediğin bir şeyin ardınca gitme; çünkü kulak, göz, gönül; bunların her biri ondan mesûl bulunuyor!

37. Hem yeryüzünde azametle yürüme; çünkü sen ne arz'ı yırtabilirsin, ne de boyca dağlara yetişebilirsin!

38. Bütün bunların menhî [kötü ve yasaklanmış] olanı, rabbin indinde mekrûh bulunuyor!

1) 'Sözü geçen hak sahiplerinden...' Burada 26. ayette sözü edilen kimselere atıf vardır.

59. O istenilen ayetler (mu'cizeler)le risalet vermekten bizi meneden de yoktur; ancak onları evvelki ümmetler tekzîb ettiler. Semûd'a gözleri göre göre o nâka'yı verdik de onunla kendilerine zulmettiler; halbuki biz o ayetleri ancak korkutmak için göndeririz!

60. Ve unutma ki vaktiyle sana 'Haberin olsun ki' dedik; 'rabbın o insanları ihata etmiştir [kuşatmıştır]! O sana gösterdiğimiz temaşayı ve Kur'an'da lânet edilen ağacı da sırf insanlara bir imtihan için yapmışsındır. Biz onları tehdit ediyoruz; o onlara büyük bir tuğyan artırmaktan başka netice vermiyor.

61. Yine unutma ki bir vakit melâikeye 'Âdem için secde edin!' demiştik, derhal secde ettiler, lâkin İblis 'Hiç' dedi; 'ben bir çamur halinde yarattığın kimseye secde mi ederim?'

62. 'Baksana' dedi; 'şu benim üzerime tekrîm ettiğine! Kasem ederim ki eğer beni kıyamet gününe kadar tehir edersen, ben onun zürriyetini -pek azı müstesna olmak üzere- mutlak kumandam altına alırım!'

63-65. Allah buyurdu ki: 'Defol haydi! Onlardan her kim sana tâbi olursa, haberiniz olsun ki cehennem de sizin cezanızdır, mükemmel bir ceza! Hem

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوَّلُونَ
وَإِنَّا نَأْتِيهِمْ مِّنْهُ مُبْتَلًى ۖ فَتَقْلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ
إِلَّا تَخْوِيفًا ۝٩٥ وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ
وَمَا جَعَلْنَا الرَّؤْيَا الْآتِيَّ أَرْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ
وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا
طُغْيَانًا كَبِيرًا ۝٩٦ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ لَا أَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ۝٩٧ قَالَ أَرَأَيْتَكَ
مِذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَأَخْتَكُنَّ
ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ۝٩٨ قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنْ
جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءُ مَوْفُورًا ۝٩٩ وَاسْتَفْرَزَ مِنْهُنَّ أَبْنَاءُ
مِنْهُمْ يَصْنَعُونَ ۖ وَالْجِبِّ عَلَيْهِمْ بِحِجَابٍ ۖ وَرِجَالٌ وَشَارِكُهُمْ
فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّهُمْ ۖ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ
إِلَّا غُرُورًا ۝١٠٠ إِنْ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكُنْ
بِرَبِّكَ وَكَفِيلًا ۝١٠١ رَبِّكُمْ الَّذِي يُزَيِّجُ لَكُمْ الْفَلَاحَ
فِي الْبَحْرِ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۚ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ زَحِيمًا ۝١٠٢

onlardan gücün yettiğini sesinle oynat, süvarilerin ve piyadelerinin üzerlerine bas gürültüyü ve mallarına, evlatlarına ortak ol ve onlara va'dler yap! -Fakat Şeytan onlara bir aldanıştan başka ne va'd eder?- Doğrusu o benim kullarım yok mu, senin onlar üzerine hiçbir saltanatın yoktur! Vekil ise rabbın yeter!

66. Rabbimiz o kâdirdir ki fazlından nasip arayasınız diye sizin için denizde gemiler sevk ediyor; hakîkaten O size rahîm bulunuyor!

1) Bkz. A'raf/73, an:6

2) Krş. A'raf/11

3) 'Baksana' dedi; 'şu kendisine ikrâm edip benden üstün tuttuğuna!'

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ۖ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ
فَسَقُولُونَ مِن بَعِيدٍ نَاقِلَ الَّذِي قَطَرْتُمْ أَلَمْ تَرَ فَسَيْنُفُوزَنَ
إِلَيْكَ رُؤُسُهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ۝٥١
يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا
۝٥٢ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ نَزِيعٌ
بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ۝٥٣
رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ رَحِمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ
وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۝٥٤ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَن فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا
دَاوُدَ زَبُورًا ۝٥٥ قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ رَزَعْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ
كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْيِيلًا ۝٥٦ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ
يَنْبَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ إِنَّهُمْ قَرِيبٌ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ
وَيَحْذَرُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ۝٥٧ وَإِنْ
مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا
عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ۝٥٨

50-51. De ki: 'Muhakkak [ona ne şüphe]! İster taş olun, ister demir, isterse gönlünüzde büyüyen herhangi bir halk [mahlûk]!' 'O halde bizi kim îade edebilir?' diyecekler. 'Sizi' de; 'ilk defa yaratmış olan kudret sahibi' O vakit sana başlarını sallayacaklar da 'Ne vakit o?' Diyecekler. De ki: 'Yakın olması me'mul [umulur]!'

52. O sizi çağıracağı gün, derhal O'na [hamd] kemâl-i tâzim ile icabet edeceksiniz ve zannedeceksiniz ki pek az bir müddet kaldınız!

53. Kullarıma söyle ki en güzel olan kelimeyi söylesinler! Çünkü şeytan, aralarını gıcıklar; çünkü şeytan, insana açık bir düşman bulunuyor.

54. Rabbiniz sizi daha çok bilir; dilerse size merhamet buyurur, dilerse size azap eder! Seni de üzerlerine vekil göndermedik!

55. Hem rabbin, göklerde ve yerde kim varsa hepsine â'lemdir [onları en ziyade bilendir]. Celâlim hakkı için, peygamberlerin de bazısını bazısına tafdîl ettik ve Dâvud'a bir Zebûr verdik!

56. De ki: 'O'ndan başka zu'met-tiklerinize [ilah zannettiklerinize] çağırın; [o zaman] anlarsınız ki başınızdan sıkıntıyı ne defedebilirler, ne de tahvil [edip değiştirebilirler]!'

57. Onların yalvarıp durdukları, rablerine hangisi daha yakın diye vesile ararlar ve rahmetini umarlar, azabından korkarlar; çünkü rabbinin azabı korkunç bulunuyor.

58. Hiçbir memleket de yoktur ki biz onu kıyamet gününden evvel helâk edecek veya şiddetli bir azap ile tâzib eyleyecek olmayalım; Kitab'da bu mestûr [yazılı] bulunuyor!

76-77. Ve az daha seni bu arz'dan çıkarmak için iz'ac [rahatsız, tedirgin] edeceklerdi ve o takdirde kendileri de arkandan pek az kalacaklardı; senden evvel gönderdiğimiz bütün peygamberlerin sünneti vechile ki sen bizim sünnetimiz[d]e bir tahvil [değişme] bulamazsın!

78-79. Güneşin kaymasından, gecenin kararmasına kadar namazı güzel kıl, bir de kıraatiyle mümtaz [ve mühim] olan sabah namazını; zira sabah kur'an'ı hakikaten meşhûd'dur (şuhûda mazhardır)! Gecedden de sana mahsus fazla bir namaz olarak uykudan kalk, Kur'an ile tehec-cüd' kıl! Yakındır ki rabb'in seni bir makam-ı mahmûd'a ba 'sede [vardıra]!

80. Ve de ki: 'Rabbim beni sıdk girdirimi girdir ve sıdk çıkarışı çıkar ve benim için ledünnünden [tarafından] bir sultan-ı nasîr kıl!'

81. Ve de ki: 'Hak geldi, bâtil zevale erdi; hakikaten bâtil pek zavallıdır!'

82. Biz de Kur'an'dan peyderpey öylesini indiririz ki mü'minler için o bir şifa ve bir rahmettir; zâlimlerin ise ancak hasarın[1] artırır!

83. Öyle ya, biz insana nimet verdiğimiz zaman aldırılmaz, yan bükür; kendisine şer dokunduğu zaman da pek meyûs [umutsuz] olur.!

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا ۝٧٦ سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا
قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ۝٧٧ أَوِ الْصَّلَاةَ
لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ
كَانَ مَشْهُودًا ۝٧٨ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسُجِّدْ لَهُ نَافِلَةً لَكَ عَنَى
أَنْ يَبْعَثَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ۝٧٩ وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِي مُدْخَلَ
صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا
نَصِيرًا ۝٨٠ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ
كَانَ زَهُوقًا ۝٨١ وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ
وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ۝٨٢ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ
أَعْرَضَ وَنَأِجِنِي بِهِ ۝٨٣ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَؤُوسًا ۝٨٤ قُلْ كُلُّ
مِمَّا عَلَى شَاكِلِيهِ قُرْبُكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَمْدَى سَبِيلًا ۝٨٥
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا
أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ۝٨٦ وَلَنُرِثَنَّائِذَ هَبْنِ
بِالَّذِي آوَيْنَا إِلَيْكَ ثَوًّا لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۝٨٧

84. De ki: 'Her biri kendi uyarına göre hareket ediyor'. O halde yolca en doğru olan[ın] kim olduğunu daha ziyade rabb'iniz bilir.

85. Bir de sana Ruh'tan soruyorlar. De ki: 'Ruh rabbimin emrindendir ve size ilimden ancak az bir şey verilmiştir!'

86. Celâlim hakkı için, dilersek sana vahyettiğimizi de tamamen gideriveririz, sonra bize karşı kendine bir vekil de bulamazsın...

1) Tehec-cüd uykudan uyanmak ve gece uykudan uyanıp namaz kılmak demektir. (V/3194)

2) 'Kâfirleri kahrecek bir delil, onlara galebe çalacak bir kudret'. (Bkz. V/3195)

3) "Herkes kendi hâl ve mizacına uygun olan yolda hareket eder", diğer bir deyişle "Herkes hissiyat-ı mahsusasın göre iş yapar". (V/3196)

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهُكُمْ فَلَمَّا بَلَغْتُمْ
 إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كُفُورًا ﴿٦٧﴾ أَفَأَمْسَتْ
 أَنْ يَنْحِيفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يَرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ
 لَا يَجِدُوَالَكُمْ وَكَيْلًا ﴿٦٨﴾ أَمْ أَمْسَتْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى
 فَيَرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيُغَرِّقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ
 لَا يَجِدُوَالَكُمْ عَلَيْهِ بَتِيعًا ﴿٦٩﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ
 وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
 وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾ يَوْمَ تَدْعُوا كُلَّ
 أَنَاثٍ بِإِمَامِهَا فَتَنُوزِي كِتَابَهِ بُيُوتِهِ فَأُولَئِكَ يَفْرُقُونَ
 كِتَابَهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فِتْنًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى
 فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾ وَإِنْ كَادُوا
 لَيَفْسُقُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِنُفْتِرِيَ عَلَيْكَ آيَةً
 وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْ لَا أَنْ تَبْتَئَاكَ لَقَدْ كِدْتَ
 تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذَا لَادَفْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ
 وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

67. Denizde size bir tazyık elverdiği [bir musibet geldiği] vakit, O'ndan başka yalvardıklarınız kaybolur; derken O sizi kurtarıp karaya çıkarınca da yüzü çeviriverirsiniz. İnsan da çok nankör bulunuyor.

68-69. Ya çıktığınızda kara tarafında sizi yere geçirivermesinden veya üzerinize çakıllı bir rüzgâr salıvermesinden, sonra da kendinize hiç vekil bulamamanızdan emniyete mi erdiniz, yoksa sizi bir defa daha oraya iade edip de üstünüze kırıp-büken bir fırtına salıvererek

hepinizi ettiğiniz küfrân [nankör-lük] ile garkedivermesinden [boğuvermesinden], sonra da bize karşı onun bir öcünü alacak bulamamanızdan emin mi oldunuz?

70. Şanın hakkı için, biz benî Âdem'i terkîm ettik [ikrâma mazhar kıldık], karada ve denizde binirlere yükledik ve hoş hoş nimetlerden besledik, yaratıklarımızdan çoğunun üzerine geçirdik!

71-72. Günün birinde her sınıf insanları imamlarıyla çağıracağız; o gün her kime kitabı sağ eliyle verilirse, işte onlar kitaplarını okuyacaklar ve kıl kadar zulmedilmeyecekler! Her kim de bu dünyada körlük ettiyse, o artık ahiret'te daha kör ve gidişçe daha şaşkındır!

73-75. Az daha seni bile, sana vahyettiğimizden gayrını bize karşı iftira edesin diye fitneye düşeceklerdi ve o takdirde seni halîl itti haz edeceklerdi [dost edineceklerdi] ve eğer biz sana sebat vermemiş olsaydık, sen onlara az bir şey meyledeyazdındı ve o takdirde biz sana muhakkak hayatın da katmerli, mematın da [ölümün de] katmerli acısını tattırırdık, sonra bize karşı kendin için hiçbir yardımcı bulamazdın!

1) İmam hidayet ve dalâlette öne geçirilip, arkasına düşülen, tâbi olunan demektir ki bir peygamber'e, bir kitab'a, bir dine, bir mezheb'e veya herhangi bir reise, bir kumandana itlak olunabilir. (V/3191-3192)

2) Krş. Hacc/46

97. Ve her kime Allah hidayet ederse, o doğru yolu tutar; her kimi de dalalette bırakırsa, artık onlar için O'nun berisinden velîler bulamazsın ve biz onları kıyamet günü -kör, dilsiz, sağır oldukları halde- yüzleri üstü haşrederiz! Varacakları yer cehennem! Her dindikçe onlara bir saır [ateşin alevini] artırırız.

98. O onların cezalarıdır; çünkü onlar ayetlerimize küfrettiler de 'Yâ!.. Biz bir yığın kemik olduğumuz ve ufalanıp tozduğumuz vakit mi, biz mi cidden yeni bir hilkatle ba'solunacağız [diriltileceğiz]?' Dediler.

99. Gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'ın, kendilerinin mislini yaratmaya kâdir olduğunu görmediler de mi? Kendileri için de bir ecel [süre] tayin etmiş, onda hiç şüphe yok? Fakat zâlimlerin gâvurluktan başkasına baktıkları yok!

100. De ki: 'Rabbimin rahmet hazinelerine siz mâlik olsaydınız, o vakit elden çıkarmak korkusuyla imsak ederdiniz [tutar, kimseye birşey vermezдіңіз]! İnsan bir de pek cimri olmuştur.

101. Celâlim hakkı için, Musa'ya açık açık dokuz ayet verdik! Sor Benî İsrail'e, [Musa] onlara geldiği vakit Firavun ona dedi ki: 'Her halde ben seni yâ Musa bir büyüye tutulmuş zannediyorum!'

وَمِنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ وِلِيَاءَ
مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يُومَ الْقِيَمَةِ عَلَى وُجُوهِهِمْ عِمْبًا نَكِبًا
وَصُمًا مَا فِيهِمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ۚ ذَٰلِكَ
جَزَاءُ هُمُ يَا نَهْ كَفَرُوا يَا أَيُّهَا إِنَّا وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا
إِنَّا نَالِ الْبَعْثُ نَحْنُ خَلْقًا جَدِيدًا ۚ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا لَإِلَٰهُ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ
أَجَلًا لَا رَيْبَ فِيهِ فَإِنِ الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۚ قُلْ لَوِ اتَّخَذَ
تَمَلَّكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ
وَكَاذِبًا ۚ الْإِنْسَانُ قَتُورٌ ۚ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ نِصَاعَ آيَاتِ
بَنِي إِسْرَءِيلَ فَقَالَ لِي إِسْرَءِيلُ إِذَا جَاءَ هُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي
لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَىٰ مَسْحُورٌ ۚ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَٰؤُلَاءِ
إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ
مَشْهُورًا ۚ فَأَرَادَ أَنْ يَنْفِرَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ
وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا ۚ وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ اسْكُنُوا
الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جُنَّا بِكُمْ لَقِيفًا ۚ

102. 'Alimallah' dedi; 'pekâlâ bilirsin ki bunları o göklerin, yerin rabbi sırf birer basîret olmak üzere indirdi. Her halde ben de seni yâ Firavun helâ k olmuş zannediyorum!'

103-104. Derken [Firavun] onları arz'dan belinletmek [silip-süpürmek] istedi, biz de hem kendisini ve hem maiyetindekileri, hepsini birden garkediverdik [boğuverdik]; arkasından da Benî İsrail'e dedik ki: 'Haydin arz'da sâkin olun [yerleşin], sonra ahiret va'di geldiği vakit hepinizi dürüp bükerek getireceğiz!'

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ لِّئِن
 اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
 لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ
 صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ
 إِلَّا كُفُورًا ﴿٨٩﴾ وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَجِيءَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ
 يَنْبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوْ تَكُونَ لَكَ بَحْثَةٌ مِنْ تَحْتِ الْأَرْضِ فَتُخْرِجَ
 الْآبِهَارَ خِلَافَهَا تَجِيرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا رَعِمَتْ عَلَيْنَا
 كِسْفًا أَوْ تَأْتِيَنَا بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ﴿٩٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ
 بَيْتٌ مِنْ ذُرْهُبٍ أَوْ تَرْفَى فِي السَّمَاءِ وَلَن نُّؤْمِنَ لِرُؤْيَاكَ حَتَّى
 نُنْزَلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرُؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيْ هَلْ كُنْتُ
 إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
 إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبْعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا
 ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْسُونَ مَطْمَئِنِينَ
 لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمُ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ
 شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ أَنَّهُ كَانَ بَعِيدًا خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

yarden bir menbâ [pınar] akıtasın, yahut senin için hurmalıklardan ve üzümlüklerden bir bahçe ola da aralarında şarıl şarıl çaylar akıtasın, yahut -zu'm [iddia] ettiğin gibi- üzerimize semayı kıt'a kıt'a [parça parça] düşüresin, yahut Allah'ı ve melekleri kefil getiresin, yahut senin altından bir evin olsun, yahut semaya çıkasın -ona çıktığına da asla inanmayız- tâ ki üzerimize okuyacağımız bir mektup indiresin! De ki: 'Sübhanallah! Ben beşer bir rasûlüm!'

87. ... ancak rabbinden bir rahmet başka! Hakikat senin üzerinde O'nun fazlı [ihvan ve inayeti] pek büyük bulunuyor.

88. De ki: 'Yemin ederim eğer ins ü cinn bu Kur'an'ın mislini getirmek üzere toplansalar, bir mislini getiremezler; birbirlerine zahîr de [yardımcı da] olsalar!'

89-93. Celâlim hakkı için, biz bu Kur'an'da dillere destan olacak her mânâdan türlü türlü ifadeler yaptık; yine nâsın [insanların] ekserisi gâvurlukta ısrar ettiler ve 'Biz' dediler; 'sana ihtimali yok inanmayız, tâ ki bizim için şu

94. Kendilerine doğru yolu gösteren hidayetçi geldiğinde, nâsın [insanların] iman etmelerine ancak şöyle demeleri mâni oldu: 'Allah bir beşeri mi rasûl gönderdi?'

95. Söyle onlara: 'Eğer arz'da hep uslu uslu yürüyen melâike [melekler] olsaydı, elbette onlara semadan melek bir rasûl gönderirdik!'

96. De ki: 'Allah, sizinle benim aramda şahid [olarak] yeter! Her halde O, kullarına habîr-basîr bulunuyor'.

5. Buna dair ne kendilerinin bir ilmi vardır, ne de babalarının! O ne büyük bir kelime ki ağızlarından çıkıyor, sırf bir yalan söylüyorlar!

6. Şimdi bu söze inanmazlarsa, belki arkalarından esef ile kendini üzeceksin!

7-8. Biz yeryüzündeki şeyleri ona bir zînet yaptık ki insanları imtihan edelim; 'hangisi daha güzel bir amel yapacak?' Bununla beraber şu da muhakkak ki biz onun üzerinde ne varsa hepsini bir kuru toprak etmekteyiz.

9. Yoksa Ashab-ı Kehf u Rakîm bizim âyâtımızdan bir acıbe' oldular mı sandın?

10. O vakit ki o genç yiğitler kehf'e [mağaraya] çekildiler de şöyle dediler: 'Yâ rabbena! Bizlere ledünnünden [tarafından] bir rahmet ihsân eyle ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla!'

11-12. Bunun üzerine müteaddid seneler kehf'te [mağarada] kulakları üzerine vurduk [yatırdık uyuttuk]; sonra da onları ba'settik [uyandırdık] ki hep bilelim; 'iki hizbin hangisi bekledikleri gayeyi iyi hesap etmiş?'

13-15. Biz sana onların kıssalarını doğru olarak naklediyoruz: Hakikat, bunlar birkaç genç yiğit; rablerine iman ettiler, biz de hidayetlerini artırdık ve kalplerine rabıta verdik! O vakit ki kıyam

مَا لَهُمْ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ
مِنْ أَفْوَاهِهِمْ أَنْ يَقُولُوا إِلَّا كَذِبًا ۝ فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ
عَلَىٰ آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝ إِنَّا جَعَلْنَا
مَاعْلَىٰ لِلْأَرْضِ رِبَّةً لِّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝
وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝ أَمْ حَسِبْتَ
أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ۝
إِذَا دُخِلَ فِيهِ الْقَوْمُ فَفُتِلُوا وَتَتَنَبَّأُنَا إِنَّهُمْ مِنْ دُونِكَ
رَحْمَةً وَبَيِّنَاتٍ لِّنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝ فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ
فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۝ ثُمَّ بَنَيْنَا لَهُمْ فِجْرًا مِّنَ الْحِجَابِ
أَخْصَىٰ لِمَا يَلْبَثُونَ أَمَدًا ۝ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ
إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ۝ وَرَبَطْنَا
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذْ شَطَطًا ۝
هُؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ لَوْلَا يُأْتُونَ عَلَيْهِمْ
بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ آمَنَ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝

ettiler de dediler: 'Bizim rabbimiz göklerin ve yerin rabbi! Biz ihtimali yok O'ndan başka bir ilâha tapmayız; doğrusu o surette [takdirde] cidden saçma söylemiş oluruz! Şunlar/şu bizim kavmimiz olacaklar, tuttular O'ndan başka ilâhlar edindiler. Onlara karşı açık bir burhan [delil getiriselerdi] ya! Artık bir yalanı Allah'a iftira edenden daha zâlim kim olabilir?'

1) "Atalarının veya 'baba' tâbir ettikleri papalarının". Bir önceki ayette nakledilen sözü arap müşrikleri de, yahudiler de, hristiyanlar da söylemiş olabilirler ise de bu sözü dinlerinin esas kabul eden hristiyanlar, bu hususta daha ısrarcı olduklarından 'babaları' tâbiri E.Hamdi Yazır tarafından 'papaları' (kilise babaları) şeklinde de yorumlanmıştır. (V/3223-3224 ve Krş. Bakara/116, an:3; Yunus/68, an:4)

2) "Şiddetli bir üzüntü ile kendini tüketeceksin!" (V/3224)

3) *Kehf*: dağda mağara ve bilhassa geniş olanı ki küçüğüne 'gar' denir. Türkçesi 'in' dir. *Rakîm*: kitabe/yazılı taş veya maden veya saireden levha. (V/3225)

4) 'Şaşılacak bir ayet mi oldular sandın?' (V/3225 ve krş. Yunus/2, an:3)

5) 'Fiilen tebeyyün, tahakkuk ettirelim de kendileri dahi anlasın!' (V/3226)

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا
 قُرْآنًا مَوْفَقًا لِلْقُرْآنِ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكِّثٍ وَنَزَلْنَا تَنْزِيلًا
 قُلْ إِنَّمَا بِهِ آوَلَا تَوْسِنُوا أَنْ الَّذِينَ يُؤْتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا
 يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلَّهِ ذُقَانٍ مُجْتَدًا وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا
 إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا وَيَخِرُّونَ لِلَّهِ ذُقَانٍ يُجُونَ وَيَزِيدُهُمْ
 خُشُوعًا قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ
 الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرِ بِصَلَاتِكَ وَلَا تَخَافُ بِهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ
 ذَلِكَ سَبِيلًا وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَخْذُ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
 شَرِيكٌ فِي الْمَلِكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ وَكَبِيرَةٌ تَجْهَرُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا
 بَأْسًا شَدِيدًا مَنْ لَدُنْهُ يُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ
 أَجْرًا حَسَنًا مَا كُنْ فِيهِ أَبَدًا يُبَشِّرُ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

105-106. Bunu [Kur'an'ı] da bihakkın indirdik ve bihakkın indi ve seni ancak sevabımızın müjdecisi ve azabımızın habercisi olarak gönderdik! Hem onu bir kur'an olmak üzere ayet ayet ayırdık ki nâsa [insanlara] dura dura okuyasın, hem de tenzîl suretiyle ceste ceste [kısım kısım] indirdik!

107-109. De ki: "İster inanın ona, ister inanmayın; çünkü bundan evvel ilim verilmiş

olanlar, kendilerine tilâvet olununca çeneleri üstü secdelere kapanıyorlar ve diyorlar ki; 'Tesbîh rabbimize! Hakikat rabbimizin va'di katiyyen fiile çıkarılmış [gerçekleşmiş] bulunuyor' ve ağlayarak çeneleri üstü kapanıyorlar; o onların huşûunu da artırıyor!"

110-111. De ki: 'Allah deyin, Rahmân deyin; hangisini deseniz, hep O'nundur o en güzel isimler!' Bununla beraber salâtında pek bağırma, pek de gizleme; ikisinin arası bir yol tut ve şöyle de: 'Hamd o Allah'a ki hiçbir veled edinmedi; O'na mülkte bir şerik de [ortak da] olmadı, O'na züliden bir velî de olmadı.' O'nu tekbir ile büyükle de büyükle!

18. Kehf Sûresi *Mağara*

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

110 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahim

1-4. Hamd o Allah'a ki kuluna Kitap indirdi; hem ona hiçbir yamukluk yapmaksızın, dosdoğru, ledünnünden [tarafından] şiddetli bir beis [azap] ile inzar etmek ve salih salih ameller yapan ve mü'minlere şunu müjdelemek için ki 'kendilerine cidden güzel bir ecir [mükâfat] var; ebediyyen onda arâm [ikamet] edecekler'. Hem şunları inzar etmek [uyarmak] için ki 'Allah veled edindi' demekteler.

1) Bkz. Kasas/3, an:2

2) 'Namazda Kur'an okurken' veya 'Dua ederken'. (V/3214)

3) 'Doğurmaktan münezzeh olduğu gibi, evlâtlık da edinmedi'. (V/3215 ve bkz. Bakara/116, an:3; Yunus/68, an:4)

4) "Allah zilletten korunmak, izzet bulmak için yardıma muhtaç olunan velilerden, yâr u yârenden, dosttan, müttetikten münezzehdir! O zilletten münezzeh, bizâtihi azîz ve kavî'dir! (V/3215)

5) Bkz. Yunus/68, an:4

21. Bu suretle de kendilerine vukuf peyda ettirdik ki Allah'ın va'di[nin] hak olduğunu ve Saat[in] hakikaten şüphesiz bulunduğunu bilsinler! O sırada [kavimleri ise] aralarında emirlerine nizâ ediyorlardı. Bunun üzerine dediler ki: 'Üstlerine bir bina yapın, rableri onları daha iyi bilir!' Onların emri üzerine galebe etmiş olanlar 'Elbette' dediler; 'biz bunların üzerine bir mescid ediniriz!'

22. 'Üçtür, dördüncüleri köpekleri' diyecekler. 'Beştir, altıncıları köpekleri' diyecekler. Gayb taşlama! 'Yedidir ve sekizincileri köpekleri' diyecekler. De ki: 'Onların adedlerine rabbim a'lemidir [daha iyi bilir], onları ancak pek azı bilir!' Artık bunlar hakkında kimse ile zâhirî bir münakaşadan başka münakaşa etme ve bunlar hakkında onlardan kimseye birşey sorma!

23-24. Hiçbir şey hakkında da Allah'ın meşiyyetiyle takyîd etmeden 'Ben bunu yarın muhakak yaparım!' deme ve unuttuğun vakit Allah'ı zikret ve şöyle de: 'Ola ki rabbim beni bundan daha yakın bir vakitte dosdoğru bir muvaffakiyete isal buyura [eriştire]!'

25. Onlar kehf'lerinde [mağaralarında] üçyüz sene durdular, dokuz da ziyade ettiler!

26. 'Allah' de; 'ne kadar durduklarını daha iyi bilir! Göklerin,

وَكَذَلِكَ عَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ۖ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمُ إِلَّا مِرًّا ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفِثْ فِيهِمُ مِنْهُمْ أَحَدًا ۖ وَلَا تَقُولُوا لَشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ وَعْدَ اللَّهِ ۖ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَذِكْرُ رَبِّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنَّ رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا ۖ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ۖ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا ۖ لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ۖ وَأَتْلُمَا أَيُّحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبْدِلَ لِكَلِمَاتِهِ وَكَانَ تَجْدُ مِنْ دُونِهِ مِثْلَهُ ۖ

yerin gaybı O'nundur! O öyle güzel görür, öyle güzel işitir ki! Bütün onlara O'ndan başka velâyet eden yoktur! O, kimseyi hükmünde teşrik de [ortak da] etmez!

27. 'Öyle' de ve rabbinden sana vahyolunanı tilâvet eyle! O'nun kelimâtını tebdîl edecek [değiştirecek] yoktur ve O'ndan başka bir penah [sığınak] bulamazsın!

1) "O gençler kıyam edip mağaraya çekildikleri sırada kavimleri kendi aralarında onların bu yaptıkları iş hakkında tartışıp çekişiyorlardı". (V/3240)1

2) "Ashab-ı Kehf" in tâkip ettiği emir üzerine giderek düşmanlarına karşı galib olanlar". (V/3240)

3) Çünkü kussâ'nın bilinmesi lâzım gelen noktaları hakkıyla bilindi. Şu halde Ashab-ı Kehf kıssasını yalnız Kur'an'ın beyanına dikkat ederek okumalı, şundan bundan sormaya kalkışmamalıdır! (V/3241)

4) "Allah'ın dilemesine/iradesine bağlamaksızın..." (V/3243)

5) "Ashab-ı Kehf'in muvaffakiyetinden". (V/3243)

6) Bkz. Kasas/3, an: 2

وَإِذَا عَزَلْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوُوا إِلَى الْكَهْفِ
 نَنشُرْ لَكُمْ رَبِّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِزْفًا
 ١٦ وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَرَاوَعْنَ كَهْفَهُنَّ ذَاتَ الْيَمِينِ
 وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبْنَ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُنَّ فِي خُجُومِهِ
 ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مِنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ
 فَلَنْ يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرِيدًا ١٧ وَتَحْسَبُهُمْ قِطَافًا مِنْهُ
 رُفُودٌ وَيُقَالُهُنَّ ذَاتُ الْيَمِينِ وَذَاتُ الشِّمَالِ وَكَلِمَتُهُنَّ
 بَاسِطٌ ذِرَاعَاهُ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ
 مِنْهُنَّ فَارًا وَلَمِلْتَ مِنْهُنَّ رُغْبًا ١٨ وَكَذَلِكَ بَعَثْنَا
 لَيْسَاءَ لَوَائِيهِمْ قَالِ قَاتِلْ مِنْهُنَّ كَرْبِشَةً قَالُوا لَيْسَ
 بِنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضُ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَيْسَ فَا بَعَثُوا
 أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرُوا أَيُّهَا أَزْكَى
 طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ
 بِكُمْ أَحَدًا ١٩ إِنَّهُمْ أَنْ يظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ
 أَوْ يُعَذِّبُوكُمْ فِي مِلَّةِهِمْ وَلَنْ تُنْفِرُوا إِذَا ابْدَأَ ٢٠

16. '... Madem ki onlardan ve Allah'tan maada [başka] taptıklarından uzleti ihtiyar [uzaklaşmayı tercih] ettiniz; o halde kehf (mağaraya) çekilin ki sizin için rabbiniz, rahmetinden kismet neşretsın ve size işinizden bir kolaylık hazırlasın!'

17. Güneşi görüyorsun â, doğduğu vakit kehf'lerinden [mağaralarından] sağ tarafa meyleder, battığı vakit de onları sol tarafa makaslar ve onlar onun içinde bir geniş

sahadadır. Bu, işte Allah'ın âyâtındandır [ayetlerindendir]! Allah her kime hidayet ederse, işte o [hidayete] ermiştir, her kimi de saptırırsa, artık onu irşad edecek bir velî bulamazsın!

18. Bir de onları uyanıklar zannedersin, halbuki uyku-
daldır ve biz onları sağa sola çeviririz; köpekleri de medhalde [mağaranın girişinde] iki kolunu uzatmış! Üzerlerine çıkavarsan, mutlaka onlardan döner kaçardın ve her halde onlardan dehşet dolardın!

19-20. Yine böyle onları ba's da ettik [uyandırdık] ki aralarında soruşsunlar diye! İçlerinden bir söyleyen 'Ne kadar durdunuz?' dedi. 'Bir gün yahut bir günün birazı' dediler. 'Ne kadar durduğunuza' dediler; rabbiniz a'lemdir! Şimdi siz birinizi şu gümüş paranızla şehre gönderin de baksın hangisi yiyecekçe daha temiz, ondan size bir rızık getirsin, hem çok kurnaz davransın ve zinhar [sakın] sizi birine sezdirmesin; çünkü ellerine geçirirlerse sizi muhak-
kak recmederler [öldürürler] yahut milletlerine [dinlerine] döndürürler ve bu takdirde ebedâ [asla] felâh bulamazsınız!'

1) 'Ne kadar durduğunuzu rabbiniz daha iyi bilir!' (Kırş. Kehf/26)

2) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1. An:1

35-36. ... ve bağına girdi; kendine yazık ediyordu. Dedi: 'Ebedâ [asla] zannetmem ki bu helâk olsun ve zannetmem ki kıyamet kopsun! Bununla beraber şayet rabbime reddedilirse [döndürülecek olursam], her halde bundan daha hayırlı bir akibet bulurum!'

37-41. Arkadaşı da ona muhâvere ederek dedi ki: 'Sen o rabbine küfür [nankörlük] mü ediyorsun ki seni bir topraktan, sonra bir nutfeden yarattı, sonra da seni bir adam seviyesine getirdi? Lâkin benim, o Allah rabbim ve ben rabbime kimseyi şerik [ortak] koşamam! Bağına girdiğin vakit 'mâşâallah, la kuvvete illa billah' deseydin olmaz mıydı? Eğer malca, evlatça beni kendinden az görüyorsan, ne bilirsin belki rabbim bana senin bağından daha hayırlısını verir, seninkinin üzerine de semadan bir afet indiriverir de yalçın bir toprak olakalır yahut suyu çekiliverir de bir daha onu aramakla bulamazsın!'

42. Derken bütün serveti istila ediliverdi. Bunun üzerine, ona yaptığı masraflara karşı avuçlarını ovuşturdu kaldı! O çardakları üzerine çökmüş kalmıştı. 'Ah!' Diyordu; 'n'olaydım rabbime hiçbir şerik [ortak] koşmamış olaydım!'

43. Allah'tan başka yardım edecek bir cemaati de olmadı, kendi kendini de kurtaramadı.

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَٰذِهِ أَبَدًا ۖ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِّدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ۖ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ۖ ﴿٣٧﴾ لَّكَاهُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَىٰ أَنَا أَعْلَنُ مِنْكَ مَا لَا وَلَدًا ۖ ﴿٣٨﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنَّ خَيْرًا مِنْ خَيْرِكَ وَيُنْزِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحُ صَبِغًا زَلْفًا ۖ ﴿٣٩﴾ أَوْ يُصْبِحُ مَا وَهَا غُورًا فَلَنْ يَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ۖ ﴿٤٠﴾ وَأُحِيط بِشَرِّهِمْ فَاصْبَحَ يَقْلِبُ كَفْتَهُ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ۚ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنْصَرًا ۖ ﴿٤١﴾ هَٰذَا الْاَوَّلَآءِ ۗ لِلَّهِ الْحَقُّ ۖ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ۖ ﴿٤٢﴾ وَاضْرِبْ لَهُمْ مَّثَلًا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا كَمَا أَنزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ فَأَصْبَحَ مَشِيْمًا نَّذَرُوهُ اِلَیَّ رِیَاحٌ وَكَانَ اَللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ۖ ﴿٤٣﴾

44. İşte burada velâyet elhak Allah'ındır! O sevapça da hayır, ukbâca [sonuç bakımından] da hayr'dır.

45. Onlara dünya [alçak] hayat'ın' meselini de şöyle yap; sanki bir su, onu semadan indirmişiz, derken onunla arz'ın nebâtâtı [bitkileri] birbirine karışmış, derken bir çöp kırıntısı olmuştur, rüzgârlar onu savurur gider! Allah herşeye muktedir bulunuyor.

1) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

2) Krş. Yunus/24

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الدُّنْيَا
وَلَا تُطِيعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ
فُرْطَاً ۖ وَقُلْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ ۖ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ ۚ
إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ نَارَ الْأَحَاطِيهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعِثُوا
يَعَاثُوا بِسَاءِ كَأْمَلٍ لَيْسَ فِي الْوُجُوهِ بِشَيْءٍ مِنَ الشَّرَابِ وَسَاءَتْ
مُرْتَفِقًا ۖ إِنَّا لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ
أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ۖ ۝۳۰ أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا
خُضْرًا مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ
نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ۖ ۝۳۱ وَاصْبِرْ لَهُمْ مَثَلًا لِلرَّجُلَيْنِ
جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بَخَلٍ
وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا ۖ ۝۳۲ كُلْنَا الْجَنَّتَيْنِ لِثْلِكُمَا أَنْ تَنْظِمَ
مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَافَهُمَا نَهْرًا ۖ ۝۳۳ وَكَانَ لَهُمْ تَرَفٌّ قَالُوا
لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ إِنَّا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَاعْرِضْكَ ۖ ۝۳۴

28. Nefsince de o kullarla beraber sabret ki sabah-akşam (her vakit) rablerine duâ eder, cemâlini [rızasını] isterler. Sen dünya zînetini arzu ederek onlardan gözlerini ayırma ve o kimseye itaat etme ki kalbini zikrimizden gafıl bırakmışsınız, keyfinin ardına düşmüş ve işi, haddini aşmak olmuştur!

29. Ve de ki: 'O hak, rabbinizdendir; artık dileyen iman etsin, dileyen küfr!' Çünkü biz, zâlimler için öyle bir ateş müheyya kılmışsınız ki [hazırlamışsınız] ki serdakları [alevleri] kendilerini kuşatmaktadır ve eğer istigâse

ederlerse [yardım isterlerse], erimiş cesed gibi bir su ile imdad edilirler, yüzleri civirir [kavurur]. O ne fena içki ve o ne fena kurultay!

30-31. Amma iman edip salih salih ameller işleyenler, şüphe yok ki biz öyle güzel amel işleyeninin ecrini [mükâfatını] zayı etmeyiz! Öyleler, işte onlara Adn cennetleri var; altları ndan nehirler akar, orada altın bileziklerden zînetlenecekler, sündüs ve istebraktan [ince ve kalın ipeklerden] yeşil esvab [elbiseler] giyecekler, erikeler [tahtlar] üzerine dayanıp kurulacaklar. O ne güzel sevâb ve ne güzel kurultay!

32-34. Ve onlara iki adamı temsil getir: Birine her türlü üzümünden iki bağ vermişsınız ve ikisinin de etrafını hurmalarla donatmışsınız, ikisinin arasına da bir ekinlik yapmışsınız -iki bağın ikisi de yemişlerini vermiş- hiçbir şey noksan bırakmamış, ikisinin ortasından bir de nehir akıtmışsınız, başkaca da bir geliri var; bundan dolayı bu adam arkadaşına muhâvere ederek 'Ben senden malca daha servetli, cemiyetçe daha izzetliyim!' Dedi...

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

54. Şânım hakkı için, hakikat biz bu Kur'an'da insanlara ibret olacak her türlü meselden tasrîf yapmışızdır, insan ise her şeyin cedelce ekseri [çok tartışmacı] olmuştur!

55. Kendilerine doğru yolu gösteren peygamber geldiği halde insanları iman etmekten ve günahlarının mağfiretini istemekten alıkoyan da başka değil, ancak kendilerine evvelkilerin sünneti gelmesi ve ahiret azabının gözleri önüne gelmesi kazıyyesidir.

56. Halbuki biz gönderdiğimiz peygamberleri ancak mübeşşir [müjdeleyici] ve münzîr [uyarıcı] olmak üzere göndeririz. Küfredenler ise, hakkı bâtılla kaydırmak için mücadele ediyorlar! Ayetlerimizi ve kendilerine edilen inzârı eğlence yerine tuttular.

57. O kimseden daha zâlim de kim olabilir ki rabbinin âyâtı [ayetleri] ile nasihat edilmiştir de onlardan yüzçevirmiş ve ellerinin takdîm ettiği şeyleri unutmuştur; çünkü biz onların kalpleri üzerine onu iyi anlamalarına mâni birtakım kabuklar ve kulaklarına bir ağırlık koymuşuzdur, sen onları doğru yola çağırırsan da o halde [iken] onlar ebeden [asla] yola gelmezler!

58-59. Hem o mağfireti çok, rahmet sahibi rabbin onları kesbleriyle [kazandıkları günahlar yüzünden] derhal muâhaze ediverecek olsaydı, haklarında azabı elbette ta'cil buyururdu [hemen azap ederdi]; fakat onlar için bir miâd [va'dolunmuş bir zaman] vardır ki o gelince hiçbir çare-i necât [kurtuluş çaresi] bulamazlar! Daha [işte] o memleketler ki biz onları zulmettik-

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ٥٤ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا
إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةٌ
أَلَاؤِ لَيْنٍ أَوْ آيَاتُهُمْ لَعَابٌ قَلِيلًا ٥٥ وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ
إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ يُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ
لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا مَسْرُورًا ٥٦
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ
مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِي أَذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا
أَبَدًا ٥٧ وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا
كَسَبُوا لَاجَلَ لَكُمْ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ
مَوْئِلًا ٥٨ وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَمْلَكْنَاكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا
لِئَالِكُمْ مَوْعِدًا ٥٩ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى
أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ٦٠ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ
بَيْنَهُمَا نِسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ٦١

lerinde helâk etmişiz ve helâklerine bir miâd [zaman] tayin eylemişiz!

60. Bir vakit de Musa, fetâsına demişti ki: 'Durmuyacağım, tâ iki denizin cemolduğu [birleştiği] yere kadar varacağım yahut senelerce gideceğim!'

61. Bunun üzerine ikisibir vaktâ ki iki deniz arasının cemolduğu [birleştiği] yere vardılar, balıklarını unuttular; o vakit o [balık] denizde bir deliğe yolunu tutmuştu [bile]!

1) Bkz. A'raf/58, an:2; İsra/41, 89

2) Bkz. Bakara/6, an:1

3) 'Kendisine hizmet eden gence'. Hâdimler (hizmetçiler) genellikle genç yaşta olduklarından, Araplarda hâdim'e feta denilmesi lisan-ı edebidir. (V/3256)

الْمَالِ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ
 خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرًا أَمَلًا ۝ وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى
 الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَنَّا نُغَادِرُ مِنْهُمُ أَحَدًا ۝ وَعَرَضُوا
 عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ
 أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ۝ وَوَضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ
 مُشْفِقِينَ تَمَّا فِيهِ يَقُولُونَ يَا وَيْلَتَا مَا لَنَا مَالٌ هَذَا الْكِتَابُ
 لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أُخْطِئُوا وَجَدُوا مَا عَمِلُوا
 حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا ۝ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا
 لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
 أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَمَنْهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ
 بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۝ مَا أَشْهَدُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُمْ مُخْلِذِينَ عَصُوبًا
 ۝ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ
 فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمُ مَوْبِقًا ۝ وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ
 النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ۝

46. O mal ve oğullar, dünya [alçak] hayat'ın zînetidir; bâki kalacak salih ameller ise, rabbinin indinde sevapça da hayırlıdır, emelce de hayırlıdır!

47-48. Düşün o günü ki dağları yürütürüz, arz'ı görürsün çırpıplak ve onları hep mahşere toplamışsınız da hiçbir kimse bırakmamışsınız ve hepsi saff olarak [saf saf] rabbine arzedilmişlerdir. 'İşte' buyurur; 'celâlim hakkı için, ilk defa yarattığımız gibi bize geldiniz, fakat size hiçbir mev'id yapmayacağız [hesap zamanı tayin etmeyeceğiz] zu 'metmiştiniz [sanmıştınız] değil mi?'

49. Defter de konulmuştur; artık o mücrimleri görürsün bulundukları hâileden halecanlar [çırpıntı-lar] içinde titreşiyor ve diyorlar-dır: 'Eyvah bize! Bu defter de ne acaib; ne küçük komuş, ne büyük, hepsini zaptetmiş!?' Ve bütün yaptıklarını hazır bulmuşlardır; rabbin kimseye zulmetmez!

50. Yine düşün o vakti ki melâi-keye 'Âdem için secde edin!' demiştik, hemen secde ettiler; ancak İblis -cin'den idi de-rabbinin emrinden çıktı. Ya şimdi siz beni bırakıp da onu ve zürriyyetini kendinize evliya mı ittihaz ediyorsunuz, onlar size öyle düşman iken? Zâlimler için ne fena bedel!

51. Ben onları ne göklerin ve yerin yaratılışına, ne de kendilerinin yaratılışına şahid kılmadım ve hiçbir zaman mudîlleri [yoldan çıkarıcıları] kol tutmuş değilim!

52-53. Ve o gün ki diyecek: 'Ünleyin bakalım, o zu'mettiğiniz [ortaklarım zannettiğiniz] şerik-lerime!' Derken onlara çağırmış-lar /yalvarmışlardır, fakat kendi-lerine icabet etmemişlerdir ve aralarına biz bir mehleke [uçurum] koymuşuzdur ve müc-rimler [suçlular] ateşi görmüş, artık ona düşeceklerini anlamış-lardır da ondan savuşacak bir yer bulamamışlardır.

75. "Doğrusu 'sen benimle sabre-demezsin!' demedim mi sana?" dedi.

76. 'Eğer' dedi; 'bundan sonra sana birşey sorarsam, artık bana musâhib [arkadaş] olma! Doğrusu tarafımdan son özre erdin!'

77. Bunun üzerine yine gittiler, nihayet bir karyenin ehline vardılar ki oranın ahalisinden yiyecek istediler de bunları misafir etmekten imtina ettiler [kaçındılar]; derken orada yıkılmak isteyen bir duvar buldular, tuttu onu doğrultuverdi. [Musa] 'İsteseydin' dedi; 'her halde buna karşı bir ücret alırdın!'

78-82. 'İşte' dedi; 'bu, seninle benim aramın ayrılması! Sana o sabredemediğin şeylerin te'vilini [maksadını] haber vereyim. Evvela, gemi denizde çalışan birtakım biçarelerin idi; ben onu ayıplandırmak istedim ki ötelerinde bir melik [hükümdar] vardı, her sağlam gemiyi gasben [zorla] alıyordu. Oğlana gelince, ebeveyni [ana-babası] mü'minlerdi; onun için bunları tuğyan ve küfr ile sarmasından sakındık da istedik ki kendilerinin rabbi, ona bedel bunlara temizlikçe daha hayırlısını ve merhametçe daha yakınım versin! Gelelim duvara, şehirde iki yetim oğlanın idi, altında onlar için saklanmış bir define vardı ve babaları salih bir zat idi; onun için rabbın irade

قَالَ أَمْ أَفْلَحَ أَنْتَ أَنْتَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝ قَالَ لَنْ يَسْأَلَكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَذَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ۝ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْتَظِمًا آفِلَهَا قَابِوًا أَنْ يَصِفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۝ قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَ مُرْمِلِكٍ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۝ وَآمَّا الْعِلَافُ فَنَافَا بَنَاءَ مُؤْمِنِينَ فَنَفْسِنَا أَنْ يُرْمَقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۝ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّنَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ۝ وَآمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقَرْيَةِ الْقَرْيَةِ قُلْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهَا مِنْ قَبْلُ

buyurdu ki ikisi de rüşdlerine ersinler ve definelerini çıkarsınlar. Hep bunlar rabbinden bir rahmet olaraktır ve ben hiç birini kendi reyimden [şahsi görüşümle] yapmadım; ve işte senin sabredemediğin şeylerin te'vili!'

83. Bir de sana Zülkarneyn'den suâl ediyorlar. De ki: 'Size ondan bir yâdigâr okuyacağım!'

1-) Karye kelimesi için bkz. Talâk/8, an: 2

2-) "Oranın ahalisinden yiyecek istediler de..." cümlesi ayette geçen 'İster'amâ ehlehá' ibaresinin karşılığıdır ve basımda esas aldığımız Meâl metninde atlanmıştır. Bu cümlelerin karşılığı ayetin aslında bulunduğundan; tarafımızdan ve parantez içine alınmaksızın Tefsir bölümünden istifadeyle Meâl metnine dahil edilmiştir. Bkz. V/3266-3267 [D.C]

3-) 'Ondan bir zikir; onu andıracak unutulmaz bir yâd, hatırlarda tutulacak, dillere destan olacak bir muhtıra'. (V/3279)

فَلَمَّا جَاءُوا قَالَ لَيْفَئِهِ اِنْتَاغَدَاءُ نَا لَقَدْ لَقَيْنَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا
 نَصَبًا ۝۶۵ قَالَ رَاَيْتَ اِذَا وُيِّنَا اِلَى الصَّخْرَةِ فَاَنِي نَسِيْتُ
 الْحَوْتَ وَمَا اَنْسَانِيهِ اِلَّا الشَّيْطَانُ اِنْ اَذْكُرُهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ
 فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۝۶۶ قَالَ ذٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَاِذَا نَدَا عَلٰى اَنَارِهِمَا
 قَصَصًا ۝۶۷ فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا اٰتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا
 وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عَلٰمًا ۝۶۸ قَالَ لَهُ مُوسٰى مَكَالَ اتَّبَعَكَ عَلٰى
 اَنْ تُعَلِّمَ نِي مَا عَلِمْتَ رُشْدًا ۝۶۹ قَالَ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيْعَ مَعِيَ صَبْرًا
 ۝۷۰ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلٰى مَا لَمْ تُحِطْ بِهٖ خُبْرًا ۝۷۱ قَالَ سَجْدُنِيْ
 اِنْ شَاءَ اللّٰهُ صَابِرًا وَّلَا اَعْصِيْ لَكَ اَمْرًا ۝۷۲ قَالَ فَاِنْ اَتَيْتَنِيْ فَلَا
 تَسْأَلْنِيْ عَنْ شَيْءٍ حَتّٰى اُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۝۷۳ فَاَنْطَلَقَا
 حَتّٰى اِذَا رَكِبَا فِي السَّفِيْنَةِ خَرَقَهَا قَالَ اَرَقَقْنَهَا لِنُغْرَوْا اَمَلًا
 لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا اِمْرًا ۝۷۴ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيْعَ مَعِيَ
 صَبْرًا ۝۷۵ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِيْ بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِيْ مِنْ اَمْرِيْ
 عُسْرًا ۝۷۶ فَاَنْطَلَقَا حَتّٰى اِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَتَنَّهُ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ
 نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا مُّنْكَرًا ۝۷۷

62. Bu suretle vaktâ ki geçtiler, fetâsına 'Getir' dedi; 'kuşluk yemeğimizi; hakîkaten biz bu seferimizden yorgunluğa giriftâr olduk!'

63. 'Gördün mü?' dedi; 'kayaya sığındığımız vakit, doğrusu ben balığı unuttum ve bana onu söyleme-mi her halde Şeytan unutturdu! O acaib bir surette denizdeki yolunu tutmuştu'.

64-65. 'İşte' dedi; 'aradığımız o ya!' Bunun üzerine izlerini takip ederek-gerisin geri döndüler; derken kullarımızdan bir kul buldular ki biz ona

nezdimizden bir rahmet vermiş ve ledünnümüzden bir ilim öğretmiştik.

66. Musa, ona 'Öğretildiğin ilimden bana bir rüşd öğretmen şartıyla sana ittiba edebilir miyim?' Dedi.

67-68. 'Doğrusu' dedi; 'sen benimle sabredemezsin! Havsala-
nın almadığı şeye nasıl sabredeceksin?'

69. 'İnşaallah' dedi; 'beni sabırlı bulacaksın ve senin hiçbir emrine âsi olmam'.

70. 'O halde' dedi; 'eğer bana tâbi olacaksan, bana hiçbir şeyden suâl etme; tâ ben sana ondan bir söz açıncaya kadar'.

71. Bunun üzerine ikisi bir gittiler; nihayet gemiye bindik-
lerinde tuttu gemiyi yaraladı. 'Â!..' dedi; 'ahâlisini garketmek [yolcu-
ları boğuvermek] için mi yarala-
dın onu? Alimallah müthiş birşey yaptın!'

72. 'Demedim mi' dedi; 'doğrusu sen benimle sabredemezsin?'

73. 'Beni' dedi; 'unuttuğumla muâ haze etme ve bana bu işimden dolayı güçlük çıkarma!'

74. Yine gittiler, nihayet bir oğlana rastgeldiler; tuttu onu öldürüverdi. 'Â!..' dedi; 'tertemiz [masum] bir nefsi, bir nefis mukabili olmaksızın öldürdü n mü? Alimallah çok münker [kötü] birşey yaptın!'

1-) Bkz. Kehf/60, an: 3

2-) 'Vahiy ve nübüvvet nimeti'. (V/3260)

3-) 'Hayra götürecek bir bilgi'. Rüşd 'hayra isabet' demektir. (V/3263)

98. 'Bu' dedi; 'rabbimden bir rahmettir, rabbimin va'di geldiği vakit de onu dümdüz edecektir. Rabbimin va'di de hak oldu!'

99-101. Ve o gün onları bırakıvermişizdir, bir kısmı diğerinin içinde dalgalanıyorlar; sûr'a da üfürülmüştür, artık hepsini toplamış da toplamışsınız ve cehennemi o gün kâfirlere bir gösteriş göstermişizdir; onlar ki beni ihtar eden ayetlerimden gözleri bir gıtâ [perde] içinde idi, işitmeye de tahammül edemiyorlardı.

102. Ya o kâfirler beni bırakıp da kullarımı kendilerine mevlâ itti haz edeceklerini mi zannettiler? Biz cehennemi o kâfirler için bir konukluk hazırladık!

103. 'Size' de; 'amelleri en ziyade hüsrana gidenleri haber vereyim mi?'

104-105. Onlar ki dünya [alçak] hayat'ta sa'y'leri [çabaları] boşa gitmektedir de kendilerini zannederler ki cidden güzel san'at yapıyorlar. Bunlar işte o kimselerdir ki rablerinin ayetlerine ve likâsına küfretmişlerdir [O'nun karşısına çıkacaklarını inkar etmişlerdir] de hayr nâmına yaptıkları bütün amelleri heder [bir hiç] olmuştur; artık kıyamet günü biz onlara hiçbir vezin tutturmayız!

106. İşte böyle, onların cezaları cehennemdir; çünkü küfretmişler ve benim ayetlerimi ve peygamberlerimi eğlence yerine tutmuşlardır.

107-108. İman edip, salih salih ameller işleyen kimselere gelince,

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۚ وَتَرْكَا بَعْضُهُمْ يَوْمَئِذٍ بَعْضًا فِي الصُّورِ ۖ فَمَجَعْنَا لَهُمُ جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۚ الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ۚ الْحَسْبُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ ۚ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ۚ قُلْ مَلَأْنِيكُمْ بِالْآخِرِينَ أَعْمَالًا ۚ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ۚ ذَٰلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ بِمَا كَفَرُوا وَتَوَخَّوْا آيَاتِي وَرُسُلِي هُمْوَا ۚ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ۚ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۚ قُلْ لَوْ كَانَ النَّاسُ أَتَمًّا لَكَامَاتِ رَبِّي لَقَدْ أَخْرَجْنَا قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جُنَّا بِغَيْبِهِ مَدَدًا ۚ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۖ

onlar için Firdevs cennetleri bir konukluk olmuştur; içlerinde muhalled [ebedî] olmak üzere kalırlar, onlardan çıkmak istemezler!

★ 109. De ki: 'Eğer rabbimin kelimâtı [kelimeleri] iç in deniz mürekkep olsaydı, her halde rabbimin kelimâtı tükenmeden deniz tükenirdi; bir misli de meded [bir o kadarını daha] getirsek bile!'

110. De ki: "Ben sırf sizin gibi beşerim, ancak bana şöyle vahyolunuyor: 'İlâhınız ancak bir tek ilâhtır!' Onun için her kim rabbinin likâsını [rabbine kavuşmayı] arzu ederse, salih bir amel işlesin ve rabbinin ibadetine hiçbir şirk karıştırmasın!"

إِنَّا مَكَّالَهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا لَهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبِيغٌ ﴿٨٧﴾ فَأَتَيْنَعَ سَبِيغًا
 حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَرْغُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ
 وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَاذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْتَ تُكَذِّبُ وَإِنَّمَا
 أَنْتَ تَخْذِفُهُمْ حُشْنًا ﴿٨٨﴾ قَالَ مَا مِنْ ظَلَمٍ فَسَوْفَ نَعْتَبُ ثُمَّ
 يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا ثَكْرًا ﴿٨٩﴾ وَإِنَّمَا مِنْ أَمْرٍ وَعَمَلٍ صَالِحًا فَلَهُ
 حِجْرًا الْحَسَنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرٍ آيُسْرًا ﴿٩٠﴾ ثُمَّ أَتَيْنَعَ سَبِيغًا ﴿٩١﴾
 حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطَّلِعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ يَجْعَلْ لَهُمْ
 مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٢﴾ كَذَلِكَ وَفَدَّ أَحْطَنًا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩٣﴾ ثُمَّ أَتَيْنَعَ
 سَبِيغًا ﴿٩٤﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّيِّدَيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهَا قَوْمًا لَا
 يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٥﴾ قَالُوا يَاذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّا يَا جُوجُ وَمَا جُوجُ
 مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُكَ خَرَجًا عَلَيَّ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ
 سَدًّا ﴿٩٦﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ
 بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٧﴾ أَوُنِي رِزْقَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ
 الصَّدَفَيْنِ قَالَ لَأَنْفُوخُ حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَوُنِي أَرْفَعُ عَلَيْهِ
 قَطْرًا ﴿٩٨﴾ فَأَسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٩﴾

84-86. Biz onun için arz'da bir müknet hazırladık ve ona her şeyden bir sebep verdik; derken bir sebebi takip etti, tâ günbatıya vardığı vakit, onu [güneş] balıklı bir gözde gurûb ediyor [batıyor] buldu; bir de bunun yanında bir kavim buldu. Dedik ki: 'Ey Zülkarneyn! Ya tâzib [azap] edersin veya hakla-rında bir güzellik ittihaz eylesin!'

87-88. Dedi: 'Her kim haksızlık ederse onu muhakak tâzib ederiz, sonra rabbine iade olunur, O da onu görülmedik bir azaba çeker; amma her kim de

iman edip iyi bir iş tutarsa buna da mükâfat olarak en güzel akibet vardır ve ona emrimizden bir kolaylık söyleriz!'

89-90. Sonra da bir sebebi takip etti, tâ gündeği cihetine vardığı vakit, onu bir kavim üzerine doğuyor buldu ki onlara güneşin önünden bir siper yapmamıştık.

91. Böyle! Halbuki onun yanında neler vardı, tamamını biz biliyorduk.

92-93. Sonra da diğeri bir sebebi takip etti, tâ iki sed arasına vardığı vakit, önlerinde bir kavim buldu ki hemen hemen söz anlayacak bir halde değil gibiydiler.

94. Dediler ki: 'Ey Zülkarneyn! Haberin olsun Ye'cuc ile Me'cuc bu arz' da fesad yapıp duruyorlar; onun için onlarla bizim aramıza bir sed yapman şartıyla sana biz bir harc [vergi] versek olur mu?'

95-96. Dedi ki: 'Rabbimin beni içinde bulundurduğu iktidar çok hayırlıdır; haydin siz bana kuvvet ile yardım edin de ben onlarla sizin aramıza bir redim [sedden daha sağlam bir mânia] yapayım. Bana demir kütleleri getirin!' Tam iki ucu denkleştirdiği vakit 'Körükleyin!' dedi. Tam onu bir ateş haline koyduğu vakit 'Getirin bana' dedi; 'üzerine erimiş bakır döküyüm'.

97. Artık onu ne açabildiler, ne de delebildiler!

12-15. 'Ey Yahya! Kitab'ı kuvvetle tut' (dedik) ve daha sabî [çocuk] iken ona hikmet verdik, hem de ledünnümüzden [tarafımızdan] bir rikkat [şefkat] ve bir pâklık ki [Yahya] çok takvâ-şiar idi ve valideynine [ana-babasına] ihsan-kâr idi; cebbar [zorba], isyankâr değil idi. Selâm ona hem doğduğu gün, hem öleceği gün, hem de diri olarak ba'solunacağı [kaldırılacağı] gün!

16-17. Kitab'da Meryem'i de an! O vakit ki ailesinden çekildi de şark tarafında bir mekâna, onlardan öte bir perde çekti; derken kendisine Ruhumuzu gönderdik de düzgün bir beşer halinde ona temessül ediverdi [görünüverdi].

18. (Meryem) ona 'Ben' dedi: 'her halde senden Rahmân'a sığınırım, sakınırsın eğer bir takî [sakınan biri] isen!'

19. (Ruh) dedi: 'Haberin olsun ben sana gayet temiz bir oğlan vermek için sırf rabbinin rasûlüyüm!'

20. Dedi: 'Benim için bir oğlan nasıl olur? Bana bir beşer dokunmadı, ben bir kahpe de değilim!'

21. Dedi: "Öyle, fakat rabbin buyurdu ki; o bana göre kolay, hem onu nâsa [insanlara] kudretimizin bir burhanı [nişanesi] ve tarafımızdan bir rahmet kılacağımız için, hem de o bir kaza edilmiş emir bulunuyor!"

يَا يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ ۚ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ۚ وَحَنَانًا
مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً ۚ وَكَانَ تَقِيًّا ۚ ۝۱۲
حَبَّبَ رَاغِبِيًّا ۚ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ
يُبعَثُ حَيًّا ۚ ۝۱۳
وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مِرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ
مِن أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ۚ ۝۱۴
فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا
فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ۚ ۝۱۵
قَالَتْ إِنِّي
أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ ۖ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ۚ ۝۱۶
قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
رَبِّكِ لِأَمَبَ لَكَ غُلَامٌ زَكِيًّا ۚ ۝۱۷
قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي
غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ۚ ۝۱۸
قَالَ كَذَلِكَ قَالَ
رَبُّكَ هُوَ عَلَىٰ هَيْنٍ ۖ وَلَنَجْعَلَ لَكَ آيَةً ۖ لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا
وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ۚ ۝۱۹
فَحَمَلْنَاهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا
خَصِيًّا ۚ ۝۲۰
فَاجَاءَهَا الْخَاضِرُ إِلَىٰ جَنْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي
مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَّنْسِيًّا ۚ ۝۲۱
فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا
أَلَا تَحْزَنِينَ ۚ ۝۲۲
قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ۚ ۝۲۳
وَهُزِّي
إِلَيْكَ بِجَنْعِ النَّخْلِ ۖ تَسَاقُطُ عَلَيْكَ رُطْبًا غِنِيًّا ۚ ۝۲۴

22-23. Bu suretle ona hâmil oldu ve bu hamli [yükü] ile uzak bir yere çekildi; derken ağrı onu bir hurma dalına götürdü. 'Ay!' dedi; 'n'olaydım bundan evvel öleydim ve unutulmuş gitmiş olaydım!'

24-25. Derken ona altından nidâ etti: 'Sakın mahzun olma! Rabbin senin altında bir su arkı vücûda getirdi. Hurmanın da dalını kendine doğru silkele, üzerine derilmiş [olgunlaşmış] tâze hurmalar dökülsün...işlesin ve rabbinin ibadetine hiçbir şirk karıştırmasın!'

1) Ruhumuzu: Ruh'ul-Kuds'ü (Cebrail'i). Krş. Enbiya/91, an:1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 كَيْفَ نَصَرَ ١ ذَكَرْتُ رَحْمَتَ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا ٢ إِذَا نَادَى رَبَّهُ
 نِدَاءً خَفِيًّا ٣ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ
 شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ٤ وَإِنِّي
 خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِن وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي
 مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا ٥ يَرْشِدُنِي بِرِثٍ مِّنَ الْيَتَامَى وَاجْعَلْهُ
 رَبِّ رَضِيًّا ٦ يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ
 يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ٧ قَالَ رَبِّ إِنِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ
 وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ٨
 قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى مَعِينٍ وَقَدْ خَلَقْنَاكَ
 مِن قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ٩ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً قَالَ آتِيكَ
 أَلَّا نَكُفِّمَ أَلْسِنَتَكَ لِيَا لِسَوِيًّا ١٠ فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ
 مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بِحَمْدِ رَبِّكُمْ وَعَسَى

19. Meryem Sûresi
 Mekke'de Nâzil Olmuştur. 98 Ayettir

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sad.

2. Rabbinin rahmetini bir anış Zekeriyya kuluna!
 3-6. O vakit ki rabbine nidâ etmişti, gizli bir nidâ [ki şöyle] demişti: 'Yârab! İşte ben... artık kemik gevşedi benden ve baş bembeyaz alev aldı [saçlarım ak doldu]! Sana duâ ile ise rabbim hiçbir

zaman bedbaht olmadım. Bu halimle ben arkamdan yerime kalacak taallukâtta [yakınlarımdan] endişedeyim, hatunum da akîm [kısır] bulundu; onun için bana, tarafından bir velî ihsan eyle ki hem benim mirasımı, hem Yakub hanedanının mirasını ala, hem de onu rızaya mazhar kıl rabbim!'

7. 'Ey Zekeriyya! Haberin olsun biz sana bir oğul tebşîr ediyoruz [müjdeliyoruz]; adı Yahya, bundan evvel hiçbir adaş yapmadık ona!'

8. Dedi: 'Yârab! Benim için bir oğul nereden olacak? Hatunum akîm bulunuyor [kısırdır], ben de ihtiyarlıktan kağşamak derecesine [ayakta duramayacak hâle] geldim!'

9. Buyurdu: "Öyle, fakat rabbın buyurdu ki; o bana kolaydır, bundan evvel seni yarattım, halbuki hiçbir şey değildin!"

10. Dedi: 'Yârab! Bana bir alâmet yap!' Buyurdu ki: 'Alâmetin, sapasağlam olduğun halde üç gece nâsa [insanlara] söz söyleyememdir!'

11. Derken mihrabdan kavmine karşı çıktı da 'Sabah ve akşam tesbîh edin!' diye onlara işaret verdi.

1) 'ledunke' ibaresinin karşılığı olan bu kelime asıl metinde atlandığından, tarafımızdan ve paranteze alınmaksızın metne dahil edilmiştir. [D.C]

2) Bu bölümü krş. Âlu İmrân /38-41

39-40. Onlar gaflet içinde iken, onlar iman etmezlerken, o hasret gününün, o iş bitirildiği saatin [ânın] dehşetini kendilerine haber ver! Her halde arz'a ve bütün üzerindekiyle biz vâris olacağız biz ve hep onlar bize irca olunacaklar [döndürülecekler]!

41. Kitab'da İbrahim'i de an; çünkü o bir sıddık, bir peygamber idi.

42-45. Bir vakit babasına [şöyle] demişti: 'A babacığım! O işitmez, görmez ve sana hiç faydası olmaz şeylere niçin taparsın? A babacığım! Emin ol, bana ilimden sana gelmeyen hakikat geldi. Gel bana uy da seni bir düz yola çıkarayım. Babacığım! Şeytan'a tapma;

☆ çünkü Şeytan, Rahmân'a âsi oldu. Babacığım! Ben ciddten korkarım ki sana o Rahmân'dan bir azap dokunur da Şeytan'a yâr olursun!'

46. 'Sen' dedi; 'benim mâbudlarımdan geçmek mi istiyorsun yâ İbrahim? Yemin ederim ki eğer vazgeçmezsen seni muhakak recmederim [öldürürüm], hem beni uzun müddet bırak git!'

وَأَنذَرَهُمْ نَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يَوْمُونَ ۚ إِنَّا نَخْزِيهِمْ أَلَارِضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِنَّا يُرْجَعُونَ ۚ وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۚ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ۚ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَمْرًا صَرِيحًا سَوِيًّا ۚ يَا أَبَتِ لَا تَقْبُلِ الشَّيْطَانَ إِنَّا الشَّيْطَانُ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ۚ يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ۚ قَالَ أَرَأَيْتَ إِنْ عَزَّيْتَنِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَنْ أَتُفَنِّتَكَ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْرُنِي مَلِكًا ۚ قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ۚ وَأَعِزَّنَا وَمَا دَعَاؤُنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَفِيًّا ۚ فَلَمَّا أَغْتَرَّهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمِنْهَا أَلَّا نَحْنُ وَإِنْ يَسْتَوْبُ وَكَلَّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ۚ وَوَهَبْنَا لَهُمُ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ۚ وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ خُلَاصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۚ

47-48. Dedi: 'Selâm sana! Senin için rabbime istiğfar edeceğim; çünkü O bana çok lütûfkârdır. Hem sizi Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilirim de rabbime duâ ederim. Umulur ki rabbime duâ ile bedbaht olmam!'

49-50. Vaktâ ki onları ve Allah'tan başka taptıklarını bırakıp çekildi, biz de ona İshak'ı ve Yakub'u bahşeyledik ve her birini birer peygamber yaptık ve bunlara rahmetimizden ihsanlar eyledik ve hepsine dillerde yüksek bir yâd-ı sıdk [nâm u şân] verdik.

51. Kitab'da Musa'yı da an; çünkü o bir muhlis idi ve bir rasûl, bir peygamber idi.

فَكُلِّي وَاشْرَبِي وَفَرِّجِي عَيْنَا فَا مَا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي
 إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾ قَالَتْ بِه
 قَوْمَهَا خَلْلًا هَلْ أَلَاؤِيَا مِزْمِيرٌ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَا أَخْتَ
 هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ مَرًّا سَوِيًّا وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعِيًّا ﴿٢٨﴾
 فَآشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ
 إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا
 رَافِعًا وَأَصْلًا وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا
 بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي جَارًا شَفِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ
 وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ
 مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَخْذَ
 مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾
 وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
 ﴿٣٦﴾ فَاخْلَفَ الْأَخْرَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ قَوْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
 مُشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا
 لَكِنَ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

26. '... Artık ye, iç, gözün aydın olsun! Bunun üzerine şayet beşerden birini görürsen 'Ben' de: 'Rahmân'a oruç adadım; onun için bugün hiçbir ins'e [insana] söz söylemeyeceğim'.

27-28. Derken onu yüklenerek kavmine getirdi. 'Hey Meryem!' dediler; 'alimallah yumurcak birşey getirdin! Ey Harun'un hemşiresi [kızkardeşi]! Baban bir kötülük adamı değildi, anan da bir kahpe değildi'.

29. Bunun üzerine ona işaret etti. 'Beşikteki bir sabi

[çocuk] ile nasıl konuşuruz?' De-diler.

30-33. O [İsa] dedi ki: 'Haberiniz olsun, ben Allah'ın kuluyum, O bana Kitab verdi ve beni bir Pey-gamber yaptı ve beni her nerede olsam mübarek kıldı ve berhayat [hayatta] olduğum müddetçe bana namaz ve zekât tavsiye buyurdu ve beni valideme [anneme] hürmet-kâr kıldı, bir cebbar şakî [azgın bir zorba] kılmadı ve selâm bana hem doğduğum gün, hem öleceğim gün, hem diri olarak ba'solunacağım [kaldırılacağım] gün.'

34. İşte, hakkında nizâ edip [çeki-şip] durdukları İsâ ibn Meryem hak sözü olarak budur!

35. Allah'ın veled ittihaz etmesi hiçbir zaman olur şey değildir! Tenzîh o Sübhân'a! O, bir emri murad edince sade ona *ol* der, oluverir.

36. Hem o 'Haberiniz olsun' dedi; 'Allah benim de rabbim, sizin de rabbinizdir; onun için hep O'na ibadet ediniz! İşte yegâne doğru yol budur!'

37-38. Sonra hizibler kendi aralarında ihtilâfa düştüler. Artık büyük bir günün görülecek hâile-sinden veyl o küfredenlere! Neler işitecek, neler göreceklər onlar bize gelecekleri gün! Lâkin o zâlimler bugün açık bir dalâl [şaşkınlık, sapkınlık] içindeler.

1) Bkz. Bakara/116,an: 3; Yunus/68, an: 4

2) Bkz. Ra'd/36, an: 2 ve Hizib için bkz. Mâide/5, an: 3

3) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an: 3

65. O bütün semavât u arz'ın ve aralarındakilerin rabbi! Binaena-leyh O'na ibadet et ve ibadetine sebatla sabreyle! Hiç sen O'na bir adaş bilir misin?

66. Böyle iken insan diyor ki: 'Her ne zaman ölürsem, ileride mutlak bir zî-hayat [diri] olarak çıkarılacak mıyım?'

67. Ya o insan hiçbir şey değil iken, bizim kendisini halketmiş [yaratmış] olduğumuzu düşünmez mi?

68-72. Evet! Rabbine kase ederim ki biz onları ve o şeytanları muhakkak ve muhakkak mahşere toplayacağız, sonra onları muhakkak ve muhakkak dizleri üstü cehennem etrafına ihzar [hazır] eyleyeceğiz. Sonra her zümreden Rahman'a karşı en ziyade serkeşlik eden hangileri ise muhakkak ve muhakkak nez'edeceğiz [çekip alacağız]. Sonra elbette biz o cehenneme yaslanmaya evlâ olanların kimler olduğunu daha iyi biliriz! - Hem içinizden hiç biri yoktur ki mutlak ona varacak olmasın ve bu rabbinin uhdesine [kendisine] vacib kıldığı bir kazıyye-i mahkeme [kesin bir hüküm] olmuştur. Sonra muttakî olanlara necât veririz de [kurtarıyoruz da] zâlimleri dizleri üstü bırakırız!

73. Ayetlerimiz kendilerine açık açık/tecvid üzere okunduğu vakit de o küfredenler dediler ki iman edenlere; 'Buiki ferikin [topluluğun] hangisi makamca daha iyi ve meclis u mahfilce daha güzel?'

74. Halbuki biz kendilerinden evvel

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِتُ لَسَوْفَ
أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوْ لَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ
شَيْئًا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُخْضِرَنَّهُ حَوْلَ
جَهَنَّمَ حَيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى
الرَّحْمَنِ عِتْيًا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَإِنْ
مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُ مَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نَبْخِي
الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُوا الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثَا ﴿٧٢﴾ وَإِذَا نُثِلَىٰ عَلَيْهِمْ
آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا الَّذِينَ كَفَرُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَتَىٰ الْفَرِيقَيْنِ
خَيْرٌ مِّمَّا وَآخَسَرْنَاهُمْ ﴿٧٣﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ
مِنْ قَوْمٍ هُمْ أَخْسَرُ أَمَّا أَنْتَا وَرَبُّكَ ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ
فَلْيَعْبُدْهُ الرِّحْلُ مَنَّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ لِمَا الْعَذَابِ
وَأَمَّا السَّاعَةُ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ
جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ
الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

metâ ve manzaraca daha güzel nice karnlar [kavimler/ümmetler] helâk etmişiz.

75. De ki: 'Kim dalâlette ise, Rahmân onun istediği kadar meddini [süresini] uzatsın, nihayet va'd olundukları şeyi gördükleri vakit -ya azap veya Saat- o zaman bilecekler ki kimmiş o mevkîi daha fena ve iradesi daha zayıf!'

76. Hidayeti kabul edenlere ise Allah daha ziyade hidayet verir ve bâki kalacak olan salih ameller rabbinin indinde sevapça da daha hayırlı, akibetçe de [sonuç bakımından da] daha hayırlıdır!

وَأَدْنَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَوَقَيْنَاهُ يَحْيَىٰ ۖ وَوَعَدْنَا لَهُ
 مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝٥٢ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ ۖ إِنَّهُ كَانَ
 صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۖ وَكَانَ يَأْمُرُاهُ بِالصَّلَاةِ
 وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۖ وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ
 ۖ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ۖ وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ۖ أُولَٰئِكَ
 الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا
 مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا
 إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۖ فَخَلَفَ
 مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ
 لَيقْفُونَ عَنَّا ۖ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
 الْجَنَّةَ وَلَا يظْلُمُونَ شَيْئًا ۖ جَنَّاتٌ عَدْنٌ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ
 بِالْغَيْبِ ۖ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ۖ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ
 فِيهَا زَوْجٌ مِمَّا يَشْتَاءُونَ ۖ وَلَٰكِنَّ الْجِنَّةَ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا
 مَنْ كَانَ نَفِيًّا ۖ وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا يَرْيَا ۖ أَيْدِيكُمْ
 وَمَا تَخْلَقْنَ وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ۖ

peygamber idi ve biz onu yüksek bir mekâna ref ettik [Yükselttik]!

58. İşte bunlar, Allah'ın kendilerine in'am [ihsân] eylediği peygamberlerden, Âdem zürriyetinden ve Nuh ile beraber taşıdıklarımızdan ve İbrahim ve İsrail [Yakub] zürriyetinden ve hidayete erdirdiğimiz ve intihab eylediğimiz [seçtiğimiz] kimselerdendir. Kendilerine Rahmân'ın ayetleri tilâvet olduğu [okunduğu] zaman ağlayarak secdelere kapa-nırlardı.

59-63. Sonra arkalarından bozuk bir gürûh halef oldu, namazı zayi ettiler ve şehvetleri ardına düştüler. Bunlar da gayya'yı boylayacaklar! Ancak tevbe edip imana gelen ve salih amel işleyenler müstesna! Çünkü bunlar zerre kadar hakları yenmeyerek cennete gireceklerdir; Rahmân'ın kullarına va'd buyurduğu Adn cennetlerine! Şüphe yok ki O'nun va'di icra oluna gelmiştir. Orada hiç boş söz işitmezler, ancak bir selâm! Rızıkları da vardır orada sabah-akşam! O cennettir ki kullarımızdan her kim korunur/takî ise ona miras kılarız.

64. "Bir de rabbinin emri olma-yınca, biz (rabbinin rasûlleri) inemeyiz! Önümüzdeki, ardımız-daki ve bunun arasındaki hep O'nundur ve rabbin seni unutmuş değildir".

52-53. Hem ona Tûr'un canib-i eyemeninden [sağ tarafından] nidâ ettik, hem de onu makam-ı münacaat'ta mertebe-i kurb'a (yakınlık mertebesine) erdirdik ve rahmetimizden ona biraderi Harun'u da bir peygamber olarak ihsân eyledik.

54-55. Kitab'da İsmail'i de an; çünkü o cidden va'dinde sâdık idi ve bir rasûl, bir peygamber idi ve hanedanına namaz ve zekât ile emrederdi ve rabbinin indinde merdî [rıza nâil olmuş] idi.

56-57. Kitab'da İdris'i de an; çünkü o bir sıddık, bir

1) Tilâvet kelimesi için bkz. Kasas/3, an:2

2)"Azgınlığın cezası bir şerre çatacaklar!" Gayya'nın cehennem'de bir vadi olduğu söylenilmiştir ki lisanımızda 'gayya kuyusu" tâbiri meşhurdur. (V/3310)

3)Bu söz Hz. Peygamber'in bir suali üzerine Cebrail tarafından söylenmiştir. (V/3311)

96. İman edip salih işler yapanlar... muhakkak Rahmân onlar için bir meveddet (bir sevgi) verecek/ gönüllere sevdirecektir!

97. Sırf o Kur'an'ı senin lisanınla şunun için müyesser kıldık ki onunla muttakileri müjdeliyesin, inat edenleri de inzar edesin [uyararın]!

98. Hem onlardan evvel nice karn [kavimler/ümmetler] helâk ettik, ★ hiç onlardan birini hissediyor musun, yahut gizli bir seslerini işitiyor musun?

20. Tâhâ Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

135 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Tâ, Hâ.

2-4. Kur'an'ı sana bedbaht olasın diye indirmedik; ancak saygısı olana tezkir [öğüt] için -bir tenzîl olarak- indirdik; o yaradandan ki hem arz'ı yarattı, hem o yüksek yüksek gökleri!

5-6. O Rahmân arş üzerine istivâ buyurdu. Bütün semavâttakiler [göklerdeki] ve bütün arzdakiler ve bütün bunların aralarındakiler ve bütün yerin dibindekiler hep O'nun!

7-8. Sen bu sözü ilan edeceksen de O hem sırrı bilir, hem daha gizlisini! Allah! Başka tanrı yok, ancak O! Hep O'nundur o en güzel isimler (esmâ-i hüsnâ)!

1) Bkz. Bakara/2, an:3

2) Bkz. Ra'd/2, an:1

3) *Sırr* içinden kendine söylediğin, *Ahfâ* olacak fakat henüz olmamış bulunandır veya *Sırr* başkasına gizlice söylediğin, *Ahfâ* nefsinde gizlediğindir. *Ahfâ* fiil-i mâzi olarak da mütalaa edilmiştir: "Allah kulların sırrını bilir, kendi sırrını ise gizlemiştir". (V/3318)

إِنَّا لَذَرْنَا أَمْنًا وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ يَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۖ فَإِنَّمَا يَسْتَرْفَاهُ بِلسَانِكَ لِلْبَشِيرِ الْمُتَّقِينَ ۖ وَنُذِرُهُ قَوْمًا لَّدَا ۖ وَكَمْ أَمَلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ يُحْسِنُ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ ۖ وَنَسْمِعُ لَهُمْ رِكْرِكًا ۖ

سُورَةُ تَاٰهٖ اٰیٰتُهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
طه ۖ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ۖ إِلَّا تَذَكُّرًا لِّمَن يَخْشَى ۖ نَزَّلِيلًا مِّنْ خَلْقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى ۖ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ۖ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى ۖ وَإِنْ تَجْهَر بِالْقَوْلِ فَآَنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ۖ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ أَلَا سَمَاءُ الْحُسْنَى ۖ وَهَلْ آتَيْكَ حَدِيثُ مُوسَى ۖ إِذْ رَأَانَا رَاغِبًا إِلَىٰ هَٰذِهِ أَنْكُرُوا أَنَّا إِنَّا نَآتُ نَارًا ۖ لَعَلَّ آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدٍ ۖ عَلَى النَّارِ مُهْدًى ۖ فَلَمَّا آتَيْتُمَا نُوْدًى يَا مُوسَى ۖ إِنِّي أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ مَا خَلَقَ نَعْلِكَ ۖ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۖ

9-10. Hem geldi mi Musa'nın kıssası sana? Bir vakit o hani bir ateş gördü de ehline 'Durun!' dedi; 'benim gözüme bir ateş ilişti, belki size ondan bir yalın [kor] getiririm, yahut üzerinde [orada] bir kılavuz bulurum!'

11-12. Vaktâ ki ona vardı, kendine şöyle nidâ olundu: 'Yâ Musa! Haberin olsun benim, ben rabbin! Hemen papuçlarını çıkar; çünkü sen mukaddes vâdide/Tuva'dasın...'

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِينَ مَا لَا يُؤْتِيهِ اللَّهُ إِلَّا يَكُونُ أَلْفًا مِائَةً ۖ
 أَطَّلَعَ الْغَيْبَ مَا يَتَّخِذُ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۖ ٧٨
 مَا يَقُولُ وَغَدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مِدًا ۖ ٧٩
 وَنَزِثُ لَهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِنَا
 فَزْدًا ۖ ٨٠
 وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۖ ٨١
 كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ۖ ٨٢
 أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تُوذُّهُمْ وَأَنَّا
 كَلَّا تَجْعَلُ عَلَيْهِمْ أَنَّافُ لَهُمْ عَذَابًا ۖ ٨٣
 يَوْمَ تَحْشُرُ
 الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ۖ ٨٤
 وَتَسْأَلُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ
 وَفْدًا ۖ ٨٥
 لَا يَمْلِكُ كُفْرُ الشَّافِعَةِ إِلَّا مَا يَتَّخِذُ عِنْدَ
 الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۖ ٨٦
 وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۖ لَقَدْ جِئْتُمْ
 شَيْئًا إِدًّا ۖ ٨٧
 تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْفَطَرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ
 وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۖ ٨٨
 أَن دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۖ وَمَا
 يُنْتَعَى لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۖ ٨٩
 إِن كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا ۖ لَقَدْ أَخْصَيْنَاهُ
 وَعَدُّهُمْ عَدًّا ۖ ٩٠
 وَكُلُّهُمْ أَتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۖ ٩١

77-80. Şimdi şu ayetlerimize küfredip de 'Bana muhakkak mal ve veled [oğul] verilecek!' diyen herifi gördün â, gayba muttali mi olmuş, yoksa Rahmân'ın huzurunda bir ahid mi [söz mü] almış? Hayır! Biz onun dediğini yazacağız ve kendisine azaptan bir med çekeceğiz ve o söylediği şeyleri hep elinden alacağız da o bize tek başına gelecek!

81-82. Tuttular, Allah'tan başka mâbudlar [ilahlar] edindiler ki kendilerine izzet ve kuvvet olsunlar diye! Hayır! Yarın ibadetlerini inkâr edecekler de aleyhlerine zıdd olacaklar.

83-84. Görmedin mi biz o şeytanları o kâfirlerin üzerine salmışız, onları kaynatıp-oynatıp kıvrandırıyorlar? Aleyhlerinde acele etme, biz onlar için ancak bir sayı sayıyoruz.

85-87. Muttakîleri vefd [heyet] halinde (bir meb'us olarak) huzuru Rahmân'a cemedeceğimiz gün, mücrimleri de susuz olarak cehenneme sevkedeceğiz! Rahmân'ın nezdinde, bir ahid [söz] almış olan kimseden başkaları şefaate mâlik olamayacaklar!

88. 'O Rahmân veled edindi' dediler.

89-93. Kasem olsun pek ağır, pek şenî [çirkin] bir cür'ette bulundunuz! Az daha ondan gökler çatlayacak ve dağlar yıkılıp yerlere geçecek, o Rahmân'a veled iddia ettiler diye! Halbuki veled edinmek Rahmân'a yaraşmaz. Göklerde ve yerde hiçbir kimse yoktur ki o Rahmân'a kul olarak gelecek olmasın!

94-95. Kasem olsun ki hepsini ihşa etmiş [kuşatmış], hepsini sayısıyla tâdad buyurmuştur hepsi kıyamet günü O'na tek olarak gelecektir.

*) 'bi âyâtina' ibaresinin karşılığı olan bu kelime asıl metinde atlandığından tarafımızdan ve parenteze alınmaksızın metne dahil edilmiştir. [D.C]

1) 'Azabını uzattıkça uzatacağız'. Burada kullanılan 'med çekmek' ve 75. Ayetteki 'meddini uzatmak' ifadelerinde tercüme açısından bir incelik söz konusudur. Şöyle ki bu ifadeler her iki ayette de basitçe 'süreyi (azabın veya dalâletin süresini) uzatmak' anlamında kullanılmışlardır. Ancak kıraat ve tecdîd ilmiyle az-çok alâkası olanlar bilirler ki 'med çekmek' veya 'meddi uzatmak' harf-i med denilen (elif, vav, ya) harflerinin uzatılarak okunmasıyla ilgili tâbirlerdir. Kanaatimizce merhum E. Hamdi Yazır ibareyi böyle tercüme etmeklecinas yapmıştır. [D.C]

2) 'Rahmân'ın huzuruna toplayacağımız gün'.

3) Krş. Bakara/Bakara/116, an:3; Yunus/68, an:4

38-39. "... o vakit ki anana verilen şu ilhamı verdik: 'Onu tabut içine koy da deryaya [Nil'e] bırak, derya da onu sahile bıraksın, onu hem bana düşman, hem ona düşman biri al-sın!' ve üzerine benden bir sevgi koydum ki hem nezaretim altında yetiştirilesin!"

40-44. "O vakit hemşiren [kızkardeşin] gidiyor da diyordu: Ona iyi bakacak birini buluvereyim mi size?' Bu suretle seni anana iade ettik ki gözü aydın olsun da mahzun olmasın! Hem bir adam öldürdün de seni gamdan [kederden] kurtardık ve türlü mihnetlerle [sıkıntılarla] seni imtihan ettik; bu sebeple senelerce Ehl-i Medyen içinde kaldın, sonra da bir kader üstüne geldin yâ Musa! Ben seni kendim için yetiştirdim. Git ayetlerimle sen ve biraderin ve benim zikrimde gevşeklik etmeyin! Firavun'a gidin; çünkü o pek azdı. Varın da ona, belki dinler veya korkar diye yumuşak dille söyleyin!"

45. 'Rabbena!' dediler; 'korkarız ki bize şiddetle saldırır yahut tuğyanını [azgınlığını] artırır'.

46-48. 'Korkmayın' buyurdu; çünkü ben sizinle beraberim, iştirim ve görürüm. Haydin varın da ona deyin ki: Haberin olsun, biz rabbinin rasûlleriyiz [elçileriyiz], artık Benî

اِذْ اَوْحَيْنَا اِلَىٰ اِمْرَاكَ مَا يُوحَىٰ ۚ اِنَّا فَذِّفْنَاهُ فِي التَّابُوتِ فَادْفِنِيْهِ
فِي الْبَيْتِ فَلْيَلْقِنِهٖ اِلَيْمُ بِالْسَّاحِلِ يَا خُذْهُ عَدُوْلِيْ وَعَدُوْلَهُ
وَالْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّيْ وَلِيُضْغَعَ عَلٰى عَيْنِيْ ۖ اِذْ تَمْشِيْ
اُخْتُكَ فَتَقُوْلُ هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى مِّنْ يَّكْفُلُهٗ فَرَجَعْنَاكَ اِلَىٰ اِمْرَاكَ
كِيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَتَقُلْتَ نَفْسًا فَبَعَثْنَاكَ مِّنَ الْغَمِّ
وَفَنَّاكَ فَتُومًا فَلَيْتَ سَبِيْنٍ فِىْ اَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلٰى قَدَرٍ
يَّامُوسٰى ۚ وَاَصْطَفَيْنَاكَ لِنَفْسِيْ ۚ اِذْ مَبَّأْنَا وَآخُوكَ بِآيَاتِنَا
وَلَا نَبِيَّآ فِىْ ذِكْرِيْ ۚ اِذْ مَبَّأْنَا اِلٰى فِرْعَوْنَ اَنَّهُ طَغٰى ۚ فَنَقُوْلَا لَهُ
قَوْلًا لَّيْسَ لَكَ عَلٰهُ بِذِكْرٍ اَوْ يَحْشٰى ۚ قَالَا رَبَّنَا اِنَّا نَخَافُ
اَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا اَوْ اَنْ يَّطْغٰى ۚ قَالَ لَا تَخَافَا اِنِّىْ مَعَكُمْ اَسْمِعْ
وَاَرٰى ۚ فَاتَّبٰاهُ فَنَقُوْلَا اِنَّا رَسُوْلَا رَبِّكَ فَارْسِلْ مَعَنَا بَنِيْ
اِسْرٰٓءِيْلَ وَلَا تَقْذِْبْهُمْ فَذَحِّجْنَاكَ بِآيَةٍ مِّنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ
عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى ۚ اِنَّا قَدْ اَوْحٰى اِلَيْنَا اَنْ الْعَذَابُ عَلٰى مَنْ كَذَّبَ
وَتَوَلٰى ۚ قَالَ فَرَجِّعْهُمَا يَّامُوسٰى ۚ قَالَ رَبَّنَا الَّذِىْ اَعْطٰى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهٗ ثُمَّ هَدٰى ۚ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُوْا لِاٰوٰى ۚ

İsrail'i bizimle gönder ve onları tazib etme! Biz sana rabbinden bir ayetle geldik, selam da doğruya tâbi olanadır. inan ki bize şöyle vahyolundu: Her halde azap, tekzîb edip, yüzçevirenedir!

49. 'Hele' dedi; 'sizin rabbiniz kim yâ Musa?'

50. 'Bizim' dedi; 'rabbimiz herşeye hilkatini veren, sonra da yolunu gösterendir!'

51. Dedi; 'Ya öyle işe kurûn-i ûlâ'nın [daha önceki nesillerin] hâli ne?'

1) Firavun *Kurûn-i Ûlâ* demekle kendi zamanından önceki nesilleri kasdetmiş olmakla beraber kendisi de onlardan ayrılmak istemediği cihetle o *Kurûn*'a dahil olmuş bulunuyor. Kur'an lisanında, *Kurûn-i Ûlâ* Firavun'un helakiyle son bulmuştur. (V/3323-3324)

وَأَنَّا اخْتَرْنَاكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿١٣﴾ إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا
فَاعْبُدْنِي وَأَقِرِّ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾ إِذَا السَّاعَةُ آتَتْهُ أَكَادُ
أَخْفِيهَا لِنُغْزِي كُلَّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا
مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَرَدَى ﴿١٦﴾ وَمَا نَلَكَ بِهَيْبِكَ
يَا مُوسَى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَنُوكَّحُوا عَلَيْهَا وَاهْتَرَبُهَا عَلَى
عَصَمِي وَلِي فِيهَا مَارِبٌ أُخْرَى ﴿١٨﴾ قَالَ لَهَا يَا مُوسَى ﴿١٩﴾ فَأَلْقَيْهَا
فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْ مَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا
الْأُولَى ﴿٢١﴾ وَأَضْمَمْنَا يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ وَخَرَجَ بِضَاءٌ مِنْ غَيْرِ
سُوءِ آيَةٍ أُخْرَى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ إِذْ هَبَّ إِلَى
فِرْعَوْنَ أَنَّهُ طَغَى ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾ وَيَسِّرْ لِي
أَمْرِي ﴿٢٦﴾ وَاخْلُقْ لِي مِزَانًا ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِي
وِزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هُمُودًا حَيٌّ ﴿٣٠﴾ أَشَدُّ ذَبِّهِ أَزْرِي ﴿٣١﴾
وَاشْرِكْ فِي أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ تَسْبِيحَهُ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَتَذَكَّرَكَ
كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ
يَا مُوسَى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىكَ مَرَّةً أُخْرَى ﴿٣٧﴾

13-17. '... ve ben, seni ihtiyar buyurdum [seçtim], şimdi verilecek vahyi dinle; Hakikaten benim, ben Allah! Benden başka ilah yok! Onun için bana ibadet et ve zikrim için namaz kıl! Çünkü Saat muhakkak gelecek; ben hemen hemen onu gizliyorum ki her nefis sa'yiyle [yapıp ettikleriyle] ezalansın! Binaenaleyh sakın ona inanmayıp da kendi hevasına uyan kimse seni ondan alıkoymasın, sonra helâk olursun. O yeminindeki [sağ elindeki] de ne yâ Musa?'

18. 'O' dedi; 'âsam, üzerine dayanırım ve onunla davarlarım yaprak çırpırım, benim onda daha diğer hacetlerim de [ihtiyaçlarım da] vardır'.

19. Buyurdu ki: 'Bırak onu yâ Musa!'

20. Bıraktı... ne baksın, o bir yılan olmuş koşuyor!

21-24. 'Tut onu' buyurdu: 've korkma, biz onu evvelki sîretine [hâline] iade edeceğiz. Bir de elini koynuna sok; çıksın bembeyaz bir afetsiz diğer bir ayet olarak ki sana en büyük ayetlerimizden göstereyim. Git Firavun'a; zira o pek azdı'.

25-35. Dedi: 'Yârab! Benim göğsüme genişlik ver ve bana işimi kolaylaştır ve dilimden ukdeyi [düğümü] çöz; sözümü iyi anlasınlar ve bana ehlimden bir vezir ver; kardeşim Harun'u! Onunla sırtımı pek et ve onu işimde şerik [ortak] et ki seni çok tesbîh edelim ve çok zikreyleyelim. Şüphe yok ki sen bizi görüp duruyorsun'.

36-37. 'Haydi' buyurdu; 'erdirildin dileğine yâ Musa! Şânım hakkı için, biz lûtfeylemiştik sana diğer bir defa daha...'

65. 'Yâ Musa!' dediler; 'ya at, yahut ilk atan biz olalım!'

66. 'Haydin siz atın!' dedi. Ne baksın, onların ipleri ve sopaları sihirlerinden ona öyle tahyîl olunuyor [görünüyor] ki cidden bunlar koşuyorlar!

67. Birdenbire Musa, içinde bir nevi korku duydu.

68-69. 'Korkma!' dedik; 'çünkü sensin üstün, sen... ve elindeki bırakıver, o onların yaptıklarını yalar yutar; çünkü onların yaptıkları sırf sihirbaz hilesidir, sihirbaz ise her nerede olsa felâh bulmaz!'

70. Binnetice [sonunda] bütün sihirbazlar secdeye kapandılar, 'Harun ile Musa'nın rabbine iman ettik!' Dediler.

71. 'Yâ!..' dedi; 'ben size izin vermeden ona iman ettiniz ha?! O her halde size sihri öğreten büyüünüz! O halde ahdim olsun ben de elbet sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve elbette sizleri hurma dallarına asacağım ve her halde bileceksiniz ki hangimiz azapça daha şiddetli ve daha bekâlî [sürekli]!'

72-73. 'İhtimali yok' dediler; bize gelen bu açık mu'cizelere ve bizi yaratana karşı seni tercih edemeyiz! Artık neye hükmün geçer, ne yapabilirsen yap! Senin olsa olsa bu dünya [alçak] hayat'a hükmün geçer! Doğrusu biz günahlarımıza ve bizi zorladığın sihre karşı -bize

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا أَنْ لُنْفِي وَإِنَّا أَنْ نَكُونُ أَوَّلَ مَنْ أَلْفِي ١٥
قَالَ بَلْ أَلْفَا فَاذْجَاهُمْ وَعَصِيَّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِ هِرَاسَتَهَا
تَسْعَى ١٦ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ١٧ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ
أَنْتَ لَآلِئ ١٨ وَالْقِيَامَ فِي يَمِينِكَ لَفُفَّ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ١٩ فَأَلْفَى السَّحْرَةَ بُجْدًا
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَرُونَ وَمُوسَى ٢٠ قَالَ أَمْسَهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَى لَكُمْ
إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمْ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحْرَ فَلَا قِطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ
مِنْ خِلَافٍ وَلَا صِلْبَتَكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَنُغْلَمَنَّ أَيْنَا أَشَدُّ عَذَابًا
وَأَبْقَى ٢١ قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي
فَطَرْنَا فَافْضُ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ٢٢ إِنَّا
أَمَّا بَرَبِّنَا لَنُغْفِرَ لَنَا خَطَايَا مَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السَّحْرِ
وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ٢٣ إِنَّهُ مِنْ بَيِّنَاتِ رَبِّهِ مُجْرِمًا فَإِنْ لَهُ جَهَنَّمُ
لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ٢٤ وَمَنْ يَأْنِهِ مُؤْمِنًا فَعَمِلَ الصَّالِحَاتِ
فَلَوْ لَيْتَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى ٢٥ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرَى مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى ٢٦

mağfiret etsin diye- rabbimize iman ettik. Allah hem daha hayırlı, hem daha bekâlîdir [O'nun mükâfatı ve cezası daha sürekli]!'

74-76. Her kim rabbine mücrim olarak varırsa, şüphesiz ki ona cehennem var; onda ne ölür, ne dirilir. Her kim de ona mü'min olarak salih ameller işlemiş bir halde varırsa, işte onlara en yüksek dereceler var! Adn cennetleri; altından nehirler akar, onlarda muhalled [ebedî] olarak kalacaklar ve o, işte temizlenen kimsenin mükâfatı!

1) Krş. Bakara/5, an:11

2) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

قَالَ عَلِمْتُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ۝
 الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَجَّلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ۝
 كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝
 مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ۝
 وَلَقَدْ آتَيْنَا آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ۝
 فَخَرَجْنَا مِنْ أَصْحَابِ الْكَافَّةِ يَا مُوسَى ۝
 فَلَمَّا أَنْتَبَاحَ الْفَجْرِ
 فَجَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْوَعْدِ الْأَخْطَفَ نَحْزًا وَلَا أَنْتَ
 مَكَانًا سَوًى ۝
 قَالَ تَوَعَّدُكُمْ يَوْمَ الْزِينَةِ وَأَنْ يُخْشِرَ النَّاسَ
 ضَحًى ۝
 فَنَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ۝
 قَالَ لِمَنْ مَوْسَى
 وَلَيْكُمُ الْأَمْرُ وَأَعْلَى اللَّهُ كَذِبًا فَتَسْتَعِجُّكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ
 خَابَ مِنْ قُرَى ۝
 فَتَنَّا زَعْوًا أَمْ مَرْمَرَةً بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا
 الْتَجْوَى ۝
 قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسَا حِرَانٌ يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ
 مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِ مِمَّا وَيدَ مَبَاطِلَةٍ كَرُمُ الْمَثَلِ ۝
 فَاجْمَعُوا
 كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتَوُا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنْ اسْتَعْلَى ۝

52.'Onun' dedi; 'ilmi, rabbimin indinde bir kitab'dadır! Rabbim şaşmaz ve unutmaz!'

53-54. O ki sizin için arz'ı bir beşik yaptı ve onda size yollar açtı ve semadan bir su indirdi de bu sebeple muhtelif nebâtan [çeşitli bitkilerden] çiftler çıkartmaktayız, Hem yeyiniz, hem hayvanlarınızı güdünüz, her halde bunda ulû'n-nühâ için çok ayetler var!

55-56. Sizi o arz'dan [topraktan] yarattık, yine sizi ona iade edeceğiz, hem de ondan sizi diğer bir defa

daha çıkaracağız! Kasem olsun biz ona ayetlerimizin hepsini gösterdik, öyle iken o yine yalan dedi, dayattı!

57-58. 'Sen' dedi; 'sihrinle bizi yerimizden çıkarmak için mi geldin bize ya Musa! O halde bilmiş ol ki biz de onun gibi bir sihir sana yapacağız! Şimdi sen, seninle aramızda bir miâd [buluşma yeri ve zamanı] tayin et ki ne senin, ne bizim hulf etmeyeceğimiz [caymayacağımız] denk bir mahal olsun!'

59. 'Size miâd' dedi; 'zînet günü ve nasın [halkın] toplanacağı kuşluk vakti!'

60. Bunun üzerine Firavun tedbire girişti; bütün hilesini derdi topladı da sonra geldi.

61. Musa onlara 'Veyl [yazıklar olsun] sizlere' dedi; 'Allah'a yalanı iftira etmeyin, sonra bir azap ile kökünüzü keser, filhakika iftira eden haib oldu!'

62-64. Şöyle ki, aralarında içlerine kavraştılar ve gizli fısıldaştılar; 'Her halde' dediler; 'bunlar iki sihirbaz, sizi yerinizden çıkarmak ve numûne-i imtisal olan tarikatınızı gidermek istiyorlar. Siz de bütün hilenize ittifak edin, sonra da saff halinde gelin, bugün üstün gelen muhakkak felâhı buldu!'

1)'Akıl sahipleri için...' Nühâ'bâtıla ve fena şeylere uymaktan nehyeden akıl' demektir. (V/3324)

2) Bkz. İbrahim/15, an:2

3) "... ve güzel bir örnek olan yolunuzu/dininizi yok etmek istiyorlar".

88. Derken onlara bir dana/böğürmesi var bir cesed [heykel] çıkardı. Bunun üzerine dediler ki: 'İşte bu sizin ilâhınız ve Musa'nın ilâhı, fakat [o] unuttu!'

89. Şu hakîkati görmüyorlar mıydı ki o onlara bir söz iade edemiyor [karşılık veremiyor] ve kendilerine ne bir zarar, ne de bir menfaat erişirmeye mâlik olamıyordu?!

90. Kasem olsun ki önceden Harun onlara 'Ey kavmim! Siz bununla sırf bir fitneye tutuldunuz ve doğrusu sizin rabbiniz ancak Rahmân'dır! Gelin, bana tâbi olun ve emrime itaat edin!' Demişti.

91. 'Biz' dediler; 'bunun başına devam edip durmaktan asla ayrılmayız, tâ dönünceye kadar bize Musa!'

92-93. 'Ey Harun!' dedi; 'sana ne mâni oldu da bunların dalâlete düştüklerini gördüğün vakit benim ardımca gelmedin, emrime isyan mı ettin?'

94. "Ey anamın oğlu!" dedi; "sakalım, başımı tutma! Emin ol ki 'Dediğime bakmadın da Benî İsrail arasına tefrika düşürdün' dersin diye korktum!"

95. 'Ya ey Sâmirî! Senin derdin ne?'

96. 'Ben' dedi; 'onların görmediklerini gördüm de Rasûl'ün izin-

فَاَخْرَجَ لَهُمْ غِلاَ جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ
وَالَهُ مُوسَى فَقَسَى ۝٨٨ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُ يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ صَرْغًا وَلَا نَفْعًا ۝٨٩ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ
يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا
أَمْرِي ۝٩٠ قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْكَ عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا
مُوسَى ۝٩١ قَالِ يَا هَرُونَ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ۝٩٢ أَلَا
تَتَّبِعَنِ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ۝٩٣ قَالِ يَبْنَؤُمْ لَا نَأْخُذُ بِحِجَابِ
وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ
تَرْقُبْ قَوْلِي ۝٩٤ قَالِ فَاصْطَبِرْكَ يَا سَامِرِيُّ ۝٩٥
قَالِ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ۝٩٦ قَالِ فَاذْهَبْ
فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا
لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا
لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ۝٩٧ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ
الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝٩٨

den bir avuç avuçladım da onu attım ve bana nefsim böyle hoş gösterdi'.

97-98. 'Haydi' dedi; 'defol! Çünkü sana hayatta şöyle demek var: 'Temas yok!' Hem sana bir vaîd var ki ona asla hulfedilmeyeceksin! O başını bekleyip durduğün ilâhına da bak, her halde biz onu yakacağız da yakacağız, sonra da kül edip onu muhakkak deryaya dökeceğiz! Sizin ilâhınız, ancak o Allah'tır ki O'ndan başka ilâh yok! O, ilmi ile herşeyi kuşatmıştır!'

1) Bkz. A'raf/148

2) Bkz. A'raf/150, an: 2

3) Tehdid edildiğin azap mutlak başına gelecek!

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنَا سِرِّيَّ بَادِي فَاضْرِبْ لَهُم مَّطَرِقًا فِي الْبَحْرِ
يَبْسًا لَا تَخَافُ دَرْكًا وَلَا تَخْشَى ۖ فَاتَّبِعْهُمْ فِرْعَوْنَ يُجْشُدُ
فَنَفْسِهِمْ مِنَ الْيَمِّ مَا عَشِيتُمْ ۖ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ
يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَعَدْنَاكُمْ جَنَّاتٍ
الْطُّورِ لَا يَمِينُ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلَوى ۖ كُلُوا مِنْ
طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَقْطَعُوا فِيهِ يَجْعَلْ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَنَ
يَجْعَلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ۖ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَا تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا ثَمَّ آمَنَ ۖ وَمَا أَجْعَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ
ۖ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ۖ
قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُ السَّامِرِيُّ ۖ
فَوَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبًا أَسْفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ
رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ
أَنْ يَجْعَلَ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمُوهُ ۖ قَالُوا
مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا آوَارًا
مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ تَفَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ۖ

77. Ve filhakîka Musa'ya şöyle vahyettik: 'Kullarımla geceleyin yürü de onlara denizde kuru bir yol aç! Yetişilmekten korkmazsın ve perva etmezsin!'

78-79. Derken Firavun ordularıyla onları takip etti, kendilerini de deryadan saran sarıverdi. Velhasıl Firavun kavmini dalâlete sürükledi, hidayete götürmedi!

80-82. Ey Benî İsrail! Sizi düşmanınızdan kurtardık ve size Tûr'un sağ tarafına va'd verdik ve üzerinize kudret helvası ve bıldırcın indirdik. Size

verdiğimiz rızıkların en hoşlarından yeyin ve hakkında tuğyan [azgınlık] etmeyin ki sonra üzerinize gazabım iner; her kim üzerine de gazabım inerse, o uçuşuma gider. Bununla beraber şüphe yok ki ben, tevbe eden ve iman edip salih amel yapan, sonra da doğru giden kimse için gaffârım!

83. 'Hem seni acele ile kavminden geçiren ne yâ Musa?'

84. 'Onlar' dedi; 'benim izim üzerindeler ve ben sana acele ettim ki rabbim hoşnut olasın!'

85. 'Amma' dedi; 'biz senin ardından kavmini fitneye düşürdük, Sâmirî onları şaşırttı!'

86. Derhal Musa kavmine gadabnâk, esefnâk [son derece kızgın ve üzgün] olarak döndü. 'Ey kavmim!' dedi; 'rabbiniz size güzel bir va'd va'detmedi mi? Zaman mı uzadı, yoksa üzerinize rabbinizden bir gazab inmesini arzu ettinizde mi bana olan va'dinize hulfettiniz [sözünüzden caydınız]?'

87. 'Biz' dediler; 'senin va'dine kendiliğimizden hulfetmedik ve lâkin o kavmin zînetinden birtakım ağırlıklar yüklenmiş idik, onları ateşe attık, kezâlik [aynı şekilde] Sâmirî de bıraktı!'

1) Krş, Hûd/97, an:4

2) Bkz. Bakara/40, an:3

114. Demek ki Allah, o hak şeyhinşah yüksek, çok yüksek! Mâmafih sana vahyi tamam edilmeden evvel Kur'an'ı acele etme ve de ki: 'Rabbî zidnî ilmen' (Rabbim! Artır beni ilimce)!

115. Filhakîka bundan evvel Âdem'e ahid verdik de unuttu ve biz onda bir azim bulmadık!

116. Ve düşün o vakti ki melâikeye 'Âdem için secde edin!' dedik, hemen secde ettiler, ancak İblis dayattı.

117-119. Bunun üzerine biz de 'Yâ Âdem!' dedik; 'haberin olsun bu, sana ve zevcene düşmandır, sakın sizi cennetten çıkarmasın ki sonra bedbaht olursun; çünkü senin acıkmaman, çıplak kalmaman oradadır ve sen orada susamazsın ve güneşte yanmazsın'.

120. Derken Şeytan ona vesvese verdi; 'Ey Âdem! Sana kılavuzluk edeyim mi huld [ebediyyet] ağacına ve çürümez mülke [yıkılmaz saltanata]?' Dedi.

121-122. Bunun üzerine ikisi de ondan yediler, derhal kendilerine kötü yerleri açılıverdi ve üzerlerine cennet yaprağından yamamaya başladılar ve Âdem rabbine âsi oldu da şaşkın düştü;

فَنَعَا إِلَى اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَقُّ وَلَا تَفْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۖ وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلِ فَنَسَىٰ وَلَمْ يُجِدْ لَهُ عِزْمًا ۖ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ ۖ فَكُنَّا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوُّكَ وَلِرَوْجِكَ فَلَا تُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ۖ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ۖ وَأَنْتَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ ۖ فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ مَلِكًا ذَلِكُ عَلَى شَجَرَةٍ الْخُلْدِ وَمُلْكٌ لَّيْلِي ۖ قَاكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوَافُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى ۖ ثُمَّ جَنَّبَهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ۖ قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَأَمَّا يَا تَيْتَبُكُمْ مَنِ هَدَىٰ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَاىَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۖ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ آغَى ۖ قَالَ رَبِّ لَوْ حَشَرْتَنِي آغَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۖ

sonra rabbi onu ıstıfa etti de tevbesini kabul buyurdu ve yol gösterdi.

123-124. Buyurdu ki: 'İniniz ikiniz de oradan hepiniz, bazınız bazınıza düşman olarak, sonra ne zaman size benden bir hidayetçi gelir de her kim hidayetçime uyarsa, işte o dalâlete düşmez ve bedbaht olmaz. Her kim de zikrimden yüz çevirirse, ona dar bir mâişet [geçim] vardır ve onu kıyamet günü kör olarak haşrederiz!'

125. 'Rabbim beni niçin kör olarak haşrettin? Halbuki ben gözlü [görür] idim!' der.

1) Bkz. Âlu İmrân/33-34, an:2

2) Krş. Bakara/38-39, an:1

3) Bkz. Bakara/38-39, an:1

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ
 لَدُنَّا ذِكْرًا ۚ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ۝
 خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ۝ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
 وَنَحْشُرُ الْجَحِيمَ يَوْمَئِذٍ رُزْقًا ۝ يَخْفَوْنَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَشَاءَ
 إِلَّا عَشْرًا ۝ نَحْنُ أَكْبَرُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَثْلُكُمُ طَرِيقَةً
 أَنْ لَيْسَ لَكُمْ يَوْمًا ۝ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا
 رَبِّي نَسْفًا ۝ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۝ لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا
 وَلَا أَمْتًا ۝ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ
 الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ۝ يَوْمَئِذٍ لَا تَنفَعُ
 السَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ۝
 يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ
 عِلْمِ الْوَجْهِ الْغَيْبِيِّ ۝ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ
 مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْذِرُ لَهُمْ ذِكْرًا ۝

99-101. İşte sana böyle (yâ Muhammed) geçmiş in mühim haberlerinden kısas naklediyoruz. Şüphesiz yok ki sana ledünnümüzden [tarafımızdan] bir zikir verdik. Her kim ondan yüz çevirirse, şüphesiz o, kıyamet günü bir vebâl yüklenecek! Ebediyyen onun altında kalacaklar ki onlar için kıyamet günü o ne fena yüküdür!

102-104. O gün ki sûr üfürülecek ve mücrimleri o gün gömgök mahşere toplayacağız. 'On'dan [on günden] fazla durmadınız' diye aralarında gizli

gizli konuşacaklar. Gidişce en beri benzerleri 'Bir günden fazla durmadınız' deyince, ne diyeceklerini biz biliriz!

105-107. Bir de sana dağlardan soruyorlar, binaenaleyh de ki: 'Rabbim onları un ufra [toz duman] edip savuracak da yerlerini düpedüz bomboş bırakacak; onda ne bir eğrilik, ne bir yumruluk göremeyeceksin!'

108-109. O gün dâvetçiye i'vicacsız tebâiyyet edecekler; öyle ki Rahmân'ın heybetinden sesler kısılmıştır, artık bir hışıldıdan başka birşey işitmezsin! O gün şefa'at fayda vermez, ancak Rahmân'ın izin verdiği ve sözüne razı olduğu kimse müstesna!

110-112. O onların önlerindeki ve arkalarındaki bilir, onlar ise O'nu ilmen ihata edemezler [kavrayamazlar] ve bütün yüzler O Hayy u Kayyum'a baş eğmiş ve bir zulüm yüklenen cidden hâib' olmuş tur! Her kim de mü'min olarak salih amellerden işlerse, o vakit o ne bir zulümden korkar, ne çiğnenmeden!

113. Ve işte onu, böyle arabî bir kur'an' olarak indirdik ve bunda vайдen [tehdid ve ihtarlardan] türlü şekilde tekrar yaptık ki belki korunur takvâ yolunu tutarlar, yahut da o onlara bir zikir ihdas eyler [bir hatırlatma yapmış olur]!

1) Bkz. Neml/87, an: 3

2) 'Bir eğrilik/yamukluk yapmaksızın tâbi olurlar'. Krş. Kehf/1

3) Bkz. İbrahim/15, an:2

4) Bkz. Yusuf/1-2, an: 3-4

21. Enbiya Sûresi

Mekke'de Nâzil olmuştur.

112 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

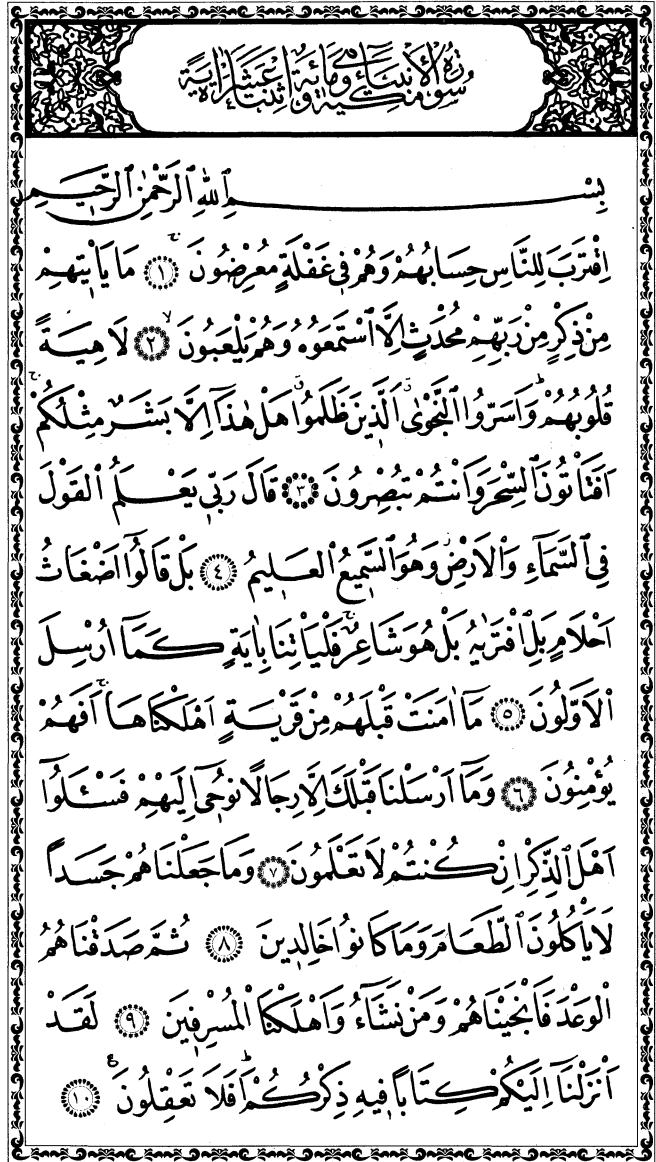
1-3. Yaklaştı nâsa [insanlara] hesapları... Onlar ise hâlâ gaflette aldırıyorlar, rablerinden kendilerine gelen her yeni ihtarı mutlak eğlenerek dinliyorlar, kalpleri hep oyunda! Hem onlar/ o zâlimler şu gizli fısıltıyı sırılaştılar: 'Bu sırf sizin gibi bir beşer! Artık göre göre sihre mi gidiyorsunuz?'

4. Dedi: 'Rabbim söyleneni bilir gökte de yer'de de; ve O öyle semî, öyle alîm'dir!'

5. Dediler: 'Edgâsu ahlâm,' yok onu uydurdu, yok o bir şâir! Yoksa bize evvelkilerin gönderildikleri gibi bir ayet [mu'cize] getirsin!'

6. Onlardan evvel ihlâk [helâk] ettiğimiz hiçbir karye' iman etmedi, şimdi onlar mı iman edecekler?

7-8. Senden evvel de başka değil ancak kendilerine vahiy gönderdiğimiz birtakım ricâl [erler]

gönderdik, haydin zikir ehli'ne sorun bilmiyor-sanız; biz onları hem yemek yemez bir cesed [cansız heykel] yapmadık, hem de muhalled [ölümsüz] değildiler.

9. Sonra onlara olan va'de sâdık olduk da kendilerini ve dilediklerimizi necâta çıkarıp [kurtarıp] müsrifleri helâk ettik!

10. Şânım hakkı için, size bir kitab indirdik ki bütün şânınız onda! Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

1) Bkz. Yusuf/44,an:1

2) Bkz. Talâk/8,an:2

3) Bkz. Tâhâ/127,an:1

قَالَ كَذَلِكَ أَنْتَ إِيَّانَا فَتَنَيْتَهُمَا وَكَذَلِكَ لِيَوْمُ نَسْفِ
 وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ
 أَشَدُّ وَأَبْنَى ۝١٢٩ أَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
 يَسْتَوْنَ فِي مَسَافِهِمْ إِنِّي فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى ۝ وَلَوْلَا
 كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ۝١٣٠ فَاصْبِرْ
 عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
 غُرُوبِهَا وَمِنْ أَنَاكِهِ اللَّيْلُ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ۝
 وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَاهُمْ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا لِنَفْسِهِمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْنَى ۝١٣١ وَأَمْرٌ أَهْلَكَ
 بِالصَّلَاةِ وَأَضْطَرُّ عَلَيْهِمْ لَاسْتِثْنَاءُ رِزْقًا نَحْنُ نُزْفِلُكَ
 وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ۝١٣٢ وَقَالُوا لَوْلَا بَأْتِنَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوْ لَمْ
 نَأْتِهِمْ بِنَبَأٍ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝١٣٣ وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ
 بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْنَا إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ
 آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ۝١٣٤ قُلْ كُلُّ مُرْصَقٍ فَتَرَبَّصُوا
 فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ۝١٣٥

duruyorlar!? Her halde bunda ibret alacak akıllı olanlar için çok ayetler var!

129. Rabbinden bir kelime sebketsmiş olmasaydı, her halde azap lizam olurdu, fakat müsemma bir ecel [belirlenmiş bir süre] var!

130-131. O halde dediklerine sabret de rabbine hamd ile tesbîh eyle güneş doğmadan evvel ve batmadan evvel; gece saatlerinde de tesbîh et, gündüzün etrafında da ki rızaya erebilesin; ve sakın öyle şeye gözlerini uzatma ki biz onun hakkında kâfirleri fitneye düşürmek için onunla onlardan birkaç çiftini dünya [alçak] hayat'ın cici-bicisinden zevkyâb etmişizdir! Halbuki rabbinin rızkı hem daha hayırlı, hem daha bekâlıdır [süreklidir].

132. Hem ehline de namaz ile emret, hem de kendin ona sabr ile devam eyle! Biz senden bir rızık istemiyoruz, biz seni merzûk ederiz ve âkibet takvanındır!

133. Bir de 'Rabbinden bir ayet [mu'cize] getirse ya!' dediler. Ya kendilerine evvelki kitaplardakinin beyyinesi gelmedi mi ki?

134. Eğer biz onları bundan evvel azap ile ihlâk [helâk] etmiş olsaydık, derlerdi ki: 'A rabbimiz! Ne olurdu bize bir rasûl gönderseydin de biz zelil ve rüsvay olmadan evvel ayetlerine ittiba etseydik [tâbi olsaydık]!'

135. De ki: 'Hep [herkes] beklemekte, [siz de] bekleyin bakalım, çünkü yakında bileceksiniz; doğru yol sahipleri kimler ve doğru giden kim?'

126. Buyurur ki: 'Öyle! Sana ayetlerimiz geldi de onları unuttun, bugün de böyle bırakılacaksın!'

127. Ve işte rabbinin âyâtına [ayetlerine] iman etmeyip israf edeni biz böyle cezalandıracağız ve elbette o ahiret azabı daha şiddetli ve daha bekâlıdır [süreklidir]!

128. Daha onları şu irşad etmedi mi ki kendilerinden evvel nice kurûn [kavimler/ümme-ler] helâk etmişiz, onların meskenlerinde yürüyüp

1) İsrâf herhangi bir şeyde haddi aşmak demektir. (V/3613, V/4133) Burada ise Allah'ın ayetlerini inkar etmekle haddi aşanlar/aşırı gidenler kastolunmaktadır.

2) Bkz. Yunus/19, an:3

3) Lizam-Âd ve Semud'a olduğu gibi-hemen dünyada yapışan azap demektir. (V/3337)

4) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk /5, an:1

25. Senden evvel hiçbir rasûl göndermedik ki ona şöyle vahyetmiş olmayalım: 'Hakikat bu, benden başka ilah yoktur; onun için hep bana ibadet edin!'

26-29. Böyle iken dediler ki: 'Rahmân veled ittihaz etti!' Tenzîh o Sübhân'a! Doğrusu onlar ikram olunmuş kullardır; O'nun sözünün önüne geçmezler, hep O'nun emriyle hareket ederler -O onların önlerindeki arkalarındaki bilir- ve onlar O'nun rıza verdiği kimselerden başkasına şefaet etmezler ve hepsi O'nun has yetinden [korkusundan] titrerler ve içlerinden her kim 'Ben O'ndan başka bir ilâhım!' derse, biz ona cehennemi ceza veririz; zâlimleri biz böyle cezalandırırız!

30. Ya o küfredenler görmedilerde mi ki semavât u arz bitişik idiler de biz onları ayırdık, hayatı olan her şeyi sudan yaptık! Hâlâ inanmıyorlar mı?

31-33. Arz'da da -onları çalkalar diye- baskılar oturttuk, hem onda bol bol açıklıklar [yollar, meydanlar] yaptık ki doğru gidebilsinler! Semayı da mahfuz bir sakıf [tavan] yaptık. Onlar ise O'nun ayetlerinden yüz çeviriyorlar. Halbuki O, o hâlık [yaradan] ki geceyi, gündüzü ve şems u kamer'i yaratmış; bütün

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوْحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ۝ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۝ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهُ يَعْمَلُونَ ۝ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ نَصْرَهُ وَهُمُ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ۝ وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۝ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَزَالُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَأَنَّا زُفْرًا ۝ فَتَنَّفَعْنَا لَهَا مِنْ مَزْنٍ أَوْ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ۝ وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۝ وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَفَافًا مُحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝ وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ۝ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۝ وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ۝

o ecram [yıldızlar] her biri birer felekte yüzüyorlar.

34-35. Bir de biz senden evvel hiçbir beşer için huld [ölümsüzlük] nasip etmedik! Şimdi sen ölürsen onlar muhalled [bâki] mi kalacaklar? Her nefis ölümü tadacak ve sizi bir imtihan olarak şer ve hayr ile mübtela kılacağız; hepiniz de nihayet bize irca olunacaksınız [döndürüleceksiniz]!

1) Bkz. Yunus/68, an:4

2) "Yine de imana gelmezler ha?!" Buradaki soru hemzesi *inkar vetaaccüb* içindir. (V/3352)

3) Bu Kelimeyi iki şekilde anlamak ihtimali vardır: a) "Şeytanların saldırılarından mahfuz/korunmuş". (Krş. Hicr/17);

b) Vakt-i mâlûmuna kadar "bozulmaktan, yıkılmaktan korunmuş". (V/3353)

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
 آخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّا أَحْسَوْا بِأَسْنَا إِذَا مِنْهَا يَرْكُضُونَ ﴿١٢﴾
 لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
 تُشْكُلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كَاطِلِينَ ﴿١٤﴾ فَأَذَلَّتْ نِكَ
 دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ
 وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا
 لَا تَخَذُ نَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنَّ كُفَّارِغِينَ ﴿١٧﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى
 الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ كُفْرًا هَاقٍ وَلَكُمُ الْوَيْلُ يَوْمَ تَصِفُونَ ﴿١٨﴾
 وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
 عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسْحَرُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
 لَا يَفْقَهُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِنْ دُونِ اللَّهِ عَمَّا
 لَوْكَانَ فِيهَا إِلَهٌ إِلَّا اللَّهُ لُفْسَدْنَا فَسْبَحَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا
 يَصِفُونَ ﴿٢١﴾ لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ﴿٢٢﴾ أَمْ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ إِلَهًا قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ وَذِكْرُ
 مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

11. Halbuki biz zulmetmekte olan nice memleket kırdık-geçirdik ve arkasından diğerlerini başka bir kavim olarak neş'et ettirdik [varettik].

12-13. Be'simizi [azabımızı] hissettikleri vakit, hemen oradan üzengi tepiyorlardı [mahmuzluyorlardı]. 'Yok' dedik; 'tepinmeyin, dönün o içinde şımartıldığınız şeylere ve meskenlerinize ki sorguya çekileceksiniz!'

14-15. 'Vay bizlere, bizler cidden zâlimler idik!' dediler. Artık bütün davaları bu oldu kaldı, nihayet

onları öyle yaptık ki biçildiler, söndüler.

16-17. Biz o göğü ve yeri oyunculuk etmek üzere yaratmadık! Eğer bir eğlence ittihaz etmiş olsaydık, onu kendi ledünnümüzden [tarafımızdan] ittihaz ederdik, yapacak olsaydık öyle yapardık!

18. Hayır! Biz hakkı bâtılın tepesine fırlatırız da beynini parçalar, bir de bakarsın o anda mahvolmuştur! Vay sizlere de o [isnad] ettiğiniz vasıflardan!

19-20. Halbuki göklerde, yer'de [aşağılarda, yukarılarda] kim varsa O'nundur ve O'nun huzurundakiler O'na ibadetten ne çekinirler, ne de yorgunluk duyarlar; gece gündüz O'na tesbih ederler, fütur getirmezler [usanmazlar]!

21. Yoksa birtakım ilâhlar edindiler de arz'dan neşri onlar mı yapacaklar? ★

22-23. Yer'de, gökte Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de fâsid olmuş gitmişti. Rabbin/o arş'ın rabbi Allah münezzeh sübhândır onların isnad ettikleri vasıflardan! O yaptığından mesûl olmaz, onlar ise mesûldürler!

24. Yoksa O'ndan başka ilâhlar mı edindiler? De ki: 'Haydi getirin burhanınızı [delilinizi]! İşte benimle beraber olanların zikri ve benden evvelkilerin zikri!' Fakat çokları hakkı bilmezler de onun için i'raz ederler [yüz çevirirler]!

1) "Âlemi, onlar tarafından eğlenmek üzere bir eğlence değil, kendi tarafımızdan kendimiz için bir eğlence yapardık; eğer yaparsak olsaydık, öyle değil böyle yapardık amma yapmayız!" (V/3345).

2) " ... ölüleri kabirlerinden onlar mı kaldıracaklar?" (V/3345)

45. De ki: 'Ben sizi ancak vahiyle inzar' ediyorum, amma ne kadar inzar edilseler sağırlar daveti işitmezler'

46. Mâmafih, kasem olsun rabbinin azabından onlara bir nefha [birazı] dokunursa, muhakkak diyeceklerdir ki: 'Vay bizlere, bizler cidden zâlimler idik!'

47. Biz ise, kıyamet günü için mi zanlara adaleti koruz da hiçbir nefis zerrece zulmedilmez, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getirir koruz! Hesapçı [olarak] da biz yeteriz!

48-49. Celâlim hakkı için, biz Musa ile Harun'a Furkan ve bir ziya ve bir zikir vermiştik muttakîler için/o muttakîler için ki rablerine gıyabda [yalnızken de] haşyet beslerler ve o Saat'ten titrer dururlar.

50. İşte bu (Kur'an) da bizim indirdiğimiz mübarek zikir'dir. Şimdi siz bunu mu inkâr ediyorsunuz?

51. Şânım hakkı için, bundan evvel de İbrahim'e rüşdünü vermiştik! Biz onu bilenleriz.

52. O vakit ki babasına ve kavmine 'Ne bu, başına toplanıp durduğunuz teması [putlar]?' Dedi.

53. 'Atalarımızı bunlara ibadet ediyor bulduk!' Dediler.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَكِنْ مَسَّنَاهُمْ نَفْخَةً مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَتَنَا إِنَّا كَاطِلِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تَظْلِمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا اجْعَلْنَا بَالِحِيٍّ أَمَّا نَتَّ

54. 'Kasem olsun ki' dedi; 'siz de atalarınız da açık bir dalâl' içindesiniz'

55. Dediler: 'Ciddi mi söylüyorsun, yoksa sen şakacıları mısın?'

56-57. 'Doğrusu' dedi: 'rabbiniz, o göklerin ve yerin rabbidir ki onları yaratmıştır ve ben buna şahadet edenlerdenim ve tallâhi' siz dönüp gittikten sonra putlarınıza lâbüdd [mutlaka] bir tedbir yapacağım!'

1) Bkz. Bakara/6, an:1

2) Bkz. Bakara/2, an: 3

3) 've kunnâ bihi âlimîn' ibaresinin karşılığı olan 'Biz onu bilenleriz' cümlesi asıl metinde atlandığından dolayı tarafımızdan ve Kur'an da karşılığı bulunduğundan dolayı da parantez içine alınmaksızın metne dahil edilmiştir. [D.C]

4) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an: 3

5) Krş. Yusuf/73, an:1

وَإِذَا رَأَوْا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَحْيَىٰ ذُنُوبًا إِلَّا مُسْرًا
 أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ الْمُتَكَبِّرُونَ ۖ وَمِنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ
 هُمْ كَافِرُونَ ۖ خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِكُمْ آيَاتِي
 فَلَا تَسْتَبْصِرُونَ ۖ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ ۖ لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُونُونَ
 عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارُ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا مِنْهُم يُصْرُونَ
 ۖ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَيَنْهَثُونَ ۖ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
 وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ۖ وَلَقَدْ آتَيْنَا نَبِيَّ رَسُولٍ مِنْ قَبْلِكَ
 فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ
 ۖ قُلْ مَنْ يَكْلُؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ
 بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ۖ أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ
 تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ
 وَلَا هُمْ يَنْصَحُونَ ۖ بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ
 حَتَّىٰ طَافَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَا نَاتِي الْأَرْضَ
 نَقْصُصُهُمْ مِنْ أَمْثَلِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ۖ

36. O küfredenler' seni gördükleri vakit de seni alaya tutuyorlar; 'Bu mu ilâhlarınızı anıp duran?' diyorlar. Halbuki onlar hep Rahmân'ın zikrine küfrediyorlar.

37. İnsan aceleden yaratıldı. Yarın ben onlara ayetlerimi göstereceğim, şimdi siz acele etmeyin!

38. Bir de 'Bu va'd ne zaman, doğruiseniz?' Diyorlar

39. Bilseler o küfredenler, ne yüzlerinden, ne ar-

kalarından ateşi menedemeyecekleri ve hiçbir taraftan yardım olunmayacakları o demi!

40. Doğrusu o onlara bağteten [ansızın] gelecek de kendilerini dondura kalacak; artık ne reddine güçleri yetecek, ne de kendilerine mühlet verilecek!

41. Kasem olsun ki senden evvel birçok peygamberlerle istihza edildi de içlerinden alay edenleri o istihza ettikleri şey kuşatı-verdi!

42. De ki: 'Sizi gece ve gündüz o Rahmân'dan kim koruyabilir?' Fakat onlar rablerinin zikrinden sarfı nazar etmişlerdir.

43. Yoksa onlar için kendilerini önümüzden menedecek ilâhlar mı var? Onlar kendi nefislerini bile kurtaramayacakları gibi bizden sahabet de olunmazlar [bir himaye de görmezler].

44. Doğrusu biz onları ve atalarını yaşattık, hatta o ömür onlara uzun geldi; fakat şimdi görmüyorlar mı o arz'ı etrafından eksiltip duruyoruz? O halde galip onlar mı?

1) Küfr kelimesi için Bkz. Bakara/98, an:1

2) Bkz. Bakara/15 an: 6

73. Ve hepsini emrimizle yol gösteren imamlar ettik ve kendilerine hayırlar işlemeyi, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyeyleedik ve hep bize âbid [ibadet eden kullar] idiler!

74-75. Lût... ona da bir hüküm, bir ilim verdik ve onu habâsetler [ahlâksızca işler, çirkinlikler] işleyen o karyeden [memleketten] kurtardık; hakikat onlar kötü, fâsık bir kavim idiler. Onu ise rahmetimize idhal [dahil] eyledik; çünkü o cidden salihînden idi.

76-77. Nuh'u da... zira mukaddema [daha önce] nidâ etmişti, biz de duâsını kabul ettik de kendisini ve ehlini büyük bir sıkıntıdan kurtardık ve ayetlerimizi tekzib eden kavimden öcünü aldık! Hakikat onlar kötü bir kavim idiler, biz de hepsini birden garkettik [boğuverdik]!

78. Dâvud ile Süleyman'ı da... o vakit ki ikisi de hars [ekin] hakkında hüküm veriyorlardı, o vakit ki ekinde geceleyin kavmin davarı yayılmıştı, biz de hükümlerine şahid idik!

79. Derhal onu Süleyman'a anlattık, bununla beraber her birine bir hüküm ve bir ilim vermiştik ve Dâvud'un maiye-

وَجَعَلْنَاهُمْ آئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ
وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ
﴿٧٣﴾ وَلَوْ طَآئِفًا مِّنْهُمْ لَخُصَّمْنَا بِحُكْمٍ وَاعْلَمُوا مِنَّا الْقُرَيْهَ الَّذِي
كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَاسِقِينَ
﴿٧٤﴾ وَادْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾ وَنُوحًا
إِذَا دُيِّنَ مِن قَبْلٍ فَاستَجَبْنَا لَهُ فَجَعَلْنَاهُ وَآهْلَهُ مِن لَّدُنَّا
الْعَظِيمَ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سُوءٍ فَآغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾ وَدَاوُدَ
وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخُوضَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ
وَكُنَّا لِحُكْمِهِمَا شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا
آتَيْنَاهُمَا عِلْمًا وَخَرَجْنَاهُمَا مَعَ دَاوُدَ إِلَى الْجِبَالِ لِيَسْتَجِزَّ وَالطُّيْرُ
وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ
لِيُخْفِيَ كُكُمْ مِّنْ بَاسِكُمْ فَهَلْ أَنتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾
وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿٨١﴾

tinde dağları müsahhar^{fatih} kılmaştık, kuşlarla beraber tesbih ediyorlardı; ve biz bunları yaparız!

80. Bir de ona sizin için, sizi harbinizin şiddetinden korusun diye giyecek [zırh] sanatı talim etmiştik [öğretmiştik], şimdi siz şükürünü eda ediyor musunuz?

81. Süleyman için de şiddetli rüzgârı [müsahhar kılmaştık] ki o içine bereketler verdiğimiz arz'a [beldeye] emriyle cereyan ediyordu; ve biz herşeyi biliriz!

1) Karye kelimesi için bkz. Talâk/8, an:2

2) Bkz. Câsiye/13, an:5

فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ
 ٥٩ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِإِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ٥٩
 سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ٦٠ قَالُوا فَاتَّبَاهِ
 عَلَى آعِزِّ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يُشْهَدُونَ ٦١ قَالُوا أَأَنْتَ
 فَعَلْتَ هَذَا بِإِبْرَاهِيمَ ٦٢ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ
 هَذَا فَاسْتَأْذِنُوا كَانُوا يَنْطِقُونَ ٦٣ فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ
 فَقَالُوا إِنَّكُمْ مِمَّنْ الظَّالِمُونَ ٦٤ ثُمَّ نَكِسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ
 لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ٦٥ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ
 اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ٦٦ أَفِ لَكُمْ
 وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٦٧ قَالُوا خَرُّوا
 وَأَنْصَرُوا إِلَهُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ٦٨ قُلْنَا
 يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ ٦٩ وَارَادُوا
 بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ٧٠ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا
 إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ٧١ وَوَهَبْنَا
 لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ٧٢

58. Derken onları parça parça etti, ancak bir büyüklerini bıraktı ki belki ona müracaat ederler.

59. 'Bunu bizim ilâhlarımıza kim yapmış? Her halde o zâlimlerden biri' dediler.

60. 'Bir delikanlı işittik bunları anıyor, adına İbrahim deniyormuş' dediler.

61. 'Haydin' dediler; 'getirin onu nâsın [halkın] gözleri önüne, belki şahadet ederler!'

62. Dediler: 'Sen mi yaptın bunu ilâhlarımıza yâ İbrahim?!'

63. 'Belki' dedi; 'şu büyükleri yapmıştır. Sorun bakalım onlara, eğer söylerlerse!'

64. Bunun üzerine vicdanlarına müracaat ettiler de dediler: 'Doğrusu siz haksızsınız!'

65. Sonra yine tepeleri üstü ters döndüler; 'Sen cidden bilirsın ki bunlar söylemez!' Dediler.

66-67. 'O halde' dedi: 'Allah'ı bırakıp da size hiçbir fayda veremeyecek, zarar da edemeyecek nesnelere mi tapıyorsunuz? Yuf size ve Allah'tan başka taptıklarınıza! Hâlâ akıllanmayacak mısınız?'

68. 'Siz bunu' dediler; 'yakın da ilâhlarınızın öcünü alın, bir iş yapacaksanız!'

69. 'Ey nâr [ateş]! Serin ve selâmet ol İbrahim'e!' Dedik!

70-72. Ona bir dolap kurmak istediler, biz de daha ziyade kendilerini hüsrana düşürdük ve onu Lût ile beraber kurtarıp, içinde âlemine [âlemlere] bereketler verdiğimiz arz'a çıkardık ve ona İshak'ı ihsân ettik, fazla olarak Yakub'u da ve her birini salihînden [salihlerden] kıldık!

91. Ve o dişiyi [Meryem'i]de ki ırzını muhkem korudu da kendisine Ruhumuzdan nefhettik ve kendisiyle oğlunu âlemine [bütün âlemlere] bir ayet kıldık!

92. İşte bu sizin ümmetiniz [dini-niz] bir tek ümmet [din], rabbiniz de bir benim; onun için hep bana kulluk edin!

93. Onlar kumandalarını beynlerinde [aralarında] parçaladılar fakat hepsi bize rücû edecekler [dönecekler]!

94. İmdi her kim mü'min olarak salihât'tan bir amel işlerse, onun sa'yine küfran yok' ve her halde biz onun hesabına yazarız.

95. İhlâk [helak] ettiğimiz karyeye [bir memlekete] dahi haramdır ki rücû etmeyecek olsunlar!

96-97. Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc açılıp da her tepeden saldırdıkları ve hak va'd yaklaştığı vakit, o zaman işte o küfredenlerin derhal gözleri belerecek [dehşetten donup kalacak] 'Eyvah bizlere, biz bundan gaflet ettik! Hayır, kendimize zulmetmiş olduk!' Diyecekler.

98. Haberiniz olsun ki siz ve Allah'tan başka taptığınız nesneler hep cehennem mermisisiniz [çırasısınız], siz O'na vürûd edeceksiniz [varacaksınız].

وَالَّتِي أَخَصَّتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ
أُمَّةً وَاحِدَةً وَإِنَّا بِكُمْ فَاعِبُونَ ﴿٩٢﴾ وَتَقَطَّعُوا
أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلَّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ
الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعِيدِهِ وَإِنَّا لَهُ
كَارِتُونَ ﴿٩٤﴾ وَحَرَامٌ عَلَى قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا
يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ
مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ
فَأَذَاهُمَ شَاخِصَةً أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا
قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾ إِنَّكُمْ
وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا
وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَؤُلَاءِ أَلْهَةً مَا وَدَّعُوا
وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَمْ يَكُنْ فِيهَا زَافِرٌ
وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِذَا الَّذِينَ سَبَقَتْ
لَهُمُ مِثْنَا الْحَسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

99-100. Onlar ilâh olsalardı ona vürûd etmezlerdi, halbuki hepsi onda muhalled [ebediyyen] kalacaklar. Öyle ki onların orada bir zefiri var, bunlar da orada iken işitmeyecekler!

101. Şüphe yok ki haklarında bizden hüsnâ sebkenenler [saadetleri mukadder olanlar]; bunlar ondan uzaklaştırılmışlardır...

1) 'Ruhumuzdan' demek 'Ruhumuz tarafından' demektir ki "Cebail, diğer adıyla Ruh'ul-Kuds vasıtasıyla nefhettik" demek olur. (V/3367 ve krş. Meryem/17)

2) Krş. En'âm/159; Mü'minûn/53

3) "Yaptıkları nankörlük ile karşılanmaz, çabaları karşılıksız bırakılmaz!"

4) "Helâke mahkûm ettiğiniz bir memleket ahalisine de 'dönün bakalım' denildiği zaman inkârlarından dönecekler, dönmeleri mümkün değildir!" (V/3371 ve Karye kelimesi için bkz. Talâk/8, an:2)

5) "Onların orada öyle bir iç çekişleri vardır ki..." (V/3372)

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ
 ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ ﴿٨٥﴾ وَيُؤْتِيكَ آيَاتِهِ
 أَنْ تَسْأَلَ الْضُّرُوءَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٨٦﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ
 فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُ
 مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرًا لِلْعَابِدِينَ ﴿٨٧﴾
 وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿٨٨﴾
 وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٩﴾
 وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاصِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ
 فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ
 إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٩٠﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ
 مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُبَيِّئُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٩١﴾ وَذَكَرْنَا
 إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ
 ﴿٩٢﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ الْيُحْيَىٰ وَاصْلَحْنَا لَهُ
 زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَارُونَ ﴿٩٣﴾ فِي الْخَيْرَاتِ وَبَدَّعْنَاهَا
 رَعْبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ﴿٩٤﴾

82. Şeytanlardan da onun için dalgıçlık edenleri ve daha başka amel için çalışanları teshîr etmiştik [emrine âmade kılmıştık] ve hep onları zabteden biz idik!

83-84. Eyyub'u da... zira 'ennî messenîye'd-durru ve ente erham'ur-râhimîn' diye rabbine nidâ etti; biz de duâsını kabul ettik de hemen kendisindeki durr'u [sıkıntıyı] açtık ve tarafımızdan bir rah-

met ve âbidler için bir muhtıra olmak üzere ona ehlini ve beraberlerinde onların bir mislini de verdik!

85-86. İsmail'i de, İdris'i de, Zü'lkifl'i de... Hepsi sâbirinden [sabredenlerden]! Bunları da rahmetimize idhal [dahil] eyledik; çünkü cidden salihîndendirler.

87-88. Zünnûn'u [Yunus'u] da... Hani öfkelenerek gitmişti de biz kendisini asla sıkıştırmayız zannetmişti; derken zulmetler içinde 'lâ ilâhe illa ente subhaneke innî kuntü min'ez-zâlimîn' diye nidâ etti, biz de duâsını kabul ile icabet ettik de kendisini gamdan [kederden] kurtardık ve işte mü'minleri böyle kurtarırsız!

89-90. Zekerîyya'yı da... hani rabbine 'rabbî lâ tezernî ferdem ve ente hayrul-vârisîn' diye nidâ etmişti; biz de duâsını kabul ile icabet ettik de kendisine Yahya'yı verdik ve onun için zevcesini ıslah eyledik! Hakikat bunlar hayrâtta müsaraat [eder, hayırlı işlere koşarlardı] ve bize rağbet [umut] ve rehbetle [korkuyla] duâ ederlerdi ve bizim için hâşîlerdi [huşû duyan saygılı kimselerdi]

1) 'Rabbim! Benim hâlim şu ki başıma büyük bir belâ geldi; sen [hiç şüphesiz] erham'ur-râhimînsin!'

2) "Senden başka ilah yok! Sana arz-ı tesbîh ederim! Ben doğrusu zâlimlerden oldum." (V/3367)

3) "Rabbim! Beni tek bırakma! Gerçi sen vârislerin en hayırlısısın!" (V/3367)

4) Krş. Bakara/45, an:5

22. Hacc Sûresi
Mekke'de Nâzil Olmuştur.

78 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Ey o bütün insanlar! Rabbinize [sığınıp] korunun; çünkü o Saat zelzelesi çok büyük bir şeydir! Onu göreceğiniz gün, her emzikli emzirdiğinden geçer ve her yüklü kadın hamlini vaz'eder [düşürür] ve nâsı [insanları] hep sarhoş görürsün, halbuki sarhoş değildir ve lâkin Allah'ın azabı şediddir [şiddetlidir]!

3-4. Nâstan kimi de vardır Allah hakkında bigayr-i ilim mücadele eder de her kaypak şeytanın ardına değer ki onun üzerine şöyle yazılmıştır: 'Her kim buna dost olursa, muhakkak onu sapıtır ve doğru saîr [çılgın ateş] azabına götürür!'

5. Ey insanlar! Eğer ba'sden [ölülerin diriltileceğinden] şüphe de iseniz, şu muhakkak [ki] biz sizi bir toprak'tan halketmekteyiz, sonra bir nutfeden, sonra bir alaka'dan, sonra hilkati belli belirsiz bir mudga'dan [bir çiğnem etten] ki size anlatalım diye! Hem müsemma bir ecele [belirli bir zamana] kadar dilediğimiz müddet rahimlerde durduruyoruz da sonra sizi bir bebek olarak çıkarıyoruz,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ①
يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ
كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ
بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ② وَمِنَ النَّاسِ مَن
يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ ③
كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مِّنْ تَوَلَّاءَ ۖ فَاَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ
السَّعِيرِ ④ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ
فَاَنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ رَّبٍّ ۖ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ
مُضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي
الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا
ثُمَّ لِنَبْلُوَكُمْ أَشَدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يَتَّقِي وَيَتَوَقَّىٰ وَمِنكُم
مَّن يَرُدُّ إِلَىٰ أَرْدَالِ الْعُمرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ
شَيْئًا وَتَرَىٰ لَارِضٍ مَا مِدَّةٌ ۖ فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
أَفَرَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑤

sonra da kuvvetinize ermeniz için [büyütüyoruz]. Bununla beraber içinizden kimisi vefat ettiriliyor, yine içinizden kimisi de biraz ilimden sonra birşey bilmesin diye erzel-i ömr'e doğru geri itiliyor. Arz'ı da görürsün sönmüş kül halinde, derken üzerine suyu indirdiğimiz zaman ihtizaz eder [deprenir], kabarır da her dilber [güzel] çiftten nebatlar [bitkiler] bitirir!

1) 'Sümme min nutfetin' ibaresinin çevirisi olan 'Sonra bir nutfeden' cümlesi asıl metinde bulunmadığından; bu cümle, tarafımızdan ve *Tefsir* bölümünden alınarak *Meâl* metnine -parantez içinde konmaksızın- dahil edilmiştir. Bkz. V/3381-3382. [D.C.]

2) 'Kiminiz de gerisin geri kuvvetten düşürülüp kocaltılarak pek düşkün bir hâle/yaşlılık dönemine getiriliyor'. (V/3383)

لَا يَسْمَعُونَ حَبِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَكَتْ أَنْفُسُهُمْ
خَالِدُونَ ۝ لَا يَحْزَنُهُمُ الْقَرْعُ الْأَكْبَرُ وَتَلْقَاهُمْ
الْمَلَكُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۝
يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِّ لِلْكَتِبِ ۖ كَمَا بَدَأْنَا
أَوَّلَ خَلْقٍ يُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا ۖ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ۝ وَلَقَدْ كُتِبْنَا
فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ ۖ إِنَّا لَا نَرْضِي لِعِبَادِنَا آلِهَةً حَتَّى
يُؤْتُوا مَا وَعَدُونَا ۖ إِنَّا فِي هَذَا لَبَلَاغٌ لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ۝ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ
إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ۝ قُلْ إِنَّمَا يُوحِي إِلَيْنَا الْهُكْمُ إِلَهِ
وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَى
سَوَاءٍ وَإِنْ آذَى قَرِيبٌ أَمْرٌ بِعِيدٍ مَا تُوعَدُونَ ۝
إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ۝ وَإِنْ آذَى
لَهُمْ فِتْنَةٌ لَّهُمْ وَمَتَاعٌ الْخَيْرِينَ ۝ قَالَ رَبِّ أَخْكُمْ
بِالْحَقِّ ۖ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ
وَالَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ
وَالْبُرْقَانَ وَالَّذِي
يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَوْتِ
وَالَّذِي يُرْسِلُ الْمَطَرَ
وَالَّذِي يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَوْتِ
وَالَّذِي يُرْسِلُ الْمَطَرَ
وَالَّذِي يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَوْتِ

102. ... onun hışılıtsını bile duymazlar ve bunlar canlarının istediğinde muhalled [ebedîyyen] kalacaklardır.

103. O feze-i ekber bunları mahzun etmeyecek ve bunları melekler şöyle karşılayacaklar: 'Bu, işte sizin o gününüz ki va'dolunuyordunuz!'

104. O gün ki semayı kitaplar için defter dürer gibi

düreceğiz, evvel başladığımız gibi halkı [yaratışı] iâde edeceğiz; uhdemizde [üzerimizde] bir va'd! Şüphe yok ki biz yaparız!

105. Şânım hakkı için, Zikir'den sonra Zebur'da da yazmıştık ki; 'Her halde arz, ona benim salih kullarım vâris olacaktır!'

106-107. Şüphe yok ki bunda [Kur'an'da] âbid bir kavim için kâfi bir öğüt vardır ve seni sade [sırf] âlemine [bütün âlemlere] rahmet olarak göndermişizdir!

108. De ki: 'Bana sade vahyolunuyor ki ilâhınız ancak bir ilâhtır, şimdi siz müslüman oluyormusunuz?'

109-111. Bunun üzerine aldır-mazlarsa, o halde de deki: 'Size düpedüz ilân ettim ve bilmem bu size edilen va'd u va'd pek yakın mı, yoksa uzak mı? Şüphe yok ki O, söylenen-den açığa vurulanı da bilir, gizle-diğinizi de bilir ve bilmem belki bu (mühlet) sizin için bir imtihan ve bir vakte kadar bir istifadedir'.

112. Dedi: 'Yârab! Hakka hükmet! Ve rabbimiz Rahmân'dır ancak isnadlarınıza karşı sığınılacak müsteân!'

1) 'La yesma'üne hasîseha' ibaresinin karşılığı olan 'onun hışılıtsını bile duymazlar' cümlesi *Tefsir* Metninden istifadeyle ve parantez içine alınmaksızın *Meâl* metnine tarafımızdan dahil edilmiştir. [D.C]

2) 'O büyük dehşet ve korku...' (V/3372)

3) 'Tevrat'tan sonra' veya 'Bu husustaki bazı ihtarlardan sonra'. (V/3373)

4) 'Bu vahyi teslim edip, kemâl-i ihlas ile hepiniz bir ilâha kulluk etmeyi kabul ediyor musunuz?' (V/3376)

5) *Müsteân*: Kendisinden yardım talep edilecek olan zât!

16-19: Ve işte biz onu böyle âyât-ı beyyinat olarak indirdik ve çünkü Allah istediğine hidayet eder.

17. Onlar ki iman ettiler ve onlar ki yahudi oldular ve o sabiiler ve o nasârâ [hristiyanlar] ve o mecûs[îler] ve o şirk edenler, her halde Allah kıyamet günü bunların beynini [arasını] şüphesiz fasledecektir [ayıracaktır]; çünkü Allah her şeye şahiddir!

18. Görmedin mi hep Allah'a secde ediyor göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar, bütün hayvanlar ve insanlardan bir çoğu? Bir çoğunun da üzerine azap hak olmuş, her kimi de Allah tahkir [zelil] ederse artık ona ikram edecek yoktur. Şüphesiz Allah ne dilerse yapar.

19-22. Şu ikisi rableri hakkında muhakemeye duruşmuş iki hasımdırlar; binaenaleyh o küfredenler için ateşten çamaşırlar biçilmiştir, başlarının üstünden

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَا اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَرِيدُ
 ١٦ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِغِينَ
 وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
 يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ١٧ أَلَمْ تَرَ
 أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ
 وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ
 مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا
 لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ١٨ هَذَا كَيْفَ نَحْكُمُ
 الْأَخْتَصِمُوا فِي رِيبِهِمْ فَأَلْزَمْنَا الْكُفْرَ أَقْطَعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ
 يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُسِهِمُ الْحَمِيمُ ١٩ يُضَرُّ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
 وَالْجُلُودُ ٢٠ وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ٢١ كُلَّمَا أَرَادُوا
 أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ
 ٢٢ إِنَّا اللَّهُ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجْلُونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
 مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ٢٣

kaynar su dökülür. Bununlar karınlarındaki ve derileri eritilir. Bir de bunlara demirden kamçılar vardır. Her ne zaman ateşten, onun bir gamından çıkmak isterlerse, yine içine iâde olunurlar. Haydi tadın yangın azabını!

23. Şüphesiz Allah, o iman edip, salih salih ameller işleyenleri altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, orada altın bileziklerden ve [hem de] inci süslenecekler, elbiseleri de orada ipek!

1) 'Birçok beyyinelerden/açık delillerden ibaret ayetler...' (V/3388)

2) Krş. Bakara/62, an:1-2

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّمُ الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 ٦ وَأَنَا لَسَاعَةٌ أَتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَا اللَّهُ يَبْعَثُ مَنْ
 فِي الْقُبُورِ ٧ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
 وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ٨ ثَمَّ فِي عِظْفِهِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ
 فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابُ الْحَرِيقِ ٩ ذَٰلِكَ
 بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَا اللَّهُ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ ١٠ وَمِنَ
 النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ
 وَإِنْ أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ ائْتَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسَرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ
 ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ١١ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُ
 وَمَا لَا يَنْفَعُهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ١٢ يَدْعُوا مَنْ ضَرَّهُ
 أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ١٣ إِنْ أَلَّ اللَّهُ
 يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنْ أَلَّ اللَّهُ يَفْعَلْ مَا يَرِيدُ ١٤ مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَن
 لَّنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ
 ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ١٥

6-7. İşte bunlar hep Allah'ın şüphesiz hak ve O muhakkak ölümleri diriltiyor ve hakikaten herşeye kâdir olmasındandır ve hakikat, o Saat [Kıyamet] gelecektir -onda hiç şüphe yoktur- ve hakikat, Allah kabirlerdeki kimseleri ba'sedecektir [diriltip kaldıracaktır]!

8-10. Nâstan [insanlardan] kimi de vardır ki ne bir ilme, ne bir rehber, ne de tenvîr eder [aydınlatıcı] bir kitab'a istinad etmeksizin Allah hakkında mücadele eder; Allah yolundan şaşırtmak için yanını

bükerek [-böbürlenerek- mücadele eder] ki dünya'da ona bir rüsvalık vardır, kıyamet günü de kendisine o yangın azabım tattıracağız. 'Bu' diye; 'senin iki elinin takdim ettiği ve Allah'ın kullarına zulümkâr olmadığı içindir.'

11-12. Nâstan kimi de Allah'a kıydan kıyıya ibadet eder, eğer kendisine bir hayır isabet ederse ona yatıştır ve eğer bir mihnet [sıkıntı] isabet ederse yüzüstü döner, hasire'd-dünya ve'l-ahire [dünyası da, ahireti de hüsrân] olur; işte hüsrân-ı mübîn [açık hüsrân] odur! Allah'ı bırakır da kendine ne zarar, ne menfaat vermeyecek şeylere yalvarır; işte dalâl-i baîd odur!

13. Her halde zararı nefinden [yararından] daha yakın olan zat diye yalvarıyor; o ne fena efendi, o ne fena yordak!

14. Şüphe yok ki Allah, iman edip, salih ameller işleyenleri altından ırmaklar akar cennetlere koyacak! Şüphe yok ki Allah ne isterse yapar!

15. Her kim, ona Allah dünya'da ve ahiret'te asla yardım etmez zannediyorsa hemen semaya bir ip uzatsın, sonra nefesini kessin de baksın keydi [hilesi] gayzını [öfkesini] giderecek mi?

31. Allah için, O'na şirk koşmayan hanîfler olun, her kim Allah'a şirk koşarsa öyle olur ki sanki semadan düşmüş de kendisini kuşlar kapışıyor veya rüzgâr onu ücra bir yere sürüklüyordur.

32. Bu budur! Her kim de Allah'ın şearine (kurbanlıklarına) tâzim ederse, şüphesiz o kalplerin takvasındandır!

33. Sizin için onlarda muayyen bir zamana kadar birtakım menfaatler vardır, sonra da varacakları yer Beyt-i Atîk'e müntehîdir [kadar-
dır].

34-35. Ve her ümmet için, Allah'ın kendilerine merzûk kıldığı en'âm behimesi üzerine ismini zikretsinsinler diye bir mâbed yapmışsındır. İmdi hepinizin tanrısı bir tek tanrıdır; onun için yalnız O'na teslim olan müslüman olun! Ve müjdele o mutî mütevazileri [itaat eden tevazu sahibi kulları] ki Allah anıldığı vakit kalpleri oynar ve kendilerine isabet edene sabırlı ve namaza devamlıdırlar ve kısmet ettiğimiz şeylerden infak da ederler!

36. Hem o bedeneler (o gövdeli hayvanlar) varâ, biz onları Allah şearinden kıldık! Sizin için onlarda hayır vardır; binaenaleyh ön ayaklarının biri bağlı olarak bir düziye [dururlarken] üzerlerine Allah'ın ismini anın, yanları yere yaslandığı vakit de onlardan yiyin, kanaatliye ve isteyene it'âm da edin [yedirin]! O böyle onları size müsahhar kıldı [boyun eğdirdi] ki şükredesiniz!

حَقَّاءَ لِلَّهِ غَيْرِ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ بَحِيْقٍ ۚ ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظِمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ۚ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحْمِلُهَا إِلَى الْبَيْتِ الْحَقِيْقِ ۚ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ ۚ فَإِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْخَاسِرِينَ ۚ ۝ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۚ ۝ وَالَّذِينَ جَعَلْنَا مَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرَ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا حَبِيرٌ ۚ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ ۚ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَوَاعِدَ ۚ وَالْمُعْتَرِّكَ ذَٰلِكَ سَخَرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۚ ۝ كُنْ يَٰنَا اللَّهُ لِحُومِهَا وَلَا دِمَائِهَا وَلَكِنْ يَٰنَا اللَّهُ الْفَقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَٰلِكَ سَخَرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ۚ ۝ أَلَا اللَّهُ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّازِكٍ قَفُورٍ ۚ

37. Elbette onların ne etleri, ne kanları Allah'a ermez ve lâkin O'na sizden olan takva erecektir! Böyle, onları size müsahhar kıldı ki size yolunu gösterdiğinden dolayı Allah'ı tekbir ile büyükleyesiniz; ve müjdele o vazifelerini güzel yapan muhsinleri!

38. Haberiniz olsun ki Allah, iman edenler tarafından müdafaa edecektir; çünkü Allah ✱ herhangi bir haini, nankörü sevmez!

1) "Allah için her dinden çekilip ihlas ile tevhid-i hakka sarılmış bir topluluk olun!" (V/3402 ve krş. Rûm/30, an: 2)

2) Krş. Mâide/2, an: 2

3) Bkz. Hacc/29, an: 3

4) Bkz. Hacc/28, an: 2

5) "Muhakkak ki Allah mü'minlerden kâfirlerin saldıranları defeder". (V/3407)

وَهْدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهْدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ
 ٢٤ إِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
 وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ
 فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يَرِذْ فِيهِ بِالْحَدِ يَظْلِمِ نَفْسَهُ مِنْ
 عَذَابِ اللَّهِ ٢٥ وَاذْذَبُوا لَنَا لَبِيزِمَهُ مَكَانَ الْبَيْتِ
 أَنْ لَا تَشْرِكُ بِشَيْءٍ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ
 وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ٢٦ وَاذْذَبُوا النَّاسَ بِالْحَجِّ يَا نُوكُ
 رَجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ٢٧
 لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ
 عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْفَاءِ فَاكُونُوا مِنْهَا
 وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ ٢٨ ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ
 وَلِيُوفُوا نَذْرَهُمْ وَيَتَطَهَّرُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ٢٩
 ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ
 رَبِّهِ وَأَحْلَلَتْ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا يُشْلَى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا
 الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ٣٠

umum insanlar için yapmı-şız ve her kim onun içinde zulm ile, ilhad ile bir irade ederse ona muhakkak elim [gayet acı] bir azap tattırırız!

26-29. Hem unutma o vakti ki o Beyt'in [Kâbe'nin] yerini İbrahim'e şöyle diye hazırlamıştık: 'Sakin bana hiçbir şey şirk koşma ve beytimi dolaşanlar ve duranlar ve rukûa, sücûda varanlar için tertemiz et ve umum nâs [insanlar] içinde haccı ilân eyle, gelsinler sana; gerek yaya ve gerek her derin vâdiden gelerek incelmış her bir binit üzerinde! Gelsinler, kendilerine ait birtakım menfaatlara şahid olsunlar ve en'âm behîmelerinden kendilerine merzûk buyurduğu kurbanlıklar üzerine malûm günlerde Allah'ın ismini ansınlar da -onlardan yeyin ve yoksulu, fakiri doyurun- sonra kirlerini atsınlar ve adaklarını yerine getirsinler ve o Beyt-i Atik'i [Kâbe'yi] tavaf etsinler!'

30. Emir budur! Her kim de Allah'ın hürmetlerine tâzim ederse, bu kendisi için rabbi indinde mutlak hayırdır, size işe karşınızda tilâvet olunup duranlar müstesna olmak üzere bütün en'âm helâl kılındı. O halde o evsan'dan [putlardan], o pislikten kaçının ve tezvir sözden kaçının!

yalan

24. Hem sözün hoşuna hidayet edilmişlerdir, hem Hamid'in yoluna hidayet edilmişlerdir.

25. Amma şunlar ki küfrettiler, hem Allah yolundan ve o Mescid-i Haram'dan menediyorlar ki biz onu -mukim ve misafir içinde müsavi olmak üzere-

1) Bkz. Fussilet/40, an:1

2) Behimet'u'l-En'âm deve, sığır, koyun ve keçidir. (V13398 ve bkz. Mâide/1-3; En'âm/143-144)

3) Kâbe 'yeBeyt-i Atik denilmesinde birkaç mânâ vardır: a) Atik kadim, evvel zamandan kalma (eski değil) demektir. Yani Kâbe mevcut mâbedlerin en'kadimidir. b) Atik ceyyid ve muteber anlamına da gelir ki Beyt-i Atik; Beyt-i Şerif ve mükerrem demektir. Nitekim Beyt'u'l-Haram da denmiştir. c) Atik âzad ve hür/özgür anlamına da gelir. Kâbe cebbarların, zorbaların tasallutundan âzade olduğu için Atik diye isimlendirilmiştir. Mücahid de Kâbe kimsenin mülkü olmadığından dolayı Hurr'u'l-Asıl mânâsında Atik dendiğini söylemiştir. Bu açıklamalardan anlaşılır ki Beyt-i Atik ünvanı, bu mânâların hepsini kapsayacak bir şekildetercüme edilemeyeceğinden aynen muhafaza edilmesi gerekir. (V/3400-3401)

4) "Yalan sözlerden; helâle haram demekten kaçının, putlara lâh diye tapınıp yalancı şahidlik etmeyin!" (V/3402)

Tanın sıfatlarından
7. Özgürlüğü de

acele azap istiyorlar. Allah va'dinde hulf etmez [sözünden caymaz]; bununla beraber rabbinin indinde bir gün, sizin sayacaklarınızdan bin sene gibidir.

48. Zulmetmektelerken kendilerine mühlet verdiğim nice memleket vardı ki ben onu tutmuş alıvermiştim. Bütün inkılâb [dönüş] nihayet banadır!

49-51. De ki: 'Ey o bütün insanlar! Ben size ancak açık anlatan bir nezîrim [uyarıcıyım]! İmdi iman edip, salih salih iş yapanlar; onlar iç in hem bir mağfiret var, hem bir rızık-ı kerîm [cennet]. Ayetlerimiz hakkında muaccizlik [âciz bırakmak] için koşuşanlar ise, işte onlar ashab-ı cahîm [cehennem ehli]'

52-54. Hem biz senden evvel ne bir rasûl ve ne bir nebî göndermedik ki bir temenni kurduğu vakit Şeytan onun ümniyyesine [arzulanna] bir ilka yapmış olmasın! Bunun üzerine Allah Şeytan'ın ilka ettiğini derhal nesh [izale] eder de sonra Allah, ayetlerini muhkemler ve Allah alîm'dir, hakîm'dir! Şunun için ki Şeytan'ın ilka edeceğini kalpleri katı olanlar ve kalplerinde bir maraz bulunanlar için bir fitne kılacaktır ve çünkü o zâlimler uzak

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا
عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
أَمَلَتْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَالَّتِي الْأَمْصِرُ ﴿٤٨﴾
قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا آتَاكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٤٩﴾ فَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَانَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِيمِ
﴿٥١﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا
تَمَنَّيَ الْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُخَيِّرُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي
الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ
وَإِنَّا لَظَالِمِينَ لِمَنْ يَشِيقُ بَعِيدٌ ﴿٥٣﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ يُؤْتُوا
الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ
وَإِنَّ اللَّهَ لَمُسَدِّدُ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾
وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

bir şikak [ayrılık] içindedirler! Bir de kendilerine ilim verilmiş olanlar onun muhakkak rabbinden gelen hak olduğunu bilsinler ve ona iman etsinler de kalpleri ona saygı duysun ve çünkü Allah iman edenleri doğru bir caddeye çıkarır!

55. O küfredenler de kendilerine o Saat bağteten [ansızın] gelinceye veya akîm [kısır] bir günün azabı gelinceye kadar ondan bir şek [kuşku] içinde kalır giderler.

1) "Şeytan onun temennilerine/arzularına hak olamayan şüpheler karıştırmış olmasın!" (V/3415)

2) Bkz. Bakara/105, an:1

3) "Hiçbir vechile reddi-i kabil olmayacak, hata ihtimali bulunmayacak şekilde kuvvetlendirir!" (V/3415)

4) Bkz. Bakara/10, an:2

أَذِنَ لِلَّذِينَ يَقَاتِلُونَ بَيْنَهُمْ ظُلُمًا وَإِنَّا لَنَنْصُرُهُمْ
 لَقَدِيرٌ ۝ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
 أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
 بِبَعْضٍ لَهْجَمَتْ صَوَامِعُ وَبَيْعٌ وَصَلَكَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا
 اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ
 لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَمَّوْا الصَّلَاةَ
 وَآتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَاللَّهُ
 عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۝ وَإِنْ يَكْذِبُونَكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ
 قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ۝ وَقَوْمٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
 وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبُوا مُوسَىٰ فَأَمَلْنَا لِلْكَافِرِينَ
 ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ فَنَقَّبْنَا لَهُمُ الثَّنَاءَ ۝ فَكَانَ مِنْ قَبَرٍ
 أَمَلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَمِنْهَا وَبِئْسَ عَرْشُهَا وَبِئْسَ
 مُعْطَلَةٌ وَقَصِيرٌ مَشِيدٌ ۝ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ
 قُلُوبٌ يَفْقَهُونَهَا أَوْ أَذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى
 الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ۝

39. İzin verildi o kendilerine kılal edilenlere; çünkü onlara zulmolundu ve şüphesiz ki Allah onları muzaffer kılmaya her halde kâdirdir!

40. Onlar ki 'Rabbimiz bir Allah'tır!', demelerinden başka bir sebep, bir hak olmaksızın diyarlarından çıkarıldılar. Allah'ın da nâsın [insanların] bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, her halde manastırlar, kiliseler, havralar, mescidler yıkılırdı ki bunlarda Allah'ın ismi çok zikrolunur ve elbette Allah kendine nusret edeni mensur kılacaktır!

Şüphe yok ki Allah çok kuvvetli, çok izzetlidir!

41. Onlar ki şayet kendilerini arz'da makam-ı iktidara getirirsek namazı kılarlar, zekâtı verirler, mâruf ile emr ve münker'den nehy ederler. Bütün umûrun [işlerin] akibeti de sırf Allah'a aittir!

42-44. Ve eğer seni tekzîb ederlerse, emin ol onlardan evvel Kavm-i Nuh da tekzîb etti, Âd da, Semûd da, Kavm-i İbrahim de, Kavm-i Lût da, Ashab-ı Medyen de! Musa da tekzîb olundu. Ben de o kâfirlere bir mühlet verdim, sonra da kendilerini tuttum alıverdim. Nasıl oldu o vakit benim inkârım?!

45. Evet, nice memleketler vardı ki biz onları zulmetmekteyken helâk ettik de şimdi onlar damlalarının üzerine çökmüş, ıpıssız; hem nice muattal [terk edilmiş, kullanılmayan] kuyu ve müşeyyed [sağlam, muhteşem] köşk!

46. Ya o yerde niye bir seyr etmediler [dolaşmadılar] ki kendileri için akıllanmalarına sebep olacak kalpler ve işitmelerine sebep olacak kulaklar olsun; zira hakikat budur ki gözler körêlmez ve lâkin sînelerdeki kalpler körêlir!

1) " ...ve elbette Allah kendine yardım edeni, yardımına mazhar kılar!" Burada Allah'a nusret/yardım, O'nun dinine yardım demektir. Nitekim mü'minlere müdafaa va'd eden Allah Teâlâ, yardımının kat'i tahakkukunu onların yardımına; yani çalışmalarına bağlamıştır. (V/3409 ve krş. Ahzâb/56-57, an:4)

47. Bir de senden acele azap istiyorlar. Elbette Allah va'dinde hulf etmez [sözünden caymaz]; bununla beraber rabbinin indinde bir gün, sizin sayacaklarınızdan bin sene gibidir.

48. Zulmetmektelerken kendilerine mühlet verdiğim nice memleket vardı ki ben onu tutmuş alıvermiştim. Bütün inkılâb [dönüş] nihayet banadır!

49-51. De ki: 'Ey o bütün insanlar! Ben size ancak açık anlatan bir nezîrim [uyarıcıyım]! İmdi iman edip, salih salih iş yapanlar; onlar iç in hem bir mağfiret var, hem bir rızk-ı kerîm [cennet]. Ayetlerimiz hakkında muaccizlik [âciz bırakmak] için koşuşanlar ise, işte onlar ashab-ı cahîm [cehennem ehli]'

52-54. Hem biz senden evvel ne bir rasûl ve ne bir nebî göndermedik ki bir temenni kurduğu vakit Şeytan onun ümniyyesine [arzulanna] bir ilka yapmış olmasın! Bunun üzerine Allah Şeytan'ın ilka ettiğini derhal nesh [izale] eder de sonra Allah, ayetlerini muhkemler ve Allah alim'dir, hakîm'dir! Şunun için ki Şeytan'ın ilka edeceğini kalpleri katı olanlar ve kalplerinde bir maraz bulunanlar için bir fitne kılacaktır ve çünkü o zâlimler uzak

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا
عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْنٍ
آمَنَتْ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَالِلِّ الْمَصِيرُ ﴿٤٨﴾
قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا آتَاكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٤٩﴾ فَالَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَانَا مُعَاجِرِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْحَجِيمِ ﴿٥١﴾
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا
تَمَنَّيَ الْوَيْلُ الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسُخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُجَيِّدُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي
الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ
وَإِنَّا لَظَالِمِينَ لِمَنْ شِئْنَا قَبْعِيدٌ ﴿٥٣﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ الَّذِينَ يُؤْتُوا
الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ
وَإِنَّ اللَّهَ لَهُمَا دَالٌّ لِّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾
وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

bir şikak [ayrılık] içindedirler! Bir de kendilerine ilim verilmiş olanlar onun muhakkak rabbinden gelen hak olduğunu bilsinler ve ona iman etsinler de kalpleri ona saygı duysun ve çünkü Allah iman edenleri doğru bir caddeye çıkarır!

55. O küfredenler de kendilerine o Saat bağteten [ansızın] gelinceye veya akîm [kısır] bir günün azabı gelinceye kadar ondan bir şek [kuşku] içinde kalır giderler.

1) "Şeytan onun temennilerine/arzularına hak olamayan şüpheler karıştırmış olmasın!" (V/3415)

2) Bkz. Bakara/105, an:1

3) "Hiçbir vechile reddi-i kabil olmayacak, hata ihtimali bulunmayacak şekilde kuvvetlendirir!" (V/3415)

4) Bkz. Bakara/10, an:2

أَذِنَ لِلَّذِينَ يَقَاتِلُونَ بَانْتِهَ ظَلَمُوا وَإِنَّا لَنَصْرِهُم
 لَقَدِيرٌ ۝ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ أَلَا
 أَن يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
 بِبَعْضٍ لَهْدِمَتِ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا
 اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ
 لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
 وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَبِاللَّهِ
 عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۝ وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُ
 قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ ۝ وَقَوْمٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
 وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلْنَا لِلْكَافِرِينَ
 ثُمَّ أَخَذْنَاهُمْ فَنُكِفْنَا كَانِ كَبِيرٌ ۝ فَكَانَ مِنْ قَرْنٍ
 أَمَلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَمِنْهَا وَبِئْسَ عِرْشُهَا وَبِئْسَ
 مَعْظَلٌ وَقَصِيرٌ مَشِيدٌ ۝ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ
 قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى
 الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ۝

39. İzin verildi o kendilerine kıtal edilenlere; çünkü onlara zulmolundu ve şüphesiz ki Allah onları muzaffer kılmaya her halde kâdirdir!

40. Onlar ki 'Rabbimiz bir Allah'tır!', demelerinden başka bir sebep, bir hak olmaksızın diyarlarından çıkarıldılar. Allah'ın da nâsın [insanların] bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, her halde manastırlar, kiliseler, havralar, mescidler yıkılırdı ki bunlarda Allah'ın ismi çok zikrolunur ve elbette Allah kendine nusret edeni mensur kılacaktır!

Şüphe yok ki Allah çok kuvvetli, çok izzetlidir!

41. Onlar ki şayet kendilerini arz'da makam-ı iktidara getirirsek namazı kılarlar, zekâtı verirler, mâruf ile emr ve münker'den nehy ederler. Bütün umûrun [işlerin] akibeti de sırf Allah'a aittir!

42-44. Ve eğer seni tekzîb ederlerse, emin ol onlardan evvel Kavm-i Nuh da tekzîb etti, Âd da, Semûd da, Kavm-i İbrahim de, Kavm-i Lût da, Ashab-ı Medyen de! Musa da tekzîb olundu. Ben de o kâfirlere bir mühlet verdim, sonra da kendilerini tuttum alıverdim. Nasıl oldu o vakit benim inkârım?!

45. Evet, nice memleketler vardı ki biz onları zulmetmekteyken helâk ettik de şimdi onlar damlalarının üzerine çökmüş, ıpıssız; hem nice muattal [terk edilmiş, kullanılmayan] kuyu ve müşeyyed [sağlam, muhteşem] köşk!

46. Ya o yerde niye bir seyr etmediler [dolaşmadılar] ki kendileri için akıllanmalarına sebep olacak kalpler ve işitmelerine sebep olacak kulaklar olsun; zira hakikat budur ki gözler körleşir ve lâkin sînelerdeki kalpler körleşir!

1) " ...ve elbette Allah kendine yardım edeni, yardımına mazhar kılar!" Burada Allah'a nusret/yardım, O'nun dinine yardım demektir. Nitekim mü'minlere müdafaa va'd eden Allah Teâlâ, yardımının kat'i tahakkukunu onların yardımına; yani çalışmalarına bağlamıştır. (V/3409 ve krş. Ahzâb/56-57, an:4)

65-66. Görmedin mi Allah hakîkaten bütün yerdekileri sizin için müsahhar¹ kıldı, semayı da izni olmaksızın yere düşmekten tutuyor? Hakîkaten Allah insanlara çok ra'fetli bir rahîm'dir!² Size hayatı veren de O'dur, sonra sizi öldürür, sonra sizi yine diriltir! Hakikat insan çok nankördür!

67-69. Biz her ümmet için bir ibadet yolu yapmışızdır ki onlar onun âbidleridir; binaenaleyh emirde sana asla münazaa [muahalefet] etmesinler ve rabbine davet et -çünkü sen cidden hakka götüren doğru bir yol üzerindesin- ve eğer sana [seninle] mücadele ederlerse de ki: 'Ne yapıyorsunuz Allah pekâlâ biliyor ve muahalefet edip durduğunuz şeyler hakkında kıyamet günü Allah aranızda hükmünü verecek!'

70. Bilmez misin ki Allah gökte ve yer'de ne varsa bilir; muhakkak o bir kitab'dadır. Her halde o, Allah'a göre kolaydır.

71. Onlar Allah'ın karşısında öyle bir şeye tapıyorlar ki O [Allah] ona öyle bir ferman indirmede ve öyle birşey ki o! babda [o hususta] lehlerine hiçbir ilim yok! Zâlimlere ise yardımcı yoktur.

72. Kendilerine karşı ayetlerimiz birer beyyine olarak okunduğu zaman da o kâfirlerin yüzlerinde münkirliklerini tanırırsın, hemen hemen karşılarda ayetlerimizi tilâvet edenlere saldırıverecek gibi olurlar. De ki: 'Şimdi size ondan daha şer olanını haber vereyim mi? Ateş!.. Allah onu küfredenlere va'd buyurdu ki o ne fena akibettir'.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرَى فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾ لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا مِثْلَ مَا سَكَوْهُ فَلَا يُنَازِعُنَاكَ فِي الْأُمُورِ وَأَدْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾ وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَقُولُونَ ﴿٦٨﴾ اللَّهُ يُخَيِّمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنْ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذْ أَتَى عَلَىهِمُ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرُ يَكَادُونَ سَيُطْلُونَ بِالنَّارِ يَتَلَوْنَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ تُبْشِرُونَ مِنَ ذَلِكَُمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبُئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٧٢﴾

1) Bkz. Câsiye/13,an:5

2) Bkz. Bakara/143,an:3

3) Bkz. Kasas/3,an:2

4) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98,an:1

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ اللَّهُ يَمُحُّ بَيْنَهُمْ فَأَلْزَمْنَا مَنُوعًا
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ
 كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَلَمْ يَوَالُوا لَهُمْ عَذَابٌ
 مُّهِينٌ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ أَجْرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ شَتَّى قَتَلُوا
 أَوْ مَاتُوا لِرِزْقِهِمْ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّا اللَّهُ هُوَ
 خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٥٨﴾ لِيَدْخُلَنَّهُمْ دُخْلَانَا يَسْرُونَهُ
 وَإِنَّا اللَّهُ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾ ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ
 مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُعِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
 لَغَفُورٌ عَفُورٌ ﴿٦٠﴾ ذَلِكَ إِنَّا اللَّهُ يُولُجُ الْبَلَّ
 فِي النَّهَارِ وَيُولُجُ النَّهَارُ فِي الْبَلِّ وَإِنَّا اللَّهُ سَمِيعٌ
 بَصِيرٌ ﴿٦١﴾ ذَلِكَ إِنَّا اللَّهُ هُوَ الْحَيُّ وَإِنَّمَا يَدْعُونَ
 مِنْ دُونِهِ هُولا بَاطِلٌ وَإِنَّا اللَّهُ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾
 أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ
 مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا اللَّهُ لَهْوَ الْغَنَى الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

56-57. Mülk [egemenlik] o gün bir Allah'ındır, beyenlerinde [aralarında] hükmünü verir! Artık iman edip salih iş yapmış olanlar naîm cennetlerindedir; kâfirlik edip ayetlerimize yalan demiş olanlar ise, işte bunlara mühîn' bir azap vardır!

58-59. Allah yolunda hicret edip de sonra katledilmiş veya ölmüş olanlar ise, elbette Allah onları muhakkak güzel bir rızık ile merzûk edecektir ve çünkü Allah, elbette rızık verenlerin en hayırlısı O'dur! O elbette onları hoşnut olacakları

bir medhale [yere] koyacaktır ve çünkü Allah gayet alim, gayet halîm'dir!

60-62. Bu böyle! Bir de her kim kendine edilen ukûbete [eziyete] misliyle mukabele eder de sonra yine üzerine bağy olunursa [saldırılırsa], elbette Allah ona nusret [yardım] eder; çünkü Allah'ın affı çok, mağfireti çoktur! Çünkü Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar ve Allah semî'dir, basîr'dir! Çünkü Allah'tır ancak zât-ı hak, onların O'ndan başka davet ettikleri ise hep bâtıldır ve Allah'tır ancak yegâne yüksek, yegâne büyük!

63. Görmedin mi Allah semadan bir su indirmekle arz yemyeş il oluveriyor? Hakikat Allah çok lâtîf bir habîrdir!

64. Göklerdeki ve yer'deki hep O'nundur ve hakikat Allah, hamd olunacak yegâne ganî ancak O'dur!

1) Bkz. Âlu İmran/15, an:2

2) Bkz. Bakara/90, an:2

23.Mü'minûn Sûresi
Mekke'de Nâzil Olmuştur.
118 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-11. Hakikat felâh buldu o mü'minler ki onlar namazlarında huşûdurlar, onlar ki beyhude işe, boş lâfa bakmazlar, onlar ki zekât vermek için çalışırlar ve onlar ki ırzlarını korurlar -ancak zevceleri-ne ve kendilerinin milki [kendileri-ne ait] olan cariyelerine karşı müstesna, çünkü bunlar levâm olunmazlar [kınanmazlar]. Kim de bundan ötesini ararsa, işte artık onlar haddi aşanlardır- ve onlar ki emanetlerine ve ahidlerine riayetkârdırlar, onlar ki namazlarının üzerine muhafızlık ederler; işte onlardır o vârisler ki Firdevs'e vâris olacak, onda muhalled [ebediyyen] kalacaklardır!

12-14. Şânım hakkı için biz insanı çamurdan, bir sülâle'den yarattık, sonra onu oturaklı bir karargâhta bir nutfe yaptık, sonra o nutfeyi bir alaka yarattık, derken o alaka'yı bir mudga yarattık, derken o mudgayı birtakım kemik yarattık, derken o kemiklere bir et giydirdik, sonra ona diğer bir hilkat neç'eti [bam-başka, çok güzel bir yaratılış] ver-dik! *Fetebârekellahu ahsen'ul-hâhîqîn!* (Bak ne canlı o Allah, yaratanların en güzeli!)

15-16. Sonra siz bunun arkasından

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ حَاشِعُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ
عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ
لِفِرْجِهِمْ حَافِظُونَ ۝ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝ فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْعَادُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۝
وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۝ أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ
الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ۝ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ
مَكِينٍ ۝ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ
مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَّوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ
أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَبَارَكُ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۝
ثُمَّ أَنْزَلْنَاهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَيْتُونَ ۝ ثُمَّ أَنْزَلْنَاهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَشَرًا مَكِينًا ۝ وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ
سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ۝

muhakkak öleceksiniz, sonra siz kıyamet günü muhakkak ba'solunacaksınız [diriltileceksiniz]!

17. Filhakika biz, sizin fevkinizde [üstünüzde] yedi tarik yarattık ve halktan [yaratıştan] gafil olmadık!

1) *Felâh* murada ermek, zafer bulmak; *iflâh* felâha nâil kılmak, felâha girmek/felâh bulmak mânâsındadır. Nitekim Kur'an'da umumiyetle bu mânâda vârid olmuştur. (V-3427-3428 ve krş. Bakara/5, an:11)

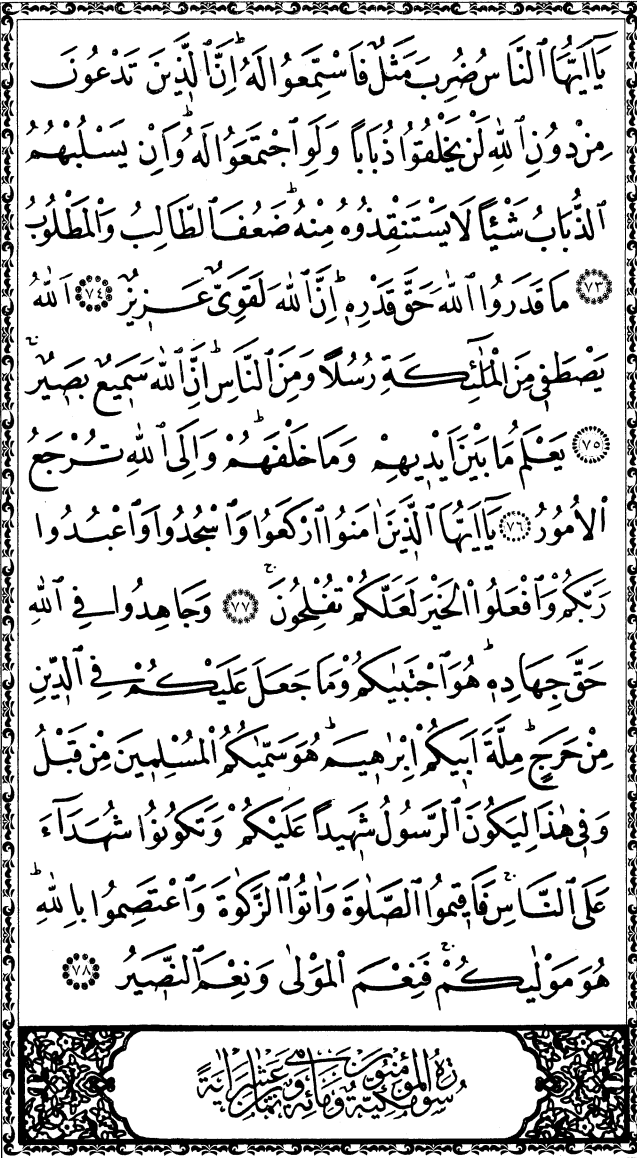
2) *Huşû* havf, rehbet (korkmak) gibi kalbe ait veya sükûn ve terk-i iltifat gibi âzalara ait fiillerden olmak üzere târif edilmişse de, *Huşû* aslı kalpte, tezahürü bedende olmak üzere ikisini de kapsar. (V/3428 ve krş. Bakara/45-46, an:5)

3) *Emanet* sadece mala münhasır değildir. Bütün dinî mükellefiyetler, Allah'a ve kullara yönelik haklar vs. *emanetler* cümlesindendir. *Ahid* de gerek Allah'a ve Peygamber'e ve gerekse insanlara karşı olan mukavelelere, taahhüdlere şâmilidir. (V/33429)

4) Kur'an'da *nutfe* yalnız *menî*'nin ismi değil, daha ziyade *menî* içindeki tohumun ismidir. Zira rahimde istikrar eden odur. (V/3434)

5) "Bir çiğnem et parçası haline dönüştürdük". (V/3436)

6) Biz 'yedi sema' denilen bu *yedi tarik*'ten insanları fevkinden kuşatan *yedi idrak* yolunu anlıyoruz ki bunlar *beş duyu* ile *akıl* ile *vahiy* yollarıdır. (V/3439)

hem insanlardan! Hakîkat, Allah yegâne semî, yegâne basîr'dir! Hepsinin önlerindeki ve arkalarındaki bilir ve bütün işler hep Allah'a irca olunur [döndürülür].

77-78. Ey o bütün iman edenler! Rükû edin, secde edin, rabbinize kulluk edin, hayır işleyin ki felâh' bulabilesiniz ve Allah uğrunda hak cihadıyla mücâhede eyleyin! Sizi O seçti, üzerinize dinde bir harec [güçlük] de yükletmedi. Haydin babanız İbrahim'in milletine! Bundan evvel ve bunda [Kur'an'da] size müslüman ismini o Allah taktı ki Peygamber size karşı şahid olsun, siz de bütün insanlara karşı şahidler olasınız. Haydin namazı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sıkı tutunun ki mevlânız O'dur. Artık ne güzel mevlâ, ne güzel nasîr! *yardımcı*

73. Ey insanlar! Bir mesel darbedildi [misal verildi], şimdi ona iyi kulak verin! Haberinizi olsun ki sizin Allah'tan başka taptıklarınız bir sinek yaratamazlar, hepsi onun için toplansalar bile; ve şayet sinek onlardan bir şey kaparsa onu ondan kurtaramazlar; talip de zayıf, matlûb da!

74. Allah'ın kadrini gereği gibi takdir edemediler; hakikat, Allah yegâne kavî, yegâne azîz'dir!

75-76. Allah hem melâikeden rasûller [seçip] süzer,

1) 'İsteyende zayıf, istenen del'

2) *Istifa* kelimesi için bkz. Âlu İmran/33-34, an: 2

3) Bkz. Bakara/5. An:11

4) Bkz. Nisâ/125, an: 2; Bakara/135, an:1

28-29. ...Binaenaleyh sen maiyetindekilerle [beraberindekilerle] geminin üzerine çıktığında da de ki: 'Hamd o Allah'a ki bizi o zâlim kavimden kurtardı!' ve de ki: 'Rabbim! Beni bir mübarek menzile kondur, konuklayanların en hayırlısı sensin!'

30. İşte bunda çok ayetler vardır ve hakikat biz pek imtihancıyızdır.

31-32. Sonra arkalarından başka bir karn [ümme] inşa eyledik; onların içinde de kendilerinden bir rasûl gönderdik. Şöyle ki: Allah'a ibadet edin, O'ndan başka bir tanrınız yok! Artık korunmaz mısınız?"

33-38. Dünya hayat'ta kendilerine refah verdiğimiz halde küfredip ahiret likâsını [ahiret'e kavuşmayı] tekzîb eyleyen kavminden o kodaman gürûh (mele) ise şöyle dedi: "Bu başka değil, ancak sizin gibi bir beşer, yediğinizden yiyor, içtiğinizden içiyor; ve şayet sizin gibi bir beşere itaat ederseniz, muhakkak ki siz o halde katiyyen hüsrandasınızdır! 'Siz öldüğünüz ve bir toprak, bir yığın kemik olduğunuz vakit muhakkak çıkarılacaksınız!' diye mi va'dediyor? Heyhât! O va'dolunduğunuz şey ne kadar uzak! O bizim dünya hayatımızdan başka bir şey değildir, ölürüz ve yaşarız, fakat biz ba'solunmayız [diriltilmeyiz]! O ancak öyle bir adam ki bir yalanı Allah'a iftira etti, biz ona inanacak değiliz!"

39. 'Yârab!' dedi; 'beni tekzîb ettikleri cihetle öcümü al!'

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
يَخْرِجُنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُلْ رَبِّ انْزِلْنِي مُنْزَلًا
مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا
لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٣١﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ
رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ فَلَا تَتَّقُونِ ﴿٣٢﴾
وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ
وَأَنزَلْنَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا
تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا
مِثْلَكُمْ لَأَتَكُمْ إِذَا لُمْتُمْ سُرُونَ ﴿٣٤﴾ أَلَيْسَ لَكُمْ آيَاتُ مَا تُمْسِكُونَ
رُبَا وَعِظًا مَا أَنْتُمْ خُرُوجُونَ ﴿٣٥﴾ فِيمَا هَاتَيْنِ هَاتِ لِمَا تُوعَدُونَ
﴿٣٦﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾
إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ أَخَذَ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ
﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كُنْتُ ﴿٣٩﴾ قَالَ مِمَّا قَلِيلٍ لِيُصْحَقَ
نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَاتَّخَذْنَاهُمُ الْيَصْبَعُ الْحَقُّ فَعَلَلْنَا هُمْ عَنَاءً فَبَعَثْنَا
لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٤٢﴾

40. Buyurdu ki: 'Az bir zamanda nâdim [pişman] olacaklar!'

41. Derken onları sayha bihakkin alıverdi de kendilerini bir sel süprüntüsü yapıverdirdi. Artık öyle bir defolmuş oldu ki o kavim, o zâlimler!'

42. Sonra arkalarında n başka karnlar [ümme] inşa ettik.

1) Burada bu karn/ümme açıkça belirtilmemiştir. Fakat Nuh kavminden sonra çoğunlukta Âd ve Semûd kavimleri zikrolunduğundan bu Karn ile Âd, Rasûl ile de Hz. Hûd'un kastedilmiş olması akla gelmektedir. Semûd kavminin ve Hz. Sâlih'in kastedildiği de söylenmiştir. (V/3452)

2) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

3) "Öldükten sonra dirilmeyeceğiz, o halde bu alçak hayata sarılalım, keyfimize bakalım!" (V/3453)

4) "Artık defolsun öyle zâlimler!" (V/3454)

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى
 ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿٢١﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ
 لَّكُمْ فِيهَا فَاكِهٌ كَثِيرٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٢﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ
 مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنبُتُ بِالذِّهْنِ وَصَبِغٍ لِللَّكْلِينَ ﴿٢٣﴾ وَإِنَّا لَكُمْ
 فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةٌ نُّسَبِّحُكُمْ بِمَا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
 وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٤﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا
 نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهِ غَيْرُهُ
 أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا
 إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
 مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٧﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ
 بِهِ جِنَّةٌ فَمَا تَبَصَّرُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٨﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا
 كُذِّبْتُ ﴿٢٩﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلَ يَا عَيْنُنَا
 وَأَوْحَيْنَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُورُ فَاسْلُكْ فِيهَا
 مِن كُلِّ زَوْجٍ مِّنَ الثَّانِيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
 مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٠﴾

18-20. Ve semadan bir kader [miktar] ile bir su [yağ
 mur] indirdik de onu yer'de iskân [muhafaza]
 eyledik; halbuki biz onu giderivermeye de şüpheşiz
 kâdiriz! öyle iken durdurduk da onunla sizin için
 hurmalıklar, üzümlükler kabilinden bağlar,

bahçeler yaptık ki içlerinde sizin için
 birçok yemişler var -onlardan yer ve
 geçinirsiniz- ve bir ağaç ki Tûr-i Sîna'-
 dan çıkar, yağ ve yiyenlere bir katıkla
 biter!

21-22. En'âmda [hayvanlarda] da sizin
 için cidden bir ibret vardır, karınla-
 rındakinden sizi iska ediyoruz [size
 içiriyoruz] sizin için de onlarda hem
 birçok menafî [faydalar] vardır, hem
 de onlardan yersiniz, hem onlara ve
 hem gemiye yüklenirsiniz.

23. Celâlim hakkı için, biz Nuh'u
 kavmine rasûl gönderdik de dedi ki:
 'Ey benim kavmim! Allah'a ibadet
 edin, O'ndan başka bir tanrınız yoktur,
 binaenaleyh korunmaz mısınız?'

24-25. Bunun üzerine kavminden
 küfreden kodaman gürûh şöyle dedi:
 'Bu başka değil, ancak sizin gibi bir
 beşer; üstünüze geçmek istiyor, eğer
 Allah dileseydi elbette birtakım
 melekler gönderirdi. Biz evvelki
 atalarımız içinde bunu işitmedik! Her
 halde o öyle bir adam ki kendisinde bir
 cinnet var; binaenaleyh gözetin bunu
 bir zamana kadar!'

26. Dedi: 'Yârab! Beni tekzîb
 etmelerine karşı sen bana nusret ver!'

27. Biz de ona şöyle vahyettik: 'Bizim
 nezâretimiz ve vahyimizle gemiyi yap,
 sonra emrimiz gelip de tennur feveran
 edince hemen ona topundan bir-iki
 çift- ve aleyhinde söz sebkemiş olan-
 dan başka ehlini sok ve o zulmedenler
 hakkında bana bir hitapta bulunma;
 çünkü onlar garkolunacaklardır!'

1) Hayvanlar içinde sığır ve mandaya da yük çektilir. Fakat *gemi* gibi üzerine yük vurulan develerdir. Bu nedenle Arap şairleri
 develere *Sefâin-i Beriyye* (karagemileri) demişlerdir ki bizim trenlere 'kara vapur' dememizi andırır. (V/3444)

2) Bu sözde iki mânâ gözetilebilir: a) Kendisinde alellâde insanlardan fazla bir meziyyet ve fazilet bulunmadığı iddiasıyla onu
 adi/basit bir şahıs ve ehliyetsiz bir muhteris gibi göstermeye çalışmak, b) Risalet dâvâsını bütün insanlığın üstüne çıkmak gibi
 fazla bir iddia farzetmek, *risalet*'i beşer cinsinde bulunması mümkün olmayan bir fazilet dâvâsı halinde göstermek! İlk bakışta
 birinci mânâ akla gelebiliyorsa da ayetin sonrasına dikkat edilince ikinci mânâ (beşerî risaletin inkârı) daha vazih görünür.
 (V/1147-3449)

3) Burada ibare farklı mânâlarda anlaşılabilir: a) Hz. Nuh'un dediğini/kelime-i tevhid'i, b) Hz. Nuh gibi peygamberlik iddia
 eden bir kimseyi, c) Meleklerin indirildiğini hiç işitmedik! Bu son mânâ metnin akışına/ahengine daha uygundur. (V/3449-
 3450)

4) Bkz. Hûd/40, an:1 ve 2

60-61. ... ve Rablerinin huzuruna varacaklarından yürekleri çarparak vergilerini verenler; işte bunlar hayırlarda sürat yarışı yaparlar ve hem onun için ileri giderler!

62-63. Mâmafihi biz kimseye vüs'undan başka teklif etmeyiz ve nezdimizde bir kitab vardır hakkı söyler, onlar da zulmedilmezler. Fakat onların kalpleri bundan bir dalgınlık içindedir, hem onların ondan başka birtakım işleri vardır ki hep onlar için çalışırlar.

64. Nihayet refahlı olanlarını azaba çekiverdiğimiz zaman hemen feriyada başlayacaklardır.

65-67. "Feryad etmeyin bugün; çünkü siz bizden kurtarılamazsınız! Karşınızda ayetlerim okunuyordu da siz ardınıza dönüyordunuz, ona kafa tutarak, müsamere yaparak [geceleeri toplanarak] hezeyanlar ediyordunuz".

68-70. Ya hâlâ o kelâm'ı tedebbür etmezler [düşünmezler] mi? Yoksa onlara evvelki atalarına gelmemiş birşey mi geldi? Yoksa peygamberlerini tanımadılar mı da onun için inkâr ediyorlar? Yoksa 'Onda bir cinnet var' mı diyorlar? Hayır! O onlara hak ile geldi, fakat ekserisi hakkı hoşlanmıyorlar.

71. Eğer hak onların keyiflerine tâbi olsaydı, semavât ve arz ve bun-

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾ وَلَا تَكِلْهُنَّ أَنفُسًا إِلَّا وَسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمَرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ يَمْزُجُونَ ﴿٦٣﴾ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٤﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيَهُم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَجْعَرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تَنْصُرُونَ ﴿٦٦﴾ قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُنْشِئُ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكَبُونَ ﴿٦٧﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِسَائِرِ الْفَجْرُونَ ﴿٦٨﴾ أَقَلَّمْ يَدْرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمْ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٩﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٧٠﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَكَذَّبُوا بِحَقِّهِ لَكَاَرِهُونَ ﴿٧١﴾ وَلَوْ أَنَّبَعِ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ﴿٧٢﴾ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧٣﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَّاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الْمُعْرِضِينَ ﴿٧٤﴾ وَإِنَّكَ لَدَعْوُهُم إِلَىٰ مِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّا لَإِن لَّا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَّا كُونُ ﴿٧٦﴾

lardaki kimseler katiyyen fâsid olurdu. Hayır! Biz onlara unutulmaz ders olacak zikirlerini getirdik de onlar zikirlerinden i'raz ediyorlar [yüz çeviriyorlar].

72. Yoksa sen onlardan bir haraç mı istiyorsun? Rabbinin haracı daha hayırlıdır, hem O, rezzakların [rızik verenlerin] en hayırlısıdır!

73-74. Doğrusu sen onları dosdoğru bir caddeye çağırıyorsun, fakat ahiret'e inanmayanlar caddeden sapmaktadırlar!

1) Bkz. Bakara/286, an: 5

2) Krş. Mü'minûn/24-25, an: 3

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ۚ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رَسُولَنَا
 نَتْلُو كَلِمَاتٍ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتَيْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا
 وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ ثُمَّ أَرْسَلْنَا
 مُوسَىٰ وَآخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۖ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
 وَمَلَائِكَتِهِ فَاسْتَكَبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ۚ فَتَقَالُوا نَوْمًا
 لَّيْسَ مِنْ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمْ لَنَا عَابِدُونَ ۚ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا
 مِنَ الْمُهْلَكِينَ ۚ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ۚ
 وَجَعَلْنَا آيَاتٍ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَآخِثًا لَهَا إِلَىٰ رُجُوعِ ذَاتِ قُرَارٍ
 وَمَعِينٍ ۚ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا
 إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۚ وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَإِنَّا بِكُمْ
 فَاتِقُونَ ۚ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُرًّا كُلٌّ حِزْبٌ بِمَا لَدَيْهِمْ
 فَرِحُونَ ۚ فَذَرَهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ۚ ائْتَسَبُوا أَنَّمَا عِنْدَهُمْ
 مِنْ مَالٍ وَبَيْنَ ۚ نَسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخِزْيَاتِ بِمَا لَاشْعُرُونَ ۚ
 إِنَّا لَذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۚ وَالَّذِينَ هُمْ
 بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ۚ وَالَّذِينَ هُمْ رَبَّهُمْ لَا يُشْرِكُونَ ۚ

43. Hiçbir ümmet, ecelini sebkedemez ve geriletemezler.

44. Sonra ardı ardına rasûllerimizi gönderdik. Her ümmete rasûlü geldikçe onu tekzîb ettiler, biz de onları birbiri ardınca yuvarladık ve hepsini birer efsane yaptık Artık defolsun öyle bir kavim ki imana gelmezler.

45-47. Sonra birtakım ayetlerimiz ve açık bir ferman ile Musa'yı ve kardeşi Harun'u gönderdik Firavun'a ve cemiyetine de bunlar kibirlerine yediremediler ve dikbaşlı bir kavim idiler; onun

için 'Biz' dediler; 'bizim gibi iki beşere iman mı ederiz? Halbuki onların kavmi bize kulluk ediyor'.

48. Bu suretle onları tekzîb ettiler de helâk edilenlerden oldular.

49. Şânım hakkı için, berikiler doğru yolu tutabilsinler diye Musâ'ya o Kitab'ı da verdik!

50. [İsa] İbn Meryem'i de anasıyla bir ayet kıldık ve ikisini bir oturaklı ve temiz, sulu bir tepeye [yerleştirerek] barındırdık.

51-52. Ey rasûller! Helâl ve hoş şeylerden yeyin ve güzel işler yapın; çünkü ben ne yaparsanız tamamen bilirim ve işte bu sizin ümmetiniz [dininiz] bir tek ümmet [din] ve rabbiniz de ben! Artık hep bana korunun [sığının]!

53. Derken kumandalarını aralarında kitap kitap parçalaştılar, her hizib kendilerinininkine güveniyor.

54. Şimdi sen onları bırak dalgınlıkları içinde tâ bir deme kadar!

55-56. Kendilerine imdad ettiğimiz [verdiğimiz] mal ve evlat ile sanıyorlar mı ki onların hakikaten hayırlarına müsaraat ediyoruz [koşuyoruz]! Hayır, şuurları yok!

57-59. Her halde rablerinin haşyetinden [korkusundan] titreyenler ve rablerinin ayetlerine iman edenler ve rablerine hiç şirk koşmayanlar...

1) Bkz. Hicr/5, an: 4

2) Bkz. A'raf/109-110, an:1 ve krş. Bakara/ 49, an:1

90. Doğrusu biz onlara hakkı getirdik ve şüphesiz onlar yalancılar!

91. Allah hiç veled itti haz etmedi [evlat edinmedi], beraberinde bir tanrı da yok! O surette her tanrı kendi yarattığı ile giderdi ve elbette biri diğerine kibrederdi. O isnad ettikleri vasıflardan sübhân o Allah!

92. O, gayb ve şühâd¹⁾'in âlimi! Binaenaleyh onların koştukları şirklerden çok yüksek!

93-94. De ki: 'Rabbim! Eğer onlara edilen vâidi bana behe-mehal [mutlaka] göstereceksen, beni o zâlimler gürûhunda bulundurma rabbim!'

95-98. Şüphesiz ki biz onlara yaptığımız vâdi [tehdidi] sana göstermeye elbette kâdiriz. Sen o kötülüğü en güzel olan hasletle defet -biz onların ne halt edeceklerini daha iyi biliriz- ve de ki: 'Sana sığınırım rabbim o şeytanların dürdüşmelerinden ve sana sığınırım rabbim huzuruma gelmelerinden!'

99-101. Nihayet her birine ölüm geldiği vakit diyecek ki: 'Rabbim! Döndür, döndür beni döndür! Belki ben, o bıraktığımda [dünyada] salih bir amel işlerim'. Hayır, hayır! O bir kelimedir [boş bir

بَلْ يَتَنَاهَى الْخَلْقَ وَهُمْ لَكَ ذُبُونٌ ۚ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ
وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَمَّ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ۝^{١١} عَالِمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝^{١٢} قُلْ رَبِّ أَمَّا تُرِيي
مَا يُوعَدُونَ ۝^{١٣} رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝^{١٤}
وَأَنَا عَلَىٰ أَنْزِلِكَ مَا عِدْتُمْ لَقَادِرُونَ ۝^{١٥} اذْفَعِ بِالْحَيِّ
أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ عِلْمٌ بِمَا يُصِفُونَ ۝^{١٦} وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ
مِنْ مَزَاكِ السَّيِّئَاتِ ۝^{١٧} وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونَ
حَتَّىٰ إِذَا كُنَّا أَهْلَ الْمَوْتِ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۝^{١٨} لَعَلِّي
أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ
وَرَاءِهَا بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝^{١٩} فَإِذَا نْفَخَ فِي الصُّورِ
فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ۝^{٢٠} فَمَنْ ثَلُثَتْ
مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝^{٢١} وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۝^{٢٢}
لَنفَعُ وَجُوهَهُمُ النَّارَ وَهُمْ فِيهَا كَالْحِجُونَ ۝^{٢٣}

sözdür] ki onu o söyler, ötelerinden ise bir berzah [perde] vardır, tâ ba'solunacakları [diriltilecekleri] güne kadar! O vakit sûr üfürüldü' mü artık beyinlerinde [aralarında] o gün ne ensab [soy-sop] vardır, ne de soruşlar.

102-104. O zaman her kimin tartıları ağır gelirse, işte onlar o felâh bulanlardır! Her kimin de tartıları yeğni [hafif] gelirse, işte onlar kendilerine yazık edenler, cehennemde kalanlardır! Ateş yüzlerini yalar, o halde ki içinde dişleri sırtır.

1) Yunus/68, an:4

2) Bkz. Neml/87, an:3

3) Bkz. Bakara/5, an:1; Mü'minûn/1, an:1

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَجِئُوا فِي طُغْيَانِهِمْ بِمُبْهَمٍ
 (٧٥) وَلَقَدْ أَخَذْنَا مُهْرًا بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ
 وَمَا يَضُرَّعُونَ (٧٦) حَتَّىٰ إِذَا فَخَخْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ
 إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ (٧٧) وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ
 وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ فَلَيْلًا مَا تَشْكُرُونَ (٧٨) وَهُوَ الَّذِي
 ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (٧٩) وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي
 وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (٨٠)
 بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ (٨١) قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا
 تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَا لَبْعَوْنُونَ (٨٢) لَقَدْ وَعِدْنَا خُرُوجًا وَمَا هَذَا
 مِنْ قَبْلِنَا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ (٨٣) قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ
 وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٨٤) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
 (٨٥) قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
 (٨٦) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ (٨٧) قُلْ مَنْ يَدِينُ
 مَلَائِكَتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ
 تَعْلَمُونَ (٨٨) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُشْعُرُونَ (٨٩)

gündüzün ihtilâfı da [değişmesi de] hep O'nun için! Artık akıllanmayacak mısınız?

81-82. Hayır! Evvelkilerin dedikleri gibi [şöyle] dediler: 'Öldüğümüz ve bir turab [toprak], bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, cidden biz mi mutlak ba'solunacağız [diriltileceğiz]?'

83. 'Yemin ederiz ki bize de, atalarımıza da bu bundan evvel va'dolundu; bu, eskilerin masallarından' başka birşey değil! Dediler.

84. 'Kimin o arz ve ondaki kimseler, eğer biliyorsanız?' De!

85. 'Allah'ın!' diyecekler. 'O halde düşünmez misiniz?' De!

86. 'Kim o yedi semanın rabbi ve o azametli arş'ın rabbi?' De!

87. 'Allah'ın!' diyecekler. 'O halde korkmaz mısınız?' De!

88. 'Kim o herşeyin melekûtu yedinde' ve O kayırır da O'na karşı kayırılmaz olan, eğer ilminiz varsa?' De!

89. 'Allah'ın!' diyecekler. 'O halde nereden büyüleniyorsunuz?' De!

75-77. Eğer biz onlara acıyıp da baskılarını açıversek, mutlaka tuğyanlarında [azgınlıklarında] inat eder, hiçbir şey görmezler. Filhakika biz onları azaba tuttuk da yine rablerine karşı uslanmadılar ve yalvarmıyorlar. Nihayet üzerlerine şedid azaplı bir kapı açtığımız vakit de onun içinde ye'se [umutsuzluğa] düşüvereceklerdir.

78-80. Halbuki sizin için o kulağı, o gözleri, o gönülleri inşa eden O -siz pek az şükrediyorsunuz- ve sizi arz'da yaratıp yayan O, hep O'na has rolunacaksınız ve O, öldüren ve dirilten O! Gece ve

1) Bkz. En'âm/25, an:3

2) Bkz. Yâsin/83, an:2

24. Nûr Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

64 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Bir sûre ki indirdik ve farz kıldık, hem içinde açık açık ayetler indirdik, gerek ki beller tutarsınız!

2. Zâniye ve zâni... hemen bunlardan her birine yüz değnek vurun; Allah'ın dininde bunlara bir acıyaçağınız tutmasın, Allah'a ve ahiret günü'ne gerçekten inanıyorsanız! Hem mü'minlerden bir taife azaplarına şahid olsun!

3. Zâni, bir zâniye veya müşrikeden [müşrik bir kadından] başkasını nikâh etmez; zâniye [ise], onu da bir zâni veya müşrikten başkası nikâh etmez! Mü'minlere ise bu haram kılındı!

4-5. Irz ehli kadınlara atan [zina isnad eden], sonra dört şahid getirmeyen kimselere de seksen değnek vurun ve ebedâ [asla] bunların şehadetini kabul etmeyin! Bunlar öyle fâsıklardır! Ancak onun arkasından tevbe edip ıslâh-ı hal edenler başka; zira Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

6-7. Zevcelerine atan -kendi nefislerinden başka şahidleri de olmayan- kimseler ise, her biri şöyle şehâdet [yemin] etmelidir: Dört şehâdet 'Billâhi kendisi şüphesiz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
① الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ② الزَّانِي لَا يَنْكِحُ الزَّانِيَةَ أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمَةُ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ③ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَا يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ④ إِلَّا الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَاصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑤ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ⑥ وَالْخَامِسَةُ أَنْ لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ⑦ وَيَذَرُهَا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ⑧ وَالْخَامِسَةُ أَنْ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑨ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ⑩

sâdıklardan' diye; beşincisi de 'Eğer kâziblerden [yalancılardan] ise muhakkak Allah'ın lâneti boynuna!'

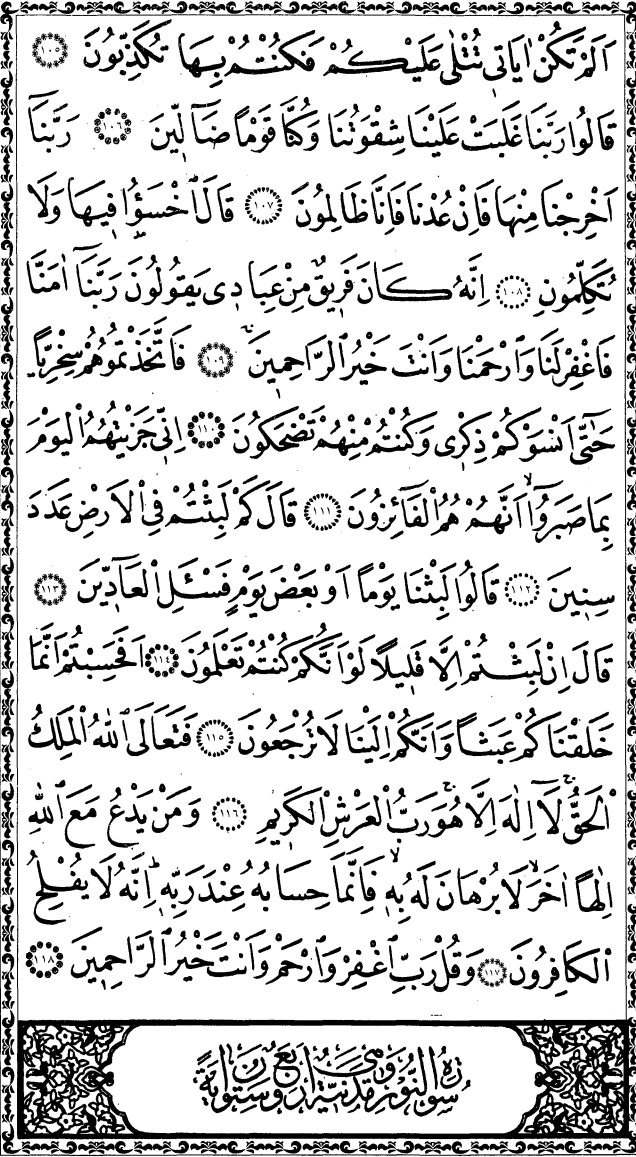
8-9. Kadından azabı [ceza] dört kere şöyle şehâdet etmesi defeder: 'Billâhi o muhakkak yalancılardan!' Beşincisi de 'Eğer o sâdıklardan ise muhakkak Allah'ın gazabı kendinin üzerinedir!'

10. Ya olmasaydı üzerinizde Allah'ın fazl u rahmeti ve hakikat Allah'ın hakîm bir tevvab olması?

Billâhi'nin tövbesini kabul eden

1) Zâniye zina eden kadın, Zâni zina eden erkek demektir. Burada Zâniye denilip, Mezniyye denilmemesi calib-i dikkattir. Çünkü Mezniyye 'zina edilen kadın' demektir ki bu zorla da olabilir. Zâniye ise kendi isteğiyle zina eden kadındır. Bu bakımdan zorla olunana had lâzım gelmeyeceğini anlatmak için Zâniye denilmiş, mezniyye denilmemiştir. (VI3468-3469)

2) Krş. Nûr/26, an: 3-4

tuttunuz, hatta size benim yâdımı unutturdular, onlara öyle gülüyordunuz. İşte onlara ben, sabretmelerine mukabil bugün bu mükâfatı verdim! Onlardır onlar, murada erenler!"

112. 'Arz'da seneler sayısı ne kadar kaldınız?' Buyurur.

113. 'Bir gün veya bir günün birazı... Sayanlara sor!' Derler.

114. Buyurur ki: 'Bilmiş olsanız cidden pek az kaldınız!'

115-116. Ya zannettiniz mi ki biz sizi sırf bir abes [boşuna] yarattık ve siz bize irca edilmeyeceksiniz [döndürülmeyeceksiniz]? Demek ki Allah, o hak padişah yüksek, çok yüksek! Başka tanrı yok, ancak O! O, arş-ı kerîm'in rabbi!

117. Ve her kim Allah'ın beraberrinde diğer bir tanrı dâvâ ederse, onun ona hiçbir burhanı [delili] yoktur ve ancak rabbinin indinde hesabı vardır. Hak bu ki kâfirler felâh bulmazlar!

118. Hem şöyle de: 'Rabbi'ğfir ve erham ve ente hayr ur-râhimîn!'

105. Değil mi idi ayetlerim size okunuyordu da siz onları tekzîb ediyordunuz?

106-107. 'Rabbimiz!' derler; 'bize şekavetimiz galebe etti ve biz sapkın bir kavim idik. Ey bizim rabbimiz! Çıkar bizleri bundan [ateşten], döner bir dâha edersek, her halde bizler zâlimiz!'

108-111. Buyurur ki: "Sinin orada, söylemeyin bana; çünkü kullarımdan bir fırka vardı; 'Rabbena! Amenna fe'ğfirlena ve erhamna ve ente hayr'ur-râhimîn' diyorlardı da siz onları maskara yerine

1) "Rabbimiz! Biz iman ettik, bize mağfret, merhamet buyur, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!"

2) "Rabbim! Bana mağfret, merhamet buyur, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!" (V/3465)

21. Ey o bütün iman edenler! Şeytan'ın adımlarına uymayın! Her kim Şeytan adımlarına uyarsa, şüphe yok ki o [şeytan] çirkin ve merdud şeyler emreder; eğer üzerinizde Allah'ın fazl u rahmeti olmasaydı, içinizden hiç biri ebedâ [asla] temize çıkamazdı ve lâkin Allah dilediğini temize çıkarır ve Allah semî'dir, alîm'dir!

22. Bir de içinizden fazl u vüs'at sahibi [eli geniş] olanlar; karabet sahiplerine [akrabalara], miskinlere [yoksullara] ve Allah yolunda muhacirlere vergisini vermekte kusur etmesin ve affetsin, aldırmasın! Allah'ın size mağfiret etmesini arzu etmez misiniz? Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

23-25. Şüphe yok ki ırz ehli bihaber mü'min kadınlara atanlar [zina isnad edenler], dünya'da ve ahiret'te mel'undurlar ve onlara büyük bir azap vardır! O gün ki aleyhlerinde dilleri ve elleri ve ayakları yaptıklarına şehadet edecektir. O gün Allah onlara hak cezalarını tamamen verecek ve Allah'ın aşikâr hak olduğunu bileceklerdir.

26. Habîsât habîsler için, habîsler habîsât için ve tayyibât tayyibler için, tayyibler tayyibât içindir! Bunlar, onların dediklerinden

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوبَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا ذَكَرْتُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنِ شَاءَ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝ وَلَا يَأْتِلُ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِيَ الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝ إِنَّا لَذِينَ يُرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنُهُمْ وَآيَاتُهُمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ يَوْمَئِذٍ يُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ۝ الْحَبِيثَاتُ لِلْغَيْبِثِينَ وَالْغَيْبِثُونَ لِلْغَيْبَاتِ وَالْطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تُذَكَّرُونَ

müberrâdırlar [uzaktırlar]; kendilerine bir mağfiret ve bir rızk-ı kerîm [cennet] vardır!

27. Ey o bütün iman edenler! Kendi odalarınızın gayrı [dışındaki] odalara [evlere] sahiplerine istînas edip selâm vermeden girmeyiniz; bu sizin için hayırlıdır, gerek ki düşünürsünüz.

1) Bkz. Bakara/208, an: 3

2) "Fenalık, kötülükten asla haberi olmayan, öyle birşey hatırlından bile geçmeyen imanlı hanımlara ..." Burada Gâfilât (habersiz) sıfatı övgü maksadıyla kullanılmıştır. (V/3492)

3) Habîsât: a) Murdar, eteği kirli, hiyanetkâr, kötü kadınlar, b) Çirkin, kötü sözler ve fiiller. Habîsler: Murdar, kötü erkekler veya kişiler. A) "Kötü kadınlar, kötü erkekler içindir, onların dengidir; kötü erkekler de kötü kadınlar içindir". B) "Çirkin, kötü sözler ve fiiller/pislikler ancak kötü kimselerden sâdır olur, murdar/kötü kimseler de kötü sözler ve fiiller içindir. Pislikler pislerin özelliği, pislerde pisliklerin adamıdır". (V/3494)

4) Burada da iki mânâ vardır: a) "Hoş, temiz-pâk kadınlar pâk erkekler içindir, temiz olanlarıdır; temiz-pâk erkekler, temiz-pâk kadınlar içindir". b) "Temiz-hoş (tayyib) sözler ve ameller, temizlerin şîârı, temizlerin kârı, temizlerin hâlidir; temiz-pâk insanlar da temiz-pâk sözler, işler içindir. Onlara yaraşan, onlardan beklenen bunlardır". (V/3494)

5) İstînas: a) izin istemek, b) izin istemeden önce durumun müsait olup olmadığını anlamaya çalışmak, c) Baskın yapar gibi birdenbire vahşicesine girmeyip, insanca ve hâle uygun olarak haber vermek, tanışıklık göstermek. (V/3498)

اِنَّا الَّذِيْنَ جَاؤْا بِالْاِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوْهُ شَرًّا لَّكُمْ بَلْ هُوَ
 خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ اِمْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا اَكْتَسَبَ مِنَ الْاِثْمِ وَالَّذِيْ تَوَلَّى كِبْرَهُ
 مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝۱۴ لَّوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُْوْهُ ظَلَّ الْمُؤْمِنُوْنَ
 وَالْمُؤْمِنَاتُ بَاَنْفُسِهِنَّ خَيْرًا وَّقَالُوْا هٰذَا اِفْكٌ مُّبِيْنٌ ۝۱۵ لَّوْلَا جَاؤُ
 عَلَيْهِ بِاَرْبَعَةِ شُهَدَآءٍ فَاِذْ لَمْ يَأْتُوْا بِالشُّهَدَآءِ فَأُولٰٓئِكَ عِنْدَ اللّٰهِ
 مُرْتَكِّبُوْنَ ۝۱۶ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا اَفَضْتُمْ فِيْهِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝۱۷ اِذْ تَلَقَّوْهُ
 بِالسِّنِّكُمْ وَقُوْلُوْنَ اِذَا فَوَّاهُكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُوْهُ
 هَيِّئًا وَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمٌ ۝۱۸ وَلَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُْوْهُ قُلْتُمْ مَا
 يَكُوْنُ لَنَا اَنْ نَّتَكَلَّمَ بِهٰذَا سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيْمٌ ۝۱۹
 يَعِظُكُمْ اللّٰهُ اَنْ تَعُوْدُوْا لِلْمِثْلِ ۚ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝۲۰ وَيَبَيِّنُ
 اللّٰهُ لَكُمْ الْاٰيٰتِ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ۝۲۱ اِنَّا الَّذِيْنَ يُجُوْنُ اَنْ نَّشِيعَ
 الْفَاحِشَةَ فِي الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝۲۲ فِي الدُّنْيَا
 وَالْآخِرَةِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ۝۲۳ وَلَوْلَا فَضْلُ
 اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَاِنَّا لِلّٰهِ رَٰٓئِفٌ رَّحِيْمٌ ۝۲۴

11. Haberiniz olsun ki ifk' ile gelenler içinizden bir takımdır; onu hakkınızda bir şer sanmayın, belki o hakkınızda bir hayırdır! Onlardan her kişiye o vebâlden kazandığı; büyüğüne tesaddî eden[e gelince], ona da büyük bir azap vardır!

12-13. Ne vardı onu işittiğiniz vakit erkek ve kadın mü'minler kendi kendilerine hüsn-i zan etselerdi de 'Bu açık bir ifk'tir!' deselerdi ya!? Ona dört şahid getirserlerdi ya!? Madem ki şahid getiremediler, o halde onlar Allah indinde yalancılardan ibarettirler.

14-15. Eğer dünya ve ahiret'te Allah'ın fazl u rahmeti üzerinizde olmasaydı, o daldığınız yaygarada size mutlak büyük bir azap dokunurdu. O sırada ki dillerinizle telâkki ediyordunuz ve ağızlarınızla hiçbir ilminiz olmayan birşey söylüyor ve onu kolay sanıyordunuz; halbuki o, Allah yanında büyük bir vebâl!

16. Onu işittiğiniz vakit 'Bunu söylemek bize gerekmez! Hâşâ bu bir büyük bühândır [iftira-dır]!' desenizdi ya!

17-18. Böyle bir şeye ebedâ [asla] avdet etmeyesiniz [dönmeyesiniz], eğer mü'min iseniz diye Allah size va'z veriyor ve sizin için ayetleri beyan buyuruyor ki Allah alîm'dir, hakîm'dir!

19. Mü'minler içinde bîdebanê [edepsizce] sözlerin şuyû bulmasını [yayılmasını] arzu edenler için muhakkak dünya ve ahiret'te elîm [gayet acı] bir azap vardır; ve siz bilmediğiniz halde Allah bilir!

20. Ya olmasaydı üzerinizde Allah'ın fazl u rahmeti ve hakikat Allah'ın bir raûf u rahîm olması!?

↓
pek esirgeyin, lütfedin

1) İfk asl ve esasından çevrilmiş, hakikati tahrif edilmiş söz, yani yalan, iftira, bühân demektir! (V/3485)

2) "O gürûh içinde o iftirayı kasden atan ve şuyû bulmasını arzu ederek vebâlin büyümesine yol açan" (V/3489)

3) Krş. Bakara/37, an: 5

32. Bir de sizden olan dulları [bekârları] ve kölelerinizden, cariyelerinizden salihleri evlendirin; eğer fakara iseler, Allah onlara fazlından gına [zenginlik] verir! Allah vasi'dir, alîm'dir.

33. Bir nikâha çare bulamayanlar, Allah kendilerine fazlından bir gına [zenginlik] verinceye kadar iffetli kalmaya çalışsınlar. Memlûlerinizden mükâtebe¹ isteyenleri de eğer kendilerinde bir hayr biliyorsanız hemen kitabete kesin ve onlara Allah'ın size verdiği malından verin ve dünya [alçak] hayat'ın geçici metânı kazana-caksınız diye cariyelerinizi fuhşa ikrah etmeyin [zorlamayın], hele iffetli olmak isterlerse! Her kim de onları ikrah ederse şüphesiz Allah, onlara ikrahlarından sonra gafûr'dur, rahîm'dir!

34. Kasem olsun ki size beyan edici ayetler ve sizden evvel geçenkilerin ki kabilinden bir mesel² ve muttakîler için bir mev'ize [öğüt] indirdik!

35. Allah semavât u arz'ın nûrudur! Nûrunun temsili sanki bir mişkât [camekân/kandil]; içinde bir misbah [lamba], misbah bir sırçada [cam içinde], sırça sanki bir kevkeb-i dürrî (bir inci yıldız)! Mübarek bir ağaçtan tutuş turulur; bir zeytinden ki ne şarkîdir ne garbî, yağı hemen hemen ateş dokunmasa bile ziya [ışık] verir!

وَأَنكحُوا الْيَتَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝٣٢
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ
يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَمَكَاتِبُهُمْ فِيهِمْ خَيْرٌ
وَأَوْفَرُ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْتُكُمْ وَلَا تَنكِحُوا فِتْنًا تَكُونُ عَلَى الْبَغَاءِ
إِن أَرَدْتُمْ تَحَصِّنَا لَنَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يَكْرِهْهُمْ
فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ ذِكْرِهِمْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝٣٣
آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا لِّ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً
لِّلْمُتَّقِينَ ۝٣٤ اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ
كَمِشْكَوْةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجْجَةٍ الزُّجْجَةُ كَأَنَّهَا
كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا
غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيئُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ
يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ
وَاللَّهُ يُجَلِّ شَيْءٌ عَلَيْهِ ۝٣٥ فِي بُيُوتٍ إِذْنًا لِّلَّهِ أَن تَرَفَعَ
وَيَذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۝٣٦

Nûr üzerine nûr! Allah nûruna dilediğini hidayet buyurur ve insanlar için meseller darbeyler [temsiller verir] ve Allah herşeye alîm'dir!

36. O evlerde ki Allah onların rif'alandırılmasına [yükseltilmesine] ve içlerinde isminin zikredilmesine izin vermiştir; onlarda sabah ve akşamüstleri O'na tesbîh ederler...

1) Mükâtebe: Kitâbete kesişmek ve köle veya cariye'nin ödemeyi taahhüd ettiği bir bedel karşılığında âzad olmak üzere kendisini efendisinden satın almak için yaptığı sözleşmedir ki bedeli ödeyince âzad olur. (V/3512)

2) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

3) Burada Hz. Yusuf ve Hz. Meryem kıssalarında geçtiği üzere daha önce büyük zatların bu türden iftirallara maruz kaldıkları hatırlatılmaktadır. (V/3514)

فَإِنْ لَمْ يَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ
 قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
 عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
 فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا بُدِدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾ قُلْ
 لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ
 أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ
 يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ
 وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ
 بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ
 إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَاءً إِخْوَانِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي لِرَبِّهِ مِنَ الرِّجَالِ
 أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا
 يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا
 إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

28. Bunun üzerine onlarda kimse bulmazsanız, size bir izin verilmedikçe içeri girmeyin ve eğer size *dönün* derlerse dönün! O sizin için daha temizdir ve Allah bütün amellerinize alim'dir!

29. Meskûn olmayan [içinde oturulmayan] ve içinde bir intifa selâhiyetiniz [yararlanma hakkınız] olan odalara [evlere] girmenizde size bir günah yoktur! Neyi açıkla ve neyi saklarsanız Allah bilir!

30. Mü'min Erkeklerle söyle; gözlerini sakınsınlar ve ırzlarını (apışlarını) muhafaza etsinler; bu kendileri için daha temizdir. Her halde Allah ne yaparlarsa habîr'dir [haberdardır]!

31. Mü'min kadınlara da söyle; gözlerini sakınsınlar, ırzlarını muhafaza etsinler, zînetlerini açmasınlar [açık bırakmasınlar]' - zâhir olanı [kendiliğinden görüneni] başka- ve başörtülerini yakalarının üzerine vursunlar, zînetlerini açmasınlar; ancak kendi kocalarına, yahut kendi babalarına, yahut kocalarının babalarına, yahut kendi oğullarına, yahut kocalarının oğullarına, yahut kendi biraderlerine, yahut kendi biraderlerinin oğullarına, yahut hemşirelerinin [kızkardeşlerinin] oğullarına yahut kendi kadınlarına, yahut kendi ellerindeki memlûklerine [cariyelerine], yahut ihtiyacı olmayan erkeklerden uyuntulara, yahut henüz kadınların avretlerine muttali olmayan çocuklara müstesna! Gizledikleri zînetleri bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar. Hepiniz Allah'a tevbe edin ey mü'minler ki felâh bulabilesiniz!

1) Bu ibarenin şu şekillerde anlaşılacak ihtimali vardır: a) 'Zînetlerini -taç, küpe, gerdanlık, bilezik, kına gibi- süslerini/takılarını açmasınlar, göstermesinler'. b) 'Süs ve takı yerlerini açıp, göstermesinler'. c) 'Kadınlar yaratılış itibariyle (hilkaten) zînetleri demek olan bedenlerinin hiçbir tarafını açmasınlar'. (V/3504-3505)

2) Cahiliyye kadınları hiç başörtüsü kullanmaz değillerdi. Fakat yalnız enselerine bağlar veya arkalarına bırakırlar, yakaları önden açılır, gerdanları ve gerdanlıkları açıkta kalırdı, zînetleri görünürdü. Görüldüğü gibi bu emirde örtünmenin sadece vücûbu değil, bir özel şekli de gösterilmiştir ki kadının edeb ve nezahetinin en hoş, en güzel ifadesi bundadır. (V/3506)

3) 'Müslüman kadınlara' veya 'Hizmet ve sohbetlerinde bulunan müslim, gayri müslim kadınlara'. (V/3506)

44. Allah geceyi gündüzü taklîb ediyor [döndürüp duruyor]. Şüphe yok ki bunlarda gözü olanlar için muhakkak bir ibret vardır!

45. Hem Allah her hayvanı [canlı-yı] bir sudan yarattı; öyle iken kimisi karnı üstü yürüyor, kimisi iki ayak üzerine yürüyor, kimisi de dört ayak üzerine yürüyor. Allah ne dilerse yaratır! Hakikat Allah herşeye kadîr, çok kadîr!

46. Kasem olsun ki cidden beyan edici ayetler indirdik ve kimi dilerse Allah doğru bir caddeye hidayet eyler!

47. Bir de 'Allah ve Rasûlü'ne inandık ve itaat ettik!' diyorlar da sonra bunun arkasından yan çiziyorlar; bunlar mü'min değillerdir!

48-49. Aralarında hükmetmesi için Rasûlü ile Allah'a davet olundukları vakit de bakarsın bunlardan bir kısmı çekinirler ve eğer hak kendilerinin olursa, münkad [gönülden itimad etmiş] olarak ona gelirler.

50. Kalplerinde bir maraz mı var, yoksa Allah ile Rasûlü'nün onlara haksızlık edeceğinden kuşkulandılar veya korktular mı? Hayır kendileri zâlimler!

51-52. Aralarında hükmetmesi için Rasûlü ile Allah'a davet olundukları zaman mü'minlerin sözü ancak *semi'nâ ve etâ'nâ* demeleridir; işte bunlar felâh bulacak olanlardır ve her kim Allah'a ve Rasûlü'ne itaat eyler ve Allah'a haşyet besler

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنٍ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ
وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فِئْتًا مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا
أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ
بَيْنَهُمْ إِذَا فِئْتًا مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ
مُذْعَبِينَ ﴿٤٩﴾ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاكِبُونَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَوْمَ ذَلِكَ
أَنَّ يَكُنْ لَهُمُ الْوَسْطَىٰ مِنَ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَأْتُونَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّمَا كَانَ
قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَلَهُ أَجْرٌ كَثِيرٌ ﴿٥٢﴾ وَاقْسِمُوا
بِاللَّهِ جَهَدًا أَيْمَانَهُمْ لِنِ امْرَأَتِهِمْ لِيَحْزُنَّ قُلُوبَهُمْ قُلْ لَا تُقْسِمُوا
طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

[isyandan sakınır] ve O'na [sığınır] korunursa, işte murada erecek olanlar bunlardır!

53. Ötekiler [o münafıklar] Allah'a en kuvvetli yeminleriyle kasem ettiler. Vallahi kendilerine emredersen behemehal [mutlaka] bilâ tereddüd [hemen hiç tereddüt etmeden] çıkar giderlermiş! De ki: 'Yemin etmeyin; ancak bir taat-i ma'rufa! Her halde Allah bütün yaptıklarınıza ve yapacaklarınıza habîr'dir!'

1) Bkz. Bakara/10, an:2

2) "Dinledik ve itaat ettik! Başüstüne!" (V/3522 ve krş. Bakara/286, an:4)

3) "Yemin etmeyin, taatiniz belli, mahiyeti malûm; bu bakımdan yalan yere yemin etmeyin!" Veya "Sizden istenen öyle yalan yere yemin ile münafıkça bir taat değil, zulme ve münkere itaat de değil, adalet dairesinde halisâne bir taattir!" (V/3533)

رَبَّالْأَلْمَلِيهِمْ تَجَارَةً وَلَا يَبِيعُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ
 الزَّكَاةِ وَتَحَاوُرِ مَا تَنَفَّلَ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾
 لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يُرِزُّكَ
 مِّنْ نِّسَاءٍ يُغَيِّرُ حِسَابَهُ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ
 بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ
 اللَّهَ عِنْدَهُ فُتُوحَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٨﴾ أَوْ كَظُلُمَاتٍ
 فِي بَحْرِ لُّجِّي يَنْشِبُهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ ظُلُمَاتٌ
 بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِيهَا وَمَنْ لَّمْ يُجْعَلِ اللَّهُ
 لَهُ نُورًا فَتَالَهُ مِنْ نُورٍ ۚ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسْخِجُ لَهُ مَنْ فِي
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلِّ قَدْعٍ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
 وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ بِمَا يَفْعَلُونَ ۚ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۚ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُرْسِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ
 ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ
 مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ
 عَنِ مَنْ يَشَاءُ ۚ يَكَادُ سُنْبُقُهُ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٣٩﴾

37-38. ... nice erler ki ne ticaret, ne bey' [alım-satım] kendilerini zikrullah'tan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoyamaz, kalplerin ve gözlerin kıvranacağı günden korkarlar; çünkü Allah kendilerine işledikleri amellerin en güzeliyle ecir [mükâfât verecek,] fazlından da ziyadesini bahşeyleyecektir ve Allah dilediğine hesapsız rızık verir!

39. Küfredenlerin 'ise amelleri bir engin çölde serab gibidir, susayan onu bir su zanneder;

nihayet ona vardığı vakit onu birşey bulmaz da yanında vicdanı, Allah'ı bulur; O da ona tamamıyla hesabını görüverir ve Allah serî hesaplıdır!

40. Yahut derin bir denizdeki zulümât [karanlıklar] gibidir, onu bir dalga bürüyor, üstünden bir dalga, üstünden bir bulut! Öyle zulümât ki birbiri üstüne, elini çıkardığı vakit onu görmesi ihtimali yok! Her kime de Allah bir nûr yapmamışsa, artık onun için hiç nûr yoktur!

41-42. Baksana hakikat Allah, o semavât u arz'daki kimseler ve o kanat çırpıp süzülen, dizilen kuşlar hep O'nun için tesbîh ediyor, her biri cidden salâtını ve tesbihîni bilmiş! Allah da ne yapıyorlarsa hep biliyor ve bütün o göklerin ve yer'in mülkü Allah'ın, hem bütün gidiş O'na!

43. Baksana şu hakikate, Allah bir bulut sevk ediyor, sonra onun açıklığını telif eyliyor, sonra onu teraküm ettiriyor [birbiri üstüne yığıyor] da yağmuru görüyorsun hilâlinden [aralarından] çıkıyor, bir de o semadan, ondaki dağlardan bir dolu indiriyor da dilediğini onunla musab kılıyor [onu dilediğine isabet ettiriyor] ve dilediğinden onu bertaraf ediyor; şimşeginin parıltısı hemen hemen gözleri alıverecek!?

1) Krş. Ra'd/28, an:5

2) "Hepsi O'ndan dilek diler, hepsi O'nu kendine göre takdis eder". (V/3529)

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا
 اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي
 لَا يَرَجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ
 ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ
 خَيْرَ لهنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى
 حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمُرْصِ حَرَجٌ
 وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
 آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ
 أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّائِكُمْ
 أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ
 مَفَاتِحُهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا
 جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى
 أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً
 كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

59. Sizden olan çocuklar dahi
 * bülûğa erdiklerinde, kendilerinden evvelkilerin istîzan ettikleri [izin istedikleri] gibi istîzan etsinler! İşte böyle size Allah ayetlerini beyan ediyor ve Allah alîm'dir, hakîm'dir!

60. Nikâh ümidi kalmayan oturmuş kadınlara ise -bir zînet ile gösterişe çıkmamaları şartıyla- çarşaflarını bırakmalarında kendilerine bir günah yoktur. Mâmafih afifâne [iffetlice] sakınmaları kendileri için daha hayırlıdır; ve Allah semî'dir, alîm'dir!

61. Âmaya hârec [mahzur] yok, topala hârec yok, marazlıya hârec yok! Kendilerinize de kendi evlerinizden veya babalarınızın evlerinden veya analarınızın evlerinden veya biraderlerinizin evlerinden veya hemşirelerinizin [kızkardeşlerinizin] evlerinden veya amcalarınızın

evlerinden veya halalarının evlerinden veya dayılarınızın evlerinden veya teyzelerinizin evlerinden veya anahtarlarına mâlik olduğunuzdan veya sadîkınızın [dostunuzun] evinden yemenizde hârec [mahzur] yok; gerek toplu ve gerek dağınık yemenizde de beis yoktur! Binaenaleyh evlere girdiğiniz vakit, Allah tarafından mübarek, hoş bir sağlık olmak üzere kendilerinize selâm veriniz. İşte böyle size Allah ayetlerini beyan ediyor, gerek ki akıl erdiresiniz.

1) Yani, kendilerinden mukaddem olan siz büyüklerinin onların odalarına girmek için daha önce geçen ayet (Nûr/27) mucebince her vakit istînas ve istîzan etmeniz lazım olduğu gibi, onlar da yalnız üç vakitte değil, her vakit yanınıza gireceklerinde izin istesinler. (V/3539 ve bkz. Nûr/27, an:5)

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ
وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ۝ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَيَسْخَرَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَيُمْكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ
أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝ وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مُبْعِدِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا بِهِمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَبْعِدُ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ
وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ
الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ
جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكِيمٌ ۝

54. De ki: 'Allah'a itaat edin ve Rasûl'e itaat edin!' Yine dinlemezseniz, artık onun üzerindeki ancak ona yükletilen, sizin üzerinize de size yükletilendir ve eğer ona itaat ederseniz hidayete erersiniz; Rasûl'ün üzerindeki ise ancak açık bir tebliğdir!

55. Sizden iman edip salih ameller işleyenlere Allah şöyle va'd buyurdu: kâsem olsun ki onlardan evvelkileri istihlâf ettiği [halef kıldığı] gibi kendilerini arz'da mutlak ve muhakkak istihlâf edecek ve behemehal [mutlaka] onlara kendileri için merzîsi olan [razı olduğu] dinlerini kuvvetle

icra [tatbik] kudreti verecek ve behemehal onları korkularının arkasından emne [emniyete] erdirecek! Hakkımda hiçbir şeyi şerik [ortak] koşmayarak hep bana ibadet edecekler. Kim de bundan sonra küfranda bulursunsa [nankörlük ederse], artık onlar hep fâsıklardır.

56. Hem namazı kılın, zekâtı verin ve Peygamber'e itaat edin ki rahmete erdirilesiniz!

57. Sakın o küfredenleri' arz'da âciz bırakabilirler sanma! Onların varacakları yer ateştir ve her halde o pek fena gidiştir!

58. Ey o bütün iman edenler! Ellerinizdeki memlûkleriniz [köle ve cariyeleriniz] ve sizden henüz bülûğa ermeyenler, üç vakit size istîzan etsinler [iznini istesinler]; sabah namazından evvel ve öğle sıcağından elbisenizi çıkardığınız sırada, bir de yatsı namazından sonra ki sizin üçeksikli vaktinizdir! Bunların maadasında [dışında] ne size, ne onlara günah yoktur; [çünkü] üzerinize dolaşırlar, birbirinize bakarsınız! İşte böyle size Allah ayetleri beyan ediyor ve Allah alim'dir, hakîm'dir!

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98. An:1

2) "Bunlar genellikle üzerinizin örtülü olmadığı üç vakittir". V/3539)

3. Böyle iken O'ndan başka birtakım mâbudlar edindiler ki hiçbir şey halkedemezler [yaratamazlar], kendileri halkolunup duruyorlar, kendi kendilerine ne bir zarara, ne de bir menfaate mâlik değiller, ne mevte [ölüme] mâlikler, ne hayata, ne de nüşûra!

4. Ve o küfredenler 'Bu sırf bir iftira! Onu o uydurdu, diğer bir kavim de buna karşı ona muavenette [yardımda] bulundu' dediler; doğrusu zulm ü tezvire gittiler.

5. Ve 'O evvelkilerin esâtiri, onları yazdırtmış da sabah akşam kendisine onlar okunuyor' dediler.

6. De ki: 'Onu o göklerde ve yer'de sırrı bilen indirdi. Hakîkaten O rahîm bir gafûr bulunuyor!'

7-8. Bir de 'Bu peygambere ne oluyor?' dediler; 'yemek yiyor ve çarşılarda yürüyor, ona bir melek indirilse de maiyetinde yaver bir savulcu olsa ya! Veya ona bir hazine bırakılıverse, yahut güzel bir bahçesi olsa da ondan yese ya!' Hem o zâlimler 'Siz sırf büyülenmiş bir adama tâ bi oluyorsunuz!' dediler.'

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ
مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا شَوْرًا ۚ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنْ هَذَا إِلَّا أَفْكٌ مِمَّنْ بَيْنَ يَدَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ
فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا ۚ وَقَالُوا اسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ
أَكْتَبَتْهَا فَهُي تُلِي عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۚ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ وَقَالُوا
مَا لَ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْسِكُ فِي الْأَسْوَاقِ
لَسَوْ لَا أَنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ۚ أَوُلِيُوْا
إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ
الظَّالِمُونَ أَنْ تَبْعُوا نَا لَا رَجُلًا مَسْحُورًا ۚ أَنْظِرْ كَيْفَ
صَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ۚ
تَبَارَكَ الَّذِي أَنْشَأَ جَعْلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا ۚ بَلْ كَذَّبُوا
بِالسَّاعَةِ وَاعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ۚ

9. Bak senin hakkında ne kıyaslar, ne temsiller yaptılar da çıkmaza saptılar; artık hiçbir yol bulamazlar!

10. Öyle yücedir O ki dilerse sana ondan daha hayırlısını verir; altından ırmaklar akar cennetler! Sana köşkler de yapar!

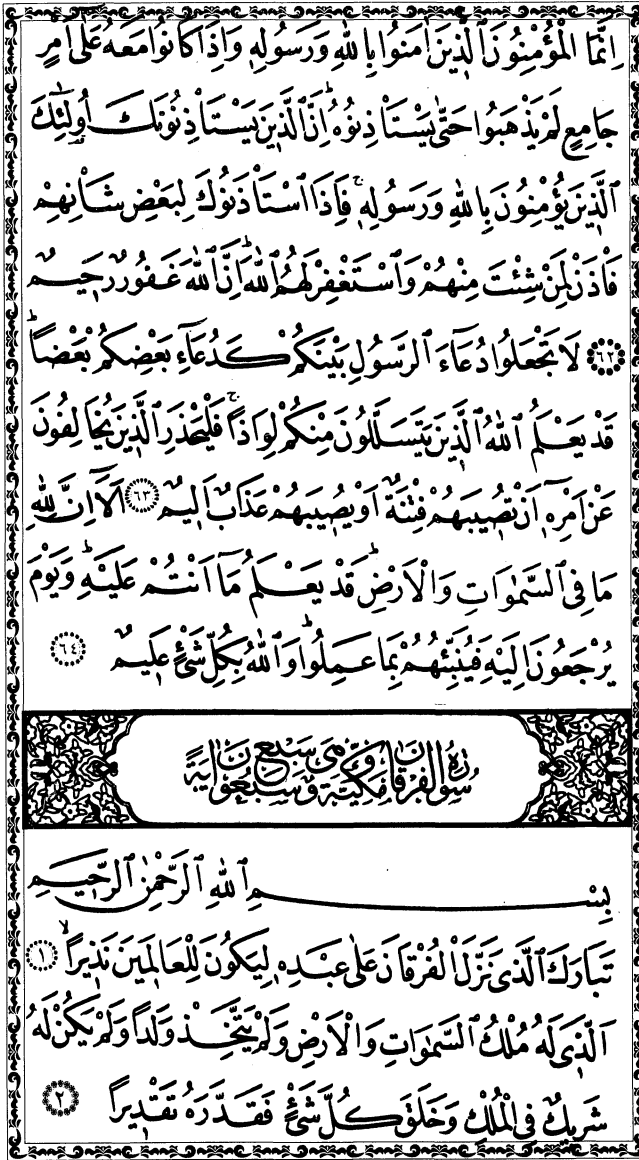
11. Fakat onlar Saat'i tekzib ettiler, biz ise o Saat'i tekzib edenlere öyle bir saır/çılığın bir ateş hazırladık...

1) 'Kendilerinininmahlûk oldukları görülüp duruyor' veya 'Mâbud diye yalan yere uydurulup duruyorlar'. (V/3568)

2) "Ne ölüm ellerindedir, ne dirim, ne de kalım!" Nüşûr Kur'an'da umumiyetle ölmüş bir şeyin dirilip kalkması anlamındadır. (V/3569)

3) Bkz. En'âm/25, an:3

4) Bkz. Furkan/20

62. Mü'minler ancak şöylelerdir ki Allah'a ve Rasûlü'ne iman etmişlerdir, cemiyetli [toplu veya mühim] bir işte bulundukları vakit de ondan istîzan etmeyince [izin almayınca] gitmezler. Filhakîka senden izin isteyenler, onlar öyle kimselerdir ki Allah'a ve Rasûlü'ne inanırlar; binaenaleyh bazı işleri için senden izin istediklerinde, sen de onlardan dilediğine izin ver, onlar için Allah'tan mağfîret isteyiver! Şüphe yok ki Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

63. Peygamber'in duâsını [çağırmasını] aranız dabirbirinize ettiğiniz duâ gibi farzetmeyin! İçinizden birbirini siper ederek sıvışıp sıvışıp gidenleri Allah muhakkak biliyor; binaenaleyh O'nun emrinden hilâfına gidenler [emrine aykırı davrananlar] başlarına bir fitne inmekten veya elîm [gayet acı] bir azap ermekten hazer etsinler [sakınsınlar]!

64. Uyanın! Her halde göklerde ve yer'de ne varsa hep Allah'ındır; muhakkak O sizin ne üzerinde bulunduğunuzu bilir, hele O'na irca olunacakları [döndürülecekleri] gün ki ne yaptıklarını kendilerine haber verecektir ve Allah herşeye alîm'dir!

25. Furkan Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

77 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahim

1-2. Tebârek, ne yüce (feyyaz)dır O ki bütün âlemîne bir nezîr [uyarı/uyarıcı] olsun diye kuluna Furkan'ı [Kur'an'ı] indirdi. O ki hep göklerin, yerin mülkü O'nun! Hem hiçbir veled edinmedi, hem mülkte O'na hiç ortak da yok! Herşeyi yarattı da bir takdir ile her birinin hadd ü miktarını tayin ederek hepsinin mukadderâtını hazırladı.

1) Tebarek fiilinın tercümesine imkan bulamadığımızdan dolayı Meâl'de bu fiili aynen muhafaza ile beraber 'Ne yüce feyyaz O!' tâbiriyle bir tefsir ifade etmek istedik. Bunun yerine 'Yüksek, çok yüksek O!' veya 'Çok, pek çok feyz u bereket sahibi O!' ya da 'Ne yüce kutlu O!' demek mümkün olabilirdi. (V/3561)

2) Bkz. Yunus/68, an:4

21. Bununla beraber likâmızı [karşımıza çıkacaklarını] ümit etmeyenler' dediler ki: 'O melâike [melekler] bizim üzerimize indirilse ya, yahut rabbimizi görsek â! Celâlime kase ederim ki doğrusu nefislerinde kendilerini büyüksündüler, büyük azgınlık ettiler.

22-23. Melâikeyi görecekları gün, mücrimlere o gün müjde yoktur 'hicren mehcuren' (yasak yasak) diyeceklerdir. Hem varmışsındır da her ne amel işledilerse onu bir hebâ-i mensûra çevirmişsindir.

24. Ashab-ı cennettir ki o gün eğlendiği yer hayırlı, dinlendiği yer pek güzeldir!

25-28. Hem o, semanın gamâm [bulut] ile yarılacağı ve melâikenin peyderpey indirildiği gün; mülk o gün elhak Rahmân'ındır, kâfirlere ise o pek zorluklu bir gün olur. Hem o gün ki zâlim ellerini ısıracak 'Eyvah!' diyecek; 'keşke Peygamber'in maiyetinde bir yol tutaydım. Eyvah keşke falanı dost tutmayaydım! Vallahi o sapıttı beni Zikir'den bana gelmiş, iken! Öyle ya Şeytan insana çok hızlânkâr' bulunuyor!

30. Peygamber de 'Yârab! Kavmim bu Kur'an'ı mehcür tuttular' demek-te...

31. Ve işte biz böyle her peygamber için mücrimlerden bir düşman yapmışsındır. Mâmafih hâdi de rabbın yeter, nasîr de!

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلِيكَ
أَوْرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿١١﴾
يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلِيكَ لَا يُبْشِرُ يَوْمَئِذٍ الْجَحِيمِينَ وَيَقُولُونَ
حَجْرًا مَجْجُورًا ﴿١٢﴾ وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ مَبَاءً
مُنْشُورًا ﴿١٣﴾ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُنْتَقَرًا وَأَحْسَنُ
مَقِيلًا ﴿١٤﴾ وَيَوْمَ تَشْقَى السَّمَاءُ بِالنَّعَامِ وَنُزِّلَ الْمَلِيكَ تَنْزِيلًا
﴿١٥﴾ الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْخَبِيرُ الرَّحْمَنُ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ
عَسِيرًا ﴿١٦﴾ وَيَوْمَ يَعِضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿١٧﴾ يَا بَلِيغُ لَيْسَنِي لِمَ اتَّخَذْتُ نَا خَلِيلًا
﴿١٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ
لِلْإِنْسَانِ خَدُولًا ﴿١٩﴾ وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي
اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٢٠﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا
لِكُلِّ بَنِي عَدُوٍّ مِنَ الْجَحِيمِينَ وَكَوْنُ رَبِّكَ مَا دِيًا وَنَصِيرًا ﴿٢١﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً
وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴿٢٢﴾

32. Yine o küfredenler dediler ki: 'O Kur'an ona cümlesi birden indirilseydi ya! Biz onu gönlüne iyi tesbit edelim diye böyle indirdik ve fevkalâde [emsâlsiz] bir tertîl ile tertîl eyledik [ağır ağır, güzel bir okuyuş okuduk]!

1) "Allah'ı görmeye yüzü olmayan, Allah'ın karşısına çıkacaklarını ümit etmeyen, ahiret'e inanmaz, Allah'tan korkmazlar". (V/3579)

2) Hicren mehcuren bazen bir yalvarış, bir sığınış, bazen de bir men ve tehdid ifade eder. Yegülüne (diyeceklerdir) fiilinin zamiri mücrimlere râci olduğunda, mücrimler meleklere 'Aman, etmeyin kıymayın, bizim yanımıza yanaşmayın, öte ötel' demiş olurlar; zamir meleklere râci olduğunda, melekler mücrimlere 'Davranmayın! Size o müjde ve cennet menedilmiş yasak katıyyen yasak!' demiş olurlar. (V/3580)

3) "Amellerini saçılmış toz zerrelere çevirmişsiz, bir hiçe indirmişsindir, bütün heder (ziyan) olmuştur". (V/3581)

4) Hızlan yardımsız bırakmak demektir. Cin'den veya insanlardan Şeytan, insanın hayrına dost olmaz, onu felakete sürüklemek için dost görünür. Nihayet başı sıkıntıya girince onu yardımsız bırakır, çekili verir. (V/3583)

5) Mehcür iki manaya gelir :a) "Terkedip uzak durdular, amel etmediler". b) "Kur'an hakkında hezeyan ettiler, 'saçma, eskileri masalları' diyerek saçmaladılar". (V/3583)

إِذَا رَأَوْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّطًا وَزَفِيرًا ۚ
 وَإِذَا أَلْقَاوْهُمَا كَمَا ذَاقَتْ مُتَضَيِّعِينَ دَعَا هُنَا لَكَ
 بُورًا ۚ لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ بُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا بُورًا
 كَثِيرًا ۚ قُلِ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
 كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ۚ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ
 خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا ۚ وَيَوْمَ يُنْشَرُ هُمْ
 وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَنْتَ أَضَلَلْتَ عِبَادِي
 آمُولًا أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ۚ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ
 يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِن مَّتَّعْتَهُمْ
 وَآبَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ۚ
 فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا
 نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِم مِّنكُمْ نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ۚ وَمَا
 أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ
 وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ
 فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ ۚ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ۚ

12-13. ... ki onları gördüğü vakit ona mahsus bir hisımlanma, bir zefir [homurtu] işitirler ve çatılıp çatılıp onun dar bir yerine atıldıkları vakit de orada helâke haykırırlar.

14. "Bir helâke haykırmayın bugün, çok helâke haykırın!"

15-16. De ki: 'Ya o mu hayırlı, yoksa muttakîlere va'dolunan huld [ebediyyet]

cenneti mi ki kendilerine bir mükâfat ve akibet [sonunda] varacakları bir me'va [konak] bulunuyor?' Onlar için orada ne isterlerse var, hem ebedî kalacaklar! Rabbinin uhdesinden bu bir va'd-i mesûl' bulunuyor.

17-18. Hele o gün ki onları Allah'tan başka taptıkları şeylerle haşredip de 'Siz mi saptırdınız kullarımı, yoksa kendileri mi yolu kaybettiler?' diyeceği gün, 'Sübhânsın!' demişlerdir; 'senden başka velîler ittihaz etmemiz (olunmamız) bize yaraşır değildi ve lâkin sen onları ve atalarını zevke daldırdın, o kadar ki nihayet Zikr'i [ihtarı] unuttular ve helâke giden bir kavim oldular!'

19. Demek sizi sözünüzde yalancı çıkarmışlardır, artık ne savmaya, ne de bir yardıma çare bulamayacaksınız ve içinizden her kim zulmederse ona büyük bir azap tattıracağız.

20. Biz senden evvel de peygamberleri başka türlü göndermedik; şüpheşiz onlar hem yemek yiyorlar, hem çarşılarda geziyorlardı (sokaklarda yürüyorlardı). Bir de bazınızı diğerine bir fitne kılmışsızdır ki bakalım sabredecek misiniz? Mâmafih rabbın basîr bulunuyor!'

1) 'De ki' ibaresi asıl metinde atlanmıştır. Bu ibare Meâl metnine tarafımızdan -Kur'an'da karşılığı bulunduğu parantez içine alınmaksızın- dahil edilmiştir. [D.C]

2) Va'd-i mesûl: 'istenicek va'd' veya 'istenildiği halde va'd'; yani Allah Teâlâ onu kullar tarafından istenilmek şartıyla va'd ve taahhüd buyurmuştur! (V/3576)

3) Bkz. Furkan/7

44. Yoksa onların ekserisini işitirler veya akıl ederler mi zannediyorsun? Onlar sırf hayvan gibi, hatta gidişçe daha sapkındırlar!

45-46. Bakmaz mısın rabbine gölgeyi nasıl uzatmakta? Dileseydi elbet onu sâkin de kılardı [durdururdu]; sonra nasıl güneşi ona delil kılmışsınız? Sonra nasıl tutup onu azar azar kendimize almaktayız?

47. Odur O ki size geceyi bir geygi [örtü] yaptı, uykuyu bir tatil de gündüzü bir nüşûr (yeni bir hayat) kıldı!

48-49. Yine odur O ki rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci göndermekte; ve semadan pam-pâk bir su (bir ma-i tahur) indirmektedir, diriltelim diye bununla ölü bir beldeyi ve sula-yalım diye mahlûkâtımızdan nice hayvan sürülerini ve birçok insan kümelerini...

50. Celâlim hakkı için, onu aranızda evirip çevirmektedir düşünsünler, ibret alsınlar diye; yine de nâsın [insanların] ekserisi dayatmakta, nankörlükten başkasına yanaşmamakta!

51-52. Dileseydik elbet her köyde bir nezîr [uyarıcı] gönderirdik. Mâdem ki yalnız seni gönderdik, o halde kâfirlere itaat eyleme de bununla onlara cihad et, büyük cihad!

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ كَثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۝ أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ طَلِبَةً ۝ دَلِيلًا ۝ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۝ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۝ وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۝ لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدًا مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِي كَثِيرًا ۝ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِيْنَهُمْ لِيَتَكَبَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۝ فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَجَاءَهُمْ بِهَيْجًا دَاجِيًا ۝ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجِجًا مَحْجُورًا ۝ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۝ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ۝

53. O odur ki iki deryayı birbirine salmış; şu tatlı yürek tazeler, şu tuzlu çorak, ararına da bir berzah [perde] ve bir hıcr-i mahcûr [engel] koymuştur.

54-55. Odur O ki sudan bir beşer yarattı da onu bir neseb ve bir sıhr kıldı. Rabbin kadîr bulunuyor! Böyle iken Allah'ı bırakıp da kendilerine ne menfaat, ne zarar edemeyecek şeylere tapıyorlar ve kâfir; o, rabbinin aleyhine zahîr oluyor!

1) Burada 'aranızda' diye tercüme edilen kelime 'beynekum' değil, 'beynehum'dur ve 'aralarında/insanlar arasında' demektir ki görüldüğü gibi ayetin akışı da bu mânâyı gerekli kılmaktadır. Nitekim merhum E. Hamdi Yazır da *Tefsir'de-Meâl*'in aksine- mânâyı bu şekilde vermiştir. (V/3600) [D.C]

2) Krş. Furkan/22-23, an:2

3) "Soy sop olmak üzere iki nev'e (erkek-dişi) ayırdı, bu suretle insanlara bir hususiyet verdi". (V/3602)

4) "Rabbi'nin rasûlüne itaat etmedikten başka bir de husumet için çalışıyor!" (V/3603)

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾
 الَّذِينَ يُخَشِرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا
 وَأَضْلَىٰ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا
 مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا أَذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمُ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا
 الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا هُمُ لِّلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا
 لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الْأَرِيسِ
 وَقَوْمًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ
 الْأَمْثَالَ وَكُلًّا نَّبِّئْنَا تَنْبِيْرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا عَلَى
 الْقُرْيَةِ الَّتِي أُمِطِرَتْ مَطَرُ السَّوْءِ أَفْلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا
 بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا أَن يَخْذُونَكَ
 إِلَّا هُزُوا هَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِنْ كَادَ
 لَيُضِلَّنَا عَنْ هَٰئِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ
 حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مِنَ أَضْلَىٰ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ
 إِلَهَهُ مَوْدِيَّةً أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

33. Hem onlar sana herhangi bir mesel' ile gelmezler ki mutlak biz sana hakkı ve tefsirin daha güzelini getirmiş olmayalım!

34. O yüzleri üstü cehenneme haşrolunacaklar, onlar mevkîce çok fena, yolca da en sapıktırlar!

35-36. Celâlim hakkı için, Musa'ya o Kitab'ı

verdik, biraderi Harun'u da maiyetinde vezir yaptık! 'Haydi ayetlerimizi tekzîb eden o kavme gidiniz!' dedik, binnetice [sonunda] o kavmi tedmîr [yerle bir] ederek helâk ettik.

37. Nuh kavmini de -rasûlleri tekzîb ettikleri vakit- garkedip [boğuverip] kendilerini insanlara bir ibret kıldık, hazırladık da zâlimlere elîm [gayet acı] bir azap!

38-39. Âd'ı da, Semûd'u da, Ashab-ı Ress'i de, bunların arasında daha birçok kurûnu da [kavimleri de]... ki her birine nasihat olarak emsâl [meseller] anlatmıştık; ve her birini mahv u perişan ettik de ettik!

40. Celâlim hakkı için, o fenalık yağmuruna tutulan karyeye [memlekete] de vardılar, artık onu görüyor degiller miydi? Doğrusu nüşûr arzu etmiyorlar, uyanmak istemiyorlardı.

41-42. Seni de gördükleri vakit sırf bir eğlence yerine tutuyorlar, 'Bu mu o Allah'ın peygamber diye gönderdiği?' diyorlar. 'Sahi be, az kaldı bizi mâbudlarımızdan sapıtacaktı, eğer üzerlerine sebat etmesekti!' diyorlar, fakat ileride bilecekler; azabı görecekları gün, kimmiş o yolu daha sapık olan?

43. Gördün mü o ilâhını hevâsı ittihaz edenî?' Artık ona sen mi vekil olacaksın?

1) "Mesel denecek derecede acaip herhangi bir sual veya hâl ile gelmezler ki..." (V/3585)

2) Nuh kavminin Hz. Nuh'tan başka yalanladığı 'rasûller' kimlerdir? a) Hz. Nuh'tan önceki rasûller, b) Hz. Nuh'u yalanlamak -hepsi de Tevhid'de müttelik oldukları için- bütün rasûlleri yalanlamak demektir, c) Mutlak mânâda Rasûllerin gönderilişinin cevazını inkâr etmişlerdir, d) Hz. Nuh'un gönderdiği rasûlleri tekzîb etmişlerdir ki bu mânâ bize diğerlerinden daha yakın gelmektedir. Ancak bunu (b) şıkkı ile birleştirmek mümkündür. (V/3587)

3) Krş. Furkan/3, an: 2 ve Furkan/ 47

4) Burada 'Hevasını ilâh edinen' denilmeyip, 'İlahını hevâsı edinen' buyurulması (ikinci mefûlün öne getirilmesi) kasr ifade etmek içindir ki 'canının istediğinden başka kendine ilâh tanımayan' demektir. (V/3590 ve bkz. Câsiye/23, an:1)

44. Yoksa onların ekserisini iştirirler veya akıl ederler mi zannediyorsun? Onlar sırf hayvan gibi, hatta gidişçe daha sapkındırlar!

45-46. Bakmaz mısın rabbine gölgeyi nasıl uzatmakta? Dileseydi elbet onu sâkin de kılardı [durdururdu]; sonra nasıl güneşi ona delil kılmışız? Sonra nasıl tutup onu azar azar kendimize almaktayız?

47. Odur O ki size geceyi bir geygi [örtü] yaptı, uykuyu bir tatil de gündüzü bir nüşûr (yeni bir hayat) kıldı!

48-49. Yine odur O ki rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci göndermekte; ve semadan pam-pâk bir su (bir ma-i tahur) indirmektedir, diriltelim diye bununla ölü bir beldeyi ve sula-yalım diye mahlûkâtımızdan nice hayvan sürülerini ve birçok insan kümelerini...

50. Celâlim hakkı için, onu aranızda' evirip çevirmektedir; düşünsünler, ibret alsınlar diye; yine de nâsın [insanların] ekserisi dayatmakta, nankörlükten başkasına yanaşmamakta!

51-52. Dileseydik elbet her köyde bir nezîr [uyarıcı] gönderirdik. Mâdem ki yalnız seni gönderdik, o halde kâfirlere itaat eyleme de bununla onlara cihad et, büyük cihad!

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ۝ أَلَمْ تَرَىٰ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسُ عَلَيْهِ دَلِيلًا ۝ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۝ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۝ وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۝ لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدَةً مِّنْ مِّتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسٍ كَثِيرًا ۝ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِيْنَهُمْ لِيَذَكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَّذِيرًا ۝ فَلَا تَطِيعُ الْكَافِرِينَ وَجَاءَ هَٰذِهِم بِهَيْبَةٍ كَبِيرًا ۝ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْخَرِيرَ فِي هَٰذَا عَذَابٍ فُتَاتٍ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَجِجًا مَّحْجُورًا ۝ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۝ وَيَعْبُدُونَ ذُرِّيَّةَ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَءِيسٍ ظَاهِرًا ۝

53. O odur ki iki deryayı birbirine salmış; şu tatlı yürek tazeler, şu tuzlu çorak, ararına da bir berzah [perde] ve bir hıcr-i mahcûr [engel] koymuştur.

54-55. Odur O ki sudan bir beşer yarattı da onu bir neseb ve bir sıhr kıldı. Rabbin kadîr bulunuyor! Böyle iken Allah'ı bırakıp da kendilerine ne menfaat, ne zarar edemeyecek şeylere tapıyorlar ve kâfir; o, rabbinin aleyhine zahîr oluyor!

1) Burada 'aranızda' diye tercüme edilen kelime 'beynekum' değil, 'beynehum'dur ve 'aralarında/insanlar arasında' demektir ki görüldüğü gibi ayetin akışı da bu mânâyı gerekli kılmaktadır. Nitekim merhum E. Hamdi Yazır da *Tefsir'de-Meâl*'in aksine- mânâyı bu şekilde vermiştir. (V/3600) [D.C]

2) Krş. Furkan/22-23, an:2

3) "Soy sop olmak üzere iki nev'e (erkek-dişi) ayırdı, bu suretle insanlara bir hususiyet verdi". (V/3602)

4) "Rabbi nin rasûlüne itaat etmedikten başka bir de husumet için çalışıyor!" (V/3603)

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾
 الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سَرْمَكَنَا
 وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا
 مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا أَذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ
 كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَذَمِّرْنَاهُ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمُ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا
 الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا هُمُ لِّلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا
 لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ
 وَقَوْمَ نَايِنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا صَبَرْنَا لَهُ
 الْأَمْثَالَ وَكُلًّا نَبْرَأُ تَبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا عَلَى
 الْقَرْيَةِ الْغَايَةِ مَطَرًا مِّنَ السَّمَاءِ فَأَفْلَمَ بَكُونُوا يَرُونَهَا
 بَلَكًا قَالُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾ وَإِذْ أَرَاؤكَ أَن تَخْذُلُونَكَ
 إِلَّا مُزُوا هَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِنْ كَادَ
 لَيُضِلَّنَا عَنْ هَٰمَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ
 حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنَّا ضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ
 إِلَهَهُ مَوْتًا أَوَّلًا قَدْ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكَيْلًا ﴿٤٣﴾

verdik, biraderi Harun'u da maiyetinde vezir yaptık! 'Haydi ayetlerimizi tekzîb eden o kavme gidiniz!' dedik, binnetice [sonunda] o kavmi tedmîr [yerle bir] ederek helâk ettik.

37. Nuh kavmini de -rasûlleri tekzîb ettikleri vakit- garkedip [boğuverip] kendilerini insanlara bir ibret kıldık, hazırladık da zâlimlere elîm [gayet acı] bir azap!

38-39. Âd'ı da, Semûd'u da, Ashab-ı Ress'i de, bunların arasında daha birçok kurûnu da [kavimleri de]... ki her birine nasihat olarak emsâl [meseller] anlatmıştık; ve her birini mahv u perişan ettik de ettik!

40. Celâlim hakkı için, o fenalık yağmuruna tutulan karyeye [memlekete] de vardılar, artık onu görüyor değiller miydi? Doğrusu nüşûr arzu etmiyorlar, uyanmak istemiyorlardı.

41-42. Seni de gördükleri vakit sırf bir eğlence yerine tutuyorlar, 'Bu mu o Allah'ın peygamber diye gönderdiği?' diyorlar. 'Sahi be, az kaldı bizi mâbudlarımızdan sapıtacaktı, eğer üzerlerine sebat etmesekti!' diyorlar, fakat ileride bilecekler; azabı görecekları gün, kimmiş o yolu daha sapık olan?

43. Gördün mü o ilâhını hevâsı ittihaz edenî? Artık ona sen mi vekil olacaksın?

33. Hem onlar sana herhangi bir mesel ile gelmezler ki mutlak biz sana hakkı ve tefsirin daha güzelini getirmiş olmayalım!

34. O yüzleri üstü cehenneme haşrolunacaklar, onlar mevkice çok fena, yolca da en sapıktırlar!

35-36. Celâlim hakkı için, Musa'ya o Kitab'ı

1) "Mesel denecek derecedé acaip herhangi bir sual veya hâl ile gelmezler ki..." (V/3585)

2) Nuh kavminin Hz. Nuh'tan başka yalanladığı 'rasûller' kimlerdir? a) Hz. Nuh'tan önceki rasûller, b) Hz. Nuh'u yalanlamak -hepsi de Tevhid'de müttefik oldukları için- bütün rasûlleri yalanlamak demektir, c) Mutlak mânâda Rasûllerin gönderilişinin cevazını inkâr etmişlerdir, d) Hz. Nuh'un gönderdiği rasûlleri tekzîb etmişlerdir ki bu mânâ bize diğerlerinden daha yakın gelmektedir. Ancak bunu (b) şıkkı ile birleştirmek mümkündür. (V/3587)

3) Krş. Furkan/3, an: 2 ve Furkan/ 47

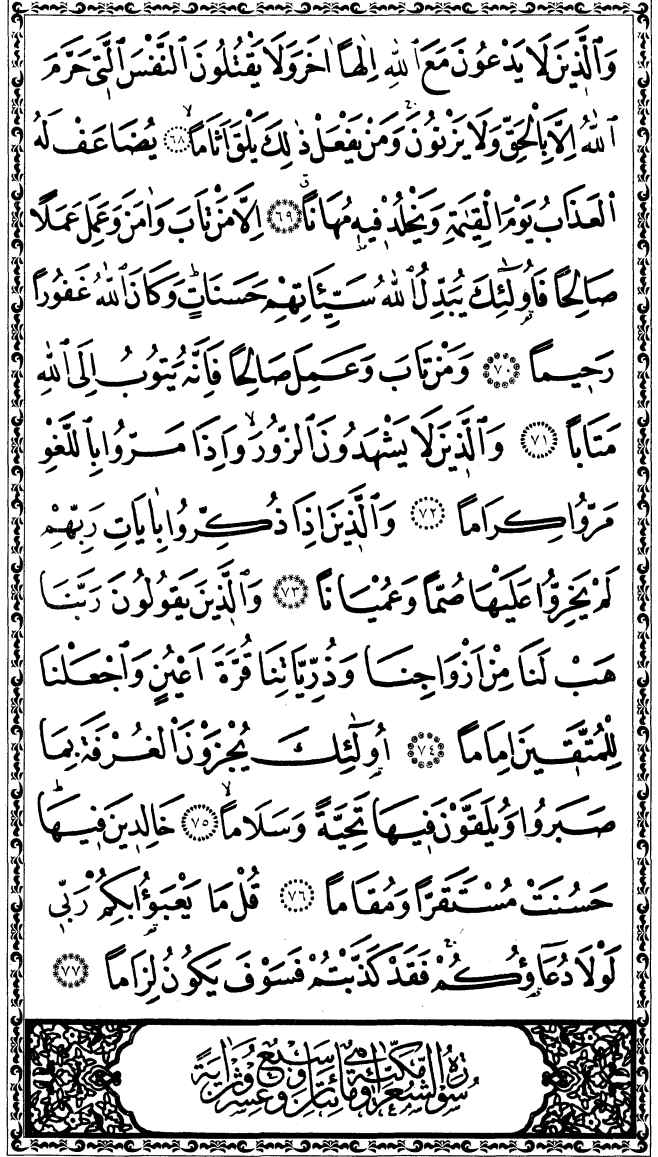
4) Burada 'Hevasını ilâh edinen' denilmeyip, 'İlahını hevası edinen' buyurulması (ikinci mefûlün öne getirilmesi) kasr ifade etmek içindir ki 'canının istediğinden başka kendine ilâh tanımayan' demektir. (V/3590 ve bkz. Câsiye/23, an:1)

68. Ve onlar ki Allah'ın beraberrinde diğer bir tanrıya duâ etmezler, Allah'ın haram kıldığı nefsi haksız katleylemezler ve zina yapmazlar, her kim de bunları yaparsa ağır cezaya çarpar.

69-70. Kıyamet günü ona azap katlanır ve onda muhakkar muhalled [ebediyyen hor ve hakir olarak] kalır; ancak tevbe ve iman edip salih bir amel işleyenler başka, çünkü bunların seyyiâtını, Allah hasenâta tebdîl eder ve Allah gafûr-rahîm bulunuyor.

71. Ve her kim tevbe edip de salâh ile çalışırsa, o muhakkak Allah'a makbûl olarak döner.

72-74. Ve onlar ki yalana şahid olmazlar ve lağv'a rastgeldikleri vakit kerîmâne geçerler ve onlar ki rablerinin ayetleriyle va'z u nasihat edildikleri zaman, üstüne kör, sağır yıkılıp yatmazlar [dinlememezlik etmezler] ve onlar ki 'Yâ rabbena! Lûtfûnla bizlere zevcelerimizden, zürriyetlerimizden gözler sürûru ih-san buyur' ve bizi muttakîlere pişüva [öncü/öncül] kıl' derler.

75-76. İşte hep bunlar sabırlarına mukabil gurfe ile (cennet şehnişini ile) mükâfatlanacaklar ve orada sağlık ve selâm ile karşılanacaklar, orada ebedî kalacaklar; ne güzel makarr [durulacak bir yer], ne güzel makam!

77. De ki: 'Rabbim size ne kıymet verir duânız [ibadetiniz] olmasa?' Demek ki tekzîb ettiler! O halde yarın ceza yapışacak!

1) "...çünkü bunların fenalıklarını, Allah iyiliklere dönüştürür".

2) Lağv faydasız veya zarar verici olduğundan dolayı terk ve ilgası vacib olan beyhude şeyler demektir. (V/3614)

3) Burada iki mânâ da câizdir: a) 'Bizlere gözler sürûru eşler ve çocuklar ver!' b) 'Eşlerimiz ve çocuklarımız yüzünden bizlere gözler sürûru nimetler, saadetler ver!' (V/3615)

4) "İşte hep bunlar sabırlarına karşılık en yüksek dereceye, cennet köklerinin en yükseklerine çıkarılacaklar". (V/3615)

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٩﴾ قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مِمَّا شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٦٠﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ ذُنُوبًا عِيبًا ﴿٦١﴾ خَيْرًا ﴿٦٢﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسُئِلَ بِهِ خَيْرًا ﴿٦٣﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا نَأْمُرُكَ وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٤﴾ تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٦﴾ وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ الَّذِي يُنصَّبُونَ عَلَى الْأَرْضِ هُونًا وَإِذَا نَطَقْتُهُمْ جَاءُوا بِالْحِمْلِ قَالُوا اسْلَامًا ﴿٦٧﴾ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ لِرَبِّهِمْ تَجَدُّدًا وَفِيًّا ﴿٦٨﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٩﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٠﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٧١﴾

59. O hayyi lâ yemut ki gökleri ve yer'i ve aralarındakileri altı günde yarattı; ve sonra arş'ın üzerine istiva buyurdu o Rahmân! Haydi ne dileyeceksen o habîr'den dile!

60. Mâmafih 'Rahmân'a secde edin! denildiği vakit onlara, 'Rahmân ne imiş?' Bize emrediyorsun diye secde mi ederiz?' dediler ve daha ziyade vahçetlerini artırdı.

61. Tebârek, ne yücedir O ki semada burçlar yapmış, hem içlerinde bir kandil, bir de nûrlu bir ay asmış!

62. Yine O'dur ki tezekkür [tefek-kür] etmek veya şükreylemek isteyenler için gece ile gündüzü birbirine halef [ardıl] kılmıştır!

63-65. Ve o Rahmân'ın kulları, onlar ki arz'ın üzerinde mülayemetle [tevazuyla] yürürler ve cahiller kendilerine lâf attığı vakit 'Selâmetle!' derler ve onlar ki rablerine secdeler, kıyamlar ederek yatarlar ve onlar ki 'Yâ rabbena!' derler; 'sav bizlerden cehennem azabını; cidden onun azabı belâ-yi mübrem'dir!'

66. Filhakîka o ne kötü makarr [durulacak bir yer], ne kötü makam!

67. Ve onlar ki infak ettikleri vakit israf etmezler, hisset de yapmazlar [hakkını da kısmazlar], ikisi arası denk giderler.

56. Halbuki seni mahzâ [sırf] bir mübeşşir [müjdecî] ve nezîr[uyarıcı] olarak gönderdik!

57-58. 'Ben buna karşı sizden bir ecir [ücret] değil, ancak rabbine bir yol tutmak isteyen kimseler istiyorum' de ve o hayyi lâ yemut'a [o ölmez -diri'ye] tevekkül (ve itimad) kıl da O'na hamd ile tesbih eyle! Kulaklarının günahlarına O'nun habîr [muttali] olması yeter!

1) Bkz. Ra'd/2, an:1

2) Diğer bir mânâ: "Bu halk (yaratma) ve emr meselesinde daha ziyade tafsîlât istersen, başkasından değil, her şeyi bilen o Habîr'den sor! Çünkü başkası bilmez!" (V/3605)

3) Hiç kuşkusuz Araplar Rahmân kelimesinin mefhumunu anlamaz değildiler. Bu nedenle ya bunun Allah'ın ismi olduğunu bilmiyorlardı veya Allah'ı, daha doğrusu Allah'ın rahmet sıfatını inkâr ediyorlardı. (V/3605)

4) Bkz. Furkan/1, an:1

5) "Bir alacaklı gibi enseye binmiş savuşturulamaz, defedilemez bir belâdır!" (V/3612)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طَسَمَ ۝ نَازِلَ إِلَيْكَ الْكِتَابَ الْبَيِّنَ ۝ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا
يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۝ إِنْ شَأْنُنَا نَزَلَ عَلَيْهُمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةٌ فَظَلَّتْ
أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ۝ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا
كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ۝ فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيَهُمْ كَيْدُ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ۝ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَرَاهَتْ أَنْ تُبْدِيَ مِنْ كُلِّ دُورٍ
كِرِيمًا ۝ إِنْ فِي ذَلِكَ لَايَةٌ وَمَا كَانُوا أَكْثَرُ مُؤْمِنِينَ ۝ وَإِنْ
رَبُّكَ لَهَوُ الْغَيْرِ الرَّحِيمُ ۝ وَذُنَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ أَتِ
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝ قَوْمٌ فَرَعُونَ لَا يَتَّقُونَ ۝ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُكَذِّبُونِ ۝ وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْظِلُ لِي لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ
۝ وَلَهُمْ عَلَىٰ ذُنُوبٍ قَاتِلٌ ۝ قَالُوا فَادْعَا يَا أَيْنَا
إِنَّا نَمُكِّمُكُمْ مُسْتَمْعُونَ ۝ فَاتَّبَعَهُمُ فَرَعُونَ فَقَالُوا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ۝ أَنَا أَرْسِلُكُمْ بِحِجَابِ إِسْرَائِيلَ ۝ قَالُوا لَمْ نُرِ بِكَ
فِينَا وَلِيدًا وَلَكِنَّتَ فِينَا مِنْ عُمَرِكِ سَيْنِينَ ۝
وَفَعَلْتَ فَعَلَكَ الْكَاذِبَ وَقَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۝

26. Şuarâ Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 227 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. *Tâ, Sin, Mim.* Bunlar sana o Mübîn [gayet açık] Kitab'ın ayetleri!

3-4. Sen âdeta kendine kıyacaksın mü'min olmayacaklar diye! Dilersek üzerlerine semadan

bir ayet indiriveririz de ona boyunları eğile kalır.

5-6. Bununla beraber Rahman'dan kendilerine yeni bir zikir [öğüt] gelmiyor ki ondan yüz çevirmiş olmasınlar. Evet, tekzîb etmekte; fakat onlara o istihza ettikleri şeyin müthiş haberleri gelecek!

7-9. Arz'a bir bakmadılarda mı biz onda her hoş çiftten ne kadar bitirmişiz? Şüphesiz ki bunda mutlak bir ayet [ibret] var, hem de ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabb'in, O öyle azîz, öyle rahîm!

10-11. Bir vakit de rabb'in, Musâ'ya nidâ buyurdu: 'Git o zâlim kavme!' dedi; 'Firavun kavmine, daha sakınmayacaklar mı?'

12-14. 'Yârab!' dedi; 'doğrusu ben korkarım ki beni tekzîb ederler ve göğsüm daralır, dilim açılmaz; onun için Harun'a da risalet ver! Hem onlara üzerimde bir günah var, ondan dolayı korkarım ki hemen beni öldürürler'.

15-17. 'Hayır!' buyurdu; 'haydi ikiniz bir ayetlerimizle gidin! Her halde biz sizinle beraberiz, dinliyoruzdur. Haydin Firavun'a varın da deyin: İnan biz rabb'ul-âlemîn'in rasûlüyüz! Benî İsrail'i bizimle beraber salıver!'

18-19. 'Â!..' dedi; 'seni çocukken bizde büyütmedik mi? Hem bizde ömründen senelerce kaldın, hem de o yaptığın fiili yaptın! O halde sen o nankör kâfirlerdensin!'

1) *A'nakuhum* (boyunları) kelimesinin *huzû* (hâziîn) kelimesi de 'boyun eğmek' anlamında olduğundan- *cemaat* mânâsına geldiği de söylenmiştir: "Bütün cemaatleriyle ona boyun eğler!" (V/3619)

2) Bkz. Bakara/15, an: 6

3) Burada Hz. Musa'nın daha önce kazara bir Kıptî'yi öldürmüş olmasına (Kasas/15) işaret edilmektedir. Nitekim hemen ardından gelen ayetlerde (18-22) bu mesele söz konusu edilmektedir.

4) Bkz. Fatihâ/2, an:3

61. Vaktâ ki iki cemiyet [topluluk] birbirine göründü, Musa'nın ashabı 'Yakalandık!' Dediler.

62. 'Hayır, asla!' dedi; 'rabbim muhakkak benimledir, bana yolunu gösterecektir'.

63. Bunun üzerine Musa'ya 'Vur âsan ile denize!' diye vahy eyledik! Vurunca bir infilak etti, her bölük koca bir dağ gibi oluverdi.

64-66. Ötekileri de buraya yanaştırmıştık. Musa'yı ve maiyetindekileri [beraberindeki kimsele-ri] tamamen necâta çıkardık [kurtardık], sonra da ötekileri garkettik [boğuverdik].

67-68. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var, öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabbın, O öyle azîz, öyle rahîm!

69-70. Onlara İbrahim'in kıssasını da oku! O bir vakit babasına ve kavmine 'Siz neye taparsınız?' dedi.

71. 'Birtakım putlara taparız da' dediler; 'onlar sayesinde toplanırız'.

72-73: 'Onlar' dedi; 'duâ ettiğiniz vakit iştirler mi veya size bir menfaat verir yahut bir zarar ederler mi?'

74. 'Yok!' dediler; 'atalarımızı bulduk, böyle yapıyorlardı'.

75-83. 'Şimdi' dedi; 'gördünüz â o sizin ve eski atalarınızın taptıklarınızı, hep onlar benim düşmanım; ancak o rabb'ul-âlemîn' başka! O ki beni yarattı, sonra da bana O hidayet eder ve O ki bana O yedirir, O içirir, hastalandığım vakit de bana O şifa verir ve O ki beni öldürür, sonra beni yine diriltir ve O ki ceza günü ben O'nun günahımı af buyurmasını niyaz ederim. Yârab! Bana bir hüküm ihsân et ve beni sâlihîne ilhak buyur [salihlerin arasına dahil et]...'

فَلَمَّا تَرَأَ الْجُمُعَانَ قَالِ اصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمَذْكُورُونَ ﴿٦١﴾ قَالِ كَلَّا إِنَّ
مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٦٢﴾ فَأَوْجِنَا إِلَى مُوسَى إِنَّا ضَرِبَ بِعَصَاكَ
الْبَحْرَ فَأَنْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ﴿٦٣﴾ وَاذْهَبْنَا
ثَرَا لَآخِرِينَ ﴿٦٤﴾ وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا
الْآخَرِينَ ﴿٦٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ كَثَرُ الْمُؤْمِنِينَ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٧﴾ وَأَنَّا لَعَلَيْنَاهُ نَبَأَ ابْنِهِ
إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا
فَنَنْتَظِلُ لَهَا مَآءِ كَيْفَيْنِ ﴿٦٩﴾ قَالِ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ﴿٧٠﴾
أَوْ يَفْعَلُونَكُمْ أَوْ يَبْصُرُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا نَا كَذَلِكَ
يَفْعَلُونَ ﴿٧٢﴾ قَالِ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٣﴾ أَنْتُمْ
وَأَبَاؤُكُمْ لَا فَادَمُونَ ﴿٧٤﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِيَ الْآرَبِ
الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٦﴾ وَالَّذِي هُوَ
يُطِمِّنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٧﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِي
يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٧٩﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ
الدِّينِ ﴿٨٠﴾ رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّ بِالصَّالِحِينَ ﴿٨١﴾

1) "Şu okunan Musa kıssasında ibret ve öğüt alınacak, ders edinecek büyük bir delil var!" (Bkz. Şuâra/103,an:2)

2) Bkz. Fâtiha/2,an:3

لَعَلَّآ تَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِن كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّ جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِن لَّنَا أَجْرٌ إِن كُنَّا نَخْشَى الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنِّكُمْ إِذْ لَكِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُمُ مُوسَى الْقَوْمَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُوا جَاهِلُهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ وَقَالُوا لِفِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَخْشَى الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ قَالُوا لِمُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثَلْجٌ مُّاءٍ وَإِن كُنتُمْ مِّنَ السَّحَرَةِ سَاحِدِينَ ﴿٤٥﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٤٧﴾ قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْعَاكُمْ أَنَّهُ لَكُمُ الْكَبِيرُ كَذَّبْتُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السَّحَرَ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤٨﴾ لَا تَقْطَعُوا أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ وَلَا صَلِّبَتْكُمْ أَرْجُلُكُمْ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَاضْرِبْنَا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَا إِنَّا كَانُوا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنِ اسْرِبْ بِعِبَادِي بِخَبْرٍ مُّتَّبِعُونَ ﴿٥٢﴾ فَارْسَلْنَا فِرْعَوْنَ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِن هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ فَلْيُدَّوِّنْهُمْ ﴿٥٤﴾ وَانفِخْ فِيهِمُ الْفُجَارَ ﴿٥٥﴾ وَأَنَّا لَجَمِيعٌ حَازِرُونَ ﴿٥٦﴾ فَآخَرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾ كَذَلِكَ وَأَوْثَقْنَاهُم بِئْسَ الْإِسْرَافُ ﴿٥٩﴾ فَاتَّبَعُوهُمْ مُّشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

40. 'Sanırsız bizler sihirbazlara tâbi olacağız, şayet onlar olursa galipler!'

41. Derken vaktâ ki sihirbazlar geldiler, Firavun'a Elbette biz galip gelirsek, bize mutlak ecir [bir mükâfat] var ya?' Dediler.

42. 'Evet' dedi; 'hem siz o vakit muhakkak mukarrebîndensiniz [gözdeledensiniz]'.

43. Musa onlara 'Atın!' dedi; 'siz ne atacaksınız!'

44. Hemen iplerini ve sopalarını ortaya attılar ve 'Firavun'un izzet-i hakkı için elbette biz galibiz şüphesiz!' Dediler.

45-48. Musa da âsasını koyuverdi, bir de baktılar ki o her ne dolap çeviriyorlarsa yutuyor. Derhal sihirbazlar secdeye kapandılar; 'İman ettik rabb'ul-âlemîn'e; Musa ve Harun'un rabbine!' Dediler.

49. 'Ona' dedi; 'ben size izin vermeden iman ettiniz! Anlaşıldı ki o size sihri tâlim eden [öğreten] büyüğünüz mü! O halde mutlak yakında bileceksiniz, çaresiz ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazına kestireceğim, hem muhakkak hepimizi çarmıha gerdireceğim!'

50-51. Dediler: 'Zararı yok, her halde biz rabbimize döneceğiz. Her halde biz mü'minlerin evveli olduğumuzdan dolayı rabbimizin bize mağfiret buyuracağını ümid ederiz'.

52. Hem Musa'ya şu vahyi verdik: 'Kullarımı gece yürüt; çünkü takip edileceksiniz'.

53-56. Firavun da şehirlere asker toplayıcılar gönderdi; 'Şunlar şüphe yok ki bir şirzime-i kalile'dirler [küçük ve önemsiz bir toplulukturlar], fakat hakkımızda çok gayz [kin ve nefret] besliyorlar. Biz ise uyanık, ihtiyatlı bir cemiyet bulunuyoruz!' Diyordu.

57-59. Bu suretle bunları bostanlardan, pınarlardan, hazinelerden ve dilrûba [güzel] makamlardan çıkardık ve onları Benî İsrail'e miras kıldık

60. Derken arkalarına düştüler; güneş doğmuştu.

1) Bkz. Fâtiha/2,an:3

2) Bkz. A'raf/109-110,an:1 ve krş. Bakara/49,an:1

112-115. 'Benim ne ilmim olabilir?' dedi; 'onlar ne yapıyorlarmış! Sizin şuurunuz olsa, [bilirdiniz ki] onların hesabı ancak rabbime aittir. Hem ben iman edenleri kovmaya memur değilim; ben ancak açık bir nezîrim [uyarıcıyım]!'

116. 'And ederiz ki' dediler; 'eğer vazgeçmezsen yâ Nuh! Mutlak ve muhakkak recmedilenlerden olacaksın [katledileceksin]!'

117-118. 'Yârab!' dedi; 'anlaşıldı ki kavmim beni tekzîb ettiler. Artık benimle onların arasını nasıl ayırd edeceksen et de bana ve beraberimdeki mü'minlere necât ver [bizi kurtar]!'

119-120. Bunun üzerine biz de onu ve beraberindekileri o dolu gemide necâta çıkardık, sonra da arkasından kalanları garkettik [boğuverdik].

121-122. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabbın, O öyle azîz, öyle rahîm!

123-135. Âd, gönderilen rasûlleri tekzîb etti. O vakit ki kardeşleri Hûd onlara demişti: 'Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Haberiniz olsun ki ben size gönderilmiş bir rasûlüm, emînîm. Gelin Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim ancak rabb'ul- âlemîn'e' aittir! Siz her tepeye bir alâmet [koca köşkler veya oyun yerleri] bina eder, eğlenir misiniz? Birtakım masnuât da ediniyorsunuz ki sanki muhalled

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِنَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ إِنَّ حِسَابَهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي
لَوْ شِئْتُمْ ۚ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ إِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ
ۙ قَالُوا لَوْلَا نُنْتِ يَا نُوحُ لِمَ كُنْتَ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ۚ قَالَ رَبِّ
إِنِّي قَوْمِي كَذَّبُونِ ۚ فَأَفْجَيْتَنِي وَبَيْنَهُمْ فُتًا وَنَجَيْتُ مَن مَّعِيَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَانْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَّعَهُ فِي الْفُلِ الْمَشْهُورِ ۚ ثُمَّ
أَعْرَضْنَا عَنْ الْبَاقِينَ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ۚ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهْوَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۚ كَذَّبَتْ
عَادُ الْمُرْسَلِينَ ۚ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۚ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ مِّنْ رَبِّكُمْ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۚ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِنِّي عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ أَتَنْتَوْنَ جُلُوعَ آيَةٍ
تَقْبَلُونَ ۚ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَّكُمْ تَخْلُدُونَ ۚ وَإِذْ أَبْقَسْتُمْ
بَطْشَ جَبَارِينَ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ
أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْمَلُونَ ۚ أَمَدَّكُمْ بِإِنْعَامٍ وَبَنِينَ ۚ وَجَنَاتٍ
وَعُيُونٍ ۚ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۚ قَالُوا
سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَطَّيْتُمَا أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ۚ

[ebediyyen] kalacaksınız! Hem tuttuğunuz vahit merhametsiz, cebbarcasına [zorbaca] tutuyorsunuz. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin! O Allah'tan korkun ki size o bildiğiniz şeylerle imdad [ihsân] buyurdu; en'âm [davarlar], oğullar, cennet gibi bağlar, bahçeler, menbâlar [pınarlar] ile size imdad buyurmakta... Cidden ben size büyük bir günün azabından korkuyorum'.

136. 'Sen' dediler; 'ha va'z [nasihat] etmişin, ha va'zedenlerden olmamışın, bizce müsavidir...'

1) "Şu okunan Nuh kıssasında ibret ve öğüt alınacak, ders edinilecek büyük bir delil var!" (Bkz. Şuarâ/103, an:2)

2) Krş. Furkan/37, an: 2

3) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

4) Sanathaneler/atölyeler veya buralarda üretilen mâmul maddeler. (V/3635)

وَأَجْعَلِ لِّلسَّانِ صَدَقَةً ۖ فِي الْآخِرِينَ ۚ وَأَجْعَلْنِي مِزْوَرَةً جَنَّةِ
النَّعِيمِ ۙ وَأَغْفِرْ لِي يَا أَبَنِي مَا كَانَ مِنَ الْأَسْبَابِينَ ۙ وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ
يُعْتَقُونَ ۙ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۙ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ
سَلِيمٍ ۙ وَأَرْزِلْنَا الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ ۙ وَبَرَزْتَ الْحِجْمَةَ لِلْعَاوِينَ ۙ
ۙ وَقِيلَ لِمَنْ هَئِن مَّا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۙ مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَصْرِفُهُمْ
أَوْ يَنْصُرُونَ ۙ فَكَفُّوا بِهَا هُمُومًا ۙ وَجُنُودُ
إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ۙ قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ۙ تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لِنَ
صَلَا لِيُبَيِّنَ ۙ اذْهَبْكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۙ وَمَا أَصْلَنَا إِلَّا الْمَرْمُوزُونَ
ۙ قَالْنَا مَنْ شَافِعِينَ ۙ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ۙ قَالُوا أَنْ لَنَا كَرَّةٌ
فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۙ إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كُنَّا أَكْثَرَهُمْ
مُؤْمِنِينَ ۙ وَإِنْ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۙ كَذَبَتْ قَوْمٌ نُوحَ
الْمُرْسَلِينَ ۙ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۙ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ۙ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۙ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِنَّا جَرِيءٌ عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۙ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا ۙ قَالُوا أَنْتُمْ مُرْكٌ ۙ وَاتَّبَعْتَ الْأَزْدَ لَوْ نَ

84-89. '... ve bana sonrakiler içinde bir lisan-ı sıdk' tahsis eyle ve beni naîm cennetinin vârislerinden eyle! Babama da mağfiret buyur; çünkü o yanlış gidenlerden idi ve utandırma beni ba'solunacakları [diriltilecekleri] gün; o gün ki ne mal fayda verir, ne oğullar, ancak Allah'a selîm bir kalp ile varan başka!'

90-102. Hem muttakîler için cennet yaklaştırılmış, azgınlar için de cehennem hortlatılmıştır ve bunlara 'Hani nerede o Allah'ın gayridan taptıklarınız? Nasıl, size yardım ediyorlar veya kendilerini kurtarıyorlar mı?' denilmekte ve arkasından hep onlar o cehenne-min içine fırlatılmaktadır ve bütün oİblis orduları, onun içinde birbirleriyle çekişirlerken şöyle demektedirler: 'Tallâhi, biz doğrusu açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde imişiz; çünkü sizi rabb'ul-âlemin seviyesinde tutuyorduk ve bizi hep o mücrimler şaşırtmıştı. Bak, şimdi bizim için ne şefaatchiler var, ne de yakın bir sadık [dost]! Bari bizim için geriye bir dönmek olsa idi de mü'minlerden olsa idik!'

103-104. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabbin, O öyle azîz, öyle rahîm!

105-110. Nuh kavmi gönderilen rasûlleri tekzîb etti. O vakit ki kardeşleri Nuh' onlara şöyle demişti: 'Siz Allah'tan korkmaz mısınız? haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir rasûlüm, bir emî nim. Gelin Allah'tan korkun, bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim ancak rabb'ul-âlemîn'e aittir. Gelin Allah'tan korkun, bana itaat edin!'

111. 'Â!..' dediler; 'hiç biz sana inanır mıyız? Senin ardına hep o erazil [reziller] düşmüş?'

1) Lisan-ı Sıdk: a) 'Dünyada Kıyamet'e kadar eseri, izi bâki kalacak güzel bir nâm!' b) 'Zürriyetim içinde benim asıl dinimi yenileyecek, benim gibi sıdk ile Tevhîd'e davet edecek bir sâdık! Bu sâdık Hz. Muhammed'dir. (V/3631 ve bkz. Tevbe/113-114, an:4-5, Mümtetine/4-5)

2) Bkz. Saffat/83-87, an:1

3) Krş. Yusuf/73, an:1

4) "Şu okunan İbrahim kıssasında ibret ve öğüt alınacak, ders edinilecek büyük bir delil var!" (V/3631)

5) Bkz. Furkan/37, an:2

6) "Kardeşleri Nuh'u/onlarla aynı kavimden olan Nuh'u". (V/3633)

160-166. Lût kavmi gönderilen rasûlleri tekzib etti. O vakit ki kardeşleri Lût onlara demişti: 'Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir rasûlüm, emîn-im. Gelin Allah'tan korkun da bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ecir [ücret] de istemiyorum, benim ecrim ancak rabb'ul- âlemîn'e aittir! Âlemîn içinden erkeklere mi gidiyorsunuz, bırakıyorsunuz da sizin için yarattığı çiftleri? Doğrusu siz insanlıktan çıkmış bir kavimsiniz'.

167. 'And ederiz ki' dediler; vazgeçmezsen yâ Lût! Mutlak ve muhakkak çıkarılanlardan olacaksın!'

168-169. 'Ben' dedi; 'doğrusu sizin amelinize buğz edenlerdenim. Yârab! Beni ve ehlimi bunların amellerinin şûmundan halâs et!'

170-173. Biz de onu ve ehlini tamamen halâs ettik; ancak bir acûze [kocakarı] kaldı. Sonra geridekileri hep tedmîr [yerle bir] eyledik ve üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki ne fena idi o münzerîn yağmuru!

174-175. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabbın, O öyle azîz, öyle rahîm!

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ۝ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ۝ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ أَنَا نُؤْتِي الدُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ۝ وَنَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ۝ قَالُوا لَنْ نَتَّبِعَكَ يَا لُوطُ لَتَكُنَّ مِنَ الْخَارِجِينَ ۝ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ۝ رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ۝ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ۝ إِلَّا نَجَّوْا فِي الْغَابِرِينَ ۝ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ ۝ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ۝ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهْوَ الْغَيْرِ الرَّحِيمُ ۝ كَذَّبَتْ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ۝ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۝ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ آفُوا أَلَيْكَل وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝ وَزَيَّنَّا لِلْفِطْرَيْنِ السُّجُوتَ ۝ وَلَا تَجْنَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَ هُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

176-183. Ashab-ı Eyke' gönderilen rasûlleri tekzib etti. O vakit ki Şuayb onlara demişti: 'Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Haberiniz olsun, ben size gönderilmiş bir rasûlüm emîn-im. Gelin Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Buna karşı sizden bir ecir [ücret] istemiyorum, benim ecrim ancak rabb'ul- âlemîn'e aittir! Ölçeği tam ölçün de hak yiyenlerden olmayın ve doğru terazi ile tartın! Halkın eşyalarını değerinden düşürmeyin ve yeryüzünü ihtilâlcilikle fesada vermeyin...'

1) Krş. Furkan/37, an:2

2) "...bunların amellerinin yol açacağı kötülüklerden kurtar!"

3) Münzerîn yağmuru: Uyarıldıkları halde dinlemeyenlerin başına yağdırılan taş yağmuru. (V/3638)

4) "Şu okunan Lût kıssasında ibret ve öğüt alınacak, ders edinilecek büyük bir delil var".

5) Bkz. Hicr/78, an:4

137. ۞ اِنْ هٰذَا اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِينَ ۝ ۱۳۸. ۞ وَمَا خُنِيَ بِكَ ذٰلِكَ ۝
 ۱۳۹. ۞ فَكَذَّبُوهُ ۝ فَاَمْلَكْنَاهُمْ اَنْ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ ۝ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝
 ۱۴۰. ۞ وَاِنْ رَبِّكَ لَهٗوَ الْغَنِيُّ الرَّحِيْمُ ۝ ۱۴۱. ۞ كَذَبْتَ ثَمُوْدُ الْمُرْسَلِيْنَ ۝
 ۱۴۲. ۞ اِذْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوهُمْ صٰلِحُ اَلَا تَتَّقُوْنَ ۝ ۱۴۳. ۞ اِنِّ اَنْتُمْ رَسُوْلُ اٰمِيْنَ ۝
 ۱۴۴. ۞ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوْا ۝ ۱۴۵. ۞ وَمَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ
 ۱۴۶. ۞ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝ ۱۴۷. ۞ اَمْتَرُكُمْ فِيْ مَا هُمْ مُّتَاۡمِنُوْنَ ۝
 ۱۴۸. ۞ فِيْ جَنّٰتٍ وَعَيْوُنٍ ۝ ۱۴۹. ۞ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضْبٌ ۝
 ۱۵۰. ۞ وَنَخْلُوْنَ مِنْ اِلْجَالِ بُيُوْمًا فَارِهِيْنَ ۝ ۱۵۱. ۞ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوْا ۝
 ۱۵۲. ۞ وَلَا تَطِيعُوا اَمْرَ الْمُسْرِفِيْنَ ۝ ۱۵۳. ۞ اَلَّذِيْنَ يُفْسِدُوْنَ فِيْ الْاَرْضِ
 ۱۵۴. ۞ وَلَا يَصْلِحُوْنَ ۝ ۱۵۵. ۞ قَالُوْا اِنَّمَا اَنْتَ مِنَ الْمُحْجَرِيْنَ ۝ ۱۵۶. ۞ مَا اَنْتَ اِلَّا
 ۱۵۷. ۞ بَشَرٌ مِّثْلُنَا ۚ قَاتِ بِاَيِّ اَنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ۝ ۱۵۸. ۞ قَالَ هٰذِهِ نَاقَةٌ
 ۱۵۹. ۞ لَهَا شَرِبٌ وَلَكُمْ شَرِبٌ يَّوْمَ مَعْلُوْمٍ ۝ ۱۶۰. ۞ وَلَا تَمْسُوْهَا بِسُوْءٍ
 ۱۶۱. ۞ فَيَاْخُذْكُمْ عَذَابٌ يَّوْمٍ عَظِيْمٍ ۝ ۱۶۲. ۞ فَتَقَرُّوْهَا فَاصْبِرُوْا
 ۱۶۳. ۞ نَادِمِيْنَ ۝ ۱۶۴. ۞ فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ اِنْ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ ۝ وَمَا كَانَ
 ۱۶۵. ۞ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝ ۱۶۶. ۞ وَاِنْ رَبِّكَ لَهٗوَ الْغَنِيُّ الرَّحِيْمُ ۝

korkmaz mısınız? Haberiniz olsun ki ben size gönderilmiş bir rasûlüm, emînim. Gelin Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Buna karşı ben sizden bir ecir [ücret] istemiyorum, benim ecrim ancak rabb'ul-âlemîn'e aittir! Siz burada emn u eman ile bırakılacak mısınız; o cennetler, pınarlar, lâtif, tal'ı [tomurcuğu] sarkmış hurmalar, ekinler içinde; ki bir de dağlardan keyifli keyifli evler yontuyorsunuz?! Gelin Allah'tan korkun da bana itaat eyleyin! İtaat etmeyin o kimselere ki yeryüzünü fesada verirler de ıslah etmezler!

153-154. 'Sen' dediler; 'çok büyülenmişlerdensin. Sen bizim gibi bir beşerden başka nesin? Haydi bir ayet getir, eğer sadıklardan isen!'

155-156. 'Ha' dedi; 'işte bir nâka! Ona bir şirb hakkı, size de malûm bir günün şirb hakkı! Sakın ona bir kötülükle ilişmeyin ki o yüzden sizi büyük bir günün azabı yakalar!'

137-140. '.. Bu sırf eskilerin âdeti! Biz tâzib [azap] olunmayız' diye onu tekzîb ettiler de kendilerini helâk ediverdik! Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabb'in, O öyle azîz, öyle rahîm!

141-152. Semûd gönderilen rasûlleri tekzîb etti. O vakit ki kardeşleri Sâlih onlara demişti: 'Allah'tan

157-159. Derken onu vurdular, fakat nâdim [pişman] oldular; çünkü kendilerini azap yakalayır. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz rabb'in, O öyle azîz, öyle rahîm!

1) "Şu okunan Hûd kıssasında ibret ve öğüt alınacak, ders edinilecek büyük bir delil var".

2) Krş. Furkan/37, an:2

3) Bkz. Fâtiha/2, an:3

4) "Peygamber olduğuna alâmet olacak bir mu'cize". (V/3636)

5) Krş. A'raf/73, an:4

6) Şirb hakkı: -Fukuh'ta - içmek, hayvan ve tarla sulamak ve kullanmak için su almak hakkı demektir; sadece içmek için olana 'şefe hakkı' (dudak hakkı) denilir. (V/3637)

7) Krş. Şuarâ/103, 121, 139, 174

207. ... o yaşatıldıkları zevkin kendilerine hiç faydası olmayacaktır!

208-209. Mâmafih biz hangi memleketi helâk ettikse, her halde onu inzar edenler olmuştur; ihtar edilmiştir ve biz zulmetmiş değilizdir!

210-212. Ve bunu şeytanlar indirmedir; bu onlara hem yaraşmaz, hem güçleri yetmez. Onlar [vahyi] işitmekten suret-i katiyyede azledilmişlerdir.

213-220. Binaenaleyh sakın Allah ile beraber diğer bir ilâha çağırma ki o tâzib [azap] edileceklerden olmayasın! Hem en yakın hısımlarını inzar' et ve sana ittiba eden mü'minlere kanadını indir [kucak aç]! Bunun üzerine sana isyan ederlerse 'Ben sizin amellerinizden beriyim [mesûliyet kabul etmem]' de ve o azîz-rahîm'e mütevekkil ol! O ki görüyor kıyam ettiğin vakit seni ve secdekârlar içinde dolaşmanı; çünkü O öyle semî, öyle alîm'dir!

221-223. Haber vereyim mi size, şeytanlar kimin üzerine inerler? Vebâl yüklenici her bir sahtekâr üzerine inerler! Onlar kulak verirler ve ekseri yalan söylerler.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمْتَعُونَ ۚ وَمَا أَهْلَكَ مِنْ قُوَّةٍ إِلَّا هَلَا
مُنْذِرُونَ ۚ ذِكْرَىٰ وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ۚ وَمَا نَزَّلْنَا بِهِ
الشَّيَاطِينَ ۚ وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۚ إِنَّهُمْ
عَنِ السَّمْعِ لَمَعَرُونَ ۚ فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ
الْعَذَابِينَ ۚ وَانذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۚ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ
لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ
ۚ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْغَنِيِّ الرَّحِيمِ ۚ الَّذِي يَرِيكَ حَيْرَتَهُمْ ۚ
وَقَلْبَكَ فِي السَّاجِدِينَ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۚ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ
عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينَ ۚ نَزَّلَهُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ۚ يُفْقُونَ
السَّمْعَ وَكَثُرُوا كَذِبُونَ ۚ وَالشُّعْرَاءُ يُتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ۚ أَلَمْ تَرَ
أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ۚ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ۚ
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانصَرُوا
مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسِعِلْ الَّذِينَ ظَلَمُوا إِلَىٰ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ۚ

سُوْرَةُ الشَّوْرَا

224-227. Şâirler, bunların arkasına da çapkınlar, sapkınlar düşer! Görmez misin bunlar her vâdide hayran olurlar? Hem de onlar yapmayacakları şeyleri söylerler! Ancak iman edip iyi ameller işleyenler ve Allah'ı çok zikredenler ve kendilerine zulmedildikten sonra öçlerini alanlar müstesna! Yarın bilecek o zulmedenler, hangi ınkılâba munkalib olacaklar [yuvarlanacaklar]!?

1) Bkz. Bakara/6, an:1

2) 'Kanat indirmek' tevazu ile merhamet ve şefkat mânâsına istiareddir. (V/3647)

3) "Hak ve hakikat peşinde değil, sadece heva ve hevesleri peşinde giden, hep zevk ve eğlence arayan şaşkınlık ve azgınlık onların ardına düşerler". (V/3649)

4) Şâirler eğri-doğru, iyi ve kötü her konuya dalar, her vâdide otlar ve ifadede ne denli hayret ve şiddetli arzulara dalarsa o kadar etkili olacağından, her telden çılmak için iyi ve kötü her vâdide mest olmuşcasına dolaşırlar. (V/3649-3650)

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِلَّةَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٨٩﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٩٠﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ إِنْ الْكَاذِبِينَ ﴿١٩١﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٩٢﴾ قَالَ رَبِّيَ عَلِيمٌ بِمَا تَقْسِمُونَ ﴿١٩٣﴾ فَخَذَّاهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ الظَّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٩٤﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿١٩٥﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩٦﴾ وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٧﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٨﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٩﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ ﴿٢٠٠﴾ وَإِنَّهُ لَوَدِّي الْأَوَّلِينَ ﴿٢٠١﴾ أَوْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَكُونَ عَلَيْهِمْ سُرَاتُ بَنِي إِسْرَآئِيلَ ﴿٢٠٢﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿٢٠٣﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٠٤﴾ كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٥﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠٦﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٧﴾ فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٨﴾ أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٩﴾ أَوَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢١٠﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢١١﴾

184. '... O sizi ve sizden evvelki cibilleti [ümmetleri] yaratan Hâlık'tan korkun!'

185-187. 'Sen' dediler; 'muhakkak sihirli- lersin. Sen bizim gibi bir beşerden başka nesin? Doğrusu biz seni her halde yalancılardan sanıyoruz. Üzerimize semadan bir kıt'ayı düşürüver, haydi sâdıklardan isen!'

188. 'Rabbim â'lemidir [daha iyi bilir]' dedi; 'yaptıklarınıza!'

189. Hasılı onu tekzib ettiler, kendilerini de o zulle [gölgelik] gününün azabı alıverdi ki o cidden büyük bir günün azabı idi.

190-191. Şüphesiz bunda mutlak bir ayet var; öyle iken ekserisi mü'min olmadı ve şüphesiz ki rabb'in, O öyle azîz, öyle rahîm!

192-195. Ve hakikat bu (Kur'an), rabb'ul-âlemîn'in' şüphesiz bir tenzîlidir; onu Ruh'ül-Emîn [Cebrail] indirdi senin kalbin üzerine -ki o münzîrlerden [uyarıcılardan] olası- açık parlak bir arabî lisan ile!

196-197. Hem o şüphesiz evvelki- lerin kitaplarında da var; onu Benî İsrâil ulemasının bilmesi de onlara bir ayet (bir delil) değil mi?

198-200. Eğer onu Arapça bilme- yenlerin birine indirseydik de o kendilerine kıraat etseydi [oku- saydı], yine iman etmeyeceklerdi. Biz onu mücrimlerin kalplerine öyle sokmuşuzdur.

201-203. İman etmezler ona, tâ o elîm [gayet acı] azabı görecekləri deme kadar ki geliversin de kendilerine ansızın, hiç farkında değillerken, desinler ki 'Acaba bize bir müsaade edilir mi?'

204. Ya şimdi azabımızı iviyorlar mı [hemen istiyorlar mı]?

205-206. Gördün â, artık onlara senelerce zevk ettirsek, sonra kendilerine edilen vaîd [tehdid] gelip çatarsa...

1) Bkz. Şuarâ/103,121,139,158,174

2) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

3) Birden indirmeye *İnzâl*, parça parça birçok defalarda indirmeye *Tenzîl* denilir. (V/3561)

4) Bkz. Yusuf/1-2, an: 4

14. Ve nefisleri yakîn' hasıl ettiği halde mücerred [sırf] zulm u kibirden onlara cehudluk [onları inkâr] ettiler; fakat bak o müfsidlerin akibeti nasıl oldu?

15. Şânım hakkı için, Dâvud'a ve Süleyman'a bir ilim verdik, ikisi de 'Hamd o Allah'a ki' dediler; 'bizi mü'min kullarından bir çoğunun üzerine tafdîl buyurdu!'

16. Ve Süleyman Dâvud'a vâris olup 'Ey nâs [insanlar]!' dedi; 'bize mantık'ut-tayr (kuş dili)' tâlim buyuruldu [öğretildi], hem bize her şeyden verildi. Şüphesiz ki bu her halde o fazl-ı mübîn [o açık lütûf ve ihsân]!

17-18. Hem Süleyman'a cinn u ins ve tuyur [kuşlar]dan orduları toplandı, hep bunlar zabt u idare olunuyorlardı. Hatta *Karınca Deresi* üzerine vardıklarında bir karınca şöyle dedi: 'Ey karıncalar! Haydin meskenlerinize girin, Süleyman ve ordusu sizi farketmeyerek kırıp geçirmesin!'

19. O da bunun sözünden gülercesine tebessüm etti de 'Yârab!' dedi; 'beni nefsime zâbıt kıl ki bana ve valideynime [anama-babama] in'am [ihsân] buyurduğun nime-tine şükredeyim ve razı olacağın iyi bir amel yapayım ve beni rahmetinle salih kulların miyanına [arasına] idhal buyur!'

20-21. Bir de kuşları teftiş etti de 'Bana' dedi; 'ne oluyor, Hüd'üd'ü görmüyorum, yoksa kayıplara mı

وَيُحْمَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا
وَقَالَ آلُ هَيْدَرٍ لِلَّذِي فَضَّلْنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ
الطَّيْرِ وَآوَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ
﴿١٦﴾ وَخَشَرَ سُلَيْمَانُ جُنُودَهُ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادٍ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا
النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطُبُّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَبَسَّ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ
أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ آلِدَتِي وَأَنْ
أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي رَحْمَتَكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ
﴿١٩﴾ وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَىٰ الْهُدَىٰ هَذَا إِنْ كَانَ
مِنَ الْعَاقِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَا عَذْبَةَ فَاكِهَةٍ أَبَدًا وَلَا أَزْجَرَ وَلَا تَبْخَتَهُ
أُولَئِكَ يَتْلِي بَيْتًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿٢١﴾ فَكَتَبَ بِغَيْرِ رُبْعٍ فَقَالَ لَاحِطٌ
بِمَا لَمْ يَخْطُ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بَنَاءً يَاقِينُ ﴿٢٢﴾

karıştı? Elbette ona şiddetli bir azap ederim veya boynunu keserim, yahut da bana her halde [mazeretini beyan eden] açık, kuvvetli bir burhan [gerekçe] getirir!'

22. Derken bekledi, çok geçmeden geldi, 'Ben' dedi; 'senin ihata etmediğin birşey ihata eyledim' ve sana Sebe'den sağlam [önemli] bir haber getirdim...'

1) Bkz. Bakara/4, an: 9

2) "Hamd, yalnız o Allah'ındır ki fazlıyla bize mü'min kullarının bir çoğundan fazla fazilet verdi!" (V/3663)

3) Biz *Mantik'ut Tayr* ibaresine meşhur olduğu üzere yalnız 'Kuş dili' demeyi yeterli görmeyip, Kur'an'ın lafzını muhafaza ederek 'Kuş mantığı' demeyi tercih ediyoruz! (V/3666). Merhûm E. Hamdi Yazır'ın *Meâl Metninde*, *Tefsir* bölümünde yaptığı bu izahın aksine davranması calib-i dikkattir! [D.C]

4) Veya 'Uçar kuvvetleri'. (V/3669)

5) "Ben senin henüz varamadığın yere vardım, dolaştım, keşfiyatta bulundum. Sence tamam olmayan malumâtı etrafla kavradım!" (V/3670-3671)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
طَسَّ نَلِكْ أَيْآتُ الْقُرْآنِ وَكَتَابِ مِينٍ ۝ هَدَى وَبُشْرَى لِّلْمُؤْمِنِينَ
۝ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
يُوقِنُونَ ۝ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ رَبَّيَاهُمْ أَعْمَاهُمْ فَهُمْ
يَعْمَهُونَ ۝ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ
الْأَخْسَرُونَ ۝ وَأَلَيْكَ لَلْقَوْلُ الْقُرْآنِ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ۝ إِذْ
قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَائِبِكُمْ مِنْهَا يُخْبِرُ وَأَنْتُمْ بَشَائِرُ
قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۝ فَلَمَّا جَاءَ هَانُودَى أَنْبَأَ بِكَ مَنْ فِي
النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ يَا مُوسَى إِنَّهُ أَنَا
اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ وَالْقَوْلُ عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ
وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمُرْسَلُونَ
۝ إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنْ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝
وَادْخُلْ يَدِكَ فِي جَنبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ
إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ۝ فَلَمَّا
جَاءَهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ۝

27. Neml Sûresi *Karınca*

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 93 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. *Tâ, Sîn.* Bunlar sana Kur'an'ın ve mübîn [gayet açık] bir kitab'ın ayetleri; birer hidayet ve müjde olmak üzere o mü'minlere ki namazı dürüst kılarlar ve zekâtı verirler, ahiret'e de onlar yakîn edinirler; çünkü ahiret'e inanmayanların yaptıklarını kendilerine müzeyyen [süslü] göstermişizdir de onlar ilerisini görmezler, kalpleri körelmiştir!

Bunlar o kimselerdir ki kendilerine azabın kötüsü vardır ve bunlardan ki ahiret'te en çok hüsrana düşenlerdir!.

6. Ve emin ol ki sen bu Kur'an'a, ilmine nihayet olmayan bir Hakîm'in ledünnünden [tarafından] erdiriliyorsun!

7. Hani bir vakit Musa, ehline demişti: 'Ben cidden bir ateş hissettim, ondan size bir haber getireceğim, yahut bir yalın şûle alıp geleceğim, gerek ki bir ocak yakar ısınırırsınız!'

8-9. Derken vaktâ ki ona vardı, şöyle nidâ olundu: 'Haberin olsun, mübarek kılınmıştır bu ateşteki kimse ve bunun havalisindekiler ve sübhândır o âlemlerin rabbi Allah! Yâ Musa! Hakikat bu, benim o azîz-hakîm Allah!'

10-12. Ve 'Bırak asanı!' Derken onu çevik bir yılan gibi ihtizaz ediyor [depreniyor] görüyence dönüp kaçtı ve arkasına bakmadı. 'Yâ Musa! Korkma; zira benim [ben Allah]! Korkmaz yanımda, rasûl olanlar! Ancak zulmeden, sonra da kötülüğün arkasından güzelliğe tebdîl eyleyen [tevbekâr olan] başka; ona da ben gafûr-rahîm' im! Bir de elini koynuna sok; çıksın bembeyaz, hiçbir afetsiz, dokuz ayet içinde, Firavun' a ve kavmine; çünkü onlar fâsık bir kavim oldular!'

13. Bu suretle ayetlerimiz hakîkati gözlerine sokarak vardığı vakit onlara, 'Bu apaçık bir sihir!' Dediler.

1) Bkz. Bakara/4. an:9

2) Bkz. A'raf/133

36-37. Bunun üzerine gönderilen [heyet], Süleyman'a vardığı vakit 'Siz' dedi; 'mal ile bana imdad [yardım] mı ediyorsunuz? Bakın Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyi! Hayır! Siz hediyenize güveniyorsunuz. Dön onlara! Valla-hi karşı gelemeyecekleri ordularla varırım da oradan kendilerini zilletler içinde horhakir oldukları halde çıkarırım!'

38. 'Ey heyet!' dedi; 'kendileri teslim olarak bana gelmezden evvel, o kadının tahtını bana kim getirir?'

39. Cinden bir ifrit 'Ben' dedi: 'onu sana, sen makamından kalkmazdan evvel getiririm ve her halde ben buna karşı kuvvetli bir emînim!'

40. Nezdinde Kitab'dan bir ilim bulunan zat ise 'Ben' dedi; 'onu sana gözünü kırpmadan evvel getiririm!' Derken onu yanında duruyor görünce 'Bu rabbimin fazlından' dedi; 'beni imtihan için ki şükürümü edeceğim, yoksa küfran mı [nankörlük mü]? Her kim şükre-derse sırf kendi lehine eder, her kim de küfranda bulunursa şüphe yok ki rabbim ganî'dir, kerîm'dir!'

41. 'Ona' dedi; 'tahtını başkalaştırın, bakalım hakikati tanıyacak mı, yoksa tanımazlardan mı olacak?'

42. Binaenaleyh geldiğinde 'Böyle mi senin tahtın?' Denildi. 'Sanki o! Mâmafih bize ondan önce ilim verildi, müslüman olduk!' Dedi.

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانُ قَالَ اٰمُدُوْنِيْ بِمَالِ الْاٰتِنِیْ اِلٰهَ خَیْرًا اَتٰیكُمْ بَلْ
اَسْتَهْدِيْكُمْ فَرَحُوْنَ ۝۱۰ اَرْجِعْ اِلَیْهِمْ فَلَمَّا نَبَتْهُمْ بِجُنُودِ لَا
فِیْهَا لَهَا وَخَرَجَتْهُمْ مِنْهَا اَذَلَّةٌ وَهُمْ صَاغِرُوْنَ ۝۱۱ قَالَ یَا اٰتِیْهَا
اَلْمَلٰٓئِیْةُ اَتٰیكُمْ یَا بَنِیْ بَعْرِشَہَا قَبْلَ اَنْ یَّاْتُوْنِیْ مُسْلِمِیْنَ ۝۱۲ قَالَ
عَفْرِیْتُ مِنْ لِحْزِ اَنَا اَتٰیكَ بِہٖ قَبْلَ اَنْ تَقُوْمَ مِنْ مَّقَامِكَ وَاِنِیْ عَلَیْہِ
لَقَوٰی اٰمِیْنٌ ۝۱۳ قَالَ الَّذِیْ عِنْدَہٗ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ اِنَّا اَتٰیكَ بِہٖ قَبْلَ
اَنْ تَرٰہُ اِلَیْكَ طَرَفُكَ فَلَمَّا رَاہُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَہٗ قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ
رَبِّیْ لَیْسَ لَوْنِیْ اَشْكُرُ اَمَّا كُفْرُوْا مِنْ شُكْرٍ فَاِنَّمَا یَشْكُرُ لِنَفْسِہٖ
وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ رَبِّیْ عَنِّیْ كَرِیْمٌ ۝۱۴ قَالَ نَكْرُوْا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ
اَتَهْتَدٰی اَمْ تَكُوْنُ مِنَ الَّذِیْنَ لَا یَهْتَدُوْنَ ۝۱۵ فَلَمَّا جَاۤءَتْ قَبْلَ اَمْكَدَا
عَرْشُكَ قَالَتْ كَاَنَّهُ هُوَ وَاُوْتِیْنَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكَا مُسْلِمِیْنَ
۝۱۶ وَصَدَّ مَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُوْنِ اللّٰہِ اِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ
كَافِرِیْنَ ۝۱۷ قُلْ لَهَا اَدْخِلِ الصَّرْحَ فَلَمَّا رَاَتْہُ حَسِبَتْہُ لِحْثَہٗ
وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقِیْہَا قَالَتْ ہٰذَا صَرْحٌ مُّزْدَرٍ مِنْ قَوَارِیْرٍ قَالَتْ
رَبِّیْ اِنِّیْ ظَلَمْتُ نَفْسِیْ وَاَسْلَمْتُ مَعَ سُلَیْمٰنَ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ۝۱۸

43. Mukaddema [daha önce] Allah'tan başka taptığı şeyler, ona mâni olmuştu; çünkü kâfir bir kavimden idi.

44. 'Köşke gir!' denildi ona; derken onu görünce derin bir su sandı ve paçalarından çemrendi. Süleyman 'O' dedi; mücellâ [cılalanmış, parlak] bir köşk, sırçadan [camdan]!...

1) İfrit şer ve habâsette, deha ve şeytanlıkta ileri gitmiş, tuttuğunu deviren, kuvvetli, becerikli, ele avuca sığmaz bir kerata demektir. Aynı şekilde insan için de kullanıldığından ayette 'Cinden' olduğu açıklanmıştır. (V/3678-3679)

2) Bu zâtın kim olduğu hususunda çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre bu zât Hz. Süleyman'ın kendisidir ve bu söz ü ifrit'e söylemiştir. Çünkü nezdinde Kitab'dan bir ilim olmakla bilinen zât sadece Hz. Süleyman'dır. Diğer bir görüşe göre bu zât Hz. Süleyman'ın ashabından bir kimsedir ki veziri Âsaf b. Berhiya olduğu söylenir. (V/3679)

3) "Etekleri ıslanmasın diye toplandı, paçaları göründü". (V/3682)

اِنِّى وَجَدْتُ امْرَاَةً تَمْلِكُهُمْ وَاُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ
 عَظِيمٌ ۝ وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 وَزَيْنُ الْمُرُ الشَّيْطَانِ اِنَّمَا هُمْ فَصْدَةٌ مِنَ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ۝
 اَلَا يَسْجُدُوْا لِلّٰهِ الَّذِى يُخْرِجُ الْخَبَّ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ
 مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ ۝ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
 الْعَظِيْمِ ۝ قَالَ سَتَنْظُرُوْا اَصَدَقْتُ اَمْ كُنْتُ مِنَ الْكَٰذِبِيْنَ ۝ اِذْ هَبْ
 بِكَابِىْ هٰذَا قَالِقَةَ الْيَهْنَةِ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُوْنَ ۝
 قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلِكُ اِنِّىْ اِلٰىكَ كَاتِبٌ كَرِيْمٌ ۝ اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَاِنَّهُ
 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝ اَلَا تَعْلَمُوْا اَعْلٰى وَاتَوْفٰى
 مُسْلِمِيْنَ ۝ قَالَتْ يَا اَيُّهَا الْمَلِكُ اَفَتُوْنِىْ فِىْ اَمْرِىْ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً
 اَمْرًا حَتّٰى تَشْهَدُوْنَ ۝ قَالُوْا نَحْنُ اَوْلٰو قُوَّةٍ وَاُولُوْا اَبَاسٍ
 شَكِيْدٌ وَاَلَا اَمْرٌ اِلَيْكَ فَاَنْظُرْىْ مَاذَا نَأْمُرُ ۝ قَالَتْ
 اِنْ اَلْمَلُوْكَ اِذَا دَخَلُوْا قَرْيَةً اَفْسَدُوْهَا وَجَعَلُوْا اَعْرَءَ
 اَهْلِهَا اِذْلَةً ۝ وَكَذٰلِكَ يَفْعَلُوْنَ ۝ وَاِنِّىْ مُرْسِلَةٌ
 اِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَاَنْظُرُوْا بِرَجْعِ الْمُرْسَلُوْنَ ۝

23-26. '...Çünkü ben bir kadın buldum, onlara meliklik [idarecilik] ediyor, kendisine her şeyden verilmiş, azametli bir tahtı da var. Onu ve kavmini buldum ki Allah'a değil, güneşe secde ediyorlar. Şeytan onlara amellerini yaldızlamış, bu suretle kendilerini yoldan sapıtmış da doğru gidemiyorlar; Allah'a secde etmemeleri için... O Allah'a ki göklerde ve yer'de gizliyi çıkarır ve neyi saklıyorlar, neyi açıklıyorlarsa bilir. Allah! Başka ilâh yok,

ancak O! O azîm [yüce] arş'ın sahibi O!'

27-28. 'Bakalım' dedi; 'sâdık mısın, yoksa yalancılardan mı oldun? Şu mektubumu götür, bırak onlara, sonra dön kendilerinden de bak ne neticeye varacaklar?'

29-31. Kadın 'Ey a'yan!' dedi; 'bana bir mektup bırakıldı, bana çok mühim ve şâyan-ı tekrim [saygıdeğer]! Süleyman'dan ve o Rahmân-Rahîm Allah'ın ismiyle! Şöyle ki; 'Bana karşı başkaldırmayın ve müslüman olarak gelin bana!'

32. 'Ey a'yan!' dedi; 'bana emrimde' bir fetva verin, sizin huzurunuz olmadan [sizden habersiz] ben hiçbir emri kestirmiş değilim'.

33. Dediler: 'Biz bir kuvvet sahibi-yiz ve şiddetli harb ehliyiz; mâma-fih emir sana aittir. Bak ne ferman buyurursun!'

34-35. 'Doğrusu' dedi; 'mülûk [krallar] bir memlekete girdiler mi onu perişan ederler ve ahalisinin azîz olanlarını zelîl kılarlar; evet böyle yaparlar. Ben ise onlara hediye ile bir heyet göndereceğim de bakacağım, sefirler [elçiler] ne ile dönecekler?'

1) 'Ey a'yan-ı millet a'yan-ı memleket!'Burada a'yan (mele) kelimesiyle halkın temsilcileri, bir danışma kurulu söz konusu edilmiş olmaktadır ki merhûm E. Hamdi Yazır, mektup meselesinin bir meclise arz edildiğini ve -32. ayetin tefsiri münasebetiyle- o toplumda emir-komutaya müdahale derecesine ulaşmamış zâhiri bir meşrutiyet teâmülü/geleneği bulunduğunu ifade etmektedir. (V/3672-3676 ve krş. A'raf/109-110, an:1)

2) 'Bu isimde' veya 'vereceğim emir hakkında'. (V/3675)

56. Buna kavminin cevabı sade şu olmuştu: 'Çıkarın şu Lût ailesini memleketinizden; çünkü onlar çok temizlik taslar kimseler!' demişlerdi.

57-58. Bunun üzerine onu ve ehlini necâta çıkardık [kurtardık] ancak karısını kalanlardan takdir etmiş-tik ve onların üzerlerine öyle bir yağmur yağdırmıştık ki ne kötüdür o münzerîn yağmuru!

59. De ki: 'Hamd Allah'a! Bir de selâm ıstıfa' buyurduğu kullarına! Allah mı hayırlı, yoksa müşriklerin şirk koştukları mı?

60. Yoksa gökleri ve yeri yaratıp, sizin için semadan bir su indiren mi? Bir su ki indirip de onunla gözler-gönüller açan hadîkalar [bostanlar] bitirmekteyiz, siz onların bir ağacını bitiremezsiniz. Bir tanrı mı var Allah'la beraber? Hayır! Onlar sapkınlık ediyorlar.

61. Yoksa arz'ı bir karargâh kılıp aralarında ırmaklar akıtan ve onun için oturaklı dağlar yapıp iki deniz arasına bir hâciz [mânia koyan mı? Bir tanrı mı var Allah'la beraber? Hayır! Ekserisi ilim ehli değiller.

62. Yoksa sıkılan kendine duâ ettiği zaman ona icabet edip fenalığı açan ve sizi arz'ın halifeleri kılan mı? Bir tanrı mı var Allah'la beraber? Siz pek az düşünüyorsunuz.

فَإِذَا كَانَ جَوَابُ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ
مِّن قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَنجَيْنَاهُ
وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا هَا مِنْ الْغَائِبِينَ ﴿٥٧﴾ وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٥٨﴾ قُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اللَّهُ خَيْرُ مِمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ آمَنَ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنزَلَ
لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ
مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنبِتُوا شَجَرَهَا إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ مُمْ
قَوْمٌ يَعِدُونَ ﴿٦٠﴾ آمَنَ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ
خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِي وَجَعَلَ بَيْنَ الْخُرُوبِ
حَاجِزًا إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ آمَنَ
يُجِبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾ آمَنَ
يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ
يَدَيْ رَحْمَتِهِ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾

63. Yoksa o kara ve deniz karanlıklarında size yol gösteren ve rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci gönderen mi? Bir tanrı mı var Allah'la beraber? Yüksek, çok yüksek Allah onların şirk koştuklarından!

1) Münzerîn yağmuru: İnzâr edildikleri halde dinlemeyenlerin başına yağdırılan taş yağmuru (Bkz. Şuarâ/173)

2) İstıfa kelimesi için bkz. Âlu İmran/33-34, an: 2

3) 'Yoksa o gökleri ve yeri yaratan ve şöyle şöyle yapan mı hayırlı, onların şirk koştukları mı?' Meal bu anlama göre yazılmak istenilmiştir. Gerçi bu meâlde atf-ı cümle mânâsı zâhir görünmezse de yine o mânâ anlaşılabilir: "Yoksa/yani Allah'ın kudret ve vahdaniyetiyle hayırlı oluşunu anlatan o kıssalar gibi nakli delillerin olmadığı farzedilse bile, aklen mâlum ve sabit değil midir ki O gökleri ve yeri yaratan..." (V/3689- 3690) Bu cümlemin vurgusu 64. ayete kadar izlenmelidir! [D.C]

4) "Allah'tan başka tapılacak, O'na şerik tutulacak bir tanrı daha bulunmasına imkân ve ihtimal mi var?" (V/3693)

5) Arz'ın halifeleri: a) 'Arz'da geçmişlerin yerlerine kalanlar', b) 'Arz'ın hükümdarları'. İkinci mânâ daha zâhirdir. Üstelik bu ayet bir müjde ifade ettiğine nazaran sigayı muhafaza ederek ibareyi şöyle tercüme etmek daha muvafıktır: 've siz arz'n halifeleri yapacak olan mı?' (V/3694-3695)

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُ مُصَاحِمًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ
فَإِذَا مِمُّهُ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَأْقُومِرُوسْتَبِخُولُونَ
بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
رُحِمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا أَخِذْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالُوا طَائِفُكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ
تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾
قَالُوا اتَّقُوا اللَّهَ يَا اللَّهِ لَنُبَيِّنَنَّهٗ وَأَمْلَهُ ثُمَّ كَفَرُوا
لَوْلِيَّهٖ مَا شَاءَ هَذَا مَا مَلَكَ أَمْرُهُ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾
وَمَكْرُؤُهُمْ مَكْرًا وَمَكْرَانَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْرِمِينَ كَادَتْ نَارُهُمْ
وَقَوْمُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا بَيَّوْهُمْ وَأَخَذُوا بِآخِلِهِمْ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا
وَكَاوَأْتَفَقُوا ﴿٥٣﴾ وَلَوْطَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّا أَنْتُونِ
الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾ أَعْيَنْكُمْ لَتَأْتُنَا نَارُ الْإِجَالِ
شَعْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

... Kadın 'Yârab!' dedi; 'hakîkaten ben evvel[ce] nefsim'e zulmetmişim, şimdi Süleyman'ın maiyetinde teslim oldum Allah'a, o rabb'ul-âlemin'el!"

45. Celâlim hakkı için, 'Allah'a ibadet edin!' diye Semûd'a da kardeşleri Salih'i göndermiştik; derken bunlar iki fırka oldular, çekişiyorlardı.

46. 'Ey benim kavmim!' dedi; 'niçin haseneden önce seyyieyi iviyorsunuz?' Ne olur Allah'a istişgar

etseniz, belki rahmetine nâil olursunuz!

47. 'Biz, sen ve maiyetindekiler ile teşeu'm' ettik [sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık]!' dediler. 'Sizin dedi: 'Şeâmetinizin' sebebi Allah'a malûm! Doğrusu siz öyle bir kavimsiniz ki imtihan olunuyorsunuz'.

48. Şehirde dokuz çete' vardı, hep arz'da fesad yaparlar, salâha yaramazladı.

49-50. Allah'a yeminleşerek kavlettiler: "Andolsun, ona ve ehline bir gece baskını yapalım, sonra da velisine yemin edelim, 'Biz onun helâkine şâhid olmadık!' diyelim! Şüphesiz sözümüz sözdür, sâdıkızdır!" dediler. Böyle bir mekir ^{→ hile} kurdular, halbuki haberleri yok biz de bir mekir' kurmuştuk.

51.53. Şimdi bak mekirlerinin akibeti nasıl oldu? Kendileri[ni] ve kavimlerini toptan tedmîr [yerle bir] ediverdik! Daha [işte] evleri... çökmüş zulümleri yüzünden, bomboş! Şüphe yok bunda, ilim şânından olan bir kavim için ibret alacak bir ayet var! Halbuki iman edip korunur olanları necâta çıkardık [kurtardık].

54-55. Lût'a da risalet verdik, o vakit ki kavmine demişti: 'Siz gözünüz göre göre o fuhşu yapacaksınız ha? Sahi siz, kadınları bırakıp şehvet için mutlak erkeklere mi gideceksiniz? Doğrusu siz ne yaptığınızı bilmez bir kavimsiniz!'

günahının bağışlanmasını dileme

1) Bkz. Bakara/2,an:3

2) 'Niçin iyilikten (rahmetten) önce hemen aceleyle kötülük (azap) istiyorsunuz'.

3) Bkz. A'raf/131-132,an:1-2

4) Tis 'atü Raht' zâhiren 'dokuz çete' demek ise de müfessirlerin çoğu bunu 'dokuz kişilik çete' diye yorumlamışlardır. (V/3685)

5) Bkz. Âlu İmran/54,an:2-3; A'raf/99,an:2

77. ... ve hakikat o doğruyu gösterir kat'î bir hidayet [rehberi] ve mü'minler için mahz-ı rahmettir!

78. Elbette rabb'in hükmüyle beynlerinde [aralarında] kazasını infaz buyuracaktır ve azîz'dir O, alîm'dir!

79. O halde Allah'a itimad et! Sen şüphesiz açık bir hak üzerindesin.

80. Şüphesiz sen ölümlere işittiremezsin; arkalarına dönmüş kaçarlarken sağirlara da daveti işittiremezsin!

81. Sen o körleri dalâletlerinden hidayete erdirecek de değilsin! Sen ancak ayetlerimize iman edeceklerle işittirirsin de onlar müslüman olur, selâmet bulurlar!

82. Söylenen başlarına geleceği vakit de onlar için arz'dan bir dâbbe çıkarırız, nâsın [insanların] ayetlerimize yakın ile inanmaz idiklerini kendilerine söyler!

83. Ve her ümmetten ayetlerimizi tekzib eden kimselerden bir fevc [bölük] yaparak mahşere sevke-değimiz gün, artık onlar hep inzibat altında tevkîf olunurlar.

84-85. Nihayet geldikleri vakit 'Siz benim ayetlerimi ilmen kavramadığınız halde tekzib mi ettiniz, yoksa ne yapıyordunuz?' buyurur ve haksızlık ettikleri cihetle aleyhlerinde söz hak olur (söylenen başlarına gelir) de artık nutkları tutulur.

86. Görmediler mi biz içinde sükûn bulsunlar diye geceyi yaptık, göz açmak üzere de gündüzü? Elbette bunda iman edecek bir kavim için şüphesiz ayetler var!

وَأَنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۖ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۖ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ۖ إِنَّكَ
لَاسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ۖ
وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ ۖ لَسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا
فَهُمْ مُسْمِعُونَ ۖ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ
الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ۖ وَيَوْمَ
نَخْشَرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّنْ كَذِبٍ ۖ بَايَاتُ أَفْهَةٍ
يُورَعُونَ ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُا قَالُوا كَذَبْتُمْ بِآيَاتِنَا وَلَمْ تَحْطُوا بِهَا
عِلْمًا ۖ مَا دَأْبُكُمْ تَعْمَلُونَ ۖ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا
فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ ۖ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلِيلًا لِّلْكَافِرِينَ ۖ فِيهِ
وَالنَّهَارِ مُبْصِرًا ۖ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُونَ
ۖ وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَقَرَّبَ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ۖ وَكُلُّ أَتَوَةٍ دَاخِرِينَ ۖ وَرَبَّى
الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ كَالَّذِي تَرْفَعُ الْخَبَابَ ۖ صُنْعَ اللَّهِ
الَّذِي أَتَقَنَ ۖ كُلُّ شَيْءٍ أَنَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا تَفْعَلُونَ ۖ

87. Hele sûr üfürüleceği, üfürülüp de bütün göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, Allah'ın dilediği müstesna olmak üzere hepsi feza' ile [şiddetli bir korku ile sarsılıp] ürperdiği ve herbiri ona hor-hakir geldikleri gün ne müthiştir?

88. Bir de o dağları görür câmid [yerlerinde sabit] sanırsın, halbuki onlar bulut geçer gibi geçer. Herşeyi itkan eden Allah'ın sun'u! O şüphesiz habir'dir ne yapıyorsanız!

1) 'Aralarında'; yani ehl-i kitab'ın/yahudilerin ve hristiyanların arasında. 'Hükmüyle'; yani Kur'an'la... (V/3700)

2) *Meuta* (Ölümler): Burada kastedilen hakkı duymayan kâfirlerdir. Hakkın ayetlerinden hiç etkilenmedikleri için duygusuzlukta ölümlere benzetilmişlerdir. Nitekim derece derece sağirlar ve körler de öyledir. (V/3701)

3) Bazıları bunu bir temsile hamletmişler, ölümlerin kabirlerden mahşere çağırılışları halini bir orduyu harekete getirmek için boru çalınması haline benzetmek (teşbih) suretiyle *istiâre-i temsiliyye* yapıldığına zâhîb olmuşlardır. Çoğu müfessire göreysen *Sûr*, 'büyük boru' gibi bir şeydir ki üç defa üflenecektir. (V/3707-3708)

4) "Herşeyi ilim ve hikmetiyle yerli yerinde sağlam ve muntazam yapan Allah'ın işi!" (V/3710)

أَمَّنْ يَسِيرُوا الْخَلْقُ ثُمَّ يَعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
 ءَالَهُ مَعَ اللَّهِ قُلْ مَا تَوْابَرُّ مَا نَكْمُ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾
 قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
 أَتَمَّنْ يَبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلْ أَدَارِكُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ
 مِنْهَا بَلْ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذَا كُنَّا تُرَابًا
 وَآبَاءُنَا إِنَّا أَخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وَعَدْنَا مَا كُنَّا نَبْتَلِهَا
 مِنْ قَبْلُ إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ
 فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا
 تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ
 إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ
 الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
 وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ
 صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ
 وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ لَيَقْصُرُ
 عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

64. Yoksa halkı [mahlukâtı, kâinatı] ibtida [ilkin] yaratıp duran, sonra onu iâde edecek olan ve size gökten ve yerden rızık veren mi? Bir tanrı mı var Allah'la beraber? De ki: 'Haydin getirin burhanınızı [delilinizi] sâdıksanız!'

65-66. De ki: 'Göklerde ve yer'de Allah'tan başka kimse gaybı bilmez!' Onlar da ne zaman ba'solunacaklarını [diriltileceklerini] bilmezler.

Fakat ahiret hakkında ilimleri tevalî etmekte... Fakat onlar ondan bir şek içindedirler, daha doğrusu onlar ondan kördürler.

67-68. Ve o küfredenler şöyle dediler: 'Bir toprak olduğumuz vakit mi biz ve atalarımız, hakikaten bizler mutlak çıkarılacak mıyız? Yemin ederiz ki bu bize de va'dolundu, bundan evvel atalarımıza da... Bu, eskilerin esâtirinden başka birşey değil!'

69-70. De ki: 'Hele arz'da bir gezinin de bakın mücrimlerin akibeti nasıl olmuş!?' ve onlara karşı mahzun olma, yaptıkları mekirlerden [hilekârlıklardan] bir darlığa da düşme!

71. Bir de 'Ne zaman bu va'd, gerçek iseniz?' Diyorlar.

72. De ki: 'Belki o ivdiğinizin [aceleyle istediğinizin] bir kısmı' ensenize binmiş bulunuyor!'

73-75. Ve her halde rabbın insanlara karşı mutlak bir fazl [lütûfl sahibidir ve lâkin onların ekserisi şükretmezler. Halbuki sineleri ne gizliyor ve ne ilân ediyorlar rabbın her halde hepsini biliyor; ve yerde, gökte hiçbir gâib yoktur ki açık bir kitab'da' olmasın!

76. Haberinizi olsun ki bu Kur'an, Beni İsrail'e ihtilâf edip durdukları şeylerin ekserisini anlatır...

1) Veya "Fakat ilimleri ahiret'te arkalarından ard arda yetişmektedir". Bizce şu mânâ daha doğrudur: "Dirilmenin hangi saatte olacağını bilemezlerse de esas itibarıyla ahiret'in olacağına dair kendilerine peygamberler vasıtasıyla ve vakıaların cereyanıyla ard ardına malûmât verilmekte, eshâb-ı ilimleri tekâmül etmektedir". (V/3696/3697)

2) Bkz. En'âm/25, an:3

3) Bir kısmı *Bedir*'de başlarına geldi, geri kalanı, *ölümünden sonra* başlarına gelecek! (V/3699)

4) 'Levh-i Mahfuz'da' veya 'Allah'ın ilminde'. (V/3699)

6. ... ve arz'da onlara kuvvet ve müknet [iktidar] verelim de Fira-vun'a ve Hamân'a ve ordularına onlardan korktukları şeyi göstere-lim!

7. O esnada Musa'nın anasına şu vahyi verdik: 'Onu emzir, derken aleyhinde bir korku hissettin mi o vakit onu deryaya [Nil'e] bırakı-ver! Hem korkma ve mahzun olma, biz muhakkak onu sana iade edeceğiz ve kendisini mürse-linden [peygamberlerden] yapa-cağız!'

8. Bunun üzerine Âl-i Firavun' onu lekî't olarak [terkedilmiş bir halde/sahipsiz bularak] aldı, çünkü ileride kendilerine bir düşman, bir gam [keder] olacaktı. Doğrusu Firavun da, Hamân da, askerleri de hep cânilerdiler!

9. Firavun'un hatunu ise 'Bir göz bebeği bana ve sana! Bunu öldürmeyin; belki bize yarar, yahut evlat ediniriz!' dedi ve onlar farkında değillerdi.

10. Musa'nın anasının gönlü ise bomboş sabahı etti. Az daha onu açıverecekti, kalbine râbıta vermeseydik eğer, imanlılardan olsun diye!

11. Onun hemşiresine [kızkar-deşine] 'İzini takip et de [ne olduğundan bir haber al]' demişti. O da uzaktan gözett. Onlar [ise] farkında değillerdi.

وَنُمَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيْ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمَا مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنِ اضْلَعِيْ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيْهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾ فَالْقَطْعَةُ الْفِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي لِي وَلَكَّ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَن يَنفَعَنَا أَوْ يَخْزَيْهِ وَوَلَدَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ قُودًا لِّأُمِّ مُوسَىٰ فَأَرِغْنَا أَن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمَا لَيَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَوْتِ مَيِّتِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتِ لِيَخْتَبِهِنَّ قُبُورُهُنَّ بِهِنَّ عَنْ جَنْبِ وَهْمٍ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾ فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلَنَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

12. Önceden ona emzikçileri haram etmiştik; bu vesile ile vardı da 'Sizin hesabınıza bunun bakımını deruhte edecek [üzerine alacak], hem ona hayırhahâne [samimiyet ve şefkat ile] bakacak bir ehl-i beyt [âile] buluvereyim mi size?' Dedi.

13. Bu suretle onu anasına iade eyledik ki gözü aydın olsun da hüzünlenmesin ve bilsin ki Allah'ın va'di muhakkak haktır! velâkin çokları bilmezler!

1) Bkz. Bakara/49, an:1 ve krş. A'raf/109-110, an:1

2) Lekî't kelimesinin câmi avlusuna bırakılan çocuklar için kullanılan bir tâbir olduğu nazarı dikkate alınırsa, merhûm E. Hamdi Yazır'ın vurgulamaya çalıştığı husus daha iyi anlaşılacaktır kanaatindeyiz. Krş. Yusuf/10. [D.C]

3) "Aklı sıfıra inmiş bir halde..." (V/3720)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُوَ مِنْ فَرَجٍ يَوْمَئِذٍ أَمِينٌ ﴿٩١﴾
وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُنْتُمْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ يُخْرَجُونَ إِلَّا
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٢﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ أَنْ يَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدِ لِلَّهِ
حَرَمُهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأَمْرُهُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٣﴾ وَأَنْ
أَتْلُو الْقُرْآنَ فَرِحْنَا بِمَنْ هَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٩٤﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ
آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٥﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
طَسَمَ ﴿٩٦﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٩٧﴾ تَنَزَّلُوا عَلَيْكَ مِنَ السَّمَاءِ وَفُورُونَ
بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٨﴾ إِنْ فُورُونَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا آهْلَهَا
شِيعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَدْعُوا أَبْنَاءَهُمْ وَلَسِيحِي نِسَاءَهُمْ
أَنَّهُ كَانَ مِنْ الْفٰسِدِينَ ﴿٩٩﴾ وَزُرِّيْدَانِ مِمَّنْ عَلَى الَّذِينَ أَنْزَلْنَاهُ الْكِتَابَ
فِي الْأَرْضِ وَنَجَّيْنَاهُمْ أُمَّةً وَنَجَّيْنَاهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿١٠٠﴾

89-90. Her kim hasene [bir iyilik/güzellik] ile gelirse, o vakit ona ondan daha hayırlısı var ve onlar o günkü feza'dan [şiddetli korkudan] emin kalırlar; her kim de fenalıkla gelirse, artık yüzleri ateşte sürtülür; başka değil, sırf yaptığınız amellerin cezası [olarak]!

91-93. Ben sade emrolundum ki şu beldenin şânına hürmet veren, herşey de kendisinin olan rabbine ibadet edeyim! Hem emrolundum ki hâlis müslimînden [müslümanlardan] olayım ve Kur'an

okuyayım! Bunun üzerine her kim hidayeti kabul ederse sırf kendi lehine eder, kim de sapagıderse de ki: 'Ben sade tehlikeyi haber verenlerdenim!' ve de ki: 'Hamdolsun Allah'a! O size ayetlerini gösterecek de onları tanıyacaksınız!' Ve rabbın ne yapacağınızdan gafil değil!

Anlatma / 12 Sûre

28. Kasas Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

88 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. *Tâ, Sin, Mim*. Bunlar sana ayetleri o mübîn kitab'ın!

3-4. Sana Musa ve Firavun kıssasından hakkıyla biraz okuyacağız' iman edecek bir kavim için; çünkü Firavun o yerde başkaldırmış ve ahalisini fırka fırka edip arkasına takmıştı. Onlardan bir taifeyi ezmek istiyor, oğullarını boğazlatıyor ve kadınlarını hayata atıyordu.' O cidden müfsidlerden idi. — *Bazı fesat top*

5. Biz de istiyorduk ki o yer'de ezilmekte olanlara lütfedelim, onları öncül imamlar yapalım, hem onları vârisler kılalım...

1) İfadesi güzel parlak kitab'ın' veya 'açık beyan edici kitab'ın' ki kastolunan Kur'an'dır. (V/3718)

2) *Tilâvet* takip etmek, arkasına düşmektir; bilhassa Allah Teâlâ'nın indirdiği kitapları okumak (kıraat) veya içindeki emirleri ve yasaklamaları, teşvikleri ve uyarıları itiyad ile takip etmektir. (V/3718 - Rağib el-İsfahani'den-)

3) Bkz. Bakara/49, an: 3

22-23. Vaktâ ki Medyen cihetine yöneldi, 'Ola ki rabbim beni düz yola çıkar!' dedi ve vaktâ ki Medyen suyuna vardı, üzerinde bir küme insan buldu, suluyorlar; ötelerinde de iki dişi ehli [iki kadın] buldu, sakınıp duruyorlar. 'Derdiniz nedir?' dedi. 'Biz, çobanlar çekip gitmeyince sulaamayız ve bizim babamız büyük bir pirdir' dediler.

24. Bunun üzerine ikisine sulayı verdi, sonra gölgeye çekildi de 'Yâ rabbî!' dedi; 'ben cidden bana indirdiğin hayırdan dolayı bir fakirim!'

25. Derken o ikinin birisi bir edeb u haya üzere yürüyerek ona geldi, 'Babam seni davet ediyor, bize su çekiverdiğin ecrini [bize su çekivermenin karşılığını] sana ödemek için' dedi. Bunun üzerine varıp ona kıssayı anlattınca, 'Korkma' dedi; 'kurtuldun o kavimden, o zâlimlerden'

26. O ikinin biri 'Babacığım!' dedi; 'onu ecîr [ücretle çoban olarak] tut, çünkü tuttuğun ecîrlerin [ücretlilerin] en hayırlısı o kavî [güçlü], emin adam!'

وَمَا تَوْجَهَ لِقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ
 ﴿٢٢﴾ وَمَا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ
 وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا
 لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾
 فَسَقِيَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لَأَنْزِلُكَ لِي
 مِنْ خَيْرٍ فَقَبِّرْ ﴿٢٤﴾ فَجَاءَهُ أَتَاهُ اخِذِيهِمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ
 قَالَتَا إِنَّا بِيَدِكَ لَإِخْرَاجُكَ أَجْرًا مَسْقِيَتٍ لَنَا قَالَتَا
 جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتُ
 مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتَا اخِذِيهِمَا يَا ابْنَتَ اسْتَا جَرِي
 إِذْ خَيْرٍ مِنَ اسْتَا جَرَّتِ الْقَوِيُّ الْآمِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَتَا إِنَّا رِيدُ
 أَنَا نَحْنُكَ إِحْدَى ابْنَتَيْمَا تَيْنِ عَلَى أَن نَأْجُزَ لِي تَمَانِي
 حِجْجٍ فَإِنَّا نَمْسِكُ عَشْرًا فَنَزْنِيكَ وَمَا أُرِيدُ أَن نَشُقَّ
 عَلَيْكَ سَجْدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾
 قَالَتَا ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجْلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا
 عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

27. Dedi: 'Haberin olsun ben şu iki kızımın birini sana nikah etmek istiyorum, sen bana sekiz sene ecîrlik [hizmet] etmek üzere ki eğer on'u [on seneyi] doldurursan, o da kendinden... Mâmafih seni zorlamak istemiyorum, inşaallah beni salihinden bulacaksın!'

28. Dedi: 'O benimle senin aramızda iki müddetin herhangisini ödersem demek aleyhime husûmet yok ve Allah mukavelemiz üzerine vekîl!'

1) "Diğerleri sularken, bu ikisi hayvanlarını sakındırıp duruyorlar". (V/3724)

2) Burada iki mânâ vardır: a) 'Yarab! Her ne hayır indirirsen muhtacım!' b) 'Yarab! Hakkımda hayır olmak üzere başıma getirdiğin hâdiselerden dolayı bir fakir oldum, çok muhtacım!' (V/3725)

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي
 الْمُحْسِنِينَ ۝ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ
 فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَةِ هَٰذَا وَمِنَ الْغَدُوِّ
 فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ غَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ
 فَقَضَىٰ عَلَيْهِ ۖ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ۝
 قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَقَفَرَهُ أَنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ
 الرَّحِيمُ ۝ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِّلْجُنَّةِ
 ۝ فَاصْبِرْ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ ۖ فَإِذَا الَّذِي اُسْتَنْصَرُهُ
 بِالْأَمْرِ يَنْصَرِيخُ ۖ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ۝
 فَلَمَّا أَنزَلْنَا دَانِ يَطِشُ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا ۖ قَالَ يَا مُوسَىٰ أَتُرِيدُ
 أَن نَّفْتُلِكَ كَمَا فُتِنْتَ نَفْسًا ۖ بِالْأَمْرِ أَتَرِيدُ ۖ إِنَّا أَن نَّكُونَ
 جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تَرِيدُ أَنْ نَكُونَ مِنَ الصَّاحِلِينَ ۝ وَجَاءَ رَجُلٌ
 مِّنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ ۖ قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَأْتِرُونَكَ
 لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ ۖ إِنَّا مِنَ النَّاصِحِينَ ۝ فَخَرَجَ مِنْهَا
 خَائِفًا يَتَرَقَّبُ ۖ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝

14. Vaktâ ki kıvamına erip dengini buldu; ona bir hâkimiyetle bir ilim verdik ve işte muhsinlere böyle mükâfat ederiz!

15. Bir de şehre girdi, ahalisinin bir gaflet demi idi. Derken orada iki adam buldu dövüşüyorlardı; biri şî'asından [kendi kavminden] biri de düşmanından... Binaenaleyh şî'asından olan, ondan düşmanından olana karşı istimdad etti [yardım istedi]. Musa da ona bir yumruk indirdi, işini bitiriverdi. 'Bu' dedi; 'Şeytan'ın işinden! O cidden şaşırtıcı belli bir düşman!'

16. 'Yârab!' dedi; 'doğrusu ben nefsime yazık ettim, artık mağfiretinle benim suçumu ört!' O da mağfiret buyurdu. Hakikat, O öyle gafûr, öyle rahîm'dir!

17. 'Yârab!' dedi; 'bana olan bu in'amın [ihsânın] hakkı için, artık mücrimlere asla zahîr olmam [arka çıkmam]'.

18-19. Derken şehirde korku içinde sabahı etti; gözetiyordu, baktı ki dün kendisinden yardım isteyen ona yine feryad ediyor. Musa ona 'Besbelli sen bir yaramazsın!' dedi. Deyip de o ikisinin bir düşmanı olan herifi yakalayivermek isteyince 'Yâ Musa!' dedi; 'dün bir adamı öldürdüğün gibi, beni de öldürmek mi istiyorsun? Ara düzelticilerden olmak istemeyip de yer-yüzünde bir zorba mı olmak istiyorsun?'

20. Şehrin öte başından bir adam da koşarak geldi, 'Yâ Musa!' dedi; 'haberin olsun, heyet seni öldürmek için hakkında emri müzakere ediyorlar, hemen çık! Ben cidden senin hayır hahlarındanı [hayrını isteyenlerdenim]'!

21. Derhal oradan korku ile çıktı; gözetiyordu, dedi: 'Yâ rabbî! Kurtar beni bu zâlim kavimden!'

1) Şî'a kelimesinin diğer bir kullanımı için bkz. Saffat/83 ve ayrıca krş. En 'âm, 159, an:1.

36. Vaktâ ki Musa bunun üzerine açık açık ayetlerimizle onlara vardı. 'Bu' dediler; 'sırf uydurma bir sihir! Biz bunu [bu sihri veya davayı] evvelki atalarımızda dahi işitmedik'.

37. Musa da 'Rabbim daha iyi bilir' dedi; 'tarafından hidayetle gelen kim ve yurdun akibeti kimin olur? Doğrusu bu, zâlimler felâh bulmaz!'

38. Firavun ise dedi ki: 'Ey millet! Ben sizin için benden başka bir tanrı bilmiyorum. Haydi benim için çamura ocağı yak da yâ Hâmân, bana bir kule yap; belki Musa'nın tanrısına muttali olurum. Mâmafih ben onu her halde yalancılardan sanıyorum'.

39. Hem de o ve askerleri yeryüzünde haksızlıkla kibirlenmek istediler ve zannettiler ki onlar bize îade olunmayacaklar.

40. Biz de kendisini ve ordularını tuttuk da deryaya fırlatıverdık, şimdi bak o zâlimlerin akibeti nasıl oldu?

41-42. Biz onları öyle başku-mandanlar yaptık ki ateşe davet ederler ve kıyamet günü yardım olunmazlar. Hem kendilerine

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرٍ وَمَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ۝
وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُ بِكَ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ۝
وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأَ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانَ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَىٰ إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝
هُوَ وَجُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَطَنُوا أَنَّهُمُ الْبَنَاءُ لَا يَرْجِعُونَ ۝ فَآخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُ فِي الْيَمِّ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۝
وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى التَّارِكِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ لَا يَنْصُرُونَ ۝ وَاتَّبَعْنَاهُمْ فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ۝ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَمْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَارًا لِلنَّاسِ وَمُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝

bu dünyada arkalarından bir lânet yağdırmaktayız, hem de kıyamet günü bunlar pek menfur-lardandır [sevimsiz iğrenç kimselerdendir]!

43. Celâlim hakkı için, biz Musa'ya o Kitab'ı kurûn-ı ûlâ'yı ihlâk [helâk] ettiğimizden sonra nâsın [insanların] vicdanlarını tenvîr edecek [aydınlatacak] basîretler ve bir hidayet ve rahmet olmak üzere verdik, gerek ki tezekkür edeler!

adulları başlarına alırlar

1) Bu ibareyi farklı mânâlarda anlamak ihtimali vardır: a) 'Eskiden bilinmeyen yeni icad olmuş bir sihir', b) 'Hiç aslı esası olmayıp sırf gözboyama kabilinden olan bir sihir', c) 'Allah'a iftira edilen bir sihir, şimdiye kadar içimizde görülmediği gibi'. (V/3733)

2) Bkz. Mü'min/36-37, an:1

3) Bkz. Tâhâ/51, an:1

4) Bkz. Kasas/46, an:1

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ
 الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا وَلَعَلِّي آتِيكُمْ
 مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٣١﴾ فَلَمَّا
 آتَاهُمُ نُورٌ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ
 مِنَ الشَّجَرَةِ أَن يَأْتِيَنَّكَ يَا مُوسَى الْإِنَّمَاءُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَأَنَّ
 الْوَعَصَى الْكَافُ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ
 يُعَقِّبْ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣٣﴾
 أَسْلَكَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ
 إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ
 إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ أَنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٤﴾ قَالَ
 رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٥﴾
 وَآخِرُ مَادَّةٍ هُوَ أَنْفَعُ مِنْ لِسَانِي فَأَرْسَلَهُ مَعَى
 رِذَاءٍ أَيْصِدَّقْنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٦﴾ قَالَ سَنُنْشِئُ
 عَصَاكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكَ مِائِدَةً مِّنَ السَّمَاءِ فَتُلْقِيهَا
 عَلَىٰ بَنِيكَ يَكُونُ لَكَ آيَةً مِّنَ رَبِّكَ ﴿٣٧﴾

29. Vaktâ ki Musa artık eceli ödedi [süreyi doldurdu] ve ehliyle yola çıktı, Tûr canibinden [dağ tarafından] bir ateş hissetti, ehline 'Durun' dedi; 'ben bir ateş hissettim, ümit ederim ki size ondan bir haber getiririm veya o ateşten bir eksi [kor parçası], belki bir ocak yakar ısınırırsınız'.

30. Derken ona varınca vâdinin sağ kıyısından o mübarek buk'ada [arazide] ağaçtan nidâ

olundu, şöyle ki: 'Yâ Musa! Haberin olsun benim, ben Allah rabb'ul-âlemîn!'

31-32. Ve şöyle: 'Bırak âsanı!' Derken onu sanki bir cânn (bir çevik yılan) gibi ihtizaz ediyor [depreniyor] görünce öyle bir dönüp kaçtı ki arkasına bile bakmadı... 'Yâ Musa! Yüzünü dön ve korkma, çünkü sen âminîndensin [emniyette olanlardan]. Elini koynuna sok, çıksın bembeyaz, bir âfetsiz ve heybetten cenahını kendine kavuştur!' İşte bu ikisi sana iki burhan [delil] rabbinden Firaun'a ve cemiyetine! Çünkü onlar fâsık bir kavim oldular'.

33-34. Dedi: 'Yâ rabbî! Ben onlardan bir adam öldürdüm, korkarım [onlar da] beni hemen öldürürler. Biraderim Harun ise lisanca benden fesahatlidir. Beni tasdik eder bir muavin olmak üzere maiyetimde ona da risalet ver! Doğrusu ben, beni tekzîb ederler diye korkarım'.

35. Buyurdu ki: 'Biraderinle pazuna kuvvet vereceğiz ve sizin için bir saltanat kuracağız da size erişemeyecekler. Ayetlerimiz hakkı için' siz ve size tâbi olanlar galip geleceksiniz!'

1) Bkz. Fâtiha/2, an:3

2) Burada iki mânâ vardır: a) 'Bu makamda mehâbetten/heybetten korkup kaçma da kollarını kavuşturup emre âmâdedur!' b) 'Herhangi bir korku vaziyetinde de kaçma, etrafını derle topla, cesaretle ol!' (V/3732/3733)

3) Cemiyet (mele) kelimesi için bkz. A'raf/109-110, an:1 ve krş. Bakara/49, an:1

4) "Mu'cizelerimiz, bilhassa o iki mu'cize sayesinde..." (V/3733)

51-53. Celâlim hakkı için, onlar hakkında sözü uladık' da uladık ki iyi düşünsünler. Bundan evvel kendilerine kitap verdiklerimiz ona iman ediyorlar. Hem kendilerine tilâvet olunur olunmaz 'Biz' dediler; 'buna iman ettik. Bu şüphesiz hak, rabbimizden! Biz doğrusu evvelinden müslüman idik'.

54-55. İşte bunlar ecirlerine iki kere nâil kılınacaklar, çünkü sabretmişlerdir, hem de kötülüğü iyilikle defeyler ve kendilerine verdiğimiz rızıktan hayra sarf ederler ve lâğv [çirkin sözler] işittikleri zaman ondan yüzlerini çevirirler de 'Bize kendi amellerimiz, size de kendi amel-lerinizi! Selâmun aleykum [selâmetle], Allah'a ısmarladık! Biz cahillik edenleri aramayız' derler.

56. Doğrusu sen sevdiğine hidayet veremezsin ve lâkin Allah kimi dilerse hidayet verir ve hidayete erecekleri O daha iyi bilir.

57-58. Bir de 'Doğrusun amma biz o doğru yolu tutar seninle beraber olursak, derhal yerimizden yurdumuzdan olur, çarpılırız' dediler. Ya biz onlara dar'ul-eman bir haremi [emin bir beldeyi] mekân kılmadıkda mı? Ona ledünnümüzden [tarafımızdan] rızık olarak her şeyin semerâtı [ürünleri] toplanacak ve lâkin ekserisi bilmezler.Bu-

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾ أَلَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذْ آتَيْنَاهُمْ قَالُوا آمَنَّا
بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُولَئِكَ
يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ الْسَّيِّئَةَ
وَمَا زَرَفْنَا لَهُمْ يَنْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ
وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ نَسْلَأُكُمْ عَنْكُمْ لَا يَنْفَعِي
الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ عَالِمُ الْبَاهِتِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِن تَشِيعِ الْهَدَى
مَعَكَ تُخْطَفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ تُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا إِنَّا يَجْعَلُ إِلَيْهِ
ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾
وَكَمْ أَمْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ بِطَرَتِ مَعِيشَتُهُمْ فَنَلَّكَ
مَسَاكِينُهُمْ لَمْ تَسْكُنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا
نَخْلُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى
حَتَّى يُبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَمَلْنَا ظَاكِرًا مَوْنًا ﴿٥٩﴾

nunla beraber biz maişetiyle [kazançlarının çokluğuyla] şırmamış nice memleket helâk ettik. İşte meskenleri bir daha arkalarından meskûn olmadı, meğer ki pek az; ve hep biz vâris olduk!

59. Hem rabbin; memleketleri, ana noktasında kendilerine ayetlerimizi okur bir rasûl göndermedikçe helâk edici değildir, hem de biz o memleketleri hep ahalisinin zulümleri halinde helâk etmişizdir.

1)"Kur'an ayetlerini birbiri ardınca göndermeye devam ettik..." (V/3746)

2) Kasas/3, an:2

3)"Oralarda kimse bir daha oturmadı/yaşamadı".

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا
 كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ۖ وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَتْ
 عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَائِرًا فِي أُمَّلٍ مَدِينٍ تَنَلُّوْا عَلَيْهِمْ
 أَيَّامًا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۖ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ
 الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا
 مَا أَلَيْهِمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۖ وَلَوْلَا
 أَنْ تَضِيقَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا
 لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ
 مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا
 أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوْ لَمْ يَكُنْ مُوسَى أَوْ لَمْ يَكُنْ
 مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِظًا مَرًّا قَالُوا إِنَّا بِكُلِّ
 كَاذِبُونَ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمَا
 أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۖ فَإِنْ لَمْ يَسْجُدُوا لَكَ فَاعْلَمْ
 أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمِنْ أَضْلٍ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ
 هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۖ

44-46. Sen ise Musa'ya o emri kaza ettiğimiz sıra canib-i garbîde [o dağın batı yakasında] değildin, o şahidlerden de değildin ve lâkin biz birçok karnlar [kavimler, ümmetler] inşa eyledik de onların üzerlerine ömür uzadı. Sen Medyen ahalişi içinde ikamet ederek ayetlerimizi onlardan okuyup öğrenmedin de ve lâkin biz olduk' risalet verip gönderen! Hem biz o nidâyı yaptığımız vakit sen Tûr'un canibinde de [yanında da] değildin ve lâkin

rabbinden bir rahmet olarak gönderildin kisenden evvel kendilerine bir nezîr [uyarıcı] gelmemiş olan bir kavmi inzar edesin, gerek ki tezekkür edeler!

47. Ellerin takdim eylediği günahlar yüzünden başlarına birer musibet gelip de o vakit 'Yâ rabbena! Bize bir rasûl gönderseydin de ayetlerine uyup mü'minlerden olsaktı ya' diyecek olmasalardı!

48. Fakat şimdi onlara tarafi-mızdan hak [Kur'an] gelince 'Musâ'ya verilen gibi verilse ya!' dediler. Ya bundan evvel Musâ'ya verilene küfretmediler mi? 'İki sihir tezâhür etti' dediler ve 'Biz hiç birisine inanmayız' dediler.

49. De ki: 'O halde bu ikisinden [Tevrat ile Kur'an'dan] daha doğru bir kitab getirin Allah tarafından da ben ona tâbi olayım, eğer sâdıksanız!'

50. Yine sana icabet etmek istemezlerse, artık bil ki onlar sırf kendi hevaları peşinde gidiyorlar. Halbuki Allah'tan bir doğru delil olmaksızın mücerred [sırf] kendi hevası peşinde giden kimselerden daha şaşkın kim olabilir? Muhakkak ki Allah zâlimler gürûhunu muvaffak etmez.

1) "Nasihat dinleyip, akıllarını başlarına alırlar diye". (V/3742)

2) *Küfür* kelimesi için bkz. Bakara/98 an:1

3) 'İki sihir birbirini destekledi' dediler de Tevrat'ı da, Kur'an'ı da cazibesıyla insanı kandıran ve fakat aslı olmayan bir sihir farzettiler. (V/3743)

71. De ki: 'Söyleyin bakayım, eğer Allah üzerinizde geceyi kıyamet gününe kadar sermedî [daim] kılarsa, size bir ziya [aydınlık/gündüz] getirecek Allah'ın gayrı tanrı kim? Hâlâ dinlemeyecek misiniz?'

72. De ki: 'Haber verin bakayım, eğer Allah üzerinizde gündüzü kıyamet gününe kadar sermedî [daim] kılarsa, size içinde dinleneceğiniz bir gece getirecek Allah'ın gayrı tanrı kim? Hâlâ görmeyecek misiniz?'

73. Rahmetinden O sizin için hem geceyi, hem gündüzü yaptı ki hem içinde dinlenesiniz ve hem çalışıp fazlından isteyesiniz de şükredesiniz.

74. Ve hele onlara haykırıp da 'Nerede o zu'mettiğiniz şeriklerim?' diyeceği gün!

75. Hem her ümmetten birer şahid çıkardık da 'Haydin [getirin] burhanınızı [delilinizi]!' dedik mi o vakit hak, Allah'ın olduğunu bilmişler ve o uydurdukları şeyler kendilerinden kaybolup gitmişlerdir.

76-77. Hakîkaten Karûn, Musa'nın kavminden idi de onlara karşı bağı [azgınlık, şımarıklık]

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مِنْ أَلِهَ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بَضِيَاءٌ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ
إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مِنْ أَلِهَ
غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ لَبِيلٌ فَتَنْكُؤْنَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِنْ
رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ
فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَزَعَنَّا
مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا
أَنَّهُ الْحَقُّ مِنَ اللَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾ إِنْ
كَانُوا مِنْ قَوْمٍ مُوسَى فَبِعِ اللَّهِ عَلَيْهِمْ وَأَيْنَاهُ مِنَ الْكُفُورِ
مَا إِنْ مَفَاتِحُهُ لِنُؤَابِ الْعُصْبَةِ إِرْوَالِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ
لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾
وَابْتَغِ فِي مَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ
مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ
الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٧٧﴾

etmiş idi. Ona öyle hazineler vermiştik ki anahtarları cidden güçlü kuvvetli bir bölüğe ağır geliyordu; o vakit kavmi ona şöyle demişti: 'Güvenme, çünkü Allah güvenenleri sevmez ve Allah'ın sana bu vergisi içinde sen ahiret evini ara ve dünyadan nasibini unutma' da Allah'ın sana ihsân ettiği gibi ihsân et ve yeryüzünde fesad arama, çünkü Allah müfsidleri sevmez!'

1) Bkz. Kasas/62, an: 2

2) 'Dünyadan nasib'i bazıları 'helâl dünya rızkı ve meşrû dünya zevki' diye anlamak istemişlerse de o geçici dünyanın kendisi demektir. Asıl dünyadan nasib ise 'Dünya ahiret'in tarlasıdır' sözü gereğince ahiret için dünyadan faydalanmaktır, ahiret'te kalacak ameldir; yoksa dünyadan nasib nihayet bir kefendir! (V/3755)

وَمَا لَأُولَئِكَ مِنْ شَيْءٍ فِتْنَاعُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا وَمَا
عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْنَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾ أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا
حَسَنًا فَهُوَ لَا يَفِيهِ كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ
هُوَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَئِذٍ يَدْعِيهِمْ فَيَقُولُ لَنْ تُشْرَكَائِي
الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا
هُؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا
إِيانَا يَعْبُدُونَ ﴿١٣﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمُ فَلَمْ
يَسْتَجِبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿١٤﴾
وَيَوْمَئِذٍ يَدْعِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٥﴾ فَعَيَّتْ عَلَيْهِمْ
الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿١٦﴾ فَاَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿١٧﴾ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا
يُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحُسْبَانُ فِي الْآدِلِ
وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٠﴾

62-63. Hele onlara haykırıp da 'Nerede o zu'mettiğiniz şeriklerim' diyeceği gün, aleyhlerinde söz hak olmuş [söylenen başlarına gelmiş] olanlar şöyle demektedir: 'Ey bizim yegâne rabbimiz! Daha işte şunlar, o azdırdığımız kimseler! Biz onları kendi azdırdığımız gibi azdırdık, sana teberri [iltica] ettik, onlar bizlere tapmıyorlardı'.

64. Bir de 'Haydin yalvarın bakalım şeriklerinize' denilmiştir. Binaenaleyh yalvarmışlardır, fakat kendilerine icabet etmemişler ve azabı görmüşlerdir. Vaktiyle hakkı görselerdi ya!

65-67. Ve hele onlara haykırıp da 'Gönderilen peygamberlere ne cevap verdiniz?' diyeceği gün, artık o gün onlara bütün haberler kör olmuştur. O vakit onlar artık birbirlerine de soruşmazlar, amma tevbe ve iman edip salâh ile çalışan kimse, işte o felâh bulanlardan olmayı umabilir.

68. Rabbin dilediğini yaratır ve ihtiyar eyler [seçer], muhayyerlik [seçme hakkı] onların değil! Sübhân o Allah ve çok yüksek onların şirkinden!

69-70. Hem rabbin bilir onların sîneleri ne saklıyor ve ne ilân ediyorlar. Allah O! Başka tanrı yok, ancak O! Önünde sonunda hamd O'nun, hüküm O'nun, nihayet döndürölüp O'na götürüleceksiniz!

60. Hem size herhangi birşey verilmişse sırf dünya [alçak] hayat'ın geçici metaı ve zînetidir, Allah yanındaki ise hem daha hayırlı hem bekalıdır [süreklidir], artık akıl etmez misiniz?

61. Ya şimdi kendisine güzel bir va'd va'dettiğimiz ve binaenaleyh ona erecek olan kimse, hiç o kendisine dünya [alçak] hayat'ın geçici zevkini yaşattığımız, sonra kıyamet günü o ihtar edilenlerden olacak kimse gibi olur mu?

1) İhşaryakalanıp hakkın huzuruna getirilmek demektir. (V/3752)

2) 'Nerede o tanrı olduklarını iddia ederek bana ortak koştuklarını?'

3) Krş. Neml/84-85

4) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

85. Her halde sana o Kur'an'ı farz kılan seni muhakkak bir meâda kadar geri getirecektir. De ki: 'Rabbim daha iyi bilir hidayetle gelen kim, açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde olan kim?'

86-88. Sen, sana kitab indirileceğini ümit eder değildin, fakat rabbinden bir rahmet! O halde sakın kâfirlere zahîr [yardımcı] olma ve sakın sana indirildikten sonra Allah'ın âyâtından [ayetlerinden] seni çevirmesinler, hemen rabbine davet et ve sakın müşriklerden olma, Allah'ın yanında diğer bir tanrıya daha çağırma! Başka tanrı yok, ancak O! O'nun vechinden [zâtından / O'ndan] başka herşey helâktedir, hüküm O'nun ve nihayet döndürülüp O'na götürülecek-siniz!

Örnek 29. Ankebût Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

69 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Elif, Lâm, Mim.

2-4. Sandı mı o insanlar 'Amenna' [Biz mü'miniz] demeleriyle bırakılacaklar da imtihan edileyecekler? Şânım hakkı için, biz onlardan evvelkileri ne fitnelerle

إِنَّا لَذِي فَضْلٍ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَن يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِنِّي ۚ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ۚ وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ نَزَّلْتُ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۚ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ مَّا لَكَ لَا وَجْهَ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْم ۝ أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ۚ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ۚ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ السَّيِّئَاتِ أَن يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ۚ مَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ۝

imtihan ettik! Yine Allah elbette sadakat edenleri bilecek ve elbette yalancıları bilecek! Yoksa sandı mı o kötülükleri yapanlar bizden savuşacaklar? Ne fena hükmediyorlar!

5. Her kim Allah'a ermek arzu ederse, elbette Allah'ın tayin ettiği ecel [vâde] muhakkak gelecektir ve O ıstır-bilir.

6. ^{Savaşma, nefsi yenmeye olan çalışma} (Mücâhede eden, sırf kendi hesabına mücâhede eder; çünkü Allah ganî, âleminden [herşeyden, herkesten] müstağnidir!

gözet tok,

1) Bu ayet Mekke'den hicret sırasında Cuhfe'de nâzil olduğuna göre Meâd ile mevt/ölüm, Redd ile de Mekke'ye iade kastolunmaktadır: "Ahret'e irtihal etmeden/ölmeden evvel seni bu çıktığın beldeye geri getirecek, Mekke'yi fethedecektir!" (V/3759)

2) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an:3

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِي وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۚ قَالَ اللَّهُ قَدْ هَلَكَ
 مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَكَثَرَتْ جَمْعًا
 وَلَا يَسْتَلْ عَنْ دُؤُوبِهِمْ الْمُجْرِمُونَ ۖ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ
 قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا إِنَّا لِلَّهِ أَشِدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ
 قَارُونًَا ۚ لَقَدْ وَحَّطَ عَظِيمٌ ۖ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
 وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقِيهَا
 إِلَّا الصَّابِرُونَ ۚ فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ
 مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْصَرِّينَ ۚ
 وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ اللَّهَ
 يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْ لَا آتَمَنَّا
 اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيْكَأَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۚ
 نِلَّكَ لَذَائِ الْمَآخِرَةِ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي
 الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ۚ مِنْ جَاءَ
 بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا ۖ وَمِنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
 إِلَّا الَّذِي عَمِلَ السَّيِّئَاتِ ۚ لَا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ

78. 'Ben ona sırf bendeki bir ilim sayesinde nâil oldum' dedi. Allah'ın ondan evvel o kurûn [nesiller] içinden kuvvetçe ondan daha şiddetli ve cemiyetçe daha kesretli nice kimseleri helâk etmiş olduğunu bilmiyor muydu? Mücrimler günahlarından suâl de olunmaz.

79. Derken zîneti içinde kavmine karşı huruc etti [kavminin karşısına çıktı], dünya [alçak]

hayat'ı arzu edenler 'Ah' dediler; 'ne olurdu şu Karûn'a verilen gibi bizim de olsa! O cidden büyük bir bahtiyar!'

80. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise 'Yazıklar olsun size' dediler; 'Allah'ın sevabı, iman edip salâh ile çalışan kimseler için daha hayırlıdır, ona ise ancak sabredenler kavuşturulur'.

81. Derken biz onu, hem de sarayı ile yere geçiriverdik, o vakit Allah'a karşı yardımına gelecek taraftarları da olmadı, kendini kurtaracaklardan da değildi.

82. Dün onun mevkîini temenni edenler de bu sabah şöyle diyorlardı: 'Vay be, demek ki Allah rızkı kullarından dilediğine seriyor ve kısıyor, eğer Allah bize lûtfetmeseydi, bizi de batırmıştı. Ayy! Demek ki hakikat bu, kâfirler felâh bulmayacak!'

83. O ahiret evi (son yurt), biz onu öyle kimselere veririz ki yeryüzünde ne bir kibir, ne de bir fesad istemezler ve o akibet korunan muttakilerindir!'

84. Her kim hasene ile gelirse, o vakit ona ondan daha hayırlısı var; her kim de seyyie [kötülük] ile gelirse, seyyiat yapanlar hep yaptıklarıyla cezalanırlar!

1) "Sırf ilmi ile olsa, Kurûn-ı Ülä içinde ondan daha kuvvetli ve daha zengin (Firavun gibi) kimseleri helâk etmiş olduğunu bilmiyor muydu?" (V/3755)

2) Bkz. Bakara/2' an: 3

3) "O takva ile sonunda Hakkın huzuruna varırsa..." (V/3758)

4) Kötülüğün cezası onun gibi kötülük olur, güzellik olmaz! (V/3758)

15. Binnetice [sonunda] onu ve gemi arkadaşlarını necâta çıkardık [kurtardık] ve o gemiyi [veya bu hâdiseyi] âlemlere bir ayet kıldık.

16-18. İbrahim'i de... Kavmine dediği vakit; 'Hep Allah'a ibadet edin ve O'na [sığınıp] korunun! Bu sizin için daha hayırlıdır eğer bilerseniz. Siz Allah'ı bırakıp da sade birtakım evsân'a [putlara] tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Haberiniz olsun ki o sizin Allah'tan beride mâbud diye taptıklarınız sizin için bir rızka mâlik olamazlar; onun için rızkı Allah yanında arayın ve O'na kulluk edip, O'na şükreleyin, hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz ve eğer tekzib ederseniz, sizden evvel birtakım ümmetler de tekzib etmişlerdi. Rasûl'ün vazifesi ise açık bir tebliğden ibarettir'.

19. Ya görmediler mi de Allah halkı [yaratışı] ibtida [ilkin] nasıl yapıyor? Sonra onu iâde eder, şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır.

20-21. De ki: 'Arz'da bir gezinin de bakın, halkı [yaratışı] ibtida [ilkin] nasıl yapmış, sonra da Allah neş'et-i uhra [son hayatı nasıl] inşa edecek!' Şüphesiz Allah her şeye kâdir, dilediğine azap eder, dilediğine de rahmet ve hep O'na çevrileceksiniz.

فَأَنبِئْنَاهُ وَاصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ
وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ
لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ أَفْكَارًا لِذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ
لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِندَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ
وَاشْكُرُوا لَهُ ۚ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٦٧﴾ وَإِنْ تَكْذِبُوا فَعَذَابُ
كُذِّبٍ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٦٨﴾
أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٦٩﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ
ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ ۚ وَإِلَيْهِ
تُقْلَبُونَ ﴿٧١﴾ وَمَا أُنْتُمْ بِمُخْرِجِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ
وَمَا لَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٢﴾
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ
يَكُونُوا مِن رَّحْمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

22. Siz de âciz bırakacak değilsiniz, size de ne yer'de, ne gökte Allah'tan başka ne bir velî, ne de bir nasîr yoktur!

23. Allah'ın âyâtına [ayetlerine] ve likâsına [O'nunla karşılaşacaklarına] inanmayanlar ise, hep onlar O'nun rahmetinden ümidi kesmiş olanlardır ve onlar için elîm [gayet acı] bir azap vardır.

1) Bkz. Kasas/14, an:2

2) Bkz. Zümer/3, an:1

3) Bu (19.) ayetten 23. Ayete kadar olan kısım Allah Teâlâ tarafından istînafen [ara bölüm olarak] sevk buyurulmuş kelâm-ı ilâhîdir. Hz. İbrahim'e hitab olarak hikaye edilmesi ihtimali varsa da onun sözünün hikaye olunması sırasında Rasûlullah'a hitab olması zâhirdir. Nitekim onun için fâsıla (harfleri) değişmiştir. (V/3772)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرًا لَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ
بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا
تُطِعْهُمَا إِلَىٰ مَرْجِعِكَ فَيُبَشِّرُكَ بِمَا كُنْتَ تَعْمَلُونَ ﴿٩﴾
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ
جَعَلَ لَفِظَتَهُ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ
لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْ لَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ
الْعَالَمِينَ ﴿١١﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١٢﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا
وَلْنَحْمِلَ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِبَالِغِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ
إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَنْتَا لَمَع
أَثْقَالِهِمْ وَلَيْسَتُنَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَنْكَ كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا
خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

7. Bununla beraber iman edip de salih salih ameller yapanların her halde taraflarından kötülüklerini keffartleriz [örteriz] ve elbette kendilerine yaptıkları amellerin daha güzelini veririz.

8. Hem insana valideyni [ana-babası] hakkında güzellik tavsiye ettik. Mâmafih sana, hakkında sence hiçbir ilim bulunmayan bir şeyi bana şirk koşasın diye uğraşırlarsa, o vakit onları

dinleme! Dönümünüz banadır, ben o vakit size yaptıklarınızı haber veririm.

9. İman edip, salih salih ameller yapanlar ise, elbette onları salihîn [salihler] zümresi içine katacağız.

10. İnsanlar içinde kimi de vardır 'Allah'a iman ettik' der, sonra da Allah uğrunda bir eziyet edildi mi insanların mihnetini [eziyetini] Allah'ın azabı gibi tutar. Celâlim hakkı için, rabbinden bir nusret [galibiyet] gelirse 'Cidden biz sizinle beraberdik' diyeceklerinde şüphe yoktur ve Allah bütün âlemînin sînelerindekine a'lem [en iyi bilen] değil mi?

11. Ve elbette Allah iman etmiş olanları her halde bilecek ve elbet münafıkları da behemehal [muhakkak] bilecek!

12. Bir de küfredenler, o iman etmiş olanlara 'Bizim yolumuza uyun, günahlarınızı da yüklenelim' dediler. Halbuki onlar onların günahlarından hiçbir şey yüklenecek değiller ve elbette onlar katiyyen yalancılar!

13. Mâmafih kendi ağırlıklarını ve o ağırlıklarla beraber daha birçok ağırlıkları yüklenecekler, bu şüphesiz; ve her halde o ettikleri iftiraldan suâl olunacaklar, bu da şüphesiz!

14. Ve celâlim hakkı için, Nuh'u kavmine gönderdik de içlerinde elli yılı müstesna bin seneye durdu; derken onları tufan yakalayiverdi, hep zulmediyorlardı.

1) "Başkalarını yoldan çıkarmaya günaha sokmaya çalışmalarının günahlarını ..." (V/3767)

2) Daha önce 'Şanın hakkı için, biz onlardan evvelkileri ne fitnelerle imtihan ettik' (Ankebût/3) buyurulduğu için burada onun birkaç misali gösterilecektir. Bu nedenle bu 'vav' harfi kasem (yemin) değil, oraya atıftır. (V/3768)

3) 'Bin seneden elli yıl eksik' denilip '950 sene' denilmemesinde muhataba sürenin uzunluğunu tahayyül ettirmek gayesi de vardır. Çünkü kıssadan maksud, Rasûlullah'ın teselli ve kâfirlerden gördüğü meşakkatlere karşı mücâhadesinde tesbittir. (V/3768)

31. Ve vaktâ ki elçilerimiz İbrahim'e müjde ile vardılar, 'Haberin olsun' dediler; 'biz bu karyenin [memleketin] ahalisini ihlâk [helâk] edecekleriz; çünkü onun ahalisi hep zâlim oldular'.

32. 'Onda Lût var â!?' dedi. 'Biz' dediler; 'onda kim var idiğini pekâlâ biliriz, her halde onu ve ehlini kurtaracağız, ancak karısı ötekilerden oldu'.

33-34. Ve vaktâ ki elçilerimiz Lût'a çıkavardılar, onlar yüzünden fenalaştı ve haklarında eli kolu daraldı. Onlar da 'Korkma' dediler; 've keder etme, çünkü biz seni ve ehlini kurtaracağız, ancak karın ötekilerden oldu. Haberin olsun, bu karye [memleket] ahalisinin yapageldikleri fıskları yüzünden üzerlerine semadan bir feci azap indireceğiz'.

35. Ve celâlim hakkı için, Ondan bir ayet (bir nişane)¹ bırakmışızdır ki taakkul [akl]edecek bir kavim için beyyine [açık bir delil] olsun!

36. Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı... Vardı, dedi ki: Ey kavmim! Allah'a ibadet edin de son gün'e ümit besleyin, müfsidlikle yüzünüzü berbad etmeyin!

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا
أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ ۖ إِنَّا فَاعِلُونَ ۖ قَالُوا مَا أَتَاكُمْ مِنْكُمْ بِمَعْنٍ ۖ قَالُوا
إِن فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنَجْيِيَنَّهٗ وَأَهْلَهُ
إِلَّا أَمْرًا ۖ كَانَتْ مِنْ الْعَاثِرِينَ ۖ وَلَمَّا آتَا جَاءَتْ
رُسُلُنَا لُوطًا سَخِي بِهٖمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا
لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ ۖ إِنَّا مُنْجِيُكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أَمْرًا لَّكَ
كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ۖ إِنَّا مُنزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ
الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۖ
وَلَقَدْ تَرَكْنَاهُمَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۖ
وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُ شُعَيْبًا ۖ قَالُوا لَا تَقُمْ فِي الْأَرْضِ مُفْسِدًا
وَارْجُوا الْيَوْمَ الْأَخِيرَ وَلَا تَغْتَوَا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ
ۖ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذْنَاهُمُ الرِّجْفَ ۖ فَاصْبَحُوا
فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ۖ وَعَادًا وَثَمُودًا ۖ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمُ
مِنْ مَّسَاقِينِهِمْ ذُرِّيَّتُهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ
فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۖ

37. Buna karşı onu tekzîb ettiler, derken onları o recfe [şiddetli sarsıntı] tutuverdi de yurtlarında dizleri üstü çöke kaldılar.

38. Âd'a da, Semûd'a da [azabımızı göndermiştik] ki size bunlar meskenlerinden [harabelerinden] belli olmaktadır. Şeytan onlara amellerini tezyîn etti [güzel göstermişti] de kendilerini yoldan çevirmişti, halbuki gözleri açık adamlar idiler.

1) Sözü edilen ayet/nişane ya o kavmin başına gelenlerin hikayesidir veya onlardan kalan harabelerdir. (V/3774)

2) Bkz. Kasas/14, an: 2

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ
 حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
 يُؤْمِنُونَ ﴿٢٤﴾ وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ
 بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ
 بَعْضُكُم مِّبْعُضٍ وَلَيَعْلَمَنَّ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَا وِيعُكُمُ
 النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَأَمَّا لَهُ لُوطُ وَقَالَ إِنِّي
 مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٦﴾ وَوَعَدْنَا لَهُ
 إِنخَالًا وَيَقْتُولُ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ
 وَأَتَيْنَاهُ الْجَنَّةَ فِي الدُّنْيَا وَآتَيْنَاهُ فِي الْآخِرَةِ الْمَنَاصِلَ
 وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَنَارُونَ الْفَاحِشَةَ
 مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ أَتَيْنَكُم
 لَنُؤْتِيَنَّكُمْ آيَاتٍ وَنَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَنَأْتُونُ فِي نَادِيَكُمُ
 الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
 إِنَّنَا بَعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٨﴾
 قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿٢٩﴾

24. Onun için ona kavminin cevabı sade şu oldu: 'Öldürün onu veya yakın!' dediler. Allah da onu o ateşten kurtardı, elbette bunda iman edecek bir kavim için şüphesiz ayetler var!

25. Ve dedi ki: 'Siz sade dünya hayat'ta' aranızda sevişmek için Allah'ı bırakıp birtakım evsân'a

[putlara] tutulmuşsunuz amma sonra kıyamet günü bazınız bazınıza küfredecek ve bazınız bazınızı lânetleyecek! Varacağı- nız yer ateştir, sizin için yardımcılardan eser de yoktur!

26. Bunun üzerine ona bir Lût iman etti; hem [İbrahim]' 'Ben' dedi; 'rabbime bir muhacirim (hicret edeceğim)!' Hakikat bu, azîz O, hakîm O!

27. Ve biz ona İshak ile Yakub'u da ihsan ettik ve nübüvvet'i, kitab'ı zürriyetinde kıldık ve kendisine hem dünya'da ecrini [mükâfatını] verdik, hem de ahiret'te o şüphesiz salihînden!

28-29. Lût peygamberi de... Hani kavmine dediği vakit; 'Siz cidden o şenî [çirkin] fiili yapıyorsunuz ha! Sizden evvel âlemînden hiçbirisi bu haltı etmedi. Cidden siz hâlâ erkek- lere gidecek ve yolu kesecek ve meclisinizde edepsizlik yapıp duracak mısınız?' Buna kavmi- nin cevabı ancak şöyle demeleri oldu: 'Haydi getir bize Allah'ın azabını, sâdıklardan isen!'

30. 'Yârab!' dedi; 'ortalığı fesada veren bu kavme karşı bana nusret ver [yardım et]!'

1) Bakara/86, an: 4; Mülk/5; an:1

2) 'Sırf dünya hayat'ta birbirinin hissiyatını okşayarak toplanıp sevişmek için...' veya 'Dünya hayat'ta sevdiklerinizin hayalini takip ederek ülfet etmek için...'; çünkü bu *putlar* bazı sevilen kimselerin bir hatırası olmak üzere etrafında toplanılmak için yapılmıştır. (V/3772)

3) 'Ben rabbime bir muhacirim' sözü 'iman etti' fiiline mâtuf olarak Hz. Lut'a ait olması yakın görünürse de Hz. İbrahim'e ait olmak üzere yukarıdaki 'Ve dedi ki' ibaresine atfı anlam bakımından daha ahenkli, hem de Hz. İbrahim'in 'Rabbime gidiyorum, O bana yolunu gösterir!' (Saffat/99) şeklindeki sözüne mutabıktır. (V/3772)

4) Kasas/14, an: 2

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلُكُمْ لَا نَبَأَ لَدَيْهِ زَيْلُ الْبِنَا
 وَأَنْزَلَ إِلَيْكُمُ وَالْمَنَّا وَالْمُكْرَمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ
 مُسْلِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ
 آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ
 وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا كُنْتَ
 تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخْطُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَا زَكَاةَ
 الْمُبْطِلُونَ ﴿٤٨﴾ بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ يُوتُوا
 الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالُوا
 لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ
 اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾ أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا
 عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةٍ
 وَذِكْرَى لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾ قُلْ كَفَى بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
 شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٢﴾

46. Ehl-i Kitab'a en güzel olan sûretten başkasıyla mücadele de etmeyin' -ancak zulmedenler başka- ve deyin ki: 'Biz hem bize indirilene iman ettik, hem size indirilene ve bizim ilâhımızla sizin ilâhınız bir, şu kadar ki biz yalnız O'na müslimiz!'

47. İşte sana böyle kitab indirdik; onun için kendilerine kitab verdiklerimiz ona iman ederler, şunlardan [Araplardan] da ona iman eden var ve bizim ayetlerimizi ancak kâfirler inkâr eder!

48. Sen bundan evvel kitab okur değildin, hâlâ da elinle yazı yazmazsın; öyle olsaydı muhtil-ler' şüphelenebilirlerdi.

49-50. Fakat o (Kur'an) kendilerine ilim verilmiş kimselerin sînelerinde parıldayan parlak ayetlerdir' ve bizim ayetlerimizi ancak zâlimler inkâr eder. Nitekim 'Ona rabbinden ayetler [mu'cizeler] indirilse ya!' Dedi-ler. De ki: 'O ayetler hep Allah'ın indindedir, ben ancak açık bir nezîrim [uyarıcıyım]!'

51. Yetişmedi mi daha onlara ki sana kitab indirdik, karşılarında okunup duruyor? Şüphesiz ki onda iman edecek bir kavim için muhakkak bir rahmet ve ilâhî bir ihtar var!

52. De ki: 'Benimle sizin aranızda şahid [olarak] Allah yeter! O, göklerde ve yer'de ne varsa bilir. Bâtıla iman edip de Allah'a küfredenler, işte onlardır hep hüsrana düşenler!'

1) Meselâ kabalığa incelikle, sertliğe yumuşaklık ile, öfkeye hazım/tahammül ile, gevezeliğe nasihat ile, şiddete vekar ile karşılık vererek... (V/3783)

2) Muhtiller: 'Bâtıl peşinde gidenler' veya 'ibtale bahane arayan o haksız kâfirler'. (V/3784)

3) "Allah tarafından birer alâmet, parlak mu'cizeler olduğu, ehl-i ilmin gönüllerinde ayan-beyan açık ve hiç şüpheye mahal vermeyecek vechile zâhirdir". (V/3785)

وَقَارُونُ وَفِرْعَوْنُ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
 بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ
 ٣٩ فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا
 عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ
 مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ
 اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٤٠
 مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ
 الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِذَا وَهَمَّ السُّيُوتُ لَبِثَ
 الْعَنْكَبُوتُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ٤١ إِنْ أَلَّفَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 مِنَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِيَاءَ فَلَا يَنْفَعُهُمْ
 آلِيَاءُهُمْ فِي شَيْءٍ وَهُمْ فِي مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٤٢
 الْأَمْثَلُ نُضْرُهُمْ لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالَمُونَ ٤٣
 خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَالْجِبَالَ فِي ذَلِكَ
 لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ٤٤ أَنْزَلْنَا أُوحًى إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
 وَأَقْرِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
 وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ٤٥

39. Karûn'a ve Firavun'a ve Hamân'a da... Celâlim hakkı için, onlara Musa beyyinelerle [açık delillerle] geldi de onlar o yerde kibirlenip kafa tuttular. Halbuki önüne geçecek değillerdi!

40. Hasılı herbirini günahıyla yakaladık, kiminin başına bir taş yağdıran gönderdik, kimini sayha

alıverdi, kimini yere geçirdik, kimini de garkettik [boğuverdik]! Allah onlara zulmetmiyordu ve lâkin kendi nefislerine zulmediyorlardı.

41. Allah'tan başka velîlere tutunanların meseli örümcek meseli gibidir; bir ev edinmiştir, fakat evlerin en çürüğü de şüphesiz örümcek evidir, eğer bilselerdi.

42. Her halde Allah biliyor ki onlar O'nun berisinden' nelere, ne gibi şeylere yalvarıyorlar. Halbuki azîz O'dur, hakîm O!

43. Hem bu meseller yok mu biz onları insanlar için darbediyoruz, mâmafih onlara âlimlerden maadasının [başkasının] aklı ermez!

44. Allah o semavât u arz'ı (o yüksekleri ve aşağıyı) hak ile halketmiştir [yaratmıştır], elbette bunda mü'minler için bir ayet var!

45. Sana vahyolunan Kitab'ı güzel güzel oku ve namazı kıl, sahih namaz edepsizlikten ve uygunsuzluktan nehyeder ve her halde Allah'ın zikri en büyük iştir ve Allah her ne işlerseniz bilir.

1) "Allah'tan başkalarını, ihtiyaçlarına karşı yardım eder, yararları dokunur, işlerini görür, tehlikeden kurtarır diye velî, sahib/dost, hâmi edinerek mâbud edinenlerin mesel olacak halleri, örümceğin mesel olmuş hallerine benzer". Nitekim örümcek evinin çürüklüğü meşhur meseldir! (V/3777-3778)

2) Bkz. Zümer/3,an:1

3) "Bu misalleri niçin verildiğini soranlar bilsinlerki biz onları onları insanlar için veriyoruz, sırf hayvan değil de insan iseler anlarlar!" (V/3779)

4) "Allah'tan gayrısının fânî ve aciz, dolayısıyla O'ndan başkasına ibadetin bâtıl olduğunu bilenlerden..." (V/3779)

5) "Allah'ın zikri Allah'ı anmak, yani namaz en büyük iştir" veya "Allah'ın [sizi] zikri/Allah teâlâ'nın sizi anması sizin O'nu anmanızdan daha büyüktür!" (V/3781 ve krş. Ra'd/27-28,an:5)

64. Bu dünya [alçak] hayat bir eğlence ve oyundan ibaret ve hakikaten son yurt (dâr-ı ahiret) işte hâlis hayat o! Amma bilselerdi.

65-66. Baksana gemiye bindiklerinde dini Allah'a halis kılarak O'na muhlisâne dua ederler de derken kendilerini karaya çıkardı mı derhal şirke koyulurlar ki kendilerine verdiğimiz nimete nankörlük etsinler ve hayattan zevk alsınlar diye! Fakat ileride bilirler.

67. Ya görmedilerde mi biz bir harem yapmışız emniyet içinde? Halbuki etraflarında nâs [insanlar] çarpılıp kapılıyor. Artık bâtıla inanıyorlar da Allah'ın nimetine küfran mı [nankörlük mü] ediyorlar?

68. Allah'a karşı bir yalanı iftira eden, yahut hak kendine gelince yalan diyen kimseden daha zâlim kim olabilir? Cehen-nemde değil midir ancak kâfirlerin yeri?

69. Bizim uğrumuzda mücâhede edenlere gelince, elbette biz onlara yollarımızı gösteririz ve şüphesiz ki Allah her halde muhsinlerle beraberdir!

30. Rûm Suresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

60 Ayettir.

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ
لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٥﴾ فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكَ دَعَا اللَّهُ
مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ فَلَمَّا نَجَّيْنَاهُمْ إِلَى الْبَرِ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ
﴿٦٦﴾ لِيَعْلَمُوا أَنَّمَا آتَيْنَاهُمْ أَفْسَافًا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا مِمَّا آمَنَّا وَنُحْطِفُ النَّاسَ مِنْ حَوْلِهِمْ
أَفْيَا الْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَنَنْعِمَ اللَّهُ بِكَفَرُونَ ﴿٦٧﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ
مِمَّنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ
فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنَّا
لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْخُسِيِّينَ ﴿٦٩﴾

سُبْحَانَكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّ ١ غَلَبَتِ الرُّومُ ٢ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ عِلْمِهِمْ سَافِلُونَ
٣ فِي بَضْعِ سِنِينَ ٤ اللَّهُ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلِ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ
الْمُؤْمِنُونَ ٥ يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ٦

Bismillahirrahmânirrahim

1. Elif Lâm, Mim.

2-5. Rum[lar] mağlup oldu arz'ın yakınında! Mâmafih onlar bu mağlubiyetlerinin arkasından birkaç sene içinde muhakkak galebe edecekler. Önünde de sonunda da emir Allah'ın ve o gün mü'minler Allah'ın nusretiyle [yardımıyla] ferahlanacaklar. O kimi dilerse muzaffer kılar ve aziz O'dur, rahîm O!

1) Arz'ın en yakınında; a) 'Mekke topraklarının (Arabistan'ın) en yakınında/Şam'da, b) 'Roma payitahtının en yakınında/Anadolu'da İstanbul civarında' demek olabilir ki ikisi de doğrudur. (VI/3797)

2) 'Rumların İranlılara galip geleceği gün'. (VI/3798)

وَيَسْتَجِئُوكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى لَّيَأَيَنَّ الْمَسْجُودُ
وَلَيَأَيَنَّ لَهُمْ بَغْنَةٌ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۚ يَسْتَجِئُوكَ بِالْعَذَابِ
وَأَنْ يَجْهَنَّمُوا لِحِطَّةٍ ۖ إِنَّهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۚ يَوْمَ يَنْفُثُ الْمُوتِرُ
مِنْ قُوْفِهِمْ ۖ وَمَنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ يَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ
يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ رِضَىٰ رَاضِعَةٍ يَأَيُّهَا فَاعْبُدُونِ ۚ كُلُّ
نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا يُجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ۚ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ۚ وَكَانَ مِنْ دُونِهَا لَا يَخْلُ رِزْقُهَا ۚ اللَّهُ يَرْزُقُهَا
وَأَيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۚ وَلَنَسْأَلَنَّهُمْ مِنْ خَلْقِ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ فَنَ
يُؤْمِنُونَ ۚ اللَّهُ يُبْسِطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَيَقْدِرُ لَهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۚ وَلَنَسْأَلَنَّهُمْ تَرَكْ
مِنْ السَّمَاءِ مَاءً فَآخِسَاءِ ۖ وَالْأَرْضِ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ
اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۚ

56. Ey benim iman eden kullarım! Haberiniz olsun benim arz'ım geniştir, o halde bana ibadet edin, o halde bana!

57-58. Her nefis ölümü tadacak, sonra döndürülüp bize getirileceksiniz ve iman edip salih salih ameller yapmış olanlar, elbette onları cennetin altlarından ırmaklar akan şehnişinlerine [yüksek köşklerine] yerleştireceğiz, o halde ki orada ebedî kalacaklar! Ne güzeldir ecra [mükâfatı] o iş görenlerin ki sabretmişlerdir ve yalnız rablerine dayanırlar!

60. Öyle ya, nice hayvanlar var rızkını taşıyamaz; Allah onlara da rızk veriyor, size de! O öyle semî, öyle alîm!

61. Celâlim hakkı için, sorsan onlara 'Kim o gökleri ve yeri yaratıp şems u kamer'i teshir etmiş?' elbette şüphesiz 'Allah' derler. O halde nasıl çevriliyorlar?

62. Allah, kullarından dilediğine rızk serer de, kısar da ona! Şüphesiz Allah herşeye alîm!

63. Celâlim hakkı için, yine sorsan onlara 'Kim o semadan peyderpey bir su indirip de arz'a ölümünden sonra onunla hayat vermekte?'; elbette şüphesiz 'Allah' diyecekler. 'Elhamdulillah' de! Fakat onların ekserisi aklı ermezlerdir.

53. Bir de senden acele azap istiyorlar; eğer müsemma bir ecil [belirlenmiş bir süre] olmasaydı, o azap onlara muhakkak gelmişti; ve elbette o kendilerine gelecek, şuurları olmayarak ansızın gelecek!

54. Senden acele azap istiyorlar, halbuki cehennem kâfirleri kuşatıp duruyor.

55. O gün ki azap onları hem üstlerinden hem ayakları altından saracak da 'Tadin bakalım neler yapıyordunuz' buyuracak!

1) Hicret emrolununca kimileri 'Geçimliğimiz olmayan bir memlekete nasıl gideriz?' demişlerdi. Bunun üzerine bu ayet nâzil oldu. (V/3791)

2) Teshîr birşeyi zorla hizmete koşturmak, itaat ettirmek, tâbi kılmaktır. (Bkz. Câsiye/13, an: 5)

3) Bkz. Fâtiha/2, an: 2

16. Ayetlerimize ve ahiret likâsına [buluşmasına] yalan deyip de küfredenlere gelince, işte bunlar o vakit azap içinde ihzar' olunurlar.

17-18. O halde tesbîh Allah'a o zaman ki akşam edersiniz ve o zaman ki sabah edersiniz. Hem hamd O'na göklerde ve yer'de ve ikindileyin ve o zaman ki öğle edersiniz.

19. O ölüden diri çıkarır, diriden ölü çıkarır ve toprağa ölümünden sonra hayat verir. Sizler de işte öyle çıkarılacaksınız.

20. Ve O'nun ayetlerindendir ki sizi bir topraktan yarattı; sonra da siz şimdi bir beşersiniz, intişar edip duruyorsunuz [çoğalıp yayılıyorsunuz].

21. Yine O'nun ayetlerindendir ki sizin için nefislerinizden zevceler yaratmış, kendilerine ısınırsınız diye ve aranızda bir sevgi ve bir esirgeme [merhamet] yapmış! Şüphesiz ki bunda düşünecek bir kavim için ayetler var!

22. Yine O'nun ayetlerindendir göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve benizlerinizin muhtelif [renklerinizin değişik] oluşu! Şüphesiz ki bunda âlimler için ayetler var!

وَمَا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ
فَأُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ ﴿١٦﴾ فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ
وَحِينَ تَبْضُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَعِشْيَا وَحِينَ تَطْهَرُونَ ﴿١٨﴾ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ
الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ
﴿١٩﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ
تَنْتَشِرُونَ ﴿٢٠﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢١﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ
خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ السِّنِّكُمْ وَالْوَارِثُكُمْ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٢٢﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ
بَالَيْلٍ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ
لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ
خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٤﴾

23. Yine ayetlerindendir gecede, gündüzde uyumanız ve fazlından [lütfûndan] nasip aramanız! Şüphesiz ki bunda işitecek bir kavim için ayetler var!

24. Yine O'nun ayetlerindendir size hem korku ve hem tamâ [ümit] için şimşek gösteriyor ve semadan bir su indiriyor da onunla arz'a ölümden sonra hayat veriyor! Şüphesiz ki bunda akledecek bir kavim için ayetler var!

1) İhzar suçluyu yakalayıp, zorla mahkeme huzuruna getirmektir. (VI/3807 ve krş. Kasas/61 an:1)

2) 'Gıdadan canlı, yumurtadan civciv, nutfeden insan, câhilden âlim, kâfirden mü'min gibi ki uyuyandan uyanık da böyledir. (VI/3808)

وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ﴿٧﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِي رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿٨﴾ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ الَّذِينَ سَأَلُوا السَّوْأَىٰ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْسِلُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاؤُاْ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفَخُونَ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾

[yaratmıştır]? Bununla beraber doğrusu insanlardan bir çoğu rablerinin likâsına kâfirdirler [O'nunla karşılaşacaklarını inkâr ederler]!

9. Ya yeryüzünde gezip bir bakmadılarda mı nasıl olmuş akibeti kendilerinden evvelkilerin? Kuvvetçe kendilerinden daha şiddetli idiler, arz'ı aktarmışlar ve onu kendilerinin imarından ziyade imar [mâmur] etmişlerdi, peygamberleri de onlara beyyinat [açık deliller] ile gelmişlerdi. Demek Allah onlara zulmetmiyordu ve lâkin kendileri nefislerine zulmediyorlardı.

10. Sonra o fenalık yapanların akibeti en fenası oldu; çünkü Allah'ın ayetlerini tekzib ettiler ve onlarla eğleniyorlardı.

11. Allah halkı [yaratışı] ilkin yapar, sonra da çevirir onu yeniden yapar, sonra hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz!

12.14. O saat [an] çatdığı gün mücrimler her ümidi keserler. Kendilerine şeriklerinden şefa'at edenler de bulunmaz, şeriklerine hep kâfir olmuşlardır. Hem o saat çatdığı gün, o gün ayırdolurlar.

15. İmdi iman edip salih ameller yapmış olanlar... o vakit onlar bir ravzada neşelenirler.

6-7. Allah'ın va'di bu! Allah va'dine hulfetmez [sözünden caymaz] ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler. Bir zâhir bilirler dünya hayat'tan, ahiret'ten ise hep gafilidirler.

8. Nefislerinde bir düşünmedilerde mi Allah o gökleri ve yeri ve ikisinin arasındakileri başka değil, ancak hak şebep ve müsemma bir ecel [muayyen bir süre] ile halk buyurmuştur

1) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

2) "Ekin ekmek veya su, maden çıkarmak için toprağın altına üstüne getirmişlerdi". (VI/3807)

3) "Allah'a karşı uydurup ortak (şirk) koştukları mâbudlarından..." (VI/3807)

4) *Ravza* esasında sulu, yeşillikli güzel bostan demek olup, burada kastolunan Cennet ravzalarından bir ravzadır. (VI/3807)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكَ
دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتَ تَخْرُجُونَ ﴿٢٥﴾ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَهُ قَانِتُونَ ﴿٢٦﴾ وَهُوَ الَّذِي يَبْدُؤُا الْخَلْقَ
ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا
مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا
رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ
كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ بَلَا تَتَّبِعِ الَّذِينَ
ظَلَمُوا آهْوَاءَ مَنْ يَفْزِعُ عَنْهُمْ هَدًى مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ
وَمَا لَهُ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْرِبْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا
فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ
ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾
مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣١﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا
شِيْعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٢﴾

daha kolaydır. Göklerde ve yer'de destân, en yüksek şan O'nun ve azîz O, hakîm O!

28.29. Size kendinizden bir temsil yaptı; hiç size kısmet ettiğimiz şeyde elleriniz altındaki milklerinizden [kölelerinizden] ortaklarınız bulunur da onlarla siz müsavî olur, kendilerinizi saydığınız gibi onları sayar mısınız? İşte akledecek bir kavim için ayetleri böyle ayırdediyoruz. Fakat zulmedenler hiçbir ilimsiz hevalarına uydular. Artık Allah'ın şaşırdığını [şaşırttığını] kim yola getirebilir? Onlara yardımcılarından eser de yoktur!

30. O halde yüzünü dine bir hanîf olarak tut; o Allah fıtratına ki insanları onun üzerine yaratmıştır! Allah yaratışına bedel bulunmaz, doğru/sâbit din odur ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler.

25. Yine O'nun ayetlerindendir göğün ve yerin O'nun emriyle durması! Sonra sizi bir çağırış çağırdığı vakit arz'dan derhal siz çıkarsınız.

26-27. Hem göklerde ve yer'de kim varsa O'nun! Hepsî O'na divan durmaktadır. Hem odur O, halkı, [mahlukâtı, kâinatı] ilkin yaratan, sonra onu çevirip yeniden yapacak olan ki bu O'na

31-32. Başkasından geçerek hep O'na gönül verin ve O'na [sığı-nıp] korunun ve namaza devam edin de müşriklerden olmayın; onlardan ki dinlerini ayırıp, öbek öbek olmuşlardır, her hizib kendilerindekine güvenmektedir.

1) Heva nefsin şehvetle eğilim duymasıdır ki *keyif* dahi tâbir olunur. Burada 'bigayri ilmin' (hiçbir ilimsiz) kaydından anlaşılmaktadır ki *heva* iki kısımdır. Birincisi ilme muvafık olan, biri de olmayandır. İlme muvafık olan *heva*, hak nazarında fıtratın gayesine uygun olan eğilimlerdir. Zina ve sefeh (gayri meşrû ilişkiler) gibi eğilimler ise ilme muhalif sırf bir hevadır. *Heva* kelimesi çoğunlukla bu türden eğilimler için kullanılır. (VI/3820)

2) *Hanif* (hanef) dalâlden istikamete, çarpıklıktan doğruluğa yönelmektir. Bu nedenle *hanif* 'eğriliği bırakıp doğrusuna giden' demektir. Bu mefhumla örfte İbrahim milletine isim olmuştur ki başka dinlerden, bâtil mâbudlardan çekinip, yalnız bir Allah'a yönelen muvahhid demektir. (VI/3822)

3) Bkz. En'âm/159, an:1 ve *Hizib* için bkz. Mâide/56, an:3, *Ahzab* için bkz. Ra'd/36, an:2

51-53. Celâlim hakkı için, bir rûzgâr göndersek de onu -o eseri-sararmış görseler, mutlak onun arkasından küfrana başlarlar. Çünkü sen ölümlere işittiremezsin, O daveti sağırlara da işittiremezsin arkalarını dönmüş giderlerken! Körlerin de -şaşkınlıklarından [onları çıkaran]- yol göstericisi değilsin, ancak ayetlerimize iman edecekler işittirirsin de onlar İslâm'a gelir, selâmeti bulurlar.

54. Allah o kâdir ki sizi bir zaaf'tan yaratmakta, sonra zaafın arkasından bir kuvvet yapmakta, sonra da kuvvetin arkasından bir zaaf ve bir saç aklığı yapmakta! Neyi dilerse halkediyor [yaratıyor]; O öyle alîm, öyle kadîr!

55. O gün ki Saat gelir, kıyamet kopar, mücrimler bir saatten [andan] fazla durmadıklarına yemin ederler. [Daha] evvel de böyle çevriliyorlardı.

56. Kendilerine ilim ve iman verilenler de demektedir ki; 'Alimallah, Allah'ın kitabınca ba's [dirilme] gününe kadar durdunuz. İşte bu ba's günü ve lâkin siz bilmezler gürûhu idiniz!'

57. Artık o gün o zulmedenlere mazeretleri fayda vermez ve dertlerinin çaresine bakılmaz!

وَلَيْزَأَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَّظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ
 ٥١ فَإِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تَسْمِعُ الصُّمَّ الدَّعَاءَ إِذَا
 وَلَوْ أَمْدَبِينَ ٥٢ وَمَا أَنْتَ بِهَادٍ الْعُمَى عَنْ ضَلَالَتِهِمْ
 أَنْ تَسْمِعَ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ٥٣ اللَّهُ الَّذِي
 خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعِيفٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ مِنْ بَعْدِ ضَعِيفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ
 مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ
 ٥٤ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لِيُؤْتِيَاغِبَهُ
 سَاعَةً كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ٥٥ وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
 وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ
 الْبَعْثِ وَلَكُمْ نَكْرًا كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٥٦ فَيَوْمَئِذٍ
 لَا يُنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا امْعِدَّ رُتْمُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَسِبُونَ ٥٧
 وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَنْ نَجْزِيَنَّهُمْ
 إِلَّا بِآيَةٍ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا نَسْتَعِينُكَ إِلَّا مُبْطِلُونَ ٥٨
 كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ٥٩ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ
 وَعَدَ اللَّهِ حَقًّا وَلَا يَسْخَفَنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوْقِنُونَ ٦٠

58. Celâlim hakkı için, bu Kur'an'da her türlü meselden temsil getirdik! Yemin ederim ki sen onlara başka bir ayet de getirsen o küfredenler yine diyecekler ki 'Siz her halde mubtilsiniz!'

59. İlmin kadrini bilmeyenlerin kalplerini Allah öyle tab'eder [mühürler].

60. Şimdi sen sabret, çünkü Allah'ın va'di muhakkak haktır ve sakın îkanı [yakîni] olmayanlar seni hafifliğe sevk etmesinler!

1) Bkz. Neml/80, an: 2

2) Bkz. Ankebut/48, an: 2

3) Krş. Bakara/4, an: 9

فَلْيَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ
 كَانُوا أَكْثَرَهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٦﴾ فَأَمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَتِيمِ مِنْ قَبْلُ
 أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَ لَهُ مِنْ اللَّهِ تَومِئِدٍ يَضَدُّ عَنْهُ ﴿٤٧﴾ مَنْ كَفَرَ
 فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نَفْسَ لَهُ يَمْهَدُ لَهُ ﴿٤٨﴾ الْخَيْرَ الَّذِينَ
 آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ
 ﴿٤٩﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ
 وَلِيَجْزِيَ الْفُلْكَ بِأَمْرِهِ وَلِيُنَبِّئَكُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
 ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
 بِالْبَيِّنَاتِ فَأَنْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُومُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ
 الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبَثِّرُ سَحَابًا فَيَنْسُطُّهُ
 فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَيَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
 خَلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مِنْ شَيْءٍ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَنْسَبِتُشْرُونَ
 ﴿٥٢﴾ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ كَبُلسِينَ
 ﴿٥٣﴾ فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُخْرِجُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
 إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَجَائِهِ ﴿٥٤﴾ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٥﴾

42. De ki: 'Arz'da bir gezin de bakın bundan evvelkilerin akibeti nasıl olmuş? Onların ekserisi müşrik idiler'.

43. (Böyle) de de yüzünü o doğru ve sâbit dine tut, Allah'tan reddine hiç çare olmayan bir gün gelmezden evvel ki o gün hep ayırdolurlar.

44-45. Her kim küfrederse, küfrü' kendi aleyhinedir, her kim de salâh ile çalışırsa sırf kendileri için döşemiş olurlar; çünkü iman edip de salih salih işler yapanlara fazlından mükâfat verecek; çünkü O, kâfirleri sevmez!

46. Ve O'nun ayetlerindendir müjdeciler halinde rüzgarlar göndermesi ki hem rahmetinden size tattırmak için, hem emriyle gemiler akmak için, hem arayıp fazlından kazanmanız için, hem gerek ki şükredesiniz diye!

47. Celâlim hakkı için, senden evvel birçok rasûlleri kavimlerine gönderdik de onlara beyyinelerle [açık delillerle] vardılar; onun üzerine cürüm [suç] işleyenlerden intikam aldık, mü'minlere ise nusret [yardım ve zafer] uhdemizde [üzerimizde] bir hak oldu.

48-49. Allah odur ki rüzgârları gönderir de bir bulut savururlar, derken onu semada nasıl dilerse öyle serer, parça parça da eder; derken yağmuru görürsün aralarından çıkar, derken onu kullarından kimlere diliyorsa döküverdi mi derhal yüzleri gülüverir; önce o kendilerine indirilmezden evvel ümidi kesmiş/ye'se düşmüş iseler de!

50. Şimdi bak Allah'ın rahmet-i asârına [rahmetinin alâmetlerine], arz'ı ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphe yok ki O her halde ölüleri diriltir, daha da her şeye kadîrdır O!

12. Şânım hakkı için, Lokman'a hikmet verdik ki 'Şükret Allah'-a! diye ve her kim şükrederse kendi lehine eder, her kim de nankörlük ederse her halde Allah ganî'dir, hamîd'dir!

13. Hani Lokman da oğluna demişti, ona va'zediyordu [nasihat veriyordu]: 'Yavrum! Allah'a şirk koşma, çünkü şirk çok büyük bir zulümdür!'

14-15. Gerçi insana ebeveynini de [ana-babasını da] tavsiye ettik -anası onu zaaf zaaf üstüne taşıdı, süt kesimi de iki sene içinde- şükret diye bana ve anana-babana ki banadır geliş! Bununla beraber o ikisi de sana sence hakkında bir ilim olmayan hiçi bana şerik [ortak] koşturmaya uğraşırlarsa, o vakit onlara itaat etme ve kendilerine dünyada mâruf surette musâhabet eyle de [kendilerine yardımcı olup, ihtiyaçlarını karşıla da] bana yüz tutanın yolunu tut, sonra dönüp bana geleceksiniz de ben size yaptıklarınızı haber vereceğim!

16-19. 'Yavrum! Haberin olsun ki yaptığın bir hardal danesi tartısı olsa da bir kaya içinde veya göklerde veya yerin dibinde

وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ جَمِيدٌ ۝۱۲ وَذَكَرَ لُقْمَانَ لِابْنِهِ
وَهُوَ يَعْظُمُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ۝۱۳
وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى
وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي سَامِيَةٍ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى
الْمَصِيرِ ۝۱۴ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ
مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝۱۵
يَا بُنَيَّ إِنَّمَا إِنَّا بَرَأْنَاكَ مِنْ خَرْدٍ لِّتَكُنْ فِي صُحُفٍ
أَوْ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ بَابٍ بَيْنَ يَدَيْهِ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ
خَبِيرٌ ۝۱۶ يَا بُنَيَّ أَقِرَّ الصَّلَاةَ وَآمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ۝۱۷ وَلَا
تَصْغُرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ
لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝۱۸ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْظُضْ
مِنْ صَوْنِكَ إِنَّا نَخَرُّ الْأَصْوَاتَ لَصَوْنِ الْحَمِيرِ ۝۱۹

gizlense Allah onu getirir mizanına koyar; çünkü Allah lâtiftir, habîr'dir! Yavrum! Namazı kıl, mârufu emr ve münkerden nehy ve başına gelene sabr et; çünkü bunlar azmolunacak işlerdendir. Hem nâsa [insanlara] avurdunu şişirme [böbürlenip kibirlenme] ve yeryüzünde çalımla yürüme; çünkü Allah övünge kurulmanın hiçbirini [övünen, kurulup kasılan hiç kimseyi] sevmez. Gidişinde mutedil ol, sesini pesten al; çünkü seslerin en beti [en çirkini] her halde eşekler[in] sesidir'.

1) Bu iki ayet (14-15) Lokman'ın nasihatini hikaye sırasında bu ara cümlesi olarak başlı başına bir kelâm-ı ilâhîdir. (VI/3844)

31. Lokman Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 34 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. *Elif, Lâm, Mim.* Bunlar sana o hikmetli kitab'ın ayetleri; hidayet ve rahmet için o (güzellik yapan)

Muhsinlere' ki namazı kılarlar ve zekâtı verirler, ahiret'e de onlar yakîn' edinirler: İşte bunlar rablerinden bir hidayet üzeredir ve işte bunlardır o felâh' bulanlar!

6-7. Bayağı insanlardan kimi de vardır ki Allah yolundan bilmeyecek' sapıtmak ve onu eğlence yerine tutmak için lâf eğlencesi' satın alır -işte bunlara mühîn [alçaltıcı] bir azap vardır-; karşısında ayetlerimiz okunduğu vakit de kibirlenerek ensesini döner, sanki onları işitmemiş, sanki kulaklarında bir ağırlık varmış! Sen de onu elîm [gayet acı] bir azap ile müjdele!

8-9. Fakat iman edip de iyi işler yapanlar; şüpheşiz ki onlara naîm cennetleri var, içlerinde muhalled [ebedî] olmak üzere onlar! Hakkâ Allah'ın va'di bu; ve azîz O'dur, hakîm O!

10. Gökleri direksiz yarattı -onları görüyorsunuz-; arz'a da sizi çalkalar diye ağır baskılar bıraktı ve onda her bir hayvandan [canlıdan] üretti; hem gökten bir su indirdik de her hoş çeşitten yetiştirdik.

11. İşte bu Allah'ın yarattığı; haydi gösterin bana O'ndan berikiler' ne yaratmış? Fakat o zâlimler apaçık dalâl [şaşkınlık] içindeler!

1) 'Bu Kur'an'da indirildiği vechile amelde ihsân yapanlar'. (VI/3838)

2) Bkz. Bakara/4, an: 9

3) Bkz. Bakara/5, an:11; Mü'minûn/1, an:1

4) 'Saptırdığını hissettirmeden, yaptığı işin akibetini sezdirmeden'. (VI/3839)

5) *Lehv'el-Hadîs* (laf eğlencesi): İnsanı oyalayan, işinden alıkoyan sözler, asılsız hikayeler, masallar, romanlar tarih kılıklı efsaneler, güldürü lakırdılar, gevezelikler, teğanniler (şarkılar) gibi eğleyici sesler. (VI/3838)

6) Bkz. Zümer/3, an:1

7) *Dalâl* kelimesi için bkz. Yunus/32, an: 3

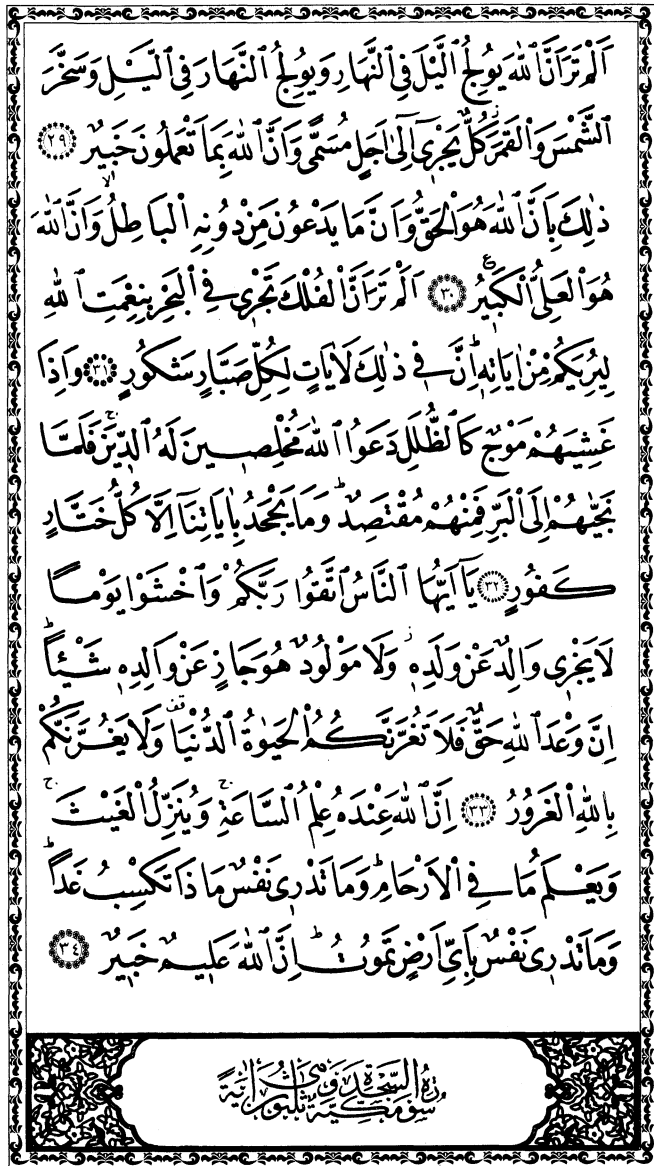
29. Görmedin mi Allah geceyi gündüze sokuyor, gündüzü geceye sokuyor ve şems u kamer'i teshîr etmiş, hepsi müsemma bir ecele [belirli bir sona] doğru cereyan ediyor ve filvâki Allah bütün yaptıklarınıza habîrdir?!

30. Bu şundan; çünkü Allah, hakikat hak O! O'ndan başka çağırdıklarınız hep bâtil; ve hakikat, Allah yegâne yüksek, yegâne büyük O!

31. Baksana -size âyetlerinden göstermek için- nimetiyle gemilerin denizde akışına! Şüphe yok ki bunda pek sabırlı ve çok şükürlü olanlar için birçok âyetler vardır!

32. Ve kara bulutlar gibi dalga sardığı vakit onları, dini Allah'a hâlis kılarak yalvarırlar, sonra karaya çıkardığı vakit içlerinden doğru giden de bulunur; ve bizim âyetlerimize ancak gaddar, nankör olanlar çıfıtlık eder.

33. Ey insanlar! Rabbinizden korkun ve bir günü sayın ki ata evladından [evladı adına] birşey ödeyemez; evlat [ise], o da atasından birşey ödeyecek değildir!

Muhakkak Allah'ın va'di hak! O halde sakının dünya [alçak] hayat' sizi aldatmasın ve sakının o mağrur sizi Allah'a güvendirmesin!

34. Her halde Allah, Saat'e [dair] ilim O'nun yanındadır ve yağmuru O yağdırır, rahimlerde ne var O bilir ve hiçbir nefis yarın ne kazanacağını bilmez, bir nefis hangi yerde öleceğini de bilmez! Şüphesiz ki Allah âlîm'dir, habîr'dir.

1) Bkz. A'raf/54, an: 3; Ra'd/2, an: 2; Câsiye/13, an: 5

2) *Hattâr*: gaddar, yani sözünde durmayıp, sürekli ahdini bozan. (VI/3852)

3) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an: 1

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ
فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ ۝ وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ
اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ اللَّهُ فَتَلَّوْا بِلِطْنَتِهِ مَآ وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ أَوَّلُوا
كَانَ الشَّيْطَانُ يُدْعُوهُمْ إِلَى الْعَذَابِ السَّعِيرِ ۝ وَمَن يُسْلِمْ
وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى
وَالِىَ اللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ۝ وَمَن كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا
مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝
نُنَبِّئُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۝ وَكَلِمَاتُ
سَالِحِينَ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ
بَلْ كُنتُمْ مُّزِلِينَ ۝ اللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
إِنَّا اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۝ وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ
أَوْ لَاحٍ أَوْ خَشِيعَةٍ مِّنْ بَعْدٍ سَبَّحَهُ بِحَمْدِ مَا نَفَعَتْ
كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّا اللَّهُ عَزَّزْنَا حِكْمَةً ۝ مَا خَلَقْنَاهُ وَلَا
بَعَثْنَاهُ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّا اللَّهُ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝

20. Görmediniz mi Allah zülcelâl sizin için göklerdekini ve yerdekini müsahhar' kılmış, üzerinize zâhiren ve bâtinen nimetlerini ifaza buyurmakta [yağdırmakta]?! Bununla beraber nâs [insanlar] içinde kimisi de var ki ne bir ilme, ne bir mürşide, ne de tenvîr eder [aydınlatici] bir kitaba istinad etmeksizin [dayanmaksızın] Allah hakkında mücadele ediyor.

21. Ve 'Allah'ın indirdiğine tâbi olun!' denildiği vakit kendilerine, 'Hayır! Biz atalarımızı neyin

üzerinde bulduksa onun ardınca gideriz' diyorlar. Ya Şeytan onları saîr [çalgın ateş] azabına davet ediyor idiysede mi?

22. Halbuki her kim özü muhsin, olarak yüzünü tertemiz Allah'a tutarsa [sırf O'na yönelirse], o hakîkaten en sağlam kulpa yapışmıştır. Öyle ya, bütün işlerin akibeti Allah'a dayanır!

23. Kim de küfrederse artık onun küfrü seni mahzun etmesin! Onlar dönüp bize gelecekler, o vakit biz onlara bütün yaptıklarını haber vereceğiz. Her halde Allah bütün sînelerin kühünü bilir.

24. Biz onlara biraz zevk ettiririz de sonra kendilerini galîz [şiddetli] bir azaba muztarr kılarız [mahkûm ederiz].

25. Celâlim hakkı için, sorsan onlara 'O gökleri ve yeri kim yarattı?'; her halde elbet 'Allah' diyecekler. 'Elhamdulillah' de! Fakat pek çokları bilmezler.

26. Göklerde ve yer'de ne varsa Allah'ındır! Hakîkat, Allah öyle ganî, öyle hamîd'dir.

27. Eğer yerdeki ağaçlar hep kalem olsa, deniz de mürekkep, arkasından [da] yedi deniz, Allah'ın kelîmâtı [kelâmı] tükenmez! Hakîkat Allah azîz-hakîm'dir.

28. Sizin yaratılmanız da, ba's olunmanız da [diriltilmeniz de] ancak tek bir nefis gibidir. Hakîkat, Allah semî'dir, basîr'dir.

1) Bkz. Ra'd/2, an: 2 ve teshîr kelimesi için bkz. Câsiye/13, an: 5

2) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

12. Görsen o vakit ki mücrimler rablerinin huzurunda başlarını eğmişler 'Rabbena! Gördük, dinledik. Şimdi bizi geri çevir, salih bir amel işleyelim; zira yakîn' hasıl ettik' derlerken!

15. Eğer dilemiş olsaydık, her nefse hidayetini verirdik ve lâkin benden şu kavil [söz] hak oldu: 'Elbette ve elbette cehennem-i dolduracağım bütün cinlerle insanlardan!'

14. "O halde tadın unuttuğunuz için bu gününüzün çatmasını - işte biz de sizi unuttuk- ve tadın huld [ebediyyet] azabını, yapıp durduğunuz işler yüzünden!"

15-16. Bizim ayetlerimize öyle kimseler iman ederler ki onlarla kendilerine nasihat verildiği vakit secdelere kapanırlar ve rablerine hamd ile tesbîh ederler de kibirlenmezler. Yanları yataklardan aralашır [uzaklaşır], korku ve ümit içinde rablerine dua ederler ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan onlar hayra masraf yaparlar.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْخُرُومُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا
أَبْصُرْنَا وَسَمِعْنَا فَأَرْجِعْنَا فَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٦﴾
وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْخَلْقِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٧﴾ فَذُوقُوا بَأْسَ
نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ
الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا
ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٩﴾ تَتَجَافَىٰ جُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ
رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيَمَازُجُ الْقَاهِرِينَ ﴿٢٠﴾ فَلَا تَقْلُمُ
نَفْسٌ مَّا أُخِيْلَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾
أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ ﴿٢٢﴾ أَمَّا
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ أَلِيمٌ ﴿٢٣﴾
كَأَنَّهُمْ يَمْلِكُونَ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيهِمُ النَّارُ
كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ
ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٥﴾

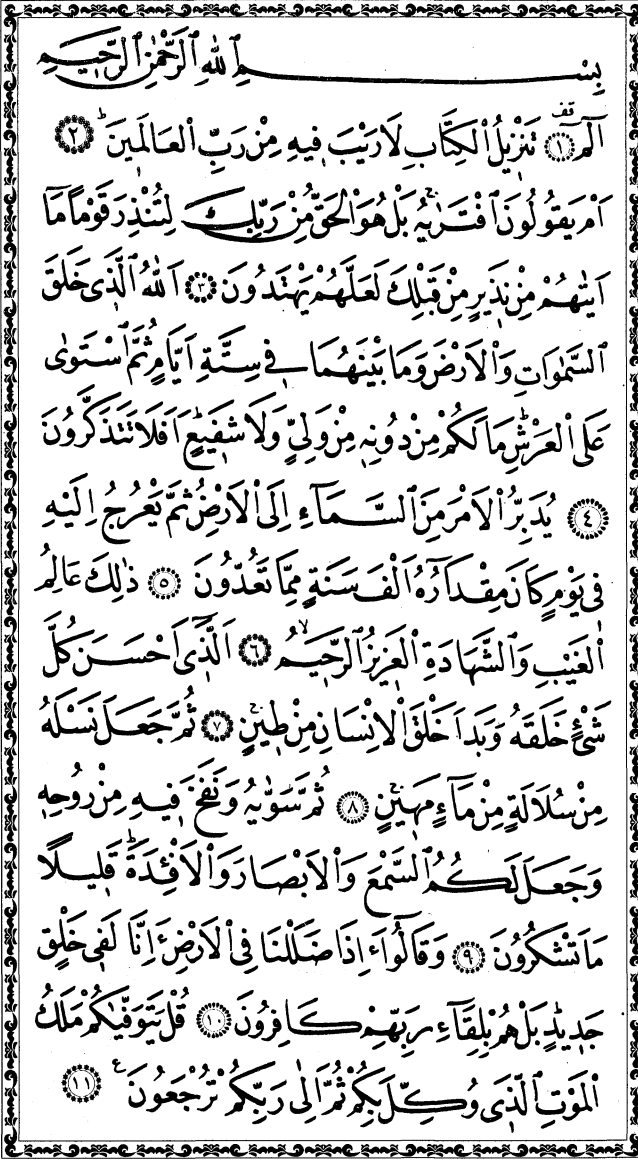
17. Şimdi kimse bilemez onlar için gizlenmiş olan gözler sürûrunu [sevincini]; yaptıkları amellere mükâfat için!

18. Öyle ya, mü'min olan fasık olan gibi olur mu? Onlar müsavi olmazlar!

19-20. Evet, iman edip o salih amelleri işleyen kimselerin amellerine mukabil konukluk olarak kendilerine me'vâ cennetleri vardır. Amma fasık etmiş olanların me'vâları [barınakları] ateştir. Ondan her çıkmak istedikçe onlar, içine iade olunurlar da kendilerine 'Haydi tadın o ateşin tekzib edip durduğunuz azabını' denilir.

1) Bkz. Bakara/4, an: 9

2) 'Unutmuş gibi cehennemde bıraktık'. (VI/3862)

32. Secde Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.30 âyettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Elif, Lâ, Mim.

2. İndirilişi bu kitabın -şüphe yok bunda- rabb'ul-âlemîn'dendir!

1) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

2) Gocundurucu (nezîr): Allah'ın azabını, başlarına gelecek tehlikeyi haber veren kimse, uyarıcı.

*) '... vemâ beynehuma' ibaresinin karşılığı (ve aralarındaki) Meâl metninde atlanmış ve metne -paranteze alınmaksızın- tarafımızdan dahil edilmiştir. [D.C]

3) Bkz. Ra'd/2, an:1

4) Tedbîr bir işin arkasını görerek ona göre gereğini tayin etmektir. Allah Teâlâ'nın tedbîri ise hikmetine göre irade buyurmasıdır. (VI/3859)

5) Bu 'bir gün' sadece emrin bir günde çıkmasını anlatmaz; yani sadece ya'ruc fiiline taalluk etmez, bilakis yudebbir (tedbîr eder) ile ya'ruc (çıkart) fiillerinin ikisine de taalluk eder: 'O emrin inmesi-çıkması öyle bir günde, o kadar zamanda olur ki miktarı sizin saydıklarınızdan bin sene eder'. (VI/3859)

3. Yoksa 'onu uydurdu' mu diyorlar? Hayır! Haktır o, rabbindendir, kendilerine senden önce gocundurucu' peygamber gelmemiş olan bir kavmi gocundurasın diye, gerek ki hidayeti kabul edeler.

4. Allah O ki gökleri ve yeri ve aralarındakileri altı günde yaratmış, sonra arş üzerine istivâ buyurmuştur; sizin için O'ndan başka ne bir velî vardır, ne bir şefi [sefaatçi]!Artık düşünmez misiniz?

5. Semadan zemine (yukarıdan aşağıya) emri tedbîr eder, sonra da o ona urûc eyler [çıkart], bir günde ki miktarı sizin sayınızdan bin sene eder.

6-9. O'dur işte gaybı da şهادeti de bilen azîz-rahîm! O ki yarattığı her şeyi güzel yarattı ve insanı yaratmaya bir çamurdan başladı; sonra da bir sülâleden, bir hakim sudan neslini yaptı; sonra onu tesviye edip içine ruhundan nefh buyurdu [üfledi] ve sizin için o işitmeyi, o görmeleri ve gönülleri yaptı. Siz pek az şükrediyorsunuz.

10. Bir de 'Â! Arz'da kaybolduğumuzda mı, cidden biz mi muhakkak yeni bir hilkatte [yaratılış içerisinde] olacağız?' dediler. Fakat onlar rablerinin likâsını (huzuruna varacaklarını) inkâr eden kâfirlerdir.

11. De ki: 'Size müvekkel [vekil] kılınmış olan melek'ul-mevt [ölüm meleği] canınızı alacak, sonra döndürölüp rabbinize götürüleceksiniz'.

33. Ahzâb Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

73 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Ey o peygamber! Allah'tan kork ve kâfirlere, münafıklara itaat etme -muhakkak ki Allah bir alim-hakim bulunuyor- ve rabbinden sana ne vahyolunuyorsa onun ardınca git -muha-hakkak ki Allah ne yaparsanız habîr bulunuyor- ve Allah'a te-vekkül (itimad) kıl ki vekil [olarak] Allah yeter!

4. Allah [bir] adam için, içinde iki kalp yapmamıştır ve kendilerinden zihar¹ yaptığın zevcelerini analarınız kılmamıştır, evlatlıklarınızı da oğullarınız kılmamıştır, o sizin ağzınızda lâfındır. Allah ise hakkı söylüyor ve doğru yola hidayet eyliyor.

5. Onları babaları nâmına çağırınız! Allah yanında o daha doğrudur; eğer babalarını bilmiyorsanız dinde kardeşle-riniz ve yâranınız (mevâli-niz)dirler. Bununla beraber hata ettiklerinizde üzerinize bir günah yoktur ve lâkin kalpleri-nizin taammüd [kasd] ettiğinde vardır. Hem Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ
إِنَّا اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ① وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ إِنَّا اللَّهُ كَانِ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ② وَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ وَكُنْ بِإِلَهِهِ وَكِيلًا ③ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ
فِي جُوفِهِ ④ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ
أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ⑤ ذَٰلِكُمْ
قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ
⑥ ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا
أَبَاءَهُمْ فَخَرَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ ⑦ وَلَكِنْ مَتَّعَدَتْ قُلُوبُكُمْ ⑧ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَحِيمًا ⑨ اتَّبِعُوا أَوْلِيَ الْأُمُومِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجَهُ
أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولَ الْأَرْحَامِ مِنْ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ
اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ
مَعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ⑩

6. Peygamber, mü'minlere nefislerinden daha evlâdır, zevceleri de analarınızdır, ulû'l-erham (akraba) da Allahın Kitabında birbirlerine diğer mü'minlerden ve muhacirlerden daha evlâdır. Ancak dostlarınıza bir mâruf (bir vasiyet) yapmanız müstesna! Kitab'da [Kur'an'da] o yazılı bulunuyor.

1) Zihar bir adamın hanımına 'Sen bana anamın zahır (sırtı) gibisin' demesidir ki 'Anam bana nasıl haramsa, sende bana öyle haramsın' demek olur. Araplar kendisine böyle denilen kadını ana gibi addederler, hemen ayırırlardı ve ana gibi sayıldığından tekrar nikâh etmezlerdi. Burada onlara böyle denildiği için kadınların hakikaten ana oluvermeyecekleri anlatılarak bu âdetin düzeltilmesinin gereğine işaret edilmektedir. (VI/3869 ve bkz. Mücadele/1-4)

2) Burada 'analarınızdır' diye tercüme edilen kelime 'ummehâtukum' değil, 'ummehâtuhum' dur ve 'anaları' demektir. Yani Hz. Peygamber'in zevceleri mü'minlerin analarıdır, hürmet ve ihtiramda onların anneleri mesabesinde dirler. Siyak -sibakın da gerekli kıldığı bu mânâ -Meal'in aksine - Tefsir'de doğru olarak tesbit edilmiştir. Bkz. VI/3867 ve 3871. [D.C.]

وَلَنَذِيْقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ
 يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِنْ ذِكْرِيَايَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا
 إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ
 فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَءِيلَ ۖ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ
 آيَةً يُهْدُونَ بَأْمَرِنَا الْمَاصِرُونَ ۚ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ﴿٢٣﴾ إِنَّ
 رَبَّكَ هُوَ فِضْلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
 ﴿٢٤﴾ أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ
 يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ فِي ذَلِكَ لَا آيَاتٍ فَلَا يَسْمَعُونَ
 ﴿٢٥﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ
 بِهِ زَرْعًا نَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ ۖ فَلَا يُبْصِرُونَ
 ﴿٢٦﴾ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَيْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٧﴾
 قُلْ يَوْمَ الْفَيْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ
 يُنْظَرُونَ ﴿٢٨﴾ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانظُرْ إِلَيْهِمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿٢٩﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سُورَةُ السَّجْدَةِ

23-24. Şânım hakkı için, muhak-
 kak ki vaktiyle Musa'ya kitab
 vermiştik -şimdi de sen O'nun
 likâsından şüpheye düşme- ve
 onu Beni İsrail için bir hidayet
 rehberi kılmıştık ve içlerinden
 öncül imamlar yetiştirmiştik ki
 sabrettiklerinde emrimizle hi-
 dayet ediyorlardı ve ayetlerimi-
 ze yakîn ile sarılmışlardı.

25. Şimdi ihtilâf edip durdukları
 şeylerde hiç şüphesiz ki rabbin
 kıyamet günü beyinlerini [arala-
 rını] fasledecektir! → kesme, ayırma

26. Daha irşad etmedi mi onları
 ki kendilerinden evvel nice
 karnlar [kavim ve ümmetler]
 helâk etmişiz, [onların] mesken-
 lerinde geziyorlar? Elbette bun-
 da şüphesiz ayetler var, hâlâ
 kulak vermeyecekler mi?

27. Ya hiç görmedilerde mi biz
 kır yere suyu salıveriyoruz da
 onunla bir ekin çıkarıyoruz;
 ondan hayvanları da yiyor,
 kendileri de?! Hâlâ gözlerini
 açmayacaklar mı?

28. Bir de 'Ne vakit o fetih, eğer
 doğru iseniz?' Diyorlar.

29. De ki: 'Küfredenlere' o fetih
 günü imanları [iman etmeleri]
 fayda vermez ve onlara göz
 açtırılmaz'.

30. Şimdi onlardan yüz çevir de
 gözet, çünkü onlar gözetiyorlar.

21. Şu da muhakkak ki onlara o en büyük
 azaptan beride [önce] o yakın azaptan da
 tattıracağız, gerek ki rücû edeler!

22. Rabbinin ayetleriyle nasihat edilip de sonra
 onlardan yüz çeviren kimseden daha zâlim de
 kim olabilir? Muhakkak ki mücrimlerden biz
 intikam alırız.

1) Ahzab-ı ednâ (yakın azap) dünya azabı; Ahzab-ı ekber (büyük azap) ahiret azabıdır. (VI/3863)

2) "Vaktiyle Musa'ya verdiğimiz gibi şimdi de -sûre'nin başında beyan olunduğu üzere- sana kitab veriyoruz. Bunda
 zerrece şüpheye düşme!" (VI/3864)

3) Bkz. Bakara/4, an:9

4) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

16. De ki: 'Eğer ölümden veya katlolanma[k]dan kaçırırsanız, kaçmak size asla menfaat vermez; bilfarz verdiği takdirde de istifade ettirilmezsiniz, meğer ki pek az!'

17. De ki: 'Kimin haddine ki sizi Allah'tan saklasın, şayet size bir felaket murad eder, yahut size bir rahmet murad ederse?' Hem Allah'tan başka kendilerine bir velî de bulamazlar, bir nasîr de!

18. Allah şüphesiz biliyor içinizden o savsaklayanları ve ihvanlarına [akrabalarına] 'Bize gelin!' diyenleri ki harbe pek az geliyorlardı.

19. Size karşı kıskançlık ediyorlardı, derken o korku hali gelince gördün onları ki ölümden baygınlık sarmış kimse gibi gözleri dönerek sana bakıyorlardı; derken o korku gidince size keskin keskin diller sıyırdılar, hayra karşı kıskançlık ediyorlardı. İşte bunlar iman etmediler de Allah amellerini hiçe çıkardı. Allah'a göre o ehemmiyetsiz bulunuyor.

20. Ahzâb'ı sanıyorlar ki gitmediler; eğer o Ahzâb bir daha gelecek olsa, arzu ederler ki badiyeye [çöllere] bedevî urabanın [Arapların] içine çıksalar

فَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذًا لَا تُمْنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِيكُمْ مِنْ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٧﴾ قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمَعُوقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هُمُ الْيَتَامَىٰ وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٨﴾ أَشَئْءَ عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ وَرَأَيْتَهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْوُتِّ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالنِّسَةِ حِدَادٍ أَشَئْءَ عَلَى الْخَيْرِ وَإِن لَّا تَكْفُرُوا فَمَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ أَعْمَالُهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسَبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوْنَ أَنْ هُمْ بِأَدُونِ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَاءِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَالُوا إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَٰذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾

sizin havadislerinizden sorsalar! İçinizde kalacak olsalar da harb etmezler, meğer ki pek az!

21. Şânım hakkı için, muhakkak ki size Rasûlullah'ta pek güzel bir örnek vardır; Allah'a ve son güne ümit besler olup da Allah'ı çok zikreleyen kimseler için!

22. Mü'minler gördükleri vakit de o Ahzâb'ı 'Bu, işte Allah'ın ve Resûlü'nün bize va'dettiği! Allah ve Rasûlü doğru çıktı' dediler ve onların imanını ve teslimiyetini artırmaktan başka bir şey yapmadı.

1) Ahzâb ile burada müttefik düşman orduları kastolunmaktadır.

وَإِذَا خَذْنَا مِنَ النَّبِيِّنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ
وَمُوسَى وَعَصَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآخَذْنَا مِنْهُمُ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۖ لَيْسَ لَكَ
الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۝٨
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرًا ۝٩ إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ
الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَنَظُنُّونَ يَا اللَّهُ الظُّنُونَا ۝١٠
هَٰذَا كَيْفَ يُبْلَى الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زَلَالًا شَدِيدًا ۝١١ وَإِذْ يَقُولُ
الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضًا وَعَدْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ
إِلَّا عُورًا ۝١٢ وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُم يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ
يُثُوبَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُ ذَلَالًا فَرَارًا ۝١٣ وَلَوْ
دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَا تَوْهَاوَمَا
تَلَبَّسُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ۝١٤ وَلَقَدْ كَاذَبُواكَ وَهَذَا اللَّهُ
مِنْ قَبْلُ لَا يُولُوكَ إِلَّا دَبَارٌ وَكَانَ عَمَلُهُمْ مُّسْوًى ۝

nizdeki nimetini anın! O vakit ki size ordular gelmişti de üzerlerine bir rüzgar ve görmediğiniz ordular salıvermiştik ve ne yapıyordunuz Allah görüyordu. O vakit ki hem üstünüzden gelmişlerdi, hem aşağı tarafınızdan ve o vakit ki gözler kaymış, yürekler gırtlaklara dayanmıştı ve Allah'a türlü türlü zanlarda bulunuyordunuz.

11. İşte burada mü'minler imtihan olunmuş ve şiddetli bir sûrette sarsılmışlar da sarsılmışlardı.

12. Ve o vakit ki münafıklar ve kalplerinde bir maraz bulunanlar 'Allah ve Rasûlü bize bir aldandı başka bir va'd yapmamış!' Diyorlardı.

13-15. Ve o vakit ki bunlardan bir taife 'Ey Yesrib ahalisi! Sizin için duracak yer yok, hemen dönün!' diyorlardı. Yine onlardan bir kısmı da Peygamber'den izin istiyor, 'Cidden evlerimiz açıktır' diyorlardı. Halbuki açık değil [di], sırf kaçmak istiyorlardı ve eğer onların her tarafından üzerlerine girilse de sonra kendilerinden fitne istenilse derhal onu yapacaklardı, onunla da pek az duracaklardı. Halbuki bundan evvel Allah'a ahid vermişlerdi; arkalarını dönmeyeceklerdi. Allah'ın ahdi ise mesûliyetlidir, mutlak sorulur!

7-8. Ve unutma o peygamberlerden mîsaklarını aldığımız vakti, hele senden ve Nuh ve İbrahim ve Musa ve İsâ ibn Meryem den ki onlardan ağır bir mîsak aldık, sâdıklara sadakatlerinden soracağı için! Kâfirler için ise elîm [gayet acı] bir azap hazırladık!

9-10. Ey o bütün iman edenler! Allah'ın üzeri-

1) Hicret'in 5. Yılında meydana gelen ve *Hendek Savaşı* diye de bilinen *Ahzâb* kuşatmasına işaret edilmektedir ki kuşatma Arabistan'ın en önemli kabilelerinden müteşekkil büyük bir ordu tarafından yapıldığı için *Ahzâb* ismiyle anılır. (Bkz. VI/3876)

2) Bkz. Bakara/10, an:2

3) Bu tâbirde bir kaç mânâ vardır: a) 'Geri dönün, Medine'ye evlerinize dönün!' b) 'Muhammed 'in dininden eski müşrikliğinize dönün!' c) 'Ona olan bâatinizden dönün de onu düşmanlara teslim edin!' d) 'Yesrib'de sizi duracak yer kalmadı, dönün kâfir olun ki orada durabilesiniz!' (VI/3881)

4) 'Evlerimiz sağlam değil, açık-korunmasız'. (VI/3881)

31. Yine sizden her kim Allah'a ve Rasûlü'ne divan durup salih bir amel işlerse, ona da ecrini [mükâfatını] iki kere veririz; hem onun için kerîm bir rızık hazırlamışızdır!

32-34. Ey Peygamber'in kadınları! Siz kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz, eğer korunur takvalı olursanız; onun için söylerken kısıtlayın da kalbinde bir maraz bulunan [kötülüğe meyilli kimse] tamâ düşmesin [bir ümide kapılmasın]! Güsgüzel, dosdoğru söz söyleyin! Hem vakarınızla evlerinizde durun da evvelki cahiliyet çıkışı gibi süslenip çıkmayın, namaz kılın, zekât verin, Allah ve Rasûlü'ne itaat edin! Allah sade şunu istiyor; sizden kiri uzaklaştırsın da ey ehli beyt, sizi tertemiz/pampâk etsin! Oturun da evlerinizde okunan âyâtullahı [Allah'ın ayetlerini] ve hikmeti anın! Şüphe yok ki Allah lâtifhabîr bulunuyor.

35. Bütün müslimler ve müslimler, mü'minler ve mü'mineler, kânitler ve kâniteler, sâdıklar ve sâdikalar, sâbirler ve sâbireler hâşîler ve hâşîalar, mütesaddıklar ve mütesaddıklar, sâimler ve

وَمَنْ قِئْتُ مِنْكُمْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِيهَا
أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ۝
النِّسَاءُ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ
بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا
۝ وَرَنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ
الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَاطِعْنَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۝ وَأَذْكُرْنَا يَتْلُو فِي بُيُوتِكُنَّ
مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا
۝ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ
وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ
وَالْمُتَّصِدِينَ وَالْمُتَّصِدَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ
وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمُ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ۝

Sâimeler, ırzlarını koruyan erkekler ve kadınlar, Allah'ı çok anan zâkirler ve zâkireler, hep bunlara Allah bir mağfiret ve bir büyük ecir [mükâfat] hazırlamıştır!

1)"Söze yılışmayın/bir sözü söylendiği zaman yılışık bir surette cevap vermeyin ve söylerken yayılarak, kısıtarak söylemeyin!" (VI/3890)

2)"İslâm'dan önceki cahiliyye âdeti gibi süslerinizi göstererek ve görünmek için kısıtarak çıkmayın!" (VI/3890)

3)"Kiri; şan ve şerefınızı kirletmek ihtimali bulunan günahları". (VI/3891-3892)

4) *Ehl-i Beyt*: Hz. Peygamber'in ev halkı, hanımları ve kızları; *evlâd-ı rasûl* (Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin de *ehl-i beyt'e* dahildir). (VI/3892)

5) Sırasıyla anlamları şöyledir: a) Allah'ın hükmüne teslim olan erkekler ve kadınlar, b) tasdiki vacib olan şeyleri ikrar ile kalben tasdik eden erkekler ve kadınlar, c) itaat eden erkekler ve kadınlar, d) sözüne ve işinde sadakatle sabreden erkekler ve kadınlar, e) tevazu sahibi erkekler ve kadınlar, f) sadaka veren erkekler ve kadınlar, g) oruç tutan erkekler ve kadınlar, h) ırzlarını haramdan koruyan erkekler ve kadınlar, ı) Allah'ı çok zikreden, O'nu kalben ve lisanen anıp unutmayan erkekler ve kadınlar. (VI/3894)

6) 've's-sâbirîn ve's-sâbirât' ibaresinin karşılığı olan bu cümle *Meâl* metninde atlanmış ve tarafımızdan parantez içinde alınmaksızın *Meâl* metnine dahil edilmiştir. Bkz. VI/3893/3894. [D.C]

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن
 قَضَىٰ نَجْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَلُوا بَدْلًا يَلَسَ ۖ لِيُجْزَىٰ اللَّهُ
 الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِن شَاءَ أَوْ يَتُوبَ
 عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝٢٤ وَرَدَّ اللَّهُ
 الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْطِهِمْ لَمَّا بَلَغُوا حَيْدًا وَكَفَىٰ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ
 الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا غَزِيرًا ۝٢٥ وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوا مِنْهُمْ
 مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ مِصْرَاصِهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ
 فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ۝٢٦ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ
 وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطْلُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
 قَدِيرًا ۝٢٧ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ
 الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسْرِخْكُنَّ
 سَرَاحًا جَمِيلًا ۝٢٨ وَإِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذِّكْرَ
 الْآخِرَ فَإِنَّ اللَّهَ أََعَدَّ لِلْحَسَنَاتِ مِمَّنْ كُنْتُمْ أَجْرًا عَظِيمًا ۝٢٩
 يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن بَاتَ مِنْكُنَّ بِهَا حِشَّةً مُّبِينَةً يُضَاعَفْ
 لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝٣٠

23-24. Mü'minlerdendir o erler ki Allah'a verdikleri ahde sadâkat ettiler; kimi adağını ödedi, kimi de gözetiyor ve hiçbir suretle değiştirmediler; çünkü Allah, sâdıklara sadâkatleriyle mükâfat edecek, münafıklara da dilerse azap veya tövbe verecek! Şüphe yok ki Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

25-27. Allah hem o kâfirleri -hiçbir hayra elleri ermeksizin- gayzlarıyla [öfkeleriyle] defetti ve bu sûretle Allah mü'minlere kıtalin hakkından

geliverdi -ve Allah kavî-azîz bulunuyor- hem de ehl-i kitab'-dan onlara muzaheret edenleri [arka çıkıp destekleyenleri]' kalplerine korku düşürerek kulelerinden indirdi -bir kısmını katlediyordunuz, bir kısmını esir- ve arazilerini ve yurtlarını ve mallarını size miras kıldı, bir de bir arzı ki daha ona [henüz] ayak basmadınız. Allah her şeye kadîr bulunuyor.

28-29. Ey o peygamber! Zevce-lerine şöyle söyle: 'Eğer dünya [alçak] hayat ve zînetini istiyorsanız, haydi geliniz sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim, yok eğer Allah ve Rasûlü'nü ve ahiret evini istiyorsanız, haberiniz olsun ki Allah içinizden güzellik edenlere pek büyük bir ecir [mükâfat] hazırlamıştır!'

30. Ey Peygamber'in kadınları! Sizden her kim açık bir terbiyesizlik ederse, ona azap iki kat katlanır ve Allah'a o kolay bulunuyor.

1) Bu sözü edilen kimseler, Hz. Peygamber ile antlaşmış oldukları halde Benî Nadir yahudilerince kıskırtılarak Hz. Peygamber'e ve mü'minlere ihanet eden ve Ahzâb'a/müttefik düşman kuvvetlerine destek olan Benî Kureyza yahudileridir. (VI/3886)

44. O'na kavuşacakları gün tahiyyeleri selâmdır ve onlar için kerîm bir ecir [cennet] hazırlamıştır.

45-46. Ey o peygamber! Biz seni hakkâ bir şahid, hem bir müjdeci, hem bir gocundurucu gönderdik, hem Allah'a -izniyle- bir davetçi ve nûrlar saçan bir şavk [ışık]!

47. Mü'minlere müjdele, onlara Allah'tan bir büyük fazl [lütûf] var!

48. Kâfirlere ve münafıklara itaat etme, onların ezalarını bırak da Allah'a mütevekkil ol! Allah vekil olunca hepsine yeter!

49. Ey o bütün iman edenler! Mü'mineleri nikâh ettiğiniz, sonra onlara dokunmadan talâk verdiğiniz [boşadığınız] vakit, üzerlerinde sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur; derhal mut'alarını verip onları güzel bir sûrette saliverin!

50. Ey o peygamber! Biz bilhassa sana şunları helâl kıldık; mehirlerini vermiş olduğun zevcelerini ve Allah'ın sana ganimet kıldıklarından milk-i yemînin olan câriyeyi ve ammin [amcan] kızlarından, halan kızlarından, dayın kızlarından, teyzen kızlarından seninle beraber hicret etmiş olanları, bir de

تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ ۖ وَاعَدَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ۝٤٤ يَا أَيُّهَا
النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝٤٥ وَدَاعِيًا
إِلَى اللَّهِ بِأَذْنِهِ وَسِرَاجًا مُبِيرًا ۝٤٦ وَبَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِأَن لَّهُمْ
مِّنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ۝٤٧ وَلَا تَطْعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَدَعْ أَذْيَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكُنْ بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝٤٨ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ
أَن تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُوهُنَّ وَمِنْهَا فَمِيتَةٌ
وَسِرْحُونٌ سَرَاحًا جَمِيلًا ۝٤٩ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَخْلَلْنَا لَكَ
أَزْوَاجَكَ الَّتِي آتَيْتَ أَجْرَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا
آفَأَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمَتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكَ
وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً
مُؤْمِنَةً إِن وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا
خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا
عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ
عَلَيْكَ حَرَجٌ ۖ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۝

mü'mine bir kadın kendini Peygamber'e hibe ederse, Peygamber nikah etmek istediği takdirde onu... Sade sana, sair [diğer] mü'minlere değil! Onlara zevceleri ve milk-i yemînleri [cariyeleri] hakkında ne farz kıldığımız malûmumuz. Bunlar sana hiçbir darlık olmamak içindir. Allah gafûr-rahîm bulunuyor.

1) Bkz. Secde/,an:2

2) 'Bundan dolayı onların sana yaptıkları ve yapacakları eziyetlere, rahatsızlıklara aldırma!veya 'Onlara itaat etme, fakat ezaya da kalkışma! (VI/3911)

3) "Her hususta kendini Allah'a ver, yardımı O'ndan iste, O'na dayan!" (VI/3911)

4) Bkz. Bakara/236, an:4

5) 've benâti ammâtike' ibaresinin karşılığı olan 'halan kızlarından' tâbiri *Meâl* metninde atlanmıştır. Bu ibare tarafımızdan ve -Kur'an'da aslı bulunduğu- parantez içine alınmaksızın *Meâl* metnine dahil edilmiştir. Bkz. VI/3909. [D.C]

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ۖ وَإِذْ يَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي زَوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ۚ

وَمَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ۚ

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ۚ

وَمَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ جَلَدِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۚ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ كُرُوا لِلَّهِ ذِكْرًا كَثِيرًا ۖ وَسَبِّحُوا بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۚ هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۚ

36. Bununla beraber gerek bir mü'min için ve gerek bir mü'mine, Allah ve Rasûlü bir işe hüküm verdiği zaman o işlerinden ihtiyar [tercih] kendilerinin olmak olamaz ve her kim Allah ve Rasûlü'ne âsi olursa açık bir sapıklık etmiş olur

37. Hem hatırla o vakti ki o kendisine hem Allah'ın in'am [ihsân] ettiği, hem senin in'am ettiğin kimseye 'Zevcenî kendine sıkı tut [boşama] ve

Allah'tan kork' diyordun da nefsinde Allah'ın açacağı şeyi gizliyorsun, nâsı [insanları] sayıyordun; halbuki Allah, kendisini saymana daha gerekti. Sonra vaktâ ki Zeyd o kadından ilişkisini kesti, biz onu sana tezvîc eyledik; tâ ki oğullukların ilişkisi kestikleri zevcelerinde mü'minlere bir darlık olmasın! Allah'ın emri de fiile çıkarılmış [gerçekleşmiş] bulunuyor.

38. Peygamber'e Allah'ın takdir ettiği, mübah kıldığı şeyde bir darlık yoktur! Bundan evvel geçen bütün peygamberler hakkında Allah'ın sünneti böyle ve Allah'ın emri biçilmiş bir kader bulunuyor.

39. Onlar ki Allah'ın risaletlerini tebliğ ederler ve O'ndan korkarlar, Allah'tan başka kimseden korkmazlardı. Hesaba alacak da Allah yeter!

40. Muhammed sizin ricalinizden hiçbirinin babası değil ve lâkin Allah'ın Rasûlü ve peygamberlerin hâtemi'dir. Allah herşeye alîm bulunuyor.

41-42. Ey o bütün iman edenler! Allah'ı çok anı ş anın ve O'na sabah-akşam tesbîh edin!

43. Odur ki O, sizleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize feyz u bereket indiriyor ve mü'minlere rahîm bulunuyor.

1) "Allah'ın yardımıyla kendisine türlü ihsanlarda bulunduğu, âzad edip hürriyet nimetine kavuştuğu kimseye." Burada sözü edilen zât Hz. Peygamber'in evlatlığı olan Zeyd b. Hârise b. Şurahbil'dir. (VI/3891)

2) 'Zeyd'in hatırını sayıyordun' veya 'Halk dedikodu ederler diye çekiniyordun'. (VI/3902)

3) "Senin çekinmene rağmen nihayet onu eş olarak almanı sana emrettik". (VI/3903)

4) Hâtem mühür demektir. Diğer bir kıraate göre Hâtim sona erdiren, mühürleyen demektir. a) Peygamberlerin sonuncusu, peygamberlerin mührü, b) Peygamberliği hitama/sona erdiren son peygamber. (VI/3906)

55. O zevcelere şunlarda günah yoktur; ne ataları [babaları], ne oğulları, ne biraderleri, ne biraderlerinin oğulları, ne hemşire-lerinin [kızkardeşlerinin] oğulları, ne kendi kadınları, ne de ellerindeki milkle-
rinde... Bununla beraber Allah'a [sığınıp] korunun (ey Peygamber'in zevceleri); çünkü Al-lah herşey üzerine şahid bulunuyor.

56-57. Muhakkak ki Allah ve melâikesi Peygamber'e hep salât ile tekrim ederler. Ey o bütün iman edenler! Haydin ona teslimiyetle salât u selâm getirin! çünkü Allah ve Rasûlü'ne eza edenler; muhakkak ki Allah onları dünyada ve ahirette lânetlemiş (rahmeti sahasından kovmuş) ve onlara pek hakaretli bir azap hazırlamıştır.

58. Mü'minîn ve mü'minâta [mü'min erkek ve kadınlara] -istihkak kesbetmedikleri [sebebiyet vermedikleri] bir vechile- ezâ edenler de şüphesiz bir büh-tan (açık bir vebâl) yüklenmişlerdi.

59. Ey o peygamber! Zevcelerine ve kızlarına ve mü'minlerin kadınla-rına hep söyle; cilbablarından üzerlerini sıkı örtünler! Bu onların tanınmalarına, tanınıp da eza edilmemelerine en elverişli olandır. Bununla beraber Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

60-61. Celâlim hakkı için, eğer vazgeçmezlerse o münafıklar, kalplerinde maraz bulunanlar ve şehirde erâcîf neşreden/tahrikât yapanlar [yalan-yanlış laflar yayıp ortalığı karıştıranlar]... mutlak

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا
أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَاءِ هُنَّ وَلَا
مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدًا ۝۵۵ إِذَا اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝۵۶ إِنَّ الَّذِينَ
يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ
لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ۝۵۷ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ۝۵۸
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُذُنَّ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَزْكَاءَ لِّأَن يُعْرَفْنَ فَلَا
يُؤْذَنُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝۵۹ لِّئَلَّا تَكُنَّ مِنَ
الْمُنَافِقِينَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ
لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُحَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ۝۶۰
مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقُفُوا أَخَذُوا وَقَتُلُوا قَتِيلًا ۝۶۱ سُنَّةَ اللَّهِ
فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝۶۲

ve muhakkak seni kendilerine musallat kılarız, sonra orada civarına pek az yanaşabilirler. Mel'un mel'un, nerede ele geçirilirlerse tutulurlar ve öldürülürler de öldürülürler.

62. Allah'ın bundan evvel geçenler hakkındaki kanunu ki Allah'ın kanununu tebdîle [değiştir-meye] çare bulamazsın!

1) Krş. Nûr/31

2) Allah Teâlâ rahmet ve ihsânıyla, melekler de istiğfarları ve hizmet etmeleriyle Peygamber'e daima ikramda bulunurlar". (VI/3922)

3) 'Sizler ona salât ve selâm getirin, selâmlayarak teslim olun' ve diğer bir mânâyâ göre: 'Hiç incitmeyerek teslim olun, ona inkiyad edip tâbi olun!' (VI/3923)

4) Allah'a eza' tâbiri mecazdır: 'Allah hakkında lâıyk olmayan söz söyleyen' veya 'Allah'ın razı olmayacağı fiiller yapan' veya 'Allah'ın sevdiği kullarına eza eden' demektir. (VI/3924 ve krş. Hacc/40, an:1)

5) Cilbab: baştan aşağıya örten çarşaf ;ferace ,cargibi dış elbise. (VI/3928 ve krş. Nûr/31, an:2)

رُجِي مَن نَّشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤَى إِلَيْكَ مَن نَّشَاءُ وَمِمَّنْ أَنْبَغَتْ
 مِنْ عَزْلِكَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ إِذَا نَفَرْتَ عَنْهُمْ
 وَلَا يَحْزَنَ وَیَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْنَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي
 قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ٥١ لَا يَحِلُّ لَكَ الْإِنْسَاءُ
 مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَجَبَكَ حُسْنُهُنَّ
 إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ٥٢
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ
 إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنِّيهِ وَلَكِنْ إِنْ دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا
 طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ
 كَانَ يُؤْذَى النَّبِيَّ فَيَسْجَمُ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْخَرُ
 مِنْ الْحَيِّثُ وَادَّاسًا لَتَمُوهُنَ مَعَافَتْكُمْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ
 ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ
 أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ
 أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ٥٣ إِنْ تَبَدُّوا شَيْئًا
 أَوْ خُفُّوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ٥٤

51. Onlardan dilediğini geri bırakırsın, dilediğini yanına alırsın, azl eylediğinden de arzu ettiğinde sana günah yoktur. Onların gözleri aydınlanıp, mahzun kalmamalarına ve kendilerine verdiğine hepsinin hoşnut olmalarına en elverişli olan budur! Allah kalplerinizdekini bilir. Allah hem alim, hem halim bulunuyor.

52. Bundan başka kadınlar sana helâl olmaz, bunları başka zevcelere değiştirmek de olmaz, isterse husûnleri [güzellikleri] çok, Hoşuna

gitsin; meğer ki milk-i yemînin [cariyen] ola! Allah her şeye gözcü bulunuyor.

53-54. Ey o bütün iman edenler! Vaktine bakmaksızın yemeğe izin verilmedikçe size, Peygamber' in evlerine girmeyin ve lakin çağırıldığınız vakit de girin! Yemeği yediğinizde de hemen dağılın, söz-sohbet için de izinsiz girmeyin; çünkü o, Peygamber'e eza veriyor, üzerine de sizden utanıyor, fakat Allah hakkı söylemekten sıkılmaz! Hem haremlerine [zevcelerine] gerekli birşey soracağınız vakit de bir perde arkasından sorun! Öyle yapmanız, hem sizin kalpleriniz ve hem onların kalpleri için daha temizdir ve sizin Rasûlullah'a eza etmeniz olamaz, arkasından zevcelerini nikâh eylemeniz de olamaz; çünkü o günah, Allah indinde çok büyük bulunuyor. Eğer birşey açıklar veya gizlerseniz şüphe yok ki Allah her şeye alim bulunuyor.

1)'Geriye bıraktığından' veya 'boşadığından'. (VI/3915)

2)'Girmeyin, dışarı çıkın demekten de sıkılıyordu'. (VI/3920)

3)Bkz. Nûr/27-28

34. Sebe Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

54 Ayettir.

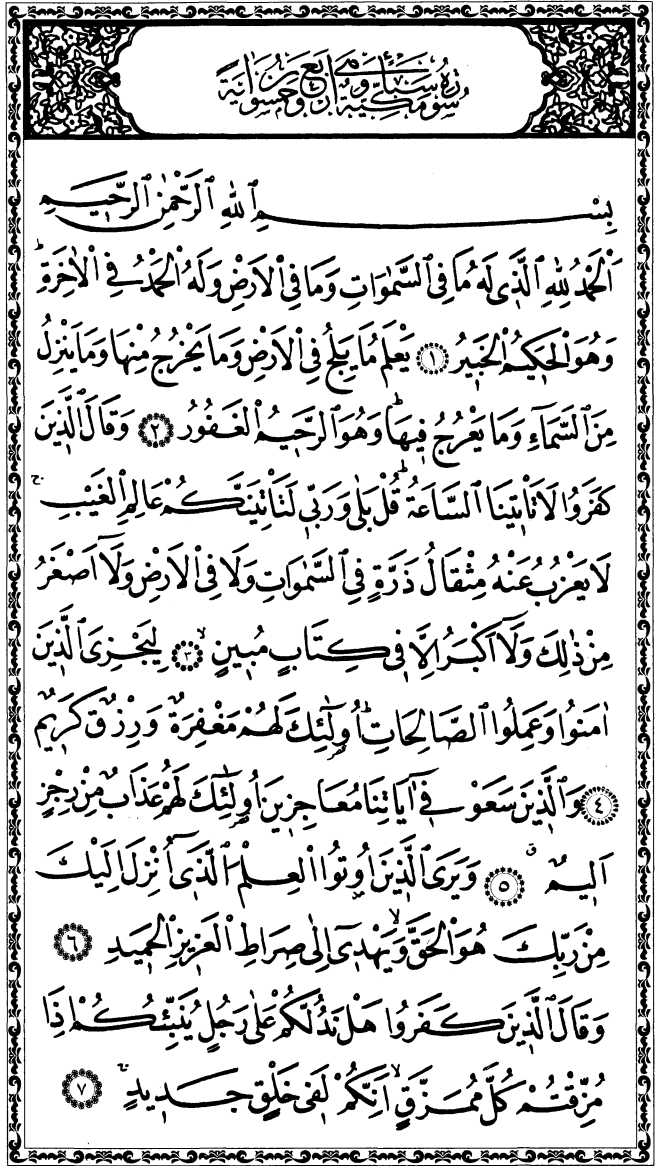
Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Hamd' o Allah'ındır ki göklerde ne var, yer'de ne varsa hep O'nun, ahiret'te de hamd O'nun ve O öyle hakîm, öyle habîr ki yere ne giriyor ve ondan ne çıkıyor, gökten ne iniyor ve ona ne çıkıyor hepsini bilir; hem O öyle rahîm, öyle gafûr!

3-4. Küfredenler ise 'Bize o Saat gelmez' dediler. De ki: 'Hayır! Rabbim hakkı için, o size behemehal [muhakkak] gelecek, gaybı bilen rabbim ki ondan göklerde ve yer'de zerre miktarı birşey kaçmaz, ne ondan daha küçüğü, ne de daha büyüğü, hepsi mutlak bir kitab-ı (mübîn) dedir; çünkü iman edip, iyi ameller işleyenlere mükâfat verecek...' İşte onlar için bir mağfîret ve bir rızk-ı kerîm [cennet] var!' cekk-besbelli

5. Ayetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarışanlar, onlar için de pislikten öyle bir azap var ki elîm [gayet yakıcı]!

6. Kendilerine ilim verilmiş

olanlar ise sana rabbinden indirileni görüyorlar ki o mahzâ hak ve o izzetine nihayet olmayan sahib-i hamd'in yolunu gösteriyor.

7. Böyle iken o küfredenler şöyle dediler: "Size bir adam göstereyim mi ki 'tamamen didik didik didiklendiğiniz vakit muhakkak siz yeni bir hilkat [yaratılış] içinde bulunacaksınız' diye size peygamberlik ediyor?"

1) Bkz. Fâtiha/2 an: 2

2) Müfessirlerin çoğu kitab-ı mübîn ibaresini levh-i mahfûz ile tefsir etmişlerse de bunun doğrudan doğruya ilm-i ilâhî'yi tasvir olması daha zâhirdir. 'Gâib ve şâhidiyle bütün kâinat Allah'ın huzurunda apaçık bir kitap gibi zâhir ve mâlûm ve mazbuttur!' (V/3944)

3) "Allah o iman edip salih ameller işleyenlere mükâfat vermek için o Saat gelecek ..." Liyeziyye'lezi fiilindeki lâm harfi 3. ayetin başındakileta'tiyyennekum (o size behemehal gelecek) fiiline müteallık ve onun hikmetini beyandır. (VI/3944)

4) "Her halukârda, dünya'da ve ahiret'te hamdin kendisine ait olduğu Allah Teâla'nın yoluna..." (Bkz. VI/3945)

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٦﴾ إِنَّ اللَّهَ لَعَزَّ الْكَافِرِينَ وَعَدَلَهُمْ
سَعِيرًا ﴿٦٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٨﴾
يَوْمَ نُفَلِّبُ وَجُوهَهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَّا اطعنا الله
وَاطعنا الرُّسُلَا ﴿٦٩﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا
فَأَصْلَحْنَا السَّبِيلَا ﴿٧٠﴾ رَبَّنَا إِنهُمْ ضَعِيفِينَ مِنَ الْعَذَابِ وَالنَّهْمِ
لَمَنَّا كَبِيرًا ﴿٧١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى
فَبَرَّأَهُ اللَّهُ نِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴿٧٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٣﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظِيمًا ﴿٧٤﴾ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ
إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٥﴾ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ
وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٦﴾

63. O nâs [insanlar] sana Saat'ten [kıyamet'in vaktini] soruyor. De ki: 'Onun ilmi Allah'ın nezdindedir ve ne bilirsin belki o Saat yakında olur!'

64-65. Şu muhakkak ki Allah kâfirleri lânetlemiş ve onlara bir çılgın ateş hazırlamıştır; onda muhalled [ebedî] kalırlar ve ne bir velî bulabilirler, ne de bir nasîr!

66. O gün yüzleri ateşte çevirilirken 'Ah!' derler; 'ah ne olurdu bizler Allah'a itaat edeydik, Peygamber'e itaat edeydik!'

67-68. 'Yâ rabbena!' demektedirler; 'doğrusu bizler beylerimize ve büyüklerimize itaat ettik de bizi yanlış yola götürdüler. Yâ rabbena! Onlara azabın iki katlısını ver ve kendilerini büyük bir lânet ile lânetle!'

69. Ey o bütün iman edenler! Sizler o Musa'ya ezâ edenler gibi olmayın! Ezâ ettiler de Allah onu onların dediklerinden tebrie etti/temize çıkardı; o, Allah yanında yüzlü' idi.

70-71. Ey o bütün iman edenler! Allah'tan korkun ve sağlam söz söyleyin ki işinizi yoluna koysun ve günahlarınıza mağfiret buyursun! Her kim de Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederse, o hahîka-ten büyük murada ermiştir.

72-73. Evet, biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arzettik; onlar onu yüklenmeye yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yüklendi. O cidden çok zâlim, çok câhil bulunuyor. Çünkü Allah münafikîn ve münafikât'e [münafık erkeklere ve kadınlara] ve müşrikîn ve müşrikât'e [mü'min erkek ve kadınlara] azap edecek, mü'minîn ve mü'minât'a [müşrik erkek ve kadınlara] da Allah tevbe ile nazar buyuracak ve Allah gafûr-rahîm bulunuyor.

1) *Vecîh*: vecahetli, haysiyet ve mevki sahibi, şerefli, sevgili, tam Türkçesiyle 'yüzlü idi' veya 'yüzlü oldu/daha ziyade şeref ve şânı arttı'. (VI/2933 ve krş. Âlu İmrân/45, an:3)

15. Celâlime kaseim ederim ki Sebe için meskenlerinde hakîkaten bir ayet [ibret] vardı; sağ ve soldan iki cennet [iki taraflı bağlar, bostanlar] 'Yeyin' diye; 'rabbinizin rızkından da O'na şükredin! Ne güzel!.. Hoş bir belde, gafûr bir rab!'

16-17. Fakat onlar bakmadılar, biz de üzerlerine arım selini salıverdik ve o dilber iki cennetlerini [o güzelim bağları, bostanları] buruk yemişli, ılgınlık, az birşey de sidir'den iki harab cennete çevirdik! Bunu onlara nankörlüklerinin cezası yaptık ve biz hep öyle çok nankör olanları cezalandırırız.

18. Biz onlarla o feyz u bereket verdiğimiz memleketler arasında sırt sırta karyeler [şehirler] meydana getirmiştik ve onlarda muntazam seyr u sefer takdir eylemiştik; 'Gezin oralarda gecelerce ve gündüzlerce emniyet içinde' demiştik.

19. Buna karşı onlar 'Yâ rabbenal Seferlerimizin arasını uzaklaştır' dediler ve nefislerine zulmettiler. Biz de onları efsanelere çevirdik ve tamamen didik didik dağıttık. Şüphesiz ki bunda çok şükredecek her sabırlı için elbette ayetler [ibretler] var!

20-21. Yine celâlime kaseim ederim ki İblîs onlar aleyhindeki zannını hakîkaten doğru buldu da içlerinde mü'minlerden ibaret bir fırkadan maadası [başkası] ona tâbi oldular. Halbuki onun onlar üzerinde hiçbir saltanat kudreti yoktu. Lâkin biz

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جِئَتَانِ عَنْ مِثْنٍ وَشِمَالٍ كُلُوا
مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدًا طَيِّبَةً وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾
فَاَعْرِضُوا عَنْهُ مَا كُنْتُمْ تَعْرِضُونَ وَبَدَّلْنَا لَهُمْ جَنَّاتِهِمْ
الَّتِي كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتِ الْفِرْدَوْسِ الْأُولَىٰ بِجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا
أَنْهَارٌ مِنْ أَيْسَرِ الْيُسْرِ وَأَيْسَرُ الْيُسْرِ أَشَدُّ حَرًّا لِّمَا
كُنْتُمْ تُخَالِفُونَ ﴿١٦﴾ وَجَعَلْنَا
بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْأَنْهَارِ الْيُسْرَىٰ أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَزِدُوا
فِي الْكُفْرِ إِلَّا كُفْرًا أَكْبَرًا وَأَنْتُمْ تُخَالِفُونَ ﴿١٧﴾ فَكُلُوا
رَبَّنَا أَبْغِزْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْيَسْرَىٰ وَكَلِّمْهُمْ عَنْ أَنْفُسِهِمْ
فَجَعَلْنَاهُمْ أَصْحَابَ دُثْرٍ وَنَزَّلْنَا فِي كُلِّ مَقَرٍّ مِنْهُمْ
سُورًا وَكَلَّمَ اللَّهُ نَارًا مِنْهُمْ قُلُوبَهُمْ لَا تَسْمَعُ
لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٨﴾ وَمَا كُنَّا لَهُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لَنَعْلَمَ
مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ رَبِّكَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ حَفِيظٌ ﴿١٩﴾ قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا ذَرُّوا فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ
وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٠﴾

ahirete imanı olanı belli edecek, ondan şek içinde bulunandan ayırd eyleyecektik. Öyle ya, rabbin herşeye karşı hafızdır [hâkimdir]!

22. De ki: 'Allah'ın berisinden o zu'mettiklerinize [tanrı olduklarını zannettiklerinize] istediğiniz kadar yalvarın, ne göklerde ne yer'de zerre miktarına güçleri yetmez, onların bunlarda bir ortaklığı da yok, O'nun onlardan bir zahîri de [yardımcısı da] yoktur!'

1) Arım selini: a) 'Önüne geçilmez sarp/koca bir seli', b) Arım denilen seddin selini, c) 'Arım deresinin selini'. (VI/3956-3957)

2) Sidir Arabistan'ın en makbul ağaçlarından olmakla tanınır. Arabistan kirazı da denir.

3) Merhum E. Hamdi Yazır'ın zikrettiği şu mesel bu hâdiseyi tasvir etmek bakımından gayet münasip olmuştur: 'Bakılırsa bağ olur, bakılmazsa dağ olur!' (VI/3957 ve cennet kelimesi için bkz. Alu İmran/15, an: 2)

4) Bunu hakîkaten böyle 'kavlen' istemiş olmaları akla gelebilirse de yaptıkları nankörlük ve isyan ile 'hâlen' istemiş olmaları da düşünülebilir. (VI/3958)

أَفَرَأَيْتَ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جُنَّةٌ بَلْ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾ أَقَلَّمُوا إِلَى مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَنْ نَشَا نَخْشَفُ
بِهِمُ الْأَرْضَ وَأَنْ نُسْقِطَ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ فِي ذَلِكَ
لَآيَةٌ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ﴿٩﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا
يَلْبِسُ الْجَبَالَ وَبِهِمُ الطَّيْرُ وَالتَّنَّالُ الْحَدِيدُ ﴿١٠﴾ إِنْ أَعْمَلَ
سَابِغَاتٍ وَقَدَرَ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿١١﴾ وَلَسِ لَكُمُ الرِّيحُ غَدٌ وَهَاشِعَةٌ وَرَوَّاحٌ هَاشِعٌ
وَأَسْلَمْنَا لَهُ الْغَنَاقَ وَالْفَطِيرَ وَمِنْ الْجَنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ
رَبِّهِ وَمَنْ يَرْغَبُ مِنْهُمْ عَنْ آمِنًا نَذَرَهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾
يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ
وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ
الشَّكُورُ ﴿١٣﴾ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّمُهُ عَلَى مَوْتِهِ
إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْ سَعَةِ اللَّهِ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجَبُّ
أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿١٤﴾

10-11. Şânım hakkı için, Dâvud'a bizden bir fazl verdik; 'Ey dağlar! Çınlayın onunla beraber ve ey kuşlar!' dedik ve ona demiri yumuşattık; 'Bol bol zırhlar yap ve iyi biçime yatır!' diye! Siz de [ey ümmet-i muhammed] salâh ile çalışın, daha iyi işler yapın, çünkü ben her yapacağınızı gözetiyorum.

12-13. Süleyman'a da rüzgârı - sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü bir ay- [müsaahhar kıldık], erimiş bakır menbânı [pınarını] da ona sel gibi akıttık. Hem rabbinin izniyle elinin altında cinnîlerden de çalışan vardı -onlardan da her kim emrimizden inhiraf ederse [çıkarsa], ona saîr [çılgın ateş] azabını tattırırız;- onlar ona, mihrablar, timsaller ve havuzlar gibi çanaklar ve sabit kazanlardan her ne isterse yaparlardı. Çalışın ey Dâvud hanedanı, şükr için çalışın! Mâmafih kullarım içinde şekûr olan [çokça şükreden] azdır.

14. Sonra vaktâ ki ona ölümü hükmettik, onlara onun ölümünü sezdiren olmadı, yalnız bir güve böceği (arz'a) dayandığı esasını yiyordu; bu sebeple yıkıldığı zaman tebey-yün etti [ortaya çıktı] ki cinler eğer gaybı bilir olsalar, o zilletli azap içinde bekleyip durmazlardı.

8. "Bir yalanı Allah'a iftira etmekte mi, yoksa kendisinde bir cinnet mi var?" Hayır! Doğrusu o ahiret'e inanmayanlar uzak bir dalâletle azap içindeler!

9. Ya gökten ve yer'den önlerindeki ve arkalarındakine bir bakmazlar mı? Dilersek kendilerini yere geçiriveririz, yahut gökten üzerlerine parçalar düşürüveririz! Hakîkaten onda inâbe edecek (hakka gönül verecek) bir kul için şüphesiz bir ayet vardır!

1) Burada 'çalış, yap' denilmeyip, 'çalışın, yapın' buyurulması şâyân-ı dikkattir. Bu cümle zamirinin Hz. Dâvud'a ve beraberindeki ehline râci olduğunu söylemişlerse de biz bunun 'Bir de ona sizin için, sizi harbinizin şiddetinden korusun diye...' (Enbiya/80) ayeti gibi kıssanın bir ibreti olmak üzere Ümmet-i Muhammed'e bir hitab olduğu kanaatindeyiz. (VI/3950)

32. Diğer taraftan büyüklük taslayanlar o zebûn edilenlere [zayıf bırakılanlara] şöyle demektedir: 'Yâ!.. Size hidayet geldikten sonra sizi ondan biz mi çevirdik? Hayır! Siz kendiniz mücrimdiniz'.

33. O zebûn edilenler de o büyüklük taslayanlara demektedir: 'Hayır! İşiniz gece gündüz dolap; çünkü sizler bizlere hep Allah'a küfr [nankörlük] etmemizi ve ona menendler' koşmamızı emrediyordunuz'. Ve böyle atışır-larken hepsi azabı gördükleri o demde içlerinden pişmanlık getirmektedirler; tomrukları geçirmişizdir de boyunlarına hep o küfredenlerin, sade [sırf] yaptıklarının cezasını çekiyorlardı.

34-35. Biz herhangi bir memlekette bir nezîr/tehlikeyi haber veren bir rasûl gönderdikse, her halde onun refah ile şımartılmış olanları dediler ki; 'Biz sizingönderildiğiniz şeyleri tanımayız' ve dediler ki: 'Biz emvalce de [malca da] daha çoğuz, evlatça da ve biz tâzib [azap] olunmayız'.

36. De ki: 'Rabbim rızkı dilediğine döşer, dilediğine sıkar ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler'.

37. Halbuki ne mallarınız, ne de evlatlarınız değildir sizi huzuru-muza yaklaştıracak olan! Ancak iman edip salâh ile iş gören, işte onların amellerine karşı kendilerine kat kat mükâfat vardır ve onlar

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ
عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِجْمَاعٍ كَمْ بَلَّ كُنْتُمْ مَجْرُمِينَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكَرُ الْبَيْلِ وَالسَّهَادِ
إِذَا مَرُّوْنَا أَن كُفِّرُوا بِاللَّهِ وَنَجْعَلُ لَهُ أَندَادًا وَسِرُّوا الدَّمَائِمَةَ
لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَلْ يَمْجُرُونِ أَلا مَأْكَانًا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَوْمٍ مِنْ بَدِيرٍ
إِلَّا قَالُوا مَرْفُوعًا إِنَّمَا أَنَا بِلِسَانِنَا بِكَافِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا أَنَحْنُ
أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِعَبْدِينَ ۖ قُلْ إِن رَبِّي يُبْسِطُ
الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٣٥﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُفَرِّقُكُمْ عِنْدَ نَارِنَا
إِلَّا مِنْ أَمْنٍ وَعَمَلٍ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ
بِمَا عَمِلُوا وَمَنْ فِي الْفُرْقَاتِ آمِنُونَ ﴿٣٦﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي
أَيَّامِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٧﴾ قُلْ إِن رَبِّي
يُبْسِطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣٨﴾

cennet şehnişinlerinde [yüksek köşklerde] emniyet içindedirler.

38. Ayetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarış ederek çalışanlar ise, hakkın huzuruna onlar azap içinde ihzar edileceklerdir.

39. De ki: 'Hakikaten rabbim kullarından dilediği kimseye rızkı hem döşer, hem sıkar ve her neyi hayra sarfederseniz, O ona halef de verir, hem O rızık verenlerin en hayırlısıdır!'

1) Bkz. Bakara/22 ve 165, an:1

2) Bkz. Kasas/61, an:1; Rûm/16, an:1

3) Bu, bir şahısta iki vakte nazarandır; yani bir kimsenin rızkını zaman olur açar, zaman olur kısar! Ancak 36. Ayette iki farklı şahsa nazarandır; yani bazı kimselerin rızkını açar, bazı kimselerinkini de sıkar. Dolayısıyla burada bir tekrar sözkonusu değildir. (IV/3966)

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ
 قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ
 ﴿٢٣﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ اللَّهُ وَإِنَّا
 أَوْيَاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ قُلْ لَا تَسْأَلُونِ
 عَمَّا أَعْمَلُ وَلَا تَسْأَلْنِي عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا
 ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾ قُلْ أَرُونِي
 الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ
 الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا
 وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَقُولُونَ
 مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾ قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ
 يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾
 وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِمَنْ نُؤْمِنُ بِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِينَ بَيْنَ
 يَدَيْهِ وَلَوْ رَحِمَا الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ
 بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلُ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا
 لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

23. [Allah'ın] huzurunda şefaât fayda da vermez; ancak izin verdiği kimseninki müstesna! Nihayet kalplerinde dehşet giderildiği zaman 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. 'Hakkı!' derler. O öyle yüksek, öyle büyük!

24. 'Size' de; 'göklerden ve yerden kim rızık veriyor?' 'Allah' de; 've her halde biz veya siz mutlak bir hidayet üzerindeyiz veya açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde!'

25. De ki: 'Siz bizim cürümlerimizden [işlediğimiz suçlardan] mesûl edilmezsiniz, biz de sizin yaptıklarınızdan mesûl olmayız!'

26. De ki: 'Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak, sonra da hak hükmü ile aramızı ayıracak! O öyle fettah, öyle âlîm'dir'.

27. De ki: 'O'na şerik [ortak] diye takıştırdıklarınızı bana gösterin bakayım! Hayır, öyle şey yok! Doğrusu bu, Allah yegâne azîz, yegâne hakîm'dir'.

28. Seni de başka değil, ancak bütün insanlara şâmil bir risaletle rahmetimizin müjdecisi, azabımızın habercisi gönderdik ve lâkin insanların ekserisi bilmezler.

29-30. Ve 'Ne vakit bu va'd, eğer gerçekseniz?' diyorlar. De ki: 'Size bir gün mîadı ki ondan bir saat geri de kalamazsınız, ileri de geçemezsiniz'.

31. Bununla beraber o küfredenler: 'Biz ne bu Kur'an'a inanırız ne de önündekine' dediler. Fakat görsen o zâlimler yakalanıp rablerinin huzuruna durduruldukları zaman bazısı bazısına söz atarken ki bir taraftan zebûn edilenler [zayıf bırakılanlar], o büyüklük taslayanlara şöyle diyorlardır: 'Siz olmasaydınız her halde biz mü'min olurduk!'

1) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an:3

2) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

49. De ki: 'Hak geldi, bâtılın önü de kalmaz, sonu da!'

50. De ki: 'Eğer ben yanılsam yalnız kendime kalarak yanılsam ve eğer hidayeti bulmuşsam, bilmeli ki rabbimin bana vahiy vermesiyledir; çünkü O yakındır, işitir, işittirir!'

51-53. Görsen o telâşa düştükleri vakit, artık kaçamak yoktur, yakın yerden yakalanmışlardır ve 'iman ettik ona' demektedirler, fakat onlara uzak yerden el sunmak nerede? Halbuki [daha] evvel ona küfretmişlerdi, uzak yerden gayba taş atıyorlardı.

54. Artık kendileriyle arzularının arasına sed çekilmiştir, tıpkı bundan evvel emsallerine yapıldığı gibi; çünkü hepsi işkilli bir şek [şüphe] içinde bulunuyorlardı.

35. Fâtır Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

45 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hamd' Allah'a, o gökleri, yeri yaratan ve melâikeyi kılan Fâtır'a; kanatlı kanatlı elçiler, ikişer, üçer, dörder... Halkta [yaratmada] dilediği kadar ziyade eder. Hakikat, Allah her şeye kadîrdir!

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلَ وَمَا يَعْبُدُ قُلُوبُ النَّاسِ فَاَتَمَّتُكَ فَاَتَمَّتُكَ
عَلَىٰ نَفْسِي وَإِنَّا هُنْدَيْتُ بِمَا يُوحَىٰ إِلَىٰ رَبِّي أَنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ۝
إِذْ فَرَعُوْا أَفْلَاقًا فَوُتَّ وَخِذُوا مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ۝ وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى
لَهُمُ اللَّتَاءُ وَشَرُّ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۝ وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْدِرُونَ
بِالْغَيْبِ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ ۝ وَجِئِلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ
كَأَنَّهُمْ لَا يَشَاءُ عَمَهُمْ مِنْ قَبْلِ أَنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْفَاتِرِ مكية آياتها ٤٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَكِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ
مَشَىٰ وَوُتِّلَتْ وَرُبَاعٌ يَرْبُدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّا لِلَّهِ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ۝ مَا يَفْخِجُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا تُمْسِكَ لَهَا وَمَا
يُمْسِكَ فَلَا تُرْسِلُ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ۝ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ أَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَىٰ تَوْفِكُمْ ۝

2. Allah insanlara rahmetinden her neyi açarsa onu tutacak, kısacak yoktur; her neyi de tutar kısarsa onu da O'ndan sonra salacak yoktur! Öyle aziz-hakîm O'dur!

3. Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini anın, Allah'ın gayrı bir hâlık [yaratıcı] mı var? Size gökten ve yerden rızık verir; başka tanrı yok, ancak O! O halde nasıl çevrilirsiniz?

1) Bkz. Fâtiha/2, an: 2

2) *Fatara* esasen 'yarmak' anlamındadır. Bundan hareketle *daha önce bir misali olmaksızın ilk olarak yaratmak* anlamında kullanılmıştır. *Fatır*; *yaratan*/âlemi yokken yaratan ve *yaratan*/âlemi yokluktan varlığa çıkaran demektir. "Gökleri ve yer'i yaran ve ayıracak olan, dünya'yı yarattığı gibi ahiret'i de yaratan". (VI/3972)

3) İfadenin akışından anlaşıldığına göre burada zikrolunan adedler tayin ve tahsis için değil, çokluğu beyan içindir. Bu bakımdan dörtten yukarı yok demek değildir. (VI/3973 ve krş. Nisa/3)

4) "Nasıl olur da O'na şirk koşar, başkalarına taparsınız?" (VI/3975)

وَيَوْمَ يَخْسِرُ مَن جَمِيعًا ۖ ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْمُولًا ۚ أَيَاكُمْ
 كَانُوا يَعْبُدُونَ ۖ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلَيْتَ أَمْرُنَا دُونَ هَٰذَا بَلْ كَانُوا
 يَعْبُدُونَ الْحَيَّ أَكْثَرَ مِنْهُمْ مُّؤْمِنُونَ ۖ فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُم
 لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا ۖ وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ ۖ إِنَّ
 كُنتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ ۖ وَإِذَا نُفِثَ عَلَيْهِمُ الْيَأْسُ ۖ فَإِنَّمَا تَبَيَّنَاتٍ قَالُوا
 مَا هَٰذَا إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَنْ مَا كَانُوا يَعْبُدُ آبَاءَكُمْ ۖ وَكُنتُمْ
 وَقَالُوا مَا هَٰذَا إِلَّا إِفْكٌ مُّفْتَرًى ۖ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا
 جَاءَهُمْ أَن هَٰذَا إِلَّا سَحَابٌ مِّمَّنْ ۖ وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا
 وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ۖ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 وَمَا بَلَّغُوا مَعِشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي وَكَيْفَ كَانَ
 نَكِيرِي ۖ قُلْ إِنَّمَا أُعْطِيكُمْ بَوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَشْئًى ۖ وَوَرَأَى
 ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا ۖ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ
 لَّكُمْ ۖ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ۖ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَرُّوْهُ
 لَكُمْ ۖ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۖ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ
 ۖ قُلْ إِنَّ رَبِّي يَتَذَقُّ بِالْحَقِّ عِلْمًا مِّنَ الْغُيُوبِ ۖ

40. O gün ki hep onları birlikte mahşere toplayacağız, sonra melâikeye [şöyle] diyeceğiz: 'Şunlar size mi tapıyorlardı?'

41. Demişlerdir: 'Zat-ı sübhânına arz-ı tenzîh ederiz, sensin onlara karşı bizim sığınacak velîmiz! Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı, ekserisi onlara inanmışlardı'.

42. İşte o gün bazınız bazınıza ne bir menfaate,

ne de bir zarara mâlik olamaz ve o zulmedenlere deriz: 'Tadın bakalım o yalan deyip durduğunuz ateşin azabını!'

43-44. Karşılarında açık beyyineler [deliller] halinde ayetlerimiz tilâvet' olduğu zaman o zâlimler 'Bu başka değil, sırf sizi atalarınızın taptığı mâbudlardan menetmek isteyen bir adam!' dediler ve 'Bu (Kur'an) başka bir şey değil, sırf uydurulmuş bir iftira!' dediler ve o küfredenler hak kendilerine geldiği vakit 'Bu apaçık bir sihirden başka bir şey değil' dediler. Halbuki biz onlara öyle ders alacakları kitaplar vermedik ve kendilerine senden evvel bir nezîr de göndermedik.

45. Onlardan evvelkiler de tekzîb etmişlerdi, hem bunlar onlara verdiklerimizin onda birine ermediler. Rasûllerimizi tekzîb ettiler de nasıl oldu inkârım?

46. De ki: 'Size sade bir tek nasihat edeceğim, şöyle ki: Allah için ikişer üçer ve teker teker kalkarsınız, sonra da iyi düşünürsünüz; arkadaşınızda cinnetten eser yoktur, o yalnız şiddetli bir azabın önünde sizi sakındıracak bir peyamberdir!'

47. De ki: 'Ben sizden ücrete dair bir şey istersem o sırf sizin kendiniz içindir, benim ecrim [ücretim] ancak Allah'a aittir ve Allah her şeye şahiddir!'

48. De ki: 'Hakîkaten rabbim hakkı fırlatır' allâm'ul-guyûb'dur!'

gaybe bilen

1) Bkz. Kasas/3,an:2

2) ' Kendilerine senden evvel bir nezîr de göndermedik'; 'O yaptıkları şirkler ne bir *Kitâb'a* dayanmaktadır,ne de bir *Peygamber'e*! Müşrikliği ihdas edenler Peygamber değildi !' Yoksa daha önce onlara Hz. İsmail ve Hz. İbrahim gönderilmemiş değildir. Bu bakımdan burada böyle buyurulması, 'hiç bir ümmet yoktur ki içlerinde bir nezîr geçmiş olmasın!' (Fâtır/24) ayetine ters düşmez. (VI/3967)

3) Hakkı fırlatır: a) 'Kullarından dilediğinin kalbine indirir, b) 'Bâtılın tepesine atarda onun beynini parçalar', c) 'Hakkı âfâka yayar'. Bu son mânâ, İslâm'ın yayılmasına dair bir va'ddir. (VI/3963)

12. Hem iki deniz müsavi olmuyor; şu tatlı, hararet keser, içerken kayar, şu da tuzlu, yakar kavurur, bununla beraber her birinden bir taze et yersiniz ve bir zînet çıkarır giyinirsiniz; gemileri de görürsün onda yarar yarar giderler fazlından nasip arayasınız diye ve gerek ki şükredesiniz.

13-14. Geceyi gündüze sokuyor, şems u kamer'i râm etmiş, her biri müsemma bir ecele/mukadder bir gayeye akıp gidiyor, işte bu gördüklerinizi yapan Allah rabbiniz, mülk O'nun! O'ndan beride çağırdıklarınız bir kıtmîr¹ idare edemezler, kendilerine dua ederseniz duanızı işitmezler, işitseler bile size cevabı veremezler, kıyamet günü de şirkinize küfredeler. Sana bir habîr gibi haber veren olmaz!

15. Ey insanlar! Sizsiniz hep Allah'a muhtaç fukara; Allah ise, zengin O! Hamd ile övülecek veliyy-i nimet O!

16-17. Dilerse sizi giderir ve yeni bir halk getirir; Allah'a göre bu zor bir şey değildir!

18. Hem günah çeken bir nefis, başkasının günahını çekmeyecek,

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ
وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ نَاقِلٍ لَمَّا طَرَبًا وَتَسْتَخْرِجُونَ
حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَازِلَ تَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ يُوْجِزُ الْيَلَّ فِي النَّهَارِ
وَيُوْجِزُ النَّهَارُ فِي الْيَلِّ وَتَسْحَرُ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
مَا يَمْلِكُونَ مِنْ فِطِيرٍ ﴿١٣﴾ إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ
وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا إِلَيْكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكْفُرُونَ
بِشْرِكِكُمْ وَلَا يَنْشِكُكُمْ مِثْلُ جَبَرٍ ﴿١٤﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ
أَنْتُمْ أَلْفَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾
إِنْ يَشَاءْ يُدْخِلْكُمْ فِي أَنْبَاءٍ يُخَلِّقُ جَدِيدًا ﴿١٦﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
بَعِيزٌ ﴿١٧﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ
إِلَى خِمْلٍ لَا يَنْخُلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى إِنَّمَا تُنذِرُ
الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ
تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

yükü [günahı] ağır basan onun yükletilmesine çağırırsa da ondan birşey yüklenilmeyecek, isterse bir yakını olsun! Fakat sen ancak o kimseleri sakındırırsın ki gaybda² rablerinin haşyetini [korkusunu, saygısını] duyarlar, namazı dürüst kılarlar; temizlenen de sırf kendisi için temizlenir, nihayet gidiş Allah'adır!

1) Bkz. Ra'd/2, an: 2

2) Kıtmîr esasen hurma ile çekirdeğinin arasındaki ince zar veya çekirdeğin arkasındaki ince pürüz demek olup daha sonraları hakir ve küçük olan şeylere de mesel olmuştur. (VI/3982)

3) "Habîr olan Allah gibi haber veren olmaz!" (VI/3982)

4) 'Hiç bilmediğiniz bir kavim/bir devlet' veya 'Hiç görülmedik bambaşka bir yeni mahluk'. (VI/3985)

5) 'Henüz huzuruna varmadan, gıyabda' (VI/3986)

6) Bakara/46'da beyan olunduğu gibi rablerinin huzurunda, likâsına ereceklerine kani olarak kılarlar. (VI/3986)

وَأَن يَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ وَاللَّهُ رَاجِعُ الْأُمُورِ ﴿٤﴾
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا
يُغُرَّنْكُمُ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿٥﴾ إِذَا الشَّيْطَانُ لَكُمُ عَدُوٌّ مُّتَحَدِّدٌ وَعَدُوٌّ أَمَّا
يَدْعُوا خَرِبْ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾ الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ
شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَلَجْرٌ
كَبِيرٌ ﴿٧﴾ أَفَمَن زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِن لَّوَاللَّهُ يُضِلُّ
مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ فَلَا تَذَمِّبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ
إِنَّا لِلَّهِ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾ وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَثَبَدُ
سَحَابًا فَسُقْتُمُوهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَاهُ بِالْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ
النَّشُورُ ﴿٩﴾ مَن كَانَ يَرْيَا لِقَاءَ اللَّهِ أَفَلَا يَجْعَلُ الْوَعْدَ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ
الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَكُونُونَ الشَّيَاطِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَٰئِكَ هُوَ يُورِثُ ﴿١٠﴾ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ
مِّن رُّبَابٍ ثُمَّ نَضْفَتْهُ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ
مِن أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعْتَرِضُ مَعْرُوفًا لَا يَنْقُصُ
مِن عَمْرٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

4. Ve eğer seni tekzîb ediyorlarsa, bundan evvel birç ok rasûller de tekzîb olundu. Bütün işler Allah'a irca olunur [döndürülür].

5. Ey insanlar! Haberiniz olsun ki Allah'ın va'di muhakkak haktır. Sakın o dünya [alçak] hayat sizi aldatmasın ve sakın o mağrur Şeytan sizi Allah'a da mağrurlandırmasın!

6. Haberiniz olsun ki Şeytan size düşmandır, siz de onu düşman tutun; çünkü o etrafına toplanan hizbini, ancak ashab-ı saîr'den [çılgın ateşin ehlinde] olsunlar diye davet eder.

7. Küfredenler... onlar için şiddetli bir azap var; iman edip salih ameller işleyenler[e gelince], onlar için de bir mağfîret ve büyük bir ecir var.

8. Ya artık o kimsede mi ki kötü ameli kendisine allanmış pullanmış da onu güzel görmüş? Şüph yok ki Allah dilediğini şaşırtır, dilediğini doğru yola çıkarır; o halde nefsin onlara karşı hasretlerle geçmesin! Çünkü Allah onların bütün san'atlarını [yaptıklarını, yapacaklarını] bilir.

9. Allah odur ki rüzgârları göndermiştir; derken bir bulut kaldırır, derken onu ölmüş bir bel-deye sevk etmişizdir, derken onunla arz'a ölümünden sonra hayat vermekteyizdir. İşte nüşûr [diriliş de] böyledir!

10. Her kim izzet istiyorsa bilsin ki izzet tamamıyla Allah'ındır! O'na hoş kelimeler yükselir, onu da amel-i salih yükseltir. Kötülükler kuranlara gelince, onlara şiddetli bir azap vardır ve onların tuzakları hep tarmar [darmadağın] olur.

11. Hem Allah sizi bir topraktan, sonra bir nutfeden yarattı, sonra sizi çiftler kıldı. O'nun ilmine iktiran etmeksizin ne bir dişi hâmil olur, ne de vaz'eder [doğurur]! Bir yaşatılana çok ömür verilmek de ömründen eksiltmek de behemehal bir kitab'da [ilm-i ilâhî'de] yazılıdır. Şüph yok ki o Allah'a göre kolaydır!

1) Hizib için bkz. Mâide/56, an: 3

2) "Her kim zillet ve hakarettten kurtulup, şerefli, haysiyetli, kuvvetli olmak arzu ediyorsa bilsin ki..." (VI/3979)

31. Kitaplar içinde o sana vahy eylediğimiz Kitab da önündekileri musaddık [kendisinden öncekileri tasdik edici] olmak üzere hak ancak odur. Her halde Allah, kullarına habîr bir basîr bulunuyor.

32. Sonra biz o Kitab'ı kullarımızdan süzdüklerimize miras kıldık; onlardan da nefislerine zulmeden var, muktesid/orta giden var, Allah'ın izniyle hayırlarda ileri geçenler var! İşte büyük fazl ol!

33-35. Adn cennetleri; ona girecekler, orada altın bileziklerden, hem de inci süslenecekler, elbiseleri de orada ipektir ve şöyle demektedirler: 'Hamdolsun Allah'a bizden o hüznü giderdi, hakîkaten rabbimiz çok gafûr-şekûr! Fazlından bizi durulacak yurda kondurdu; burada bize yorgunluk gelmeyecek, burada bize usanç gelmeyecek!'

36-37. Küfredenlere gelince onlara cehennem ateşi var! Hüküm verilmez ki ölsünler, kendilerinden biraz [cehennem] azabı

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا
بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ أَوْرَثْنَا
الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ
وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْ ذَاكَ اللَّهُ
ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾ جَاءَتْ عَذْرَاءٌ تُدْخِلُوهَا
يُحْلَوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُنَّ
فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنْكَ الْحَرْنَ
إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ
مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ
يُضْطَرِّحُونَهَا فِيمَا رَبَّنَا أَخْرَجْنَا مِنْهَا لِصَالِحِينَ الَّذِينَ كَانُوا
نَعْمَلُ أَوْلَىٰ لَكَ بِمَا يَنْتَظِرُونَ مِنْ تَذَكُّرٍ وَجَاءَ كُفْرُ الَّذِينَ
قَدُّوْا فَاتِلِّ الظَّالِمِينَ مِنْ نَصْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ الْغَيْبِ
الْأَسْمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

da hafifletilmez. İşte her nankörü böyle cezalandırırız ve onlar orada şöyle feryad ederler: 'Yâ rabbena! Bizleri çıkar, yapageldiklerimizin gayri yarar[lı] bir amel yapalım'. Yâ!.. Size düşünecek olanın düşüneceği kadar ömür vermedik mi ki hem size peygamber de geldi?! O halde tadın; çünkü zâlimleri kurtaracak yoktur!

38. Şüphe yok ki Allah, göklerin ve yerin gaybına alîmdir; elbette o sînelerin künhünü bilir!

1) Bkz. Âlu İmrân/33-34, an: 2

2) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۚ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ
 ۚ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ۚ وَمَا يَسْتَوِي الْأَخْيَارُ وَلَا
 الْأَمْوَاتُ ۚ إِنَّا نَسْمِعُ مِمَّنْ يَسْتَأْذِنُ ۚ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّنْ فِي
 الْقُبُورِ ۚ إِنَّا نَتْلُو لَكَ آيَاتِنَا بِالْحَقِّ بِشِيرًا
 وَنَذِيرًا ۚ وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ۚ وَإِنْ يَكْذِبُونَ
 فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
 وَبِالزُّبُرِ ۚ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ۚ ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا
 فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرٌ ۚ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
 فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ شَجَرَاتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنْ تَحْتِهَا جُدَدٌ
 بَهِيجٌ وَخُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَعَرَبِيٌّ سُودٌ ۚ وَمِنَ النَّاسِ
 وَالدَّوَابِّ وَأَلْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى
 اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ۚ إِنَّا الَّذِينَ
 يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
 سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ۚ لِيُؤْفِقَهُمُ
 الْجُورُ هُمْ وَبَيْنَهُمْ فَضْلٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ۚ

19-24. Ne kör ile gören müsavi olur, ne zulümât [karanlıklar] ile nûr, ne de zıll [gölge] ile harûr [hararet]; ölümler de müsavi olmaz, diriler de... Gerçi Allah her dilediğine işittirirse de sen kabirlerdekine işittirecek değilsin, sen sade bir nezîrsin [uyarıcısın]; muhakkak ki biz seni hak ile hem bir beşîr [mükâfatımızın müjdecisi], hem bir nezîr [azabımızın habercisi] gönderdik! Hiçbir ümmet de yoktur ki içlerinde bir nezîr geçmiş olmasın!

25-26. Seni tekzîb ediyorlarsa, bunlardan evvelkiler de tekzîb etmişlerdi; onlara peygamberleri beyyinelerle, suhuflarla ve nûrlu kitab ile gelmişlerdi. Sonra ben o küfredenleri tuttum alıverdim, o vakit inkârım nasıl oldu?

27-28. Görmedin mi Allah yukarıdan bir su indirdi ve onunla bir çok meyveler çıkardık; renkleri başka başka, dağlardan da yollar var beyazlı, kırmızılı, renkleri muhtelif, hem de kuzgûnî siyahlar; insanlardan, hayvanlardan, davarlardan da kezâlik [aynı şekilde] türlü renkleri var! Ancak Allah saygısını kullarından bilenler duyar. Haberiniz olsun ki Allah azîz bir gafûr'dur!

29.30. O, Allah'ın Kitabı'nı okur/ardınca gider olanlar ve namazı kılıp kendilerine merzûk kıldığımız şeylerden gizli ve açık infak [sarf] etmekte bulunanlar, her halde öyle bir ticaret umarlar ki hiç batmak ihtimali yoktur; çünkü Allah ecirlerini [amellerinin karşılığını] kendilerine tamamen ödedikten başka fazlından onlara ziyadesini verecektir! Çünkü O hem gafûr, hem şekûr'dur!

1) Bkz. Neml/80, an: 2, Rûm/51-53

2) Krş. Kasas/3-4, an: 2

3) Bkz. Bakara/3-4, an: 6

45. Bununla beraber Allah insanları kesbleriyle hemen muâhaze ediverecek olsa, yeryüzünde bir deprenen [insan] bırakmazdı ve lâkin müsemma bir ecele [belirli bir süreye] kadar onları tehir buyurur [azaplarını erteler], nihayet ecelleri geldiği vakit, işte o vakit, şüphe yok ki Allah kullarına basîr bulunuyor.

36. Yâsîn Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

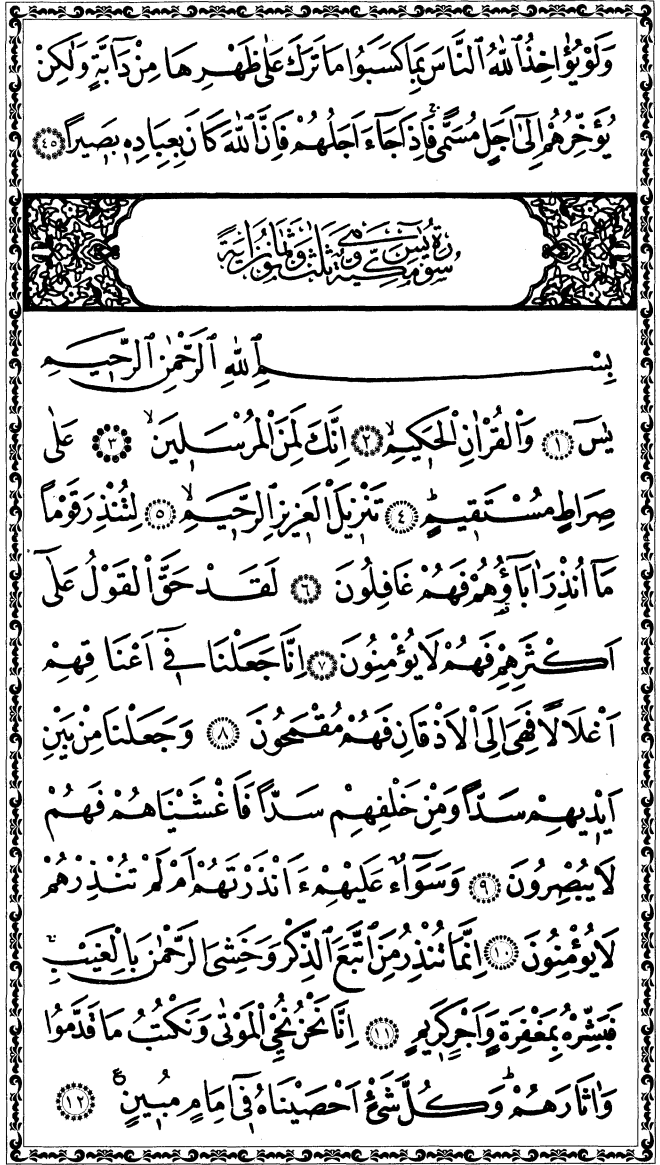
83 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Yâsîn.

2-6. Hikmetli Kur'an'ın hakkı için, emin ol ki sen o risaletle gönderilen peygamberlerdensin, bir sırat-ı müstakîm [dosdoğru bir yol] üzerindesin tenziliyle o azîz-rahîm'in; inzar edesin/vehameti haber veresin diye bir kavme ki babaları inzar edilmedi de haberleri yok, gafiller!

7-11. Celâlim hakkı için, daha çoklarına karşı söz hak olmuştur da onlar imana gelmezler; çünkü biz onların boyunlarına kelepçeler geçirmişiz, onlar çenelerine dayanmıştır da burunları yukarı, gözleri aşağı somurtmaktadırlar; hem önlerinden bir sedd ve arkalarından bir sedd çekmişiz, kendilerini sarmışsındır da baksalar da görmezler ve onlarca müsavidir; ha inzar etmişin kendilerini, ha etmemişin inanmazlar! Ancak zikri takip eden ve gaybda Rahmân'a haşyet [saygı] besleyen

kimseyi sakındırırsın! İşte onu hem bir mağfiretle, hem bir ecr-i kerîm [cennet] ile müjdele!

12. Hakikat biz biziz, ölüleri diriltiriz ve takdim ettikleri şeyleri ve bıraktıkları eserleri kitab'a geçiririz ve her şeyi açık bir kütükte/bir imam-ı mübîn'de ihşa etmişizdir [kaydetmişizdir].

1) "Eğer Allah bütün insanları kazandıkları günahları yüzünden hemen cezalandırmayacak olsa ..." (VI/4001)

2) Birden indirmeye *inzâl*, parça parça birçok defalarda indirmeye *tenzîl* denilir. (V/3561 ve bkz. Furkan/1)

3) Bkz. Bakara/6-7, an:1

4) "Sadece gafillerin içinden çoklarına değil, onların daha çoklarına/babalarına peygamber gönderilmiş olduğu halde doğru yoldan ayrılmış olan pek çok kavme söz (azap) hak olmuştur". (VI/4009)

5) Bu bir istiareddir. 'Boyunlara geçen kelepçeler' (ağlâl), hem ferdin fitrî kabiliyetlerini yanlış hedeflere yönelten toplum sultasının kötü baskılarını, hem de bâtıl itikadlar, çirkin alışkanlıklar, kötü huylar, taklid, taassub, hevâ gibi küfür ve günahı sevdiren, imandan kaçırdıran kötü melekelerle nefislerin alıştırılma alıştırılma değişmez hale getirilmiş olmasını temsil eder. (VI/4010)

6) 'Ahiret'te olacağı gibi henüz huzuruna varmış olmayıp, gıyabında bulunduğu halde' veya 'Kendi gaybında/içinden, sadece zâhirde değil, kalbinde'. (VI/4011)

7) Diğer bir mânâ: 'Biz, başka değil yalnız biz...' (VI/4012)

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ
 الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا مُتَّ وَلَا يَزِيدُ
 الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ۚ قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَ الَّذِينَ
 نَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
 فِي السَّمَوَاتِ أَمْ لَنَا هُمْ كِتَابٌ فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْهُ بَلْ إِنِ بَعْدُ
 الْأَفْئَالُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِبْرَ ۚ إِنَّا اللَّهُ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ بَعْدِهِ
 إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا غَفُورًا ۚ وَاقْسُمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ
 جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِن أَهْدَىٰ الْأُمَمِ فَلَا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ
 مَا زَادَهُمْ إِلَّا غُورًا ۚ إِنَّمَا نَسْتَجَارُكَ فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا
 يَجْحَدُ الْمَكْرَ السَّيِّئِ إِلَّا إِلَهُهُ ۚ فَهَلْ يُنْظَرُونَ إِلَّا أَسْتَأْذِنُ لَئِنْ
 تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ۚ
 أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
 مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُجْزِيَ مِنْ شَيْءٍ
 فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ أَنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ۚ

39. O ki sizleri yeryüzünde halifeler kıldı; o halde kim küfr [nankörlük] ederse küfrü kendi aleyhinedir. Kâfirlere küfürleri [nankörlükleri] rablerinin katında [kendilerine] buğzdan [öfke ve gazaptan] başka bir şey artırmaz, kâfirlere hasardan başka bir şey artırmaz!

40. De ki: 'Gördünüz â, o Allah'ın berîsinden yalvardığınız şeriklerinizi [Allah'a ortak koşarak taptığınız mâbudları], gösterin bana onlar bu arz'dan hangi cüz'ü yaratmışlar?' Yoksa onların

göklerde mi bir ortaklığı var, yoksa kendilerine bir kitab vermiş iz de ondan bir beyyine üzerinde mi bulunuyorlar? Hayır! O zâlimler birbirlerine aldatmadan başka bir va'dde bulunmuyorlar.

41. Doğrusu gökleri ve yeri zeval buluvmelerinden Allah tutuyor. Celâlim hakkı için, zeval buluverirlerse onları O'ndan başka kimse tutamaz! O cidden hâlim bir gafûr bulunuyor.

42. Yeminlerinin en kuvvetlisiyle Allah'a kasem de etmişlerdi ki billâhi kendilerine inzar edici [uyarıcı] bir peygamber gelse, her halde ilerideki ümmetlerin en birincisinden daha kabiliyetli olacaklar, daha iyi yola geleceklerdi. Fakat kendilerine inzar edici bir peygamber geldiği vakit onlara sırf bir ürküntü artırdı.

43. Yer'de bir kibirlenme ve bir suikast düzeni! Halbuki fena düzen ancak sahibinin başına geçer; o halde evvelkilerin sünnetinden başka ne gözetirler? O halde Allah'ın sünnetine bir tebdil bulamazsın, Allah'ın sünnetine bir tahvîl de bulamazsın! *değişiklik*

44. Ya yeryüzüne gezip bir bakmadılarda mı kendilerinden evvelkilerin akibeti nasıl olmuş? Halbuki onlar onlardan daha kuvvetli idiler. Allah!... Ne göklerde ne yerde hiçbir şeyin O'nu âciz bırakmasına imkân ve ihtimal yoktur, O hiç şüphesiz alîm bir kadîr bulunuyor.

1) Bkz. Zümer/3, an:1

2) Bkz. Bakara/6, an:1

3) 'Onların da başına gelecek olan; daha önce tekzib eden, kötülük yapan ümmetlerin başına gelmiş olan ilâhi kanun' dur!

4) "Hakkı tekzib edenlere ve kötülük yapanlara azap kanununu İslâm dini neshedecek değildir ve o azabı, hakketmiş olanlardan başkasına çeviremezsin de!" (VI/4000)

28.29. Arkasından ise kavminin üzerine semadan bir ordu indir-medik, indirecek de değildik; o yalnız bir sayha oldu, derhal sönü-verdiler.

30. Ey!.. Ne hasret o kullara ki ken-dilerine her gelen rasûl ile mutlaka istihza ediyorlardı.

31-32. Baksalar â, kendilerinden evvel ne kadar karnlar [kavimler, ümmetler] helâk etmişiz, onlar hiç onlara dönüp gelmiyorlar, ancak hepsi toplanıp bizim katımıza ihzar edilmişlerdir.

33-35. Hem bir ayettir onlara ölü arz; biz ona hayat verdik ve ondan habbeler çıkardık da ondan yiyip duruyorlar ve onda cennetler yaptık, hurma bahçeleri, üzüm bağları, [daha neler] neler! İçlerin-de kaynaklar akıttık yesinler diye mahsulünden ve kendi ellerinin mâmulâtından! Hâlâ şükretme-yecekler mi?

36. Tenzih o yaratan Sübhân'a bütün o çiftleri; hepsini arz'ın bitir-diklerinden ve kendi nefislerinden ve daha bilemeyecekleri neler, nelerden...

37. Bir ayet de onlara gece; ondan gündüzü soyarız, bir de bakarlar ki karanlığa dalmışlardır.

38. Güneş de; kendisine mahsus bir müstekarr için cereyan ediyor. O, işte o azîz-alîm'in takdîridir!

وَمَا أَنزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُندٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا
مُنْزِلِينَ ۝۲۸ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ ۝۲۹
يَا خَسِرَةٌ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ۝۳۰ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَهُ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ
إِلَهُهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ۝۳۱ وَارْزُقْ كُلَّ لُجْجَةٍ لَدُنَّا مُحْضَرُونَ ۝۳۲
وَآيَةٌ لَهُمْ لَأَرْضُ الْمِيثَةِ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا
مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ۝۳۳ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ
مِنْ نَخِيلٍ وَعَنْتَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۝۳۴ لِيَأْكُلُوا
مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۝۳۵ سُجَّارَ الذِّبَى
خَلَقُوا الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا
لَا يَعْلَمُونَ ۝۳۶ وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ
مُظْلِمُونَ ۝۳۷ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ مَّا ذَٰلِكَ
تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝۳۸ وَالْمَرَكَّةُ نَدْنَاهُ مَنَا زِلْحَتِي
عَادَا كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيرِ ۝۳۹ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ
الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝۴۰

39. Aya da; menzil menzil ona miktarlar biçmişizdir, nihayet dönmüş eski urcûn gibi olmuştur.

40. Ne güneş, kendine aya çatması yaraşır, ne de gece gündüzü geçer, her biri birer felekte yüzerler.

1) Bundan Antakya halkının helâkini anlamak istemişlerse de, Hz. İsa'nın daveti karşısında müşrik Roma devletinin ortadan kalkmış olduğunu anlamak daha kapsayıcıdır. (VI/4020 ve krş. Yâsin/13-14, an:1)

2) Bkz. Bakara/15, an:6

3) Bkz. Kasas/61, an:1; Rûm/16, an:1

4) Krş. Âlu imrân/15, an:2

5) Burada birkaç mânâ vardır: a) 'Kendisine mahsus sabit bir karar, muntazam bir kanun ile cereyan edip akıyor'. b) 'Bir istikrar için/ bir dengenin sağlanması için nihayet bir sükûna erip durmak için cereyan ediyor', c) 'Duracağı bir vakte, belirli bir süreye kadar cereyan ediyor', d) 'Yerinde sâbit olarak akıyor, mihverinde dönüyor'. (VI/4030)

6) Urcûn eğri salkım çöpü demektir. Bilhassa hurma salkımının dip çöpü ki eskisi (geçen seneninki) daha ince daha eğri, daha renkli olur. Bu benzetme, hilâlin ilk ve son şeklini gösterdiği gibi, ayın o menzillerde giderken arz etrafında bir ayda katettiği yolun şeklini de göstermektedir. (VI/4031)

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾
 إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا
 إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا
 أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْتُمْ تَاكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا عَلِّمْنَا
 إِلَيْكُمْ لِمَنْ سَلُّونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَلَّمْنَا إِلَّا الْبَلَاغَ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾ قَالُوا
 إِنَّا نَطِّيرُكُمْ لَيْلًا نُنْشِئُهَا لَكُمْ دَرَجَتًا مِمَّا كُنْتُمْ تُكْفِرُونَ ﴿١٨﴾
 مِنَّا عَذَابٌ آتٍ ﴿١٩﴾ قَالُوا طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ مَعَكُمْ آتِنِ ذِكْرَتُنْمُ
 بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ
 رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ اتَّبِعُوا
 مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٢٢﴾ وَمَالِيَ لَا أُغْنِي
 الَّذِي فُطِرَ مِنِّي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٣﴾ أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 إِذْ يُرِيدُ الرَّحْمَنُ بُضْرِي لَا تَغْنِيَ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا
 وَلَا يُنْقِذُونِ ﴿٢٤﴾ إِنِّي أَتَّخِذُ الْفُلَ صِلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٥﴾ إِنِّي آمَنْتُ
 بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ ﴿٢٦﴾ فَبِكَادُخِلُ الْجَنَّةَ قَالِ يَالَيْتَ قَوْمِي
 يَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ بِمَا عَفَرَ رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٨﴾

13-14. Ve onlara, o karye sahiplerini [o şehir halkını] temsil getir; o dem ki o gönderilen rasûller varmıştı, o sıra ki onlara o ikiyi göndermiştik, bunları tekzîb ettiler, biz de bir üçüncü ile izzet (ve kuvvet) verdik de varıp dediler: 'Haberiniz olsun biz sizlere gönderilmiş rasûlleriz'.

15. 'Siz' dediler; 'bizim gibi bir beşerden başka

birşey değilsiniz, hem Rahmân hiçbir şey indirmede, siz sırf yalan söylüyorsunuz'.

16-17. Dediler: 'Rabbimiz bilir inanın biz gerçek size gönderilmiş rasûlleriz, açık bir tebliğden ötesi ise bizim üstümüze değil!'

18. 'Doğrusu' dediler; 'biz sizinle teşe'üm ettik, yemin ederiz ki vazgeçmezseniz sizi hiç tınmadan recmederiz [katlederiz] ve her halde size bizden pek acıklı bir azap dokunur'.

19. Dediler: 'Sizin şu'm kuşunuz' beraberinizde! Yâ!.. Nasihat edilerseniz öyle mi? Doğrusu siz israfî âdet etmiş bir kavimsiniz'.

20-26. O esnada nehrin tâ ucundan bir er koşarak geldi, 'Ey hemşerilerim!' dedi; 'uyun o gönderilen rasûllere, uyun sizden bir ecir [ücret] istemeyen o zatlara ki onlar hidayete ermişlerdir; hem neyime kulluk etmeyeyim ben O beni yaratana? Hep de döndürölüp O'na götürüleceksiniz. Hiç ben O'ndan başka mabudlar mı tutarım? Eğer o Rahmân bana bir keder irade buyurursa, onların şefaati benden yana hiçbir şeye yaramaz ve beni kurtaramazlar. Şüphesiz ben o vakit açık bir dalâl [şaşkınlık] içindeyim [demektir]. Haberinizi olsun ki ben rabbinize iman getirdim, gelin dinleyin beni!'

26-27. [Şehid edildi de] denildi ki: 'Haydi gir cennetel!' 'Ay!' dedi; 'n'olurdu kavmim bilselerdi, rabbim bana ne mağfîret buyurdu, beni ikram olunan kullarından kıldı!'

1) Burada sözü edilen karye'nin Antakya, Rasûller'in Hz. İsa'nın havarileri olduğu nakledilmiştir ki bu takdirde Ashab-ı Karye'nin de Romalılar olduğu anlaşılır. Fakat ayetin zahiri bunların taraf-ı ilahî'den nübüvvet verilmiş rasûller olduklarını gösterir. İkinci bir üçüncü ile takviyesi Hz. Musa ile Hz. İsa'nın daha sonra Hz. Muhammed'in risaletiyle tâziz ve takviyesini temsil eder: "Önce Musa ve İsa'yı göndermiştik, bunları tekzîb ettiler, sonra da Muhammed ile bunlara izzet ve kudret verdik" denilmiş gibi oluyor. (VI/4015-4016)

2) Bkz. A'raf/131-132, an:1-2; İsra/13, an:2

3) Bkz. Tâhâ/127, an:1

4) Medine'nin aksâsından (şehirin tâ ucundan) demek, 'O memleketin ricalinin en ileri gelenlerinden bir zât' mânâsını da andırır. (VI/4017)

55-58. Cidden ashab-ı cennet bugün bir şıgıl [eğlence] içinde zevk etmektedirler, kendileri ve zevceleri erikeler [koltuklar] üzerinde kurulmuşlardır. Onlara orada bir meyve var, hem onlara orada ne iddia ederlerse var; bir selâm, rahîm bir rabden kelâm! ^{٥٥}

59-64. Ve haydin ayrılın bugün ey mücrimler! And vermedim mi size 'Ey ademoğulları! Şeytan'a kulluk etmeyin, o size açık bir düşmandır!' diye ve 'Bana kulluk edin, doğru yol budur!' diye?! Böyle iken celâlime karşı o içinizden birçok cibilletleri [toplulukları] yoldan çıkardı. Ya o vakit sizin akıllarınız yok muydu? Bu, işte o cehennem ki va'dolunur dururdunuz; bugün yaslanın ona bakalım küfr [inkâr] ettiğiniz için!

65. Bugün ağızlarını mühürleriz de bize elleri söyler ve ayakları şehadet eyler neler kesbediyorlardı [yapıyorlardı]!

66-67. Hem dilesek gözlerini üzerinden silme kör ediverdik de yola dökülürlerdi, fakat nereden görecekler? Daha dilesek kendilerini oldukları yerde mesh ediverdik de ne ileri gidebilirlerdi, ne dönebilirlerdi.

إِنَّا صَحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكْهُونَ ۝ مُمْرَرُونَ وَابْجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكُونُونَ ۝ لَمْ يَكُنْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ۝ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ ۝ وَامْتَاذُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ۝ أَلَمْ أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ بِآيَاتِي أَنْ لَا تُعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝ وَإِنَّا عَبْدُؤُنِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَبِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۝ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۝ اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۝ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ۝ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ۝ وَمَنْ يَنْفِرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ۝ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ۝ لِيُنْذِرَ مَنِ كَانَ حَيًّا وَيَحْيِيَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝

68. Bununla beraber her kimin ömrünü uzatı yorsak, hilkatte [yaratılış itibariyle] onu tersine çeviriyoruz. Halâ da akıllanmayacaklar mı?

69-70. Biz ona şiir öğretmedik, ona yaraşmaz da; o sade bir zikir ve parlak bir kur'an'dır hayatı olanı uyandırmak, nankörlere de o söz [azap] hak olmak için!

1) "Dilesek onları tam kuvvetli çağlarında mesh de ediverirdik/kılıkalarını değiştirir oldukları yerde donduruverirdik!" (VI/4037)

2) "Her kimi de gençlik çağında almayıp uzun ömür ile yaşatıyorsak, gençliğinin aksine olarak günden güne kuvvetten düşürüp zaafını artırıyor, ölüme doğru götürüyoruz!" (VI/4040)

3) "Ne makam-ı risalet'e şâirlik yaraşır, ne de Kur'an'a şiir demek!" (VI/4040-4041)

4) "Hayatı/aklı, duygusu olanı inzâr edip gafletten uyandırmak..." (VI/4041)

وَايَةٌ لَهُمْ أَنَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَالِكِ الْمَشْحُونِ ۝٤١ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۝٤٢ وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنْقَذُونَ ۝٤٣ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝٤٤ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝٤٥ وَمَا نَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝٤٦ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا رَزَقَكُمْ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْطِعُهُمْ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعْتُمْ إِنْ أَنَسْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝٤٧ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝٤٨ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۝٤٩ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۝٥٠ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ۝٥١ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا ۝٥٢ هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۝٥٣ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدُنَا مُخْضَرُونَ ۝٥٤ فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝٥٥

41-44. Bir ayet de onlara o dolu gemide zürriyetlerini taşımamız ve kendilerine o misilliden [onun gibi] binecekleri şeyler yaratmamızdır. Dilersek onları gark da ederiz [boğuveririz de]; o vakit ne onlara feryatçı vardır, ne de onlar kurtarılırlar; ancak tarafımızdan bir rahmet ve bir zamana kadar yaşatmak için başka!

45. Hal böyle iken onlara 'Önünüzdekini ve arkanızdakini gözetip korunun ki rahmete şayan olasınız' denildiği zaman [yüz çevirirler].

46. Kendilerine rablerinin ayetlerinden herhangi bir ayet de gelse, mutlaka ondan yüz çeviregeldiler.

47. 'Allah'ın size merzûk kıldığı şeylerden hayra sarfedin!' denildiği zaman da onlara, o küfredenler iman edenler için şöyle dediler: 'Biz hiç yedirir miyiz o kişiye ki Allah dilese ona yiyeceğini verirdi, siz apaçık bir dalâl [şaşkınlık] içinde değil de nesisiniz?'

48-50. Ve 'Ne zaman bu va'd doğru iseniz?' diyorlar. Başka değil, tek bir sayhaya bakıyorlar, bir sayha ki onlar çekişip dururlarken kendilerini yakalayır; o zaman bir tavsiyeye bile kâdir olamazlar, ailelerine de dönecek değillerdir.

51. Bir de sûr üfürülmüştür; ne baksınlar kabirlerinden rablerine doğru akın ediyorlardı.

52. 'Eyvah başımıza gelenlere!' derler; 'kim kaldırdı bizi uyudugumuz yerden? Bu, işte o Rahmân'ın va'd buyurduğu! Doğru imiş o gönderilen rasûller!'

53-54. Başka değil, sade bir tek sayha olmuş, derhal hepsi toplanmış huzurumuza ihzar edilmişlerdir: 'Artık bugün hiç kimseye zerrece zulmedilmez, ancak yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz'.

1) 'Bir feryad eden' veya 'Feryada yetişen'. (VI/4033)

2) Bkz. Neml/76, an: 3

3) Bkz. Kasas/61, an:1; Rûm/16, an:1

37. Saffat Sûresi

Mekke'de Nâzil olmuştur.

182 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Kasem olsun ol kuvvetlere; o saf dizip de duranlara, o haykırıp da sürenlere ve o yolda zikir okuyanlara ki ilâhınız birdir sizin, hep o göklerin, yerin ve aralarındakilerin rabbi ve bütün meşrikların rabbi!

6-10. Bakınız ^{güneyin doğu, batı, doğu} biz o dünya semâ'yı (o yakın göğü) bir zînetle donattık; kevakib [yıldızlarla]! Hem mütemerid [itaat etmez] ve her şeytan'dan koruduk; onlar mele-i âlâ'yı [melekleri] dinleyemezler, tard [kovalanmak] için her taraftan sıkıya tutulurlar ve onlara ayrılmaz biz azap vardır; ancak bir çalıp çarpan, onun da peşine bir şihab-ı sâkib [delici bir, alev] takılır.

11. Şimdi sor onlara 'Yaratılışça kendileri mi daha çetin, yoksa bizim yarattıklarımız mı?' Biz kendilerini bir cıvık çamurdan yarattık.

12.17. Fakat sen taaccüb [hayret] ettin! Onlar [ise] eğleniyorlar, ihtar edildiklerinde de düşünmüyorlar, bir mu'cize gördükleri vakit de eğlence yerine tutuyorlar ve 'Bu' diyorlar; 'başka bir şey değil, apaçık bir sihir! Öldüğümüz ve bir toprakla bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, biz mi ba'solunacakmışız [dirilecek mişiz]? Evvelki atalarımız da mı?'

18. De ki: 'Evet! Hem [de] siz çok horhâkir olarak!'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ۚ فَالْزَّاجِرَاتِ زَجْرًا ۚ فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا ۚ إِنَّ
الْحَكْمَ لَوَاحِدٌ ۚ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَسَارِقِ ۚ
إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَكِبِ ۚ وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ
مَارِدٍ ۚ لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ۚ دُحُورًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ۚ إِلَّا مَنْ خِطَفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ
ثَاقِبٌ ۚ فَاسْتَفْتِهِمْ هُمْ شَدُّ خَلْقًا ۚ أَمْ مِنْ خَلْقِنَا ۚ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ
لَازِبٍ ۚ بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ ۚ وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ۚ وَإِذَا
رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ۚ وَقَالُوا إِنَّا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ۚ
إِذَا مَنَّا وَكُنَّا تُرَاكِبًا وَعِظَمَاءُ ۚ إِنَّا لَبَعُولُونَ ۚ أَوَأَبَاؤُنَا
الْأَوَّلُونَ ۚ قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ۚ فَأَمَّا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ
فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۚ وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الْآلِئِينَ ۚ هَذَا
يَوْمُ الْفَصْلِ ۚ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۚ أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا
وَأَزَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ۚ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ
إِلَى صِرَاطٍ الْحَنِيمِ ۚ وَفَقَهُهُمْ ۚ إِنَّهُمْ مَسْئُورُونَ ۚ

19-20. Çünkü o bir zorlu kumandadan ibarettir. Derhal gözleri açılır 'Eyyah bizlere!' derler; 'bu, o din günü!'

21. Bu, işte o sizin yalan dediğiniz fasıl günü!

22-24. "Toplayın mahşere o zulmedenleri ve eşlerini ve Allah'tan başka taptıkları şeyleri! Toplayın da götürün onları sırat'a/cehennem köprüsüne doğru ve tevkif edin onları, çünkü sorguya çekilecekler".

1) Burada melekler'e kasem edilmektedir ve bu ibarede beş vakit namazlarda bağanan saflarla temsil olunan millet ve cemaate işaret de vardır. (VI/4046)

2) Burada da aynı şekilde melekler murad olunduğu gibi, bütün mücahid ordular, bilhassa komuta edip götürenler ve vaaz edip yürütenler de bu mânâyâ dahildir. (VI/4047)

3) Bkz. Mülk/5, an: 1; Bakara/86, an: 4

4) Bkz. Fâtiha/2-3, an: 5

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ
 ٧٦ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ٧٧ وَلَهُمْ
 فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ فَلَا يَشْكُرُونَ ٧٨ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ
 آلِهَةً لَّهُمْ يَنْصُرُونَ ٧٩ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ
 مُخَضَّرُونَ ٨٠ فَلَا يَخْرُجُكَ قُوْلُهُمْ أَنَا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ
 ٨١ أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا نَخْلُقْنَا مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ
 مُبِينٌ ٨٢ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ
 وَهِيَ رَمِيمٌ ٨٣ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ
 خَلْقٍ عَلِيمٌ ٨٤ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الشَّجَرِ الْأَخْضَرَ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ
 مِنْهُ تُوقَدُونَ ٨٥ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ
 عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ٨٦ إِنَّمَا
 أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٨٧ فَسُبْحَانَ
 الَّذِي يَبْدِئُ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٨٨

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
 وَبِإِذْنِكَ نَسْتَغْفِرُكَ
 وَنَسْتَغْفِرُكَ

Onların onlara yardıma güçleri yetmez, onlar ise onlar için hazırlanan askerler!

76. O halde onların lâkırdıları seni mahzûn etmesin, biz onların içlerini de biliriz, dışlarını da!

77-78. Görmedi mi o insan, biz onu bir nutfeden yarattık da şimdi o çeneli bir çekişken kesildi?! Yaratılışını unutarak bize bir de mesel fırlattı; 'Kim diriltir o kemikleri onlar çürümüşken?' Dedi.

79. De ki: 'Onları ilk defa inşa eden diriltir ve o her halkı [mah-lûku ve yaratmanın her türlü-sünü] bilir'.

80. O ki size yeşil ağaçtan' bir ateş yaptı da şimdi siz ondan tuşturup duruyorsunuz.

81-82. Ya gökleri ve yeri yaratan, onlar gibisini yaratmaya kâdir değil midir? Elbette kâdir! Hal-lâk O, alîm O! O'nun emri, bir şeyi murad edince ona sade ol demektir, o olur.

83. Artık tesbîh edilmez mi öyle her şeyin melekûtu yedinde bulunan' Sübhân'a! Hep de döndürölüp O'na götürülecek-siniz.

71-73. Şunu da görmediler mi biz onlar için ellerimizin yaptıklarından [bizzat] birtakım yumuşak hayvanlar (en'âm) yaratmışız da onlara mâlik bulunuyorlar ve onları kendilerine zebûn etmişiz [boyun eğdirmişiz] de hem onlardan binitleri var, hem de onlardan yiyiyorlar, onlarda daha bir çok menfaatleri ve türlü içecekleri de var! Hâlâ şükretmeyecekler mi?

74-75. Tuttular da Allah'tan başka birtakım ilâhlar edindiler, güya yardım olunacaklar!

1) Bu bilhassa bedevilerin çok iyi bildikleri meşhur *Merh* ile *Afar* denilen iki ağaçtır. İkisi de yemyeşil suları damlarken *Merh* çıkmak gibi *Afar*'a sürtülmek suretiyle ateş çıkarılır. (VI/4042)

2) "Her şeyde dilediği gibi tasarruf eden". (VI/4043)

→ dımdan yarat

52-53. ... Derdi: 'Sen cidden inananlardan mısın? Öldüğümüz ve bir toprakla bir yığın kemik olduğumuz vakit hakikaten biz cezalanacak mıyız?

54-55. 'Nasıl' der 'bir bakıştırır mısınız?' Derken bakmış, onu tâ cehennemin ortasında görmüştür.

56-59. 'Tallâhi' der; 'doğrusu sen az daha beni helâk edecektin! Rabbimin nimeti olmasaydı, ben de bu ihzar' edilenlerden olacaktım. Nasılmış bak?! Biz ölecek değiliz ilk ölümümüzden başka ve biz muazzeb [azaba uğrayacak] değiliz'.

60-61. Bu, işte hiç şüphesiz o büyük murad, büyük kurtuluş! Böyle bir murad için çalışsın, çalışan erler!

62-66. Nasıl, bu mu hayırlı konmak [konukluk] için, yoksa o zakkum ağacı mı ki biz onu zâlimler için bir fine kılmışızdır; o bir ağaçtır ki cehennemin kökünde çıkar, tomurcukları şeytanların başları gibidir. Her halde onlar ondan yiyeceklerdir; yiyecekler de ondan karınlarını dolduracaklardır.

67-70. Sonra üzerine onların hamîmden [kaynar sudan] bir haşlamaları vardır. Sonra da dönümleri şüphesiz ki cehennemdir; çünkü onlar babalarını dalâlette buldular. Şimdi de onların izlerince koşturuluyorlar.

71-74. Hakikat, onlardan evvel eskilerin ekserisi dalâlette idi.

يَقُولُ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾ ۞ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
وَعِظَامًا ۖ إِنَّا لَنَدِينُونَ ﴿٥٣﴾ ۞ قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطْلِعُونَ ﴿٥٤﴾
۞ قَالُوا بَلَىٰ ۖ قَدْ نَرَاهُ إِن كَذَّتْ لَنَا بَدِينٌ ﴿٥٥﴾ ۞ قَالَ تَاللَّهِ إِن كَذَّتْ لَنَا بَدِينٌ
ۖ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنَّا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٦﴾ ۞ أَمَّا نَحْنُ حِمِيتِينَ ﴿٥٧﴾
ۖ أَلَمْ نَوْتِنَا الْأُولَىٰ ۖ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٨﴾ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَكُنْهُوَ الْعُزُّ
الْعَظِيمُ ﴿٥٩﴾ ۖ لِيُثِلَّ هَٰذَا فليَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦٠﴾ ۖ أَذَلِكْ خَيْرٌ لَّكَ أَمْ
شَجَرَةُ الزَّوْقَرِ ﴿٦١﴾ ۖ إِنَّا جَعَلْنَا هَٰؤُلَاءِ لِلظَّالِمِينَ ﴿٦٢﴾ ۖ إِنهَا شَجَرَةٌ
تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْحَجِيمِ ﴿٦٣﴾ ۖ طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رِئُوسُ الشَّيَاطِينِ ﴿٦٤﴾
فَإِنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ فِيهَا فَأَلْوَنُهَا الْبُطُونُ ﴿٦٥﴾ ۖ ثُمَّ إِنَّمَا
عَلِمَهَا لِسُوءِ بَإِينِ جَمِيمٍ ﴿٦٦﴾ ۖ ثُمَّ إِنَّمَا رَمَاجُهُمْ لَآلِي الْحَجِيمِ
﴿٦٧﴾ ۖ إِنَّهُمْ لَأَنفَوُا أَبَاءَ مُرْضًا لِّينٍ ﴿٦٨﴾ ۖ فَهُمْ عَلَىٰ أَنَارٍ مُّزْمِعُونَ
﴿٦٩﴾ ۖ وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧٠﴾ ۖ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا
فِيهِمْ مُّنْذِرِينَ ﴿٧١﴾ ۖ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾
ۖ الْإِعْبَادَ لِلَّهِ الْخَالِصِينَ ﴿٧٣﴾ ۖ وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلَنعَم
لِلْحَيُّونَ ﴿٧٤﴾ ۖ وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٥﴾

Celâlim hakkı için, içlerinde inzar edici [tehlikeyi haber veren, uyan] peygamberler de gönderdik, sonra da bak o inzar edilenlerin akibeti nasıl oldu? Ancak Allah'ın ihlâs ile seçilen kulları başka!

75-76. Celâlim hakkı için, bize Nuh nidâ etmişti, biz de hakikat ne güzel mucîbiz; hem onu ve ehlini o büyük sıkıntıdan kurtardık...

1) Bkz. Yusuf/73, an:1

2) Bkz. Kasas/61, an:1; Rûm/16, an:1

3) *Zakkum*, Tihame'de biten küçük yapraklı, acı ve fena kokan bir ağacın ismidir. (VI/4055)

4) Bu ibareye üç mânâ verilmiştir: a) Son derece çirkinlikten *kinaye* olmak üzere hayal edilen bir benzetme, b) *Şeyatîn* çirkin suratlı korkunç yılanlar demektir. Yani böyle yılanların başı gibi, c) *Ruus'uş-şeyatîn* çirkin görünümlü tanınmış bir otun meyvesi imiş. Biz de dördüncü bir mânâ anlamak istiyoruz: d) Zâlimleri en çok aldatan, meftun eden nokta onun çiçek açıp meyvesini verecek olan noktalarıdır. Vâridat menbaları gibi görünen o noktalar öyle iğfalkârdır ki sanki şeytanların başları yahut rüesası (reisleri) gibidir. (VI/4056)

5) *Mucîb*: duaları kabul eden, duaya karşılık veren.

مَا كُمْ لَا تَنَاصِرُونَ ۝ بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُنْتَسِلُونَ ۝ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
 عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۝ قَالُوا إِن كُنتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ۝
 قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ۝ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
 بَلْ كُنتُمْ قَوْمًا طَائِعِينَ ۝ خَوَّعَلْنَا قَوْلَ رَبِّنَا إِنَّا لَأَقْعُودُونَ ۝
 فَأَعْوَيْنَا كَمَا نَأْتَاكََا غَاوِينَ ۝ فَانْهَئْهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۝
 إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْجَائِزِينَ ۝ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ
 إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۝ وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا الْهَيْئَةَ الشَّاعِرِ
 جَحْنُونَ ۝ بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّ الْمُرْسَلِينَ ۝ إِن كُنتُمْ لَذَائِقُوا
 الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ۝ وَمَا جُرُونِ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝ إِلَّا عِبَادَ
 اللَّهِ الْخَاصِينَ ۝ وَلِلَّهِ لَهْمُ رِزْقٍ مَعْلُومٍ ۝ فَوَاكِهِ وَهُمْ
 مُكْرَمُونَ ۝ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝ عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ۝ يُطَافُ
 عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِنْ مَبْعُودٍ ۝ بِيضَاءَ كَذَوِّ الشَّارِبِينَ ۝ لَا فِيهَا
 غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ۝ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ
 عَيْنٌ ۝ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ۝ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ
 يَتَسَاءَلُونَ ۝ قَالُوا قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ۝

25. Ne oldu sizlere yardımlaşmıyorsunuz?

26-28. Hayır! Bugün onlara teslim olmuşlardır; ve bazıları bazısına dönmüş soruşuyorlardır: 'Siz' diyorlardır; 'bize sağdan gelir dururdunuz'.

29-32. 'Yok!' diyorlardır; 'siz inanmamıştınız ve bizim size karşı cebredebilecek bir saltanatımız yoktu, fakat siz azmış bir kavim idiniz; onun için üzerimize rabbimizin kavli [azabı] hak oldu, her halde hepimiz tadacağız. Evet biz sizi kışkırttık, çünkü biz azgındık!'

33. O halde hepsi o gün azapta müşterektirler.

34-36. İşte biz mücrimlere böyle yaparız; çünkü onlar 'Lâ ilâhe illallah' denildiği zaman kafa tutuyorlardı ve 'Hiç biz bir mecnun şâir için ilâhlarımızı bırakır mıyız?' Diyorlardı.

37. Hayır! O hak ile geldi ve bütün peygamberleri tasdik eyledi.

38-40. Elbette siz o elîm [gayet acı] azabı tadacaksınız. Mâmafih başka değil, hep yaptığınız amellerinizle cezalanacaksınız; müstesna ancak Allah'ın ihlâs verilmiş kulları!

41-49. Onlar için bir malûm rızık var, meyveler [var] ve onlar hep ikram olunurlar naîm cennetlerinde; karşılıklı tahtlar üzerinde; maînden bir ke's [dolu bir kadeh] ile üzerlerine pırlanılır, bembeyaz, içenlere lezzet; onda ne bir gaile vardır, ne de başlarına vurur; yanlarında iri gözlü nazarlarını kasretmiş [başkasına bakmaz] nâzeninler [dilberler], sanki saklı yumurtalar!

50-51. Derken bazıları bazısına dönmüş soruşuyorlardır: İçlerinden bir söyleyen 'Benim' der; 'bir karînim [arkadaşım] vardı...'

1) 'Nimetten başka birşey olmayan cennetlerde'. (VI/4054)

2) Mâin aslında kaynağından çıkan, yahut gözönünde akan su demek olup, cennet içkisi bununla tavsif olunmuştur. (VI/4054)

103-105. Vaktâ ki bu suretle ikisi de teslim oldular ve onu tuttu şakağına [şakağı üzerine] yıktı; ve şöyle ona nidâ ettik: 'Yâ İbrahim! Rüveyı gerçek tasdik eyledin! Biz böyle mükâfat ederiz işte muhsinlere!'

106.109. 'Şüphesiz ki bu açık bir ibtilâ/kat'î bir imtihan!' dedik ve ona büyük bir kurbanlık fidiye verdik, nâmına da bıraktık sonrakiler içinde: 'Selâm İbrahim'e!'

110-111. Böyle mükâfat ederiz işte muhsinlere! Çünkü o bizim mü'min kullarımızdan!

112.113. Bir de onu salihînden bir peygamber olmak üzere İshak ile müjdeledik, hem ona hem İshak'a bereketler verdik; ikisinin' zürriyetinden de hem muhsin olan var, hem de nefesine açık zulmeden!

114-120. Celâlim hakkı için, Musa ile Harun'u da minnettar eyledik; hem kendilerini ve kavimlerini o büyük sıkıntıdan kurtardık, hem yardım ettik onlara da galipler onlar oldular, hem kendilerine o belli kitab'ı [Tevrat'ı] verdik ve kendilerini doğru yola çıkardık. Sonrakiler içinde nâmlarına şunu bıraktık: 'Selâm Musa ile Harun'a!'

فَلَمَّا آسَمَا وَتَلَّهٖ لِلْحَبِیْنِ ۝ وَنَا دَنَیَاهُ اَنْ یَّا اِبْرٰهیمُ ۝
 قَدْ صَدَّقْتَ الرُّیَا اِنَّا کَذٰلِکَ نَجْزِی الْمُحْسِنِیْنَ ۝ اِنَّ
 هٰذَا لَمَوْءَلٰوُ الْمُبِیْنِ ۝ وَفَدَّیْنَاهُ بِذِیْجٍ عَظِیْمٍ ۝ وَتَرٰکَا
 عَلَیْهِ فِی الْاٰخِرِیْنَ ۝ سَلَامٌ عَلٰی اِبْرٰهیمَ ۝ کَذٰلِکَ نَجْزِی
 الْمُحْسِنِیْنَ ۝ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِیْنَ ۝ وَکَبَّرْنَاهُ بَاِیْحٰقِ
 نَبِیَّکُمَا الصَّالِحِیْنَ ۝ وَبَارَکْنَا عَلَیْهِ وَعَلٰی اِسْحٰقَ وَیَسَ
 دُرِّیْهِمَا مُحْسِنًا وَظَلَمَ لِنَفْسِهِ مُبِیْنًا ۝ وَلَقَدْ مَنَّا
 عَلٰی مُوسٰی وَهَارُونَ ۝ وَنَجَّیْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْکُرْبِ
 الْعَظِیْمِ ۝ وَنَصَرْنَاهُمَا فَاَنْقَاوَاهُمَا الْغَالِبِیْنَ ۝ وَآتَيْنَاهُمَا
 الْکِتَابَ الْمُسْتَقِیْمَ ۝ وَهَدَّیْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ ۝
 وَتَرٰکَا عَلَیْهِمَا فِی الْاٰخِرِیْنَ ۝ سَلَامٌ عَلٰی مُوسٰی وَهَارُونَ ۝
 اِنَّا کَذٰلِکَ نَجْزِی الْمُحْسِنِیْنَ ۝ اِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا
 الْمُؤْمِنِیْنَ ۝ وَآتٰنَا اِلَیْسَ بْنَ الْمَرْسَلِیْنِ ۝ اِذْ قَالَ
 لِقَوْمِهِ اَلَا تَتَّقُوْنَ ۝ اَنْدَعُوْنَ بَعْلًا وَتَذَرُوْنَ اَحْسَنَ
 الْخَالِقِیْنَ ۝ اَللّٰهُ رَبُّکُمْ وَرَبُّ اٰبَاِیْکُمْ اَلَا وَیْلَیْنِ ۝

121-122. Biz böyle mükâfat ederiz işte muhsinîne! Çünkü ikisi de bizim mü'min kullarımızdan!

123-126. Şüphesiz İlyas da mürselînden [gönderilen peygamberlerden]; zira kavmine demişti: 'Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Bir ba'l'e' mi yalvarıyorsunuz bırakıp da o ahsen'ul-hâlîgîn'i/o rabbiniz ve evvelki atalınızın da rabbi olan Allah'ı?'

1) Burada boğazlanmak istenen evlâd'ın Hz. İbrahim'in, oğlu Hz. İshak olduğunu söyleyenler varsa da doğrusu bu evlâd'ın Hz. İsmail olmasıdır. Nitekim 112. ayetteki atıf buna delâlet eder. (VI/4064)

2) "Hz. İsmail'in ve Hz. İshak'ın zürriyetinden de..." (VI/4065)

3) Ba'l bir put ismidir. Nitekim Şam'da Ba'lebek kasabası bu nâm ile anılır. (VI/4068)

وَجَعَلْنَا دُرِّيَّتَهُ هُمْزًا لِّبَاقِينَ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿٧٨﴾
 سَلَامًا عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾
 إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ﴿٨٢﴾ وَارْتَمَى
 شَيْعَتُهُ لِأَنْزِمِهِمْ ﴿٨٣﴾ إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾ إِذْ قَالَ
 لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٥﴾ إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ ذُو الْعَرْشِ
 الرَّبُّ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْكُمْ كُفْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٦﴾ فَظَنَرَ ظَنْرَهُ فِي الْعُجُومِ
 ﴿٨٧﴾ فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٨﴾ فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٨٩﴾ فَرَاغَ إِلَى إِلَهِهِمْ
 فَقَالَ إِنَّا أَكَلُونُ ﴿٩٠﴾ مَا كُنَّا لَنَنْظِقُونَ ﴿٩١﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا
 بِالْبَيمِ ﴿٩٢﴾ فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ﴿٩٣﴾ قَالَ أَعْبُدُون مَا تَخْتَوْنَ ﴿٩٤﴾
 وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ
 فِي الْجَحِيمِ ﴿٩٦﴾ فَارَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمْ لَاسِقِينَ ﴿٩٧﴾ وَقَالَ
 إِنِّي ذَا مِيبٍ إِلَى رَبِّي سَيِّئِينَ ﴿٩٨﴾ رَبِّ مَبْلُغٍ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٩٩﴾
 فَبَشِّرْهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ﴿١٠٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَابُنَى آدَمَ
 ارْأَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى ﴿١٠١﴾ قَالَ يَا أَبَتِ
 افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾

77-79. ... hem zürriyetini bâki kalanlar kıldık, hem de nâmına bıraktık sonrakiler içinde: 'Selâm Nuh'a bütün âlemler içinde!'

80-82. Biz böyle mükâfat ederiz işte muhsinlere! Çünkü o bizim mü'min kullarımızdan! Sonra da diğerlerini suya boğduk!

83-87. Şüphesiz İbrahim de onun kolundan; çünkü rabbine selim bir kalp ile geldi, çünkü babasına ve kavmine şöyle dedi: 'Siz nelere tapıyorsunuz.? Yalancılık etmek için mi Allah'tan

başka ilâhlar istiyorsunuz? Siz rabb'ul âlemîn'i ne zannediyorsunuz?

88-89. Derken bir bakım baktı da nücûma [yıldızlara], 'Ben' dedi; 'hastayım!'

90. O vakit arkalarını dönerek başından kaçışıverdiler.

91-93. Derken bir kurnazlıkla onların ilâhlarına vardı da 'Buyursanıza' dedi; 'yemez misiniz? Neyiniz var söylemiyorsunuz' diyerek bir takrib ile [üzerlerine yürüyüp] onlara kuvvetli bir darbe indirdi.

94. Bunun üzerine birbirlerine girerek ona yöneldiler.

95-96. 'Â' dedi; 'siz kendi yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki sizi ve yaptıklarınızı Allah yarattı'.

97. 'Haydin' dediler; 'bunun için bir bina yapın ve bunu ateşe atın!'

98. Böyle ona bir tuzak kurmak istediler, biz de tuttuk kendilerini daha alçak düşüydük.

99-100. Bir de dedi ki: 'Ben rabbime gidiyorum, O bana yolunu gösterir. Rabbim! Bana salihinden ihsan buyur!'

101. Biz de ona uslu bir oğul müjdeledik!

102. Vaktâ ki yanında koşmak çağına erdi, 'Ey yavrum!' dedi; 'ben menamda [düşümde] görüyorum ki ben seni boğazlıyorum. Artık bak ne görürsün [ne dersin]?' 'Ey babacığım!' dedi; 'ne emrolunuyorsan yap! Beni inşaallah sâbirinden [sabredenlerden] bulacaksınız!'

1) Selim bir kalp: tertemiz, her lekeden sâlim, Allah sevgisinde hâlis, tamamen O'na teslim olmuş kalp. (VI/4060)

2) Bkz. Fâtiha/2, an: 3

154-157. Nah sizlere, nasıl hükme diyorsunuz, hiçte mi düşünmezsiniz, yoksa sizin için açık bir فرمان mı var? O halde getirin kitabınızı sâdıksanız!

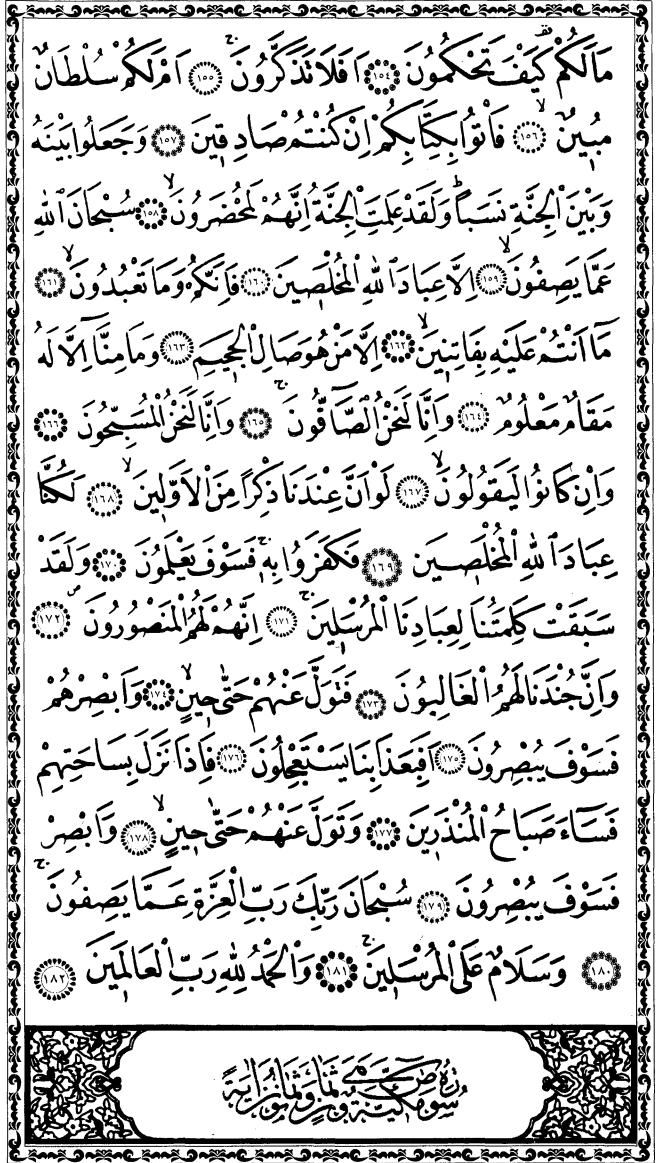
158-166. Bir de onunla cinler' beyinde [arasında] bir neseb uydurdular. Celâlim hakkı için, cinler bilirler ki onlar ihzar olunacaklardır. "Münezze, sübhân o Allah onların isnad ettikleri vasıflardan! Lâkin Allah'ın ihlâs ile seçilen kulları başka; çünkü siz ve taptıklarınız O'na karşı kimseyi meftun edemezsiniz; meğer ki cahîm'e [cehenneme] saldıran olsun! Bizden ise her birimiz için bir makam-ı malûm vardır ve biz, elbette biz o saf dizenleriz ve biz, elbette biz o tesbîh edenleriz!"

167-169. Ve gerçek [daha] evvel şöyle diyorlardı: 'Eğer yanımızda evvelkilerinkinden bir zikir olsaydı, her halde Allah'ın ihlâs ile seçilmiş kullarından olurduk.'

170. Fakat şimdi ona küfrettiler, artık ileride bilecekler.

171-173. Celâlim hakkı için, risaletle gönderilen kullarımız hakkında şu kelimemiz sebkât etmiştir [geçmiştir]: 'Onlar, elbette onlar muhakak muzaffer olacaklardır ve elbette bizim askerlerimiz mutlak onlar galip geleceklerdir'.

174-175. Onun için yüzçevir de onlardan bir zamana kadar; gör onları, yakında görecekler.

176-177. Ya şimdi bizim azabımızı mı iviyorlar [aceyleyle istiyorlar]? Amma onların sahasına indiği vakit, ne fenadır o acı haber verilenlerin sabahı!

178-179. Yine sen yüzçevir de onlardan bir zamana kadar; gör, yakında görecekler.

180-182. Tesbîh o izzetin sahibi rabbine onların [isnad ettikleri] vasıflarından ve selâm mürselîne [bütün peygamberlere] ve hamd âlemlerin rabbi Allah'al!

1) Cinler ile meleklerle dahi şâmil olan daha umumî bir mânâda bütün gizli mahluklar, metafizik güçler, bütün ruhanîler kastolunmaktadır. (VI/4077)

2) Bkz. Kasas/61, an:1, Rûm/16, an:1

3) Kureyşliler de böyle demişlerdi. (VI/4079)

4) Krş. Fâtiha/2-4, an:2-3

5) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

فَكَذَّبُوهُ فَأَنهٗمُ لَمُحْضَرُونَ ﴿١٣٧﴾ ۞ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٣٨﴾ ۞ وَرَبُّكَ عَلِيمٌ فِي الْأَخْرِينَ ﴿١٣٩﴾ ۞ سَلَامٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ﴿١٤٠﴾ ۞ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤١﴾ ۞ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٢﴾ ۞ وَإِذْ لَوْطَا مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٣﴾ ۞ إِذْ جَاءَهُ وَافِلَةٌ أَهْبَعِينَ ﴿١٤٤﴾ ۞ وَانْتَصَرَ ۖ وَآخَرُهَا فِي الْعَآئِرِينَ ﴿١٤٥﴾ ۞ ثُمَّ دَمَرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٤٦﴾ ۞ وَانْتَصَرَ لَكُمُوعٌ عَلَيْهِمْ مُّضْجِينَ ﴿١٤٧﴾ ۞ وَبِالْبَلِّ أَفَلَا تَنْقَلِبُونَ ﴿١٤٨﴾ ۞ وَإِذْ يُوسُفُ لَبِثَ لِمُرْسَلِينَ ﴿١٤٩﴾ ۞ إِذْ أَبْقَى إِلَى الْفُلْكِ الشَّحُونَ ﴿١٥٠﴾ ۞ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٥١﴾ ۞ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٥٢﴾ ۞ فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٥٣﴾ ۞ لَلِثَّ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٥٤﴾ ۞ فَبَدَّلْنَا لَهُ الْعِزَّ وَهُوَ سَكِيمٌ ﴿١٥٥﴾ ۞ وَأَنْبَأْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٥٦﴾ ۞ وَارْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ آلَافٍ أَوْ يُزِيدُونَ ﴿١٥٧﴾ ۞ فَأَمْنُوا فَفَتَنَّاهُمْ إِلَىٰ حُبٍّ ﴿١٥٨﴾ ۞ فَاسْتَفْتِهِمْ أَزْوَاجُ النَّبَاتِ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ﴿١٥٩﴾ ۞ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاكِدُونَ ﴿١٦٠﴾ ۞ أَلَا أَنهٗمُ مِنْ أَفْكِهٖ لَيَقُولُونَ ﴿١٦١﴾ ۞ وَلَدَلَّ اللَّهُ وَأَنهٗمُ لَكَذِبُونَ ﴿١٦٢﴾ ۞ أَصْطَفَىٰ الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٦٣﴾ ۞

127-128. O vakit onu tekzîb ettiler, şüphesiz ki onlar da ihzar' edildiler; müstesna Allah'ın ihlâslı kulları!

129-130. Ona da sonrakilerde şunu bıraktık: 'Selâm İlyasîne!'

131-132. Biz böyle mükâfat ederiz işte muhsinîne! Çünkü o bizim mü'min kullarımızdan!

133-136. Şüphesiz Lût da mürselînden [gönderilen peygamberlerden]; zira kurtardık onu ve bütün ehlini, kalan bir karıdan başka batanlar içinde! Sonra diğerlerini tedmîr [yerle bir] eyledik!

137-138. Ve siz elbette onlara uğrar ve üzerlerinden geçersiniz, sabahleyin ve geceleyin! Ya akıl edip de düşünmez misiniz?

139-144. Şüphesiz Yunus da o mürselînden [gönderilen peygamberlerden]; hani bir vakit dolu gemiye kaçmıştı, kur'a çekişmişti de kaydırılan-lardan [gemiden atılanlardan] olmuştu; derken kendisini balık yuttu, melâmette [pişman] idi. Eğer çok tesbîh edenlerden olmasaydı, her halde ba'solunacakları [diriltilecekleri] güne kadar onun karnında kalırdı.

145-148. Hemen biz onu alana [boş bir sahaya] attık, hasta idi ve üzerine kabak cinsinden bir ağaç bitirdik ve onu yüz bine rasûl gönderdik ve hatta artıyorlardı; o vakit ona iman ettiler de onları bir zamana kadar istifade ettirdik!

149-150. Şimdi sor o seninkilere 'Rabbine kızlar, onlara oğullar öyle mi? Yoksa biz melâikeyi dişi yaratmışız da onlar şahid mi bulunuyorlarmış?'

151-152. Hâ!... Onlar şüphesiz ki bühtanlarından 'Allah doğurdu' derler ve elbette bunlar yalancıdırlar!

153. [Allah] kızları oğullara tercih mi etmiş?

1) Bkz. Kasas/61,an:1;Rûm/16,an:1

17-20. Şimdi sen onların dediklerine sabret de kuvvetli kulumuz Dâvud'un an! Çünkü o çok terci yapar (evvab) idi; çünkü biz onun maiyyetinde dağları müsahhar kılmıştık, tesbîh ederlerdi akşamleyin ve işrak vakti! Kuşları da toplu olarak, hepsi onun için terci yapar (evvab) idi; hem mülkünü kuvvetlendirmiştik, hem de kendisine hikmet ve faslı hitab vermiştik!

21-23. Bir de hasım kıssası geldi mi sana? Hani surdan mihraba açtıkları vakit, o vakit Dâvud'un üzerine giriverdiler de onlardan telâşa düştü. 'Korkma!' dediler; 'iki hasımız, bazımız bazımıza [birimiz diğerinin hakkına] tecavüz etti. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet ve aşırı gitme de bizi doğru yolun ortasına çıkar! Şu benim biraderim, onun doksan dokuz dişi koyunu var, benim ise bir tek dişi koyunum var; böyle iken 'Bırak onu bana!' dedi ve beni söyleşmede yendi'.

24-25. Dedi ki: 'Doğrusu senin bir koyununu kendi koyunlarına istemesiyle sana zulmetmiş ve hakîkaten karışıkların çoğu birbirlerine tecavüz ediyorlar; ancak iman edip de salâh isteyenler başka, onlar da pek az!' Ve sanmıştı ki Dâvud, kendisine sırf bir fitne yaptık; hemen rabbine istiğfar etti ve rükû ederek yere kapanıp tevbe ile rücû etti. Biz de onu kendisine mağfiret buyurduk ve hakikat ona indimizde kat'î bir yakınlık ve bir akibet güzelliği vardır.

إِصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَادْخُلْ دَاوُدَ الْإِلْدَادَ ۚ إِنَّهُ آتَابٌ
إِنَّا نَحْنُ الْجَبَالُ مَعَهُ يُسَبِّحُ بِالْعِشَى وَالْأَشْرَاقِ ۝ وَالطَّيْرُ مَحْشُورٌ
كُلُّ لَهَّ آتَابٌ ۝ وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ
۝ وَهَلَّا تِلْكَ نَبِيُّ الْخَصِيفَةِ دَسَّوْهُ وَالْخِرَابِ ۝ إِذْ دَخَلُوا عَلَى
دَاوُدَ فَفَرَّغَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصِمَانِ فِئْبَعْضَنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُمْ
بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَسْطِطْ وَاهِدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ۝ إِنْ هَذَا
أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجَّةً وَلِي نَجَّةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ كَفِينِيهَا
وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ۝ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَجَاتِكَ إِلَى
نَعَايِهِ ۚ وَإِنْ كَثِيرٌ مِّنَ الْخُطَايَا يُبَغِّى بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ
فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۝ فَفَرَّغْنَا لَهُ ذَلِكَ
وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ ۝ يَادَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ
خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ
الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ مَّا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ۝

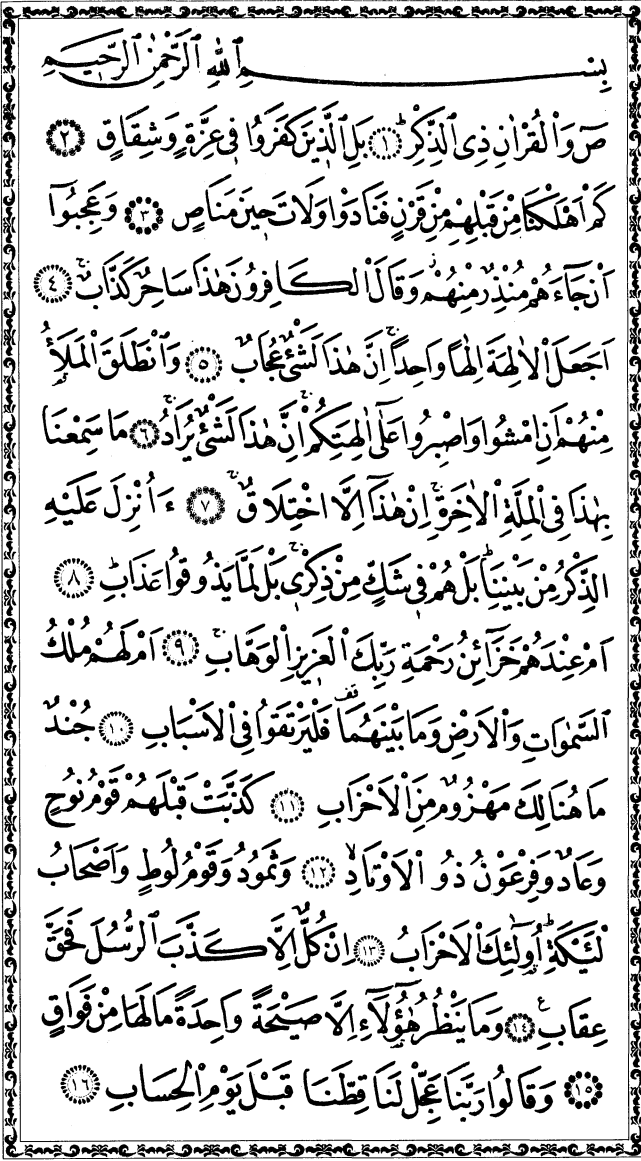
26. "Yâ Dâvud! Muhakkak ki biz seni arz'da bir halife kıldık; imdi nâs [insanlar] arasında hak ile hükmet de hevâya (keyfe) tâbi olma ki seni Allah yolundan sapıtmasın; çünkü Allah yolundan sapanlar hesap gününü unuttukları cihetle kendilerine pek şiddetli bir azap vardır!"

1) *Evvab* Allah Teâlâ'ya çok rücû eden tevvab/çokça yönelen demek olduğuna göre de çok tevbekâr olanın âdeti çok zikir, tesbîh ve takdîs etmektir. Bu tâbir 'çok doğru ve azimkâr' anlamına da gelir. (VI/4089)

2) *Fasl-ı hitab* hakkı bâtıldan ayırarak çekişmeyi ayırdedip kesmek kabiliyeti. (VI/4090)

3) Bu kelimenin aslı olan *huleta* kelimesini yalnız; *şürekâ* (ortaklar) diye tefsir etmek bize *kâsır* geliyor. *Ahi* (kardeş) kelimesinden de anlaşıldığı üzere *ihtilat halinde bulunan*/bir toplum içerisinde yaşayan insanlar, arkadaşlar, akrabalar yoldaşlar şeklinde anlamak mümkündür. (VI/4092)

4) 'Sevk-i ilâhî ile devletinde bir ihtilâl olup da kendisine isyan ile bir baskın yaptılar zannetti' veya 'kendisini imtihan ettiğimizi anladı'. (VI/4092)

38.Sad Sûresi

Kurtululub

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 88 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

pannma, fade etim

1. Sad. Bu zikir ile meşhûn [dolmuş] Kur'an'a bak!

2-3. Fakat o küfredenler' bir onur [kibir], bir şikak [çekişme, ihtilaf] içindeler. Kendilerinden evvel nicelerini helâk ettik; çığırıştılar, değildi fakat vakt-i halâs!

4-5. İçlerinden kendilerine uyardırıcı bir peygamber geldiğine şaştılar da dediler ki kâfirler: 'Bu bir sihirbaz bir kezzâb [yalancı]! İlâhları hep bir ilâh mı kılmış? Bu cidden şaşılacak birşey, çok tuhaf!'

6-8. İçlerinden o heyet de fırladı şöyle: 'İlâhlarınız üzerinde sabr u sebat edin; bu cidden arzu olunur birşey, bir murad! Biz bunu diğer millette işitmedik, bu bir uydurmadır mutlak! O zikir [Kur'an] aramızdan ona mı indirilmiş?' Doğrusu onlar benim zikrimden bir kuşkulu şek içindeler, doğrusu henüz azabımı tatmadılar!

9-11. Yoksa sana onu veren azîz vehhab rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mı, yoksa onların mı bütün o göklerin, yerin ve aralarındakilerin mülkü? Öyle ise haydi esbab [sebepler] içinde üstüne çıksınlar! Onlar burada Ahzâb döküntüsünden (muhtelif partilerden) bozuk bir ordu!

12-13. Onlardan evvel tekzîb etmişti Nuh Kavmi ve Âd ve o kazıkların sahibi Firavun ve Semûd ve Kavm-i Lût ve Eykeliler... Bunlar işte o Ahzâb!

14-15. Başka değil, hepsi gönderilen elçileri (rasûlleri) tekzîb etti de öyle hak oldu azabım! Onlar da başka değil, bir tek sayhaya bakıyorlar; öyle ki ona hık yok!

16. Bir de 'Yâ rabbena! Bizim pusularımızı [payımızı] hesap gününden evvel acele ver!' Dediler.

1) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) "Kurtulacak zaman değildi, kaçmak ihtimali kalmamıştı". (VI/4085)

43. ... dedik ve ona bütün ehlini ve beraberlerinde daha bir mislini bahsettik tarafımızdan bir rahmet olarak, hem de bir ders-i ibret temiz akıllılar için!

44. Bir de 'Al bir demet elinle' de vur onunla, hânis olma [yemininde durmamazlık etme]!' [dedik]. Hakikat biz onu sabırlı bulduk; ne güzel kul! Hakikaten o bir evvabdır.

45-47. Kullarımız İbrahim'i, İshak'ı, Yakub'u da an! Eller ve gözler sahipleri idiler; çünkü biz onları temiz bir hassa, hâlis yurt düşüncesiyle hâlislerimizden kılmışızdır ve çünkü onlar muhakkak nezdimizde seçilmiş ahyardan!

48. İsmail'i de, Elyesâ'ı da, Zü'l-kifl'i de an! Hepsî de o ahyardan!

49-52. İşte bu bir zikirdir ve şüphesiz korunan muttakiler için her halde güzel bir istikbal (bir hüsn-i meâb) var: Adn cennetleri; açılarak kendilerine bütün kapılar... İçlerine kurularak orada birçok yemişle bambaşka bir içki isteyecekler; yanlarında da gamzeleri kasan hep bir yaşıt dilberler!

53-54. İşte bu, o hesap günü için size va'dolunan! İşte ki bu bizim rızkımız, muhakkak ki ona hiç tükenmek yok!

55-58. Bu böyle, şüphesiz azgınlar için de fena bir istikbal (şer bir meâb) var: Cehennem... ona yaslanacaklar, fakat o ne çirkin döşek! İşte, artık tatsınlar onu

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُ مَعَهُ مِنَّا وَذِكْرَى لِأُولَى
الْآلِبَابِ ۝ وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْفًا فَاصْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إِنَّا
وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۝ وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدَى وَالْأَبْصَارِ ۝ إِنَّا
أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ۝ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنِ
الْأَخْيَارِ ۝ وَأَذْكُرْ أَنْسَمِعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلَّ مَنِ الْأَخْيَارِ
۝ هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ۝ جَنَّاتٍ عَذْنٌ مُفْتَحَةٌ
لَهُ الْأَبْوَابُ ۝ مُتَكِّينَ فِيهَا يُدْعَوْنَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ
وَشَرَابٍ ۝ وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ ۝ هَذَا مَا تُوْعَدُونَ
لِيَوْمِ الْحِسَابِ ۝ إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ۝ هَذَا
وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ ۝ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيَنْسِفُ اللَّهُ
هَذَا فَلْيَذوقُوا حِمِيَهُ وَغَسَاقٌ ۝ وَالْعَرُضُ تَكْلُهُ أَرْوَاحٌ ۝
هَذَا فَوْجٌ مُفْتَحٌ مَعَكُمْ لَا مَرْجَا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ۝
قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْجَا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مَتَمْتُمْ لَنَا فَيَنْسِفُ الْقَرَارُ
۝ قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ۝

bir hamîm [kaynar su] ve bir gassâk' ve o şekilden bir diğeri, çifte çifte!

59. Şu bir alay [bölük]; maiyetinizde göğüs germiş! Onlara merhaba yok; çünkü onlar cehenneme salınıyorlar.

60. 'Hayır' derler; 'size merhaba yok [olmasın da], onu bize siz takdim ettiniz, bakın ne fena yatak!'

61. 'Yâ rabbena!' derler; 'bize bunu takdim edene, ateşte azabı hemen kat kat artır!'

1) Kanaatimizce bu emir, sadece bir ruhsatı göstermekte kalmıyor, eli altında bir cemaat teşkilinin gereğini de ifade ediyor. (VI/4102)

2) Ahyar: en hayırlı kimseler, Allah için hayır ve fazilet yayanlar. (VI/4103)

3) Gassâk: yaradan akan sarı su, irin veya içilmez derecede gayet soğuk ve çok çirkin kokulu içki. (VI/4105)

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ
كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ۝ أَمْ يَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ۝
كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرُوا
أَلَاءَ اللَّهِ ۝ وَهَبْنَا لِدَاوُدَ دَسْلِيمَ تَبِعَ الْعَبْدَ أَنَّهُ آوَابٌ ۝
إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعِثَّةِ الصَّافَاتُ لِيَجَاذِبَهُ ۝ فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ
حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ۝ رُدُّوَهَا عَلَيَّ
فَنَطْفَأَنَّ مِصْبَاحَ السُّورِ وَالْأَعْنَاقِ ۝ وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا
عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ۝ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَمِنْهُ مُلْكًا
لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي أَنْ أَتِيَكَ أَلْوَهَابُ ۝ فَتَحَنَّنَّا لَهُ الرِّجْحَ
تَجَرَّيَ بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ۝ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ
وَعَوَاصٍ ۝ وَآخِرِينَ مَقْرَبِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۝ هَذَا عَطَاؤُنَا
فَا مَنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝ وَإِنْ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنُ
مَآبٍ ۝ وَإِذْ ذُكِّرْنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ
نُصِيبْ وَعْذَابُ ۝ أَذْكُرْ بِيَوْمِكَ هَذَا مَغْفَسٌ لِبَارِدٍ وَشَرَابٌ ۝

27. Hem o göğü ve yeri ve aralarındaki biz boşuna yaratmadık! O, o küfredenlerin zannı; onun için küfredenlere ateşten bir veyl var!

28. Yoksa iman edip de salih işler yapanları biz o yerdeki müfsidler gibi yapar mıyız? Yoksa o korunan muttakîleri arsız çapkınlar gibi yapar mıyız?

29. Bir kitab ki indirdik çok mübarek, ayetlerini düşünsünler ve ibret alsın temiz özlüler!

30. Bir de Davud'a Süleyman'ı bahsettik; ne güzel kul, o cidden bir evvab!

31-33. Arzolundukta kendisine akşam üstü sâfinat' halinde hâlis atlar 'Ben' dedi; 'o hayır sevgisini rabbimin zikrinden sevdim'. Nihayet hicaba gizlendi. 'Geri getirin onları bana' [dedi ve] tuttu bacıklarını, boyunlarını silmeye [okşamaya] başladı.

34-35. Celâlim hakkı için, Süleyman'a bir fitne de verdik ve tahtının üstüne bir cesed bıraktık, sonra tevbe ile rücû etti [yöneldi]: 'Yârab! Bana mağfiret buyur ve bana öyle bir mülk bağışla ki ardımdan kimseye yaraşmasın! Şüphesiz sensin bütün dilekleri veren vehhab, sen!' Dedi.

36-38. Bunun üzerine ona rüzgârı müsahhar [emrine âmâde] ettik - emriyle istediği yere yumuşacık cereyan ederdi-; şeytanları da bütün bennâ ve gavvas- ve daha diğerlerini bendlerde [zincirlerde] çatılı çatılı!

39. 'Bu, işte' dedik; 'bizim âtâmız [ihsânımız], artık diler kerem et [ver], diler imsâk [tut], hesabı yok!'

40. Ve şüphesiz ki ona huzur-u izzetimizde bir yakınlık ve bir akibet güzelliği var!

41. Kulumuz Eyyub'u da an, o vakit ki rabbine şöyle nidâ etmişti: 'Bak bana! Meşakkat ve elem ile bana Şeytan dokundu'.

42. 'Depren ayağınla, işte serin bir yıkanacak ve içecek!'

1) Bkz. Sad/17-20, an:1

2) Atın üç ayağını basıp, birinin tırnağını dikerek duruşuna *sufun* denilir ki atın en güzel duruşudur. Böyle bir ata *sâfin*, çoğuluna ise *sâfinât* denir. (VI/4096)

3) Burada ibareyi farklı şekillerde anlamak ihtimali vardır: a) Güneş battı, b) Atlar ahırlara gitti, c) Atlar (koşarak) gözden kayboldu. (VI/4096)

4) *Bennâ*: bina yapıcılar, bina ustaları, *Gavvas*: dalgıç, deniz dibine dalmakta mâhir olanlar. (VI/4098)

84-85. Buyurdu ki: 'O doğru ve ben hep doğruyu söylerim! Celâlim hakkı için, cehennemî mutlak dolduracağım senden ve onların sana tâbi olanlarından; topunuzdan tıka basa!'

86-88. De ki: 'Bir ecir [ücret] istemiyorum sizden ona karşı ve ben o tekellüfcülerden [yapmacık davrananlardan] değilim! O sırf bir zikir/bir öğüttür bütün âlemîn için ve her halde onun haberini bir zaman sonra bileceksiniz.'

Tahkimler, topluluklar
39. Zümer Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

75 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. İndirilişi bu kitabın Allah'tan ; o aziz-hakîm Allah'tandır!

2. Emin ol, biz sana kitabı hakkıyla indirdik; onun için Allah'a öyle ibadet ve kulluk et ki dini ona hâlis kılarak!

3. İyi bil ki Allah'ındır ancak halis din! O'nun berisinden' birtakım velilere tutunanlar da şöyle demektedirler: 'Biz onlara ibadet etmiyoruz, ancak bizi Allah'a yakın yaklaştırsınlar diye...' Şüphe yok ki Allah onların aralarında ihtilaf edip durdukları şeyde hükmünü verecek! Her halde yalancı, nankör olan kim-seyi Allah doğru yola çıkarmaz.

قَالَ فَاتَّخِذْ الْحَقَّ أَقُولَ ۖ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ بَعَثَ مِنْهُمُ
أَجْمَعِينَ ۖ فَلَمَّا آسَفْكُم عَلَىٰ مِنْ آخِرِهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ
۝ إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نَزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۝ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۝ الْأَلِلَّةُ الدِّينُ الْحَالِصُ
وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا
إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَجْحَدُ بِبَيْنَتِهِمْ فِي مَا هُمْ بِهِ يَخْتَلِفُونَ
إِنَّا لِلَّهِ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ۝ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ
وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ يُسَبِّحُاهُ مُوَالِدًا ۚ وَالْوَالِدُ
الْقَهَّارُ ۝ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يَكُونُ أَتِلَ
عَلَى النَّهَارِ وَيَكُونُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ عَلَى الْيَدِ وَسَحَرُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ
كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ۚ أَلَمْ يَوْعِدِ الْفَكَارُ ۝

4-5. Allah bir veled edinmek murad etseydi, elbette yaratacağından, dileyeceğini seçecekti. Tenzîh o Sübhân'a; o öyle bir Allah ki vâhid-kahhar! Gökleri ve yeri hak ile yarattı, geceyi gündüzün üstüne sarıyor, gündüzü gecenin üstüne sarıyor, ay ve güneşi müsahhar kılmış, her biri bir müsemma ecele [belirli bir sona doğru] cereyan ediyor. Uyan! O öyle azîz, öyle gaffar!

1) Allah denilince kendisinden daha ilerisi, daha yücresi, daha ötesi mümkün olmayan en mükemmel zât denilmiş olduğu için Allah'ın üstünde ilâh iddiasına kalkışmak sözkonusu olmamıştır. Şirk koşanlar hep Allah'ın mâdûnundan/O'ndan aşağıda başka veliler, hâmler tutmak isterler. (VI/4117)

2) Bkz. Ra'd/2, an: 2 ve teshîr kelimesi için bkz. Câsiye/13, an: 5

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كَمَا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ۖ أَتُخَذُونَ
 سِخْرِيكُمْ أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ۖ (٦٦) إِنْ ذَلِكَ لَخَوِّكُمْ خَصْمُ أَهْلِ
 النَّارِ ۖ قُلْ إِنَّمَا آتَاكُمْ مِنْ رَبِّهِ مَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۖ
 (٦٧) رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ۖ قُلْ هُوَ
 نَبِيُّ عَاطِمٍ ۖ أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ۖ (٦٨) مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمِثْلِ
 إِلَّا عَلَىٰ إِذٍ يَخْتَصِمُونَ ۖ (٦٩) إِنْ يَوْحَىٰ إِلَىٰ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۖ (٧٠) إِذِ
 قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ۖ (٧١) فَاذْ سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ
 فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ۖ (٧٢) فَسَجَدَ الْمَلَكَةُ كُلُّهُمْ
 أَجْمَعُونَ ۖ (٧٣) إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۖ (٧٤) قَالَ
 يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيدِي اسْتَكْبَرْتَ أَفَمَنْ كُنْتَ
 مِنَ الْعَالِينَ ۖ (٧٥) قَالَ لَا أَخِرُّ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
 (٧٦) قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ۖ (٧٧) وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَىٰ
 يَوْمِ الدِّينِ ۖ (٧٨) قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ۖ (٧٩) قَالَ
 فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۖ (٨٠) إِلَىٰ يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ۖ (٨١) قَالَ فَبِعِزَّتِكَ
 لَا أُغْوِيَنَّهُ أَجْمَعِينَ ۖ (٨٢) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْخَالِصِينَ ۖ (٨٣)

62-63. Bir de derler ki: 'Niye görmüyoruz biz o eşrardan [kötülerden] saydığımız birtakım adamları? Onları eğlence yerine tuttuktuk ha! Yoksa onlardan kaydı mı bu gözler?'

64. Şüphesiz ki bu haktır, muhakkak olacaktır; ehl-i nârın [ateş ehlinin] birbirine husûmeti!

65-66. De ki: 'Ben ancak korkuyu [tehlikeyi] haber veren bir peygamberim! Başka bir tanrı da yok, ancak Allah, o vahid-i kahhar, o göklerin, yerin ve aralarındakilerin rabbi, azîz-gaffâr var!'

67-70. De ki: 'Bu bir azîm [mühim] haberdir, siz ondan yüz çeviriyorsunuz. Benim mele-i âlâ'ya [melekler âlemine] ne ilmim olurdu onlar münakaşa ederlerken? Fakat ben açık inzar edecek [uyaracak / uyardırarak] bir peygamber olduğum içindir ki o ilim bana vahyolunuyor.'

71-74. Rabbin melâikeye dediği vakit; 'Haberiniz olsun, ben bir çamurdan bir beşer yaratmaktayım. Onu tesviye ettim [sûret verip] de ruhumdan ona nefheyledim [üfledim] mi derhal ona secdeye kapanın!' Onun üzerine melâikenin hepsi toptan secde ettiler; yalnız İblis kibirlenmek istedi ve kâfirlerden oldu.

75. 'Ey İblis!' buyurdu; 'o benim iki elimle [bizzât] yarattığıma secde etmene ne mâni oldu sana? Kibirlenmek mi istedin, yoksa âlilerden [yücelerden] mi bulunuyorsun?'

76. Dedi ki: 'Ben ondan hayırlıyım, beni bir ateşten yarattın, onu ise bir çamurdan yarattın.'

77-78. Buyurdu ki: 'Hemen çık oradan; çünkü artık sen matrûd (racîm)sin' ve her halde üzerindedir lânetim ceza gününe kadar!'

79. Dedi: 'Yârab! O halde ba'solunacakları [diriltilecekleri] güne kadar beni geri bırak!'

80-81.'Haydi' buyurdu; 'geri bırakılanlardan sın malûm vakit gününe kadar!'

82-83. 'Öyle ise' dedi; 'izzetine kase ederim ki ben onların hepsini mutlak iğva eder sapıtırım; ancak içlerinden ihlâs ile seçilmiş has kulların müstesna!'

11-12. De ki: 'Ben Allah'a, dini O'nun için hâlis kılarak ibadet edeyim diye emrolundum, hem O'nun birliğine teslim olan müsliminin evveli olayım diye emrolundum'.

13. De ki: 'Ben korkarım rabbime isyan edersem büyük bir günün azabından!'

14-15. De ki: 'Ben yalnız Allah'a kulluk ederim, dinimi O'na hâlis kılarak, siz de O'nun berisinden dilediğimize kul olun!' De ki: 'Asıl hüsrana düşenler kıyamet günü kendilerine ve mensuplarına ziyan edenlerdir. Evet, odur işte asıl açık hüsrân!'

16. Onlara üstlerinden ateş çatılır, altlarından çatılır; duydunuz â, işte Allah kullarını bundan tahzir buyuruyor [sakındırıyor]. 'Ey kullarım! Onun için bana [sığınıp] korunun!'

17-18. Tağut'tan, ona kulluk etmekten kaçınıp da tam gönülle Allah'a yönelenlere gelince, onlarıdır müjde! Haydi tebşîr et (müjde ver) kullarıma; onlar ki sözü dinlerler, sonra da en güzelini tatbik ederler, işte onlar Allah'ın kendilerine hidayet verdiği kimselerdir ve işte onlardır o temiz akıllılar!

19. Ya üzerine kelime-i azab hak olmuş kimsede mi? Artık o ateşteki kimseyi sen mi çıkaracaksın?

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ
أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ۝ قُلْ إِنِّي أَخَافُ أَنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ۝ قُلْ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصِينَ لَهُ دِينِي ۚ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ
مِنْ دُونِهِ ۚ قُلْ إِنَّا خَاسِرُونَ ۚ أَلَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَآهْلِيهِمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ ۚ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۝ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ
وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ أَلَا ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۝
وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا أَطْغَاوَةً أَوْ تَبَعُوا أَتَابُوا إِلَى اللَّهِ هُمْ الْبَشَرُ ۚ
فَبَشِّرْ عِبَادِ ۝ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۚ وَوَلَّيْنَاكَ مَرُوءًا لِلْأَلْبَابِ ۚ أَفَنْ
حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ۚ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ۚ لَكِنْ
الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِعَادَ ۝ أَلَمْ تَرَ
أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ
بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهْبِجُ فَتَرْثِيهِ مُضْطَرَأً ثُمَّ
يَجْعَلُهُ حُطَامًا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۝

20. Fakat o rablerine [sığınıp] korunanlar, onlara şehnişinler [yüksek köşkler] var ki üzerlerinden şehnişinler yapılmış, altlarından ırmaklar akar... [İşte bu] Allah'ın va'di! Allah mîadını şaşırmas.

21. Görmedin mi Allah'ın semadan bir su indirip de onu bir yoluyla arz'da menbâlara [pınarlara] koyduğunu? Sonra onunla bir ekin çıkarır türlü renklerle, sonra o heyecana gelir, bir de görürsün onu sararmış, sonra da onu bir çöpe çevirir. Elbette bunda bir ihtar var temiz akılladı olanlar için!

1) Bkz. Zümer/3, an:1

2) Bkz. Bakara/257, an:1

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَآزَلَكُمْ
 مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا
 مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذِكْرُكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ
 إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا
 يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
 وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾ وَإِذَا مَرَّ الْأِنْسَانُ
 ضَرْبَ دَعَارٍ مَنِيغًا إِلَىٰ يَوْمِئِذٍ إِذَا حَوَّلَهُ نَفَسٌ مِنْهُ نَسْفَ
 مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلٍ وَجَعَلَ اللَّهُ آتِدَاغًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ
 قُلُومًا تَمْشِي بِكُفْرٍ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾ أَمْ هُوَ قَاتِلٌ
 أَنْثَىٰ أَلَيْسَ لِسَاجِدٍ وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً رَبِّهِ
 قُلْ مَلِيسَتَوْي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ
 أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٩﴾ قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ
 الَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَآرِضُوا اللَّهَ
 وَاسْعَوْا إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾

6. O'dur ki sizi bir tek nefisten yarattı, hem onun eşini de ondan yaptı ve sizin için yumuşak başlı hayvanlardan sekiz eş en'âm' da indirdi. Sizleri analarınızın karınlarında üç zulmet [karanlık] içinde hilkatten hilkate yaratıp duruyor. İşte rabbiniz Allah O! Mülk O'nun, O'ndan başka tanrı yok! O halde nasıl çevrilirsiniz?

7. Eğer küfrederseniz, şüphe yok ki Allah'ın size ihtiyacı yok, bununla beraber kulları hesabına küfre razı olmaz ve eğer şükrederseniz, sizin hesabınıza ona razı olur. Bir vizir' çeken de

diğerinin vizirini çekecek değil-
 dir, sonra dönümünüz rabbini-
 zedir; o vakit O size bütün yap-
 tıklarınızı haber verecek, çünkü
 O bütün sînelerin kühünü
 bilir!

8. İnsana bir sıkıntı dokunduğu
 vakit, rabbine öyle dua eder ki
 bütün gönlünü O'na vererek!
 Sonra kendisine tarafından bir
 nimet lûtfediverdiği zaman da
 önceden O'na dua ettiği hali
 unuttur da yolundan sapıtmak
 için Allah'a menendler koşmaya
 başlar. De ki: 'Küfrünle biraz
 zevk et; çünkü sen o ateşlikler-
 densin!'

9. Yoksa o, gece saatlerinde
 kalkan, secdeye kapanıp kıyam
 durarak daima vazifesini yapan,
 ahiret'i sayar ve rabbinin rahme-
 tini umar kimse gibi olur mu?
 De ki: 'Hiç bilirlerle bilmezler
 müsavî olur mu?' Ancak temiz
 akıllı olanlar anlar!

10. Tarafımdan söyle: 'Ey iman
 eden kullarım! Rabbimize takva
 ile korunun, bu dünyada
 güzellik yapanlara bir güzellik
 var ve Allah'ın arz'ı geniştir;
 ancak sabredenlerdir ki ecirle-
 rine [mükâfatlarına] hesapsız
 erdirilir'.

1) Bkz. En'âm/143-144, an:1

2) Bkz. İsrâ/15, an: 3

3) Bkz. Bakara/21-22 ve 165, an:1

32. Artık o kimseden daha zâlim (daha haksız) kim olabilir ki Allah üzerine yalan söylemiş, doğruyu da kendisine geldiği vakit tekzîb eylemiştir? Cehennemde değil midir mevkîi kâfirlerin?

33-35. Doğruyu getiren ve onu tasdik eden ise, işte onlar korunan muttakîler! Onlara rablerinin indinde ne dilerse var; o işte muhsinlerin' cezası [mükâfatı]! Çünkü Allah onların mukaddema [daha önce] yaptıkları amelin en kötüsünü bile keffaretle örtüp, işlemekte bulundukları güzel amellerin en güzeline göre ecirlerini [mükâfatlarını] kendilerine ihsân edecektir.

36-37. Allah kuluna kâfi değil mi? Durmuşlar da seni O'ndan beridekilerle' korkutuyorlar. Her kimi ki Allah şaşırtır, artık ona hidayet edecek yoktur; her kime de Allah hidayet verir, onu da şaşırtacak yoktur! Bir intikamı var azîz değil mi Allah?

38. Celâlim hakkı için, sorsan onlara 'O gökleri ve yeri kim yarattı?; elbette şüphesiz 'Allah' diyecekler! De ki: O halde gördünüz â o Allah'tan başka çağırdıklarınızı, eğer Allah bana

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ
الْأَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِي جَاءَ
بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ مَا
يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْحَسَنِينَ ﴿٣٤﴾ لِيَكْفِرَ اللَّهُ
عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيُنْجِيَهُمْ جَزَاءُ حَسَنِ الَّذِي
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخْرِجُونَكَ
بِالَّذِينَ مَزَدُونَهُ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَسَالَهُ مِنْهُ هَادٍ ﴿٣٦﴾
وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَسَالَهُ مِنْ ضَلَالٍ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَظِيمٍ
إِنْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
لَيَقُولَنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ
أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ مِّمَّا لَمْ كَاشَفْتُ ضُرَّهُ أَوَأَرَادَنِي
بِرَحْمَةٍ مِّمَّا لَمْ يُسْكِكْ رَحْمَتُهُ قُلْ حَسْبِيَ
اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى
مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ مَنْ يَأْتِ
عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

bir keder murad ederse, onlar O'nun kederini açabilirler mi, yahut bana bir rahmet murad ederse, onlar O'nun rahmetini tutabilirler mi?' De ki: 'Allah bana yeter, hep O'na dayanır mütevekkil olanlar!'

39-40. De ki: 'Ey kavmim! Haliniz üzere çalışın, her halde ben çalışıyorum; artık ileride bileceksiniz kimmiş o kendine [rezil] rüsvey edecek bir azap gelecek ve üstüne yerli [kalıcı] bir azap inecek?'

1) Bkz. Bakara/2, an: 3

2) Bkz. Lokman/1-5, an:1

3) Bkz. Zümer/3, an:1

أَفَنُشْرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ قَوْلٌ
لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٢﴾ اللَّهُ
نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَتَابِيَةً تَقَشُّعُ مِنْهُ
جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى
ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾ أَفَنُتَّبِعُ بَوَاحِشَ أَنْفُسِنَا وَالْعَذَابُ يُومَرُ الْقِسْمَةَ
وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾ كَذَّبَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَتْهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾ فَاذْكُرْهُمْ اللَّهُ
الْآخِرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْعَذَابُ الْآخِرُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ
﴿٣٠﴾ تَرَانِكُنَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

22. Demek ki her kimin Allah bağırını İslâm'a açmış ise; işte o, rabbinden bir nûr üzerinde değil mi? O halde vay o Allah'ın zikrinden kalpleri katılara! Onlar bir açık dalâl içindedirler.

23. Allah kelâmın en güzelini indirdi; ikizli, ahenkli bir kitab, ondan rablerine saygısı olanların derileri ürperir, sonra derileri de kalpleri de Allah'ın zikrine yumuşar; o, işte Allah rehberidir, Allah onunla dilediğini doğru

yola çıkarır, her kimi de Allah şaşırtırsa artık ona hidayet edecek yoktur!

24. O halde kıyamet günü zâlimlere 'Tadın bakalım kazanıp durduklarınızı!' denilirken, o kötü azabı yüzü ile koruyacak kimse ne olur?

25-26. Onlardan evvelkileri tekzîb ettiler; ettiler de kendilerine hatırlarına gelmez cihetten azap geliverdi, geliverdi de Allah onlara dünya hayat'ta zilleti tattırdı ve elbette ahiret azabı daha büyüktür ve lakin bilselerdi!

27-28. Yemin ederim ki bu Kur'an'da insanlar için her türlüşünden temsil getirdik, gerek ki iyi düşünsünler; bir kur'an ki pürüzsüz bir arabî, gerek ki korunsunlar!

29. Allah şunu bir mesel yapmıştır: Bir adam, onda birtakım ortaklar var, hırçın hırçın çekişip duruyorlar; bir adam da selâmetle [sadece] bir adamın! Hiç bu ikisinin hal ü şânı bir olur mu? Hamd Allah'ındır, fakat pek çokları bilmezler.

30-31. Elbet sen öleceksin ve elbet onlar da ölecekler; sonra siz muhakkak rabbinizin huzurunda muhakemeye duruşacaksınız!

1) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an: 3

2) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

3) Bkz. Yusuf/1-2, an: 3-4

48. Öyle ki yaptıkları amellerin fenalıkları karşılıklarına çıkmış ve istihza' edip durdukları şeyler kendilerini sarmıştır.

49. Fakat insana bir sıkıntı dokunuverince bize yalvarır, sonra kendisine tarafımızdan bir nimet bahşediverdiğimiz zaman da 'O bana bir bilgi üzerine verildi' der; belki o bir fitnedir ve lâkin pek çokları bilmezler.

50-51. Onu bunlardan evvelkiler de söyledi, fakat o kazandıkları kendilerini kurtarmadı; neticede kazandıklarının fenalıkları başlarına geçti. Şunlardan o zulmedenlerin de kazandıklarının fenalıkları başlarına geçecektir, onlar da atlatacak değildirler!

52. Hâlâ bilmediler mi ki Allah rızkı dilediğine açar, kısar da! Şüphesiz ki bunda iman edecekler için ayetler vardır.

53-56. De ki: 'Ey nefisleri aleyhine israf etmiş kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidi kesmeyin; çünkü Allah bütün günahları mağfiret buyurur. Şüphesiz ki O, öyle gafûr, öyle rahim O! Onun için ümidi

وَبَدَّلْتُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٨﴾ فَاذْكُم مِّنَ الْإِنْسَانِ أَن ضُرِدَّ عَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا ۖ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾ فَاصَابُهُمُ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُخْرِجِينَ ﴿٥١﴾ أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ وَابْتَغُوا إِلَٰهَ رَبِّكُمْ وَاسْأَلُوهُ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾ وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾ أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فُوتَنِي فِي جَنَابِ اللَّهِ وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

kesmeyin de başınıza azap gelmeden evvel tevbe ile rabbinize dehalet edin [yönelin] ve O'na hâlis müslümanlık yapın, sonra kurtulamazsınız. Haberiniz olmayarak ansızın başınıza azap gelmeden evvel hâlis müslüman olun da rabbinizden size indirilenin en güzelini takip ve tatbik edin; diyeceği gün' bir nefis; 'Eyvah! Allah yanında yaptığım eksikliklerden dolayı hasretime bak, doğrusu ben eğlenenlerden idim!'

1) Bkz. Bakara/15, an: 6

2) "Allah tarafından şu hitabı tebliğ et!" (VI/4133 ve krş. Zümer/10)

3) İsrâf kelimesi mal sarfetmekte daha çok kullanılırsa da insanın yaptığı herhangi bir fiilde haddi aşmasıdır. (VI/4133 ve krş. Tâhâ/127, an:1)

4) Yani şöyle demek için... (VI/4134)

başlarına, azap gelene, başlarına, azap gelene

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ مِنْ أَمْنَدَى
 فَلَنْفَسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بِوَكِيلٍ ۝ اللَّهُ يُتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي
 مَنَامِهَا فِيمِمْسِكَ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأَخْرَىٰ
 إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ
 ۝۲۱ أَمْ تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أَوْ لَوْ كَانَ
 لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ۝۲۲ قُلِ اللَّهُ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا
 لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝۲۳ وَإِذَا
 ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۝۲۴
 قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمُ الْغَيْبِ
 وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَخْتِمْ كُتُبَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ
 يَخْتَلِفُونَ ۝۲۵ وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
 وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 ۝۲۶ وَبَدَّلَهُمْ مِنْ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ۝۲۷

41. Biz insanlar için senin üzerine hak ile kitab indirdik; o halde kim yola gelirse kendi lehinedir, her kim de saparsa sırf kendi aleyhine olarak sapar ve sen değilsin üzerlerine vekil!

42. Allah alır o canları öldükleri zaman, ölmeyenleri de uyuduklarında; sonra üzerlerine ölüm hükmü verdiklerini alıkoyar da diğerlerini salıverir bir müsemma ecele [belirli bir süreye] kadar! Şüphesiz ki bunda düşünecek bir kavim için ayetler var!

43. Yoksa Allah'ın berisinden şefaatçiler mi edindiler? De ki: 'Hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi?'

44. De ki: 'Allah'ındır o şefaat bütün! O'nundur mülkü göklerin ve yerin, sonra hep döndürülüp O'na götürüleceksiniz'.

45. Böyle iken Allah bir olarak anıldığı vakit, ahiret'e inanmayanların yürekleri burkudur da O'ndan berikiler anıldığı vakit derhal yüzleri güler.

46. De ki: 'Ey gökleri ve yeri yaratan ve gayb u şهادeti bilen Allahım! Kullarının arasında o ihtilaf edip durdukları şeyler hakkında sen hüküm vereceksin!'

47. Ve eğer bütün arzdakiler -bir misli de beraber- o zulmedenlerin olsa, kıyamet günü azabın fenalığından kurtulmak için onu mutlak feda ederlerdi; zuhur edip de kendilerine Allah'tan hiç hesap etmedikleri nesneler!

1) Burada *nefsin teveffisi* ölüm ve uyku hallerinde olduğu gibi kişinin kendinden geçirilip akl u temyizinin (şuurunun) alınmasıdır: "Allah o nefisleri vefat ettirir/O nefisleri (nüfus-ı nâtıkâ'yı) başka değil, ancak Allah kendilerinden alır, kabzeder, yok etmeksizin kendilerinden geçirir, şuur ve temyizlerini (bilinçlerini) alır", (VI/4128)

2) Bkz. Zümer/3, an:1

68-70. Ve sûr üflenmiştir de göklerde kim var, yer'de kim varsa çarpılıp yıkılmıştır; ancak Allah'ın dilediği müstesna! Sonra ona bir daha üflenmiştir; bu kere de hep onlar kalkmışlar bakıyorlardır ve arz rabbinin nûruyla parlamıştır, kitab' konmuş, peygamberler ve şahidler getirilmiş ve beynlerinde [aralarında] hak ile hüküm verilmektedir -hem hiç zulmolunmazlar- ve her nefis ne amel yaptı ise tamamen ödenmiştir ve her ne yapıyorlarsa, O a'lem [en ziyade bilen]dir!

71. Ve küfredenler zümre zümre cehenneme sevkedilmektedir. Nihayet ona vardıklarında kapıları açılır ve bekçileri onlara şöyle der: 'Size rabbinizin ayetlerini okur ve sizi bugünün likâsından [bugün huzura çıkmakla] korkutur rasûller gelmedi mi içinizden sizlere?' 'Evet' derler; 'geldi ve lâkin kâfirler üzerine kelime-i azab hak oldu!'

72. Denilir: 'Girin cehennemin kapılarına, ebediyyen içinde kalmak üzere!' Bak ne fenadır mevkîi mütekebbirlerin!

73-74. Rablerine korunmuş olan muttakiler de zümre zümre cennete sevkolunmaktadır.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَبَقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ تَرْتِجُ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ
﴿٦٨﴾ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِئَ
بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ
﴿٧٠﴾ وَسَبِقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا
فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا
قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِن حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ
﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئَتٌ مِّنْهُمْ
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسَبِقَ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَىٰ الْجَنَّةِ
زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا
سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَظُنَّ أَنَّ الْأَرْضَ نَبْتَوُا
مِنْ نَّجْوَةٍ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾

Nihayet ona vardıkları ve kapıları açılıp bekçileri onlara 'Selâm sizlere, ne hoş sunuz! Haydin girin onlara ebediyyen kalmak üzere' diye selâm durdukları, onlar da 'Hamd' o Allah'a ki bize va'dini doğru çıkardı ve bizi arz'a vâris kıldı, cennetten istediğimiz yerde makam tutuyoruz' dedikleri vakit, bak artık ne güzeldir ecri [mükâfatı] o âmillerin [salih amel işleyenlerin]!

1) Burada *Kitab* amel defterleri mânâsına yorumlanmıştır. (VI/4138)

2) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

3) Bkz. Bakara/2, an: 3

4) Bkz. Fâtiha/2, an: 2

أَوْ تَقُولُ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ۝
 حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْحَسَنِينَ ۝
 بَلَى قَدْ جَاءَ نَكَايَاكِ فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ
 مِنَ الْكَافِرِينَ ۝
 وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ
 وَجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ۝
 وَيُنَادِي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمِغَازٍ لَهُمْ لَا يَمْسُهُمْ السُّوءُ وَلَا هُمْ
 يَحْزَنُونَ ۝
 اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
 وَكِيلٌ ۝
 لَهُ مُقَالِدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَاسِرُونَ ۝
 تَأْمُرُونَنِي عَبْدًا لِّهَا الْجَاهِلُونَ ۝
 وَالِإِلَٰهَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ
 وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝
 بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ
 مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝
 وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ
 وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ
 مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝

57-58. ... yahut diyeceği 'Allah bana yolunu gösterse idi, her hade ben muttakilerden olurum' ve yahut azabı gördüğün zaman diyeceği 'Bana bir geri dönmek olsa idi de muhsinlerden' olsa idim!'

59. Hayır! Sana ayetlerim geldi de onlara yalan dedin, kibretmek istedin ve kâfirlerden oldun!

60. Hem o kıyamet günü görürsün ki Allah'a karşı o yalan söyleyenlerin yüzleri kararmıştır. Cehen-nemde değil mi mevki mütekebbirlerin?

kibrit, ululuk, santur

61. Korunan muttakileri ise Allah muradlarınca necâta çıkarır [kurtarır], onlara fenalık dokunmaz ve onlar değildir mahzun olacaklar!

62-63. Allah her şeyin hâlıkıdır, herşey üzerine vekîl de O! Bütün göklerin ve yerin kilitleri O'nundur. Allah'ın ayetlerine küfredenler, işte onlar kendilerine yazık edenlerdir!

garafici

64. De ki: 'Böyle iken şimdi o Allah'ın gayrısına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz bana ey cahiller?!'

65. Celâlim hakkı için, sana da vahyolundu şu, senden evvelkilere de; 'Yemin ederim ki eğer şirk koşarsan, çalışman [büs] bütün boş una gider ve mutlak kendine yazık eden hâsirlerden olursun [hüsrana uğrarsın]'.

66. Hayır! Onun için yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol!

67. Allah'ı hakkıyla takdir edemediler; halbuki bütün arz kıyamet günü O'nun bir kabzası, gökler de yemînine dürülmüşlerdir. Çok münezzeh ve çok yüksektir o Sübhân onların şirkinden!

1) Bkz. Lokman/1-5, an:1

2) Bkz. Bakara/2 an: 3

3) Zemahşerî, Beyzavî, Ebu's-Suud gibi belagatta mümtaz olan müfessirler diyorlar ki: "Bu ayet Allah Teâlâ'nın yüce azametine ve kudretinin kemâline ve zihinlerin hayret ettiği büyük fiillerin O'nun kudretine nispet edilince çok küçük ve hakir kalacağına bir tenbih ve âlemi yıki vermenin O'na göre çok kolay bir şey olduğunu temsil ve tahyil yoluyla bir ifadedir ki 'kabza' ve 'yemîn' kelimelerinin hakikat veya mecâz olmaları ciheti dikkate alınmaksızın bu, 'Gecenin zülfüne kır düştü' terkibi gibi bir bütün olarak yapılmış bir tasvirdir". Kabza bir sıkım, bir tutam, bir avuç, Yemîn ise sağ demektir ve ayrıca kuvvet veya kasem mânâlarına da gelir. (VI/4136-4137)

8-9. '... Yâ rabbenâ! Hem koy onları o kendilerine va'd buyurduğun Adn cennetlerine; atalarından ve zevcelerinden ve zürriyetlerinden salâhı olanları da -şüphesiz sen, o azîz- hakîm-sin sen!- ve onları fenalıklardan koru! Sen her kimi fenalıklardan korursan, o gün muhakkak onu rahmetine yarlıgamışındır. İşte asıl fevz-i azîm de [büyük kurtuluş da] odur'.

10. O küfredenlere muhakkak şöyle bağırlı olacaktır: 'Elbette Allah'ın buğzu [öfkesi] sizin nefislerinize buğzunuzdan daha büyük; zira siz imana davet olunuyordunuz da küfrediyordunuz'.

11. Diyecekler ki: 'Yârab! Bizi iki öldürdün, iki de dirilttin,' şimdi günahlarımızı anladık, fakat var mı çıkmaya bir yol?'

12-13. İşte bu [içinde bulunduğunuz azap] size şu yüzdendir ki bir olarak Allah'a çağrıldığında küfrettiniz, O'na şirk koşulunca ise iman ediyordunuz. İşte hüküm o ulu, o büyük Allah'ın! O'dur ki size ayetlerini gösteriyor ve sizin için semadan bir rızık indiriyor, fakat ancak gönül veren anlar!

رَبِّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَذْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ
مِنْ آبَائِهِمْ وَازْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
(٨) وَفِيهِ السَّيِّئَاتُ وَمَنْ تَوَلَّى السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ
وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (٩) إِنْ أَلْزَمْنِمْ كَفَرُوا إِنَّا دُونَ
لَمَقَاتِ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقَاتِكُمْ أَنْفُسُكُمْ إِنْ تَدْعُونَا إِلَى الْإِيمَانِ
فَتَكْفُرُونَ (١٠) قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَشْتَتْنَا وَآخِيشْنَا أَشْتَتْنَا
فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ (١١)
ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ
يُشْرَكَ بِهِ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ لِلَّهِ الْعِزِّ الْقَبِيرِ (١٢)
هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا
وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ (١٣) فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (١٤) رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ
ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ (١٥) يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ
مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ (١٦)

14. O halde siz, dini Allah için hâlis kılarak hep O'na çağırın, isterse kâfirler hoşlanmasınlar!

15-16. O dereceleri yüksek, arş'ın [saltanatın] sahibi, Telâki Günü'nün dehşetini haber vermek için kullarından dilediğine Ruh indiriyor; o günün ki onlar meydana fırlarlar, kendilerinden hiçbir şey Allah'a karşı gizlenmez. Kimin mülk bugün? O vahid-kahhar Allah'ın!

1) Burada kâfirlerin sözlerindeki *iki*'yi 'Sonra yine çevir gözü tekrar tekrar (kerreteyn)' (Mülk/4) ayetindeki *tesniye* gibi sırf *tekrar* ve *teksir* maksadın hamledenler de vardır: "Sen bizi kaç kereler öldürdün, kaç kereler dirilttin, bunları görüp kudretinin azametini ve bu bakımdan iâdeyi de yapabileceğini anladık". (VI/4149)

2) "Maddi rızkınıza sebep olan yağmur, manevî rızkınıza sebep olan ilim ve Kur'an indiriyor". (VI/4150)

3) Veya "Dereceleri yükselten". (VI/4150)

4) *Kavuşma Günü* olan Kıyamet Günü. (VI/4150)

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٥﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿٧٦﴾ نَزَّلَ الْكِتَابَ مِنَ اللَّهِ الْغَيْزِ الْعَلِيمِ ﴿٧٧﴾ غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ
التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطُّلُوعِ لَا إِلَهَ إِلَّا مَوْلاُ الْيَمِينِ الْمَصِيدِ
﴿٧٨﴾ مَا يَجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَا تَغْنَزُكَ قُلُوبُهُمْ
فِي الْبِلَادِ ﴿٧٩﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ
وَمَهَّمْتُ كُلَّ أُمَّةٍ رَسُولًا لِيَأْخُذُوا بِآيَاتِي لِيُذِخُوا
بِهِ الْحَقَّ فَآخَذَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٨٠﴾ وَكَذَلِكَ حَقَّتْ
كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٨١﴾ الَّذِينَ يَحْمِلُونَ
الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٨٢﴾

75. Melâikeyi de görürsün arş'ı etrafından donatmışlar rablerine hamd ile tesbîh ediyorlardır ve halk arasında hak ile hüküm icra edilip [şöyle] denilmektedir: *Elhamdulillahi rabb'il-âlemîn!*

40. Mü'min Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 85 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahim

1. Hâ, Mim.

2-3. İndirilişi bu kitabın Allah'tan, o azîz-alîm, o günah bağışlayıcı ve tevbe kabul edici, ikabı [azabı] şiddetli, fazl [lütûf] sahibi Allah'tandır ki O'ndan başka tapılacak yok, hem O'nadır dönüm!

4-6. Allah'ın ayetlerinde ancak nankörlük eden kâfirler mücadele eder. Şimdi onların beldeler içinde dönüp dolaşmaları seni aldatmasın; onlardan evvel Nuh'un kavmi, arkalarından da Ahzâb' tekzîb etmişlerdi ve her ümmet kendi rasûllerini yakalamak kasdında bulundu ve hakkı bâtilla gidermek için boşuna mücadele ettiler de ben onları tuttum alı verdim -o vakit nasıl oldu ikabım?- ve işte o nankörlük eden kâfirlere rabbinin kelimesi öyle hak oldu; onlar nâra yanacaklar!

7. Arş'ı hâmil olanlar ve onun etrafındakiler' rablerinin hamdiyle tesbîh ve O'na iman ederler ve iman etmişler için de şöyle mağfiret dilerler: 'Yâ rabbena! Rahmet ve ilmin her şeye geniş, hemen mağfiret buyur onlara, o tevbe edip yoluna uyanlara ve koru onları o cahîm [ateş] azabından...'

1) Bkz. Fâtiha/2, an:2

2) Bkz. Sad/9-13 ve krş. Ra'd/36, an:2

3) *Hamele-i Arş* da denilen büyük melekler ve arşın etrafını donatan diğer melekler. (VI/4145)

26. Bir de Firavun 'Bırakın beni' dedi; 'öldüreyim Musa'yı da o rabbine dua etsin, zira ben onun dininizi değiştirmesinden ve yahut arz'da bir fesad çıkar-masından korkuyorum'.

27. Musa da 'Ben' dedi; 'her halde öyle hesap gününe inanmaz her mütekebbirden rabbim ve rabbinize sığındım!'

28-29. Âl-i Firavun'dan' mü'min bir er de -ki imanını saklıyordu- "Â!" dedi; "bir adamı 'Rabbim Allah!' diyor diye öldürecek misiniz? Size rabbinizden beyyinelerle [çok açık delillerle] de gelmiş iken? Hem o bir yalancı ise çok sürmez yalanı boynuna geçer, fakat doğru ise size yaptığı vaidlerden [tehdidlerden] bir kısmı olsun başınıza gelir. Şüphe yok ki Allah müsrif' bir yalancıyı doğru yola çıkarmaz. Ey benim kavmim! Bugün mülk [saltanat] sizin, arz'da yüze [üste] çıkmış bulunuyorsunuz, fakat Allah'ın hışmından bizi kim kurtarır şayet gelirse bize?" Firavun 'Ben' dedi; 'size reyimden [kendi görüşüm-den] başkasını göstermem ve her halde ben size reşad yolunu gösteriyorum'.

30-33. O iman etmiş olan zat da 'Ey kavmim!' dedi; 'doğrusu ben size ahzâb günleri gibi bir günden

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ۖ وَقَالَ
مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بَيُّونِ
الْحِسَابِ ۖ وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ
أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنَّكُمْ كَادِبًا فَعَلَيْكُمْ كَذِبُهُ وَإِنَّ يَكُ صَادِقًا
يُصِيبُكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُّكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُؤْسِرِينَ
كَذَٰبٌ ۖ يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ
فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا
مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ۖ وَقَالَ الَّذِي
أَمَرَ بِقَوْمِهِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْأَخْرَابِ ۖ
مِثْلَ دَابِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ
وَمَا اللَّهُ بِرُبِّ ظُلُمَاءٍ لِلْعِبَادِ ۖ وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ
عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ۖ يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مُذِيرِينَ مَا لَكُمْ
مِنْ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۖ

korkuyorum; Nuh kavminin, Âd'ın, Semû d'un ve daha sonrakilerin maceraları gibi ki Allah kullarına bir zulüm istemez. Hem ey kavmim! Hakîkaten ben size o çığırışma gününden korkarım; o arkanıza dönüp gideceğiniz gün yoktur size Allah'tan bir himaye edecek! Her kimi de Allah şaşırtırsa, yoktur ona artık bir hidayet edecek!'

1) Âl-i Firavun tâbiri için bkz. Bakara/49, an:1 ve krş. A'raf/109-110, an:1

2) Bkz. Tâhâ/127, an:1

3) Bu iki anlamlı bir akıl yürütmedir: 1) 'O aşırı bir yalancı olsaydı, Allah ona beyyineler vermez, onu mu'cizelerle desteklemezdi'. 2) 'Eğer o aşırı bir yalancı ise, bir mevkîi olamayacağına şüphe yoktur; öldüreceğiz diye uğraşmaya ne hacet!' Bu iki mânâ da aslında Firavun'a târizdir; "Ey Firavun! Sen bu kadar kan döken müsrif bir yalancısın! Allah seni onu öldürmek maksadına muvaffak etmez, kendin zarar edersin!" (VI/4158)

4) Bkz. Hûd/97, an:4

الْيَوْمَ نُجْزِي كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
 الْحِسَابِ ۝ وَأَنْذَرْتَهُمْ يَوْمَ الْأَرْفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى
 الْحَنَاجِرِ كَاطْمِئِنَّ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حِمِيمٍ وَلَا شَفِيعَ يُطَاعُ
 ۝ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ۝ وَاللَّهُ
 يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ
 إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝ أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
 فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ
 كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَاخَذَهُمُ اللَّهُ
 بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاكِ ۝ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
 كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمُ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَاخَذَهُمُ
 اللَّهُ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى
 بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۝ إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ
 فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ۝ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا
 قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا
 نِسَاءَهُمْ وَمَا كُنْزُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝

17. Bugün her nefis, kazandığı ile cezalanacak, zulüm yok bugün! Şüphesiz ki Allah'ın hesabı serîdir [çabuktur].

18. Hem haber ver onlara o yalaşan felâket gününü; o dem ki yürekler gırtlaklara dayanmış yutkunur da yutkunurlar. Zâlimler için ne ısınacak bir hısım vardır, ne dinlenecek bir şefî [şefaatçi]!

19-20. Gözlerin hain bakışını da bilir, gönüllerin gizlediğini de! Allah, hakkı yerine getirir. Onların O'ndan başka yalvardıkları ise, hiçbir şeyi yerine getiremezler; çünkü Allah'tır hakkıyla işiten-gören!

21-22. Yeryüzünde bir gezmedilerde mi, baksalar â kendilerinden evvelkilerin akibeti nasıl olmuş? Onlar gerek kuvvetçe ve gerek arz'da âsarca [eserleri bakımından] kendilerinden daha çetin idiler; öyle iken Allah onları günahlarıyla tuttu alıverdi ve kendilerine Allah'tan bir koruyucu bulunmadı; o şundan idi ki onlara rasûlleri beyyinele [açık delillerle] geliyorlardı da küfrettiler, Allah da tuttu kendilerini alıverdi; çünkü O'nun kuvveti çok, ikabı [azabı] şiddetlidir!

23-24. Celalim hakkı için, Musa'yı ayetlerimizle ve açık bir burhan ile gönderdik Firavun'a ve Hâmân'a ve Kârûn'a da dediler ki: 'Bir sihirbaz, bir yalancı!'

25. Bunun üzerine kendilerine tarafımızdan hakkı getiriverince de 'Onunla beraber iman etmiş olanların oğullarını öldürün, kadınlarını diri tutun!' dediler. Kâfirlerin düzeni de hep dalâl içinde!

1) Kûfi kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) Bkz. Hûd/96, an:3

3) Krş. Bakara/49, an:3

4) Dalâl kelimesi için bkz. Yunus/32, an:3

41-44. '... Hem ey kavmim! Niye ben sizi halâsa [kurtuluş/özgürlüğe] davet ederken, siz beni ateşe davet ediyorsunuz? Siz beni Allah'a küfr [nankörlük] etmeye ve bence hiç ilimde yeri olmayan şeyleri O'na şerik [ortak] koşmaya davet ediyorsunuz, ben ise sizi o azîz- gaffar'a davet ediyorum. Hiç kabil-i inkâr değildir ki hakikatte sizin beni davet ettiğinizin ne dünyada, ne ahiret'te bir davet hakkı yoktur ve hepimizin varacağımız Allah'tır ve bütün müsrifler' nâra yanacaktır! Siz benim söylediklerimi sonra anla-yacaksınız, ben emrimi Allah'a tefvîz [havale] ediyorum. Her halde Allah kullarını görür gözetir!'

45. Onun için Allah onu onların kurdukları mekrin [tuzakların] fenalıklarından korudu da Âl-i Firavun'u o kötü azap kuşattı.

46. Ateş!.. Onlar sabah-akşam ona arz olunur dururlar. Saat kıyam edeceği gün de 'Tıkın Âl-i Firavun'u en şiddetli azaba! [Denilir].

47. Ve hele ateş içinde birbirlerine ihticac/protesto ederlerken, o vakit zuafâ kısmı [zayıf olanlar] o büyüklük taslayanlara

وَيَا قَوْمِ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّارِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ ۚ
تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ
وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْغَيْرِ الْغَفَّارِ ۚ لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي
إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ ۚ وَأَنْ مَرَدْنَا
إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ۚ
فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ ۚ وَأَفُوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ بِصِرِّ الْعِبَادِ ۚ فَوَيْلٌ لِلَّهِ سَيِّئَاتٍ مَا
مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ۚ النَّارُ
يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ
أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ۚ وَإِذْ يَتَحَاوُونَ فِي النَّارِ
فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ
بَعَثًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ
ۚ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا ۚ إِنَّ اللَّهَ
كَذَّابٌ كَذِبٌ ۚ وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ
جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ۚ

diyorlardır: 'Hani bizler sizin tebeânız [tâbileriniz] idik, şimdi siz bizden bir ateş nöbetini [bile olsun] savabiliyor musunuz?'

48. Büyüklük taslayanlar da şöyle demektedirler: 'Evet, hepimiz onun içindeyiz, çünkü Allah, kulları beyinde [arasında] hükmünü verdi!'

49. Ve hep o ateştekilere cehennem bekçilerine derler: 'Rabbimize dua ediverin, bir gün [olsun] bizden azabı biraz hafifletsin!'

1) Tâhâ/127, an:1

2) Bkz. Bakara/49, an:1 ve krş. A'raf/109-110, an:1

3) Krş. Mü'min/55, an:5

وَلَقَدْ جَاءَكَرُيُوسُفُ مِنْ قَبْلِ الْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكِّ
تَمَاجَاءَ كُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ
رَسُولًا كَذَلِكَ يَضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ ﴿٤٤﴾
الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ إِلَيْهِمْ
كَبُرَ مَقْعًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ
يُطِيعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ ﴿٤٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ
يَا هَآمَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٤٦﴾
الْأَسْمَاءَ فَاطَّلَعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا
وَكَذَلِكَ زَيْنَ فِرْعَوْنَ سُوءِ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ
وَمَا كُنْذِرَ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ ﴿٤٧﴾ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا
يَا قَوْمِ اتَّبِعُونَا هِدَىٰ كُمْ سَبِيلَ الْرِشَادِ ﴿٤٨﴾ يَا قَوْمِ
إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ
الْمَقَرِّ ﴿٤٩﴾ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا
وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْشِئَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا وَلِيَّكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٥٠﴾

34-35. Bundan evvel size beyyinelerle Yusuf gelmişti, o vakit de onun size getirdiği hakîkatte şek [şüphe] etmiş durmuştunuz; nihayet vefat ettiğinde de 'Bundan sonra Allah asla rasûl göndermez!' Dediniz. İşte müsrif- şüpheci

olanları Allah böyle şaşırtır; onlar ki kendilerine gelmiş bir burhan [delil] olmaksızın Allah'ın ayetlerinde mücadele ederler. Allah yanında ve imanı olanlar indinde mebgûz olmak için ne büyük huy! İşte Allah her cebbar-mütekebbirin kalbini öyle bir tabiat ile mühürler!

36-37. Firavun da 'Yâ Hâmân!' dedi; 'bana bir kule yap, belki ben ererim o esbaba/semaların esbabına [yollarına] da Musa'nın tanrısına muttali olurum; ve her halde ben onu yalancı sanıyorum.' İşte bu suretle Firavun'a kötü ameli süslendirildi de yoldan çıkarıldı. Firavun düzeni hep hüsrandadır!

38-40. O iman eden zat ise 'Ey kavmim!' dedi; 'gelin ardımca, size reşad yolunu göstereyim. Ey kavmim! Bu dünya [alçak] hayat ancak (bir meta) bir kazançtan ibarettir, ahiret ise (dâr'ul-karar) durulacak yurttur! Her kim bir kötülük yaparsa, ona onun gibi kötülükten başka karşılık olmaz; gerek erkekten, gerek dişi her kim de mü'min olarak iyi bir iş işlerse, işte onlar cennete girerler, orada hesapsız merzûk olurlar...'

1) Firavun bu sözleri *ciddî mânâda* değil şarlatanlık yaparak halkı aldatmak için bir *hile* maksadıyla söylemişti. Bu hilesinde muvaffak olsaydı sanki şöyle diyecekti: a) 'Bakınız! İşte gökleri de gözetledik, oralarda Musa'nın dediği ilâh'ı göremedik, olsaydı görünmesi gerekirdi'. b) 'Biz bu kadar malî imkânlarla ve teknik teşebbüslerle göklere çıkmanın yolunu bulamadık, o halde Musa nereden çıktı da bize kendisinin rabbi tarafından görevlendirildiğini söylüyor!' (VI/4159-4160)

2) Bu zât 28. ayette sözü edilen kişidir ve Hz. Musa'ya yardım etmek için Firavun'a karşı ayaklanarak, kavmini kendisine ittiba için davete başlamıştır. Konuşması danışma meclislerinde irad edilmiyor, silah kuşanmış bir mücahidin tebliği olarak sunuluyordu. Nitekim Murad Bey'in *Tarih-i Umumi*'sinde Mısır kahinlerinden *Uzarsif* adında birinin *Hiksoslar* tarafına geçerek mühim bir ordu ile Firavun'a karşı huruc etmiş olduğu Mısır tarihlerinden nakledilmektedir. (VI/4163-4164)

59-60. Her halde o Saat muhakak gelecek, onda şüphe yok ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi inanmazlar. Halbuki rabbiniz buyurdu: "Ud'ûnî estecib lekum (Yalvarın ki bana, size karşılık vereyim); çünkü benim ibadetimden kibirle-nenler, yarın hor hâkir olarak cehenneme girecekler".

61. Allah o ki sizin için geceyi yaptı, içinde dinlenesiniz diye; gündüzü de [göz] açıcı! Hakikat, Allah insanlara karşı bir fazl [lütûf] sahibi ve lâkin insanların ekserisi şükretmezler.

62-63. İşte o Allah'tır rabbiniz her şeyi yaratan! Başka tanrı yok, ancak O! O halde nasıl çevrilirsiniz?! İşte Allah'ın ayetlerine cehudluk [ayetlerini inkâr] edenler öyle çevriliyorlar.

64-65. Allah o ki sizin için arz'ı bir makarr [durulacak yer] yaptı, semayı bir bina ve size sûret verdi, sonra da sûretlerinizi güzelleştirdi, hoş nimetlerden sizi merzûk da buyurdu. İşte o Al-

إِذَا السَّاعَةُ لَا رَيْبَ لَهَا فِيهَا فَلَا تُكْرَهُ النَّاسُ
 لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ
 الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَن عِبَادِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ
 ﴿٦٠﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ
 مُبْصِرًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
 النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ
 شَيْءٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ كَذَلِكَ يُؤْفَكُ
 الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَحْمَدُونَ ﴿٦٢﴾ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ
 لَكُمْ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ
 فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ۚ ذَلِكُمْ اللَّهُ
 رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٣﴾ هُوَ الَّذِي
 لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾ قُلْ إِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أُعْبَدَ الَّذِينَ
 تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَ فِي الْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّي
 وَأُمِرْتُ أَنْ أُسَلِّمَ لِلرَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

lah'tır 'rabbınız! Ne yücedir o Allah rabb'ul-âlemîn! Hayy ancak O! O'ndan başka tapılacak yok; onun için dini halîs kılarak O'na, hep O'na yalvarın! Hamd Allah'ın, o rabb'ul-âlemîn'in!

66. De ki: 'Bana rabbimden beyyineler geldiği vakit, ben o sizin Allah'tan başka yalvardıklarınıza ibadet etmekten katiyyen nehyedildim de emrolundum ki müslim olayım o rabb'ul-âlemîn'e!'

1) Müfessirler burada iki vecib beyan etmişlerdir: a) 'Bana ibadet ve kulluk edin ki size sevap ve mükâfat vereyim', b) 'İsteyin benden, vereyim size'. İlk bakışta anlaşılan mânâ ikincisidir. (VI/4176)

2) Bkz. Fâtiha/2, an:3

قَالُوا أَوَلَمْ نَكُنْ مِنْكُمْ رُسُلًا بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ
 قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ
 ٥٠ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
 وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ٥١ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ
 مَعْدِرَتُهُمْ وَلَهُمُ الْعَذَابُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ٥٢
 وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ
 الْكِتَابَ ٥٣ هُدًى وَذِكْرَىٰ لِلْأُولَى الْأَلْبَابِ ٥٤ فَاصْبِرْ
 إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَسْتَغْفِرُ لَذُنُوبِكَ وَسَيَجْزِيكَ
 رَبُّكَ بِالْعِشْيِ وَالْإِبْكَارِ ٥٥ إِنْ أَلَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ
 اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ إِلَهُهُمْ أَنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ
 مَا هُمْ بِبَالِغِيَةٍ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
 الْبَصِيرُ ٥٦ لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ
 خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٧
 وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ٥٨

50. 'Ya size' derler; 'beyyinelerle [açık delillerle] rasûlleriniz geliyor değil miydi ki?' 'Evet' derler. 'Öyle ise kendiniz dua edin!' derler; 'kâfirlerin duası ise hep çıkmazdadır'.

51-52. Elbette biz rasûllerimizi ve iman edenleri mansur kılacağız hem dünya hayat'ta, hem de şahidler dikileceği gün; o gün ki zâlimlere özür dilemeleri fayda vermez, onlara lânet vardır ve onlara yurdun kötüsü [cehennem] vardır.

53-54. Şânım hakkı için, biz Musa'ya o hidayeti verdik ve Benî İsrail'e o Kitab'ı [Tevrat'ı] miras kıldık ki akl-ı selîm sahiplerine bir irşad ve ihtar olmak için!

55. O halde sabret, çünkü Allah'ın va'di haktır! Hem günahına istiğfar ve akşam-sabah rabbine hamd ile tesbih et!

56. Çünkü o kendilerine gelmiş kat'î bir burhan [delil] olmak-sızın Allah'ın ayetlerinde mücadele edenler... Muhakkak ki onların sînelerinde [gönüllerinde] ancak yetişemeyecekleri bir kibir vardır. Sen hemen Allah'a sığın; çünkü O, semî O'dur, basîr O!

57. Elbette göklerin ve yerin halkı [yaratılışı], o nâsın halkından [insanları yaratmaktan] daha büyüktür ve lâkin nâsın [insanların] ekserisi bilmezler.

58. Kör ise görenle müsavi olmaz; iman edip, iyi işler yapan kimselerle ne de kötülük yapan! Siz pek az düşünüyorsunuz.

1) "Kendilerine yardım eder hüccet ve zafer ve kâfirlerden intikam ile onları murada eğdiririz". (VI/4168)

2) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

3) "Onlara Allah'ın rahmetinden kovulmak uzaklaştırılmak vardır!" (VI/4168)

4) "Firavun'a karşı dünyada ona o muvaffakiyeti verdik!" (VI/4168)

5) Bu tâbir 'her zaman demek gibi süreklilik (devam) ifade eder. (IV/4169)

78. Celâlim hakkı için, biz senin önünden nice rasûller göndermişiz; onlardan kimini sana ayıtmışız [anlatmışız], kimini de ayıtmamışızdır. Hiçbir rasûl için Allah'ın izni olmaksızın bir ayet (bir mu'cize) getirmek olamaz. Allah'ın emri gelince de hak yerine getirilir ve işte hüsrana burada düştü mübtiller!

79-81. Allah odur ki sizin için en'âmı/o yumuşak başlı hayvanları yarattı onlardan binit edinesiniz diye, hem onlardan yersiniz; size onlarda daha birçok menfaatler var, hem onların üzerinde sinelerinizdeki bir hâcete eresiniz diye! Hem onlar üzerinde, hem gemiler üzerinde taşınırsınız ve size ayetlerini gösterir. Şimdi Allah'ın ayetlerinin hangisini inkâr edersiniz?

82-85. Daha [şu] yeryüzünde gezip de bir bakmazlar mı kendilerinde evvelkilerin akibeti nasıl olmuş? Onlar kendilerinden hem daha çok, hem kuvvetçe ve arz'da âsarca [eserleri bakımından] daha çetin idiler; öyle iken o kesbettikleri [kazandıkları] şeyler kendilerini

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرُسُلٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِّى بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ۝ اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لَتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝ وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَى الْفَالِكِ تَحْمِلُونَ ۝ وَرَبِّكُمْ آيَاتُهُ فَإِنَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ۝ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَآشَدَّ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا آغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝ فَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالنَّبِيِّاتِ فَرَحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنْ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا يَسْتَهْزِئُونَ ۝ فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا امْنَا يَا اللَّهُ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ۝ فَلَمْ يَكُنْ يَنْفَعُهُمْ يُمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهُ الْآتِيَ فَذَخَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ۝

kurtarmadı! Çünkü onlara peygamberleri beyyinelerle [açık delillerle] geldikleri vakit, kendilerinde bulunan ilme güvendiler de o istihza' ettikleri şey kendilerini kuşatıverdi; o vakit hışmımızı gördüklerinde 'Allah'ın birliğine inandık ve O'na şirk koştığımız şeylere küfrettik!' dediler; dediler amma hışmımızı gördükleri vakit ki imanları kendilerine fayda verecek değildi. Allah'ın kullarında geçegelen sünneti [yasası bu]; ve işte hüsrana bu noktada düştü kâfirler!

1) Mubtiller: 'bâtıl peşinde gidenler' veya 'ibtale bahane arayan o haksız kâfirler'. (Bkz. Ankebût/48, an:1, V/3784)

2) İstihza için bkz. Bakara/15, an:6

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ
ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكونُوا
شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُوَفِّي مِنْ قَبْلُ وَلِيَبْلُغُوا أَجَلًا مُسَمًّى
وَأَعْلَاكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَى
أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٧٨﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّهُمْ يُضَرِّفُونَ ﴿٧٩﴾ الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْكِتَابِ
وَمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلًا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾ إِذَا لَأَعْلَالُ
فِي أَعْيُنِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْمَعُونَ ﴿٨١﴾ فِي الْحَبِيبَةِ ثُمَّ فِي النَّارِ
يُسْجَرُونَ ﴿٨٢﴾ ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ إِنَّمَا كُنْتُمْ تَشْرِكُونَ ﴿٨٣﴾ مِنْ دُونِ
اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا
كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ﴿٨٤﴾ ذَلِكَ كُفُّ بِمَا كُنْتُمْ
تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٨٥﴾
أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِيهَا فِي شَرِّ مَوَاقِعَ
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٨٦﴾ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِنَّمَا تِرْيَاقُ بَعْضِ
الَّذِينَ يَغْتَابُونَكَ وَأَتَوْفِينَاكَ فَاإِنَّمَا يُرْجَعُونَ ﴿٨٧﴾

67. O, odur ki sizi bir topraktan yarattı, sonra bir nutfe'den, sonra bir alaka'dan, sonra sizi bir bebek olarak çıkarıyor, sonra kuvvetiniz çağına eresiniz diye büyütüyor, sonra da ihtiyar olasınız diye; içinizden kimi de daha evvel vefat ettirilir hem de müsemma bir ecele [muayyen bir vakte] eresiniz diye; bir de gerek ki akıl edesiniz!

68. O'dur ki hem diriltir, hem öldürür; hasılı O, bir emri istediği vakit ona sade *ol* der, oluverir.

69. Bakmaz mısın şimdi o Allah'ın ayetlerinde mücadeleyle kalkanlara nereden döndürülüyorlar?

70-74. Kitab'a ve rasûllerimizi gönderdiğimiz şeylere yalan diyenler artık ileride bilecekler; o vakit ki tomruklar boyunlarında ve zincirler... sürüklenecekler hamîm'de [kaynar suda], sonra ateşte kaynatılacaklar, sonra denecek onlara 'Nerede o şirk koştuklarınız Allah'ın berisinden?' Diyecekler ki: 'Onlar bizden kayboldular, daha doğrusu biz bundan evvel bir şeye ibadet eder değilmışız!' İşte Allah kâfirleri böyle şaşkın eder.

75-76. Bu şundan; çünkü yeryüzünde haksızlıkla seviyordunuz ve çünkü güveniyordunuz. Girin cehennemin kapılarına içlerinde muhalled [ebedî] kalmak üzere! Bak ne çirkin mevkî o kibirlenenlerin!

77. Onun için sabret, Allah'ın va'di haktır, muhakkak olacaktır. Artık onlara ettiğimiz va'din [tehdidlerin] bazısını sana göstersek de, yahut seni kendimize alsak da onlar mutlak döndürölüp bize getirilecekler!

12. Bu suretle onları iki günde yedi sema olmak üzere yerine koydu ve her semada ona ait emrine vahiy verdi; ve dünya semayı [o yakın göğü] kandillerle donattık ve hıfzettik [koruduk]! İşte bu hep o azîz-alîm'in takdiridir!

13. Bunun üzerine yine başlarını çevirirlerse, o vakit de ki: 'Size Ad ve Semûd sâikası gibi bir sâika haber veriyorum'.

14. Onlara 'Allah'tan başkasına tapmayın!' diye rasûller-önle-rinden ve arkalarından- geldiği vakit 'Rabbimiz dileyseydi melâike gönderirdi; onun için biz sizin gönderildiğiniz şeylere inanmayız!' Dediler.

15. Sonra Âd, arz'da bigayr-i hak [haksızca] kibirlenmek istediler ve 'Bizden daha kuvvetli kim var?' dediler. Ya kendilerini yaratmış olan Allah'ın onlardan daha kuvvetli olduğunu bir düşünmedilerde mi? Fakat ayetlerimizi inkâr ediyorlardı.

16. Biz de kendilerine dünya [alçak] hayat'ta zillet azabını tattırmak için nuhûsetli [uğursuz] günlerde üzerlerine bir sarsar rüzgârı salıverdik ve elbette ahiret azabı daha zilletlidir, hem de onlar kurtarılmayacaklardır!

17-18. Semûd'a gelince, biz onlara yolu gösterdik de onlar hidayete karşı körlüğü sevmek istediler; derken ve kendilerini kesbleri [kazandıkları günahlar] sebebiyle

فَقَضَيْنَا سَمْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَيْتُ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيْنَا
السَّمَاءِ الَّذِينَ بِمَصَابِيحٍ وَخِفَظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْغَزِيرِ الْعَلِيمِ ﴿١٧﴾
فَإِنَّا عَرَضُوا الْأَرْضَ لِلْأَنْدَرِيِّكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾
إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ
قَالُوا لَوْ نَشَاءُ رَبَّنَا فَلَا نَزَلَ إِلَيْنَا مَلَكٌ فَإِنَّا بِنَاءٍ أَرْسَلْنَاهُ
كَافِرُونَ ﴿١٩﴾ فَأَمَّا عَادُ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ
وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ
أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٠﴾ فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحْسَاتٍ لِنَدْفِعَهُمْ عَذَابَ الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ آخَرٌ وَأُولَئِكَ يَنْصَرُونَ ﴿٢١﴾ وَأَمَّا ثَمُودُ
فَهَدَيْنَاهُمْ فَلَا حَتْبَ وَالْعَمَى عَلَى الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ
الْعَذَابِ الْهَوْنِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٢٢﴾ وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا
وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ وَيَوْمَ يُخْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿٢٤﴾ حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ
وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾

o hor azap saikası [yıldırım] alıverdi; iman edip de korunur olanları ise kurtardık!

19-20. Allah düşmanlarının toplanıp ateşe sevk olunacakları gün ise, artık onlar baştan âhire [sona] hep tevkif olunurlar, hatta ona vardıklarında aleyhlerine kulakları ve gözleri ve derileri şahadet eder, neler yapıyor idiyse!

1) "Yıldırım gibi bir çarpışta helâk edecek şiddetli bir azabın geleceğini haber veriyorum". (VI/4193)

2) *Önlerinden ve arkalarından*: 'her taraflarından geldiler ve her cihetten her vechile çalıştılar, uğraştılar veya 'ilerisini gerisini, geçmişini geleceğini anlattılar, inzâr edip uyardılar'. (VI/4194)

3) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5, an:1

4) *Sarsar rüzgârı*: 'soğuğun şiddetinden yakıp kavuran rüzgar' veya 'gürültüsü çok olan fırtına'. (VI/4194-4195)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ١ نَزَّلَ مِنَ الرِّيحِ الرَّحِيمِ ۖ كَاتَبَ بِقُسْفَانٍ ۖ فَإِذَا نَاغِرَاتُ
 لَقُومٍ يَغْلُونَ ۖ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۖ فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ قَهْمَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۙ
 ٢ وَقَالُوا أَفُلُونَا فِي كَيْدِهِ ۖ يَمَادُّعُونَا إِلَيْهِ ۖ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا
 وَبَيْنَكَ حِجَابٌ ۖ فَاغْمِزْ ۖ إِنَّا نَحْنُ الْغَامِزُونَ ۖ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ
 أَنَّمَا إِلَهُ الْكَوْكَبِ إِلَهُ وَاحِدٌ ۖ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا ۖ وَوَيْلٌ لِلْبَاشِرِينَ
 ٣ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ۙ
 ٤ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۙ قُلْ إِنِّي كُنْتُ
 لَكُم مِّنَ الْبَشَرِ ۖ لَئِذَا خَلَقْتُ الْإِنسَانَ فَهُوَ فِي أَرْضٍ ۖ فَيُؤْمِنُ وَيَجْعَلُونَ لَهُ أَثَدًا
 ٥ ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۙ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِّنْ تَوْقِهَا وَبَارَكَ
 فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَانَهَا فِي أَرْبَعَةِ آيَاتٍ ۖ مُّسَوَّاءٌ لِّلسَّائِلِينَ
 ٦ ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ
 ٧ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ۙ

41. Fussilet Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 54 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hâ, Mim.

2-5. O Rahman-ı Rahîm'den indirilme öz arapça bir kur'an olmak üzere ayetleri ayırdedilmiş bir kitap, bilecek bir kavim için hem müjdeci olarak, hem gocundurucu; onun için çokları başını çevirmiştir de onlara, iştmezler ve şöyle demektedirler: 'Kalplerimiz senin bizi çağırdığın şeyden örtüler içinde, kulaklarımızda da bir ağırlık var ve seninle bizim aramızdan bir gergi [perde] çekilmiştir. Haydi yap yapacağın, çünkü biz yapıyoruz'.

6-8. De ki: 'Ben sırf sizin gibi bir beşerim, ancak bana şöyle vahiy veriliyor: Hepinizin tanrısı bir tanrıdır onun için hep O'na doğrulun ve O'nun mağfiretini isteyin ve vay haline o müşriklerin ki zekâtı vermezler ve ahiret'e onlar kâfirdirler. Şüphesiz iman edip iyi işler yapanlar... [işte] onlar için minnetsiz bir ecir var!'

9. De ki: 'Siz gerçekten küfr [nankörlük] edip duracak mısınız o hâlık (o yaradana) ki arz'ı iki günde yarattı, bir de O'na menendler koşuyorsunuz?! O bütün âlemlerin rabbi!'

10-11. Hem ona üstünden ağır baskılar yaptı ve onda bereketler husûle getirdi ve onda azıklarının takdir buyurdu; araştıranlar için bir düzeye dört gün içinde! Sonra semaya doğruldu da 'o bir duman-ken ona ve arz'a 'Gelin ikiniz de ister istemez' dedi. 'Geldik isteye isteye' dediler.

1) *Rahmân* ve *Rahîm* kelimeleri için bkz. Fâtiha/2-4, an:4

2) Bkz. Secde/3, an:2

3) Burada ibareyi iki şekilde anlamak ihtimali vardır: a) 'Arz'ı iki günde (vakitte) yarattı'. B) 'Arz'ı iki günde olmak üzere yarattı'. Bu surette arz'ın kaç günde yaratıldığı söylenmiş olmayarak yaratıldıktan sonra iki gün içinde bulunması hâli anlatılmış olur ki bu da bir seneyi ikiye bölen iki gün dönümü nöbetidir. Çünkü arz bu iki vakit içinde deveran etmek üzere yaratılmıştır. (V/4189)

4) Bkz. Bakara/22, ve 165, an:1

5) "İnayet-i ilâhiyyesini (iradesini) doğrudan semaya tevcih etti". (VI/4190)

30-32. Haberiniz olsun ki 'Rabbimiz Allah' deyip de sonra doğru gidenler yok mu, onların üzerlerine şöyle melekler iner: 'Korkmayın, mahzun olmayın, va'dolunup durduğunuz cennet ile neşeyâb olun [müjdelenin, neşelenin]! Bizler sizin hem dünya hayat'ta, hem ahiret'te dostlarınız ve size orada nefislerinizin hoşlanacağı var, hem size orada ne isterseniz var konuklu[k] olarak mağfiret ve rahmetine nihayet olmayan bir gafûr-i rahîm'den!'

33. 'Ben şüphesiz müslümanlardanım' deyip, salâh ile çalışarak Allah'a davet eden kimseden daha güzel sözlü de kim olabilir?

34-35. Hem hasene [güzellik] de müsavi olmaz, seyyie [kötülük] de Seyyieyi en güzel olan hasene ile defet; o vakit bakarsın ki seninle arasında bir adâvet [düşmanlık] bulunan kimse, yakılgan bir hısım gibi olmuştur. O rütbeye ise ancak sabredenler kavuşturulur ve o rütbeye ancak büyük bir hazz [nasîb] sahibi olan kavuşturulur.

إِذَا الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ
عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ ۖ أَلا تَخْفَوُا وَلَا تَحْزَنُوا وَابْشُرُوا
بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ ﴿٣١﴾ نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ ﴿٣٢﴾
وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ
إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ
إِذْ دَفَعْنَا بِالْحَقِّ هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ
كَانَهُ وَلِيًّا رَحِيمٍ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا
إِلَّا ذُو حُظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّمَا يَرْتَعَنُّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ
نَزْغٌ فَامْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ
الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا
لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِتَاءُ
عَبْدُونَ ﴿٣٧﴾ فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
يُسْجِنُونَ لَهُمْ أَلْيَالٍ وَالنَّهَارُ وَهُمْ لَا يَسْمُونُ ﴿٣٨﴾

36. Şayet seni Şeytan'dan bir dürtüş dürtcek olursa, hemen Allah'a sığın (istiaze et); çünkü O'dur ancak işiten-bilen!

37. Ve O'nun ayetlerindendir leyl u nehar [gece ile gündüz], şems u kamer [güneş ile ay]! Şems u kamer'e secde etmeyin de onları yaratan Allah'a secde edin, gerçek O'na ibadet edeceksiniz.

38. Buna karşı kibretmek isterlerse, haberleri olsun ki rabbinin huzurundakiler gece ve gündüz O'na tesbîh ederler; hem onlar usanmazlar!

1) Bkz. Bakara/86, an: 4

2) 'En güzel hasene olan muâmele ile'veya 'Allah'a dâvetin en güzel sûretiyle'. (VI/4206)

وَقَالُوا الْجُودُ هُمْ لِرِشَادِنَا قَالُوا أَنْفَقْنَا اللَّهَ الَّذِي أَنْفَقَ
 كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾
 وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا
 جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾
 وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ بِهِ مَا فَضَحْنَاهُ مِنَ
 الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْجِلُوا
 فَما هُمْ مِنَ الْمُعْجِلِينَ ﴿٢٤﴾ وَقَفَّضْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَتَنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ الْقَدْلَخِ مَنْ يَبْلُغْ
 مِنَ الْيَحْنِ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 لَا تَسْمَعُوا هَذَا الْقُرْآنَ وَالْغَوَا بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَبُونَ ﴿٢٦﴾
 فَلَنْذَرِقُنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ
 الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ
 فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءُ يَمَّا كَانُوا يَابِسًا بِجَحْدُونَ ﴿٢٨﴾
 وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ ضَلَّوْنَا مِنَ الْيَحْنِ
 وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمُ أَفْدَانَا لِيَكُونُوا مِنَ الْآسَفِينَ ﴿٢٩﴾

21. Derilerine 'Niçin aleyhimize şahidlik ettiniz?' derler. 'Bizi' derler; 'her şeyi söyleten Allah söyledi, sizi de ilk defa O yarattı, yine O'na götürülüyorsunuz'.

22-23. Evvel[ce] kulaklarınız ve gözleriniz ve derileriniz aleyhinize şahadet eder diye sakınmazdınız ve lâkin zannetmiştiniz ki Allah yaptıklarınızdan bir çoğunu bilmez. İşte rabbinize beslediğiniz o zannınız sizi helâke sürükledi de hüsrana düşenlerden oldunuz!

24. Artık sabredebilirlerse ateş kendilerine bir ikametgâhtır, yok eğer hoşnutluğa dönmek isterlerse hoşnut edileceklerden değildirler.

25. Hem onlara birtakım yanaşıklar sardırmışızdır da onlar, onlara önlerindeki ve arkalarındaki zînetleyi vermişlerdir. Cinn ve ins'ten ö nlerinden geçen ümmetler içinde onların aleyhine de söz [azap] hak olmuştur; çünkü hep kendilerine yazık etmişlerdir.

26. Bir de dedi ki o küfredenler: 'Şu Kur'an'ı dinlemeyin ve ona yaygara yapın, belki bastırırsınız'.

27-28. İşte biz de onun için o küfredenlere şiddetli bir azap tattıracağız ve kendilerine yaptıkları amellerin en kötüsünün cezasını vereceğiz; o işte cezası Allah düşmanlarının, o ateş! Onlara ondadır ancak dâr'ul-huld (ebediyyet evi), ayetlerimize yaptıkları cehudluğun [ayetlerimizi inkârın] cezası!

29. Ve muhakkak diyecek ki o küfredenler: 'Ey rabbimiz! Göster bize cinn u ins'ten bizleri idlâl edenlerin [saptıranların] ikisini de ki onları ayaklarımızın altına alalım, en aşağılıklardan olsunlar!'

47. Saat'e ilim O'na havale edilir, hem O'nun ilmi olmaksızın ne meyvelerden biri tomurcuklarından çıkar ve ne bir dişi yüklü olur, ne de vaz'eder [doğurur]. 'Neredeymiş şeriklerim [bana ortak koştüğunuz o ilâhlar]?' diye onlara haykıracağı gün ise diyeceklerdir: 'Arzederiz huzuruna ki bizden hiç şahid yok!'

48. Önceden tapıp durdukları şeyler onlardan kaybolup gitmişler ve onlar kendilerine hiçbir kaçamak kalmadığını anlamışlardır.

49-50. İnsan hayır istemekten usanmaz da kendisine bir şer dokunuverirse hemen ümidi keser, ye'se [ümitsizliğe] düşer ve şayet ona dokunan bir sıkıntıdan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırırsak mutlak der ki: 'Bu benim hakkım ve zannetmem ki Saat başıma dikilmiş olsun! Bilfarz rabbime döndürülecek olursam muhakkak benim için O'nun yanında daha güzeli vardır'. Fakat o vakit biz o küfredenlere ne yaptıklarım haber vereceğiz ve onlara muhakkak yoğun bir azap tattıracağız.

51. Evet, insana nimet verdiğimiz vakit yan бүker, başının tuttuğuna gider de kendisine şer dokunuverdi mi artık enine boyuna duaya dalar.

52. De ki: 'Söyleyin bakayım, eğer o Kur'an Allah tarafından da sonra siz ona küfretmiş iseniz, o uzak şikaka düşenden daha şaşkın kim olur?'

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا
وَمَا تَخْمِلُ مِنْ أَنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ
أَيُّ شَرِكَائِي قَالُوا أَذُنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ۖ وَضَلَّ
عَنْهُمْ مَكَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُوا مَا لَهُمْ مِنْ حَافِظٍ ۖ
لَا يُشْعِرُ الْإِنْسَانَ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ شَاءَ الشَّرُّ فَيَنْقُصْ
قَنُوطٌ ۖ وَلَئِنْ أَدْنَا رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْضِ ضُرٍّ مَسْتَشْتٍ
لَيَقُولُنَّ هَذَا الَّذِي وُظِنَ السَّاعَةَ قَائِمَةٌ وَلَئِنْ رَجِعْنَاهُ
إِلَى رَبِّهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ لِحَسَنِي فَلَنَنْتَبِهَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا
وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۖ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ
وَنَاجِيَ بِنِيبِهِ وَإِذَا مَنَّ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ ۖ
قُلْ رَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ
مَنْ أَضَلُّ مِنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ۖ سَنُيْهِمُهُمْ آيَاتِنَا
فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ
يَكُنْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۖ أَلَا إِنَّهُمْ
فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُمْ بِشَيْءٍ مُحِيطٍ ۖ

53. İleride biz onlara hem afakta, hem nefislerinde' ayetlerimizi öyle göstereceğiz ki nihayet onun hak olduğu kendilerine tebeyyün edecek! Kâfi değil mi bu ki rabbin her şeye şahid!

54. Uyan! Onlar rablerinin likâsından [karşısına çıkacaklarından] işkil içindeler, uyan ki O her şeyi muhît [kudretiyle kuşatmış]!

1) *Âfakta*: Kendilerinin içinde bulunduğu Harem hududu dışında, *Nefislerinde*: Mekke ve Harem içinde (VI/4216)

2) Mekke müşrikleri bunu (Bedir'den Mekke'nin fethine kadar) hem kendi nefislerinde, hem de âfakta gördüler, ondan sonra diğerleri de görmeye başladılar. Bunlar görüldükten, bu hakikat ortaya çıktıktan sonra sanki hiç görülmemiş gibi hâlâ inkârda devam eden sonraki kâfirler de ileri de göreceklerdir. (VI/4216)

وَمِنْ آيَاتِنَا تَرَىٰ الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ افْتَحَتْ
وَرَبَّنَا الَّذِي أَحْيَا مَالِئِي الْمَوْتَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾
إِنَّا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخَفُونَ عَلَيْنَا آمَنُ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ
خَيْرًا مِّن بَاقِي مَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۖ اْعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّا بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا لَمَجَانِمٌ ۖ هُمْ وَآلَهُمْ لَكِتَابٌ
عَزِيزٌ ﴿٤١﴾ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ
مِّن حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يَقُولُكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ
مِنْ قَبْلِكَ ۖ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ
جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ ۖ أَفَعْجَبُوا عَزِيزِي
قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْوَاهُ فِي سَفَاهٍ ۖ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
فِي آذَانِهِمْ وَقُرُوا هُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ۖ أُولَٰئِكَ يَنَادُونَ مِمَّا كَانُوا
بَعِيدٌ ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَفُضِّي بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ
لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾ مِّنْ عَمَلٍ صَالِحٍ فَلْيَنْصِبْ
وَمِنْ آسَاءِ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

39. Ve O'nun ayetlerindendir ki sen arz'ı görürsün boynu bükük huşû halinde, derken üzerine suyu indiriverdik mi ihtizaz eder [deprenir] ve kabarır. Şüphe yok ki ona o hayatı veren elbette ölüleri dirilticidir. Hakikat O her şeye kadîrdır!

40. Ayetlerimizde ilhada' sapan sapkınlar elbette bize gizli kalmazlar. O halde ateşe atılan mı hayırlıdır, yoksa kıyamet günü emniyet içinde gelecek olan mı? Düşünün de istediğinizi yapın; çünkü o her ne yaparsanız görür!

41-42. Onlar, o zikir [Kur'an] kendilerine geldiği vakit ona körlük eden mühlidler... Halbuki o misli bulunmaz azîz bir kitab; ona ne önünden ne ardından bâtil yaklaşamaz, bütün kâinatın övdüğü hamîd bir hakîm den indirilme bir tenzil!

43. Sana, senden evvelki rasûllere denilenden başka birşey denilmiyor ve şüphe yok ki rabb'in hem bir mağfiret sahibidir, hem de elim bir ikab [gayet acı bir azap]...

44. Ve eğer biz onu a'cemî bir kur'an yapa idik, diyeceklerdi ki 'Ayetleri tafsîl edilseydi ya! Arab'a acemce mi?' De ki: 'O iman edenler için hidayet ve şifadır, iman etmeyenlerin ise kulaklarında bir ağırlık vardır ve o onlara karşı körlüktür, [sanki] onlara uzak bir mekândan haykırılır'.

45. Celâlim hakkı için, Musa'ya o Kitab'ı [Tevrat'ı] verdik de onda ihtilâf edildi ve eğer rabbinden bir kelime geçmiş olmasaydı aralarında iş bitirilirdi; ve her halde onlar ondan kuşkulu bir şek [şüphe] içindedirler.

46. İyi iş yapan kendine, kötü yapan yine kendinedir, yoksa rabb'in kullara zulüm-kâr değildir!

1) İlhad esasen 'lâhde koymak' demek olup, doğruluktan eğrilmek, haktan bâtula sapmak mânâsına dahi gelir. 'Ayetlerde ilhad' ise, doğru mânâ! vermeyip istikametten ayrılarak eğrisine çekmek demek olur ki *tektâb, yanlış te'vil ve tahrif* mânâlarına da şâmil olur. (VI/4209)

2) Bu cümle 40. ayetteki 'Ayetlerimizde ilhada sapan sapkınlar' cümlesinden bedeldir ve haberi de 'elbette bize gizli kalmaz' ibaresidir: "Onlar, o zikir kendilerine geldiği vakit ona körlük eden mühlidler, elbette bize gizli kalmazlar". (VI/4210)

3) Anlaşılabilecek bir lisan ile ayırdedilip anlatılıysaydı ya' veya 'Her dilden ayrı ayrı olarak bazısı Arabî, bazısı Acemî olsa ne vardır' (IV/4211)

4) 'Arabî bir peygambere, Acemce bir Kur'an olur mu?' veya 'Bir Arab'a Acemce söylenir mi?' Hangi cinsten (kavimden) olursa olsun fasîh olmayan iyi söyleyemeyen/konuşamayan, gerek tutukluktan ve gerek dilinin garabetinden dolayı dediği anlaşılamayana a'cemî denir ki biz bunu her hususta genelleştirerek *acemî* deriz; a'cem de aynı mânâdadır. Bununla beraber a'cem bir de Arab'dan olmayana denilir. (VI/4210)

11-12. O gökleri ve yeri yaratan, size kendilerinizden çiftler yapmış, en 'âmdan da çiftler [yaratmıştır]. Sizi o suretle üretilip duruyor. O'nun misli gibi birşey yoktur' ve O öyle semî, öyle basîr'dir. Göklerin, yerin kilitleri O'nun! Rızkı dilediğine açar ve kısar; çünkü O her şeyi bilir.

13. Sizin için, dinden Nuh'a tavsiye ettiğini ve sana vahy eylediğimizi ve İbrahim'e ve Musa'ya ve İsa'ya tavsiye kıldığımızı teşrî buyurdu; şöyle ki: 'Dini doğru tutun ve onda tefrikaya düşmeyin!' Müşriklere bu davet ettiğin emir ağır geldi; Allah ona dilediklerini seçecek ve yüz tutanları ona hidayetle erdirecektir!

14-15. Tefrikaya düşmeleri ise kendilerine ilim geldikten sonra sırf aralarında bağı u ihtirastan dolayıdır; ve eğer rabbinden 'müsemma bir ecele kadar' diye bir kelime geçmiş olmasaydı aralarında hüküm-i kaza mutlak icra edilir, bitirilirdi. Arkalarından Kitab'a vâris kılınanlar da ondan işkilli bir şek [şüphe] içindedirler; onun için sen durma davet et ve emrolunduğun gibi doğru git, onların hevalarına tâbi olma ve de ki:

فَاطْرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لِكَيْنَ كُنْتُمْ شَيْءٌ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُ مُقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ
الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ يُجَلِّ شَيْءٌ عَلَيْهِ ﴿١٢﴾ شَرَعَ لَكُمْ
مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا
وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا
تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي
إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا تَفَرَّقُوا
إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنَ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِّى بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا
الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾ فَلِذَلِكَ فَادْعُ
وَأَسْمِعْ كَمَا أَمَرْتُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ أَمْتُ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا
وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حِجَّةَ بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

'Ben Allah'ın indirdiği her kitaba iman getirdim ve emrolundum ki aranızda adalet yapayım! Allah bizim rabbimiz, sizin de rabbiniz! Bize amellerimiz, size de amelleriniz; sizinle aramızda hüccet [münakaşaya gerek] yok! Allah hepimizi bir araya getirecek ve hep O'na gidilecektir.

1) Krş. En'âm/143-144, an:1

2) "Doğrudan doğru O'nun misli bir şey bulunmak şöyle dursun, O'na benzer bile bir şey yoktur!"

3) "Kimine bol verir, kimisine dar, aynı kimseye de bazen bol verir, bazen dar". (VI/4227)

4) "Açık bir yol, umumî bir kanun yaptı". (VI/4227)

5) "Çeşitli arzulara ve farklı ilahlara tâbi olup da asıl dini ikame etmekte ihtilaf çıkarmayın, dağılmayın!" (VI/4228 ve krş. En'âm/159)

6) "Kıskançlıktan, çekememezlikten, dünya hırsı ile haksız istekler, aşırı sevdalar yüzünden..." (VI/4230)

7) 'Azap için ezelde bir vakt u saat takdir edilmiş bulunmasaydı, azap Kıyamet Günü'ne tehir edilmiş olmasaydı...' (VI/4230)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ١ عَسَىٰ ۖ كَذَٰلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَآلِی الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ اللَّهُ
 الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ ۝ لَهُ مَا فِی السَّمَوَاتِ وَمَا فِی الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِیُّ
 الْعَظِیْمُ ۝ تَكَادُ السَّمَوَاتُ بِتَقَطُّرِ مَنْ فَوْقَیْهِنَّ ۚ وَلَٰكِنَّكَ
 تُسَبِّحُحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِنَّ وَیَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِی الْأَرْضِ ۚ أَلَا إِنَّ اللَّهَ
 هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیْمُ ۝ وَالَّذِیْنَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِیَاءَ ۚ اللَّهُ حَفِیظُ
 عَلَیْمٍ وَمَا أَنْتَ عَلَیْهِمْ بِوَكِیْلٍ ۝ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِیًّا
 لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ یَوْمَ الْجَمْعِ لَا رِیْبَ فِیهِ فُرْقٍ
 فِی الْجَنَّةِ وَفُرْقٍ فِی السَّعِیرِ ۝ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
 وَلَٰكِنْ یُدْخِلُ مَنْ یَشَاءُ فِی رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِیٍّ وَلَا
 نَصِیرٍ ۝ أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِیَاءَ ۚ فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِیُّ وَهُوَ یُنِی
 الْمَوْتِی وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ۝ وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِیهِ مِنْ شَیْءٍ
 فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذُكِّرْ لَكُمْ أَنَّ اللَّهَ رَبِّی عَلَیْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَیْهِ أُنِیبُ ۝

(Konuşma Yeri)
 42. Şûra Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 53 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Hâ, Mîm, Ayn, Sîn, Kaf.

3-5. İşte böyle vahiy veriyor sana -senden evvelkilere de- Allah, o azîz-hakîm! O'nundur bütün göklerdeki ve yerdeki ve O öyle azîm ki gökler hemen hemen üstlerinden çatlayacak gibi

titreşiyorlar, melekler hamd ile rablerine tesbîh ediyorlar ve yer'deki kimse için mağfîret diliyorlar. Uyan! Allah'tır ancak öyle gafûr, öyle rahîm!

6. O'nun berisinden velîlere tutunanlara gelince, onların da üzerlerine Allah gözcü, sen değilsin üzerlerine vekîl!

7. Ve işte böyle sana arabî bir kur'an vahiytekteyiz ki Um-m'ul-Kura'yı [Mekke şehrini] ve çevresindekileri sakındırasın ve o toplama günü'nün dehşetini haber veresin -onda şüphe yok-; bir fırka cennet'te bir fırka saîr'de [çılgın ateş içinde]!

8. Dileseydi Allah elbet hepsini bir ümmet de yapardı ve lâkin dilediğini rahmetine koyuyor da zâlimlere gelince ne bir velî var onlara, ne de bir nasîr!

9. Yoksa O'ndan beride velîler mi edindiler? Fakat Allah'tır ancak velî, ölüleri O diriltir ve her şeye kadîr O'dur!

10. İhtilaf ettiğiniz herhangi bir şey hakkında da hüküm Allah'a aittir. 'İşte' de; 'o Allah benim rabbim! Ben O'na dayanmak-tayım ve hep O'na sığınırım'.

1) Bkz. Zümer/3, an:1

2) Bkz. Yûsuf/1-2, an:3-4

3) "İhtilaflarınızı başkası değil, ancak Allah halleder; ihtilaf ettiğiniz hususlarda o ihtilafı kesip atacak hüküm Allah'a aittir!" (VI/4224)

23. İşte bu müjdedir ki Allah, iman edip iyi işler yapan kullarına tebşîr buyuruyor [müjdeliyor]. De ki: 'Buna karşı sizden yakınlıkta sevgiden başka bir ecir [karşılık] istemem!' Ve her kim çalışır bir güzellik kazanırsa ona onda daha ziyade bir güzellik veririz; çünkü Allah gafûr'dur şekûr'dur!

24-26. Yoksa 'Allah'a iftira etti bir yalanı' mı diyorlar? Allah dilerse senin de kalbini üstünden mühürleyiverir. Allah batılı mahveder de kelimâtı ile hakkı ihkak eyler. Şüphesiz ki O bütün sinelerin kühnünü bilir; hem odur ki O, kullarından tevbeyle kabul eder ve kabahatlerden afiv buyurur ve her ne yaparsanız bilir ve iman edip salih ameller yapanlara icabet buyurur, fazlından onlara ziyade de verir; küfredenlere gelince, onlara şiddetli bir azap var!

27-28. Bununla beraber Allah kullarına rızık bol bol seriverse, arz'da azar ve taşkınlık ederlerdi ve lâkin dilediği kadar bir miktar ile indiriyor. Şüphesiz ki o kullarına habîr'dir, basîr'dir ve öyledir ki O, ümidi kesmişlerken feyz indirir ve rahmetini neşreder. O öyle velî, öyle hamîd'dir! *hand ve şükreden*

29. O göklerin ve yerin yaratılışı ve onlarda ürettiği her dabbenin [canlının] üretilişi de O'nun âyâtındandır [ayetlerindendir] ve O dileyceği zaman onları toplamaya da kadîrdir!

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ
حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ٢٣
يَقُولُوا أَفَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن يَشَاءُ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَنَجَّ
اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُخَوِّضُ الْإِنسَانَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٢٤
وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ
وَيَعْلَمُ مَا تَعْمَلُونَ ٢٥ وَيَسْجِبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ٢٦ وَلَوْ
بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِن يُنْزِلُ بِقَدْرِ
مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ٢٧ وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ
مِنْ بَعْدِ مَا قَطَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ٢٨ وَمِنْ
آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا مِنْ دَايَةٍ وَهُوَ
عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ٢٩ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُّصِيبَةٍ فَمَا
كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ٣٠ وَمَا أَنْتُمْ بِمُخْرِجِينَ
فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ٣١

30. Başınıza ne musibet geldiyse, kendi ellerinizin kazancı iledir; halbuki bir çoğundan [da sizi] affediyor.

31. Hem siz arz'da [O'nu] âciz bırakacak değilsiniz ve size Allah'tan başka kurtaracak ne bir hâmî, ne de bir yardımcı yoktur!

1) Bu ibareye üç mânâ verilmiştir: a) 'Hiç olmazsa sizde akrabalığımdan dolayı hukukuma riayet etmenizi isterim'. Bu karabette/akrabalıkta, yakınlıkta sevgidir ki 'Risaletim ve nübüvvetim nedeniyle hukukumu tanıımıyorsanız, bari aramızdaki akrabalık hukukuna riayet edin de söylediklerimi dinleyin, düşmanlık etmeyin!' anlamındadır. b) 'Bana karabeti olanları/akrabalarımı sevmenizi isterim'. Bazıları bu karabeti Hz. Ali ve Hz. Fâtıma evlâdına tahsis etmek istemişlerdir. c) 'Güzel amellerle Allah'a yaklaşmak hususunda sevgi göstermenizi/Allah'a yakın olmanızı isterim'. Bu son mânâ hem daha şümullüdür, hem de ayetin öncesine ve sonrasına daha muvafıktır. (VI/4241 ve krs. Furkan/57)

2) "Günden güne o yalan diyenlerin batıl sözleri mahvolur da senin hak olan nübüvvetin tahakkuk eder, Kur'an'ın va'dleri sübut bulur." (VI/4242)

وَالَّذِينَ يُجَاجِرُونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ مِنْهُمْ وَاحِضَةً
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾
اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا
وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلا
إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ اللَّهُ
لَطِيفٌ بَعِيدٌ يُرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾
مَنْ كَانِ يَرْيُودُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزَدَكَ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ
كَانِ يَرْيُودُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ
مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ
يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ
مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ
عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

16. Bu kabul olunduktan sonra Allah hakkında ihticaca [münakaşaya] kalkışacakların, rableri huzurunda hüccetleri sakıttır; üzerlerine bir gazap ve kendilerine şedid bir azap var!

17-18. O Allah'tır ki hakka dair kitab ve mîzan indirdi ve ne bilirsin belki Saat yakındır! Onu, inanmayan imansızlar acele isterler, iman

edenler ise hak olduğunu bilirler de ondan korkar, sakınırlar. İyi bil ki o Saat hakkında mücadele edenler her halde uzak bir dalâl [şaşkınlık] içindedirler.

19. Allah kullarına çok lütûf-kârdır, her dilediğini bir suretle merzûk kılar ve O öyle kavî, öyle azîz! *azîz ve cîlis*

20. Her kim ahiret ekimi isterse, ona ekinini artırırız; her kim de dünya ekimi isterse, ona da ondan veririz, amma ahiret'te ona hiç nasip yoktur!

21. Yoksa onların şerikleri var, onlara dinden Allah'ın izin vermediği şeyleri meşrû kıldılar öyle mi? Eğer o fasıl kelimesi olmasaydı aralarında hüküm icra edilir, bitirilirdi ve şüphesiz ki zâlimler için elîm [gayet acı] bir azap vardır!

22. Göreceksin o zâlimleri kazandıklarından titrerlerken, o ise tepelerine inmekte! İman edip, güzel güzel işler yapanlar ise cennetlerin hoş hoş ravzalarında, onlara rablerinin indinde ne dilerlerse var! İşte bu, o büyük fazl [lütûf]! *→ Bahçe*

1) "Ne nazârî, ne amelî, ne naklî, ne aklî hiçbir tutamakları kalmaz!" (VI/4232)

2) "Amellerin tartılıp hesabın görüleceği o Kıyamet Günü gelmek üzeredir!" (VI/4233)

3) Burada 'acele istemek' *hâlen* ve *kâlen* iki vechiledir: a) Olacağına inanmadıkları için 'Doğru ise hani ne vakit o va'd?' diye eğlenmek suretiyle sözle acele olarak isterler, b) İmanları olmadığı için küfürle, haksızlıkla denginin bozulmasına, nîzâm-ı âlemin ihlâline sebep olmak suretiyle fiilen aceleyle isterler. (VI/4233)

4) *Fasıl kelimesi* azabın muayyen bir vakte tehirine dair ezelde geçmiş sözdür. Burada *fasıl*; hüküm veya beyan ya da tefrik mânâlarına olabilir (VI/4239)

5) *Ravza* suluk, yeşillik yerler olup, bağların bahçelerin oturulacak en güzel yerleri hakkında kullanılır. (VI/4240)

45-46. ... ve göreceksin onları o ateşe arzolunurlarken, zilletten boyunlarını bükerek göz altından bakarlarken! İman etmiş olanlar da şöyle demektedir: 'Gerçek hüsrana düşenler kıyamet günü kendilerine ve ailelerine hasar eden kimse-lermiş!' Bakın zâlimler hakikaten mûkim [süreklî] bir azap içindedirler ve onlara, Allah'ın önünden kendilerini kurtaracak velîler de yoktur. Her kimi de Allah saptırırsa, artık onun için yol yoktur!

47. Allah'tan, reddine çare olmayan bir gün gelmezden evvel rabbinizin davetine icabet ediniz; o gün sizin için ne sığınacak yer vardır, ne de inkâra çare!

48. Yine aldırıyorlarsa, biz de seni üzerlerine murakıb [gözcü] göndermedik â! Sana düşen ancak tebliğdir. Fakat biz insana tarafımızdan bir rahmet tattırdığımız vakit, onunla ferahlanır ise de kendi ellerinin takdim ettiği sebeplerle başlarına bir fenalık gelirse, o vakit insan hepsini unutan bir nankördür!

49-50. Allah'ındır bütün göklerin ve yerin mülkü, dilediğini yaratır, dilediği kimseye dişiler bahşeder, dilediği kimseye de erkekler bahşeder, yahut da onları erkekli-dişili ikizler, dilediğini de akîm [kısır] kılar. Her halde O'nun ilmi çok, kudretine nihayet yoktur!

وَرَيَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ مِنْ
طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالُ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ
مُتَقِيمِينَ ۝ وَمَا كَانَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ حَتَّى يُنْصَرُوهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ
يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۝ اسْتَجِبُوا لِلرَّبِّ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ
أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْيَقِينُ ۝ إِنَّ اللَّهَ يُدْرِكُ أَلْفَ مِائَةٍ مِنْكُمْ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ
مِنْ نَكِيرٍ ۝ فَإِنْ عَرَضْتُمْ أَنْ ارْسَلَنَّاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا
إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ ۝ وَأَنَا إِذَا أَذْنًا لِلْإِنْسَانِ مِنْ رَحْمَةٍ
فَرَحَ بِهِ ۝ وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَنَّ الْإِنْسَانَ
كَفُورٌ ۝ اللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُخْلِقُ مَا يَشَاءُ
يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنْ أَتَانَا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ
أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مِنْ يَشَاءٍ عَاقِبَةً
إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُبَلِّغُوهُ
اللَّهُ إِلَّا وَخِيبًا أَوْ مِنْ وَرَائِي حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا
فَيُفَوِّجُ بِأُذُنِهِ مَا يَشَاءُ ۝ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
حَكِيمٌ ۝

51. Bununla beraber hiçbir beşer için kabil [mümkün] değildir ki Allah ona başka suretle kelâm söylesin; ancak vahiyle veya bir hicab arkasından ve yahut bir rasûl gönderip de izniyle ona dilediğini vahyettirmesi müstesna! Çünkü O çok yüksek, çok hakîm'dir!

1) "Doğrudan doğruya vahyederek gayet hızlı ve gizli bir işaret halinde tefhîm [mânâyı kavratmak] ve birdenbire kalbe bırakıp ilham suretiyle..." Bu sûret hem peygamberlere, hem de Hz. Musa'nın annesine olduğu gibi sair insanlara gerek uyanıklık gerek uyku halinde olur, gıyabdan da olur, rüyet halinde de; nitekim *İsrâ* gecesi Rasûlullah'a öyle olmuş idi. (VI/4255)

2) Bazı cisimlerde ve sâmiada kelâm halkedip işittirir de işiten kimin söylediğini görmez. Nitekim Hz. Musa'ya böyle olmuştu. Bu doğrudan kalbe değil, sâmiaya (işitme duyusuna) ilka edilmiş olduğundan perde arkasından olmuş oluyor. (VI/4255)

3) Tebliğ vasıtası bir melek gönderip -mübellig olduğunu tanıttırıp- da izniyle dilediğini vahyettirmek sûretiyle- ki Hz. Peygamber'e çoğu zaman vâki olan bu şekilde vahyetmedir. (VI/4255)

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٦﴾ إِنَّ يَأْسَ الْيُسُفْرِ الرَّيْحِ
فَيُظَلَّ نَرَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ
شَكُورٍ ﴿٢٧﴾ أَوْ يُوقِنُ أَنَّ مَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٢٨﴾ وَيَعْلَمُ
الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ حِصَصٍ ﴿٢٩﴾ فَمَا أَوْفَيْتَهُ
مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَنَّى لِلَّذِينَ
آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٠﴾ وَالَّذِينَ يَخْتَفُونَ بِئْرَ الْأَثَمِ
وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا
لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
 يُنفِقُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٣﴾
وَجَرُّوا سِتْرَةً سِتْرَةً مِّثْلًا مِّنْ عَصَا وَأَصْلَحَ فَاجْرُهُ عَلَى اللَّهِ
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٣٤﴾ وَلَمَّا نَتَصَرَّعَ ظُلْمُهُ فَلَوْلِكَ مَا عَلَيْنَا
مِنْ سَبِيلٍ ﴿٣٥﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ لَوْلِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٦﴾ وَلَمَّا صَبَرَ وَغَفَرَ
إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٣٧﴾ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَهُوَ مُضِلٌّ وَمَنْ يَهْدِ
وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ لِي رَدٌّ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٣٨﴾

32-35. Yine O'nun ayetlerindendir denizde o dağlar gibi akanlar; dilerse o rüzgârı durdurur ve sırtı üzerinde durakalırlar -şüphesiz ki bunda nice ayetler var; çok sabırlı, çok şükredici her kimse için- yahut da onları içindekilerin kazançlarıyla helâke sürükler, bir çoğundan da afiv buyurur, hem bilsinler diye o ayetlerinizde mücadele edenler ki kendileri için kaçacak yer yoktur!

36-39. Hasılı size verilmiş bulunan şeyler hep dünya [alçak] hayat'ın geçici metaıdır [kazancıdır], Allah yanındaki ise daha hayırlı ve

daha bekalıdır[sürekli]; fakat o kimseler için ki iman etmişlerdir ve rablerine itimad ederler ve onlar ki günahın büyüklüklerine ve açık çirkinliklere uzak bulunurlar ve her gazaplandıkları vakit de onlar kusur örterler ve onlar ki rableri için davete icabet etmekte ve namazı kılmaktadırlar, buyurukları da aralarında şurâ'dır (danışıklıdır); kendilerine kısmet ettiğimiz rızıklardan onlar masraf da verirler ve onlar ki kendilerine bağı (haklarına tecavüz) vâki olduğu vakit yardımlaşır, onlar öcünü alırlar.

40-41. Kötülüğün cezası da misli kötülüktür, fakat her kim affedip ıslâh ederse onun da ecir [mükâfatı] Allah'adır -her halde O, zâlimleri sevmez- ve elbette her kim zulmolunduktan sonra öcünü alırsa, artık onlar üzerine (ceza için) yol yoktur!

42-43. Yol, ancak haksızlıkla yeryüzünde bağı [isyan ve azgınlık] ederek nâsa [insanlara] zulmeyleyenler üzerinedir; işte onlara elîm [gayet acı] bir azap vardır! Her kim de sabreder suç örterse, işte o azmolunacak umûrdandır [işlerdendir]!

44. Her kimi de Allah şaşırtırsa, artık ondan sonra ona hiç bir velî yoktur; ve göreceksin o zâlimleri azabı gördükleri vakit diyecekler: 'Var mı geri dönmeye bir yol?'

11-14. ... ve O ki yukarıdan bir miktar ile bir su indirmekte ve onunla ölü bir beldeye hayat neşretmekteyiz [yeniden hayat vermekteyiz] -işte siz de öyle çıkarılacaksınız- ve O ki bütün çiftleri yarattı ve sizin için gemilerden ve yumuşak hayvanlardan bineceğiniz şeyler yaptı ki sırtlarına kurulasınız, sonra üzerine kurulduğunuzda rabbinizin nimetini anıp diyesiniz: 'Tenzîh o Sübhân'a ki bunu bize müsahhar [emrimize âmâde] kılmış, yoksa biz bunu yanaştıramazdık ve her halde biz dönüp dolaşıp rabbimize varacağız!'

15. Öyle iken tuttular kullarından ona bir cüz tasladılar. Hakikat insan çok nankör, açık bir küfürbazdır.

16-17. Yoksa O, yaratıp durduğu mahlûklarından kendine kızlar edindi de oğullarla imtiyazı size mi verdi? Halbuki içlerinden biri, o Rahmân'a fırlattığı mesel ile kendisi tebşîr kılındığı [müjdelediği] vakit yüzü simsiyah oluyor da kederinden yutkunup yutkunup dolukuyor [neredeyse ağlayacak hâle geliyor].

18. Yâ!.. O zînet [naz] içinde yetiştirilecek de muhâsamaya [çatışmaya] gelince beceremeyecek olanı öyle mi?

19. Rahmân'ın kulları olan melâikeyi de dişi yaptılar. Yaratılışlarına şahid mi idiler? Şehadetleri yazılacak ve sorguya çekilecekler.

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا
كَذَلِكَ نُخْرِجُكُمْ ۝۱۱ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ۝۱۲ لَتَسْتَوُوا عَلَى
ظُهُورِهِمْ تَمْتَذِكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ۝۱۳ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ ۝۱۴ وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنْ أَنَا إِلَّا نَسِئَان
لَكُمْ مُّؤْمِرِينَ ۝۱۵ أَمَّا اتَّخَذَ لِمَا يُخْلُقُ بِنَاتٍ وَأَصْفِكُمْ
بِالْبَيْنِ ۝۱۶ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ
وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَاطِمٌ ۝۱۷ أَوْ مَنْ يُّشْوَ فِي الْحُلِيِّهٖ وَهُوَ
فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ۝۱۸ وَجَعَلُوا لِلَّهِ كُفَّةً ۝۱۹ الَّذِينَ هُمْ
عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَّا أَشْهَدُ وَخَلَقَهُمْ سَتُخْتَبِ
شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ۝۲۰ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَا هُمْ
مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝۲۱ أَمَّا آتِنَا هُمْ
كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ۝۲۲ بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا
آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ مُتْدُونُونَ ۝۲۳

20. Bir de dediler ki: 'Rahmân dileyseydi, biz onlara tapmazdık!' Bu babda [hususla] onların bir ilimleri yoktur, sade atıyorlar.

21. Yoksa biz onlara bundan evvel bir kitab vermişiz de ona mı tutunuyorlar?

22. Hayır! [Sadece] şöyle dediler: 'Bizler, atalarımızı bir ümmet [din] üzerinde bulduk, biz de onların izlerince giderek murada ereriz!'

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْبِرُ مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
وَأَنكَ لَنَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٥٢ صِرَاطُ اللَّهِ الَّذِي لَهُ
مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ٥٣

رُوحُ الْوَحْيِ يُنَزَّلُ عَلَى رُوحٍ مُّبِينٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَحْمَدُ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ٥٢ إِنَّا جَعَلْنَاهُ نُورًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ٥٣ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَّ تَحْكِيمٍ ٥٤ أَفَضْرِبُ
عَنكُمْ الذِّكْرَ صَغًا أَأَنُكِّنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ٥٥ وَكَمْ أَرْسَلْنَا
مِّن نَّبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ٥٦ وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَّبِيٍّ إِلَّا كَا تَأْتِيهِمْ
يَسْتَفْهِرُونَ ٥٧ فَأَمَّا كَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ
الْأَوَّلِينَ ٥٨ وَلَنُرْسِلَنَّ لَهُمْ مِّن خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
لَيَقُولُنَّ خَلَقْنَاهُ الْغَيْرُ الْعَلِيمُ ٥٩ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ٦٠

göklerde ne var, yer'de ne varsa hep
O'nundur. Uyan! Bütün işler, döner
dolaşır Allah'a varır!

43. Zuhurf Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

89 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hâ, Mim.

2-4. Bu parlak kitabın kadrini
bilin! Hakkâ, biz onu arabî [arapça]
olarak okunacak bir kur'an kıldık
ki akıl erdiresiniz ve hakikat o
bizim nezdimizdeki ana kitab'da;
çok yüksek, çok hikmetlidir!

5-8. Siz müsrif bir kavim oldu-
ğunuz için, şimdi sizden o öğüdü
bertaraf mı edeceğiz? Halbuki
evvelkiler içinde biz nice peygam-
ber gönderdik, hiçbir peygamber
de gelmiyordu ki kendilerine,
onunla mutlak eğlenmesinler;
onun için biz onlardan daha sert
pençelileri helâk ettik ve evvel-
kilerin meseli geçti!

9. Celâlim hakkı için, sorsan onlara
'O gökleri ve yeri kim yarattı?';
elbette diyecekler: 'Onları o azîz-
alîm yarattı'.

10. O ki arz'ı sizin için bir beşik
yaptı ve doğru gidesiniz diye size
yollar açtı.....

52-53. Ve işte sana böyle emrimizden biz Ruh
vahyettirdik; sen kitab nedir, iman nedir
bilmiyordun ve lâkin biz onu bir nûr kıldık! Onunla
kullarımızdan dilediğimize hidayet vereceğiz ve
emin ol sen her halde doğru bir yola çağırıyorsun
[kılavuzluk ediyorsun]; o Allah'ın yoluna ki

1) 'İlim, irade kaynağı gibi bir manevî hayat kaynağı olan Kur'an'ı vahyettik' veya 'Ruh'ül-Emîn olan Cebrail'i vahiy ile gönderdik'. (VI/4261)

2) *Levh-i Mahfuz* veya onun dahi aslı olan *İlmullah*. (VI/4265)

3) Bkz. Tâhâ/127, an:1

4) "O zikri bir kenara mı atacağız? Bir öğüt olan o Kitab'ı indirmekten vazgeçip, sizi kendi halinize bırakacağımızı mı zannediyorsunuz?" (VI/4266)

5) 'Minhum' (onlardan) zamiri yukarıda sözü edilen 'evvelkiler'e değil, muhatap olan kavme râcidir. Yani bu ayetin muhatabı onlardan... (VI/4266 ve bkz. 9. Ayet)

34-35. ... ve odalarına kapılar ve üzerlerine kurulacakları koltuklar, kanapeler ve altın zînetler yapardık ve doğrusu bütün bunlar dünya [alçak] hayat'ın geçici metası; rabbinin indinde ahiret ise korunan muttakiler içindir!

36-38. Ve her kim Rahmân'ın zikrinden teâmî ederse, biz ona bir şeytan sardırırız, artık o ona arkadaşdır ve her halde onlar onları yoldan çıkarırlar, onlar ise onları doğru sanırlar; nihayet bize geldiği vakit 'Ah!' der; 'keşke benimle senin aranda iki meşrik bu'du [iki doğu arası kadar uzaklık] olsaydı! Sen ne kötü arkadaşmısın!'

39. "Böyle demek, bugün size hiç de fayda vermez, çünkü zulmettiniz, hepiniz azapta müşterek-sinizdir."

40. O halde sen mi işittireceksin o sağırlara, yahut hidayet edeceksin o körlere ve açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde bulunanlara?

41-42. Şu halde şayet biz seni alır götürürsek, elbette onlardan intikam alacağız; yahut onlara yaptığımız va'di [tehdidi] sana gösterirsek, şüphe yok ki biz ona da muktediriz!

43-44. Sen hemen o sana vahyolunana tutun! Muhakkak ki sen doğru bir yol üzerindesin ve muhakkak ki o hem senin için, hem kavmin için bir şereftir ve ileride ondan mesûl olacaksınız.

وَلْيُؤْتِنَهُمْ بَوَاكِبًا وَسُرُورًا عَلَيْهِمْ يُتَكُونُ ۚ وَزُخْرًا
وَأِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ
لِلمُتَّقِينَ ۚ وَمَنْ يَعْشَ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَصَدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ
أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ۚ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ
بُعْدُ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْسِفُ الْقَرِينَ ۚ وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ
أَنفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ۚ أَفَأَنْتُمْ تُسْمِعُ الصُّمَّ
أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۚ فَمَا
نَذَرْنَاهُمْ يَدَايَ فَنَأْمُرُهُمْ مُنْقِمُونَ ۚ أَوْزَيْنَاكَ الذِّبَى
وَعَذَابَهُمْ فَأَنَا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ۚ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي
أُوْحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۚ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ
وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ۚ وَسَأَلْنَا مَنْ رُسُلُنَا مِنْ قَبْلِكَ
مَنْ رُسُلُنَا أَجْعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِهْ يُعْبَدُونَ ۚ وَلَقَدْ
أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ۚ

45. Senden evvel gönderdiklerimize sor rasûllerimizden; biz Rahmân'dan başka ibadet olunacak ilâhlar yapmış mıyız?

46. Celâlim hakkı için, Musa'yı ayetlerimizle Firavun'a ve cemiyetine gönderdik, vardı, 'Haberiniz olsun' dedi; 'ben bütün âlemlerin rabbinin rasûlüyüm'.

47. Vaktâ ki onlara böyle ayetlerimizle vardı, birden bire onlar bunlara gülüverdiler.

1) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

2) Bkz. Bakara2, an:3

3) Aşâ gözde bir nevi zaaf ve 'tavuk karalığı' tâbir olunan görmemezlik, bir nevi körlük demektir. Fakat burada murad, öyle körlük edip de görmemezlikten gelmektir: "Her kim Kur'an'a göz yumup, onu görmemezlik eder, onun irşadını dinlemezse..." (VI/4275)

4) Bkz. A'raf/109-110, an:1 ve krş. Bakara/49, an:1

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ مِثْلِ الَّذِي أَنْتُمْ مُنْذِرُونَ ﴿٢٦﴾ قَالُوا لَوْ أَنَّا إِمَّا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَارِفُونَ ﴿٢٧﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظَرْنَا لَهُمْ كَيْفَ كَانَتْ عَاقِبَةُ الْمَكِيدِينَ ﴿٢٨﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَيَاتًا مَرِئَاتٍ ثُمَّ جَاءَ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ الْحَقُّ قَالَ لَوْ أَنِّي سَمِعْتُ وَإِنِّي كَارِفُونَ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نَزَّلَ الْفُرْقَانُ أَلَيْسَ لَنَا عَلَىٰ رِجَالٍ مِنَ الْقُرْبَتَيْنِ عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾ أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سَخِرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوتِيَهُمْ سُفْهَانًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٦﴾

23. Yine böyle senden evvel hangi memlekette bir nezîr [uyancı] gönderdikse, onun refahlı takımı demişti ki: 'Bizler atalarımızı bir ümmet [din] üzerinde bulduk, biz de onların izlerine uyarız'.

24. 'Ya' dedi; 'size atalarınızı üzerinde bulduğunuzdan daha doğrusunu getirdimsede mi?' 'Ha!' Dediler; 'biz o sizin gönderildiğiniz şeylere inanmıyoruz'.

25. Onun üzerine biz de onlardan intikamını aldık da bak o tekzîb edenlerin akibeti nasıl oldu?

26-27. Bir vakit de İbrahim, babasına ve kavmine dedi: 'Haberiniz olsun, ben o sizin taptıklarınızdan beriyim O beni yaratandan başka! Zira O'dur ki beni erdirecektir'.

28. Ve onu ardında (zürriyetinde) kalan bir kelime yaptı, gerek ki rüçû ederler.

29-31. Fakat şunları ve atalarını, tâ kendilerine hak ve bir rasûl-i mübîn [apaçık anlatan bir rasûl] gelinceye kadar müstefid edip [faydalandırıp] yaşattım; yaşattım da kendilerine hak gelince 'Bu bir sihirdir, biz buna inanmayız' dediler ve 'Ne olurdu şu Kur'an, iki memleketten' bir büyük adama indirilseydi' dediler.

32. Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Onların o dünya [alçak] hayat'taki' maişetlerini [geçimlerini] aralarında biz taksim ettik ve bir hısmını diğerinin dereceleriyle üstüne çıkardık ki bazısı bazısını tutsun çalıştırsın! Rabbinin rahmeti ise onların toplayıp durduklarından daha hayırlıdır.

33. Ve eğer insanlar hep (küfre sapacak) bir ümmet olacak olmasaydı, biz o Rahmân'a küfreden kimselerin her halde evlerine gümüşten tavanlar ve üzerlerinde çıkacakları asansörler...

1) "O dalâle şirke, düşenler, muvahhidlerin ihtarı ile o kelime'ye/tevhid'e dönsünler". (VI/4272)

2) "Mekke ile Taiften..." (VI/4272)

3) Bkz. Bakara/86, an: 4; Mülk/5; an:1

61-62. Ve hakikat o, Saat için bir ilimdir; onun için sakın o Saat'in geleceğinden şek etmeyin de [kuşkulanmayın da] bana tâbi olun -işte bu yegâne doğru yoldur- ve sakın sizi Şeytan çelmesin; çünkü o size belli bir düşmandır!

63-64. İsa da o beyyinelerle [açık mu'cizelerle] geldiği vakit şöyle dedi: 'Ben size hikmet ile ve ihtilaf edip durduğunuz şeylerin bazısını size beyan edeyim diye geldim; onun için Allah'tan korkun ve bana itaat edin! Haberinizi olsun, Allah benim rabbim, sizin de rabbiniz ancak O'dur; onun için hep O'na ibadet edin! İşte bu, yegâne doğru yoldur!'

65. Sonra o hizibler kendi aralarında ihtilaf ettiler; onun için elîm [acı verici] bir günün azabından vay o zulmedenlere!

66-67. Hep o Saat'e, hiç farkında değillerken ansızın onun başlarına gelivermesine bakıyorlar; dostlar o gün birbirlerine düşmandırlar, müstesna ancak muttakîler!

68-70. "Ey benim kullarım! Size hiç korku yoktur bugün ve siz mahzun da olmayacaksınız. Benim ayetlerime iman edip de hâlis müslüman olan kullarım! Girin cennete siz ve zevcelerinizi sürûrlar, neş'eler içinde!"

وَأَنَّهُ لَعَلَّ السَّاعَةَ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٦١ وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ٦٢ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ ٦٣ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٦٤ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٦٥ فَاخْتَلَفَ الْأَخْرَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ٦٦ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ٦٧ أَلَا خِلَافٌ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ٦٨ يَاعِبَا وَلَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ٦٩ الَّذِينَ آمَنُوا يَا إِبْرَاهِيمَ ٧٠ وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ٧١ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَآزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ٧٢ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصَفَائٍ مِنْ ذَهَبٍ وَكَوَابٍ ٧٣ وَفِيهَا مَا شَتَبَهُ الْأَنْفُسُ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٧٤ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٧٥ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٧٦ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٧٧ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٧٨ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٧٩ وَلِلَّذِينَ آمَنُوا ٨٠

71-73. Altından tepsiler ve küplerle üzerlerine dönülür dolaşılır; nefislerin hoşlanacağı, gözlerin lezzet alacağı şeyler hep orada ve siz orada muhalledsiniz [ebedîyyen kalacaksınız] ve işte bu, sizin çalıştığınız ameller sebebiyle vâris kılındığınız cennet! Sizin için onda çok meyveler vardır, onlardan yiyeceksiniz.

1) Basımda esas aldığımız *Meâl* metninde "Haberiniz olsun, Allah benim rabbim, sizin de rabbiniz ancak O'dur; onun için hep O'na ibadet edin!" cümlesi yoktur. 64. ayetin atlanmış olan bu ilk cümlesi *Meâl* metnine parantez içine alınmaksızın -*Tefsir*'den istifadeyle- tarafımızdan dahil edilmiştir. Bkz. V1/4279-4282. [D.C]

2) "Her biri maksatla toplanan fırkalar/yahudiler,hristiyanlar".(VI/4282 ve krş. En'âm/159,an:1;Ra'd/36,an:2)

3) Bkz. Bakara/2, an: 3

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ كَبَرٌ مِنْهُنَّ أَخْتَمَهَا وَأَتَتْهُمُ
 بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا يَا آيَةُ السَّاحِرِ ادْعُ
 لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدْتَ عِنْدَ رَبِّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا
 عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾ وَكَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ
 قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَمِنْهُ الْآسَافُ وَتُجَرِي
 مِنْ تَحْتِي أَنْهَارٌ فَلَا يَضُرُّونَ ﴿٥١﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ
 مَكِينٌ وَلَا يَكَادِبُنِي ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَا أَلْفُ عِلَّةٍ أَسْرَدَتْهُ مِنَ
 ذَهَابٍ وَجَاءَ مَعَهُ الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾ فَاسْتَخَفَّ
 قَوْمَهُ فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾
 فَلَمَّا أَسْفَوْا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾
 فَجَعَلْنَاهُمْ سُلَافًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ
 مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾ وَقَالُوا الْهَذَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ
 مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا
 عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّلْبَاطِلِ إِنَّهُمْ كَانُوا
 لَكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ مِنْكُمْ مَلَكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦٠﴾

48-49. Her ne ayet de gösteriyorsak onlara, mutlak birbirinden büyüktü. Tuttuk onları azaba da çıktık ki rücû edeler [vazgeçeler]. Bu halde[ymek bile] diyorlardı ki: 'Gel ey sâhir!' Bizim için rabbine bir dua et, sende olan ahdi hürmetine! Çünkü biz artık yola gideceğiz'.

50-53. Bunun üzerine kendilerinden azabı açtığımız vakit de derhal cayıverdiler ve Firavun, kavminin içinde şöyle bağırdı: 'Ey kavmim! Mısır mülkü benim ve hep şu nehirler benim altımdan akıyor değil mi? Artık gözünüzü açsanıza! Yoksa ben şundan daha

hayırlı değil miyim ki o hem hakîr [düşük biri], hem de meramını anlatamıyor? Eğer o dediği gibi ise, üzerine altın bilezikler atılsa ya, yahut yanında melâikeler dizilse gelse ya!'

54. Bu suretle kavmini istihfaf etti [küçümsedi], onlar da ona itaat eylediler; çünkü dinden çıkmış fâsık bir kavim idiler.

55-56. Böyle vaktâ ki bizi gazaba davet ettiler, biz de kendilerinden intikam aldık, hepsini birden garkediverdik [boğuverdik]; gark ediverdik de onları sonrakiler için hem bir selef, hem bir mesel kıldık!

57-58. Ve vaktâ ki Meryem'in oğlu bir mesel olarak ortaya atıldı, derhal kavmin ondan [keyiflenerek] çığırıştılar; 'Yâ!' dediler; 'bizim ilâhlarımız mı hayırlı, yoksa o mu?' Bunu sana sırf bir cidal olarak [tartışma olsun diye] fırlattılar. Doğrusu onlar çok husumetli [tartışmacı] bir kavimdirler!

59-60. Hayır, o ilâh değil, hâlis bir kuldur; biz ona in'am [ihşân] ettik ve kendisini Benî İsrail için bir mesel yaptık ve dilersek sizlerden de melâike yaparız, arz'da halef olurlar.

1) 'Gel el büyücü' veya 'Gel ey sahtekâr!'

44. Duhan Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

59 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

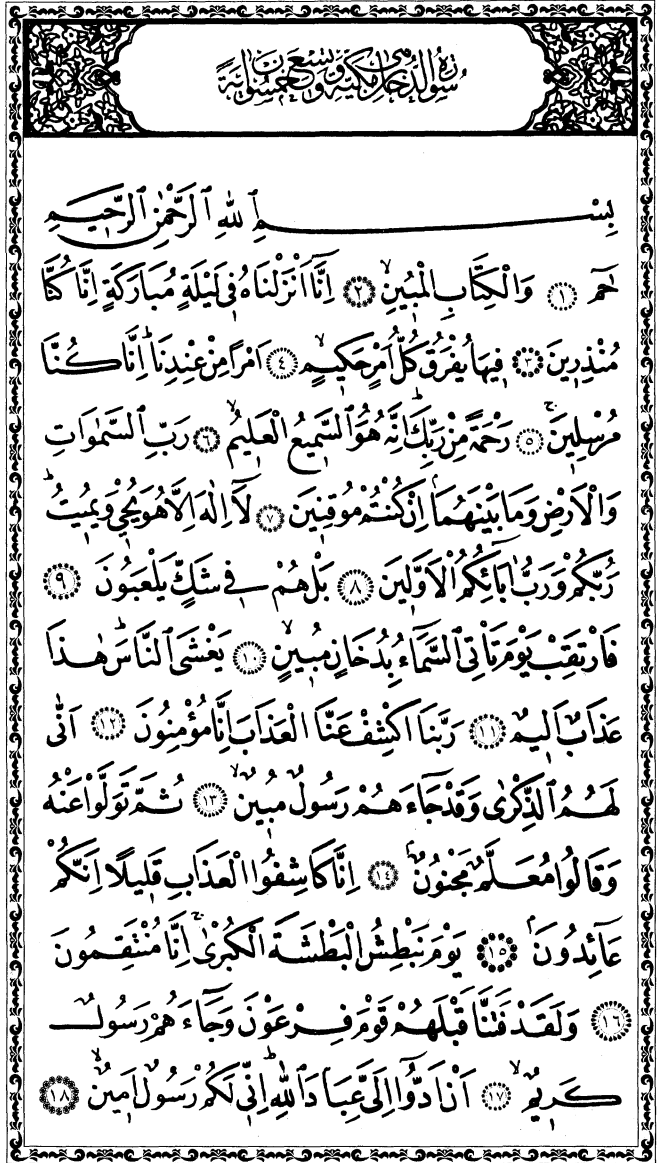
1. Hâ, Mim.

2-9. Hem kitab-ı mübîn' hakkı için, elhak biz onu bir mübarek gecede indirdik; çünkü biz nezîr [uyarıcı] gönderiyorduk, bir gece ki her hikmetli emir [iş] onda ayırıldı; tarafımızdan emir! Çünkü biz rasûl gönderiyorduk rabbinden bir rahmet olarak! Hakikat O öyle semî, öyle alîm'dir; O, göklerin ve yerin ve bütün aralarındakilerin rabbidir ehl-i yakîn' olsanız! O'ndan başka tanrı yoktur, hem diriltir, hem öldürür, hem sizin rabbiniz, hem de evvelki atalarınızın rabbi! Fakat onlar şek [şüphe] içinde oynuyorlar.

10-11. O halde gözet o semanın açık bir duman ile geleceği günü ki nâsı [insanları] saracaktır; bu bir elim [yakıcı] azaptır!

12. 'Rabbena! Bizden bu azabı aç; çünkü biz mü'minleriz' diyecekler.

13-14. Onlara düşünmek, ibret almak nerede? Kendilerine apaçık anlatan bir rasûl geldi de sonra ondan döndüler, 'öğretilmiş' dediler, 'bir mecnun'dediler.

15-16. Biz o azabı biraz açacağız, fakat siz yine döneceksiniz; amma o büyük satvetle [tutuşla birlikte] sıkıvereceğimiz gün, her halde biz intikam alacağız!

17-18. Celâlim hakkı için, onlardan evvel Firavun'un kavmini fitneye düşürdük; onlara da kerîm bir rasûl gelmişti şöyle diye: 'Allah'ın kullarını bana teslim edin; çünkü ben size emîn bir rasûlüm...'

1) Mübîn. 'Beyanı güzel, ifadesi parlak'. (VI/4293)

2) Mübarek 'hayrı çok' demektir. (VI/4295)

3) Müfessirlerin çoğuna göre murad Kadir gecesi'dir. (VI/4293)

4) Yakîn kelimesi için bkz. Bakara/4, an:9

إِنَّ الْجَحِيمِينَ فِي عَذَابٍ مُّتَخَالِفُونَ ۖ لَا يَفْرَغُونَ عَنْهُمْ
 فِيهِ مُبَسِّلُونَ ۚ وَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَكُنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ
 ۖ ﴿٧٦﴾ وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ
 لَتَدْعُنَا كَمَا دُعِيتُمْ وَلَكِنْ أَكْثَرُكُمْ لَخَلْقٌ كَارِهُونَ ۚ أَمْ أَمْرًا
 فَإِنَّا مُبْرَمُونَ ۚ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا
 لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ۚ ﴿٧٨﴾ قُلْ إِن كَانَ لِلزَّحْمِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ۚ ﴿٧٩﴾
 سُجَّانَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۚ فَذَرَهُمْ
 يَخوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ الْيَوْمَ الَّذِي يُوعَدُونَ ۚ وَهُوَ الَّذِي
 فِي السَّمَاءِ إِلَهُ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهُ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۚ ﴿٨٢﴾
 وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ
 عِلْمُ السَّاعَةِ ۚ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۚ ﴿٨٥﴾ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ
 مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ۚ ﴿٨٦﴾
 وَلَنْ نَسْأَلَ لَنفْسِنَا مَنْ خَلَفَهُمْ لِيَقُولَ اللَّهُ فَاَلَيْسَ يُوقُونَ
 ۚ ﴿٨٧﴾ وَقِيلَ يَا رَسِيبَ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ ﴿٨٨﴾
 فَاصْفَعْ عَنْهُمْ وَفُلْ سَلَامٌ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۚ ﴿٨٩﴾

74-77. Haberinizi olsun ki mücrimler cehennem azabında muhalledirler [ebediyyen kalacaklardır]; kendilerinden o azap gevşetilmez ve onlar onun içinde her ümidi kesmişlerdir -ve biz onlara zulmetmemişizdir ve lâkin kendileri zâlim idiler- ve şöyle çığırışmaktadırlar: 'Yâ mâlik! Rabbin işimizi bitiriversin!' O demiştir ki: 'Her halde siz duracaksınız!'

78. Celâlim hakkı için, biz size hakkı gönderdik ve lâkin ekseriniz hakkı hoşlanmayanlarsınız!

79-80. İş sıkı mı büktüler? Fakat işte sıkı bükten biziz! Yoksa biz onların sırlarını ve fısıltılarını işitmeyiz mi sanıyorlar? Hayır işitiriz, hem de yanlarında elçilerimiz vardır yazarlar!

81. De ki: 'Rahmân'ın bir veledi olsa, ben ona tapanların birincisi olurum'.

82. Tenzih o Sübhân'a, o göklerin ve yerin rabbi, rabb'ul arş'a onların [isnad ettikleri] vasıflarından...

83. Şimdi bırak onları dalsınlar, oynaya dursunlar, tâ va'dolundukları günlerine çatasıya kadar!

84-86. Hem O odur ki gökte de ilah, yerde de ilâhtır ve hakim O'dur, alim O ve ne yücedir O ki göklerin, yerin ve bütün aralarındaki mülkü O'nun! Saat'e [dair] ilim de O'nun nezdindedir ve hep döndürölüp O'na götürüleceksiniz. O'ndan başka yalvarıp durdukları şeyler şefaatt edemezler, ancak bilerek hakka şahadet eden kimseler müstesna!

87. Celâlim hakkı için, sorsan onlara 'kendilerini kim yarattı?' elbette 'Allah' derler. O halde nasıl çevrilirler?

88. Onun 'yârab' demesi hakkı için, her halde onlar imana gelmez bir kavimdirler.

89. Şimdi sen onlardan sarfı nazar et de selâm de! Artık ileride bileceklerdir.

1) İbrahim bir ipi katlayıp bükme. Her ne suretle olursa olsun bir şeyi sağlamlaştırmak için kullanılır: "Peygamber'ebir tuzak kurmaya mı karar verdiler?" (VI/4288)

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ جَمْعِينَ ۝ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى
 عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ۝ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ
 إِنَّهُ هُوَ الْغَزِيُّ الرَّحِيمُ ۝ أَنْ شَجَرَتَا الزَّوْمِ ۝ طَعَامُ الْآثِمِ
 ۝ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ۝ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ۝ خُذُوهُ
 فَأَعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْحَمِيمِ ۝ ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ
 عَذَابِ الْحَمِيمِ ۝ ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ۝ إِنَّ هَذَا
 مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ۝ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ۝ فِي
 جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝ يَلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ
 ۝ كَذَلِكَ وَرَزَقْنَاهُمْ بِخُورِ عَيْنٍ ۝ يَدْعُونَ فِيهَا
 بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ۝ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ
 الْأُولَىٰ وَوَقِهِمْ عَذَابَ الْحَمِيمِ ۝ فَضَلَّامٍ مِنْ رَبِّكَ
 ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ فَأَنَّا يَسْتَرْزِقُونَ بِإِسْنَانِكَ
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝ فَأَرْقَبْنَا لَهُمْ مُرَاقِبُونَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

40-42. Haberiniz olsun ki o fasıl [ayırım] günü hepinizin mîkâtıdır; o gün ki yâr yârdan birşey defedemez ve bir taraftan yardım da olunmazlar, ancak Allah'ın rahmetiyle yarlıgadığı başka! Çünkü o öyle azîz, öyle rahîm'dir!

43-46. Şüphesiz o zakkum ağacı, çok vebâl yüklenenin yemeğidir; pota gibi karınlarında kaynar, hamim [kızgın su] kaynar gibi...

47-48. Tutun onu da yaka paça doğru cehennemın ortasına sürükleyin, sonra da başının üstüne hamîm azabından dökün, 'Tad bakalım' deyin; 'çünkü sen azîzdin, kerîmdin!'

50. İşte o sizin şek [şüphe] ve mücadele edip durduğunuz bu!

51-57. Elbette muttakiler emin bir makamda; cennetlerde pınar başlarında, sündüs ve isteb-raktan [ince ve kalın ipekten] elbiseler giyerek karşı karşıya... Evet böyle, hem onları iri gözlü

hurîlerle tezvîc de etmişizdir [evlendirmişizdir]; orada emniyetler içinde her türlü yemişi çağırır getirirler, ilk ölümden başka* ölüm tatmazlar! Korumuştur da onları o cahîm [cehennem] azabından, hepsi rabbinden bir fazl [lütûf ve ihsân] olarak! İşte budur ancak fevz-i azîm [büyük kurtuluş]!

58-59. Biz onu sade senin dilinle müyesser kıldık, gerek ki iyi düşünsünler. O halde gözet, çünkü onlar gözetiyorlar.

1) Bkz. Saffat/62-66, an:3

2) Bkz. Âlu İmran/15, an:2

وَأَن لَّا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتِيكُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۝ وَإِنِّي عَذْتُ
 رَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَزْجُمُونِ ۝ وَإِن لَّمْ تَوْتُمْنِي فَاغْتَزِلُونِ
 ۝ فَعَدَايَةُ أَن هُوَ لَا قَوْمَ مَجْرُمُونَ ۝ فَاسْرِعْ بِكَادِي
 لَيْلَا إِنَّكُمْ مُّشْعَوُونَ ۝ وَاتْرِكِ الْبَحْرَ هُوًّا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ
 ۝ كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعَيْوُنٍ ۝ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۝
 وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ۝ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ
 ۝ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ
 ۝ وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِإِسْرَافٍ مِنْ عَذَابٍ مُّهِينٍ ۝ مِنْ فِرْعَوْنَ
 إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝ وَلَقَدْ اخْتَرْنَا لَهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ
 عَلَى الْعَالَمِينَ ۝ وَآتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَاتِنَا مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ۝
 إِنَّ هُوَ لَا يَقُولُونَ ۝ إِن هِيَ إِلَّا أَمْوَاتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ
 بِمُنشَرِينَ ۝ فَأَنوَابًا بَاتِنًا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝ أَهْمُ
 خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُيُوعَ ۝ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَفْلَحُوا أَمْ هُمْ كَانُوا
 مُجْرِمِينَ ۝ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا عَجَبًا
 ۝ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝

19-21. '... ve Allah'a karşı başkaldırmayın; çünkü ben size açık bir burhan [delil] ile geliyorum ve haberiniz olsun ki ben sizin beni recminizden [katletmenizden] rabbim ve rabbinize sığınmışımdır; onun için eğer bana iman etmezseniz, bari benden çekilin!'

22. Sonra rabbine dua etti: 'Bak bunlar mücrim [suçlu, günahkâr] bir kavim!' Dedi.

23-24. 'Hemen' buyurdu; 'kullarımı geceleyin yürüt, çünkü siz takip olunacaksınız ve denizi açık bırak, çünkü onlar ordu halinde gelip garkolunacaklar [boğulurulecekler]'.

25-27. Neler terketmişlerdi [neler]; ne cennetler, ne kaynaklar, ne çiftlikler, ne kerim makam ve içinde zevk sürdükleri ne nimet ve refah...

28. Evet öyle ve hep onları başka bir kavime miras kıldık!

29. Binnetice [sonuç itibariyle] ne gök ağladı üzerlerine, ne yer, ne de imhal olundular [ne de kendilerine bir mühlet verildi]!

30-31. Celâlim hakkı için, Benî İsrail'i kurtarmıştık o ihanetli azaptan, Firavun'dan; çünkü o üstün müsriflerden idi.

32-33. Ve şânım hakkı için, biz onları bir ilim üzere âlemine karşı ihtiyar eylemiştik [seçmiştik] ve onlara ayetlerden öylesini vermiştik ki onda açık bir nimet ile imtihan vardı.

34-36. Fakat şu berikiler diyorlar ki: 'İlk ölümümüzden ilerisi yok ve biz yeniden neşrolunacak [diriltilecek] değiliz. Haydi getirin babalarımızı doğru iseniz'.

37. Ya onlar mı hayırlı, yoksa Tubbâ'ın kavmi ve onlardan evvelkiler mi? Hep onları helâk ettik, çünkü mücrim [suçlu] idiler.

38-39. Ve biz o göklerle yeri ve aralarındakileri oyunculukla yaratmadık, ikisini de ancak hak sebebiyle yarattık ve lâkin pek çokları bilmezler.

14. Söyle iman edenlere, Allah günlerini ümit etmeyen kimselere mağfiretle muamele etsinler; çünkü her kavmi kesbleriyle [kazandıkları ile] cezalandıracak!

15. Her kim iyi bir iş yaparsa kendi lehine, her kim de kötü yaparsa kendi aleyhinedir; sonra; hep döndürölüp rabbimize götürüleceksiniz.

16-17. Şânım hakkı için, biz vaktiyle Benî İsrail'e kitab vermiş, hüküm vermiş, nübüvvet vermiştik ve kendilerini pâk rızıklardan merzûk kılmıştık, hem âlemlerin üstüne geçirmiştik; bu emirden onlara beyyineler [açık deliller veya mu'cizeler] de vermiştik! İmdi ihtilaf etmeleri sırf kendilerine ilim geldikten sonra aralarında bağı u ihtirastan dolaydır. Muhakkak ki rabbın onları ihtilaf edip durdurdukları şeyde kıyamet günü beyinlerinde [aralarında] hükmünü verecektir.

18-19. Sonra emirden bir şeriat [bir büyük ve geniş yol] üzere seni memur kıldık; onun için sen o şeriate ittiba eyle de ilmi olmayanların hevalarına [keyiflerine] uyma! Çünkü onlar Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sende defedemezler ve çünkü zâlimler birbirlerinin velîleri, Allah ise muttakîlerin velîsidir!

20. Bu (Kur'an), insanlara basîret nûrları ve yakîn' edinecek bir kavim için mahz-ı hidayet ve rahmet-tir!

tan bir yâ gösterme

1) Araplar savaş gibi büyük tarihi vâkalar için *Eyyam* tâbirini kullanırlardı. Mesela Arapların büyük tarihi vâkalarına *Eyyam-ı Arab* denilir ki meşhur mecazdır. Bu suretle *Eyyamullah* da Allah'ın, düşmanlarının başına getirdiği vâkalar veya Allah'ın mü'minlere, yardımı sevap ve mükâfatı, va'di, kâfirlere kahr u azabı, tehditleri için tayin buyurduğu vakitler demek olur. (VI/4316 ve kış. İbrahim/5, an: 3)

2) Bkz. Şûra/14-15, an: 6

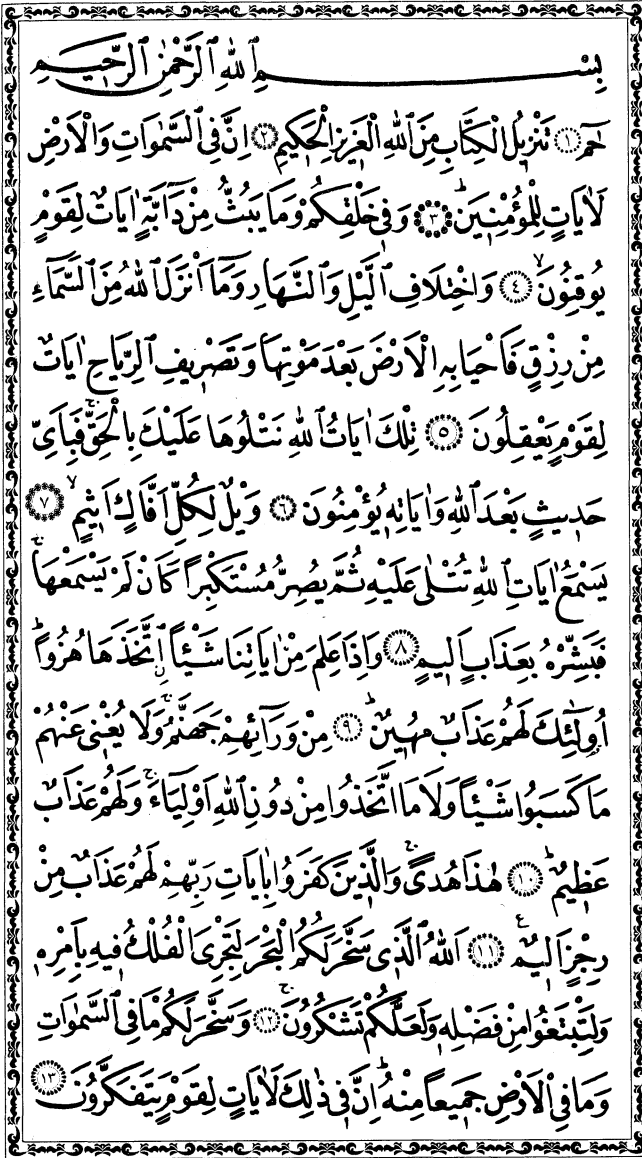
3) Bkz. Bakara/2, an: 3

4) Bkz. Bakara/4, an: 9

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَفْرُوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ يَجْرِي
قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ
وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ
آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَوَرَدْنَا لَهُمْ مِنْ
الطِّيبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ
مِّنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَيْنَهُمْ
إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
﴿١٧﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُمْ لَنُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
وَأَنَّا الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ لَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩﴾
هَذَا بَصِيرَاتُ الْإِنسَانِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَن نَّجْعَلَهُم كَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مِّمَّا هُمْ وَمَا نُهُمْ سَاءَ
مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
وَلَجَّزِيَ كُلَّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

21. Yoksa o kötülükleri yapıp duran kimseler, kendilerini o iman edip salih ameller yapan kimseler gibi yapacağız, hayat ve memâtlarını [ölümlemlerini] müsavi kılacağız mı sandılar? Ne fena hükmediyorlar!

22. Halbuki Allah, o gökleri ve yeri hak ile halketti [yarattı], hem de her nefsi hiç hakları yenmeksizin kazandığı ile cezalandırmak için!

45. Câsiye Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 37 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hâ, Mim.

2. Kitab indirilmek o azîz-hakîm Allah'tan!

3-5. Her halde göklerde ve yerde mü'minler için ayetler var; hayvanâtı tenevvü ettirip [canlıları

çoğaltıp]üreterek sizi yaratması nda da yakîn edinecek bir kavim için çok ayetler var; gece ile gündüzün ihtilâfında ve Allah'ın semadan bir rızık [yağmur] indirip de onunla arz'ı ölümünden sonra diriltmesinde ve rüzgârları çevirmesinde de akli olan bir kavim için birçok ayetler var!

6. İşte bunlar Allah'ın ayetleri! Sana onları bihakkın okuyoruz. Artık Allah'ın ayetlerine inanmadıktan sonra hangi söze inanırlar?

7-8. Veyl [yazıklar olsun] o herbir vebâl yüklü sahtekâra! Allah'ın ayetleri karşısında okunurken iştirir de sonra kibriden hiç iştirmemiş gibi ısrar eyler; işte onu elîm [gayet acı] bir azap ile müjdele!

9-10. Ayetlerimizden birşey malûmu olduğu vakit de onu eğlenceye tutar; işte onlar için mühîn bir azap var, peşlerinde cehennem; ve onlardan, ne kazandıkları birşey defedebilir, ne de Allah'tan başka evliya edindikleri şeyler; hem onlara azîm [büyük] bir azap var!

11. Bu bir irşaddır! Rablerinin ayetlerine küfredenler ise, onlara en fenâsından bir elîm azap var!

12. Allah odur ki sizin için denizi müsahhar [emre âmade] kıldı, onda emri ile gemiler aksın diye, hem fazlından [lütûfûndan] talepte bulunasınız diye ve gerek ki şükredesiniz!

13. Hem göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini kendinden olarak sizin için müsahhar kıldı. Şüphesiz ki bunda düşüncecek bir kavim için ayetler var!

Teshir

1) Bkz. Bakara/4, an: 9

2) 'Değişmesinde' veya 'Birbiri arkasından gelmesinde'. (VI/4308)

3) Bkz. Kasas/3, an: 2

4) Bkz. Bakara/90, an: 2

5) Teshir birşeyi zorla hizmete koşturmak, itaat ettirmek, tâbi kılmaktır. (VI/4312)

33-35. Derken onlara yaptıkları amellerin kötülükleri yüz göstermiş ve o istihza [alay] edip durdukları şey kendilerini kuşatıvermiştir ve denilmiştir ki: 'Bugün biz sizi, sizin bu gününüzün geleceğini unuttuğunuz gibi unutacağız; yatağınız ateştir ve sizin için yardımcılardan bir eser de yoktur! Bunun sebebi, çünkü siz Allah'ın ayetlerini eğlence yerine tuttunuz ve dünya [alçak] hayat sizi mağrur etti'. Onun için bugün ateşten çıkarılmazlar ve kendilerinden tarziye [özür] de kabul edilmez.

36-37. Binaenaleyh hamd Allah'ın, o göklerin rabbi, yer'in de rabbi rabb'ul-âlemîn'in; ve göklerde, yerde büyüklük O'nun, O öyle azîz, öyle hakim!

46. Ahkaf Suresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur

35 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Hâ, Mîm.

2. Bu kitab'ın ceste ceste [kısım kısım] indirilmesi azîz-hakîm Allah'tandır!

3. Biz o gökleri ve yeri ancak hak ile ve müsemma bir ecel [muayyen bir vakit] ile yarattık; küfredenler ise inzâr edildikleri şeylerden alındırmıyorlar.

4. De ki: 'Şimdi baksanıza şu sizin Allah'ın berisinden yalvarıp durduklarınıza! Gösterin bana onlar

وَبَلَّغْنَاهُ سَيِّئَاتِ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمَ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٣﴾
وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسِفُكُمْ كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَا وَلَكُمْ النَّارُ
وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَلِكُمْ بِأَنكُمْ أَخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُومًا
وَعَزَّيْتُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يَخْرُجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ
﴿٣٥﴾ فَلِلَّهِ الْحُكْمُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾
وَلَهُ الْكِتَابُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

رَبُّ الْأَحْقَافِ وَرَبُّ الْبُحُرِ
سُبْحَانَكَ يَا عَزِيزُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ نَزَّلَ الْكِتَابَ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُذِرُوا
مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ
الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ يَتَوْنِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَٰذَا أَوْ آثَارِهِ
مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤﴾ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ
اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾

arz'dan hangi cüz'ü yaratmışlar, yoksa onların göklerde mi bir ortaklıkları var? Haydin bana bundan evvel bir kitab yahut ilimden bir eser getirin, eğer sâdıksanız!

5. Hem o kimseden daha şaşkın kim olabilir ki Allah'ı bırakır da kendisine kıyamet'e kadar cevap veremeyecek kimselere dua eder; onlar ise onların dualarından gafildirler.

1) Bkz. Fâtiha/2 an: 3 ve Hamd kelimesi için bkz. an: 2

2) Bkz. Bakara/98 an:1 ve İnzâr kelimesi için bkz. Bakara/6, an:1

3) Bkz. Zümer/3, an:1

4) 'İlimden bakiyye kalmış bir eser' veya 'Önceki peygamberlerin ilimlerinden kalma me'sur (menkûl) bir ilim' veya 'Toz üstüne bir yazı'. (VI/4335)

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ الْهَوَايَةَ وَاصِلَةً لِّلَّهِ عَلَىٰ عِلْمٍ وَّحْمٌ عَلَىٰ سَمْعِهِ
وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا
بِهَٰلِكُمْ إِلَّا الدَّمْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٦﴾
وَإِذَا نُفِثَ عَلَيْهِمُ الْيَأْسُ فَإِنَّا بَيِّنَاتٍ مَّا كَانُوا يَظُنُّونَ ﴿٢٧﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا صَادِقِينَ ﴿٢٨﴾ قُلِ اللَّهُ يُجِيبُكُمْ ثُمَّ يَرْجِعُكُمْ
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾ وَلِلَّهِ
مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُنْفِخُ بِنُفْثَاتٍ لِّلْمُطَلِّينَ
﴿٣٠﴾ وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَائِئَةٍ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ
مَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣١﴾ هَٰذَا كِتَابُنَا يُقَالُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ
مَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ
رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٣﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ
تَكُنْ يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ نَذِيرًا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾
وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ مَا
نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُتَّبِعِينَ ﴿٣٥﴾

23. Ya şimdi baksana o kimseye ki ilâhını hevası itti haz etmiş, Allah da onu bir ilim üzerine şaşırtmış, kulağını ve kalbini mühürleyip gözüne de bir perde çekmiştir; artık onu Allah'tan sonra kim yola getirir? Hâlâ da düşünmez misiniz?

24. Hem dediler ki: 'Hayat sırf bizim dünya hayatımızdan ibarettir, ölürüz ve yaşarız ve bizi ancak dehr [zamanın geçmesi, uzaması] helâk eder'. Halbuki buna dair bir ilimleri yoktur, onlar sade

zannederler.

25. Karşılarında açık açık beyyine-ler [deliller] halinde ayetlerimiz okunurken şöyle demekten başka bir tutunacakları yoktur: 'Haydi babalarımızı getirin doğru iseniz!'

26. De ki: 'Size Allah hayat veriyor, sonra sizi O öldürür, sonra da sizi kıyamet gününe toplayacak ve lâkin nâsin [insanların] ekserisi bilmezler'.

27-29. Ve Allah'ındır bütün göklerin ve yerin mülkü ve o gün ki Saat [o an, o kıyamet] gelecek, o gün o muhtiller hep hüsrana düşeceklerdir ve her ümmeti görürsün ki diz çökmüştür, her ümmet kitabına davet olunuyor-
dur: 'Bugün o yaptığınız amellerin cezası verilecek! İşte kitabımız yüzünüze karşı hakkı söylüyor; çünkü biz sizin yaptıklarınızı hep istinsah ediyorduk [kaydediyorduk]'.

30. İşte o iman edip de yaraşıklı işler yapmış olan kimseler, o vakit onları rableri, rahmeti içine koyacak! İşte o, fevz-i mübîn [açık kurtuluş] o!

31-32. Küfredenlere gelince, değil mi karşınızda benim ayetlerim okunurdu da siz kibirlenmek istedinizdi ve mücrim bir kavimdi-
niz; hem 'Allah'ın va'di haktır ve o Saat'in geleceğinden şüphe yoktur' denildiğinde, demiştiniz ki: 'Bilmiyoruz Saat nedir? Yalnız bir zandır zannediyoruz, fakat biz yakîn edinmiş değiliz!'

1) "Hakkı düşünmeyip, keyfi ne isterse onu mâbud edinmiş, kendi zevkinin sevdasına düşmüş..." (VI/4321 ve bkz. Furkan/43, an: 4)

2) Krş. En'âm/29, Mü'minûn/37

3) Bkz. Ankebût/48, an:1

4) Bkz. Bakara/4, an: 9

15. Hem biz o insana vâlideyni [ana-babası] hakkında ihsan tavsiye ettik; anası onu zahmetle taşıdı ve zahmetle vaz'etti [doğurdu], hamliyle süt kesimi de otuz ay! Nihayet kemâline erdiği ve kırk yaşına girdiği zaman 'Yârab!' dedi; 'beni öyle sevk et ki bana ve anama-babama in'am [ihsân] buyurduğun nimetine şükredeyim ve razı olacağın salih bir amel işleyeyim, zürriyetim hakkında da benim için ıslâh nasip eyle; çünkü ben tevbe ile cidden sana yüz tuttum [yöneldim] ve ben gerçek müslümanlardanım'.

16. İşte bunlar, ashab-ı cennet içinde o mümtazlardır ki kendi-le-rin-den yaptıkları amellerin en güzelini kabulleneceğiz ve günahlarından geçeceğiz. Bu şaşmaz doğru va'd iledir ki va'd olunmakta bulunuyorlar.

17. Şöylesi ise ki anasına-babasına 'of size' dedi; 'bana çıkarılacağımı mı va'dediyorsunuz? Halbuki benden evvel nice karnlar [nesiller] geçmiş!' İkisi de Allah'a el-aman çekerek 'Yazık sana! İmana gel, her halde Allah'ın va'di haktır!' diyorlar da o yine diyor ki: 'Bu eskilerin esatirinden' başka birşey değildir'.

18-19. İşte bunlar ins ve cin'den önlerinde geçen ümmetler içinde üzerlerine söz [azap] hak olmuş olan kimselerdir; çünkü bunlar hep hüsrana mahkûm olmuşlardır; [kâfirlerden ve mü'minlerden] her biri için de yaptıkları amellerden dereceler vardır; bu da hiç haklan

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ
كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ
أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَتِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي
إِنِّي تُبِّتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ تَتَّقِبَلُ
عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ ضَلَالَتِهِمْ فِي أَصْحَابِ النَّجَّةِ
وَعَدَ الصِّدْقَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٧﴾ وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ
أَفِ لِمَا أَعْتَدَا لِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَيْتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا
يَسْتَعْثِفَانِ اللَّهَ وَبِكَ آمِنَانِ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا
إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٨﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي
أُمِّهِمْ فَذَلَّخْتُمْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ نَجْنٍ وَالْإِنْسُ إِنَّهُمْ كَانُوا
خَاسِرِينَ ﴿١٩﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ﴿٢٠﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَذَّيْتُمْ طِيبًا أَنْكُمْ
فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْرُونَ عَذَابَ الْهُونِ
بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بَعِيرًا لِحُجُومِكُمْ تَسْقُوتُونَ ﴿٢١﴾

yenmeyerek bütün amellerini kendilerine tamamen ödemek içindir!

20. Ve küfredenler ateşe arz olunacağı gün şöyle denir: 'Siz bütün tayyibâtınızı (lezâizinizi) dünya hayatınızda giderdiniz ve onlarla zevkyâb oldunuz, alacağınızı aldınız, artık bugün hakaret azabıyla cezalanacaksınız; çünkü yeryüzünde haksızlıkla kibir taşıyordunuz ve çünkü dinden çıkıp fâsıklık ediyordunuz.'

1) Tavsiye bir kimseye yapması gereken bir şeyi, va'z u nasihat (öğüt) tarzında önceden söylemektir. (VI/4343)

2) Otuz ayın iki senesi emzirme süresi, altı ay da hamilelik müddeti olmuş oluyor; yani emzirme süresinin en çoğu iki sene, hamilelik süresinin en azı altı aydır. (VI/4343-4346 ve krş. Lokman/14)

3) 'Onlardan kim kabirden çıkmış da ben çıkacakmışım?' (VI/4349)

4) Bkz. En'âm/25, an:3

5) 'Sahip olduğunuz tüm güzellikleri/lezzetleri'.

وَإِذَا حِشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءُ وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾
 وَإِذْ أَنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَجَاءٌ هُمْ
 هَذَا سُحْرُ مُبِينٌ ﴿٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ اقْتِرِبْهُ قُلْ إِنَّا مُنْشِقُونَ فَلَا
 تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفْعِلُونَ فَبِئْسَ شَهِيدًا
 بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا
 مِنْ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنَّا نَبِيعُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ
 إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ كَذِبَ الَّذِينَ كَانُوا
 يَدْعُونَ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَأَمَّا
 نَاَسْتَكْبِرُوا أَنَا اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ
 لَمَهْتَدُوا بِهِ فَمَسَقُولُونَ هَذَا فَاكٌ قَدِيرٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ
 مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِمَا نَآءُ غَرِيبًا لِنُنْذِرَ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ لِلْحُسَيْنِ ﴿١٢﴾ إِنَّا الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ
 ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَٰئِكَ
 أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

6. Nâs [insanlar] toplanıp haşrolunduğu vakit de onlara düşman olurlar ve ibadetlerini inkâr ederler.

7. Karşılarında ayetlerimiz açık açık, parlak parlak okunurken de o küfredenler dediler ki hakk'a - kendilerine geldiği zaman- 'Bu parlak bir sihir!'

8. Yok 'İftira etti mi' diyorlar? De ki: 'Ben onu iftira

ettimse, siz beni Allah'tan kurtaracak hiçbir şeye mâlik olamazsınız ve O sizin niye yaygara edip durduğunuzu pekâlâ bilir; ona benimle aranızda şahid [olarak] O yeter, hem de gafûr-rahîm O!'

9. De ki: 'Ben peygamberler içinden bir türedi' değilim! Bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum, yalnız bana gönderilen vahye ittiba ediyorum; ben başka değil, açık bir nezirim!'

10. De ki: 'Şuna vicdanınızda bir rey [kanaat] edindiniz mi eğer bu Allah tarafından da siz ona küfrettinizse ve Benî İsrail'den bir şahid onun misline' şahadet edip iman getirdi de siz kibretmek istedinizse?' Şüphe yok ki Allah zâlimleri doğru yola çıkarmaz!'

11. Bir de küfredenler, iman edenler hakkında dediler ki: 'Eğer o bir hayr olsaydı, bizden evvel ona koşmazlardı'. Bununla muvaffak olamayınca da şöyle diyecekler: 'Bu eski bir yalan!'

12. Onun önünden Musa'nın kitabı var; bir imam ve rahmet! Bu da tasdikleyici bir kitab, arabça dilli, zulmedenleri inzâr için ve muhsinlere müjde!

13-14. 'Rabbimiz Allah' deyip de sonra doğru gidenler... her halde onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun olmayacaklardır; onlar ashab-ı cennet'tir, işledikleri amellere mükâfaten orada ebedî kalacaklardır!

1) Bid'a: bugüne değin hiç örneği geçmemiş, yeni türemiş, türedi ilk olarak peygamberlik iddia eden veya hiçbir peygambere benzemeyerek kendi kendine Allah'ın izni olmaksızın birtakım örneksiz şeyler icad eden... (VI/4336)

2) 'Tehlikeyi açıkça haber veren bir uyarıcıym'. (Bkz. Bakara/6, an:1)

3) Mislîhi (onun misline) ibaresindeki zamirin (onun) tayininde iki vecih vardır. Bu zamir Kur'an'a da, Hz. Peygamber'e de râci olabilir:

a) 'Kur'an'ın Tevrat gibi Allah'ın Kitabı olduğuna...' b) 'Hz. Peygamber'in Hz. Musa gibi bir peygamber olduğuna...' (VI/4336)

4) İman eden şahidin kimliği hususunda ihtilaf edilmiştir. Müfessirlerin çoğu bu zâtın Abdullah b. Selâm, bazıları da Hz. Musa olduğunu söylemişlerdir. Bazıları da ayetin Mekke'de nazil olduğunu, Abdullah b. Selâm'ın ise Medine'de müslüman olduğunu söyleyerek şu mânâyı vermişlerdir: 'Tevrat Kur'an gibi, Musa da Muhammed gibidir. Onlar Tevrat'a ve peygamberlerine iman ettiler de siz inkâr ettiniz'. (VI/4336-4338)

29. Bir de şu vakti anlat ki cinlerden bir takımını Kur'an dinlemek üzere sana sevketmiştik! Bu suretle vaktâ ki ona hâzır oldular, 'Susun dinleyin!' dediler, sonra bitirildiği vakit de döndüler, inzar etmek üzere kavimlerine gittiler.

30-32. 'Ey kavmimiz!' dediler, 'haberiniz olsun, bizler bir kitab dinledik, Musa'dan sonra indirilmiş, önündekini tasdik ediyor, hakka ve bir doğru yola hidayet eyliyor. Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin ve ona iman getirin ki bazı günahlarınıza mağfiret buyursun ve sizi elim [gayet acı] bir azaptan korusun ve her kim Allah'ın davetçisine icabet eylemezse, arz'da [Allah'ı] âciz bırakacak değildir ve ona O'nun berisinden sahip olacak velîler de yoktur! Öyleler açık bir dalâl [şaşkınlık, sapkınlık] içindedirler'.

33. Ya görmedilerde mi ki o gökleri ve yeri yaratmış ve onları yaratmakla yorulmamış olan Allah ölülerini diriltmeye muhakkak kâdirdir?! Evet, hiç şüphe yok ki O her şeye kâdirdir!

34. Ve o küfredenler ateşe arzolunacağı gün 'Nasıl bu hak değil miymiş?' diye, 'Evet, rabbimiz hakkı için' diyecekler, [o zaman] buyuracak: 'Öyle ise haydin tadın azabı, küfrede geldiğiniz için!'

35. Binaenaleyh ulû'l-azm peygamberlerin sabrettiği gibi sabret ve on-

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ
قَالُوا أَصْغَوْا فَمَا تُقَصِّى وَلَوْ أَلَيْنَا قَوْمُهُمْ مُنْذِرِينَ ۝٢٩ قَالُوا
يَا قَوْمُنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ۝٣٠ يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ
اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُم مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝٣١
وَمَنْ لَا يُجِيبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ
أَوْلِيَاءُ ۚ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝٣٢ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَتَّخِذْ لَهُنَّ بَقَادِيرَ عَلَىٰ ذُنُوبِهِنَّ الْمَوْتَى
بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝٣٣ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُونَ ۝٣٤ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرْنَا وَلَوْ الْعَرَفِينَ الرَّسُلَ وَلَا
تَسْتَعْجِلْ لَّهُمْ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَوْمَ مَا يُوْعَدُونَ لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً
مِّن نَّهَارٍ بَلَغَ أَهْلُهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

lar hakkında ivedi etme [hemen azap olunmalarını isteme]! Sanki onlar o va'dolundukları acıyı görecekleri gün, gündüzün bir saatinden [ânından] başka durmamışa döneceklerdir. Kâfi bir tebliğ! Demek ki ihlâk [helâk] edilecek başka değil, ancak taatten çıkmış fâsıklar gürûhudur!

1) Bkz. En'âm/100 ve 12, an:1

2) 'Peygamber'e ve Peygamber'in elçilerine...' (VI/4363)

3) Burada cinlerin sözü son bulmaktadır. (VI/4363)

4) Bu, yahudilerin 'Allah âlemi altı günde yarattı da yedinci gün dinlendi' demelerine reddiyedir. (VI/4363 ve bkz. Kaf/38)

5) Ulû'l-Azm/azim sahipleri: Azm bir işin icra ve infazına kalbi katıyetle bağlamak veya iradede sabır ve sebat göstererek muradı takip, ictihad demektir. Burada ibarenin (ulû'l-azm min'er-resûl) 'resûllerden ulû'l-azm olanlar' (teb'iziye) veya 'ulû'l-azm peygamberler' (beyaniye) şeklinde anlaşılma ihtimali vardır. bizim fikrimizce Kur'an'da isimleri zikrolunan peygamberlerin hepsi ulû'l-azm rasûldür. Zira rasûller Kur'an'da zikredilenlerden ibaret değildir. (VI/4364)

وَاذْكُرْ آخَاعًا إِذَا نَذَرَ قَوْمُهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتْ لِنُذْرٍ مِّنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٢٣﴾ قَالُوا اجْتَنِبْنَا إِنَّا فَكَّا عَنِ الْمُنَى فَأَيْنَابَا تَعِدُنَا
إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٤﴾ قَالُوا إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا
أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرِكُمْ قَوْمًا يَجْهَلُونَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا
مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالَ لَوْ هَذَا عَارِضٌ مِّطْرٍ لَّابُلَّ هُوَ مَا اسْتَجَبْتُمْ
بِهِ رِيحٌ فِيمَا عَذَابَ إِلَيْهِ ﴿٢٦﴾ نَذِرُ كُلِّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا
لَا يُرَى إِلَّا مَسَاكِيهُمُ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْجَرِيمِينَ ﴿٢٧﴾
وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ
سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا
أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٢٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ
مَاحِزًّا مِّنَ الْقُرْآنِ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٩﴾
فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِي آتَيْنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ فُتِنَا بِهِ أَلَهُةً بَدَلًا
مِّمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٣٠﴾

21. Bir de Âd'ın kardeşini' an, Ahkafta kavmini inzar' ettiği vakti -ki önünden ve ardından nice nezîrler' de geçmiştir- 'Allah'tan başka mâbud tanımayın!' Diye; 'çünkü ben size büyük' günün azabından korkuyorum'.

22. 'Sen' dediler; 'bizi mâbudlarımızdan çevirmek için mi geldin bize? Haydi getir, o bize va'dedip durduğün azabı, sâdıklardan isen!'

23. Dedi: 'O ilim ancak Allah yanında! Ben size gönderildiğim şeyi tebliğ ediyorum ve lâkin sizi öyle bir kavim görüyorum ki cahillik ediyorsunuz'.

24-25. Derken vaktâ ki onu vadilerine karşı gelen bir bulut halinde gördüler, 'Bu' dediler; 'bir ârız (ufukta beliren bir bulut), bize yağmur yağdıracak!' Hayır, o sizin acele istediğiniz şey; bir rüzgar ki onda çok acıklı bir azap var, rabbinin emriyle herşeyi tedmîr [yerle bir] eder! Derken öyle oluverdiler ki meskenlerinden başka birşey görünmez oldu. İşte öyle mücrim bir kavme, biz böyle ceza veririz!

26. Yemin ile söylerim, doğrusu biz onlara öyle şeyler vermiştik ki size o kuvvet ve mükneti [kudreti] vermemiştir; hem kendileri için kulak ve gözler, gönüller yapmıştık ki ne kulakları, ne gözleri, ne gönülleri kendilerine bir fayda vermedi; zira Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlardı. O istihza' ettikleri şey de kendilerini kuşatıverdi.

27-28. Celâlim hakkı için, hakîkaten etrafınızdaki memleketleri helâk etmişsiniz; ayetleri tasrif de etmişiz, gerekti ki rücû edeler! O vakit Allah'ın mâsivâsından [berisinden]' yakınlık için ilâh ittihaz eyledikleri [edindikleri] kimseler onları kurtarsalardı ya! Bilâkis onlardan savuşup yittiler, gittiler ki işte onların sapıtmalarının ve uydurup durdukları iftiraların hâsılı budur!

1) "Âd kavminin içlerinden kendilerine peygamber olan Hûd'u... (VI/4354)

2) Bkz. Bakara/6, an:1

3) 'Geride bıraktıkları harabelerden başka...'

4) Bkz. Bakara/15, an:6

5) "Inzar ayetlerini hep onlara türlü şekillerde evirip çevirerek tekrar da eylemiştik ki şirkten, isyandan vazgeçip Tevhîd'e dönerler!" (VI/4358 ve tasrif kelimesi için ayrıca bkz. En'âm/65, an:4)

6) Bkz. Zümer/3, an:1

12. Muhakkak ki Allah, iman edip salih salih ameller işleyenleri altlarından ırmaklar akar cennetlere koyacaktır; küfredenler ise zevk etmeye bakarlar ve hayvanlar gibi yerler, içerler. Halbuki ateş ikamet-gâhı onların!

13. Seni çıkaran karyenden daha kuvvetli ne karyeler [memleketler] vardı ki biz onları helâk ettik de onları kurtaran yok!

14. Şimdi rabbinden bir beyyine üzerinde bulunan kimse, hiç o kötü ameli kendine süslü gösterilmiş de hevâ ve hevesleri ardına düşmüş kimselere benzer mi?

15. Korunanlara va'dolunan cennetin temsili: onda ırmaklar var bir sudan ki bozulması yok, ırmaklar var bir sütten ki tadı değişmez, ırmaklar var bir şaraptan ki içenlere lezzet, ırmaklar var bir baldan ki sâfi süzme, hem onlara semerelerin (hasılâtın) her türlüşünden var, hem de rablerinden bir mağfiredir var! Hiç bunlar o ateşte muhalled [ebedî] olan ve kaynar bir mâyiden [sudan] sulanıp da bağırsaklarını parçalamakta bulunan kimselere benzer mi?

16. Onlardan seni dinlemeye gelen de var; hatta yanından çıktıklarında kendilerine ilim verilmiş olanlara derler ki: 'O demin nesöyledi?' Bunlar öyle kimselerdir ki Allah kalplerini tab'etmiştir [mühürlemiştir] de hep hevalarını ardına düşmektedirler.

17. Hidayeti kabul edenlere gelince, Allah onların muvaffakiyetlerini artırmakta ve kendilerine takvalarını korunmalıkların i vermektedir.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَنَقَّوْنَ فِيهَا يَكُونُوا كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ
مَشْهُوِيَّةٌ ۖ وَكَانَ مِنْ قَبْلِهِ هِيَ أَشَدَّ قُوَّةً مِنْ قَوَّتِكَ إِلَىٰ تَرْجُوكَ
أَمَّا كَاهُ فَلَا نَاصِرَ لَهُ ۖ أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَذَّبَ
لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۖ مَثَلُ الْيَخْتَةِ الَّتِي وَعِدَ الْمُنَقِقُونَ
فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ
مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ
الْفَرَسَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً
حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ۖ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا
خَرَجُوا مِنْ عِندِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۖ
وَالَّذِينَ آمَنُوا زَادَهُمْ هُدًى وَآيَهُمْ تَقْوِيَهُمْ ۖ فَهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّىٰ لَهُمْ
إِذَا جَاءَهُمْ ذِكْرُهَا ۖ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرُكَ
وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ۖ

18. Artık onlar yalnız o Saat'e, onun birdenbire kendilerine gelivermesine bakıyorlar; çünkü işte alâmetleri geldi, fakat o başlarına geldiği vakit anlamaları kendilerine ne fayda verir?

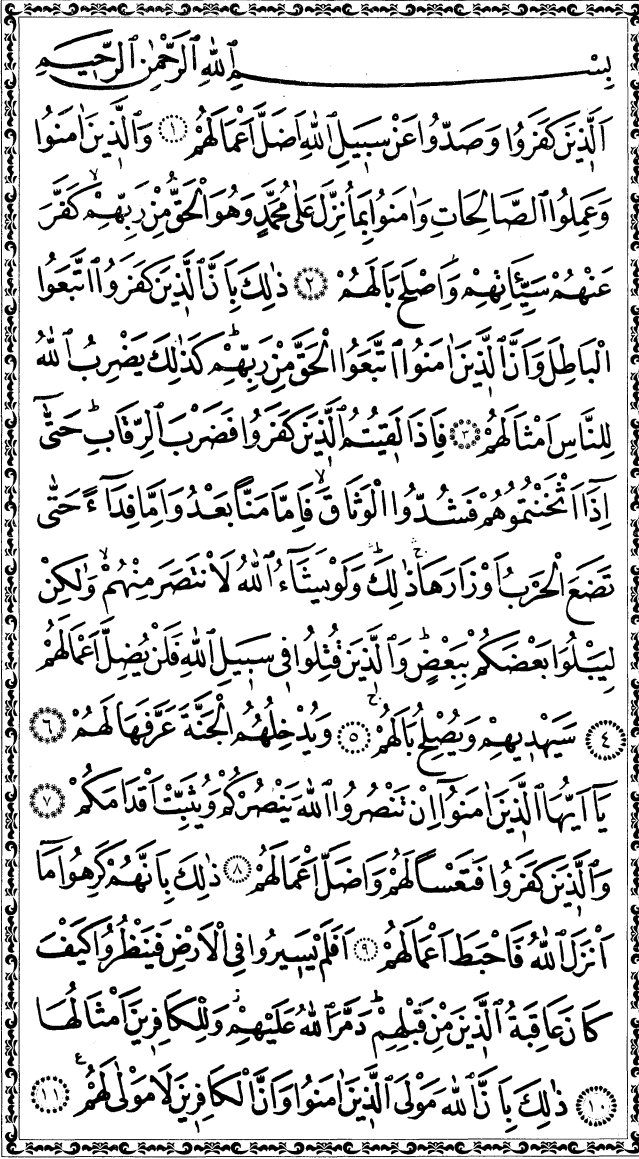
19. Şimdi [Kıyamet kopmadan önce] şunu bil ki *Lâ ilâhe illallah* (Başka tanrı yok, ancak bir Allah); bil de günahına ve mü'minûn ve mü'minâta [mü'min erkek ve kadınlara] istiğfar eyle! Allah dolaştığın yeri de bilir, durduğunuz yeri de!

1) Bkz. Âlu İmran/15, an:2

2) *Mekke'den* ki kastedilen Mekke halkıdır, müşriklerdir. (VI/4384)

3) 'Beyyine üzerine olan' Peygamber ve ona tâbi olan mü'minler, 'hevalarına uyanlar' da onlara zıd giden kâfirlerdir. (VI/4385)

4) 'Takva hislerini, korunmalarının sebeplerini'. (VI/4388)

2-3 Ve onlar ki iman etmekte ve salih salih ameller işlemekte ve Muhammed'e indirilene iman eylemektedirler ki rablerinden gelen hak da odur! [Allah da] taraflarından kabahatlerini örtmekte ve hal u şanlarını [durumlarını/fikirlerini] düzeltmektedir. Bunun sebebi; çünkü küfredenler kendilerini bâtila uydurmakta, iman edenler ise rablerinden gelen hakka uymaktadırlar. İşte Allah insanlara kılıkclarını böyle tanıtır.

4-6. Onun için küfredenlerle muharebeye tutuştunuz mu hemen boyunlarınızı vurmaya bakın, tâ kuvvetlerini derinden kırıp tepeleyinceye kadar; o vakit de bağı sıkı basın, ondan sonra da ya âzad, ya fideye, tâ harb ağırlıklarını atana kadar! Bu böyle! Gerçi Allah dilese elbette onlardan öğ alıverir ve lâkin sizi yekdiğerinizle imtihan edecek! Allah yolunda katledilenlere gelince, amellerini asla boşa gidermez, ileride onları muradlarına erdirir, ruhlarını şâd eder ve kendilerini cennete koyar; onu onlar için güzel kokularla donatmaktadır!

7. Ey o bütün iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz, O size nusret verir [yardım eder] ve ayaklarınızı kaydırmaz.

8-9. Küfredenler ise, yıkım onlara! Ne yapacaklarını şaşırtmaktadır. Öyle, çünkü onlar Allah'ın indirdiğini hoşlanmamışlardır, O da onların bütün amellerini heder [bir hiç] etmektedir.

10. Ya yeryüzünde bir gezmediler mi, baksalar â kendilerinden evvelkilerin akibetleri ne olmuş? Allah üzerlerinden tedmîr eylemiş [helâk yağdırmış]; o kâfirlere de öylesi yaraşır!

11. Öyle, çünkü Allah iman edenlerin mevlâsıdır, kâfirlere gelince onlar için mevlâ yoktur!

47. Muhammed Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur. 38 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Onlar ki küfretmekte ve Allah yolundan yüz çevirmektedirler, Allah [da] amellerini boşa gidermektedir.

1) *Saddû* fiili 'yüz çevirmek' anlamına geldiği gibi 'men eylemek, çevirmek' mânâsına da gelir. Ancak ikinci ayetle birlikte düşünüldüğü zaman birinci mânâ daha uygundur. (VI/4369)

2) "Kalanlarını sağlam bağlayıp esir edin". (VI/4371)

3) Bu ibare farklı şekillerde yorumlanabilir: a) 'Müşriklerle başladığınız malûm *Bedir Savaşı* bitene kadar', b) 'Kâfirlerle başladığını herhangi bir savaş bitene, savaşçılar silahı bırakana kadar', c) 'Savaş yeryüzünden/dünyadan kalkana kadar', d) 'Kiyamet'e kadar'. (VI/3477-4378)

4) 'Allah'a yardım' tâbiri; emrini tutmak, dinine ve rasûlüne yardım etmek mânâsına mecazdır. (VI/4379)

30. Dilesek biz onları sana gösteriverirdik de kendilerini bütün sîmâlarıyla tanırdın ve her halde sen onları lakırdılarının edasından tanırsın! Allah ise bütün yaptıklarınızı bilir.

31. Celâlim hakkı için, sizi imtihana sokacağız; tâ ki içinizden mücâhidleri ve sabredenleri belli edelim ve haberlerinizi imtihan meydanlarına numûne yapalım!

32. Haberinizi olsun ki o küfredip Allah yolundan meneyleyen ve hak kendilerine tebeyyün ettikten [belli olduktan] sonra Peygamber'e karşı gelenler, hiçbir zaman Allah'a zerrece bir zarar edecek değiller! O onların amellerini heder [bir hiç] edecektir!

33. Ey o bütün iman edenler! Allah'a itaat edin ve Rasûl'e itaat edin de amellerinizi iptal eylemeyin!

34-35. Haberinizi olsun ki küfredip Allah yolundan sapan, sonra da kâfir oldukları halde ölenleri Allah hiçbir zaman mağfiret buyurmaz; onun için gevşeklik [alçaklık, düşüklük] etmeyin de sizler daha üstün olacak iken sulha yalvarmayın! Allah sizinledir ve asla sizin amellerinize kıymaz!

36-37. Dünya [alçak] hayat bir oyun ve eğlenceden ibarettir! Halbuki siz iman eder de iyi korunursanız, size hem ecirlerinizi verir, hem de sizden bütün mallarınızı istemez; eğer sizden

وَلَوْ شَاءَ لَأَرْسَلْنَاكُمْ فَلَغَرْتَهُمْ سَبِيحَهُمْ وَلَنُفَرِّقَنَّهُمْ فِي كَثَرِ الْقَوْلِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۝ وَلَكِن لَّوْنَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ
مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوهُمْ أَخْبَارَكُمْ ۝ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا
وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَا قُوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَى
لَنُضِرُّوهُنَّ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ۝
إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثَمَّ تَوَّأَوْا وَهُمْ كُفَّارًا
فَلَنُغْفِرَنَّ اللَّهُ لَهُمْ ۝ فَلَا تَهْتَوُوا تَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ
الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَمُ أَعْمَالَكُمْ ۝ إِنَّا الْحَيُّونَ
الَّذِينَ لَيْسَ لَكُم مَوَالِكُمْ ۝ إِن يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُفْحِكُمْ
فَتُجْلَوْا وَيُخْرِجُ أَضْغَانَكُمْ ۝ مَا أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ
لِنُفْسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُنَكِّلُ مَنْ يَنْكُلُ وَمَنْ يَنْكُلُ فَا مَّا
يَنْكُلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ سَأَلْتُمْ
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۝

onların hepsini ister de sizi çıplak bırakacak olursa, buhl [cimrilik] eder dayatırsınız, [o zaman] bütün kinlerinizi de meydana çıkarır!

38. İşte siz şunlarsınız: Allah yolunda infak etmeye (iktiza eden masrafı vermeye) davet olunuyorsunuz da yine içinizden kimisi kıskanıyor, halbuki kim kıskanırsa kendine kıskanmış olur! Allah ganî, fakara sizsiniz (ihtiyaç sizin) ve eğer tersine giderseniz başka bir kavmi tutar yerinize getirir, sonra onlar sizin gibi olmazlar! Niz yer de bilir, durduğunuz yeri de!

1) Burada maksad her halukârda sulhu/barışı reddetmek değil, gevşeklik edip de zillet ile barışa talip olmamaktır. (VI/4398)

2) "Şu alçak hayat öyle sebatsız ve önemsizdir ki ilerisi için bir kazanç ve korunma vasıtası olmak üzere istifade edilmediği surette bir hiçtir!" (VI/4399)

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ
وَذُكِّرَ فِيهَا الْفِتْنَةُ لَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنْظَرُونَ
إِلَيْكَ تُنْظَرُ الْمَغْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ ۞ طَاعَةٌ وَقَوْلٌ
مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ۞
فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقْطَعُوا
أَرْحَامُكُمْ ۞ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُ اللَّهُ فَاصْمُحْ لَهُمْ وَاعْمَلْ
أَنْبَارَهُمْ ۞ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْقَانُ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ
أَفْقَالٌ ۞ إِنْ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ
مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّكَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ
۞ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مَا تَرْكَا اللَّهُ
سَطَطَكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَسْرَارَهُمْ
۞ فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ
وَأَدْبَارَهُمْ ۞ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آتَبَعُوا مَا أَخْطَأَ اللَّهُ
وَكَفَرُوا بِرِضْوَانِهِ فَأَجْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۞ أَمْ حَسِبَ
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ۞

20-21. İman edenler 'Bir sûre indirilseydi' diyorlar; derken muhkem bir sûre indirilip onda kıtâl zikredilince, kalplerinde bir maraz bulunanları görürsün; sana öyle bir bakış bakıyorlar ki tıpkı ölümden baygınlık gelmiş kimsenin bakışı! O da onlara pek yakındır. Fakat bir taat ve bir güzel söz; sonra emir katıyyet kesbedince [kesinleşince] Allah'a sadakat etselerdi, elbette kendileri için daha hayırlı olurdu!

22. Nasıl?! Döner de arz'ı fesada verir ve rahimlerinizi doğratabilir misiniz?

23-24. Öyleler o kimselerdir ki Allah onları lânetlemiş de duygularını almış ve gözlerini kör etmiştir; öyle olmasa Kur'an'ı bir tedebbür etmezler [düşünmezler] mi? Yoksa kalpler üzerinde üst üste kilitleri mi var?

25-26. Haberinizi olsun ki o kendilerine hak tebeyyün ettikten sonra gerisin geri irtidâda doğru gidenlere Şeytan fit vermiş ve kendilerini uzun uzun emellere düşürmüştür. Öyle, çünkü bunlar Allah'ın indirdiğini hoşlanmayanlara demişlerdir ki: 'Biz size bazı emirde itaat edeceğiz'. Allah ise onların o gizli konuşmalarını bilip duruyor.

27-28. O halde melekler onların yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını alırlarken nasıl olacak bakalım?! Öyle, çünkü onlar Allah'ın hışmına sebep olan şeylerin ardına düştüler de O'nun rıdvânını [rızasını] istemediler; O da onların bütün amellerini heder [bir hiç] etmiştir!

29. Yoksa o kalplerinde bir maraz bulunanlar, Allah kendilerinin kinlerini asla meydana çıkarmaz mı sandılar?

1) 'Savaşın her türlü şüphe ve ihtimalden uzak bir şekilde, kesin bir surette zikredildiği bir sûre'. (VI/4391)

2) Bkz. Bakara/10, an:2

3) 'Öyle kimselere de ölüm yaşamaktan daha evla, daha münasiptir!' veya 'Veylin dehşetlisi onlara!' (VI/4391-4392)

4) Tevellî burada iki mânâda anlaşılabilir: a) Kişinin arkasını dönüp kaçması (tevellî), b) Vâli olmak, iş başına geçmek (velayet). (VI/4392)

5) 'Rahimlerinizi/çoluğunuzu çocuğunuzu, kadınlarınızı, hışım ve akrabanızı'. (VI/4392)

12. Her halde sana biat edenler, mahzâ [sadece] Allah'a biat ederler. Allah'ın eli onların elinin üstündedir; onun için her kim cayarsa sırf kendi aleyhine cayar, her kim de Allah'a ahid verdiği şeyi ifa ederse, o da ona yarın bir ecr-i azîm [büyük bir mükâfat]/cennet verecektir!

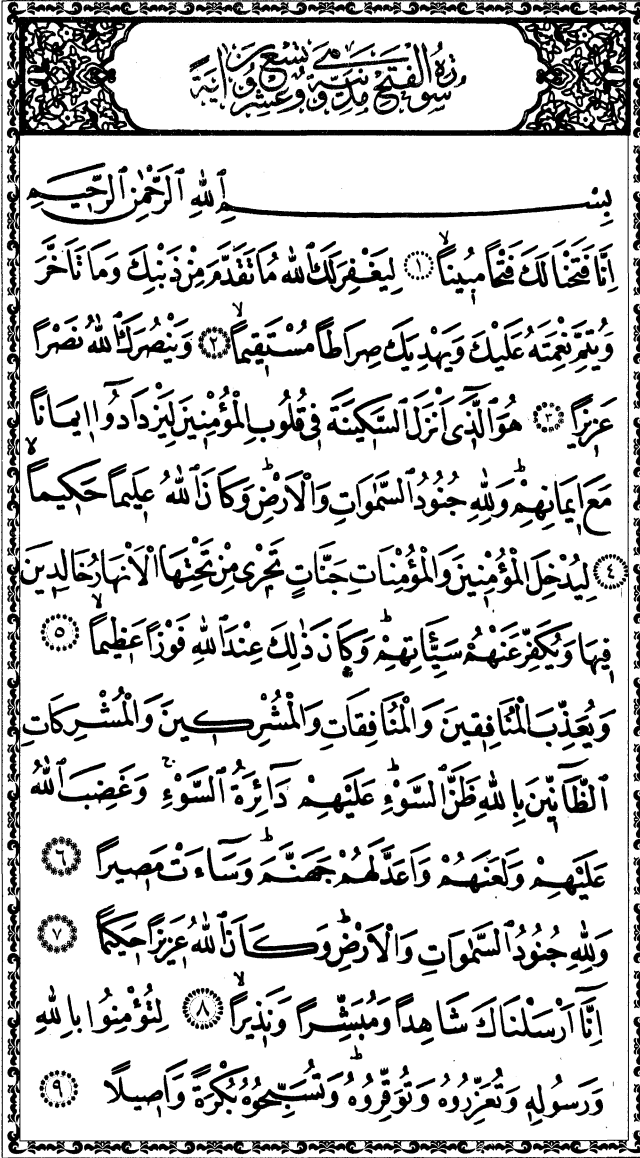
13. Yakında diyecek sana o a'rabîlerden [bedevîlerden] geri bırakılanlar ki: 'Bizleri mallarımız ve ailelerimiz oyaladı; onun için bize istiğfar ediver!' Kalplerinde olmayan Şeyi ağızlarıyla söyleyecekler. De ki: 'Şimdi hakkınızda Allah'tan kim bir şeye mâlik olabilir, eğer size bir zarar irade buyurur, yahut bir menfaat irade buyurursa?' Doğrusu Allah ne yapıyordunuza habîr bulunuyor.

12. Doğrusu siz, Peygamber ve mü'minler ebeden [asla] ailelerine dönemeyecekler zannettiniz ve bu, kalplerinizde allandı pullandı; kötü zanna düştünüz de düşkün bir kavim oldunuz â!

13-14. Her kim Allah'a ve Rasûlü'ne inanmazsa, bilsin ki biz kâfirler için bir çılgın ateş hazırlamışızdır ve Allah'ındır hep o göklerin; yerin mülkü! Kimine diler mağfîret buyurur, kimine de diler azap eyler ve Allah bir gafûr-rahîm bulunuyor.

إِنَّا لَذِينَ يَبْعُوكَ إِنَّمَا يَبْعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَتَ فَمَا تَمَانِيكَ كُتُّ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَنْ يَتَّبِعْهُ لَعْنَةُ أَجْرٍ عَظِيمٍ ۝ سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَمْوَالُنَا فَأَسْتَفْزِزْنَا يَقُولُونَ يَا لَسْتُمْ بِهِ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا لَنْ لَسَوْوُوكُمْ قَوْمًا بُورًا ۝ وَمَنْ لَمْ يُؤْمَرْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ۝ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝ سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَائِرِنَا خَذُّوهُمَا وَزُيِّنَ لَكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ قُلْ لَنْ نَتَّبِعُوهُمَا كَذَّابًا قَالَهُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ نَحْنُدُّوهُمَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

15. Yakında diyecek ki o geri bırakılanlar -sizler birtakım ganimetlere koştüğunuz vakit onları almak için- 'Bırakın bizi arkanızdan gelelim'. [Böylece] Allah'ın kelâmını tebdil [emre muhalefet] etmek isteyecekler. De ki: 'Siz bizim arkamızdan asla gelmeyeceksiniz, hakkınızda bundan evvel Allah böyle buyurdu!' Ona da diyecekler ki: 'Hayır bizi kıskanıyorsunuz'. Hayır! İnce anlamazdırlar, anlayışları az!

48. Fetih Şuresi

Medine'de Nâzil Olmuştur. 29 ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Elhak biz sana bir feth-i mübîn¹ açtık ki Allah senin zenbinden [günahından] geçmişini ve gelece-

ğini mağiret buyurup, üzerindeki nimetini tamamlayacak ve seni dos-doğru bir caddeye çıkaracak ve nazîrsiz [benzersiz] bir muzaffariyet [zafer] ile seni Allah mansûr ve muazzez [aziz] kılacak!

4. O, odur ki mü'minlerin kalplerine o sekîneti [huzur ve itminanı] indirdi, imanları üstüne iman artırsınlar diye! Öyle ya, Allah'ındır bütün o göklerin ve yerin orduları ve Allah bir alîm hakîm bulunuyor.

5. Mü'minleri ve mü'mineleri ebediyen içinde kalmak üzere altından ırmaklar akar cennetlere koymak ve kabahatlerini taraflarından keffaretleyip örtmek için ki Allah yanında bu bir fevz-i azîm [büyük kurtuluş] bulunuyor.

6. Ve o Allah'a sûizan eden münafıkları ve münafıkları [münafık kadınları] ve müşrikleri ve müşrikeleri [müşrik kadınları], o kötülük girdâbı başlarına dönesileri tâzib etmek [cezalandırmak] için ki Allah onlara gazab etmiş, lânet etmiş ve kendilerine cehennemi hazırlamıştır; ona gidiş de ne fenadır!

7. Allah'ındır, evet o göklerin ve yerin bütün orduları ve Allah bir azîz-hakîm bulunuyor.

8-9. Elhak biz seni hem bir şahid gönderdik, hem bir mübeşşir [müjdecî], hem bir nezîr [uyancı] ki Allah'a ve Rasûlü'ne iman edesiniz de bunu takviye ve tevkîr [yardım ve tâzim] edip, O'na sabah-akşam tesbîh edesiniz!

1) *Feth-i mübîn* istikbali açan; ileride vukû bulacak birçok fetihlerin başlangıcı olan bir fethî! Bazıları bunu *Mekkê*'nin fethini *va'd*diye anlamışlarsa da, müfessirlerin çoğu *Hudeybiye* sulhunu *ihbar* olduğunu söylemişlerdir. (VI/4405)

2) "O orduları idare eden ilim ve hikmetin fûrûâtından birisi de mü'minlerin kalplerine sekîneti indirip *Hudeybiye* sulhuna ısındırarak büyük fûtûhata onları hazırlamasıdır. Bunu böyle yapması da şu hikmet içindir ki..." 5. ve 6. Ayetler 4. Ayet doğrultusunda anlaşılmalıdır. Yani 5. Ayetteki 'liyudhile'l-mü'mînine...' ibaresindeki *lâm* harfi bir önceki ayette geçen *alîm* ve *hakîm* den anlaşılan *ilim* ve *hikmet* in makama tatbikine müteallıktır. (VI/4411)

3) İbareyi 'Ümmetin fiillerine şahid' şeklinde anlayanlar olmuşsa da doğrusu 'Allah'ın birliğine şahid' şeklinde anlaşılmasıdır. (VI/4412)

24. Ve O'dur ki onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekti Mekke deresinde onlara karşı size zafer vermişken! Hem Allah her ne yaparsanız [görür bir] basir bulunuyor.

25. Onlar, o küfredip de sizi Mescid-i Haram'dan ve durdurulmakta bulunan hediyeleri [kurbanları] mahalline [Mina'ya] varmaktan meneden kimselerdir; eğer kendilerini bilmediğiniz birtakım mü'min erkekler ve mü'mine kadınları bilmeyerek çiğneyip de şânınıza o yüzden şeyn [leke] gelecek olmasaydı... Allah dilediğini rahmetine koyacağı için... Eğer onlar çekilebilselerdi [sizin tarafa geçebilselerdi], elbette içlerinden o küfredenleri elim [gayet acı] bir azaba düşür ederdik!

26. O küfredenler kalplerinde o hamiyeti/cahiliye hamiyetini kaynattığı sıra ki o vakit Allah, Rasûlü'nün ve mü'minlerin üzerine sakinetini indirdi ve onlara kelime-i takva'yı ilzam buyurdu; onlar da ona ehakku ehil [daha lâıyk] idiler. Evet, Allah her şeye alim bulunuyor.

27. Şânına kasem olsun ki Allah hakikaten Rasûlü'ne o rüyayı hakkıyla sâdik gösterdi; şânına kasem olsun ki inşaallah Mescidi Haram'a emniyetler içinde, başlarınızı kazıtarak, kırarak, korkunuz olmayarak suret-i katiyyede [kesinlikle] gireceksiniz. Fakat sizin bilmediğiniz şeyleri bildi de ondan önce yakın bir fetih yaptı!

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَارْتَمَتْهُمُ النَّارُ لَمَ الْيَوْمُ بِالْحَمَرِ ۖ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٤﴾ هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَدَنَةِ ۖ مَنكُومًا أَن يَبْلُغَ حِلَّةُ وَكُلُوا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّيَقُولُنَّ إِنَّا تَطَوُّهُنَّ فَصَبَّيْكُمْ مِنْهُنَّ مَعْرَةً ۚ بَعِيرٌ عَلِيمٌ لِّدُخْلِ اللَّهِ فِي رَحْمَتِهِ مِنْ شَيْءٍ لَّوْ تَرْتَلُونَ ۚ لَعَنَّا بَنَاءَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حِمَّةَ آلِهَا ۖ فَلَمَّا نَزَلَ اللَّهُ سَكِينَتُهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحْقَبَهَا وَأَمْلَرَهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾ لَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الْرُّبُوبَ بِالْحَقِّ لَنُدْخِلَنَّهُ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ۖ أَمِينٌ مُّخْلِطِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ ۚ فَعَلِمَ لَهُ مَا تَقُولُوهَا ۚ فَكُلُّ مَنْ دُونَ ذَلِكَ فَخَارًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ يُنْظِرُهُ ۚ عَلَى الَّذِينَ كُفِرُوا وَكَوْنُوا لِلَّهِ شُهَدَاءَ ﴿٢٨﴾

28. O, odur ki Rasûlü'nü hidayet rehberi ve hak diniyle [Hakk'ın diniyle] gönderdi, onu her dinin üstüne çıkarmak için! Şahid olarak da Allah yeter!

1) *Levlâ*'nın cevabı hazfedilmiş ve cümle şu şekilde tamamlanmıştır: a) '... olmasaydı, Allah o kâfirlerden ellerinizi çekmezdi/onlarla savaşmanıza mâni olmazdı'. (Bkz. 24 ayet); b) '...olmasaydı, biz o kâfirleri elim bir azaba düşür ederdik!' (Bkz. 25. Ayetin sonu). (VI/4429)

2) Yani a)'...olmasaydı, ellerinizi onlardan çekmezdi, lâkin ellerinizi onlardan çekti; çünkü Allah dilediğini rahmetine koyacaktır'. b) 'Eğer o mü'minler... mevcut olmasaydı... lâkin mevcut oldular; çünkü Allah onların imanını dilemişti; binaenaleyh o yüzden size bir zarar gelmesin diye ellerinizi onlardan çekti'. (VI/4430)

3) *Hamîyyet* namus gayretiyle kızmak, bir şeyden arlanarak kaçınmaktır. Gazaba gelmek, öfkelenip kızmak mânâsına da gelir. *Cahiliyye hamîyyeti*. Cahiliyye milletin hamîyyeti veya cahillik hamîyyeti veya cahilâne hamîyyet (yerinde olmayan mânâsız hamîyyet) veya hakkı kabule mâni hamîyyet. (VI/4431)

4) 'Hak itminanı ile kalplerindeki heyecanı teskin edip, hilm u vekar verdi'. (VI/4431)

5) *Kelime-i Takva*: 'kelime-i tevhid/kelime-i şehadet' veya 'sebat ve ahde vefa'; yani *barış antlaşması* ki bu mânâ nazmın siyakına daha yakındır. (VI/4434-4435)

6) 'Ona'; 'Antlaşmayı korumaya' veya 'Mekke'ye'. (VI/4435)

قُلْ لِلْمُحْسِنِينَ مِنَ الْغَارِبِ سُدُّ عَوْنٍ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ
نُفَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّوْنَ فَإِنْ طَعِبُوا فَوَيْتَكُمْ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَأِنْ شَاؤُوا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلِ يُعَذِّبَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾ لَيْسَ
عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ طَعِبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَنْ يَتَوَلَّ بِعُذْبَةٍ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَجَعْنَا اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ
إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ
عَلَيْهِمْ وَأَتَاهُمُ بِنُحَا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ وَمِمَّا زَكَّيْتُمْ يَأْخُذُونَهَا
وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَكِيمًا ﴿١٩﴾ وَعَدَّكُمْ اللَّهُ وَمِمَّا زَكَّيْتُمْ
يَأْخُذُونَهَا فَجَعَلْكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ
وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢٠﴾
وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَوْ مَا تَلَّكُمْ لَإِنَّزِيلُ الْكِتَابِ لَوَلَوْ
الْأَدْبَارُ ثُمَّ لَا يُمَدُّونَ وَلِيَّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾ سُبْحَانَ اللَّهِ
الَّتِي مَلَكْتَ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾

16. De ki o geri bırakılan a'rabîlere [bedevîlere]: 'Siz ileride şiddetli harb ehli bir kavme çağırılacaksınız, [ya] onlara muharebe edersiniz, yahut müslüman olurlar. Eğer itaat ederseniz, yahut müslüman olurlar. Eğer itaat ederseniz o vakit Allah size güzel bir ecir [mükâfat] verir ve eğer bundan evvel yaptığınız gibi aksine giderseniz sizi elîm [gayet acı] bir azap ile tâzib eyler'.

17. A'maya harec [bir zorlama] yok, aksağa da harec

yok, hastaya da harec yok! Bununla beraber her kim Allah'a ve Rasûl'üne itaat eylerse onu altından ırmaklar akan cennetlere koyar ve her kim aksine giderse, onu da elîm bir azap ile tâzib eyler!

18-19. Hakîkaten Allah o mü'minlerden razı oldu; ağacın altında sana biat ederlerken ki kalplerindeki bildi de üzerlerine o sekîneti indirdi [onları sulha yatıştırdı] ve kendilerine bir yakın fethi sevab verdi, 'birçok da ganimetleri ki onları alacaklar ve Allah bir azîz-hakîm bulunuyor.

20-21. Size Allah birçok ganimetler va'd buyurdu; onları alacaksınız! Şimdilik bunu size peşin verdi ve sizden o nâsın [insanların] ellerini ekti ki mü'minlere bir ayet [alâmet] olsun ve sizi doğru bir caddeye çıkarsın! Bir diğerini daha ki ona henüz eliniz ermedi, fakat Allah onu ihata buyurmuştur, daha da Allah herşeye kadîr bulunuyor.

22. Eğer o küfredenler' sizinle çarpışa idiler, mutlak arkalarını döneceklerdi, sonra da ne bir velî bulabileceklerdi, ne de bir nasîr!

23. Allah'ın öteden beri cereyan edegelen sünneti [böyle]! Allah'ın o sünnetine bir tebdîl de bulamazsın!

1) 'Mekke'den dönüşte Hayber'in fethini kendilerine bir mükâfat olarak va'd buyurdu' (VI/4425)

2) 'Zaferinizi takdir ve katiyyen va'd buyurdu, onu mü'minler için saklı tutmaktadır' (VI/4426)

3) Kûfir kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

5. Eğer onlar, sen kendilerine çıkıncaya kadar sabretselerdi, elbette haklarında hayırlı olurdu. Bununla beraber Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

6-8. Ey o bütün iman edenler! Eğer size bir fâsık bir haberle gelirse, onu tahkik edin ki cehaletle bir kavme sataşırsınız da yaptığınıza pişman olursunuz, hem biliniz ki içinizde Allah'ın Rasûlü var! Eğer o birçok işlerde size itaat eder olsa, haliniz yaman olurdu ve lâkin Allah size imanı sevdirdi ve küfrü, füsûku [yalanı, doğruluktan çıkmayı], isyanı nazarınızda kerih kıldı. İşte onlardır ki Allah'ın fazl u nimetiyle rüşde ermişlerdir ve Allah alîm'dir, hakîm'dir!

9. Ve eğer mü'minlerden iki taife çarpışırlarsa, hemen aralarını bulun, barıştırın! Şayet biri diğeri-ne karşı bağı ediyorsa o vakit bağı olana Allah'ın emrine rücû edinceye [dönünceye] kadar kıtâl edin, eğer rücû ederse yine adaletle beyenlerini [aralarını] sulh edin ve hep insafli olun; çünkü Allah adalet yapanları sever. Mü'minler ancak kardeşirler; onun için iki kardeşinizin aralarını düzeltin ve Allah'tan korkun [da bozuşmayın] ki rahmete şayan olasınız!

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُضِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾ وَاعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ طَبِعَكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾ وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغْتَا حَٰدٍهُمَا عَلَى الْآخَرَى فَقَاتِلُوا أَلَّتِي تَبَىٰ حَتَّى تَفِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَر قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُن خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن يَتَّبِعْ فَإِنَّهُ لَمِنَ الْظَالِمِينَ ﴿١١﴾

11. Ey o bütün iman edenler! Alay etmesin bir kavim, bir kavimle -belki kendilerinden daha hayırlı olurlar- ne de birtakım kadınlar diğer kadınlarla, belki onlardan daha hayırlı olurlar. Hem kendilerinizi ayıplamayın ve kötü lâkablarla atışmayın; imandan sonra fâsıklık [fısk ile anılmak] ne kötü isimdir! Her kim de tevbe etmezse, artık onlar kendilerine zulmedenlerdir!

1) 'Sözü iman istikametinde olmayan bir yalancı' veya 'Büyük günah işleyen bir günahkâr'. (VI/4460-4461)

2) *Küfr* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

3) 'Hak yolunda sarsılmadan dosdoğru giden zatlardır'. (VI/4461)

4) "Barış teşebbüsü yapıldığı ve şüphe varsa izale edildiği halde birisi barışa yanaşmayı her halukârda haksızlıkla üstelik çıkarak sevdasını beslerse..." (VI/4463)

5) 'Birbirinize kötölemeyi andıran çirkin/kötü lâkab takarak da çağırışmayın!' (VI/4470)

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ
بَيْنَهُمْ رَئِيفَةٌ رُكَّاءٌ يَتَغَفَّلُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْزِينِ وَمَنْ لَمْ
يُؤْمَرْ بِالْإِخْلَاقِ فَكَفَّارُ فَاذْرُهُ فَمَا تَقْلَطُ فَاسْتَوَى
عَلَى سَوَاءٍ يُجِبُّ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْكُمْ وَإِنْ عَلَا فِي الْأَعْيُنِ
أَنْ يَرْجَى فَاذْرُوهُ وَعَلَى الْأَمْرِ أَكْبَرُ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْذِفُوا بِالْيَدِ أَوْ رِسُولَهُ وَأَقِمْو اللَّهَ
إِنْ لَمْ يَسْمَعْ عِلْمٌ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَابَكُمْ فَوْقَ
صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ يَحْطَ
أَعْمَالَكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ۝ إِنْ الَّذِينَ يَفْضُونَ أَصْوَابَهُمْ عِنْدَ
رَسُولِ اللَّهِ أَوْ لَيْكَ الَّذِينَ مَخَّرَ اللَّهُ فُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ
عَظِيمٌ ۝ إِنْ الَّذِينَ يُبَادُونَكَ مِنَ زُرَّاءِ الْيَهُودِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

29. Muhammed Rasûlullah'tır! Onun maiyetindekiler ise küffara karşı çok çetin, kendi aralarında gayet merhametlidirler. Onları görürsün cemaatle rükû, sücûd ederek, Allah'tan fazl u rıdvan isterler. Sîmaları secde eserinden yüzlerindedir. Bu onların Tevrat'taki meselleri! İncil'deki meselleri de bir ekin gibidir ki filizini çıkarmış, derken onu kuvvet-

lendirmiş, derken kalınlaşmış, derken sakları [dalları gövdesi] üzerinde bir düze istikamet almış, zürân [ekincilerin] hoşuna gidiyor. Onlarla kâfirlere gayz vermek [onları öfkelenmek] için, onlardan iman edip de salih salih ameller yapanlara Allah hem mağfiret va'd buyurdu, hem de bir ecr-i azim [büyük bir mükâfat]!

49. Hucurât Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

18 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ey o bütün iman edenler! Allah'ın ve Rasûlü'nün önüne geçmeyin ve Allah'tan [gazabından] korkun; çünkü Allah işitir, bilir.

2. Ey o bütün iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden üstün kaldırmayın [yükseltmeyin] ve ona birbirinize bağırdır gibi iri söylemeyin; haberiniz olmadan amelleriniz hiçe iniverir.

3. Her halde Rasûlullah'ın yanında seslerini kısıyanlar, onlar o kimselerdir ki Allah kalplerini takva için imtihan etmiştir; onlara hem bir mağfiret, hem de büyük bir ecr [mükâfat] vardır!

4. Hücrelerin [odaların] arkasından sana ünleyenler, her halde ekserisi akli ermeyenlerdir!

1) 'Allah'tan daha ziyade sevap ve rızasını talep ederler'. (VI/4440)

2) Mücahid'den rivayet olunduğuna göre İbn Abbas demiştir ki: 'O göreceğiniz eser değil ve lâkin İslâm simâsı, seciyyesi, tavrı, huşûu, tevazûdur'. (VI/4441)

3) Bazı müfessirlere göre 'Onların Tevrat'taki meselleri', 'İncil'deki meselleri' üzerine matuf olarak yukarının kaydıdır; yani 'Onların Tevrat'taki ve İncil'deki meselleri işte böyledir!' demektir. 'Bir ekin gibidir ki...' diye başlayan mesel ise, taraf-ı ilahî'den yeni bir temsildir. (VI/4442)

4) "Akranızızmış gibi de konuşmayın!" Bir önceki cümle ileri gitmeyi, bu cümle ise müsavâtı nehyetmektedir. (VI/4451)

5) "Henüz dini öğrenmemiş, edeb u erkân bilmez kaba bedevî gürûhudur". (VI/4455)

50. Kaf Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

45 ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

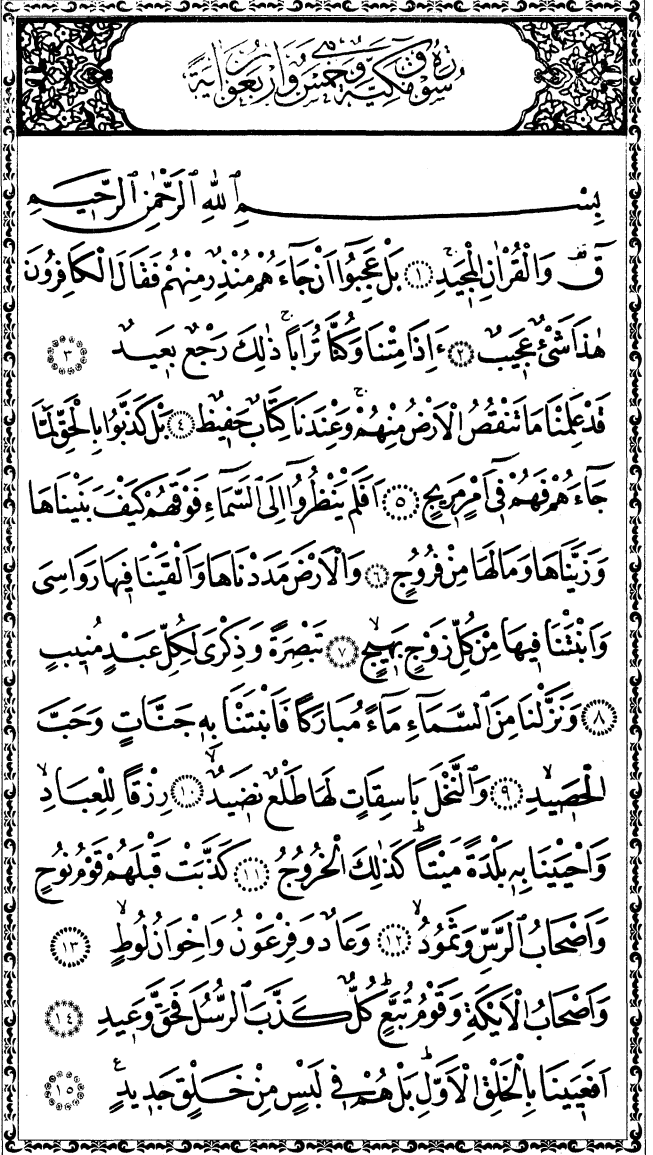
1-3. *Kaf* ve Kur'an-ı Mecîd hakkı için... Doğrusu şaşılar da kendilerine içlerinden korkutucu [tehlikeyi haber verici] bir peygamber geldiğine, dediler ki kâfirler: 'Bu acîb [şaşılacak] birey; öldüğümüz ve bir toprak olduğumuz vakit ha? Bu baîd bir ircâli' ^{uzak}

4. Fakat arz onlardan neyi eksiltir [ise] bize malûmdur ve nezdimizde hîfzedici bir kitab vardır!

5-6. Doğrusu hak kendilerine geldiği zaman tekzîb ettiler de şimdi karmakarışık bir ıztırab içindeler. Artık üstlerindeki semaya bir baksalar â, biz onu nasıl bina etmişiz ve zînetlemişiz hiçbir gediği [ayıbı, kusuru] yok?!

7-8. Arz'a da bir imtidad vermişiz ve ağır baskılar oturtmuşuz ve her çeşidden çiftler bitirmişiz ki temâşasına doyulmaz, gözler gönüller açar, Yaradan'ın kudretini ihtar eder, dersler verir birer nişane-i basîret ve numûne-i ibret olmak üzere, hakka yüz tutan [yönelen] her kuli için!

9-11. Bir de semadan mübarek bir su indirip de onunla bağlar bahçeler bitirmektediriz ve biçilecek daneler ve semaya ser çeken hurma ağaçları ki sıvama dizilmiş bir tal'ı [tomurcuğu] vardır kullara rızık için ve onunla ölü bir beldeye hayat vermekteyiz. İşte o huruc [kabirlerden çıkış] da böyledir!

12-14. Tekzîb etti onlardan evvel Nuh'un Kaymi ve Ashab-ı Ress ve Semûd ve Ad ve Firavun ve İhvan-ı Lût ve Ashab-ı Eyke ve Tubbâ'nın kavmi! Her biri gönderilen peygamberleri tekzîb etti de hak oldu vaid[im]!

15. Ya artık birinci yaratış ile yoruluverdik mi? Doğrusu onlar, yeni bir yaratılıştan iltibastalar [şüpheli içindeler]!

1) Kur'an-ı Mecîd: 'Şerefi kitapların hepsinden büyük olan' veya 'Mânâsını bilip amel edenî şereflendiren' şanlı Kur'an! (VI/4496)

2) Kasemin cevabı mahzuftur: '...sen inzar için geldin!' (VI/4496)

3) 'Bu uyarı' veya 'Bu diriltilmek dâvâsı'. (VI/4496)

4) 'Bu (öldükten sonra diriltilmek), akıldan veya âdetten uzak olan bir îade, bir döndürüş!' (VI/4496)

5) 'Yeryüzünü o binanın/semanın döşegi gibi sermişiz!' İnsan gözünde semaya nazaran (semanın altında) ufka doğru uzanmış görünür. (VI/4498)

6) *Va'd* hayır ve şerde, acıda ve tatlıda kullanılır, *Vaid* acı ve korkunç olanlarda kullanılır ki *tehdit* ve *inzar* ifade eder. Burada *vaid* (tehdid), *vaidi* (tehdidim) demektir. *Kesre* ile iktifa olunarak *mütakellim* yâ'sı *hasf* olunmuştur. (VI/4501)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَحْتَسِبُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا يٰحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ
 أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾
 يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
 وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
 خَبِيرٌ ﴿١٣﴾ قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ نُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا
 أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ يُطِيعُوا اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ لَا يَلِفَكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
 رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
 ثُمَّ لَمْ يَنَازِعُوا وَأَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
 أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ قُلْ اتَّقُوا اللَّهَ يَدِينُكُمْ وَاللَّهُ
 يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾
 يٰمُنُونَ عَلَيْكُمُ الْآيَاتُ قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَىٰ إِسْلَامِكُمْ بِاللَّهِ يَمُنْ
 عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلدِّينِ الْإِيمَانِ الَّذِي بَنَىٰ اللَّهُ عَلَيْهِ الْبَنَاءَ
 فَغَيَّبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِبَصِيرٍ يٰمُتَّقِمُونَ ﴿١٨﴾

12. Ey o bütün iman edenler! Zannın bir çoğundan çekinin; çünkü zannın bazıları vebâldir! Tecessüs de etmeyin, bazınız bazınızı gıybet de etmesin! Hiç arzu eder mi ki biriniz kardeşinin ölü halinde etini yesin? Demek tiksindiniz! O halde Allah'a korunun,

çünkü Allah tevab'dır, rahîm'dir!

13. Ey o bütün insanlar! Biz sizi bir erkekle, bir diğiden yarattık, hem de sizi şa'b şa'b, kabile kabile yaptık ki tanışasınız! Haberinizi olsun ki Allah yanında ekreminiz [en itibarlı] en takvalınızdır; her halde Allah alîm'dir, habîr'dir!

14. A'rabîler [bedevîler] 'İman ettik!' dediler. De ki: "Siz henüz iman etmediniz ve lâkin henüz iman kalplerinizin içine girmemiş olduğu halde 'İslâm'a girdik!' deyin ve eğer Allah'a ve Rasûlü ne itaat ederseniz, size amellerinizden hiçbir şey eksiklemez; çünkü Allah gafûr-rahîm'dir!"

15. Mü'minler ancak o kimselerdir ki Allah'a ve Rasûlü' ne iman ettikten sonra şüpheye düşmeyip, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla mücâhede etmektedirler; işte onlardır ki sâdıklardır!

16. De ki: 'Siz Allah'a dindarlığınızı mı öğretiyorsunuz? Halbuki Allah göklerdekini ve yerdekini bilir ve Allah her şeye alîm'dir!'

17. İslâm'a girdiklerini senin başına kakıyorlar. De ki: 'İslâmını-zı benim başıma kakmayın, belki sizi imana hidayet buyurduğundan dolayı Allah sizin başınıza kakar, eğer sâdıksanız!'

18. Göklerin, yerin gaybını Allah bilir ve Allah görür her ne yaparsanız!

1) "Mü'minlerin eksikliklerini bulacağız, açık deliller, emareler elde ederek zann veya yakîn husûle getireceğiz diye casus gibi inceden inceye yoklayıp araştırmayın da zâhir olanı tutun, Allah'ın örttüğünü örtün!" (VI/4473)

2) Gıybet bir kimsenin gıyabında hoşlanmayacağı bir şeyi söylemektir. (VI/4474)

3) "Soylarınızla, atalarınızla övünmek için değil birbirinizi soyu soppu ile tanıyarak ona göre yardımlaşasınız diye..." Araplar toplum katmanlarını insan bedeninin anatomisi esas alarak taksim etmişlerdir. İnsanın kafatasını teşkil eden başkemiklerinden her birine kabile, toplamına kabûl denir ve bu baş kemiklerinin kavuşup bittiği eke de şa'b itlak edilir. Bir babanın sülbünden gelen kesretli bir topluluğa kabile dendiği gibi, çeşitli kabileleri bir araya toplayan ve heyet-i mecmuası bir asla mensup bulunan büyük cemiyete de ra's ve şa'b adı verilir. (VI/4478)

4) Bir mânâsıyla bunu 'hakîki ve hâlis müslümanlık' mukabilinde 'resmî müslümanlık' diye de ifade edebiliriz. Bu henüz müslümanlık değil, müslümanlığa bir giriştir. (VI/4483-4484)

5) 'Allah'a itaat yolunda her türlü zahmet ve meşakkate göğüs germektedirler'. (VI/4485)

36. Hem önlerinde nice karn [kavim] helâk ettik, onlar tutumca onlardan daha çetin idiler, belde-lerde delik aradılar. 'Var mı bir kaçamak?'

37. Şüphesiz ki bu söylenende, kal- bi [vicdanı] olan yahut şuhûd ha- linde kulak tutan kimse için uyan- dırarak bir ihtar vardır!

38. Şânım hakkı için, biz o gökleri ve yeri ve aralarındakileri altı günde halk ettik, bize bir yorgun- luk da dokunmadı.

39-42. O halde onların lâflarına karşı sabret de rabbine hamd ile tesbîh eyle, güneş doğmadan evvel ve batmadan evvel; geceden de tesbîh et O'na, hem de secde arkalarında ve dinle o münadînin bağıracağı günü yakın bir yerden! Hakka çağırın o sayhayı işitecek- leri gün, işte o huruc [kabirlerden çıkış] günüdür!

43-44. Şüphesiz ki biz biziz, hem diriltiriz, hem öldürürüz ve dönüş bizedir; o gün ki arz onlardan ayrılır, süratle koşarlar. O bir haş irdir [toplanıştır] ki ancak bize kolaydır.

45. Biz pekâlâ biliyoruz ki ne diyorlar; mâmafih sen onlara karşı bir cebbar [zorba] değilsin! Şimdi sen benim vaîdlerimden [tehdidle- rimden] korkacaklara bu Kur'an ile öğüt ver!

51. Zâriyât Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

60 Ayettir.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَوْمٍ لَهُمْ آسَدٌ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا
فِي الْبِلَادِ أَهْلًا مِنْ بَحِيصٍ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ
أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ۚ وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ۚ فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ
وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ۚ وَمِنَ اللَّيْلِ
فَسَبِّحْهُ وَادْبَارَ النُّجُودِ ۚ وَاسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِي الْمُنَادُ مِنْ مَكَانٍ
قَرِيبٍ ۚ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ۚ إِنَّا خَلَقْنَا
نُحْجٍ وَنَمِيتُ وَإِنَّا نَمُصِّرُ ۚ يَوْمَ نَشْفِقُ الْأَرْضَ عَنْهُمْ سَرَاعًا
ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ
عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدَ ۚ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالَّذَارِيَاتِ ذُرُوءًا ۚ فَالْحَامِلَاتِ وُجُوهًا ۚ فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ۚ
فَالْقَسِيمَاتِ امْرَأًا ۚ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ۚ وَإِنَّ الَّذِينَ لَوَاقِعٌ ۚ

Bismillahirrahmânirrahîm

1-6.O toz durup savuranlara, derken bir ağırlık taşıyanlara, derken bir kolaylıkla akanlara, derken bir emir taksim edenlere [meleklerle] kasem olsun ki muhakkak o size va'd olunan her halde doğrudur ve muhakkak ki ceza şüphesiz vâkidir!

1) 'Ölümden kurtulmaya çare aradılar'. (VI/4521)

2) "Kendinden gafil olmayarak şuuruna sahip, zihni hazır, şuhud halinde/bilinçli, duya duya dinleyen kimseler için..." (VI/4521)

3) Bkz. Ahkaf/33, an: 4

4) "Amellerin cezası/iyiliğe çalışanlara iyilikle mükâfat, kötülüğe çalışanlara kötülükle mücâzat muhakkak olacak, herkes ettiğini bulacaktır!" (VI/4528)

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ اقْرَبُ
 إِلَيْهِ مِنْ جَلِّ الْوَرِيدِ ۝١٦ اذْ يَنْتَلِقَى الْمَتْلَقَيْنِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
 قَعِيدٌ ۝١٧ مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۝١٨ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ
 الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ۝١٩ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ
 الْوَعِيدِ ۝٢٠ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِرُهُ وَشَهِيدٌ ۝٢١ لَقَدْ كُنْتَ
 فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۝٢٢
 وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٍ ۝٢٣ أَلِيتَ فِي يَحْتَمٍ كُلَّ كَفَّارٍ عَتِيدٍ
 ۝٢٤ مَنَاعِ لِحَيزٍ مَغْتَدٍ مُرِيبٌ ۝٢٥ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرًا لِقِيَاءِهِ
 فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۝٢٦ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ
 فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۝٢٧ قَالَ لَا تَخْضِمُوا لَدَى وَقَدْ مَدَّ إِلَيْنَا كُمُ
 بِالْوَعِيدِ ۝٢٨ مَا يَدَّبُ الْقَوْلُ لَدَى وَمَا أَرَا بَظْلَامٍ لِلْعَبِيدِ ۝٢٩
 يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ۝٣٠ وَأَزَلَّيْتِ
 الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرِ بَعِيدٍ ۝٣١ هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ
 ۝٣٢ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ۝٣٣ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۝٣٤ ادْخُلُوهَا
 بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۝٣٥ لَمْ يَمَأْشَأْ وَزُفِّيَهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۝٣٦

o vaîd günüdür ve her nefis gelmiş-
 tir; beraberinde bir sevk memuru
 ve bir şahid vardır!

22. Celâlim hakkı için, (denir): 'Sen
 bundan bir gaflette idin, şimdi
 senden perdeni açtık, artık bugün
 gözün keskindir!'

23. Ve kar n  [arkadaşı] demiştir:
 'İşte bu yanımıdaki hazır!'

24-26. (Buyurulur): 'Atın atın
 cehenneme her nankör, anud
 [inatçı], hayra engel, haşarı, işkilci
 k firi ki Allah'ın yanında başka il 
 h tutmuştur. Haydin ikiniz bir atın
 onu o şiddetli azap içine!'

27. Arkadaşı [şeytan] der: 'Y 
 rabbena! Onu ben azdırmadım ve
 lâkin kendisi uzak bir dalâl içinde
 idi.'

28-29. Buyurur ki: 'Huzurumda
  ekişmeyin, ben size önceden vaîd
 göndermiş iken! Benim indimde
 söz değiştirilmez ve ben kullara
 zulümkâr değilim.'

30-33. O gün ki cehenneme 'Dol-
 dun mu?' diyeceğiz, o 'Daha ziyade
 var mı?' diyecek, cennet de mutta-
 k lere uzak olmayarak yaklaştırıl-
 mış bulunacak 'İşte bu' diye; 'o sizin
 va'd olunduğunuz; her bir t vbe  r,
 vazifesine riayet  r' olan, gaybda
 Rahmân'a haşyet duyan ve in beli
 bir kalp' ile gelen kimselere!'

34. "Girin ona bir sel m ile, bu işte o
 hul d günü!"

35. Orada onlara ne dilerlerse var,
 bizim nezdimizde ise ziyade var!

16. Hem ş n ma kasem ederim ki hakîkat insanı
 biz yarattık ve biliriz nefsi onu ne ile vesveselendirir
 ve biz ona habl-i verid'den [şah damarından] daha
 yakınızdır.

17-21. İki zab t memuru zab t tutarlarken, biri
 sağdan oturmuş, biri soldan; her ne söz atarsa,
 mutlak yanında hazır bir gözcü vardır ve  l 
 m sekeratı [sarhoşluğu] hak ile geldikte 'İşte' diye; 'o
 senin kaçıp durduğun!' ve s r  f r ld kte ki işte

1) Bkz. Kaf/14, an: 6

2) 'Kendisi haktan uzağa sapmış bulunuyordu da ben ona öyle yanaştım'. (VI/4516)

3) 'Rahmân'a gaybında haşyet duymış/henüz huzuruna gelmeden, ahiret olmadan, perdeler açılmadan, Rahmân'a iman edip,
 rahmetinin zevki, azabının dehşeti ile saygısını duymış olan...' (VI/4520)

4) 'Her şeyden geçip yalnız o Rahmân'ın rahmetine sığınan bir kalp ile...' (VI/4520)

5) 'İşte bu (giriş günü), ebed  kalmanın mukadder olduğu gündür!' (VI/4520)

Finahlardan tövbe edip
 kalp ka d rme

31. İbrahim 'O halde asıl memuriyetiniz [gönderilmenize sebep olan iş] nedir ey mürselûn [elçiler]? Dedi.

32-34. 'Biz' dediler; 'mücrim bir kavme gönderildik, üzerlerine çamurdan taşlar salmak için; rabbinin nezdinde damgalanmışlar müsrifler için.'

35-37. Binnetice [sonuç itibariyle] orada bulunan mü'minleri çıkardık, fakat bir haneden başka orada müslüman da bulmadık ve öyle elim azaptan korkacaklar için orada bir ayet bıraktık!

38-40. Bir de Musa'da... ki onu bir sultan-ı mübîn ile Firavun'a gönderdik de o bütün kuvvetiyle tersine gitti, 'sâhir veya mecnun!' dedi; onun üzerine biz de tuttuk kendisini ve ordularını deryaya fırlatıverdik, namerdlik ederken o leîm [alçak]!

41-42. Bir de Âd'da... ki üzerlerine o köklerini kesen rîh-i akîm'i salıvermiştik; uğradığı bir şeyi bırakmıyor, mutlak onu çürütüp, kül gibi ediyor du.

43-45. Bir de Semud'da... ki onlara 'Bir zamana kadar istifade edin!' Denilmişti de rablerinin emrinden azgınlık ettiler, bu yüzden o sâika [yıldırım] kendilerini yakalayiver, bakınıp duruyorlardı; o vakit bir kalkınmaya da güç yetiremediler, bir yardım da görmediler.

46. Daha evvel de Nuh kavmini [helâk ettik]; çünkü hep onlar yoldan çıkmış fâsık birer kavim idiler.

47-49. Bir de sema'ya bakın, biz onu kuvvetle bina ettik ve şüphe yok ki biz çok vüs'a mâlikiz! Arz'ı da döşedik, bakınız biz ne güzel döşeriz; hem her

قَالَ فَاخْطَبِكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۖ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ
لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حُمُوءَ مِثْلَ طَيْرِ دُجَانٍ ۚ مُّسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ۚ
فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَنِي
مِنَ الْمَسْكِينِ ۚ وَوَرَكًا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخُفُّونَ لَعَذَابَ آلِ إِبْرَاهِيمَ ۚ
وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَى فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۚ فَتَوَلَّى بِرُكْنِهِ
وَقَالَ سَلِحُوا لَنَا وَهَجْؤُنَا ۚ فَاخْذَنَاهُ وَجُودَهُ ۚ فَبَذَلْنَاهُ فِي النَّارِ
وَهُوَ مُلِيمٌ ۚ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ۚ
مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا يَجْلُثُهُ ۚ كَالرَّمِيمِ ۚ وَفِي ثُودٍ إِذْ قِيلَ
لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّى حِينٍ ۚ فَتَعَاوَنَ أَمْرُؤُهُمْ فَاخْذَهُمُ الصَّاعِقَةُ
وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۚ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْصَحِينَ
ۚ وَقَوْمُ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ إِبْرَاهِيمَ ۚ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ۚ وَالسَّمَاءَ
بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ۚ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ
الْمَاهِدُونَ ۚ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۚ
فَقُتِلَ إِبْرَاهِيمُ ۚ فَفَرَّ إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ وَلَا تَجْعَلُوا
مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ ۚ إِنَّ لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۚ

şeyden iki çift yarattık ki düşünesiniz!

50-51. "O halde hemen Allah'a kaçın [O'nun korumasına girin]; haberiniz olsun ki ben size O'ndan [O'nun tarafından gönderilmiş] bir açık nezirim [uyarıcıyım] ve Allah'la beraber başka bir tanrı uydurmayın; haberiniz olsun ki ben size O'ndan bir açık nezirim!"

1) "Cürümde, fışk ve fücürda haddi aşmış, ifrata sapmış azgınlara için!" (VI/4538 ve bkz. Tâhâ/127, an:1)

2) Burada *müslüman* kelimesi *mü'min* mânâsında kullanılmış olmakla beraber 'selâmet bulanlar' anlamını da ifade etmektedir. (VI/4538)

3) Krş. Ankebût/35, an:1

4) Bkz. Hûd/96, an:3

5) Veya "Kavminden dayanmış olduğu kuvvetine güvenerek..." (VI/4539)

6) *Rîh-i akîm*: 'hiçbir hayr u menfaati olmayan rüzgâr' veya 'helâk edici bir rüzgâr'. (VI/4539)

7) Burada iki mânâ vardır: a) 'Kudret ve kuvvetimiz öyle geniştir ki semayı bina ile tükenmedikten başka, onu daha çok genişletebilir', b) 'Biz darlıkları genişletiriz, sıkıntıları açar, ihtiyaçları defeyler, fakirleri zenginleştiririz'. (VI/4542-4543)

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْجُبِّ ۚ أَنْتُمْ فِي قَوَاعٍ مُخْلِيفٍ ۚ وَمَا عَنْكُمْ مِنْ فَاعٍ ۚ قُلْ الْخَرَصُونَ ۚ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ۚ يَسْأَلُونَكَ يَا نَوْمُ الْبَلَدِ ۚ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْشُونَ ۚ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهٖ تَسْتَعْجِلُونَ ۚ أَرَأَيْتُمْ إِنْ فَجَأَتْ وَيُؤْنِ ۚ أَخَذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ۚ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجُونَ ۚ وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۚ وَفِي أَمْوَاجِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۚ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ ۚ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ۚ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ۚ قَدْ رَبَّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَكِيمٌ نَّطِيقُونَ ۚ مَكَانِ تِكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ۚ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ۚ فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِمْ فَأَجَاءَ بِبَعْضِ سَمِينِ ۚ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۚ قَا وَجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَحْزَنْ وَبَشِّرْهُ بِسَلَامٍ عَلَيْهِ ۚ قَا قَبَلَتْ أَمْرًا ۚ فِي صَرْفٍ فَصَكَتَ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ۚ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ۚ

7-9. O düzgün hâreli semaya kasem ederim ki siz pek muhtelif bir kavî içinde [birbirini tutmaz çeşitli görüşlere sahip] bulunuyorsunuz; ondan çevrilen çevrilir!

10-12. O kahrolası yalancılar, o sarhoşluk [veya bir cehalet] içinde yaptığını bilmezler! Soruyorlar 'Ne zaman o ceza günü (yevm-i din)?'

13-14. Ateş üzerinde kıvranacakları gün 'Tadın' diye; 'fitnenizi! Bu, işte o sizin acele istediğiniz!'

15-19. Şüphesiz ki muttakîler cennetlerde pınar başlarındadır, alarak rablerinin kendilerine verdiğini; çünkü onlar bundan evvel güzellik yapmayı âdet edinmişlerdi; geceden pek az uyuyorlardı ve şehir vakitleri hep istiğfar ederlerdi ve mallarından sâil ve mahrum için bir hak vardı!

20-23. Arz'da da ayetler [nice deliller] var iman ehli için, nefislerinizde de! Hâlâ görmeyecek misiniz? Semada da rızkınız ve o va'dolunduğunuz! İşte o göğün ve yerin rabbine kasem ederim ki o şüphesiz hak'tır, sizin nâtık olmanız [konuşmanız] gibi!

24-29. Geldi mi sana İbrahim'in ikram edilen misafirlerinin kıssası? O vakit ki üzerine girdiler de selâm dediler. 'Selâm! Görülmedik [tanınmadık, acaip] bir kavim' dedi. Hemen bir bahane ile ehline gitti, bir semiz dana getirdi de onu yakınlarına koydu, 'Yemeğe buyuramaz mısınız?' dedi; o vakit onlardan içine bir korku düştü. 'Korkma' dediler ve kendisine alîm [olacak] bir oğlan tebşîr ettiler [müjdelediler]. Bunun üzerine hatunu bir çığlık içinde döndü de elini yüzüne çarptı ve 'Akîm [kısır] bir kocakarı' dedi.

30. Dediler: 'Öyle, rabbin buyurdu; şüphesiz alîm O, hakîm O!'

1) "O bir kumaş gibi sıkı sıkıya ve güzelce dokunmuş semâyâ..." (VI/4528-4529)

2) *Fitne*'nin asıl mânâsı, altın ve gümüş, herhangi bir cevheri -iyisini kötüsünden ayırmak için- ateşe arz etmektir. 'Bundan mihnete sokmak, sınamak/imtihan etmek, azdırmak, çok beğenip meftun olmak gibi lâzımı olan diğer birtakım mânâlarda da kullanılır: 'Tadın fitnenizi/azabınızı' veya 'azap ve mihnete sebep olan küfür ve fesadınızın cezasını'. (VI/4530)

3) *Sâil*: İsteyen, dilenen, *Mahrum*: İffetinden dolayı zengin zannedildiği için sadakadan dahi mahrum bulunan muhtaç. (VI/4531)

15-16. Bu da mı sihir, yoksa siz görmüyor musunuz? Yaslanın ona bakalım; ister sabredin, ister etmeyin, artık hepsi bir! Hep yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz.

17-18. Fakat korunan muttakiler cennetler, nimetler içinde rablerinin kendilerine verdiği ile zevkyâb olmaktadırlar; rableri korumuştur da onları o cahîm [cehennem] azabından!

19-21. "Yeyin-için, afiyetler olsun çalıştığınız için; dayanarak sıra sıra dizilmiş âlâ koltuklara!" Eş etmiş izdir de kendilerine güzel, iri gözlü hurîleri ve iman edenleri ki zürriyetleri de iman ile arkalarından gelmiş, zürriyetlerini kendilerine ilhak etmişsinizdir; bununla beraber kendilerine amellerinden hiçbir şey eksiltmemişsinizdir, herkes kazancına bağlıdır.

22-24. Bir de onlara bir meyve ve içlerinin çekeceği bir et yetiştirmektedir. Orada bir peymâne çekiştirirler ki ne bir saçmalama vardır onda, ne bir günaha sokma! Pırıl pırıl da üzerlerine döner kendilerine mahsus hizmetçiler, sanki sadeplerinde saklı inciler!

25-28. Ve bazıları bazısına dönmüş soruşuyorlardır, demektedirler: 'Evet, biz bundan evvel ilimizde [ailemizde] korkular içinde idik! Bakınız Allah bize lûtfetti ve bizleri o semûm azabından [cehennem ateşinden] korudu. Evet, biz bundan evvel O'na duâ ediyor, korumasını istiyorduk. Hakîkat, O öyle keremkâr [va'dinde sâdık],

أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ۝۵۰ اصْلَوْهَا فَاضْلَبُوا أَوْ لَا تَضْلِبُوا
سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ۝۵۱ إِنْ الْمُنْفِقِينَ فِي
جَنَاتٍ وَفِيهِ ۝۵۲ فَكَهَيْنَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَفَيْهِمْ رَبُّهُمْ
عَذَابَ الْحَجِيمِ ۝۵۳ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝۵۴
مُتَكِبِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ۝۵۵
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَبْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ
وَمَا أَلْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ۝۵۶
وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِكَاكِبَةٍ وَأَكْمَامٍ يَتَخِفَتُونَ ۝۵۷ يَتَنَزَّعُونَ فِيهَا
كَأْسًا لَا تَغْلُو فِيهَا وَلَا تَأْثِيهِ ۝۵۸ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ
كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ ۝۵۹ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ
۝۶۰ قَالُوا إِنَّا كُنَّا مُسْتَفِيقِينَ ۝۶۱ فَمَنْ أَلَّهِ
عَلَيْنَا وَوَفَّيْنَا عَذَابَ التَّوْمِ ۝۶۲ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ
إِنَّهُ مُوَالِدُ الرَّجِيمِ ۝۶۳ فَذَكِّرْنَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ
بِكَاهِنٍ وَلَا تَجْنُونَ ۝۶۴ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ
بِهِ رَبِّ الْمُنُونِ ۝۶۵ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرَبِّصِينَ ۝۶۶

öyle rahîm!'

29. O halde va'z u tezkire [nasihata] devam et; çünkü sen, rabbinin nimet-i hakkı için ne kâhinsin, ne de mecnun!

30. Yoksa 'Bir şâir [o], biz ona rayb'el-menûn'u [ölüm felâketini] gözetiyoruz' mu diyorlar?

31. De ki: 'Gözetin, çünkü ben de sizinle gözetenlerdenim!'

1) Diğer bir mânâ: 'Hem o kimseler ki iman etmişler, zürriyetleri de bir iman ile arkalarından gitmişlerdir; zürriyetlerini kendilerine ilhak etmişsinizdir". Yani zürriyetleri amelde atalarından daha aşağıda olmakla beraber iman ile onlara ittiba sayesinde cennette onların derecelerine çıkarılarak yanlarında bulundurulur ki zevk ve neşeleri tamam olsun. (VII/4553)

2) Ke's (peymane) dolgun kadeh demektir mecazen içindeki içkiye de denilir. 'Kadeh çekiştirmek' neşe ile verme/veriştirmeden (teâtî) mecazdır. (VII/4555)

3) Kâhin bir tür zan ile gayb haberi veren demektir. Kehânette meşhur olan, cinlerden yardım istemektir. (VII/4559)

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٦﴾
 أَتَوَصَّوْنَهُ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٧﴾ فَقَوْلَهُمْ فَمَا أَنْتَ
 بِمَلُومٍ ﴿٥٨﴾ وَذَكَرْنَا لِلَّذِي نَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٩﴾ وَمَا خَلَقْتُ
 الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٦٠﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ
 أَنْ يُطِيعُونِ ﴿٦١﴾ إِنْ أَلَّاهُ هُوَ الرِّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينِ ﴿٦٢﴾
 فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ
 قَوْلُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 سُبْحَانَكَ يَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مُسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَنشُورٍ ﴿٣﴾ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾
 وَالسَّعْفِ الذَّرِّيْعِ ﴿٥﴾ وَالْبَحْرِ الْمَجْجُورِ ﴿٦﴾ إِنْ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ مَا لَهُ
 مِنْ دَافِعٍ ﴿٨﴾ يَوْمَ تَمُودُ السَّمَاءُ مُوَرَّةً ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾ قَوْلُ
 يَوْمِنَا لِّلْكَافِرِينَ ﴿١١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَى
 نَارِجَهْمُ دَعْوًا ﴿١٣﴾ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾

56-58. Ve ben, cinn u ins'i ancak bana kulluk etsinler diye yarattım; ben onlardan bir rızık istemiyorum, bana yemek yedirmelerini de istemiyorum! Şüphe yok ki Allah rezzak, kuvvet sahibi, metin O!

59-60. Onun için muhakkak ki o zulmedenlere arkadaşlarının payı gibi dolgun bir pay vardır; şimdi onu acele etmesinler! Artık o va'dolundukları günlerinden vay o küfredenlere!

52. Tûr Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

49 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-8. Kasem olsun o Tûr'a ve yayılmış bir varakta [ince deri üzerine] yazılmış bir kitab'a ve beyt-i ma'mûr'a (Kâbe'ye) ve sakf-i merfû'a [yüksek tavana/semaya] ve bahr-i mescûr'a ki rabbinin azabı olacak muhakkak, yoktur onu hiçbir defedecek!

9-14. O gün ki sema bir çalkanış çalkanır, dağlar da bir yürüyüş yürür. Vay artık o gün o yalan diyenlere ki onlar daldıkları bir bataкта oynayıp duruyorlar; o gün ki cehenneme bir kakılış kakılacaklar 'İşte' diye; 'bu sizin o yalan deyip durduğunuz ateş!'

52. Böyle, bunlardan evvelkiler bir rasûl gelince behemehal [muhakkak] ya 'sâhir' dediler; ya 'mecnun!'

53-55. Hep buna vasiyetleştiler mi? Hayır, hep onlar azgın kavimler; onun için onlardan yüzçevir, artık sen levmolunacak [kınanacak] değilsin! Onunla beraber va'z u nasihate devam et; çünkü va'z [vazifelerini kendilerine hatırlatmak] mü'minlere fayda verir.

1) İbadet ve ubûdiyetin faydası yine kulların menfaatinedir; bu diğer efendilerin kullarından/uşaklarından bekledikleri gibi efendilerin menfaatine yarayan bir kulluk değildir! (VI/4546-4547)

2) Bahr-i mescûr: a) Alevlendirilmiş, kızdırılmış deniz, b) Dolgun, taşkın deniz c) Karışkan, suyu veya acısı tatlısı birbirine karışan deniz, d) Boşalmış olan deniz, e) Bu deniz, ilk ayetten/Tûr kelimesinden hareketle Firavun' un boğulduğu denize işaret de olabilir. (VII/4552 ve krş. Tekvîr/6, an: 4)

53. Necm Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

62 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-11. O necm'e kasem ederim indiği dem ki şaşırmadı sahibiniz, azıtmadı da ve hevâdan söylemiyor; o [Kur'an] sade bir vahiydir, ancak vahyolunur. Tâlim etti ona kuvve'leri şiddetli bir kuvvet sahibi, hemen duruklandı ve o en yüksek ufukta idi, sonra yaklaştı da tedellî etti [alçaldı veya yükseldi]; 'gâbe gavseyni ev ednâ' oldu da verdi kuluna verdiği vahyi! Gözün gördüğünü kalp tekzîb etmedi.

12-18. Şimdi siz ona, o görüşüne karşı mücadele mi ediyorsunuz? Kasem olsun ki o onu bir daha da inişinde gördü; sidre-i münthe'nın yanında ki cennet'ul-me'vâ onun yanında! O dem ki o sidre'yi bürüyen bürüyordu; göz ne şaştı, ne aştı. Vallahi gördü, rabbinin âyâtından [ayetlerinden] en büyüğünü gördü!

19-22. Siz de gördünüz değil mi Lât ve Uzza'yı, üçüncü olarak da Menat-ı Uhra'yı? Size erkek, O'na dişi öyle mi? Bu, öyle ise çok hayıflı bir taksim!

23. Onlar hiçbir şey değil, sırf sizin ve babalarınızın taktığınız kuru isimler! Allah onlara öyle bir saltanat indirdi; yalnız zanna ve nefislerin sevdasına tâbi oluyorlar. Halbuki rablerinden kendilerine, doğru yolu gösteren geldi.

24-25. Yoksa var mı insana her kurduğu hülya? Fakat Allah'ındır ahiret ve ûlâ!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْجَزَادُ أَهْوَى ۝١ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى ۝٢ وَمَا يَنْطُوعِنَ
الْهَوَى ۝٣ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى ۝٤ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ۝٥ ذُو مِرَّةٍ
فَأَسْتَوَى ۝٦ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ۝٧ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ۝٨ فَكَانَ
قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ۝٩ فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ ۝١٠ مَا أَوْحَى ۝١١ مَا كَذَبَ
الْفُؤَادُ مَا رَأَى ۝١٢ أَفَتَمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ۝١٣ وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى ۝١٤
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ۝١٥ عِنْدَ مَا جَنَّتُ الْمَاوَى ۝١٦ إِذْ يَفِئْضَى
السِّدْرَةَ مَا يَفِئْضَى ۝١٧ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ۝١٨ لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ
رَبِّهِ الْكُبْرَى ۝١٩ أَوْرَاقُهُ الْإِلَاقُ وَالْعُرَى ۝٢٠ وَمَنْوَةُ الثَّالِثَةِ الْاُخْرَى ۝٢١
أَلَمْ تَرَ أَلَمْ تَرَ الْاُنْثَى ۝٢٢ لَكَ إِذَا قَسَمْتُ صَبْرِي ۝٢٣
إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ تَسْتَسْئِلُ مَا أَنْشَأَ آبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ
جَاءَ مُرْزِقًا مِنْ رَبِّهِ الْهَدَى ۝٢٤ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى ۝٢٥ فَلِلَّهِ
الْآخِرَةُ وَالْأُولَى ۝٢٦ وَكَرَّمْنَا مَلِكًا فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ
شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَرِضَى ۝٢٧

26. Göklerde nice melâike vardır da Allah dileyip razı olduğuna izin vermezden evvel şefa'atleri hiçbir şeye yaramaz!

1) Necm kelimesine yıldız, ağaç mukabili ot, çemen, Süreyya (Ülker) yıldızı vs. birçok mânâ verilmiştir. Birde necm vakit vakit, ceste ceste (parça parça) taksit suretiyle verilen şeyin her kısmına denir. Kur'an da yirmiüç senede kısım kısım nâzil olduğundan 'mu-necce-men nâzil oldu' denilir ve her defasında nâzil olan miktarına bir necm itlak edilir. Sonuç itibariyle burada en-necm ile Kur'an'ın nüzûl eden miktarının kastedildiği şeklindeki mânâyı tercih etmemize rağmen, bütün bu ihtimallere uygun olabilmesi için meâl'de Necm'i 'yıldız' diye tercüme etmeyip aslı üzere bıraktık. (VII/4569-4570 ve bkz. Vâkıâ/75, an:2)

2) 'Şimdiye kadar sohbetinde bulunarak pek iyi tanıdığımız, aklına, istikametine kail olduğunuz, bundan sonra da sizi koruyup hak yolunu göstermek isteyen arkadaşınız'. (VII/4571)

3) 'Tâlim etti ona/ Peygamber'e veya Tâlim etti onu? Kur'an'ı'. (VII/4572)

4) Bu ibarenin (qâbe gavseyni) bir yayın iki köşesi arasındaki mesafeyi ifade ettiği veya 'iki arşın kadar' mânâsına geldiğini söylenmiş de, burada daha güzel bir mânâ nakledilmiştir: Araplar cahiliyyede bir ittifak için anlaşacakları zaman iki yay çıkarır, birini diğerinin üzerine koyarak ikisinin qâbini birleştirir, sonra ikisini beraber çekip onlarla bir ok atarlardı. Bu, onların her birinin rızası ve gazabı, diğerinin rızası ve gazabı olup hilafı mümkün olmayacak vechile ahidliklerine işaret olurdur. Bu mânâda gâb miktar mânâsına değil, iki qavs'ın birlik manzarasını gösteren kabza ile giriş arası demek olur. Görülüyor ki bu mânâ hem diğerinden daha ziyade bir yakınlık tasvir etmektedir, hem de mânâvi bir yakınlığa işaret etmektedir. 'Ev edna' daki 'ev' edatı ise 'hatta daha yakın' anlamındadır. (VII/4576-4577)

5) Merhum E. Hamdi Yazır bu ayetlerin mi'râc'ı sembolize ettiği kanaatinde ve bu hususta çok geniş mütalaa lar serdetmiştir. Özetlemek imkânı olmadığı için bkz. (VII/4569-4589)

أَمْ أَمْرُهُمْ أَهْلًا مَهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاعُونَ ﴿٣٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَقُولُ
 بَلْ لَا يَوْمَئِذٍ لَّكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٨﴾ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾ أَمْ
 خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٤٠﴾ أَمْ خَلِقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
 بَلْ لَا يَوْمَئِذٍ لَّهُمْ حِسَابٌ ﴿٤١﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رِزْقِ أَمْ هُمُ الْمَصِيرُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ
 سُلُوكٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعْمِلُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٤٣﴾ أَمْ لَهُ
 أَنْبَاءُ وَلَكُمُ الْبُنُودُ ﴿٤٤﴾ أَمْ تَشْهَدُهُمْ خَيْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ
 ﴿٤٥﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكِيدُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا
 هُمُ الْكَادُونَ ﴿٤٧﴾ أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٨﴾
 وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ﴿٤٩﴾ فَذَرَهُمْ
 حَتَّى يَلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٥٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ
 شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ
 وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَصْبَحَ لُكُودٌ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ
 بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٣﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٥٤﴾

رَبُّكَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْمَطَرَ
 وَيُخْرِجُ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا وَتَبَارَكَ

32-34. Yoksa onlara bunu (bu tenakuzu) akılları mı emrediyor; yoksa azgın bir kavim midirler; yoksa 'Onu (o Kur'an'ı) kendisi uydurmakta' mı diyorlar? Hayır, kendileri inanmazlar. Haydi onun gibi bir söz getirsinler, doğru iseler!

35-36. Yoksa kendileri La şey'den mi [bir yaratıcı olmaksızın mı] yaratıldılar; yoksa yaratan onlar

mıdırılar; yoksa gökleri ve yeri mi yaratıldılar? Hayır, îkan [yakın] ehli degiller!

37-38. Yoksa rabbinin hazineleri onların yanında mı; yoksa onlar mı istilâ etmişler; yoksa onlara mahsus bir merdiven var da [çıkıp] ondan dinliyorlar mı? Öyle ise dinleyicileri, beyan edecek bir burhan [delil] getirsin!

39-42. Yoksa kızlar O'na, oğullar size öyle mi; yoksa kendilerinden bir ücret istiyorsun da cereme vermekten ezilmekteler mi; yoksa gayb onların yanında da onlar mı yazıyorlar; yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Fakat o küfr edenler, kendileri o tuzağa düşeceklerdir!

43. Yoksa onların Allah'tan başka bir ilâhları mı var? Sübhânallah onların şirkinden!

44. Hem onlar semadan bir kıt'ayı düşerken görseler, 'Teraküm etmiş [toplanmış] bir bulut!' Diyecekler!

45-47. O halde bırak onları tâ o çarpılacakları günlerine kadar; o gün ki hiçbir tedbirlerinin kendilerine zerrece faydası olmayacaktır ve hiçbir suretle kurtarılmayacaklardır! O zulmedenlere ondan beride [önce] de bir azap vardır ve lâkin pek çokları bilmezler.

48-49. Hem rabbinin hükmüne sabret -çünkü sen bizim nezaretimiz altındasın- [ve] kalktığın [kıyam ettiğin] sırada rabbine hamd ile tesbîh eyle, geceden de tesbîh et O'na, hem de nücûmun idbarı sıra!

1) Bkz. Bakara/4, an:9

2) Cereme (aşlı cerîme): Bir cürüm sebebiyle alınan vergi veya nakdî ceza demek olup, sonradan haksız yere alınan şeylerde kullanımı yaygınlaşmıştır. (VII/4564)

3) Burada iki ihtimal vardır: a) 'O günden beride (önce); yani dünyada bir azap daha vardır'. Nitekim Mekkeliler yedi sene kıtlık çekmişlerdi. b) 'O günden ötede; yani ölümlelerinden sonra kabirde ve ahiret'te bir azap daha vardır'. (VII/4565)

4) 'Yıldızların batmaya yaklaştığı sıra!' (VII/4566)

45-47. Hakikat, O'dur erkeği dişiye iki eş yaratan bir nutfeden ekildiği zaman! Şüphesiz O'na aittir neş'et-i uhrâ [son hayat] da!

48-54. Hakikat, zengin eden, sermaye veren O ve hakikat, Şi'ra'nın [Şi'ra yıldızının] rabbi O ve filvâki O helâk etti evvelki Âd'ı ve Semûd'u da hiç bırakmadı; daha evvel de Nuh'un kavmini! Çünkü bunlar pek zâlim, pek azgındılar! Mü'tefikeyi de haviye'ye attı, sardırttı da onlara o sardırıldığını!

55-56. Şimdi rabbinin hangi eltâfına [nimetlerine] şek edersin? Bu, işte o evvelki inzarlardan bir inzar!

57-58. Yaklaştı yaklaşıcı; yoktur ona Allah'tan başka açıcı!

58-62. Şimdi siz bu kelâma mı taaccüb [hayret] ediyorsunuz ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz? Siz mi kafa tutuyorsunuz hey gafiller? Haydi secdeye kapanın ve kulluk edin!

54. Kamer Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

55 Ayettir.

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۖ مِن تُفْئَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ۖ
وَأَنَّهُ عَلَّمَهُ الْغَنَاءَ الْآخَرَىٰ ۖ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ۖ وَأَنَّهُ هُوَ
رَبُّ السَّعْرَىٰ ۖ وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ۖ وَثَمُودًا فَمَا أَبْقَىٰ
ۖ وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ أَنَّهُمْ كَانُوا أَهْلَ ظَلْمٍ وَأُفَىٰ ۖ وَالْمُؤْتَفِكَةَ
أَهْلَىٰ ۖ فَغَشِيَهَا مَا غَشَىٰ ۖ فَجَاءَ آلَآءُ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ۖ
هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذِيرِ الْأُولَىٰ ۖ أَرَفَتِ الْأَزْفَقُ ۖ لَيْسَ لَهَا مِن
دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ۖ أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ۖ وَتَضْحَكُونَ
وَلَا تَبْكُونَ ۖ وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ ۖ فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۖ

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ لَا يَمُوتُ وَلَا يَنَامُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَفَرَبَّ السَّاعَةِ وَأَسْقَى الْقَمَرَ ۖ وَإِن يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا
سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ۖ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أُمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ۖ
وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ۖ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ
فَمَا تُغْنِ النَّذِيرُ ۖ فَنُوحِلْنَاهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ مُّكْرٍ ۖ

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Yaklaştı Saat, yarıldı Kamer!
2. Hâlâ bir ayet görseler, yüzçevirip derler: 'Müstemirr bir sihir!'
3. Yalan dediler, hevâlarına [keyiflerine] uydular, halbuki her emir müstekırr!

4-5. Celâlim hakkı için, onlara kıssalardan öyleleri de geldi ki onlarda zecredecek haberler var; bir hikmet-i bâlîga! Fakat inzarlara [uyarılara] fayda vermiyor.

6. Sen de onlardan yüzçevir, o gün ki çağırıcı görülmedik müthiş bir şeye çağırır.

1) Mü'tefike Lût kavminin altı üstüne gelen şehirleri, Sodom vs. diye tefsir olunmuştur ki 'üstü altına gelmiş' demektir. Ebu Hayyan der ki; herhangi bir inkilab ile meskenleri, mekânları altüst olan her memleket kastolunabilir. (VII/4614 ve haviye kelimesi için bkz. Kârîâ/9, an:3)

2) Bkz. Bakara/6, an:1

3) Müstemirr: a) Süregelen, b) Gelip geçici, c) Muhkem, sağlam. (VII/4638)

4) 'Peygamber'in işi zannettikleri gibi değildir; her işi Allah teâlâ'nın ilm u takdirinde kararını almış ona doğru gitmektedir'. (VII/4639)

5) 'Vazgeçirecek tehdid, sakındıracak öğüt' veya 'sakınılması gereken acı haberler'. (VII/4639)

اِنَّا الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْآخِرَةِ كَيْسُ مَوْءَاظٍ الْمَلِكِ كَمَا نَسِيَةً الْاُنْحَى
 وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ اِنْ يَسْهَوْنَ اِلَّا الظَّنُّ وَاِنْ الظَّنُّ لَا يُغْنِي
 مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۝۸۸ فَاَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ اِلَّا
 الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ۝۸۹ ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ
 ضَلَّ عَنْ سَبِيْلِهِ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ اهْتَدٰى ۝۹۰ وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ
 وَمَا فِى الْاَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَسٰوْا بِمَا عَمِلُوْا وَيَجْزِيَ الَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا
 بِالْحَسَنٰى ۝۹۱ الَّذِيْنَ يَجْنِبُوْنَ كِبٰرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ اِلَّا اللَّحْمَ
 اِنَّ رَبَّكَ وٰسِعُ الْغَفْرِ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذَا نَشَأْتُمْ مِنْ اَرْضٍ
 وَاِذَا نَشَأْتُمْ اِجْتِهَادًا فِىْ بَطُوْنِ اُمَمٰتِكُمْ فَلَا تُرْكُوْا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ
 بِمَا تَفْعَلُوْنَ ۝۹۲ اَوَلَيْتَ الَّذِيْ تَوَلَّى ۝۹۳ وَاَعْطٰى قَلِيْلًا وَاَكْثٰى ۝۹۴
 اَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهَوِّرِىْ ۝۹۵ اَمْ لَمْ يُنَبِّ اِيْمًا فِىْ صُحُفٍ مُّوسٰى
 ۝۹۶ وَاِبْرٰهِيْمَ الَّذِيْ وُفِّىْ ۝۹۷ اَلَا تَرٰوْا زُرَّةً وَّزْرًا خَرٰى ۝۹۸ وَاَنْ
 كَيْسَ لِّلْاِنْسَانِ اِلَّا مَآ سَعٰى ۝۹۹ وَاَنْ سَعِيْهُ سَوْفَ يُرٰى ۝۱۰۰ ثُمَّ
 يَجْزٰىهُ الْجَزَاءُ الْاَوْفٰى ۝۱۰۱ وَاَنْ اِلٰى رَبِّكَ الْمُنْتَهٰى ۝۱۰۲ وَاَنْهُ
 هُوَ اَوْحٰىكَ وَاَنْكٰى ۝۱۰۳ وَاَنْهُ هُوَ اَمَاتٌ وَاَحْيَا ۝۱۰۴

27-28. Evet, ahiret'e imanı olmayanlar melâikeye dişi adı takıp duruyorlar; mâmafih ona dair bir bilgileri olduğundan değil, sırf zanna tâbi oluyorlar. Halbuki zan haktan hiçbir şeyi muğnî olmaz!

29. O halde bakma sen o bizim zikrimizden [Kur'an'dan] yüzçevirip de dünya [alçak] hayat'tan ötesini istemeyen kimselere!

1) "Halbuki zan hiçbir vechile hakkın yerini tutmaz!" (VII/4602)

2) "Kendinizi hiç günahsız, kusursuz, tertemiz addederek övmeyin!" (VII/4605)

3) "Hakta sebat etmeyip de döneni?" (VII/4607)

4) "Şimdiden ahiret'i görüyor da günahının başkasının yüklenivereceğini biliyor mu?" (VII/4608)

5) "Ahiret'te ceza çekecek kimse, hiç kimsenin günahını çekecek değil, herkes kendi cürmünün cezasını çekecektir". Meşhur tâbirimizce 'Her koyun kendi bacağından asılır!' Vizir günah ve ağır yük anlamına gelir ki burada günah ve günahın cezasını çekmek demektir. (VII/4609)

30. İşte odur onların ilimden erebildikleri gaye! Şüphesiz ki rabbin, O'dur en bilen yolundan sapanı, hem de O'dur en bilen hidayeti tutanı!

31. Hem bütün göklerdeki ve yerdeki hep Allah'ındır! Akibet [sonunda] kötülük yapanları yaptıklarıyla cezalandıracak, güzellik edenleri de daha güzeliyle mükâfatlandırarak!

32. Onlar ki günahın büyükle-rinden; vebâlden, fuhşiyattan kaçınırlar, ancak ufak tefek kusur başka! Şüphesiz ki rabbin geniş mağfiretlidir, hem sizin her hallerinize a'lemdir [her halinizi bilir], sizi arz'dan inşa ettiği sıra ve sizler analarınızın karınlarında ceninler iken... Şimdi nefislerinizi tezkiyeye kalkışmayın! O'dur en bilen muttakî olanı!

33-44. Şimdi gördün â o çevrileni ve biraz verip de dayatıvereni? Gayb ilmi yanında da artık görüyor mu? Yoksa haber mi verilmedi Muşa'nın suhûfundaki [Tevrat'taki] ve çok vefakâr olan İbrahim'-inkindeki; ki doğrusu bir vizir çeken, başkasının vizrini çekecek değil! Doğrusu insanın sa'yinden [amelinden] başkası kendinin değil ve elbette sa'yi [amelî] yarın görülecek, sonra ona en değerli mükafat verilecek ve elbette nihayet rabbine gidilecek! Hakîkat O'dur güldüren, ağlatan; hakîkat O'dur öldüren, diriltlen!

→ tenize okunur

→ günah

28-29. "... Hem haber ver onlara ki su aralarında nöbetle taksim ve her su alışı huzur iledir". Bunun üzerine sahiplerine bağırdılar, o da silaha sarıldı da ayaklarını çırpıtı.

30-31. Fakat bak nasıl oldu azabım ve inzarlarım [uyanlarım]? Çünkü biz üzerlerine tek bir sayha salıverdik, ağılcı çırpısı gibi kırılıp dökülekaldılar.

32. Şânım nâmına Kur'an'ı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var?

33-35. Lût'un kavmi o inzarlara yalan dediler. Biz [de] gönderdik üzerlerine taşlar yağdıran; yalnız Lût'un ailesini necâta çıkardık [kurtardık] bir seher, tarafımızdan bir nimet olarak! İşte şükredeni böyle karşılarız!

36-37. Celâlim hakkı için, satvetimizin şiddetini [tutuşumuzun dehşetini] kendilerine ihtar da etmiş idi, fakat o ihtarları cidal [ve şüphe] ile karşıladılar ve onun misafirlerinden kâm almaya kalkıştılar, biz de gözlerini siliverdik de 'Tadın bakalım' dedik; 'azabımı ve inzarlarımı!'

38-39. Ve celâlim hakkı için, bastırıverdi kendilerini bir sabah bir azab-ı müstekırr: 'Tadın bakalım azabımı ve inzarlarımı!'

40. Şânım nâmına Kur'an'ı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var?

41-42. Şânım hakkı için, Âl-i Firavun'a da geldi inzar edici peygamberler! Ayetlerimizin hepsini tekzib ettiler, biz de onları öyle bir tutuşla alıverdik ki muktedir bir aziz'e öyle yaraşır!

43-44. Sizin kâfirleriniz onlardan hayırlı mı, yoksa sizin için kitaplarda

وَبَيْنَهُمُ الْاِلَآءُ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُحْضَرٌّ ۝۲۸ فَادَّٰوَا
صَاحِبَهُ فَقَالُوا لِمَ نَعْقَرُ ۝۲۹ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنَذْرِي ۝۳۰ اِنَّا
اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَّاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْحَضَرِ ۝۳۱ وَلَقَدْ
يَسِّرْنَا الْقُرْآنَ لِلَّذِيْنَ هُمْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝۳۲ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالْاَنْذَرِ ۝۳۳
اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا ۝۳۴ اِلَّا اَلْاِلٰهَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ۝۳۵ نِعْمَةً مِنْ
عِنْدِنَا كَذٰلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ۝۳۶ وَلَقَدْ اَنْذَرْتَهُمْ بَطْشَتَنَا اَقْمَارًا
بِالْاَنْذَرِ ۝۳۷ وَلَقَدْ رَاوْدُوْهُ عَنْ زَيْنَبٍ فَطَسَّنَا اَعْيُنَهُمْ فَذَوْقُوا
عَذَابِيْ وَنَذْرِيْ ۝۳۸ وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ ۝۳۹ فَذَوْقُوا
عَذَابِيْ وَنَذْرِيْ ۝۴۰ وَلَقَدْ يَسِّرْنَا الْقُرْآنَ لِلَّذِيْنَ هُمْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝۴۱
وَلَقَدْ جَاءَ الْاِفْرَعَوْنَ الْاَنْذَرُ ۝۴۲ كَذَّبُوْا بِاَيَانِنَا كَلِمًا
فَاَخَذْنَا هٰمُرًا فَخَذْنٰهُ مِنْ قِبَلِكُمْ ۝۴۳ اَكْمَسَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ اُولٰٓئِكُمْ
اَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الْاَرْضِ ۝۴۴ اَمْ يَقُولُوْنَ نَحْنُ جَمِيْعٌ مُّتَقِرُّ ۝۴۵ سِبْهُنُمْ
الْجَمْعُ وَيُوَلُّوْنَ الدُّبُرَ ۝۴۶ اِلَّا السَّاعَةُ مُوْعَدُهُمْ وَالسَّاعَةُ اَدْحٰى
وَاَمْرٌ ۝۴۷ اِنَّا لَاجْرِمِيْنَ فِيْ صَلَالٍ وَسُرٍّ ۝۴۸ يَوْمَ يُنْجَوْنَ فِي النَّارِ
عَلٰى وُجُوْهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ۝۴۹ اِنَّا كُلَّ شَيْْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝۵۰

bir beraat mı var? Yoksa 'Biz yardımlaşır bir cemiyetiz' mi diyorlar?

45-48. Her halde o cemiyet bozulacak ve arkalarını dönüp gidecekler. Daha doğrusu onların asıl mev'idi [buluşma zamanları] Saat'tir ve o saat daha acı ve daha belâ ve beterdir! Muhakkak ki mücrimler şaşkınlık ve çılgınlıklar içindedirler o gün ki yüzleri üstü ateşte sürüklenecekler 'Tadın neymiş' diye; 'mess-i sekar [cehennemin o okşayışı]'?

49. Haberinizi olsun ki biz her şeyi bir kaderle yaratmışızdır!

1) Akr bir hayvanı ayağından biçerek devirip yıkmaktır. O bu suretle deveyi vurdu öldürdü. (VII/4648)

2) Azab-ı müstekırr: 'üzerlerinde kararını bulmuş defolunmaz bir azap' veya 'onları karargâhları olan cehenneme götürene kadar devam eden bir azap'. (VII/4650-4651).

حُشَعًا أَبْصَادُهُمْ يَخِرُّونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ۚ
 مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ ۝ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ
 قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا لَوِ اجْعَلْ وَادُّجْرًا ۚ قَدْ عَارَبْنَا
 أَنِي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرَ ۝ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنِيرٍ ۝
 وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَفَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدِيرٍ ۝ وَحَمَلْنَاهُ عَلَى
 ذَاتِ الْأَوَاجِ وَدُسِّرَ ۝ فَجَرَّ بِأَعْيُنِنَا جَرَاءً لَمَّا كَانَ كَاهِرًا ۝
 وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ
 ۝ وَلَقَدْ بَيَّنَّا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝ كَذَّبَتْ عَادٌ
 فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ۝ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ بِيحَا صِرَاصًا
 فِي يَوْمٍ نَحِيسُ مُسْتَمِرٍّ ۝ تَزِعُ النَّاسُ كَأَنَّهُمْ عِجَارٌ نَحْلٌ مُنْقَصِرٍ
 ۝ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ۝ وَلَقَدْ بَيَّنَّا الْقُرْآنَ
 لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ۝ فَقَالُوا أَبَشَرًا
 مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ ۚ إِنَّا إِذًا لَنَالِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ۝ أَلْنَالِي لَذِكْرٍ
 عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ ۝ سَيَعْلَمُونَ عَذَابَنَا مِنَ الْكَذَّابِ
 الْأَشِرِّ ۝ إِنَّا نُرِيدُ لَئِنَّا فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَبِعْنَاهُ وَأَصْطَفِرَ ۝

7-8. Gözleri düşkün düşkün kabirlerden çıkarlar, sanki çıvgın [zıplayan] çekirgeler gibi çağırana koşarak der ki kâfirler: 'Bu pek zorlu bir gündür!'

9-10. Onlardan evvel Nuh kavmi tekzîb etti; yalancı dediler o kulumuza, mecnun dediler, çok incittiler; o da nihayet rabbine dua etti, 'Ben' dedi; 'mağlubum, hemen nusretini ver!'

11-14. Bunun üzerine göğün kapılarını açtık dökü-

len bir su ile şakır şakır, yeri de fışkırttık kaynaklar halinde, derken su birleşti bir emr üzerine ki olmuştı öyle mukadder! Onu ise taşıdık elvahlı ve kenetli bir hamule [gemi] üzerinde ki akar, nezaretimizle giderdi; o nankörlü kedilen zâta bir mükâfat olarak!

15-17. Celâlim hakkı için, bıraktık da onu bir ayet olarak, fakat düşünen mi var ki nasıl azabım ve inzarlarım [uyarılarım]? Şânım nâmına Kur'an'ı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var?

18-20. Tekzîb etti de Âd, nasıl oldu azabım ve inzarlarım? Çünkü salıverdik üzerlerine müstemirr nuhûsetli [uğursuz mu uğursuz] bir günde bir soğuk rüzgâr ki sarsar, insanları kökünden devrilen hurma kütükleri gibi yolar!

21-22. Bak nasılmış azabım ve inzarlarım? Şânım nâmına Kur'an'ı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var?

23-25. Semûd o inzarları [uyarıları] tekzîb ettiler, şöyle dediler: 'İçimizden bir beşere mi tâbi olacağız? Şüphesiz biz o vakit şaşkınlık içinde kalır, ateşlere yanarız! O zikir [vahiy] aramızdan ona mı bırakılıyor? Belki o bir şımarık yalancıdır!'

26. İleride bilecekler o şımarık yalancı kimdir?

27. "İşte biz onlara bir fitne olmak üzere o nâka'yı (o dişi deveyi) salıyoz; onun için gözet onları ve sabırlı ol..."

1) "Ben mağlubum, artık öcünü al!" (VII/4641)

2) 'Semaların kapısını açmak' tâbiri bir *istiâre-i temsiliyye*'dir. Bulutlardan suyun kesertle boşanışı, kuvvetli bir sel ile semanın kapıları açılıp gök kubbenin yarılmaya manzarasına benzetilmiştir. (VI/4641)

3) "Ezelde kader kılınmış bir emr üzere ki bu, Nuh kavminin tufan ile helâki işidir. (VII/4641)

4) "Her gemi gören veya duyan düşünmek lâzım gelirken düşünen mi var?" (VII/4642)

17. Hem iki meşrıkın rabbi, hem iki mağribin rabbi!

18. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

19-20. Salmış iki deryayı dem-âdem çatışır; beynlerinde [aralarında] bir berzah, bağı eylemezler bir an!

21. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

22. Çıkar onlardan inci ile mercan!

23. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

24. Hem onun denizde akıp giden o münşeâtı alem-nişan!

25. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

26-27. Üzerindeki herkes fani/kullü men aleyha fân; bâki o rabbinin yüzü, o zülcelâli ve'l-ikram!

28. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

29. Ondan dilenir göklerde, hem yerde olan; kullü yevmin huve fişe'n!

30. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

31. Yarın size kalacağız ey sekalân!

32. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

33. Ey cinn u ins'in ma'şeri! Gücünüz yeterse geçin gidin aktar-ı arz u sema'dan, geçemezsiniz olmazsa ferman!

34. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

35. Salınır üstünüze ateşten bir yalın, bir zehir duman, kurtulamazsınız deseniz de el-aman!

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝
الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۝ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ۝ يُخْرِجُ مِنْهُمَا الْمُلُوكُ وَالْمَرْجَانُ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۝
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۝ وَبَيْنَ وَجْهِ
رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝
يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۝ فَبِأَيِّ
الْآلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ سَتَفُعُ لَكُمْ آيَةُ الْقَلَادِ ۝ فَبِأَيِّ
الْآلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ
أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَمْثَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَّا تَنْفُذُونَ
إِلَّا بِسُلْطَانٍ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ يُنَزَّلُ
عَلَيْكُمْ شَوْاظٍ مِنْ نَارٍ وَنَحَاسٌ فَلَا تَنْفَعِرَانِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ۝ فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً
كَالدِّهَانِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝ فَيَوْمَذِي لَا يَنْفُلُ
عَنْ دَنِيمِ الْإِنْسِ وَالْجَانِ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝

36. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

37. Gök bir yarılıp oluverdi mi bir gül, yağ gibi eriyen, kızaran, yanan!

38. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

39. O gün sorulmaz cürmünden artık ne bir insan, ne de bir cânn!

40. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

Meşrik, Mağrib: doğu, batı; Berzah: engel; Bağ: haddi aşmak; Münşeât: inşa olunmuş veya yelkenleri açılmış; Alem-nişan: dağlar gibi; Zülcelâli ve'l-İkram: Allah Teâlâ; Kullü yevmin huve fişe'n: O hergün bir iştedir; Sekalân: ins ve cin; Aktar-ı arz u sema: göklerin ve yerin hududu/Allah'n hüküm ve saltanatı.

وَمَا أَمَرْنَا إِلَّا وَاحِدَةً كُلِّجَ بِالْبَصْرِ ۝ وَلَقَدْ أَمَلْنَاكَ
أَشْيَاءَ عَمَكَ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ۝ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزُّبُرِ ۝ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ ۝ إِنْ أَلْمُتَيْنِ فِي جَنَاتٍ
وَهَرٍ ۝ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ وَعِنْدَ مَلِكٍ مُقْتَدِرٍ ۝

سُورَةُ الْكَافِرَاتِ
سُورَةُ الْكَافِرَاتِ
سُورَةُ الْكَافِرَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الرَّحْمَنُ ۝ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝
الْشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يُحْسِبَانِ ۝ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝
وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۝
وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۝ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا
لِلْأَنَامِ ۝ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكَامِرِ ۝ وَالْحَبُّ
ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۝
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ۝ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَرِيجٍ مُنَارٍ ۝ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۝

54-55. Şüphesiz muttakîler cennetlerde nûr içinde, sadakat meclisinde, kudretine nihayet olmayan bir şehinşah'ın huzur-u kibriyasında [yüce huzurunda]!

55. Rahmân Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

78 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Rahmân öğretti Kur'an'ı, yarattı insanı, belletti ona o güzel beyanı!

5-6. Güneş ve Ay hesaplı; çemen, ağaç secdedân! . secde ederler

7-9. Bak şu güzel semaya, verdi ona irtifa, vaz 'eyleyip mizânı ki taşmayın mizânda ve doğru tutun adaletle tartıyı da aksatmayın mizânı!

10-12. Arz'da da bir tevazu verdi, bera-yı enam; onda bir meyva ve ekmaniyle duran nahl-ı benam ve o çimli dâneler ve o hoşbû reyhan!

13. Şimdi rabbinizin hangi eltâ-nimetler. fina dersiniz yalan?

14-15. Fağfur gibi bir salsâl den insan'ı yarattı, bir mâric ateşten de o cânn'ı yarattı.

16. Şimdi rabbinizin hangi eltâ-fina dersiniz yalan?

50. Emrimiz de başka değil birdir, bir lemhi-i basar [göz atış] gibidir!

51. Celâlim hakkı için, emsâlinizi hep helâk da ettik, fakat hani düşünen?

52-53. Bununla beraber işledikleri herşey defterlerdedir ve küçük büyük hepsi satıra geçmiştir!

1) Diğer bir mânâ: 'Kur'an'ı alâmet kıldı'. (VII/4662)

2) Buradan itibaren metnin akışını ve ses uyumunu bozmamak maksadıyla açıklama notu ve parantez konulmayarak, sadece kelimelerin karşılıkları peşi sıra verilmeye çalışılacaktır: Secdedân: secde ederler; İrtifâ: yükseklik; Mizan: ölçü, tartı; Tévazu verdi: aşağıya serdi, döşedi; Bera-yı Enam: mahlûkat için; Ekmâm: tomurcuk; Nahl-ı Benam: hurma ağacı; Hoşbû Reyhan: hoş kokulu çiçekler; Eltâf: nimetler; Fağfur: çırçır ses verecek kadar kurumuş; Salsâl: kuru çamur; Mâric: dumanlız sâfi alev, hâlis ateş veya dumanlı ateş; Cann: cin

68. Bunlar da bir meyve, bir başka hurma, bir başka rumman!

69. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

70. İçlerinde dilber, hayırlı hûbân!

71. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

72. Cibinliklerde mestur, mahsus hûriyân!

73. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

74. Dokunmamıştır onlara, onlardan evvel ins u cânn!

75. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

76. Kurulmuşlar yeşil refref ve güzel abkarîler üzere şâdân!

77. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

78. Yüce, çok yüce rabbinin adı! O'nun o celâl, O'nun o ikram!

56. Vâkıâ Sûresi

Mekke Nâzil Olmuştur.

96 Ayettir.

فِيهَا قَاكِهَةٌ وَخُلُودٌ مَّانٌ ۝ فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ كَذِبَانِ ۝
فِيهِنَّ خِيَرَاتٌ حَسَنَاتٌ ۝ فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ كَذِبَانِ ۝ خُورُ
مَقْصُورَاتٍ فِي الْخِيَامِ ۝ فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ كَذِبَانِ ۝ لَمْ يَطْمِئِنَّ
أَنْسَرُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ۝ فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ كَذِبَانِ ۝
مُتَكَبِّرِينَ عَلَى رُفُوفٍ خَضِرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ۝ فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ
كَذِبَانِ ۝ تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
الْعَلِيِّ الْكَرِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝ لَيْسَ لَوْعِهَا كَاذِبَةٌ ۝ خَافِضَةٌ وَرَافِعَةٌ ۝
إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ۝ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ۝ تَكَانَتْ مَاءً مُنْبَثًا ۝
وَكُنُفُهُمْ زُلُجًا مُلْتَمِسًا ۝ فَاصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۝
وَاصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۝ فَاصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۝ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ۝
أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۝ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ۝ ثَلَاثُ مِثَالٍ ۝ وَلَقِيلَ
مِنَ الْأَخْرَجِينَ ۝ عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ۝ مُتَكَبِّرِينَ عَلَيْهَا مُقَابِلِينَ ۝

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Koptu mu ve vâkıâ bir, olmaz vâkâsına yalan diyen dil! İndirir bindirir!

4-14. Yer bir sarsılış sarsıldığı, dağlar bir serpiliş serpildiği; hepsi dağılıp berhevâ bir hebâ olduğu, siz de üç sınıf olduğunuz zaman ki

sağda ashab-ı meymene; ne ashab-ı meymene! Solda ashab-ı meş'eme; ne ashab-ı meş'eme! İlerde sabikûn, 'işte o sabikûn; onlar naîm cennetlerinde mukarrebûn! Birçok evvelînden, biraz da âhirînden!

15-16. Murassa [mücevherât işlemeli veya birbirine yakın] tahtlar üstünde karşı karşıya kurulmuşlar...

Rumman: çekirdeksiz nar; Hûbân: güzel kadınlar; Cibinlik (Hayme): çadır; Mestur: saklı, örtülü; Hûriyân: hûriler; Yeşil efref: çimenlikler; Abkarî: güzel elbiseler; Şâdân: mesud, neşeli, keyifli.

1) 'Bir takımlarını düşürür alçaltır, diğer bir takımlarını kaldırıır yükseltir'. (VII/4703)

2) 'Ne hayırlı, ne mübarek zatlar!' (VII/4704)

3) 'Ne uğursuz ne bedbaht kimseler!' (VII/4704)

4) Sabikûn: 'Hakka kullukta, iman ve taat yarışında en öne geçenler'. (VII/4704)

5) Mukarrebûn: 'Allah indinde yakınlığa, en yüksek mertebe ve makama erdirilmiş kimseler'. (VII/4705)

يَعْرِفُ الْخَيْرُونَ سَيِّئُهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَفْئَامِ ۚ
 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ مَذْمُومٌ مَّا يُكْتَبُ بِهَا الْخَيْرُونَ
 ۚ يُلْقُونَ فِيهَا بَيْنَ أُبُيْنٍ جَبِينٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ
 وَلَئِنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ
 ۚ ذَوَاتَا أَفْئَانٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ فِيهِمَا
 عِشَابٌ مُّجْتَرِيَانٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ فِيهِمَا مِنْ كُلِّ
 فَاكِهَةٍ زَوْجَانٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ مِنْكُمْ
 عَلَى فُشٍّ يُلْقُونَ مِنْهَا نَافِثَاتٍ لِّمَنِ اسْتَبَقَ وَجِبَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ۚ
 فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ فِيهِمَا قَامِرَاطُ الظَّرْفِ
 لَمِطْنُهُنَّ أَنْزَلَ لَهُمْ وَلَا جَنَانٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ
 تُكَذِّبُونَ ۚ كَا تَهْتَزُّ لِيَاقُوتٍ وَمُشْرِجَانٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ
 تُكَذِّبُونَ ۚ مَلَجَرَاءُ الْإِحْسَانِ لَا الْإِحْسَانُ ۚ فَبِأَيِّ
 آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ وَمِنْهُمْ جَنَّاتُ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ
 تُكَذِّبُونَ ۚ مَذْمُومٌ مَّا تُنَادُونَ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ
 فِيهِمَا عِشَابٌ نَضَّاخَاتٍ ۚ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمُ تُكَذِّبُونَ ۚ

48. Var her birinde enva-ı bostan, enva-ı eğsan!

49. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

50. Onlarda iki kaynak olur revan!

51. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

52. Onlarda her meyveden çifte çifte hân!

53. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

54. Dayanmışlar öyle mefruşâta kim astarları istebraktan, her iki cennetin derimi de yakından!

55. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

56. O cennetlerde öyle qâsırât'ut-tarf dilberler ki dokunmamıştır onlara, onlardan evvel ins u cânn!

57. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

58. Sanırsın onları yâkut u mercan!

59. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

60. İhsân'ın cezâsı elbette ihsân!

61. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

62. Ötelerinden de diğer cennetân!

63. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

64. Yağız yeşil, ne dilsitan!

65. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

66. Bunlarda püsküren çifte şadırvan!

67. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

★ 41. Tanınır da mücrimler simâlarından, tutulur perçemleriyle ayaklarından!

42. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

43-44. İşte bu, mücrimlerin yalan dedikleri cehen-nem; olacaklar bununla bir kızgın hamîm'in arasında püyan!

45. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

46. Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet râygân!

47. Şimdi rabbinizin hangi eltâfına dersiniz yalan?

Hamîm: sıcak su; Püyan: koşan, dolaşan; Râygân: karşılıksız, zahmetsiz, bol; Eğsan: dallar, şubeler; İstebrak: kalın ipek kumaş; Derimi: meyvelerinin toplaniş; Qâsırât'ut-Tarf: başkalarına bakmaz, sevgili, vefalı dilberler veya bakışları celbeden dilberler; Cezâ: karşılık; Cennetân: iki cennet; Dilsitan: kendine meftun eden.

51-55. Sonra siz ey sapkın münkirler! Lâbüdd [mutlaka] yersiniz de bir ağaçtan/zak-kum'dan, doldurursunuz da karın-larınızı ondan, içersiniz de üstüne o hamîm'den [kaynar sudan]; içersiniz hüyam [susamak] illetine tutulmuş, kanmak bilmez develer gibi!

56. İşte bu, onların konuklukları o din günü (ceza günü)!

57. Biz yarattık sizi, hâlâ tasdik etmeyecek misiniz?

58-59. Şimdi gördünüz mü o döktüğünüz meniye? Siz mi yaratıyorsunuz onu, yoksa biz miyiz yaratan?

60-62. Biz takdir ettik aranızda o ölümü ve bizim önümüze geçilmez! Kılıklarınızı değiştirmek ve sizi bilemeyeceğiniz bir neş'ette [surette] inşa etmek üzereyiz. Her halde ilk neş'eti [yaratmayı] biliyorsunuz. O halde düşünsenize!

63-67. Şimdi gördünüz mü o ektiğiniz tohumu? Siz mi bitiriyorsunuz onu, yoksa biz miyiz bitiren? Onları elbet bir çöpe çeviriverdik de şöyle geveler dururdunuz: 'Her halde biz çok ziyandayız, daha doğrusu büsbütün mahrumuz!'

68-70. Şimdi gördünüz mü o içtiğiniz suyu? Siz mi indiriyorsunuz onu buluttan, yoksa biz miyiz indiren? Dilesek onu acı bir çorak ediverirdik! O halde şükretsenize!

ثُمَّ أَنْزَلْنَاهَا نَارَ الْمُسْكَدِ بُونٍ ۝ لَا يَكُونُ مِنْ شَجَرٍ مِنْ قَوْمٍ ۝ فَمَا لَوْ مِنْهَا الْبُطُونُ ۝ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۝ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَيْمِ ۝ هَذَا نُفُخُهُ يَوْمَ الْبَازِ ۝ نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ۝ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ۝ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ۝ نَحْنُ قَدْ زَيَّنَّا لَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمُسْبِقِينَ ۝ عَلَى أَنْ نَبْدِلَ آيَاتِكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۝ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْمِلُونَ ۝ أَنْتُمْ تَرْعَوْنَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۝ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ۝ إِنَّا لَمَغْمُورُونَ ۝ بَلْ نَحْنُ مَحْمُورُونَ ۝ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ۝ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ۝ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ جُحَامًا ۝ فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۝ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۝ أَنْتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ۝ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَمَتَابًا لِلْمُقَوِّينَ ۝ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝ فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۝ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝

71-74. Bir de gördünüz mü o çaktığınız ateşi? Siz mi inşa ettiniz onun ağacını, yoksa biz miyiz inşa eden? Biz onu hem bir muhtıra kıldık, hem de bir istifade; alandaki muhtaçlar için. O halde tesbih et rabbine azim ismiyle!

75-76. Artık yok!.. O nücûm'un mevkîilerine kasem ederim ve filhakîka o, bilseniz çok büyük bir kasemdir...

1) Bkz. Yâsîn/80, an:1

2) Nücûm 'yıldızlar' demek olduğuna göre mevkîileri gurup veya tulû ettikleri mahaller (mağribleri ve meşrikleri) veya semadaki yerleri, burçları ve menzilleri v.s. mânâlarına gelebilir de burada Nücûm 'Kur'an'ın necimleri', yani 'her tenzilde indirilen kısımları' mânâsında olması daha uygundur. Bu mânâ tevriye suretiyle de olsa her halukârda asıl murad olacağından Nücûm kelimesinin 'yıldızlar' şeklinde tercüme edilmesi gerekir. Bu anlamda Nücûm'un mevkîileri meleklerin, Hz. Peygamber'in, hâfızların kalpleri veya yazıldıkları sayfalar ya da mânâları veya nüzûlüne sebep olan vâkıalar ve hükümlerdir. (VII/472-4723 ve krş. Nevv/1, an:1)

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّغْلَدُونَ^{١٧} ۖ يَكُوبُ وَابَرِقُ وَكَاسٍ مِنْ
مَعِينٍ^{١٨} ۖ لَا يَصْذَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُزْفُونَ^{١٩} ۖ وَقَاكِهِ نِمَا يَخْجَرُونَ^{٢٠}
وَلِحِطِّيرٍ نِمَا يَشْتَبُونَ^{٢١} ۖ وَحُورٌ عِينٌ^{٢٢} ۖ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ
الْمَكْنُونِ^{٢٣} ۖ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ^{٢٤} ۖ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا
وَلَا تَأْتِيًا^{٢٥} ۖ إِلَّا قِيْلًا سَلَامًا سَلَامًا^{٢٦} ۖ وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ نِمَا
أَصْحَابُ الْيَمِينِ^{٢٧} ۖ فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ^{٢٨} ۖ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ^{٢٩} ۖ وَظِلِّ
مَمْدُودٍ^{٣٠} ۖ وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ^{٣١} ۖ وَقَاكِهِ كَثِيرٌ^{٣٢} ۖ لَا مَقْطُوعَةٍ
وَلَا مَمْنُوعَةٍ^{٣٣} ۖ وَفُوشٍ مَّرْقُوعَةٍ^{٣٤} ۖ إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً^{٣٥}
فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا^{٣٦} ۖ عُرُبًا أَتْرَابًا^{٣٧} ۖ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ^{٣٨} ۖ ثَلَاثَةٌ
مِّنَ الْأَوَّلِينَ^{٣٩} ۖ وَثَلَاثَةٌ مِّنَ الْآخِرِينَ^{٤٠} ۖ وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ لِمَا أَصْحَابُ
الشِّمَالِ^{٤١} ۖ فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ^{٤٢} ۖ وَظِلِّ مِّنْ جَحِيمٍ^{٤٣} ۖ لَا بَارِدٍ
وَلَا كَرِيمٍ^{٤٤} ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ^{٤٥} ۖ وَكَانُوا يَصْطَرُونَ
عَلَى الْحَنَاطِ الْعَظِيمِ^{٤٦} ۖ وَكَانُوا يَقُولُونَ ۖ إِذَا مِنَّا وَكَاتُ رَابَا
وَعِظَامَا ۖ إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ^{٤٧} ۖ أَوَّابًا ۖ أَوَّلُونَ^{٤٨} ۖ قُلْ إِنَّ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ^{٤٩} ۖ لَجَمْعُ عَوْنٍ إِلَى مِيقَاتٍ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ^{٥٠}

17-26. Pırlanır etraflarında muhalled evlatlar! Küpler ve ibriklerle ma'inden bir piyâle, ne başları ağırtılır ondan, ne de erer zevâle! Meyve beğendiklerinden, kuş eti istediklerinden! Hûr-i iyn, saklı inci timsalleri gibi; işledikleri amellere mükâfat

için! Ne bir boş lâf işitirler orada, ne de bir te'sîm; ancak bir kelâm; selâmen selâm!

27-40. Ashab-ı yemîn ise -ne ashab-ı yemîn!- dal bastı kirazlar, sıvama muzlar içinde; memdud bir saye [uzanmış bir gölge], çağlıyan bir su, birçok meyve -ne eksilir, ne menedilir- yüksek döşekler! Biz etmişizdir de onları yeniden inşa, kılmışızdır bir yaşıt ebkâr-i şeyda, ashabı yemîn için; birçok evvelînden ve birçok âhirînden!

41-48. Ashab-ı şimal ise -ne ashab-ı şimal!- bir semûm [içlerine işleyen bir hararet] ve hamîm [kaynar su] ve zifirden bir zıll-i mağmûm [sisli boğucu bir gölge] içinde; ne serin, ne de kerîm! Çünkü onlar bundan evvel mütrefin/keyiflerine düşkün şımarık müsrifin idiler ve büyük cinayete ısrar ediyorlardı ve diyorlardı ki: 'Öldüğümüz ve bir toprak, bir yığın kemik olduğumuz vakit mi, cidden biz mi mutlak ba'solunacakmıyız [diriltilecekmiyiz]? Ya evvelki atalarımız da mı?'

49-50. De ki: 'Muhakkak bütün evvelîn ve âhirîn, lâbüdd [mutlaka] cem olunacaklar mîkatına [vaktinde] malûm bir günün!'

1) 'Daima vildan şeklinde taze kalan genç hizmetçiler, garsonlar' veya 'Hilede denilen bir nevi küpe ile küpeli uşaklar'. (VII/4705)

2) 'Menbândan/pınarındaki akan içki'. (VII/4705)

3) 'Te'sîm günaha nisbet etmektir: 'Kendilerine günah işledin denilmez'. (VII/4706)

4) Ashab-ı Yemîn: a) 'Amel defterleri sağ taraflarından verilenler', b) 'Yemininde sadık, ahdine vefakâr, işine sahip bahtiyarlar'. (VII/4706)

5) 'Yüksek döşekler' (Furuşin merfuâ): Ebu Ubeyde bu tâbir ile kadınların ve yükseklik ile de manevî yüksekliğin kastedildiğini söylemiştir. (VII/4708)

6) 'Kocalarını çok seven/işveli hep bakire kızlar'. (VII/4709)

7) 'Ne uğursuz, ne bedbaht kimseler!'. (VII/4711)

4-6. O odur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra arş üzerine istiva buyurdu; yere gireni ve ondan çıkanı; gökten ineni ve ona yükseleni, hepsini bilir ve her nerede olsanız sizinle beraberdir, hem Allah her ne yaparsanız görür; bütün göklerin ve yerin mülkü O'nundur ve bütün işler Allah'a ircâ olunur [döndürülür]; geceyi gündüze sokar, gündüzü geceye sokar ve bütün sînelerin kühnünü bilir!

7-8. İman edin Allah'a ve Rasûlü'ne de sizi istihlaf buyurduğu [vâris kıldığı] şeylerden infak eyleyin ki iman edip de infak eyleyenleriniz için azîm bir ecir [büyük bir mükâfat] vardır! Hem niye iman etmeyesiniz Allah'a ki Peygamber sizi rabbinize iman edesiniz diye davet edip duruyor?! Hâl bu ise mîsakinizi da aldı, gerçek mü'min olacaksınız!

9. O odur ki sizi karanlıklardan nûra çıkarsın diye kuluna parlak parlak ayetler indiriyor. Muhakkak ki Allah size çok ra'fetli bir rahîm'dir!

10. Hem Allah yolunda niye infak etmeyesiniz ki göklerin, yerin mirası zaten Allah'ın (hepsi O'na kalacaktır)! Fetih'den evvel infak edip çarpışanlarınız diğerlerine

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ
عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ
وَمَا يَصْعَدُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
﴿٤﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُوجِبُ الْإِنْلَ
فِي النَّهَارِ وَيُوجِبُ اللَّيْلَ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾
أَمَّا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَأَنْقَبُوا بِمَا جَعَلَكُمْ لِسُخْلَفَيْنِ فِيهِ فَالَّذِينَ
أَمَّا أَنْكُمْ وَأَنْقَبُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي يُزِيلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٩﴾ وَمَا لَكُمْ
أَلَّا تُقْبَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلًا أُولَئِكَ أَكْثَرُ
دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتِلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾ مَنْ ذَا الَّذِي يَفْرِضُ اللَّهُ
وَضْعًا حَسَنًا فَيُضَاعِفُهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

müşavi olmaz; onlar sonradan infak edip çarpışanlardan derece itibariyle daha büyüktür! Bununla beraber hepsine de Allah hüsnâ'yı [cennet'i] va'd buyurdu. Allah her ne yaparsanız da habîr'dir!

11. Hani kim o Allah'a karz-ı hasen takdim edecek kimse ki Allah onu ona katlayıversin?! Hem onun için çok hoş bir ecir de [mükâfat da] var!

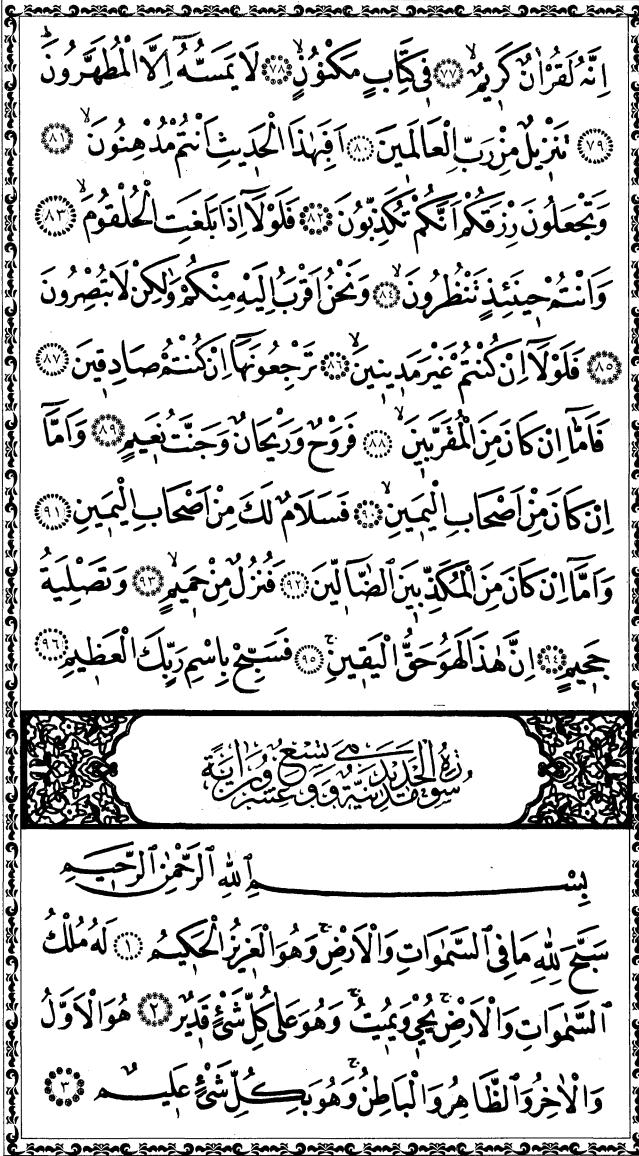
1) Bkz. Ra'd/2, an:1

2) Krş. Bakara/3, an:6

3) Bkz. Bakara/143, an:3

4) Fetih'ten murad ya Mekke Fethi'dir veya Fetih sûresinin nazil olduğu Hudeybiye sulhu'dur. (VII/4735)

5) Karz-ı hasen güzel ödünç demek ise de burada malın en iyisini seçip Allah rızası için ihlâs ile cihada sarfetmektir. (VII/4738 ve bkz. Bakara/275, an:2)

siz o vakit bakar durursunuz, biz ise ona sizden yakınızdır ve lâkin görmezsiniz!

86-87. Evet haydisenize, dine boyun eğmeyecek, ceza çekmeyecekseniz onu geri çevirsenize davanızda doğru iseniz!

88-91. Amma o mukarrebîn'den* ise, artık bir revh u reyhan [daimî bir hayat ve güzel bir rızık] ve bir cenneti naîm; ve amma ashab-ı yemîn'den* ise, artık selâm sana ashab-ı yemîn'den!

92-94. Ve amma o tekzîb eden sapkınlardan ise, her halde konukluğu hamîm [kaynar su] ve yaslanacağı cahîm'dir [cehennemdir]!

95-96. İşte budur hakîkat hakk'ul-yakîn [yakîn'in son derecesi]! Haydi tesbîh' et rabbine, azîm ismiyle!

57. Hadîd Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

29 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

77-80 ... ki hakîkaten o bir kur'an-ı kerîm'dir, öyle bir kitab'da ki mahfuz tutulur; ona tertemiz temizlenmiş olanlardan başkası el süremez; rabb'ul-âlemîn'den indirilmedir!

81-85. Şimdi bu kelâma siz yağ mı süreceksiniz? ve rızkınızı tekzîbiniz mi kılacaksınız? O halde haydisenize, can hulkûma [boğaza] geldiği vakit ki

1-3. Tesbîh' etmekte Allah'ı göklerde ve yerdeki! O öyle azîz, öyle hakîm'dir; göklerin ve yerin mülkü O'nun, hem diriltir, hem öldürür, hem O her şeye kadîr'dir! O'dur [her şeyden] evvel u âhir ve zâhir u bâtın, hem O her şeyde alîm'dir!

1) Bkz. Fâtiha/2, an:1

2) 'Hürmetsizlik edip inkâr mı edeceksiniz?' (VII/4723)

3) 'O kitab'dan nasibinizi, onu yalanlamak, bu suretle o nimete karşı nankörlük etmekten ibaret mi kılacaksınız?' (VII/4724)

4) Bkz. Vâkıâ/11, an: 5 ve 2

5) Bkz. Vâkıâ/8, an: 2 ve 27, an: 4

6) Yakîn kelimesi için bkz. Bakara/4, an: 9

7) Tesbîh Allah Teâlâ'yı zâtına layık olmayan şâibelerden -itikaden, kavlen ve kavlen- tenzîh etmek, uzak tutmaktır. Takdîs de böyledir. (VII/4729)

19. Hem Allah'a ve Rasûlü'ne iman edenler, hep onlar ayn-ı sıddıklar ve şehidlerdir, rablerinin indinde [yanında] onlara, onların ecirleri ve nûrları vardır; ayetlerimizi tekzîb edenlere gelince, işte onlar hep ashab-ı cahîm'dir [cehennemde ebedi kalacak olanlardır]!

20. Biliniz ki dünya [fânî] hayat bir oyun, bir eğlence, bir süs ve aranızda bir tefâhur [övünme] ve mal ve evlatta bir çokluk yarışından [bir gururdan, aldanıştan] ibarettir; bir yağmur temsili gibi ki otu rençberleri imrendirmişti; sonra heyecana gelir, bir de görürsün sararmıştır, sonra da olur bir çerçöp! Ahirette ise şiddetli bir azap, bir de Allah'tan bir mağfiret ve rıdvan [rıza] vardır. Dünya [alçak] hayat bir aldanış, metâından başka birşey değildir!

21. Siz rabbinizden bir mağfirete ve eni yerle göğün eni gibi bir cennete yarışın ki Allah'a ve rasûllerine iman edenler için hazırlanmıştır; o, Allah'ın fazlıdır [lütfüdür], onu dilediği kimselere verir ve Allah çok büyük fazl sahibidir!

22. Ne arz'da, ne de nefislerinde bir musibet başa gelmez ki biz onu fiile çıkarmazdan [varetmezden] evvel bir kitab'da yazılmış olmasın! Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır!

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ
وَالشَّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْحَرِّ ۖ اِغْلَوْا نَمَّا الْحَيَوةُ
الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ
وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ آتَىٰ جَبَابًا ثُمَّ أَخَذَ الْأَمْوَالَ
مُضْفَرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ
الْعُزُورِ ۚ سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ
فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝
مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝
تَأْتُوا عَلَىٰ مَا فَانَكُمْ وَلَا تَعْلَمُونَ ۚ وَإِنَّكُمْ لَآتِيكُمْ
بِشَيْءٍ مِّن قَبْلِ هَٰذَا وَلَٰكِن لَّا تُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ أَجْلِ
الْأَمْرِ ۚ وَالَّذِينَ يَخَلِّفُونَ فِي الْأَرْضِ وَيَقُولُونَ
بِالْخُلُوفِ ۚ فَإِنَّا لَنُؤْتِيهِمْ مِّنْ قَبْلِهَا مِثْلَ مَا
كَانُوا يَفْعَلُونَ ۚ وَفِي الْآخِرَةِ لَعَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

23-24. Şunun için ki kaybettığınıza gam yemeyesiniz [yerinmeyesiniz] ve size verdiğine de güvenmeyesiniz! Allah çok övünen-kurulanın topunu [kendini beğenmişlerin, kibirlilerin hiç birini] sevmez; onlar ki hem bahillik [cimrilik] ederler, hem de halka bahillik emrederler. Her kim de ardını dönerse, haberi olsun ki Allah, ganî hamîd O!

infak = nafaka verme

1) *Sıddıklar*: Allah'ı ve Rasûlü'nü tasdik edenler ve tasdikine sadakâta en ileri gidenler, *Şehidler*: a) Allah yolunda can veren mücahidler ki cennetlik olduklarına şahadet edilmiş *meşhûdlar*, b) Hakikatte ölmüş olmayıp hayatta bulunduklarına şahadet edilmiş olmakla birlikte henüz hazır demek olan *şâhidler*. (VII/4747)

2) Bkz. Bakara/86, an:4; Mülk/5, an:1

3) *Musibet* hedefine isabet eden mermi gibi insana şiddetle dokunan hâdise ve felakettir. *Arz'da musibet* arz'da herhangi bir zarara sebebiyet veren (kuraklık, kıtlık, ev ve şehir yıkımı gibi) âfetler, ziyanlardır. *Nefislerde musibet* ölüm, hastalık, yara bere, işkence, açlık, susuzluk gibi canlara taalluk eden acılardır. (VII/4754)

4) 'Allah yolunda infaktan yüzçevirirse...' (VII/4756)

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشْرَىٰكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ
لَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ
فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ
وِظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ ينادِ وَهُمْ أَلَمْ تَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ
وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّبْتُمْ
الْأَمَانِي حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَعَنْكُمُ الْيَوْمُ الْغُرُورُ ﴿١٤﴾ فَالْيَوْمَ لَا يُخَذُّ
مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَىٰكُمْ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ
الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا
نَزَلَ مِنْ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ وَطَالَ
عَلَيْهِمْ أَامَدٌ فَتَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾ اَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّا الْمَصْدِقِينَ وَالْمَصْدِقَاتِ وَأَقْرَضُوا
اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا لِيُضَاعَفَ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

'Dönün gerinize de bir nûr araş-
tırın!' Derken aralarına bir sur
çekilmiştir, bir kapısı vardır; içi,
rahmet onda, dışı ise o cihetten
azap!

14. Onlara şöyle bağırsırlar: 'Bizler
sizinle beraber değil miydik?' 'Evet'
derler; 'velâkin sizler kendilerinize
fitne yaptınız, gözettiniz, işkillen-
diniz, o kuruntular sizi aldattı! Allah'ın emri [ölüm] gelinceye
kadar- hem sizi Allah'a mağrur-
landırdı o aldatici mağrur!'

15. Artık bugün ne sizden, ne de o
küfredenlerden fidiye kabul edil-
mez, sığınacağınız yer ateştir, lâyı-
kınız odur, ona gidiş de ne fenadır!

16. Ya o iman edenlere çağrı [vakt ü
zamanı] gelmedi mi ki kalpleri
Allah'ın zikrine ve inen hak aşkına
huşû ile coşsun ve bundan evvel
kendilerine kitab verilmiş, sonra
üzerlerinden uzun zaman geçip de
kalpleri katılaşıp ve ekserisi fıska
dalmış bulunanlar gibi olmasın-
lar?!

17. İyi biliniz ki Allah, arz'ı ölümü
nden sonra diriltir! İşte size ayetleri
beyan ettik, gerek ki aklınız ersin!

18. Şüphesiz sadaka veren erkekler
ve dişiler ve Allah'a öyle karz-ı
hasen takdim edenler, verdikleri
kendileri hesabına kat kat katlanır,
bir de onlara pek hoş bir ecir
[mükâfat] vardır!

12. O gün ki göreceksin o mü'minleri ve
mü'mineleri [mü'min kadınları], önlerinde ve
sağlarında nûrları koşuyor, 'Müjde size' diye;
'bugün o cennetler ki altlarından ırmaklar akıyor,
içlerinde muhalled [ebediyyen] kalacaksınız'. İşte
fevz-i azîm [büyük kurtuluş] odur!

13. O gün ki o münafıklar ve münafıklar [münafık
kadınlar] o iman edenlere şöyle diyecek: 'Bize
bakınız nûrunuzdan iktibas edelim!' Denilecek ki:

1) Bkz. Zâriyât/13, an:2

2) "O aldatici mağrur/şeytan sizi Allah'a güvendirdi. 'Adam sende, günahın zararı yoktur, Allah gafûr rahîmdir, affeder'
diye sizleri keyifleriniz arkasından koşturdu". (VII/4742)

3) Kûfûr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

4) Bkz. Hadîd/11, an:5

58. Mücadele Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

22 ayettir

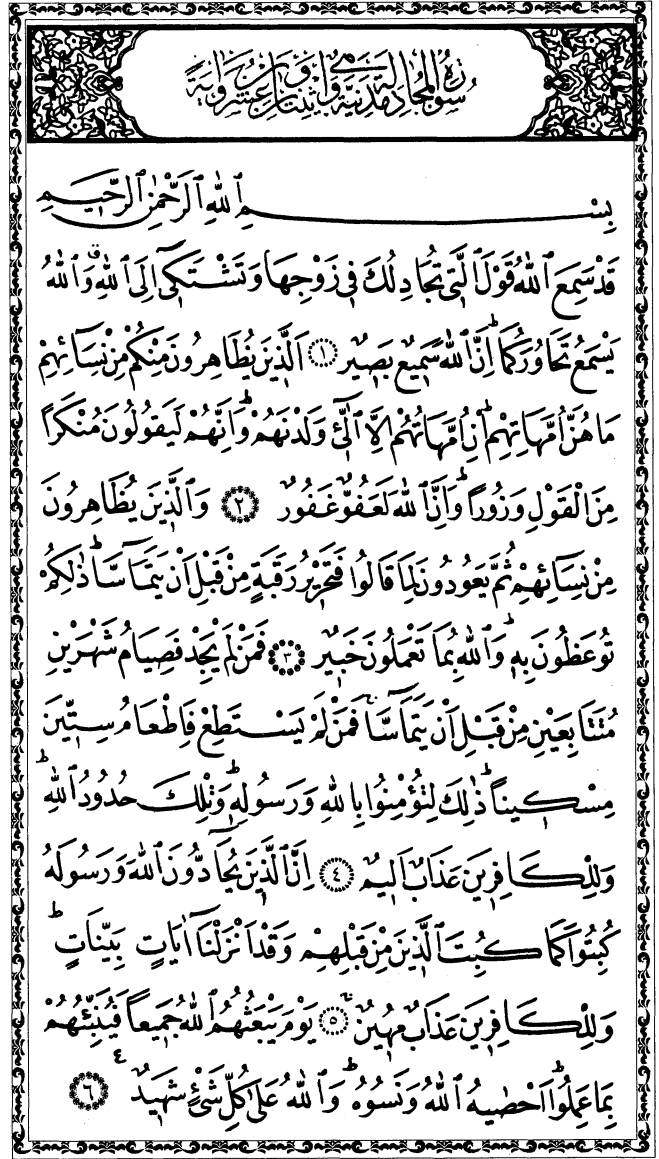
Bismillahirrahmânirrahîm

1. Evet işitti Allah, işitti o kadının dediğini ki kocası hakkında sana mücadele ediyor ve Allah'a şikayet ediyordu, Allah da muhaverenizi [konuşmanızı] dinliyordu; çünkü Allah işittir, görür!

2. İçinizden zihâr ile kadınlarından ayrılmaya kalkışan kimseler bilmelidirler ki o kadınlar onların anaları değildir! Anaları ancak onları doğurmuş olanlardır. Bununla beraber onlar her halde çirkin ve asılsız bir lâkırdı söylüyorlardır. Mâmafih Allah'ın affı, mağfireti çok olduğunda da şüphe yoktur!

3. Ve öyle kadınlarından zihar ile ayrılmaya kalkıp da sonra dediklerini geri alacak olanlar, onun için ikisi temas etmezden evvel bir kul [köle] âzad etmek lâzımdır! Bunu duydunuz â, işte siz bununla öğütlenirsiniz ve Allah her ne yaparsanız haberdardır!

4. Ona gücü yetmeyen de ikisi temas etmezden evvel sırasıyla iki ay oruç tutsun! Ona da güç yetiremeyen altmış yoksul doyursun! Bunlar Allah ve Rasûlü'ne iman edesiniz diyer ve bunlar Allah'ın çizdiği huduttur! Kâfirler için ise elim [gayet acı] bir azap vardır!

5-6. Muhakkak ki Allah ve Resûlü'ne had yarışına kalkanlar çarpıldılar, tıpkı onlardan evvelkilerin çarpıldıkları gibi; halbuki açık açık ayetler de indirmiştik! Kâfirlere hem de hakaretli bir azap var o gün ki Allah onları hep ba'sedecek [diriltecek] de bütün yaptıklarını kendilerine haber verecek! Allah onu bir bir saymış, onlarsa onu unutmuşlardır! Allah her şeye şahiddir!

1) 'Hakikaten beklendiği gibi işitti, dinleyip gereğini yerine getirdi'. (VII/4775)

2) 'Gam ve kederini döküyor, çaresini istiyordu'. (VII/4775)

3) Bkz. Ahzab/4, an:1

4) 'Allah ve Rasûlü'nün hududunu tanımayıp, onlara düşmanlık edenler' veya 'Allah ve Rasûlü'nün tayin buyurduğu hududun gayri hükümler ortaya atan veya tercih edenler'. (VII/4782)

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ
بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّا اللَّهُ قَوِيُّ عَزِيزٌ ۝٢٥ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا
وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النَّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُنْتَدٍ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝٢٦ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا
بِعِيسَىٰ بْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ
اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا
عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا
فَأَتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ۝٢٧
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ يُؤْثِرْكُمْ
كَفَلِينَ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُخَوِّلْكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝٢٨ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ۝٢٩ هَذَا كِتَابُنَا
يَقْدُرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَإِنَّا لَفَضْلٌ بِيَدِ اللَّهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝٣٠

rasûllerine gıyabında' yardım edenleri belli edecek; şüphe yok ki Allah kavî'dir, azîz'dir!

26. Hem celâlim hakkı için, Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik, zürriyetlerinde de nübüvvet ve kitab'ı âtâ kıldık! Öyle iken içlerinden bazıları hidayeti kabul etmiş, çokları ise yoldan çıkmış fâsıklardır!

27. Sonra onların izleri üzerinde rasûllerimizle takip ettik, bir de Meryem'in oğlu İsa ile takip ettik ve ona İncil'i verdik ve ona tâbi olanların kalplerinde bir rikkat [şefkat], bir merhamet yarattık, bir de rehbaniyet' ki onu onlar ibdâ [icad] ettiler. Biz onu üzerlerine yazmamıştık, ancak Allah rızasını aramak için yaptılar, sonra da ona hakkıyla riayet etmediler; biz de içlerinden iman etmiş olanlara ecirlerini verdik, çokları ise yoldan çıkmış fâsıklardır!

28-29. Ey o bütün iman edenler! Allah'tan korkun ve Rasûlü'ne iman edin ki sizlere rahmetinden iki nasip versin ve size bir nûr bahşeyesin ki onunla yürüyesiniz, hem de size mağfîret buyursun! Allah gafûr'dur, rahîm'dir! Çünkü ehl-i kitab bilmeyecek mi ki Allah'ın fazlından bir şeye güç yetiremezler ve hakikat fazl [lütûf ve ihsan] Allah'ın yedindedir [elindedir], onu dilediğine verir ve Allah çok büyük fazl sahibidir?!

25. Celâlim hakkı için, biz rasûllerimizi beyyinelerle [açık delillerle] gönderdik ve beraberlerinde kitab ve mizân indirdik ki insanlar adaletle tutunsunlar; bir de demiri indirdik, onda hem çetin bir sertlik, hem de insanlar için birçok menfaatler vardır ve çünkü Allah kendisine ve

1) 'Bilfiil Hakkın huzuruna varmadan önce' veya 'Gösteriş için değil, hulûs-i kalple'. (VII/4761)

2) Burada mukadder bir suâl vardır ve âyet âdeta bu suâlin cevabıdır: 'Açık mu'cizelerle, delillerle rasûller gönderildikten ve beraberlerinde de kitab ve mizân indirildikten sonra insanların adaletle doğrulmaları için bunlar kâfi olmalı değil miydi? O halde bir de demirin şiddetli sertliği ile faydalar elde edilmesi için mücâhede emri ve onunla uyarıcı yeni bir rasûl'ün gönderilmesinin hikmeti nedir?' (VII/4763-4764)

3) *Rehbaniyet* büyük bir korku hissiyle çekilip dünya lezzetlerini terkederek *zühd* ve *riyazet* ile ibadette mübalağa etmektir ki *Rehban* 'a (*rahbet* 'ten) mahsus fiil ve hâlet demektir. *Rehban* ise 'çok korkan' demektir. *Ruhbaniyet* (Rahiblerin hasleti, rahiblik) de denilmiştir. (VII/4766)

4) 'Riayet edenler bulundu ise de, hepsi etmediler'. (VII/4767)

12. Ey o bütün iman edenler! Peygamber'e gizli maruzatta bulunmak [gizlice birşey söylemek] istediğiniz zaman fısıltınızdan önce bir sadaka takdim ediniz! Bu sizin için hem bir hayır, hem daha ziyade bir temizliktir, fakat gücünüz yetmezse şüphe yok ki Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

13. Yâ!.. Fısıltınızdan önce sadakalar takdim etmekten korktunuz mu? Madem ki yapmadınız, Allah da size tevbe lûtfetti; artık namaza devam edin ve zekâtı verin ve Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin ki Allah habîrdir her ne yaparsanız.

14. Bakmaz mısınız şunlara ki Allah'ın gazab etmiş olduğu bir kavme yarıdaklık etmektedirler?! Onlar ne sizdendirler ne onlardan ve bilip dururken yalan yere yemin ederler.

15-16. Allah onlar için şiddetli bir azap hazırladı. Hakikat, onlar ne fena işler yapıyorlar. Yeminlerini bir siper edindiler de Allah yolundan menettiler; onun için onlara hakaretli bir azap var!

17. İhtimali yok onları ne malları ne evlatları hiçbir suretle Allah'tan kurta-ramaz! Onlar ashab-ı nâr'dır [ateş ehlidir], hep onun içinde kalacaklardır!

18. O gün ki Allâh onları toplayarak ba'sedecek [diriltecek] de size yemin ettikleri gibi O'na da yemin edecekler ve sanacaklar ki birşey yapıyorlar. İşte onlar hep o yalancılar!dir!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَاجَسْتُمْ لِرَسُولٍ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ
صَدَقَ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿١٢﴾ أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا
وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُم مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ هُمْ
يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
﴿١٥﴾ اخْتَدَوْا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَولَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللَّهُ جَمِيعًا
يَخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ
مُمْتَكَذِبُونَ ﴿١٨﴾ اسْتَخَوذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ
اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ
﴿١٩﴾ إِنْ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾
كَتَبَ اللَّهُ لَا عَلَيْنَ آيَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

19. Şeytan üzerlerine istila etmiştir de kendilerine Allah düşüncesini unutturmuştur. Onlar şeytan hizbi, (şeytan taraftarı)dırlar. Uyanık ol ki şeytan'ın hizbi hep hüsrana düşenlerdir!

20. Allah ve Rasûlü'ne hudud yarışına kalkanlar, her halde onlar en alçaklar içindedirler!

21. Allah yazdı: 'Celâlim hakkı için, her halde ben yenerim, ben ve rasûllerim!' Şüphe yok ki Allah kavî'dir, azîz'dir!

1) Münafıklar yahudilere yarıdaklık ediyor, mü'minlerin sırlarını onlara naklediyorlardı: (VII/4802)

2) Bkz. Mücadele/5, an:4

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُمْ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُمْ سَادِسُهُمْ وَلَا آدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُمْ مَعَهُمْ إِنَّمَا كَانُوا أَتْرِبَتَهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ الْبَغْيِ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْأَلَمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ يُخَيَّلُوكَ بِمَا أَلَمُوا بِحَيْثُكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ خَسِبَ الَّذِينَ جَاءُوا فِي الْمَصِيرِ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَنَاجُوا بِالْأَلَمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجُوا بِالْبِرِّ وَالْتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا الْبَغْيُ مِنَ الشَّيْطَانِ لَئِنْ رَأَيْتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَرِّهِمْ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَاَنْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

7. Görmez misin Allah göklerdekini ve yerdekini hep bilir? Herhangi bir üçün [üç kişinin] bir fısıltısı oluyor mu mutlak O dörtleyicileri, gerek beşin, mutlak O altılayıcıları; gerek daha az, gerek daha çok her nerede olsalar mutlak O beraberlerindedir, sonra bütün yaptıklarını kıyamet günü kendilerine haber verir! Haberiniz olsun ki Allah her şeyi tamamiyle bilir.

8. Bakmaz mısın şunlara, gizli konuşmadan nehyedildiler de sonra dönüp nehyolundukları şeyi yapıyorlar; günah, udvan [mü'minlere düşmanlık] ve Peygamber'e isyan fısıldaşıyorlar, yanına geldiklerinde de seni Allah'ın sağıkklamadığı [selâmlamadığı] bir suretle sağıklıyorlar, kendi içlerinde de 'Allah bizi söylediklerimizle tâzib etse ya!' diyorlar. Cehennem onlara yeter, ona yaslanacaklar! Artık o ne fena akibettir!

9. Ey o bütün iman edenler! Sizler fısıldaştığınız vakit günah, udvan [mü'minlere düşmanlık] ve Peygamber'e isyan fısıldaşmayın; iyilik ve takva fısıldaşın ve Allah'tan korkun ki O'na [huzuruna] haşrolunacaksınız.

10. O gizli konuşmalar (o fiskos) sırf Şeytan'dandır, iman etmiş olanları kederlendirmek için; halbuki onlara birşey zarar ettirecek değildir, meğer ki Allah'ın izniyle ola! Mü'minler de onun için hep Allah'a dayan-sınlar!

11. Ey o bütün iman edenler! Sizlere 'Meclislerde genişleyin!' denildiği vakit genişleyiverin, Allah da size genişlik versin! 'Kalkın!' denildiği zaman da kalkıverin ki Allah iman edenlerinizi yükseltsin, ilim verilenleri ise derecât [dereceler] ile... ve Allah hep ne yaparsanız haberdardır.

1) "Sizlere meclislerde, oturduğunuz yerlerde 'Açılın, gelene yer verin!' denildiği zaman yer açın, ortalığı daraltmayın!" (VII/4790)

4. ...Çünkü onlar Allah ve Rasûlü ile karşılaşmaya [cephe almaya] kalkıştılar. Her kim de Allah ile karşılaşmaya kalkışırsa, şüphe yok Allah şedîd'ul-ikab'dır [azabı şiddetli olandır]!

5. Herhangi bir hurma ağacı kestiniz veya kökleri üzerinde dikili bıraktınızsa, hep Allah'ın izniyle ve o fâsıkları perişan edeceği içindir!

6. Allah'ın, Rasûlü'ne onlardan [Benî Nadîr'den] tahvil buyurduğu [alıp verdiği] Fey'e gelince, siz ona ne at deprettiniz [koşturdunuz], ne rikâb [deve] ve lâkin Allah, rasûllerini dilediği kimselere musallat kılar ve Allah her şeye kadîrdir!

7. Allah'ın, Rasûlü'ne Kurâ ahalisinden tahvil buyurduğu Fey'i de Allah için ve Rasûlü için ve karabet [yakınlık] sahibi ve yetimler ve miskinler [yoksullar] ve yolda kalmış kimseler içindir ki sade içinizden zenginler arasında dolaşır bir devlet [servet] olmaya! Bir de Peygamber size her ne emir verirse tutun, nehy ettiğinden de sakının ve Allah'tan korkun; çünkü Allah şedîd'ul-ikab'dır!

8. O fukara muhacirler için ki yurtlarından ve mallarından çıkarıldılar, Allah'tan bir fazl ve rıdvan ararlar ve Allah'a ve Rasûlü'ne hizmet ederler; ta onlardır işte sâdık olanlar!

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاكِرْ اللَّهَ فَإِنَّ لَهُ
شَدِيدَ الْعِقَابِ ٤ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَبَنٍ أَوْ تَرَكَتُمْوهَا قَائِمَةً
عَلَىٰ أَصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِجَ الْفَاسِقِينَ ٥ وَمَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَى
رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٦
مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ
دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَأَنْهَوْهُ وَأَقْبُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٧
لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ
فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ
مُصَادِقُونَ ٨ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ
مِنْ قَبْلِهِمْ يَجْعَلُونَ مِنْهَا جَرًا لِبَنِيهِمْ وَلَا يُجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوْثِرْ عَلَىٰ نَفْسِهِ فَاُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٩

9. Ve şunlar ki onlardan önce yurdu hazırlayıp, imana sahip oldular; kendilerine hicret edenlere muhabbet beslerler ve onlara verilenden nefislerinde bir kaygı duymazlar, kendilerinde ihtiyaç bile olsa îsar ile nefislerine tercih ederler; her kim de nefsinin hirsından korunursa, işte onlardır o felah bulanlar!

1) Fey ganimet demekse de anlam sahası daha geniştir ve genellikle kâfirlerin mallarından alınan gerek *ganimet*, gerek *harac* ve *vergi* gibi vâridât için kullanılır. Özellikle Fey ile *Ganimet* arasında bir takım farklar gözetilerek Fey meşakkatsiz olarak ele geçen, savaştan sonra alınan mal ve emlâke, *Ganimet* ise savaş sırasında kahr ve galebe ile ele geçen mallara ıtlak edilmiştir. (VII/4820-4824)

2) "Feth edilen küffâr memleketleri ahalisinden Rasûlullah'a irca olunan gerek *ganimet* ve gerek *harac* ve *vergi* gibi alelumüm vâridât..." (VII/4824)

3) "Fey'den her ne nasip (pay) veriyse alın ve her ne emir veriyse tutun ve nehyettiğinden vazgeçin; 'almayın' dediğini almayın 'yapmayın' dediğini yapmayın!" (VII/4836)

4) *İsar*'ın mefûlû hazfedilmiştir, yani; 'Muhacirlerin (veya tüm mü'minlerin) ihtiyacını kendilerinininkinden daha müessir/daha üstün tutarak onları kendilerine takdim ve tercih ederler'. (VII/4843)

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢١﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ هُوَ
الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ
الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ
مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ حَسِبُوا وَقَدْ فِي قُلُوبِهِمُ
الرَّعْبُ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا
يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ
لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿٣﴾

22. Allah'a ve ahiret gününe iman eder hiçbir kavmi Allah ve Rasûlü'ne hudud yarışına kalkışan kimselerle sevişir bulamazsın; babaları veya oğulları veya kardeşleri veya hısımları, hemşerileri olsalar bile! İşte Allah, öyle kimseleri sevmeyen bir kavmin kalplerine imanı yazmış ve kendilerini tarafından bir Ruh ile teyid buyurmuştur

ve onları altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, içlerinde ebediyyen kalacaklardır; öyle ki Allah onlardan hoşnut, onlar Allah'tan hoşnut! İşte onlar Allah[ın] hizbi'dir! Uyanık ol ki Allah'ın hizbi muhakkak hep felâha erenlerdir!

59. Haşr Suresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.
24Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahim

1. Tesbîh' etmekte Allah için göklerdeki ve yerdeki! Hem de azîz-hakîm O!

2. O ki ehl-i kitab'dan o küf-redenleri ilk haşr için [küçük bir kıyamet numûnesi olarak] diyarlardan çıkardı. Siz çıkacaklarını zannetmediniz; onlar da zannettiler ki kendilerini Allah'tan koruyacak mânialarıdır kaleleri, istihkâmları! Fakat Allah onları hesap etmedikleri cihetten bastırdı ve kalplerinin içine korku düşürdü; öyle ki evlerini bir taraftan kendi elleri, bir taraftan da mü'minlerin elleriyle harab ediyorlardı. Düşünün de ibret alın ey görececek gözleri olanlar!

3. Ve eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, lâbüdd [mutlaka] dünyada kendilerine azap edecekti; ahirette ise onlara ateş azabı var...

1) Bkz. Mücadele/5, an:4

2) 'Kalplerine hayat veren ilahî bir irfan nûruyla kuvvetlendirmişti' (VII/4805)

3) 'Allah'ın askeri ve Allah'ın dininin yardımcıları, Allah yolunda mücadelede eden mücahidlerdir'. (VII/4805 ve krs. Mâide/56, an:3)

4) Bkz. Hadîd/1, an:7

5) Veya 'İlk haşirde/daha ilk savaşta'. Bu ayet *Benî Nadîr* yahudilerine yapılan kuşatmayı hikaye etmektedir. (VII/4813-4814)

6) 'Onları kalplerinden vurdu'; Reisleri Ka'b b. Eşref'i kendi konağı içinde ansızın katlettirivermekle zaten zayıf olan güven duygularını perişan etti. (VII/4814)

7) Diğer bir mânâ: 'Bir taraftan kendi işledikleri günahları, diğer taraftan mü'minlerin iman ve gayretle hücumları arasında telaşlar içinde kendi evlerinin viran olmasına sebebiyet veriyorlardı'. (VII/4815)

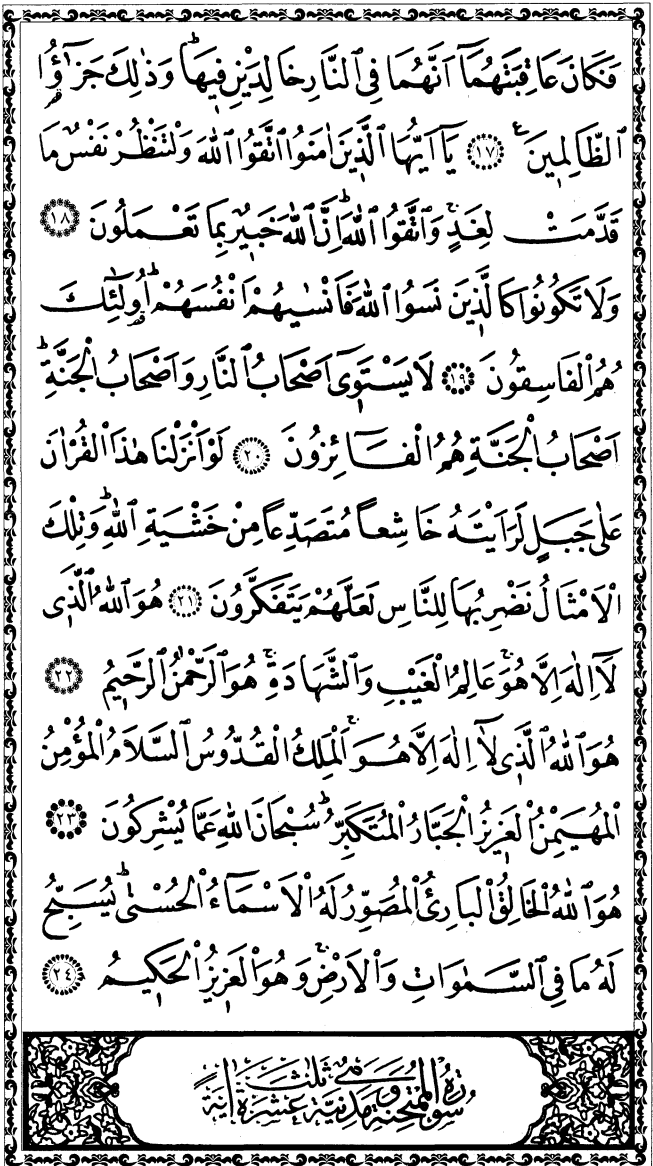
17. Sonra ikisinin de akibeti ebediyyen ateşte kalmaları oldu ve işte zâlimlerin cezası budur!

18-19. Ey o bütün iman edenler! Hep Allah'a korunun ve baksın bir nefis yarın için ne takdim etmiş! Hem Allah'tan korkun -çünkü Allah her ne yaparsanız şüphesiz habîrdir- ve onlar gibi olmayın ki Allah'ı unutmuşlardır da Allah da onlara kendilerini unutturmuştur; onlardır ki hefâsıklardır!

20. Ashab-ı nâr [cehennemlikler] ile ashab-ı cennet [cennetlikler] müsavi olmaz. Ashab-ı cennet'tir ki hep murada ermişlerdir.

21. Biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirseydik, her halde sen onu Allah korkusundan başını eğmiş, çatlamış görürdün! O temsiller yok mu işte biz onları insanlar için yapıyoruz, gerek ki tefekkür ederler!

22-24. O öyle Allah ki O'ndan başka tanrı yok! Gaybı da bilir, şehadeti de! O rahmân'dır, rahîm'dir! O öyle Allah ki O'ndan başka tapılacak yok! Öyle melik (padişah) ki Kuddûs, Selâm, iman ve emniyet veren Mü'min; gözeten, koruyan Müheymin, Azîz, Cebbar, Mütekebbir! Tenzîh o Allah'a

müşriklerin şirkinden! O öyle Allah ki Hâlık, Barî, Musavvir O! En güzel isimler (esmâ-i hüsnâ) O'nun! Bütün göklerdeki ve yerdeki O'na tesbîh' eder, O öyle azîz, öyle hakîm'dir!

1) Birçok müfessir bu ayetin tıpkı Ahzab/72 ayeti gibi *temsîl* kabilinden insanların kalplerindeki katılığa ve duyusuzluğa (uyarılardan etkilenmemelerine) karşı bir *kınama* olduğunu söylemişlerdir ki ibarenin devamı da bu hususa açıkça delâlet etmektedir. (VII/4868)

2) *Rahmân* ve *Rahîm* kelimeleri için bkz. Fâtiha/2-4, an:4

3) *Melik*: egemenliğin yegâne sahibi, *Kuddûs*: gayet mukaddes, hiçbir leke kabul etmez, tertemiz, pampak; *Selâm*: her selâmetin menbâı, selâmeti arayanları selâmete erdirecek olan; *Azîz*: gayet izzetli, onurlu, şanlı; büyük, ulu, yüce; *Hâlık*: yaratıcı, *Musavvir*: mahlukâtın suret ve keyfiyetlerini dahi takdir edip dilediği şekilde icad ederek tasvir eden. (VII/4871-4877)

4) *Bârî* kelimesi için bkz. Bakara/54, an:5

5) Bkz. Hadid/1, an:7

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا
رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ۝ كَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ نَقَصُوا بَيْعَكَ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أَخْرَجْتَهُ
لَتُخْرِجَنَّ مِنْكُمْ وَلَا تَطِيعُكُمْ فِيكَ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ
وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝ لَئِنْ أَخْرَجُوا لَا يُخْرِجُونَ
مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ
لَيَكُونَنَّ الْأَدْبَارُ لَهُمْ لَا يَنْصُرُونَ ۝ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً
فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ۝
لَا يُفَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحْتَصِنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ
جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ
شَتَّىٰ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ۝ كَمْ تَلَوْنَا
مِنْ قَبْلِهِمْ قُرْآنًا مِثْلَ الْقُرْآنِ فَالَّذِينَ كَفَرُوا سَاءَ مَا
كَرَّمُوا لَو أَنَّ إِلَهُكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ لَخَلَقْنَا أَزْوَاجًا
مِثْلَ الْقُرْآنِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝ كَمْ تَلَوْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ
قُرْآنًا مِثْلَ الْقُرْآنِ فَالَّذِينَ كَفَرُوا سَاءَ مَا كَرَّمُوا لَو أَنَّ
إِلَهُكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ لَخَلَقْنَا أَزْوَاجًا مِثْلَ الْقُرْآنِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝ كَمْ تَلَوْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ قُرْآنًا مِثْلَ
الْقُرْآنِ فَالَّذِينَ كَفَرُوا سَاءَ مَا كَرَّمُوا لَو أَنَّ إِلَهُكَ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ لَخَلَقْنَا أَزْوَاجًا مِثْلَ الْقُرْآنِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ
۝ كَمْ تَلَوْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ قُرْآنًا مِثْلَ الْقُرْآنِ فَالَّذِينَ
كَفَرُوا سَاءَ مَا كَرَّمُوا لَو أَنَّ إِلَهُكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
لَخَلَقْنَا أَزْوَاجًا مِثْلَ الْقُرْآنِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝

10. Ve şunlar ki arkalarından gelmişlerdir, şöyle derler: 'Yâ rabbena! Bizlere ve önden iman ile bizi geçmiş olan kardeşlerimize mağfiret buyur ve gönüllerimizde iman etmiş olanlara karşı kin tutturma! Yâ rabbena! Şüphe yok ki sen raûfsun, rahîmsin!'

11. Bakmaz mısın şu münafıklık yapanlara, ehl-i kitab'dan o küfreden ihvanlarına şöyle diyorlar: 'Yemin ederiz ki eğer siz çıkarılırsanız, her halde biz de sizinle beraber çıkarız ve sizin hakkınızda ebedâ [asla] kimseye itaat etmeyiz ve şayet size kıtal yapılırsa [sizinle savaşılsa] muhakak size yardım ederiz'. Hal bu ise Allah şahadet ediyor ki onlar katiyyen yalancılardır!

12. Celâlim hakkı için, eğer çıkarılırlarsa onlarla beraber çıkmazlar ve eğer kıtal yapılırsa onlara yardım etmezler ve şayet yardım edecek olsalar mutlak arkalarına dönerler, sonra da kurtarılmazlar!

13. Her halde onların yüreklerinde sizin korkunuz Allah'inkinden [daha] ziyade! Bu onların fıkıhsız bir kavim olmalarındandır.

14. Size hepsi toplanarak kıtal yapamazlar, ancak müstahkem mevkiilerde veya duvarlar, siperler arkasından yaparlar. Aralarında be'sleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın, halbuki kalpleri dağınıktır. Bu onların akıl etmez bir kavim olmalarındandır.

15. Yakında önlerinden geçenler gibi ki emirlerinin [işledikleri günahların] vebâlini tattılar, daha da onlara elîm [gayet acı] bir azap var!

16. Tıpkı Şeytan'ın meseli gibi ki hani insana 'Küfret!' dedi de küfredince 'Ben' dedi; 'senden beriyim, çünkü ben âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım!'

1) Bazı âlimler bu kimselerin Muhacirler ve Ensar dışında üçüncü bir sınıf olup, Hz. Peygamber'in son zamanlarında iman ve hicret etmiş kimseler olduklarını söylemiştir, Âlimlerin çoğu (cumhur) ise burada sözü edilen kimselerin

2) Muhacirler ve Ensar'dan sonra gelen ve onlara güzellikle ittiba eden bütün mü'minler olduklarını söylemişlerdir. (VII/4847)

3) 'Küfürdeki kardeşlerine/yahudilere' veya 'Pek sıkı fıkı oldukları yârânlarına'. (VII/4856)

'Allah'ın azametini, ilim ve kudretinin genişliğini, azabının şiddetini bilmemelerindendir'. VI/4857)

4) Be's güç, kuvvet, hızlı harb, sıkıntı ve azap gibi mânâlara gelir. Burada üç mânâ vardır: a) 'Onların kuvvetleri sadece kendi aralarında geçerlidir. Kuvvet ve cesaretleri birbirleriyle çarpıştıkları zamandır. Mü'minlerin karşısına çıktıklarında kaçacak delik ararlar', b) 'Onların kuvvet ve cesaretleri sadece aralarında atıp tutmaktan ibarettir, meydana çıkıp savaşamazlar. Be'sleri sırf kendi aralarında, hakikî mü'minlere karşı değil', c) 'Onlar aralarında birbirlerine sevgi göstermezler, hep boğuşup dururlar'. (VII/4859)

5) Küfr kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

6. Hakikaten sizler için güzel bir örnek onlarda olmuştur; Allah'a ve ahiret gününe ümit besleyenler için! Her kim de aksine giderse, haberi olsun ki Allah çok ganî'dir, her hamd O'nundur!

7. Umulur ki Allah sizinle onlar içinden düşmanlaştıklarınız arasında bir meveddet [sevgi] huşûle getire! Allah kadîr'dir, Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

8-9. Allah sizi, din hakkında size kıtal yapmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselerden, onlara iyilik etmeniz ve kendilerine adalet yapmanızdan nehyetmez; çünkü Allah adalet yapanları sever. Allah sizi ancak size din hakkında kıtal yapan ve sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanıza muzâharet eden [destek veren] kimselerden, onlara dostluk etmenizden nehyediyor. Her kim de onlara dostluk ederse, işte onlar kendilerine yazık eden zâlimlerdir!

10. Ey o bütün iman edenler! Size mü'mine kadınlar muhacir olarak geldikleri zaman kendilerini imtihan edin; imanlarını Allah bilir! İmtihan üzerine onları mü'mine [mü'min kadınlar] bilerseniz, artık kendilerini kâfirlere geri çevirmeyin! Mü'minler kâfirlere helâl değil, kâfirler de mü'minlere helâl olmazlar; mâmafi h sarfettikleri mehri o kâfirlere verin! Sizin o mü'mineleri nikâh etmenizde de - kendilerine mehirlerini verdiğiniz takdirde üzerinize bir günah yoktur! Kâfirlerin ise

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۝ عَسَىٰ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ
وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُمْ مَّوَدَّةً ۚ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
۝ لَا يَنْهِيكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا كَفَرُوا فِي الدِّينِ وَلَمْ يَخْرِجُوكُمْ
مِّنْ دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
۝ إِنَّمَا يَنْهِيكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُواكُم مِّنْ دِيَارِكُمْ
وَوَظَاهِرُوا عَلَىٰ آخِرِكُمْ أَن تَتَوَلَّوهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَوَلَّوْاكَ مِمَّا ظَالَمُونَ
۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ
ۚ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ يُبَايِعُهُنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ
إِلَى الْكُفَّارِ لَا مِنْ جِلِّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۚ وَأَتَوْهُنَّ مَا أَنْفَقُوا
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا
تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُفَّارِ وَنَسُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ
أَنْفَقُوا ۚ لَكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝
وَأَن تَأْكُلُوا مِمَّا زَوَّجَكُمُ إِلَى الْكُفْرَاقِ قَبْلَهُ فَأُولَ الَّذِينَ
ذَهَبَ أَرْوَاجُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنْفَقُوا ۚ وَأَنْفَقُوا اللَّهُ الَّذِي أَنْتُمْ بِمُؤْمِنُونَ ۝

ismetlerine yapışmayın' ve sarfettiğinizi isteyin, kâfirler de sarfettiklerini istesinler! Bunlar size Allah'ın hükmüdür; aranızda [böyle] hükmediyor ve Allah alîm'dir, hakîm'dir!

11. Ve eğer zevcelerinizden bir şey sizden küffara kaçır, siz de acısını alırsanız, zevceleri gitmiş olanlara sarfettiklerinin mislini veriniz ve Allah'tan korkunuz, eğer siz O'na iman etmiş mü'minlerseniz!

1) Çünkü İslâm'ın galebesiyle hayra mâni olanlar defolunup hak ve adaletle İslâm'ın güzel ahlâkı ortaya çıkıp, tatbik olunmaya başlayınca o düşmanlıklar da sevgiye dönüşmeye başlar. Bu ayet gösteriyor ki Cihad'dan asıl maksud düşmanlık değil, sevgiyi yaymaktır. (VII/4903)

2) "Dâr-ı Küfür'den Dâr-ı İslâm'a hicret ederek 'mü'miniz' diye size geldikleri zaman..." (VII/4909)

3) "Dâr-ı Harb'den hicret etmeyip kâfir olarak kalan veya mürted olarak Dâr-ı Harb'e iltihak eden kadınlarla aranızda bir bağ - evlilik bağı - kalmasın!" (VII/4914)

60. Mümtehine Sûresi

Medine'de nâzil olmuştur.13 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ey o bütün iman edenler! Düşmanımı ve düşmanınızı dostlar yerine tutmayın! Siz onlara meveddet ilka ediyorsunuz, onlar ise haktan size

gelene küfrettiler. Rabbiniz Allah'a iman ediyorsunuz diye sizi ve Peygamber'i çıkarıyorlardı, eğer sizler benim yolumda ve rızam uğrunda cihad için çıktınızsa... Siz meveddetle onlara sır veriyorsunuz, halbuki ben sizin gizlediklerinizi de açıkladıklarınızı da hepsini bilirim ve içinizden her kim onu yaparsa artık düz yolun ortasında şaşırılmış olur!

2. Eğer onlar size [karşı] bir zafer bulurlarsa, hepinize düşman kesilirler ve sizlere fenalıkla ellerini ve dillerini uzatır ve arzu ederler ki hep kâfir olsanız!

3. Ne hısımlarınızın ne de evlatlarınızın size asla menfaati olmaz! O, kıyamet günü'nde aranızı ayırır ve Allah hep amellerinizi gözetir!

4-5. Sizin için güzel bir örnek İbrahim ile beraberindekilerde oldu; vaktiyle onlar kavimlerine şöyle dediler: 'Biz sizlerden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan beriyiz ve sizi tanımıyoruz; tâ ki siz Allah'ın birliğine iman edinceye kadar sizinle aramızda ebedî buğz u adavet [kin ve nefret] başladı'. Ancak İbrahim'in babasına 'Elbette senin için istiğfar edeceğim, mâmafiş senin için Allah'tan [gelecek] hiçbir şeye gücüm yetmez' demesi müstesna! Dediler: 'Yâ rabbena! Biz ancak sana tevekkül kıldık ve sana gönül verdik ve bütün gidişat sanadır! Yâ rabbena! Bizleri o küfredenlerin fitnesi kılma ve bizlere mağfiret buyur; çünkü sensin ancak öyle azîz öyle hakîm!'

1) Meveddet muhabbet ve sevgi demek olduğu gibi muhabbetnâme, meveddetnâme tâbirlerimiz vechiyle mektub için de kullanılır. Meveddet ilka ediyorsunuz; 'Onlara haber gönderiyorsunuz' veya 'Onların içlerinde alâkadar olduklarınıza sevginiz dolayısıyla o düşmanlar topluluğuna mektup göndererek ihbarlarda bulunuyorsunuz ki bu onların hepsini dost tutmaktır'. (VII/4896)

2) "... ise o halde o Allah düşmanı düşmanlarınızı dostlar yerine tutmayın, özellikle cihad esnasında onlara muhabbet yollu haber kaçırmayın (uçurmayın) da halis bir iman ile Allah'ın rızasına erdirecek mücâhede yapın." (VII/4897)

3) Krş. Tevbe/113-114, an: 4-5; Şuarâ/86-87; Lokman/15

6. Bir vakit de Meryem'in oğlu İsa şöyle dedi: 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın rasûlüyüm, önümdeki Tevrat'ın musaddıkı [tasdikleyicisi] ve benden sonra gelecek bir rasûlün müjdecisi olarak geldim ki onun ismi Ahmed'dir!' Sonra o onlara beyyinelerle gelince 'Bu apaçık bir sihir!' Dediler.

7. İslâm'a dâvet olunurken Allah'a karşı yalan uydurandan daha zâlim de kim olabilir! Allah da o zâlimler gürûhunu muvaffak etmez!

8. İstiyorlar ki Allah'ın nûrunu ağızlarıyla söndürsünler! Allah ise nûrunu tamamlayacaktır, isterse kâfirler hoşlanmasınlar!

9. O Allah'tır ki Rasûl'ü'nü hidayet kanunu ve hak dini ile gönderdi, onu her dinin üstüne çıkarmak için; isterse müşrikler hoşlanmasınlar!

10-12. Ey o bütün iman edepler! Size öyle bir ticaret göstereyim mi ki sizleri elim [gayet acı] bir azaptan kurtarır: Allah ve Rasûlü'ne iman edip, mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda mücâhede eylersiniz! Bu sizin için çok hayırlıdır, eğer bilerseniz! Günahlarınızı mağfiret buyurur ve sizi altından ırmaklar akar cennetlere ve Adn cennetlerinde hoş hoş meskenlere koyar! İşte büyük kurtuluş (fevz-i azîm) odur!

13. Diğer biride ki onu seveceksiniz; Allah'tan nusret [zafer] ve yakın bir fetih! Hem mü'minleri müjdele!

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ۝ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۝ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ دُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُخْجِلُكُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ ۖ تَوَمَّنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ دُلُّكُمْ خَيْرَ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝ وَأُخْرَى يُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۖ وَبَشِيرٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِّلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّا نَتَّطِقُ مَا نَقُولُ وَنَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ فَاعْلَمْتُمْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرْتَ طَائِفَةٌ مَّا يَدْعَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عُدُوِّهِمْ فَاصْبِرُوا لَهَا ۝

14. Ey o bütün iman edenler! Allah yardımcılarınız olunuz! Nitekim Meryem'in oğlu İsa 'Kim benim yardımcılarım Allah'a doğru?' dedi. Havâriyyûn 'Biz Allah yardımcılarınız' dediler. Bunun üzerine Benî İsrail'den bir taife iman etti, bir taife de küfre gitti de biz iman edenleri düşmanlarına karşı teyid eyledik [destekledik]; o suretle onlar üstün olup yüze çıktılar!

1) Burada *Ahmed* isminin *alem* olarak aynen kendisinin de, mânâsının da kastedilme ihtimali vardır. Yani 'adı gayet memduh ve pek güzel' demek de olabilir. Bununla beraber *Ahmed* isminin aynen kendisinin kastedilmesi daha zâhirdir. (VII/4929)

2) 'Sanki doğan güneşi ağızlarıyla püf diyerek söndürüvereceklermiş gibi hakkı yalan ve iftira ile iptal etmek istiyorlar'. (VII/4936)

3) Bkz. Âlu İmran/15, an: 2

4) Bkz. Muhammed/7, an: 4

5) Bkz. Âlu imran/52, an:1-3

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُسْرِقْنَ
بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا
يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ
فِي مَعْرُوفٍ فَلَا يَحْزَنَنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَكُونُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبُشِّرُونَ الْكَافِرِينَ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ١٣

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا مَا لَا تَعْمَلُونَ ٢ كَبُرَ مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَعْمَلُونَ ٣ إِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الَّذِينَ
يُقَالُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ٤ وَإِذَا قَالَ
مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَعْمَلُونَ ٥ إِنْ رَأَيْتُمْ
فُلَا زَاغُوا زَاغًا اللَّهُ مُلَوِّمُهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ٦

12. Ey o peygamber! Mü'mineler [mü'min kadınlar] sana şu şartlar üzerine biat etmeye geldiklerinde; Allah'a hiçbir şey şirk koşmayacaklar ve hırsızlık yapmayacaklar ve zina etmeyecekler ve evlatlarını öldürmeyecekler ve elleriyle ayakları arasında bir bühthan [iftira] uydurup getirmeyecekler ve sana hiçbir mârufta âsi olmayacaklar,

bu suretle onlara biat ver ve kendileri için istiğfar ediver; çünkü Allah gafûr'dur. Rahîm'dir!

13. Ey o bütün iman edenler! Öyle bir kavmi dost tanımayın ki Allah kendilerine gazab etmiş; ahiret'ten ümidi kesmişler, ashab-ı kubur'dan olan kâfirlerin me'yusiyetleri [ümitsizliğe düşmeleri] gibi ye'se düşmüşlerdir!

Saf

61. Saff Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

14 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Tesbîh etmekte Allah için göklerdeki ve yerdeki! O öyle azîz, öyle hakîm!

2-4. Ey o iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyi söylersiniz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah yanında çok mebgûzdur [ne büyük, ne çirkin bir kabahattir]! Haberiniz olsun ki Allah kendi yolunda kurşunlu bir bina gibi [kaynamışcasına] saf bağlayarak çarpışanları sever!

5. Ve hani bir vakit Musa, kavmine şöyle demişti: 'Ey kavmim! Benim size Allah'ın Rasûlü olduğumu bildiğiniz halde, niçin bana ezâ ediyorsunuz?' Sonra vaktâ ki yamukluk ettiler, Allah da kalplerini yamulttu. Öyle ya, Allah fâsıklar gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

1) Bu ibarenin, kadının başka bir erkekten gayri meşrû olarak almış olduğu bir çocuğu kocasına isnad etmesi mânâsına olması ihtimali yok değilse de, bu daha önce geçen 'zina etmeyecekler' ifadesine dahil olduğu için burada bu ihtimal geçersizdir. Nitekim 'beyne eydihinne ve erculihinne' (elleriyle ayakları arasında) tâirinin yalnız *furûc*'dan (apış arasından) değil, zattan *kinaye* olarak kendi nefislerinden (kendiliklerinden) uydurdıkları her çeşit iftiraya şamil olması daha muvafıktır. Dolayısıyla burada zina isnadı, gıybet, dedikodu v.s. tarzında yapılan her türlü iftira, yalan ve sahtekârlıktan nehiy vardır. (VII/4918)

2) Burada iki mânâ vardır: a) "Ölüp gitmiş olan kâfirlerin ne ateşten kurtulma, ne cennete gitme ümitlerinin kalmadığı, ümitsizliğe düştükleri gibi...", b) "Kâfirlerin *ehl-i kubur*'dan/ölülerin dirilmesinden, hayatından ümidi kesmiş olmaları gibi (VII/4921-4922)

3) Bkz. Mâide/20-26

9. Ey o bütün iman edenler! Cuma günü namaz için nidâ olduğunda, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alım-satımı bırakın, o sizin için daha hayırlıdır, eğer bilerseniz!

10. Sonra da namaz kılındı mı yeryüzünde dağılın da Allah'ın fazlından nasip arayın [artık dağılıp nasibinizi arayabilirsiniz] ve Allah'ı çok zikredin ki felâh bulabilesiniz!

11. Böyle iken bir ticaret veya eğlenti gördüklerinde, ona fırladılar da seni ayakta bıraktılar. De ki: 'Allah'ın yanındaki, eğlentiden de ticaretten de hayırlıdır ve Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır!'

63. Münafikûn Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

11 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Sana geldikleri vakit o münafıklar dediler ki: 'Şehadet ederiz hakîkaten sen şüphesiz Allah'ın rasûlüsün!' Allah da biliyor ki hakîkaten sen şüphesiz O'nun rasûlüsün! Bununla beraber Allah şehadet ediyor ki doğrusu mûna-fıklar katıyyen yalancıdırlar; yeminlerini bir kalkan edinip de Allah yolundan yan çizmektedirler. Hakikat, bunlar ne fena yapıyorlar!

3. O şundan; çünkü onlar imana

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۝

رَبِّ الْمُنَافِقِينَ ۝ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِذَا نُوْدِيَ لِلصَّلٰوةِ فَاسْعَوْاۤ اِلَىٰ ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوْا الْبَيْعَ ۚ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ عَلٰمُوْنَ ۝ۙ فَاِذَا قُضِيََتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوْا فِى الْاَرْضِ وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَارْكَعُوْا لِلّٰهِ كَثِيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ۝ۙ وَاِذَا رَاوْا تِجَارَةًۢ بَّآوْاۤ اِلَيْهَا وَتَرَكُوْا مَقَامَكُمْ قُلْ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ ۚ وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّٰزِقِيْنَ ۝ۙ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ أَنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ أَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۝
اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۝
وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مُّسْنَدٌ يَحْسِبُونَ كُلَّ صِخْرَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرهُمْ ۚ إِنَّهُمْ قَالَتْهُمُ اللَّهُ أَنْتَ يَوْمَ كُفُّوا عَنْهُمْ

gelmişler, sonra küfre gitmişlerdir de o kalplerine tab'olunmuş da artık anlamaz olmuşlardır!

4. Sen onları gördüğün vakit cisimleri tuhafına gider ve söylerlerse dediklerine kulak verirsin, sanki huşûb-i müsennede/dayanmış keresteler gibidirler, her sayhayı [işittikleri kuvvetli bir sesi] sanırlar ki aleyhlerindedir! Onlar düşmandırlar; onun için onlardan sakın! Onları Allah gebertsin, nereden çevriliyorlar?!

1) 'Sen minberde hutbeye kalkmış Allah'ı zikrederken seni öylece bırakıp ticarete koşuştular!' Ayette geçen *levh* (eğlenti) kelimesinin ticaret kafilesi gelirken çalınması mutad olan kös veya def, dünbelek ve batta davul zurna olduğu söylenmiştir. Ayette 'ona fırladılar' buyrulurken zamirin (ona) *ticaret* kelimesine râci kılınıp, *ileyha* şeklinde kullanılması, tesniye veya müzekker kullanılmaması, dışarı çıkanların maksadının *levh* değil, *ticaret* olduğunu göstermektedir. (VII/4992-4993)

2) 'O küfür huyu olan fena ahlâk, kalplerine tab'olunmuş/tabiati kılınıştır'. (VII/5000)

3) 'Giyimleri, kuşanmaları, sıkıklıkları hoşuna gider, imreneceğin tutar'. (VII/5001)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْجُمُعَةِ مَكِّيَّةٌ ١١ آيَاتٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ١ مَوْلَى الَّذِينَ بَيَّعَ فِي الْأَمِينِ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَيْلٍ ضَلَالٍ
مُبِينٍ ٢ وَآخِرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْعُنُوا إِهْمَهُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
٣ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ
٤ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا التَّوْبَةَ ثُمَّ كَفَرُوا مَا كُنْهُمْ إِلَّا جُنَاكِلَ الْحِمَارِ
يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا آيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ٥ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ
أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمُوتُوا الْمَوْتِ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
٦ وَلَا تَمْتَنُوا بَدَايَا مَا قَدْ مَتَّ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ
٧ قُلْ إِنْ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى
عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٨

62. Cuma Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur. 11 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Tesbîh' eder Allah için göklerdeki ve yer'deki!
O öyle lekesiz kuddûs-melik ki hem azîz, hem
hakîm!

2-4. O'dur ki ümmîler' içinde kendilerinden bir rasûl gönderdi; üzerlerine O'nun ayetlerini okuyor ve onları temize çıkarıp parlatıyor, kendilerine kitab ve hikmet öğretiyor -halbuki bundan evvel açık bir dalâl [şaşkınlık] içinde idiler- ve daha onlardan başkalarına ki henüz onlara lâhık olmadılar [ulaşmadılar]! O öyle azîz, öyle hakîm! İşte o [risalet] Allah'ın fazlıdır, onu dilediğine verir ve Allah çok büyük fazl [lütûf ve ihsân] sahibidir!

5. Kendilerine Tevrat yükletilen, sonra onu hâmil olmayan kişilerin' meseli, cildlerle kitap taşıyan eşeğin haline benzer! Allah'ın ayetlerini tekzib eden kavmin meseli ne çirkin! Allah zâlimler gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

6-7. De ki: 'Ey o yahudi olanlar! Siz sair [diğer] insanlardan başka olarak Allah'ın dostları bulunduğunuzu zu'm [iddia] ediyorsanız, haydin ölmeyi temenni edin, eğer (davanızda) sadıklarsanız öyle yapın!' Halbuki ellerinin takdim ettiği günahlar yüzünden onu ebeden [asla] temenni edemezler! Allah zâlimleri bilir!

8. De ki: 'Haberiniz olsun, o kaçıp durduğunuz ölüm muhakkak gelip size çatacak, sonra o bütün gayb ve şهادeti bilene iade olunacaksınız da O size neler yaptığınızı haber verecektir!'

1) Bkz. Hadid/1, an: 7

2) Bkz. A'raf/157, an: 3; Âlu İmran/20, an: 3

3) 'İçindekini anlayıp gereğince istifade ve amel etmemiş bulunanların...' (VII/4957)

4) Bakara/94-96, Mâide/18

64. Teğâbün Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

18 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Tesbîh eder Allah'a göklerde ve yerdeki! Mülk [egemenlik] O'nun, hamd O'nun ve O her şeye kadîrdir! O'dur sizi yaratan; öyle iken içinizden kimi kâfir, kimi mü'min! Bununla beraber Allah her ne yaparsanız görür. O ki gökleri ve yeri hak ile yarattı ve size sûret verdi, sûretlerinizi güzel de yaptı, nihayet gidiş de O'nadır! O göklerde ve yerde ne varsa bilir ve sizler her ne sır tutar ve her ne açıklarsanız hepsini bilir ve Allah bütün sînelerin künhünü bilir!

5-6. Bundan evvel küfredenlerin haberi gelmedi mi size ki yaptıklarının vebâlini tattılar, daha da onlara elîm [gayet acı] bir azap var! Çünkü onlara peygamberleri beyyinelerle [açık delillerle] geliyordu da onlar 'Bizi bir beşer mi yola getirecek?' deyip küfretmişler ve aksine gitmişlerdi. Allah da müstağni olduğunu gösterdi; öyle ya Allah ganî'dir, hamîd'dir!

7. Küfredenler asla ba'solunmayacaklarını zu'mettiler [diriltilmeyeceklerini iddia ettiler]. De ki: 'Hayır! Rabbim hakkı için muhakkak ba'solunacaksınız, sonra da muhakkak yaptıklarınız size anlatılacaktır ve o Allah'a göre kolaydır!'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَسْبِغُ لَكُمْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمُلْكَ وَلَهُ الْحُجْمُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١
هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٢
وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ٣ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْتَرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٤
أَمْ يَكْفُرُونَ بِالَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَأَكْفَرُوا بِآلِ مَرْيَمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرُهُدُونَ تَأْتُونَا مُكَذِّبُونَ ٦
وَتَوَلَّوْا وَاسْتَفْتَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَفِيٌّ حَمِيدٌ ٧ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْزَلَ يُعْثُوا قُلُوبَنَا وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبُّونَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ٨
فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ٩
يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ الْتَقَابِ ١٠
يَوْمَ يُنْفَخُ الصُّورُ فَسَمِعَتْ بِهِ نَسِيئًا وَبَدَّخِلَهُ جَنَاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١١

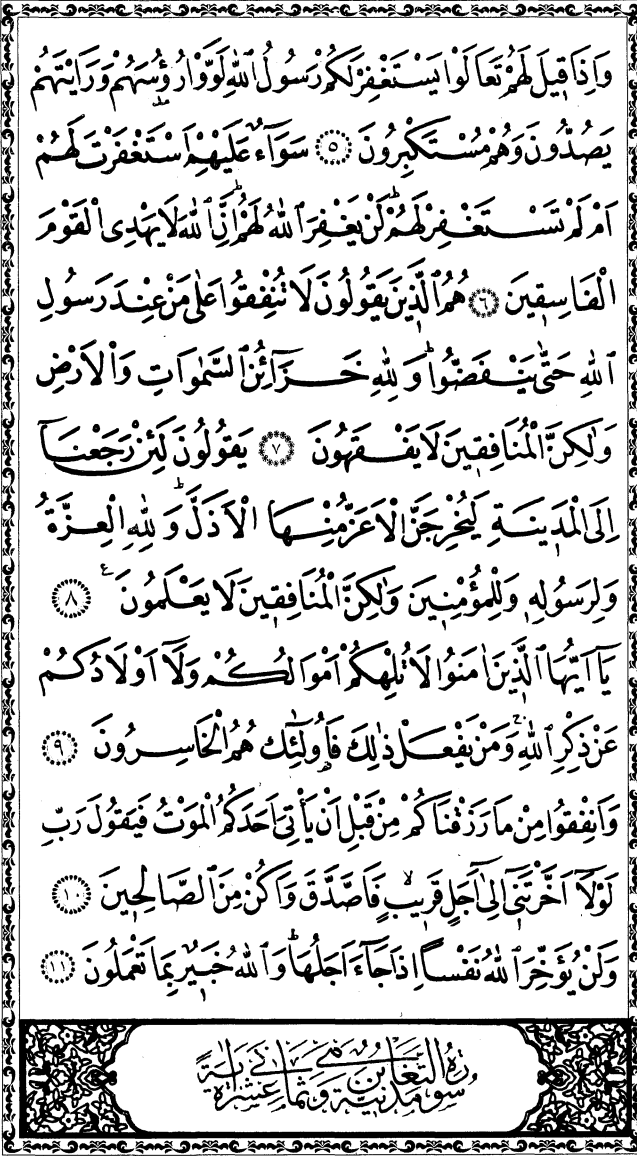
8. Onun için siz Allah'a ve Rasûlü'ne' ve indirdiğimiz nûra [Kur'an'a] iman ediniz ve Allah her ne yaparsanız haberdardır!

9. Sizi o dernek gününe dereceği gün ki o gün Teğâbün Günü (kâr ve zarar günü)dür! Her kim Allah'a iman eder de yaraşıklı iş yaparsa, Allah onun kabahatlerini örter de onu altından ırmaklar akar cennetlere koyar, öyle ki ebediyyen onlarda kalmak üzere! İşte büyük kurtuluş odur!

1) *Küfür* kelimesi için bkz. Bakara/98, an:1

2) 'Onların ne imanlarına ve itaatlerine, ne de kendilerine ihtiyacı bulunmadığını anlattı, hepsini helâk edip arkalarını kesti. Şüphe yok ki Yaradanaîi olmasaydı öyle yapmazdı! (VII/5027)

3) Basımda esas aldığımız *Meâl* metninde ibare '...Allah'a ve Rasûlü'ne' indirdiğimiz nûra iman ediniz...' şeklindedir ve arada bulunması gereken 've' bağlayıcı atlanmıştır. Oysa *Tefsir* metninde ibare doğru olarak verilmiştir. [D.C]

5-6. Onlara 'Gelin Rasûlullah sizin için istiğfar ediversin' denildiği zaman da başlarını bükerek ve görürsün ki kibir taslayarak yan çizer giderler; onlar için istiğfar etsen de etmesen de aleyhlerinde müsavidir! Allah onlara asla mağfiret etmez ve Allah fâsıklar gürûhunu doğru yola çıkarmaz!

7. Onlardır ki 'Rasûlullah'ın yanındakilere nafaka vermeyin tâ ki [sökülüp] dağılsınlar' diyorlar. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır ve lâkin münafıklar anlamazlar!

8. Diyorlar ki: 'Eğer Medine'ye dönersek, herhalde *eazz* [daha kuvvetli ve izzetli] olan oradan *ezell* [daha zayıf ve zelil] olanı çıkaracaktır!' Halbuki izzet Allah'ın ve Rasûlü'nün ve mü'minlerindir ve lâkin münafıklar bilmezler!

9. Ey o bütün iman edenler! Sizleri ne mallarınız, ne evlatlarınız Allah'ın zikrinden alıkoymasın ve her kim öyle yaparsa işte onlar hüsrana düşenlerdir!

10-11. Ve sizlere merzûk kıldığımız şeylerden infak yapın, her birinize ölüm gelmezden evvel ki sonra 'Yâ rabbî! Beni yakın bir ecele kadar tehir eylesen' de sadaka versem ve salihînden olsam' der; halbuki Allah bir nefsi eceli geldiği zaman asla tehir buyurmaz ve her ne yaparsanız Allah habîrdir [haberdardır]!

1) Bkz. Tevbe/80.

2) Bilmezler ki izzet nedir, zillet nedir? Daha izzetli ve daha zelil olan kimdir? Bilmezler de öyle hezeyanlar ederler. Öyle ki onlar kibri izzet, izzeti kibir zannederler! (VII/5009)

3) Bkz. Hadid/20

4) Bkz. Bakara/3, an: 6

5) "Çok değil bana biraz daha ömür versen..." (VII/5015)

65. Talâk Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

12 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ey o peygamber! Kadınları boşadığınız vakit iddetlerine doğru boşayın ve iddeti sayın ve rabbiniz Allah'tan korkun, Onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar; meğer ki açık bir terbiyesizlik etmiş olalar! Bunlar Allah'ın tayin ettiği huduttur ve her kim Allah'ın hududuna tecavüz ederse, nefesine zulmetmiş olur. Bilmezsin belki Allah onun arkasından bir iş çıkarır.

2-3. Sonra müddetlerini doldurmaya yaklaştıklarında onları güzellikle tutun, yahut güzellikle ayrılın ve sizlerden adalet sahibi iki erkeği işhâd eyleyin [hazır bulundurun], [siz de ey şahidler] şehadeti de Allah için doğru eda edin! Bu size söylenenleri duydunuz â, bununla Allah'a ve ahiret günü ne iman eder kimselere öğüt verilir. Her kim de Allah'tan korkarsa, Allah ona bir mahrec müyesser kılar ve onu hatır ve hayaline gelmez cihetten merzûk eder ve her kim Allah'a tevekkül [itimad] kılsa, O ona yetişir, her halde Allah emrini yerine getirir. Allah herşey için bir miktar tayin etmiştir!

4. Hayızdan kesilmiş olan kadınlarınız -şüphelendinizse- onların iddeti de üç aydır, hayız görmeyenler de öyle! Yüklülerin

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ مِنْ لَدُنْهُنَّ
وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تَخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَنَكَاحُ حُدُودِ اللَّهِ
وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ
يُخْرِجُ بَعْدَ ذَلِكَ لَكُمْ ۖ فَإِذَا بَلَغَ الْإِمْلَاجُ فَمِنْكُمْ مَنْ
بِمَعْرُوفٍ وَفَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذُوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُنْمْ يَوْعُظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ
إِنَّا لِلَّهِ بَالِغٌ أَمْرٍ ۖ فَذُجِّعْكَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۖ وَالَّذِي يُشِينُ
مِنَ الْحَيْضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِذَا رَبَّيْتُمُوهُنَّ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ
وَالَّذِي لَمْ يَحِضْ وَأُولَاتُ الْأَحْوَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۚ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ
وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ۝

[gebe kadınların] ise ecelleri [iddetlerinin sonu] hamillerini vaz'ı etmeleridir [doğurmalarıdır] ve her kim Allah'a [sığınıp] korunursa, Allah onun işine bir kolaylık verir.

5. İşte bu (anlatılan ahkâm) Allah'ın emridir; onu size indirdi ve her kim Allah'tan korkarsa, Allah onun kabahatlerini örter ve ecrini [mükafâtını] büyültür.

1) Kendiniz çıkarmayın, çıkmalarına da izin vermeyin! (VII/5055)

2) Hitab burada şahidlerdir. Hemen ardından gelen cümlede hitab hepsinedir. (VII/5061)

3) 'Onu düştüğü darlıktan ve aile yüzünden çekmekte bulunduğu sıkıntılardan kurtulup çıkacağı bir yol, bir çare gösterir'. (VII/5061)

4) 'Bunların iddetlerinin nasıl olacağını kestiremeyip de müşkil görüyor, işkilleniyor, soruyorsanız biliniz ki...' (VII/5065)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
 خَالِدِينَ فِيهَا وَبَشِّرِ الصَّادِقِينَ ١٠ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا
 بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمٌ ١١ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا
 عَلَىٰ سُلُوكِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ١٢ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ
 فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ١٣ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِّ مِنْ آذَانِكُمْ
 وَأَوْلَادِكُمْ وَعُدُّوكم وَالْكُفَّةُ خِذْرُومٌ وَإِنْ تَعَفَّوْا
 وَتَضَحَّوْا وَتَعَفَّرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٤ إِنَّمَا
 أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ١٥
 فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا
 لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٦ إِنْ
 تَقَرَّضُوا لِلَّهِ قَرْضًا حَسَنًا فَمَا نُفَاعِلْكُمْ أَفَعَلْنَا بِكُمْ وَاللَّهُ
 شَكُورٌ حَلِيمٌ ١٧ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٨

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
 اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

10. Küfredip ayetlerimizi tekzîb eyleyenler ise, onlar ashab-ı nâdırlar [ateşte kalmaya mahkumdurlar ve nitekim] orada muhalled [ebediyyen] kalacaklardır, o ise ne fena varılacak yerdir!

11. Allah'ın izni olmayınca hiçbir musibet isabet etmez! Her kim de Allah'a iman ederse,

O onun kalbine hidayet verir ve Allah her şeyi bilir!

12. İman edin de Allah'a itaat eyleyin ve Rasûlü'ne itaat eyleyin; eğer aksine giderseniz, rasûlümüze ait olan sade açık bir tebliğden ibarettir!

13. Allah'tan başka tanrı yoktur; onun için mü'minler, hep Allah'a dayansınlar!

14. Ey o bütün iman edenler! Haberiniz olsun ki çiftleriniz [eşleriniz] ve evlatlarınızdan size düşman vardır, onun için onların mahzurlarından sakının; bununla beraber affeder, kusurlarına bakmaz, örterseniz şüphe yok ki Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

15-16. Her halde mallarınız ve evlatlarınız bir fitnedir, Allah ise büyük ecir [mükâfat] O'nun yanındadır; onun için gücünüz yettiği kadar Allah'a [sığınıp] korunun, dinleyin, itaat edin, infak edin, kendileriniz için hayır yapın! Her kim de nefsinin hırsından korunursa, işte onlar felâh' bulanlardır!

17-18. Eğer Allah'a bir karz-ı hasen' arziderseniz, onu sizin için katlayıverir ve sizi de mağfi-ret buyurur; Allah şekûr'dur, halîm'dir, gayba da şhadete de âlim, azîz, hakîm'dir!

fabrik olarak
 version 1.0.1

1) Bkz. Hadîd/22, an: 3

2) *Ezvac* zevc'in çoğuludur ve erkeğe de dişiye de ıtlak olunur. Burada hitabın zâhiren erkeklere olduğu düşünülürse, burada onların çiftleri olan *zevceler* kastedilmiş olur. Ancak 'Ey o bütün iman edenler!' gibi (gramatik mânâda) erkeklere olan hitabların tagliben (ve anlam itibariyle) kadınlara da şamil olması kuralına nazaran *ezvac* kelimesi de karşılıklı olarak hem *zevc'i* (kocayı) hem de *zevc'yi* (kadını) ifade eder. (VII/5035)

3) *Fitne* kelimesi için bkz. Zâriyat/13, an: 2

4) Bkz. Bakara/5, an:11

5) Bkz. Bakara/275, an: 2; Hadîd/11, an: 5

66. Tahrîm Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

12 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ey o peygamber! Sana Allah'ın helâl kıldığını niçin haram edersin, zevcelerinin hoşnutluğunu ararsın? Mâmafih Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

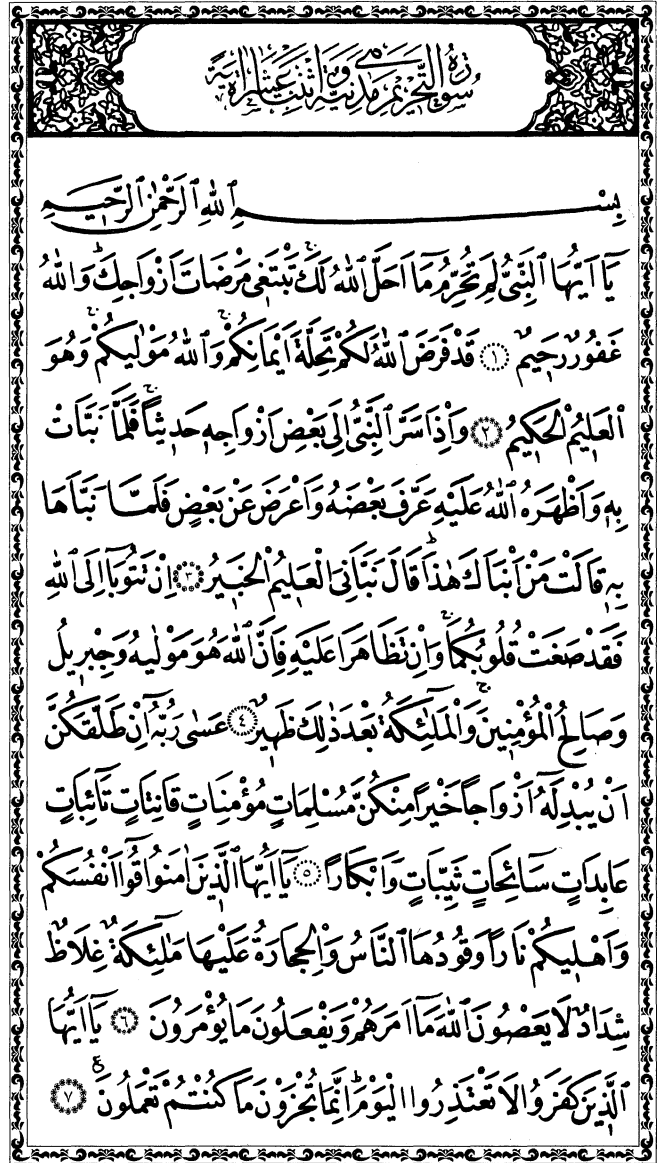
2. Allah sizin için yeminlerinizin çözümlüğünü farz kılmıştır ve Allah sizin mevlânızdır, hem de alîm-hakîm O'dur!

3. Ve hani Peygamber zevcelerinin bazısına sır olarak bir söz söylemişti; vaktâ ki o onu haber verdi, Allah da Peygamber'e onu açtı, açınca Peygamber -o zevcesine- birazını tanıttı, birazından da sarfı nazar etti. Ona bu suretle anlatıverince 'Bunu sana kim haber verdi?' dedi. 'Bana' dedi; 'o alîm-habîr, nübüvvetle haber verdi!'

4. Eğer Allah'a tevbe ederseniz ne iyi, çünkü ikinizin de kalpleriniz eğildi; yok eğer ona karşı tezâhüre karışsınız [birbirinize arka çıkar-sınız], haberiniz olsun ki Allah onun mevlâsı, hem Cibrîl ve mü'minlerin salihî [salih kimseler], onun arkasından da melâike [melek-ler] zahîrdır [onun yardımcısıdır]!

5. Gerek ki rabbi -şayet o sizi boşarsa- yerinize ona sizlerden daha hayırlı zevceler verir; öyle ki müslimeler, mü'mineler, kâniteler, tâibeler, âbideler, sâimeler, seyyibler ve bâkirler!

6. Ey o bütün iman edenler! Kendilerinizi ve ailelerinizi koruyun bir ateşten ki yakacağı o insanlar, o

taşlardır! üzerinde öyle melekler vardır ki yoğun mu yoğun, çetin mi çetin, Allah kendilerine ne emrettiyse ona isyan etmezler ve her neye memur iseler yaparlar.

7. Ey o küfredenler! O gün özür dilemeye kalkmayın; çünkü hep yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz.

1) Hz. Peygamber'in -Ahzab/28-29 ayetlerinde de işaret edildiği üzere- hem dünya hayat'ın nazarındaki ehemmiyetsizliğini anlatmak, hem de ailesine bir ders-i tehzib [nasihat] vererek sonuçta rızalarını yoklamak üzere kendisine helâli haram eder yollu bir yemin ile mutad hayat tarzından ve hanımlarından uzak durarak (ila şeklinde çekilip) 'meşrebe' denilen selâmlık odasında bir ay uzletli tercih etmiş olması vakâsı nedeniyle bu sûre nazil olmuştur. (VII/5085)

2) Bazı âlimler burada *arrefe*/tanıttı demenin 'biraz azarladı, itab etti' demek olduğunu söylemişlerdir. Nitekim bu anlamda 'Ben onu sana bildiririm veya tanıtırım' demek lisanımızda da vardır. Kur'an'ın birçok yerinde 'Yaptıklarınızı size haber veririm' ibaresi bu mânâdadır. Şüphe yok ki söylediğinin birazını yüzüne vurmak da bir serzeniş, bir azarlamadır. (VII/5116)

3) Sırasıyla mânâları şöyledir: 1) müslüman kadınlar, 2) mü'min kadınlar, 3) can u gönülden itaate devam eden kadınlar, 4) tevbekâr olan, hatalarından tevbe eden, günahlardan kaçınan kadınlar, 5) ibadette dâim olan kadınlar, 6) oruç tutan kadınlar, 7-8) dul ve bakire kadınlar. (VII/5121-5122 ve krş. Tevbe/112; Ahzâb/35, Âlu imran/17)

اَسْكُوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تَضَارُوْهُنَّ لِيُضَيِّقُوْا
عَلَيْهِنَّ وَاِنْ كُنَّ اُولَاتٍ حَمِيْلًا فَلْيَضْحَكُوْا عَلَيْهِنَّ حَتّٰى يُضَعْنَ حَمْلُهُنَّ فَاِنْ
اَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْزُقُوْهُنَّ اَمْرًا وَّابِيْنَكُمْ بِمَعْرُوْفٍ وَاِنْ
تَعَاْسَرْتُمْ فَرُدُّوْهُنَّ اِلَيْهِنَّ ۚ لَيْفُوْذُوْ سَعَةٍ مِنْ سَعَةِهُ وَمَنْ فُوْدِرْ
عَلَيْهِ رِزْقٌ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتٰهُ اللّٰهُ لَا يَكْفِ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَا آتٰهَا
سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۚ وَكَانَ مِنْ قَبْلِهِ عَنِ امْرِئِيْهَا
وَرُسُلِهِ فَاَسْبَغْنَهَا حِسًا بِاَسْبَدَا وَعَدَبْنَا مَا عَدَا بَاكَ كَرًا ۝۸
فَدَاَقَتْ وَبَالَ اَمْرَهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ اَمْرِهَا خُسْرًا ۝۹ اَعَدَّ اللّٰهُ لَكُمْ عَذَابًا
شَدِيْدًا فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَا اُولٰٓئِ الَّذِيْنَ اٰلَ الْبَابِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ
اِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۝۱۰ رَسُوْلًا يَتْلُوْا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّخُرْجِ
الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمَلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنَ الظّٰلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَمَنْ يُّؤْمِنْ
بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا اَنْهٰرٌ خَالِدِيْنَ
فِيْهَا اَبَدًا قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا ۝۱۱ اللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ سَبْعَ
سَمٰوٰتٍ وَمِنْ اَرْضٍ مِّثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ اِلَيْكُمْ فِيْ سُبْحٰنٍ لِّتَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ تَدَاخٰطُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ۝۱۲

6. O kadınları gücünüzün yettiğinden; sâkin olduğunuz [oturduğunuz] yerin bir kısmında iskân ediniz ve üzerlerine tazyik yapmak [onları bezdirmek] için onları ızgara [zarara sokmaya] kalkışmayınız ve eğer yüklü iseler hamillerini vaz'ı edinceye [çocuklarını doğuruncaya] kadar nafakalarını verin, sonra sizin hesabınıza emzirirlerse, o vakit de ecirlerini [ücretlerini] verin ve aranızda iyilikle emredin ve eğer zorlaşıyorsanız,

o halde baba hesabına diğer bir emzikli [kadın] emzirecektir!

7. Genişliği olan genişliğinden infak etsin, rızıkı dar olan da Allah'ın ona verdiğinden infak eylesin! Allah bir nefse verdiğinden başka teklif etmez, Allah bir usrun [zorluğun] arkasından bir yusr [kolaylık] yapar!

8-9. Nice memleket (nice şenlik) rabbinin ve rasûllerinin emrinden çıkıp azdı da biz onu şiddetli bir hesaba çektik ve görülmedik bir azaba giriftar eyledik; o suretle emrinin vebâlini tattı ve işinin akibeti bir hüsrân oldu!

10-11. Allah öyleler için şedid [şiddetli] bir azap hazırlamıştır; ondan dolayı Allah'tan korkun da korunun ey halis özü, temiz aklı olanlar, iman edenler! İşte Allah size bir zikir indirdi, bir rasûl gönderdi; Allah'ın nûrlar saçan, yollar açan ayetlerini sizlere karşı okuyor ki iman edip salih amel işleyenleri zulmetlerden nûra çıkarsın; ve her kim Allah'a iman edip salâh ile çalışırsa, Allah onu altından ırmaklar akar cennetlere koyacak, orada ebediyyen muhalledler [kalacaklar]; öyle ki Allah ona hakîkaten güzel bir rızık ihsân etmiş!

12. O Allah ki yedi sema yaratmış, arz'dan da onların bir mislini! Aralarından emir inip duruyor, şunu bilersiniz diye ki Allah her şeye kadirdir ve Allah her şeyi ilmiyle ihata etmiştir [kuşatmıştır]!

1) "Birbirinize Zorluk çıkarıyorsanız; baba cimrilik edip lâyıknı vermiyorsa veya anne daha fazla istiyor, emzirmeye nazlanıyorsa veya emzirmek istemiyorsa ..." (VII/5073)

2) Kariye kelimesi Kur'an'da köy, şehir, memleket gibi cemiyet, medeniyet mahalli olan yerler ve ahalisi için kullanılır. Aslında iktima (toplanmak) mânâsından alınmadır. Nitekim Rağıb el-İsfahanî Kariye kelimesinin insanların toplandığı yerin ve halkın ikisine birden kullanıldığını söylemiştir. (VII/5076)

67. Mülk Sûresi

Mekke'de Nazil Olmuştur.

30 Ayettir.

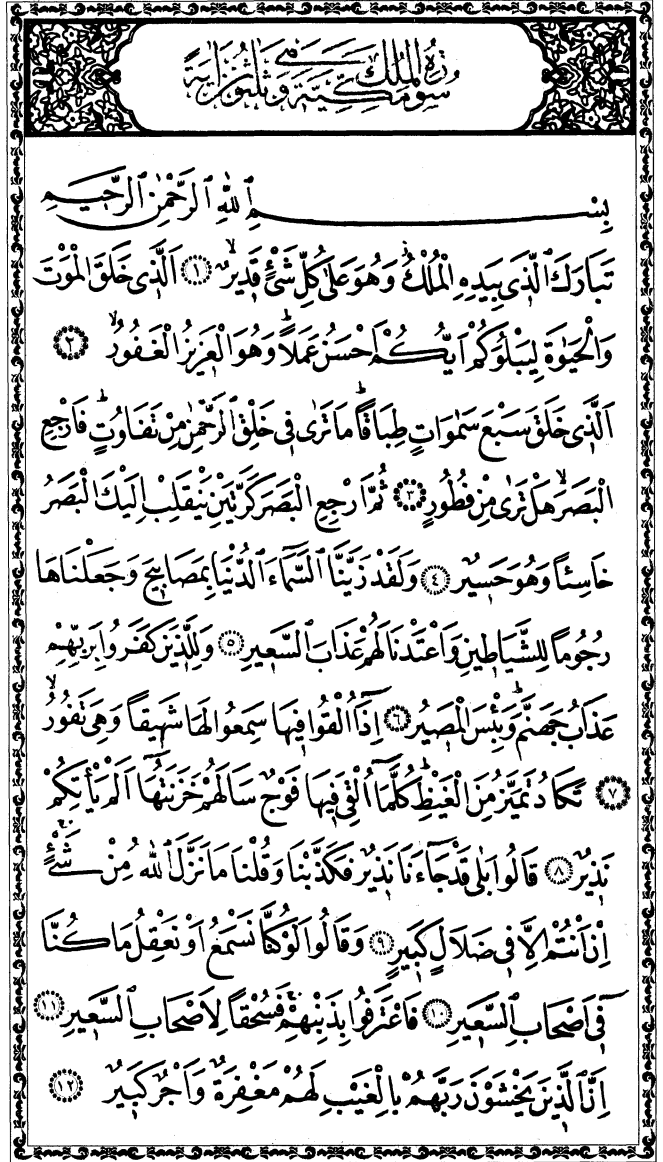
Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Ne yücedir O ki mülk [hükümlerlik] O'nun elinde ve O her şeyi kadirdir! O ki ölümü ve dirimi takdir edip yarattı, sizi imtihana çekip şunu bildirmek için ki hanginiz amelce daha güzel! Hem O öyle azîz, öyle gafûr! O ki yedi sema yaratmış birbiriyle mutabık, göremezsin o Rahmân'ın yarattığında hiçbir nizamsızlık! Haydi çevir gözünü görebilir misin hiçbir çatlak, bir kusur? Sonra yine çevir gözünü tekrar tekrar, sana döner o göz bîtab olarak zelîl ve hakîr!

5. Celâlim hakkı için, biz o dünya sema'yı [yakın göğü] takım takım kandillerle donattık ve onları şeytanlar için rucûm/atmalar yaptık, hem onlar için o çılgın ateş azabını hazırladık (ki azab-ı saîr!)

6-8. Kendilerinin rabbine küfredenler için de cehennem azabı vardır, ona gidiş de ne fena akibettir! İçine atıldıkları vakit onun öyle bir hıç kırışını işitirler ki feveran ediyordur [kaynıyordu], hemen hemen öfkeden patlayacak gibi bir hale gelir. İçine bir alay atıldıkça her defasında onlara onun bekçileri 'Size gocundurucu [ikaz edici] bir peygamber (bir nezîr) gelmedi mi?' diye sorarlar.

9-10. "Evet, doğrusu bize gocundurucu bir peygamber (bir nezîr) geldi, fakat biz ona inanmadık ve 'Allah hiçbir şey indirmedir, siz büyük bir dalâl

[şaşkınlık, aldanış] içindesiniz' diye tekzîb ettik!" derler ve 'Biz işitir veya akleder olsaydık bu saîr ashabı içinde bulunmazdık' derler.

11-12. İşte günahlarını itiraf ettiler. Kahrolsun o halde ashab-ı saîr! Çünkü o rablerine gıyabda saygı besleyenler yok mu, muhakkak ki mağfiret ve büyük bir ecir [mükâfat] onlar içindir!

1) Sema-i dünya terkinini 'dünyanın seması' demek gibi *isafet terkibi* (isim tamlaması) zannederek yanlış anlamaya alışmış olanlar; bizim buna 'dünya sema' dememizi tuhaf bulurlarsa da biz bunun doğrusunun 'dünya' sıfat, 'sema' mevsûf olarak *sıfat terkibi* (sıfat tamlaması) olduğunu anlatmak için başından beri 'dünya sema' demeyi tercih ettik ki *hayat-ı dünya*'ya 'dünya hayat' dememiz de böyledir. Gerçi *dünya* kelimesi lisanımızda olduğu gibi *sıfat-ı galibe* kabilinden *isim* olarak da kullanılırsada Kur'an'da hep *sıfat* olarak zikredilmiş olduğundan sözü edilen bu mânâyı muhafaza etmek gerekir. (VII/5188 ve bkz. Bakara/86, an:4)

2) Burada sözü edilen şeytanlar ile *cin şeytanları* da *ins şeytanları* da kastolunmuş olabilir ki bu, iki mananın her birine de ihtimal üzere sâdık olduğundan ikisi de sahihtir. *İns şeytanları* olarak anlaşıldığında bir takım zan ve evhamlara dayanarak gayb'dan haber vermeye kalkışan, gaybı taşıyan falcılar, müneccimler, kâhinler gibi bilgiçlik taslayarak halkı iğfal etmeye uğraşanlar kastedilmiş olur. (Geniş bilgi için bkz. VII/5202-5212)

3) O çılgın ateşe girecek olan şeytanlar içinde bulunmazdık' (VII/5217)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَىٰ
 رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ
 رَبَّنَا آتِنَا لَنَا نُورًا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
 قَدِيرٌ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَ وَالْمُنَافِقِينَ
 وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ غَلِظٌ عَلَىٰهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبُئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾
 ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحَ وَامْرَأَتَ لُوطَ
 كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحِينَ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يَغْنِيَا
 عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ دَخِلَا التَّارَ مَعَ الدَّاسِخِينَ ﴿١٠﴾
 وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ
 إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ
 فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ
 عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَيْنَا فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَقَ
 بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا إِتْقَانُ الْإِسْلَامِ وَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٢﴾

8. Ey o bütün iman edenler! Allah'a öyle tevbe edin ki nasûh (gayet ciddi, müessir, öğütücü) bir tevbe olsun! Gerek ki rabbiniz sizden kabahatlerinizi keffaretle örter de sizleri altından ırmaklar akar cennetlere koyar; o gün ki Allah, peygamberini ve onun maiyetinde iman edenleri utandırmayacak, nûrları önlerinde ve sağlarında koşacak, şöyle

diyecekler: 'Yâ rabbena! Bizlere nûrumuzu tamamla ve bizleri mağfiretinle yarlığa! Şüphesiz ki sen her şeye kadırsın!'

9. Ey o peygamber! Kâfirlere ve münafıklara mücâhede et ve onlara karşı kalın [sert] bulun; onların varacakları yer cehen-nemdir, ona gidiş de ne fena gidiştir!'

10. Allah, küfredenlere Nuh'un karısıyla Lût'un karısını bir mesel yaptı; o iki kadın, kullarımızdan birer salih kulun taht-ı ismetinde [onlarla evli] idiler de onlara hıyanet ettiler, onun için o iki salih kul da onları Allah'ın azabından zerrece kurtaramadılar. O iki kadının ikisini de denildi ki: 'Girin ateşe girenlerle beraber!'

11. Allah, iman edenlere de Firavun'un hatununu bir mesel yaptı; o vakit o hatun demişti ki: 'Yâ rabbî! Nezd-i ulûhiyyetinde benim için cennette bir ev yap ve beni Firavun'dan ve onun amelinden kurtar, beni o zâlimler kavminden necâta çıkar!'

12. Bir de İmran'ın kızı Meryem'i ki ırzını pek sağlam korudu, fakat biz ona Ruhumuzdan nefhettik [üfledik]; hem rabbinin kelimâtını ve kitablarını tasdik etmişti, hem kânîtin'den idi!'

1) Bkz. Âlu İmran/15, an:2

2) Bu ayet tahrîm vâkası sırasında 'Peygamber şöyle şöyle kadınlarını boşamış, Gassanîler de Medine'ye saldırı için hazırlanıyorlarmış' gibi şâyialar çıkarıp, rezillik yayarak fesad çıkarmaya çalışan kâfirlerin, münafıkların halleriyle alâkadardır. (VII/5129 ve ayrıca bkz. Ahzâb/48 ve 60. Tevbe/67-68 ve 74, 78)

3) 'Nankörlükle küfredip onlara inanmadılar'. (VII/5130)

4) Bkz. Meryem/17, an:1 Enbiya/91, an:1

5) Bkz. Tahrîm/5, an:3, Ahzâb/35

27. Derken vakti gelip de onu yakından gördüklerinde, o küfredenlerin yüzleri kötüleşiverdi ve denildi ki: 'İşte o sizin kendilerimize davet edip durduğunuz budur!'

28. De ki: 'Gördünüz mü Allah beni ve beraberimdekileri helâk etse yahut bize merhamet buyursa, iki takdirde de kâfirleri elim [gayet acı] bir azaptan kurtaracak kimdir?'

29. De ki: 'O öyle Rahmân, işte biz O'na iman ettik ve O'na dayanaktayız. İleride sizler de bileceksiniz ki o açık bir dalâl [şaşkınlık, aldanış] içinde bulunan kim?'

30. De ki: 'Gördünüz mü sabaha kadar suyunuz batakalırsa [çekiliverirse], size bir âb-ı revan [menbâ] getirecek kim?'

68. Kalem Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

52 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-6. *Nûn* ve kalem ve ehl-i kalem'in satıra dizdikleri ve dizecekleri hakkı için, sen rabbinin nimeti ile mecnun [cinlenmiş] değilsin ve tükenmez bir ecir [mükâfat] var muhakkak senin için ve her halde sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin! Yakında göreceksin ve görecekler hanginizde imiş o fitne, o cünun?

7-15. Şüphesiz rabbindir en bilen yolundan sapanı, yine O'dur en bilen hidayete erenleri! O halde tanıma o yalan diyenleri -arzu

فَلَا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي
كُنْتُمْ بِرَبِّكُمْ تُدْعُونَ ﴿٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ هَلَكَ نَحْنُ اللَّهُ وَمَنْ مَعَهُ
أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يَحْيِي الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ إِلِيمٍ ﴿٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ
أَمْنَابُهُ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٩﴾
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿١٠﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِحَجُورٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّكَ
لَآجِرٌ غَيْرُ مُنْمَوٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَتَسْبِّحُ وَيُصَبِّحُونَ
﴿٥﴾ بِأَيِّكُمْ الْمَقْتُولُ ﴿٦﴾ إِنْ رَأَيْتَ مُوَاعِمٍ بَيْنَ ضَلْعٍ عَنْ سَبِيلِهِ
وَهُوَ عَالِمٌ بِالْمُنْهَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تَطْغِ الْمَكِيدِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْلَاهُمْ
فِي دُحُونٍ ﴿٩﴾ وَلَا تَطْغِ كُلَّ جَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَذَا مَثَلٌ نَسَاءٍ بَنِيهِ
مَتَاعٍ لِلْغَيْرِ مُعْتَدٍ أَيْدٍ ﴿١١﴾ عَسَلْ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيٍّ ﴿١٢﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ
وَبَيْنَ ﴿١٣﴾ إِذَا نُسِلَ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

ettiler ki müdâhene etsen, o vakit müdâhene edeceklerdir- ve tanıma şunların hiç birini; çok yemin edici, değersiz, gammaz, koğuculukla gezer, hayır engeli, mütecâviz, vebâl yüklü, zobu [kaba, saygısız], sonra da dakma [dalkavuk] (zenîm); mal sahibi olmuş ve oğulları var diye! Karşısında ayetlerimiz okunurken 'eskilerin masalları' dedi...

1) "Arzu ettiler ki sen onları yağlasan, taptıklarına, alçak garazlarına haksızlıklarına ilişmesen, muvafakat etsen, yalanlarına yağ sürsen, o vakit onlar da sana yağ sürecek, yalanı tasdik edecek, 'ne büyük, ne akıllı adam' diyeceklerdi." Fakat sen yağcılık yapmayıp hakkı söylediğin, Allah'ın emrini, risaletini tebliğ ettiğin için öyle iftiraya kalkıştılar, bile bile yalan söylediler. (VIII/5272)

2) 'Hafiyelik, boşboğazlık ile yaşar'. (VIII/5273)

3) 'Hiç hayra yaramaz, kendi cimri olduğu gibi başkalarının yapacağı hayra da mâni olur'. (VII/5273)

4) "Onlardan birisi mal ve oğulları sahibi olduğu için mağrurlandı, burnunu şişirdi de '...' böyle dedi. Yakında biz..." Bkz.16. ayet (VII/5277)

وَأَسِرُوا قَوْلَكُمْ وَأَجْمِرُوا بِإِنَّهُ عَلَيْكُمْ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝١٣
 مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝١٤ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ
 ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۝١٥
 أَمِئْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخِفُّ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ فَأَذَى تَأْذِيرُ ۝١٦
 أَمِئْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ۝١٧
 وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ۝١٨ أَوَلَمْ يَرَوْا
 إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَاتٍ يَقْدِرُضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ
 بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ۝١٩ أَمْ مِنْ هَذَا الْآلِ هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ
 الرَّحْمَنِ الْكَافِرُونَ لَا فِي غُرُورٍ ۝٢٠ أَمْ مِنْ هَذَا الْآلِ يَرْزُقُكُمْ
 إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ۝٢١ أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى
 وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝٢٢
 قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ
 قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝٢٣ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ
 وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝٢٤ وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ ۝٢٥ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝٢٦

13-14. Sözüünüzü ister sır tutun, ister açığa vurun! Çünkü O bütün sînelerin kühünü bilir! Bilmez mi o yaradan ki O öyle latîf, öyle habîr?!

15. O Hâlık'tır ki O, size arz'ı zelûl/munkad [emre âmade] kıldı. Haydın, o arz'ın omuzlarında yürüyün de o yaradan lâtif- i habîr'in rızkından yeyin! O'nadır fakat nihayet nüşûr [gidiş]!

16-18. Emin misiniz O semadakinden, sizinle arz'ı göçürüvermesinden? O vakit bakarsınız ki o arz çalkanıyordur. Yoksa emin misiniz O semadakinden, üzerinize bir mermiler yağdırıcı gönderivermesinden? O vakit bilirsiniz ki nasılmış inzarım!? Filhakika onlardan evvelkiller de tekzîb ettiler, fakat nasıl oldu inkârım?

19. Bakmazlar mı ki üstlerinde uçan kuşlara, kanat süzerlerken ve yumarlarken? Rahmân'dır ancak onları tutan! Şüphesiz ki O her şeyi görür.

20. Yoksa kimdir o Rahmân'ın berisinden şu sizin ordularınız ki sizi kurtaracak? Kâfirler başka değil, sade bir gurur [aldanma] içindedirler.

21. Yoksa kimdir şu sizlere rızık verecek, O rızkını keserse? Hayır, bir ürküntü ve azgınlık içinde inada dalmışlar!

22. İmdi, yüz üstü kapanarak giden mi daha doğru, yoksa dosdoğru bir cadde üzerinde düpedüz giden mi? Düşünmelidir!

23. De ki: 'O'dur ancak sizi inşa eyleyen ve size dinleyecek kulak, görececek gözler, duyacak [anlayacak] gönüller veren! Fakat sizler pek az şükrediyorsunuz'.

24. De ki: 'O'dur sizi arz'da zürriyet halinde yaratıp yayan! Nihayet de hep toplanıp O'na haşrolunacaksınız [O'nun huzuruna geleceksiniz]'.

25. Böyle iken diyorlar ki: 'Ne zaman bu va'd, eğer sâdıksanız?'

26. De ki: 'O ilim ancak Allah'ın indindedir, ben sade açık anlatan bir nezîr/gocundurucu [ikaz edici] bir peygamberim!'

43. ... Gözleri düşmüş, kendilerini bir zillet sarmış bulunur; halbuki o secdeye onlar sağ-sâlim iken davet olunuyorlardı.

44-45. O halde bana bırak bu sözü tekzib edenleri, biz onları istidrac ile çıkarır, bilemeyecekleri cihetten yuvarlarız ve ben onların ipini uzatırım; çünkü fendim [tuzağım] sağlamdır!

46-47. Yoksa sen onlardan bir ücret istiyorsunda mı cereme vermekten [ağır borçlar ödemekten] ezilmişler, yoksa gayb yanlarında da onlar mı yazıyorlar?

48.50. O halde sabret rabbinin hükmüne de sahib-i hut [Yunus] gibi olma! Hani öfkeye boğulmuş da nida etmişti. Rabbinden bir nimet yetişmiş olmasaydı ona, elbette o feza [alana/boş bir sahaya] fena bir halde atılacaktı. Fakat rabbi onu ıstıfa buyurdu da salihinden kıldı.

51-52. Ve gerçek, o küfredenler o zikri işittikleri vakit az daha seni gözleriyle kaydıracaklardı; bir de durmuşlar 'O her halde bir mecnun!' diyorlar; halbuki o [Kur'an] hâlis bir zikirdir [öğüttür], bütün ukalâ âlemleri [şuur ve idraki olan âlemler] için!

69. Hâkka Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

52 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. O Hâkka! Ne Hâkka? Ve ne bildirdi sana dirayetle nedir o Hâkka?

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُهُمْ ذُلَّةٌ وَقد كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكِيدُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَوْلَا أَنْ نَدَارِكُهُ نِعْمَةً مِنْ رَبِّهِ لَكُنَّا مِنَ الْغَارَةِ ﴿٤٩﴾ فَاجْنِبْهُ رَبُّهُ يُفَقِّهَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
سَيِّدَايَا مُحَمَّدٌ وَأَبِي هَانِئٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا أَهْلَكَ مَا أَهْلَكَ مَا أَهْلَكَ ﴿١﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطُغْيَانِهِ وَاتَّخَذَ
إِلَٰهًا غَيْرَ ﴿٢﴾ فَأَتَاهُمُ الْكُوفُورُ وَالْطَّاعِنَةُ ﴿٣﴾ وَأَمَّا عَادُ فَاهْتَكَمُوا بُرْجَ
صَمْرَعَاتٍ ﴿٤﴾ فَخَرَّهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى
الْقَوْمَ فِيهَا صُرَعَى كَأَنَّهُمْ أَجْنَارٌ خَالٍ خَاوِيَةٌ ﴿٥﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٦﴾

4-8. İnanmadı Semûd ve Âd o kâri'ya! Amma Semûd ihlâk [helâk] ediliverdiler o tâğiye [azgın bir kasırga] ile ve amma Âd, onlar da ihlâk ediliverdiler bir sarsâr rüzgârı/azgın bir fırtına ile! Musallat etmişti Allah onu üzerlerine yedi gece, sekiz gün husûm halinde/köklerini kesmek üzere müstemirren! Bir de görürsün ki o kavmi o müddet zarfında yıkıla kalmışlar ve sanki içleri kof hurma kütükleri imişler! Bak şimdi görebilir misin onlardan bir bâkiye [arta kalan]?

1) Bkz. A'raf/182, an:1

2) Bkz. Saffat/139-149

3) İstıfa kelimesi için bkz. Âlu İmran/33-34, an:2. (Burada istıfa olarak tercüme edilen kelime ictıba' dır.)

4) Kariâ lugatte insanların başına çarpan, beyinlerinde patlayan vâka demektir. (Bkz. Kâria Sûresi)

سَمِعُهُ عَلَى الْحَرْطِ ۝ إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذَا أَقْبَمُوا
لِصْرِهِمْ مَصْحِينَ ۝ وَلَا يَسْتَشُونَ ۝ فَنَظَّافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ
نَائِمُونَ ۝ فَاصْبَحْتَ كَالْصَّهِيرِ ۝ فَتَنَادَوْا مُصْحِينَ ۝ أَنَا عُدُوا
عَلَىٰ حَرْثِكُمْ أَأَنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ ۝ فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَخِفُّونَ ۝ أَلَا يَدُخِّلْنَاهَا
يَوْمَ يَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ۝ وَعَدَوْنَا لِحِزْبِهِمْ ۝ فَمَتَّاعًا
رَّاهِقًا قَالُوا إِنَّا لِلضَّالِّينَ ۝ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝ قَالُوا لَوْ كُنَّا
أَوْ لَا نَسْتَحْيُونَ ۝ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ۝ قَالُوا يَا وَلِيِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝ عَسَىٰ رَبُّنَا
أَنْ يُبَدِّلَ لَنَا خَيْرَ مِمَّا أَنَا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ۝ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ
الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ
الَّتِي فِيهَا أَنْجَعُ الْمُسْلِمِينَ كَالْجُرْمِ ۝ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۝
أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ۝ إِن لَّكُمْ فِيهِ مَا تَخَيَّرُونَ ۝ أَمْ لَكُمْ
إِيمَانٌ عَلَيْنَا بِالْقَوْلِ الْيَوْمِ الْقِيَمَةِ ۝ إِن لَّكُمْ مَا تَحْكُمُونَ ۝ سَلَامٌ لَهُمْ
بِذَلِكَ رَعِيمٌ ۝ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ
يَوْمَ يَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعُو إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْطِيعُونَ ۝

16. ... Yakında biz onu hortumun üzerinden damgalayacağız.

17-32. Haberinizi olsun ki biz onlara belâ vermişizdir, o bağ sahiplerini belândırdığımız gibi! O sıra ki yemin etmişlerdi, sabah olunca onu mutlaka devşireceklerdi, bir istisna da yapmıyorlardı; derken ona rabbinden bir dolaşan dolaşıvermişti, onlar uyuyorlardı. Sabaha kadar o bağ, sırama dönüvermişti. Derken sabaha yakın birbirlerine seslendiler: 'Haydin kesecekseniz, harsınıza (kültürünüze) erkence koşun!' dediler, hemen fırladılar,

şöyle mızırdaşıyorlardı: 'Sakin bugün aranızda bir miskin [yoksul] sokulmasın!' diyorlardı; sırf bir men'e güçleri yeterek erkenden gittiler, vakta ki o bağı gördüler, 'Biz' dediler 'her halde yanlış gelmişiz! Yok biz mahrum edilmişiz! Ortancaları (en mutedilleri) 'Demedim mi size, tesbih etseydiniz?' Dedi. 'Sübhânsın yâ rabbena!' dediler; 'bizler doğrusu zâlimlermişiz!' Sonra döndüler kendilerine levm ediyorlardı [birbirlerini kınıyorlardı]: 'Yazıklar olsun bizlere, bizler doğrusu azgınlarmışız! Ola ki rabbimiz bize onun yerine daha hayırlısını vere! Her halde biz bütün rağbetimizi rabbimize çeviriyoruz.

33. İşte böyledir azap ve elbette ahiret azabı daha büyüktür; fakat bilselerdi!

34. Şüphesiz ki korunan muttakiler içindir rablerinin indinde naîm cennetleri!

35-39. Ya artık müslimleri mücrimler gibi kılar mıyız? Neniz var, nasıl hükmediyorsunuz? Yoksa size mahsus bir kitab var da onda şu dersi mi okuyorsunuz; siz âlemde her neyi ihtiyar ederseniz [seçip beğenirseniz], o her halde sizin olacak diye?! Yoksa size karşı üzerimizde kıyamet günü' ne kadar sürecek yeminler, taahhüdler mi var; siz her ne hükmederseniz her halde öyle olacak diye?!

40-41. Sor bakalım onlara, içlerinden ona kefil hangisi? Yoksa onların şerikleri mi [ortakları veya tâbi oldukları mâbudları mı] var? O halde şeriklerini getirsinler, sâdık iseler!

42. O gün ki sâktan bir keşf olunur [iş şiddetlenir/hakkın hükmü tecelli etmeye başlar] ve secdeye davet edilirler, o vakit güçleri yetmez...

1) 'Hortumunu dağlamak, damgalamak' bizim lisanımızda 'burnunu kırmak' şeklinde tâbir ettiğimiz gibi son derece zelil etmekten kinayedir. *Burun* yerine *hortum* tâbir edilmesi ise daha önceki ayette işaret ettiğimiz üzere *kibir-gurur* fiiline işarettir. (VII/5277)

2) Basımda esas aldığımız *Meâl* metninde 16. Ayet bulunmaktadır. Metne tarafımızdan dahil edilen bu tercüme *Tefsir* metninden aynen alınmış ve paranteze gerek görülmemiştir. Bkz. VIII/5253 ve 5277. [D.C]

3) Asıl metin' de 'dedi' lafzı atlanmıştır. Kur'an' da karşılığı bulunduğundan tarafımızdan ve parantez içine alınmaksızın metne dahil edilmiştir. Bkz. VIII/5253. [D.C.]

35-37. Bugün de ona yok kanı sıcak bir hısım [yakın bir dost], ne de bir taam [yiyecek] bir gıslîn'den [irinden] başka ki onu kimse yemez hatakâr cânilerden başka!

38-43. Artık yok! Kasem ederim ki gördüklerinize ve görmediklerinize, o hiç şüphesiz kerîm [şerefli] bir rasûl'un getirdiği sözdür ve o bir şâir sözü değildir! Siz pek az inanıyorsunuz. Bir kâhin sözü de değildir! Siz pek az düşünüyorsunuz. O rabb'ul- âlemîn'den bir tenzîldir!

44-47. O [rasûl] bize isnâden bazı lâflar uydurmaya kalkışsaydı, elbette biz onu ondan dolayı yemîniyle yakalar (kuvvetle tutar, hıncını alır)dık [böylece yalanını başına çarpardık], sonra da ondan vetînini (iliğini) keser atardık; o vakit sizden hiç biriniz ona siper de olamazdınız!

48-49. Ve o hiç şüphesiz unutulmayacak bir öğüttür korunacaklar için! Bununla beraber biz biliyoruz ki sizden inanmayanlar var!

50-51. Ve her halde o, kâfirler üzerinde bir hasrettir ve o hiç şüphesiz hakk'ul-yakîn' dir!

52. Haydi tesbîh et rabbinin azîm ismiyle!

70. Meâric Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

44 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. İstedi bir sâil [isteyen] bir azabı ki olacak kâfirler için, yok

فَلَيْسَ لَهُ يَوْمَ هُمْنًا حَمِيمٌ ۚ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينَ ۚ لَا يَأْكُلُهُ
إِلَّا الْخَاطِئُونَ ۚ فَلَا أَفْئِمْ يَمُوتُونَ ۚ وَمَا لَا تَبْصُرُونَ ۚ إِنَّهُ
لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۚ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ فُلَيْلًا مَا تُلْمُونَ ۚ وَلَا
يَقُولُ كَاهِنٌ فُلَيْلًا مَا تَذَكَّرُونَ ۚ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ وَلَوْ فَوَلَّك
عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۚ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۚ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ
الْوَيْتِينَ ۚ فَمَا يَنْكُرُ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۚ وَإِنَّ لَذِكْرَهُ
لَلْمُنْتَقِينَ ۚ وَأَنَا الْغَفُورُ الْكَافِرِينَ ۚ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۚ

رَبُّ الْمَعَارِجِ
سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ۚ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ۚ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ۚ
تُرْجَى الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۚ
فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ۚ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ۚ وَزَيَّاهُ قَرِيبًا ۚ يَوْمَ تَكُونُ
السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ۚ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْرِ ۚ وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ مِّمَّا

3-4. O mi'racların sahibi Allah'tan ki ona melâike ve Ruh uruc eder [çıkır] bir günde ki miktarı elli bin sene tutar!

5-7. O halde sabret biraz bir sabr-ı cemîl' ile; çünkü onlar onu uzak görürler, bizse onu yakın görürüz!

8-10. O gün ki olur sema erimiş bir maden gibi, dağlar da atılmış elvan yün gibi ve bir hısım bir hısıma halini sormaz!

1) "O bütün âlemlerin rabbi olan Allah Teâlâ'dan indirilmedir!" (VIII/5345 ve krş. Fâtiha/2, an:3)

2) *Sabr-ı cemil*: güzel bir sabır, kendini elemlelendirmeyecek ve Allah'ın takdirine hüsn-i rıza ile vazifene bakacak surette bir sabır. (VIII/5356)

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْحَاظِئَةِ ۖ فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِيَةً ۖ إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ جَمَعْنَاهُمْ فِي الْجَارِيَةِ ۖ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذَكُّرًا وَنُفِيقَهُمَا أَذُنَّ وَأَعْيَةً ۖ فَادْنُجْ فِي الصُّورِ نَفْخَةً وَاحِدَةً ۖ وَجُمِلْتَ لِأَرْضِ وَإِجْمَالٍ فَذَكَّا ذَكَّةً وَاحِدَةً ۖ يَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۖ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَمِنْ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ۖ وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيُنْجِلُ عَرْشُ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةً ۖ يَوْمَئِذٍ تَعْرُضُونَ لَا تُخْفِي مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۖ فَاَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ يَمِينًا ۖ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ مَوْفُورُوا كِتَابِيَةٍ ۖ إِنِّي كُنْتُ ابْنِ مَلَافٍ حَسَابِيَةٍ ۖ هَهُؤُفِي عَيْشَةٍ رَاضِيَةٍ ۖ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۖ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ۖ كُلُوا وَاشْرَبُوا هُنَا بِمَا اسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ۖ وَآمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ شِمَالًا ۖ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتِ كِتَابِيَةٍ ۖ وَلَمْ أَدْرِمَا حَسَابِيَةٍ ۖ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ۖ مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِي ۖ إِنَّ مَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةٍ ۖ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ۖ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ۖ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۖ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۖ وَلَا يَحْضُرُ عَلَى طَعَامِ الْمُنْبَكِينَ ۖ

9-10. Firavun da geldi, ondan evvelkiler de, mü'tefikeler' de hep o hata ile; hep rablerinin rasûlüne âsî oldular, O da onları alıverdi mütezayid [şiddetli] bir tutuş (kâhir bir kabza) ile...

11-12. Halbuki biz, o su tuğyan ettiği vakit sizi akan gemide taşıdık; onu sizlere bir ânid [bir ikaz] yapalım ve belleyici kulaklar bellesin diye!

13-17. Çünkü sûr üfürülüp de bir tek nefha, o yer ve dağlar yükletilip arkasından da bir çarpılış çarpıldılar mı bir defa, işte o gün, o vâkıa vukua gelmiştir ve sema yarılmış, o da o gün sarkmıştır; öyle ki melek, kenarları üzerindedir ve üstlerinde o gün rabbinin arşını sekiz hâmil olur!

18-20. O gün arz olunursunuz, öyle ki gizli bir haliniz kalmaz. İşte o vakit kitabına sağıyla erdirilmiş olan kimse der ki: 'Ha' alın okuyun kitabımı; çünkü ben sezmişim ki ben kavuşacağım hesabıma!'

21-23. Artık o hoşnud bir hayatta, yüksek bir cennettedir; devşirimleri yakında!

24. "Yeyin-için afiyet olsun, takdim ettiklerinize mukabil geçmiş günlerde!"

25-29. Amma kitabına soluyla erdirilmiş olan da der ki: 'Eyvah! Keşke erdirilmeseydim kitabıma ve vâkıf olmasaydım neymiş hesabıma! N'olurdu iş bitiren olaydı o ölüm! Hiçbir şeye yaramadı benden yana malım, mahvoldu benden saltanat u samanım!'

30-34. "Tutun onu, hemen bağlayın onu, sonra ancak cahîm'e [ateşe] yaslayın onu! Sonra bir zincirde -ki boyu yetmiş arşın yolların onu! Çünkü o Allahu Azîmüşşan'a inanmıyordu ve fukaranın yiyeceğine hiç bakmıyordu!"

1) Bkz. Tevbe/70, an:1

2) Ayette *sekiş*'in neden ibaret olduğu açıklanmamıştır. Akla ilk gelen 'o meleklerin fevkinde sekiz melek' veya 'sekiz hâmil/taşıyıcı' olmasıdır. (VIII/5322)

3) Ayette geçen *Ha* bizim Türkçe' de 'Ha sana, ha size' dediğimiz gibi 'Al işte, alın işte' veya 'Gel bak, gelin bakın' anlamında emir mânâsına ism-i fiildir. (VIII/5329)

40-41. Artık o meşrıkların, mağriblerin [doğuların, batıların] rabbi için yemine ne hacet! Şüphesiz ki biz elbette kâdiriz, onları kendilerinden hayırlısına tebdil edebiliriz ve bizim önümüze geçilmez!

42. O halde bırak onları dalsınlar ve oynaya dursunlar tâ o va'd olun-
dukları güne çatacakları deme kadar!

43-44. O gün ki kabirlerden hızlı hızlı çıkacaklar, sanki çantalarıyla dikmelere (putlara) gidiyorlarmış gibi fırlayacaklar; gözleri düşkün, kendilerini bir zillet saracak da saracak! O, işte onların va'dolunup durdukları gün!

71. Nuh Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

28 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Haberinizi olsun ki biz Nuh'u kavmine gönderdik; 'Kavmini inzar' et' diye; 'gelmezden evvel onlara bir azab-ı elîm [gayet acı bir azab]!'

2-4. Dedi ki: 'Ey kavmim! Haberinizi olsun, ben size açık bir nezîrim! Şöyle ki; Allah'a kulluk edin ve O'na [sığınıp] korunun ve bana itaat eyleyin, günahlarınızdan size mağfiret buyursun ve sizi müsemma bir ecele [muayyen bir vakte] kadar tehir eylesin! Muhakkak ki Allah'ın takdir eylediği ecel gelince tehir olunmaz, eğer bilseydiniz!'

فَلَا أَقْسَمُ رَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا الْقَادِرُونَ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمُسْبِقِينَ ۝ مَذَرْنَاهُمْ يَحْضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يَوْمَعُدُونَ ۝ يَوْمَ نَخْرُجُ مِنْ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ ۝ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ إِنَّا نَذَرْتُمْكَ مِنْ قَبْلُ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي كُنْتُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝ إِنِّي أَعْبُدُ اللَّهَ وَأَنْفُسُ وَأَطِيعُونَ ۝ يَغْفِرُ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجُكُمْ إِلَى آجِلٍ مُسَمًّى أَنْ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤْخِرُ لَكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ۝ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ۝ وَإِنِّي كُنْتُ مَدْعُوهُمْ لِيَغْفِرَ لَهُمْ جَسَلًا ۝ أَصَابَهُمُ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَعْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا ۝ اسْتَكْبَارًا ۝ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَادًا ۝ ثُمَّ إِذَا عَلِمْتُ لَمْ هُمْ ۝ وَاسْتَرْتُمْ لَمْ يُنْصَرُوا ۝ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝

5-10. Dedi ki: 'Yârab! Ben kavmimi gece-gündüz davet ettim. Fakat benim çağırman onlara firardan başka birşey artırmadı ve ben onları mağfiret buyurman için her davet ettiğimde onlar parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve esvablarına büründüler ve ısrar ettiler ve kibirlendikçe kibirlendiler. Sonra ben onları yüksek sesle çağırdım, sonra hem ilân ederek söyledim onlara, hem gizli gizli söyledim. 'Gelin' dedim; 'rabbinizin mağfiretini isteyin! Çünkü O mağfireti çok bir gaffâr'dır...'

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَيْنَهُ ۙ
 وَصَاحِبِهِ وَاجِدٌ ۙ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤَيِّدُ ۙ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا ثُمَّ نَبِّئِهِ ۙ كَلَّا إِنَّهَا لَأُظْلَىٰ ۙ زُرَّاعَةٌ لِلشَّوَىٰ ۙ تَدْعُو أَمْ مَنْ أَدْبَرَ
 وَتَوَلَّىٰ ۙ وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ۙ إِنَّا إِنْسَانٌ خُلِقْنَا مَلُومًا ۙ إِذَا مَسَّهُ
 الشَّرُّ جُرُوعًا ۙ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۙ إِلَّا الصَّالِينَ ۙ الَّذِينَ هُمْ
 عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۙ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۙ لِلْمَسْأَلِ
 وَالْحَرُومِ ۙ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّمَاتِ الْبَيْنِ ۙ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ
 رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۙ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۙ وَالَّذِينَ هُمْ
 لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۙ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ
 فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۙ فَمَنْ أَتَّبَعَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَلَا وَلِيَّكَ هُمْ الْعَادُونَ ۙ
 ۞ وَالَّذِينَ هُمْ لَا مَانِتَهُمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۙ وَالَّذِينَ هُمْ
 بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ۙ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۙ
 لَوْلَاكَ فِي جَنَاتٍ مُّكْرَمُونَ ۙ فَمَا لَ الَّذِينَ كَفَرُوا فَمَا لَكَ مُنْطَبِعِينَ
 ۙ عَنِ النَّيْمِ ۙ وَعَنِ الشِّمَالِ غَرِيبِينَ ۙ أَيْطَسُّعُ كُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
 أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ بَعِيهِ ۙ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۙ

11-14. Birbirlerine gösterilirlerken, mü crim ister ki fidye verse o günün azabından oğullarını ve refikasını [eşini] ve biraderini ve kendini barındıran fasîlesini ve arz'da bulunanların hepsini de sonra kendini kurtarsa!

15-18. Hayır! Çünkü o salgın bir lezâ, etrafı [derileri] soyan nâr-ı ceza! Çağırır arkasını dönüp tersine gideni ve toplayıp toplayıp kasaya yığanı!

19-21. Hakikat o insan helû [huysuz, tahammülsüz] yaratılmıştır; şer dokundu mu mızıkçı, hayr dokundu mu kıskanç!

22-35. Müstesna ancak o musalliler; onlar ki namazlarına müdavimdirler ve onlar ki mallarında vardır bir hakk-ı malûm hem sâil için, hem mahrum ve onlar ki din gününü (ceza gününü) tasdik ederler ve onlar ki rablerinin azabından korkarlar -çünkü rablerinin azabından emîn olunmaz- ve onlar ki apışlarını korurlar -ancak zevcelerine veya milk-i yemînlerine [cariyelerine] başka; çünkü bunda levâm olunmazlar [kılanmazlar]. Fakat ondan ötesini arayanlar, işte onlar haddi aşan haşarılardır- ve onlar ki emanetlerine ve ahidlerine riayet ederler ve onlar ki şahidliklerinde dürüsttüler ve onlar ki namazları üzerine muhafızlık ederler. İşte onlar cennetlerde ikram olunanlardır!

36-68. Şimdi ne var o küfredenlere ki sana doğru boyunlarını uzatarak koşuyorlar, sağdan ve soldan fırka fırka?! Onlardan her kişi naîm cennetine sokulacağını ümit mi ediyor?

39. Yağma yok, biz onları o bildikleri nesneden yarattık!

1) Fasîlesini: içlerinde yetiştigi ve başı sıkıldığı zaman kendisini kucaklayan, barındıran kavmini, kabilesini, aşiretini, hemşerilerini, obasını. (VIII/5856)

2) Lezâ: alevli salgın ateş

3) Sail ve Mahrum kelimeleri için bkz. Zâriyat/19, an:3

72. Cin Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

28 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. De ki: Vahyolundu bana, hakikat birtakım cinnin dinleyip de şöyle dedikleri: "İnan olsun biz acâib bir kur'an dinledik; rüşde erdiliyor; biz de ona iman eyledik, rabbimize hiç kimseyi şerik [ortak] koşmayacağız!

3. '... ve doğrusu o rabbimizin şanı çok yüksek! Ne bir arkadaş edinmiş, ne de bir veled!

4-5. '... ve doğrusu bizim sefih [budala], Allah'a karşı saçma söylüyormuş ve doğrusu biz, ins u cinn Allah'a karşı asla yalan söylemez sanmışsınız,

6. '... ve doğrusu İns'ten bazı ricâl, Cin'den bazı ricâl'e sığınıyorlardı da onların istilâlarını artırıyorlardı.

7. '... ve doğrusu onlar sizin' zannettiğiniz gibi zannetmişlerdir ki Allah ebedâ [asla] hiçbir kimseyi ba'setmeyecek!

8. '... ve doğrusu biz o semayı yokladık da onu öyle bulduk ki şiddetli muhafızlar ve şihablarla [ateş mermileriyle] doldurulmuş!

9. '... ve doğrusu biz ondan dinlemek için bazı mevkilere otururduk. Fakat şimdi her kim dinleyecek olursa, onun için gözeten bir şihab buluyor!

10. '... ve doğrusu biz bilmeyiz o arz'daki kimselere bir şer mi irade edilmiştir, yoksa rableri onlara bir hayır mı murad etmiştir!

11. '... ve doğrusu bizler; bizlerden

salih olanlar da var, olmayanlar da var! Dilim dilim tarikatler olmuşuz!

12. '... ve doğrusu biz anladık ki Allah'ı arz'da acze düşürmemize ihtimal yok, kaçmakla da onu asla âciz bırakamayız!

13. '... ve doğrusu biz o hidayet rehberini dinlediğimizde ona iman ettik! Her kim o rabbine iman ederse, artık ne hakkı yenmek, ne de istilâ olunmak korkusu kalmaz!

1) Burad *Cinler* hakkında *ricâl* tâbirinin kullanılması şâyan-ı dikkattir. Nitekim *ricâl* kelimesinin cinlere itlak edilemeyeceği söylenmiş ve bu ayette *ricâl*' in ikisinden de muradın *ins ricâlî* olduğu belirtilerek ayete şöyle mânâ verilmiştir: "İnsten birtakım ricâl, cinlerin şerrinden yine birtakım ins ricâlîne sığınıyorlardı; mesela 'bu vâdinin cinlerinden Huzeyfe'ye sığınıyorum' diyorlardı." Bu sığınış ölmüş veya diri bir adamın ismine ve ruhaniyetine veya kâhinlere başvurmak gibi fiilen kendisine müracaat suretiyle de olabilir. Evet, bu mânâ da güzel bir mânâdır. (VIII/5401)

2) 'Ey o cinlere sığınan insanlar, o cinler de sizin...' veya 'Ey o Kur'an'ı dinlemiş olan cinler, o size aldanmış insanlar da sizin...' (VIII/5402)

3) 'Bir peygamber göndermeyecek'. *Ba's* burada 'ölüleri diriltmek' mânâsına anlaşılabilirse de kastedilen peygamberlerin b'i'setidir. (VIII/5403)

يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ۖ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ۚ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۚ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۚ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ۚ وَجَعَلَ اللَّيْلُ فَيَظْهِرُ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ۚ وَاللَّهُ أَنْتَبِتُكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۚ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ۚ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ۚ لَتَسْلُكُنَّ مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ۚ قَالَتْ نُوحُ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خُسَارًا ۚ وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَرًا ۚ وَقَالُوا لَا تَنْذِرُنَا إِنَّا كُنَّا مُهْمَلِينَ ۚ وَتَذَرُنَا وَدَا وَلَا سِوَاكَ ۚ وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ۚ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ۚ فَمَا خَطْبُكَ أَتَيْتَهُمُ غُرُوقًا فَادْخُلُونا إِنَّا نَاكِلُونَ ۚ قَالَتْ نَحْمَدُكَ وَلَمْ يَكُنْ لَنَا كَبِيرٌ ۚ وَأَنْصَرْنَا ۚ وَقَالَ نُوحُ رَبِّ لَا تَنْذِرُنَا عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَارًا ۚ إِنَّكَ إِن تَذَرْنَاهُمْ يَفِضُلُوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ۚ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ۚ

11-20. '... Bol hayır ile üzerinize semayı salsın ve size mallar ve oğullarla imdad eylesin ve sizin için cennetler yapsın, sizin için ırmaklar yapsın! Niye siz ummazsınız Allah için bir vekar, yaratmış iken O sizi tavır tavır bu tavra kadar?! Görmediniz mi nasıl yaratmış Allah yedi semayı uygun tabaka tabaka? Kamer' i kılmış içlerinde bir nûr, güneşi de kılmış bir lamba; ve Allah yetiştirdi sizi arz'dan nebat tarzıyla, sonra sizi onda geri çevirecek

ve çıkaracak sizi bir çıkarış daha ve Allah sizin için arz'ı bir sergi yapmıştır, gidesiniz diye ondan geniş geniş yollarda!

21-24. Nuh dedi ki: "Yârab! Malûmun, onlar bana isyan ettiler ve malı ve veledi kendisine hasardan başka birşey arttırmayan kimsenin ardınca gittiler ve büyük büyük mekre giriştiler ve 'Sakın ilâhlarınızı bırakmayın ve sakın bırakmayın ne Vedd'i, ne Suvâ'ı, ne de Yeğûs'u ve Yeğûk'u ve Nesr'i' dediler ve çoğunluğu şaşırttılar. Sen de zâlimleri artırma, ancak şaşkın-lıkça artır!"

25. Birçok hatîâtlarından [işledikleri büyük cürümlerden/suçlardan] dolayı suya [Tufan' a] boğuldular da ateşe atıldılar ve kendilerine Allah'ın dûnundan yardımcılar bulamadılar.

26-28. Nuh demişti ki: 'Yârab! Bırakma yeryüzünde kâfirlerden bir deyyar; zira sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarıyorlar ve nankör facirden başka da doğurmuyorlar. Yârab! Mağfîret buyur bana ve babama, anama, mü'min olarak evime girene ve bütün mü'minîn ve mü'minâta! Zâlimleri ise artırma, ancak helâkça artır!'

1) Meker kelimesi için bkz. Âlu İmran/54, an:2

2) Bkz. Âlu İmran/54, an:2

3) 'Kâfirlerden hiç kimse bırakma!' mânâsına nefiy umumî olmakla birlikte maksadın 'Yurd sahibi, dar ü diyar idare eden hiç kimse bırakma!' demek olması zâhîren cümlelerin devamıyla uyum sağlamaktadır. (VIII/5379)

73. Müzzemmil Sûresi
Mekke'de Nâzil Olmuştur.
20 Âyettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-7. Ey o örtünen(müzemmil)! Kalk gece, meğer biraz; yarısı, yahut eksilt ondan biraz, yahut artır ve Kur'an oku tertil ile yavaş yavaş, güzel güzel! Çünkü biz senin üzerine ağır [sorumluluk gerektiren] bir söz ilka edeceğiz; çünkü gece neş'esi hem daha dokunaklı, hem deyişce daha sağlamdır; çünkü sana gündüzün uzun bir yüzüş vardır!

8-13. Hem rabbinin ismini an ve mâsivâdan [her şeyden] kesilerek O'na çekil! O meşrik ve mağribin [bütün âlemlerin] rabbi, başka tanrı yok, ancak O! O halde yalnız O'nu tut vekil ve ağyarın [başkalarının] diyeceklerine sabret ve onları bir hecr-i cemîl ile terket, ayrıl ve bırak da bana o tekzîb edici zevk u refah sahiplerini, mühlet ver onlara biraz! Çünkü bizim yanımızda bukağılar var ve bir cahîm [ateş] var ve boğaza duran [yutulmayan] bir taam ve bir azab-ı elim [gayet acı bir azap] var!

14. O gün ki yer ve dağlar sarsılacak, dağlar erimiş bir kumyığınınâ dönecektir!

15-16. Haberinizi olsun, biz size bir rasûl gönderdik, üzerinizde şahid, nitekim gönderdiğimiz gibi Firavun'a bir rasûl ki Firavun o rasûle isyan etti de biz onu vahim bir tutuşla tuttuk alıverdik!

1) Müzzemmil: 'örtünen, örtülmüş' veya 'bir yük (nübüvvet yükünü) yüklenmiş olan'. Bunun büyük bir vâkıa karşısında başını içine çekmek, gizlenmek, kaçınmak, rahata meyletmek gibi *kinaye* mânâları da olabilir. Nitekim Rağibel-isfehanî istiâre yoluyla 'işe pek ehemmiyet vermeyen, kısa davranan' mânâsına *kinaye* ve *târîz* olduğunu söylemiştir. (VIII/5421)

2) Kelâm'ın tertil ile güzel söylenmesi ve okunması, ses güzelliğiyle gelişi güzel eze bûze tegannî etmek, saz teli gibi sade ses üzerinde yürümek kabilinden bir musiki işi değildir.

3) 'Gece yetişen nefis' veya 'gece vukua gelen hâdis'e' veya 'gece kalkışı'. (VIII/5429)

4) Burada üç vecih vardır: a) meşguliyet, b) müsait bir zaman, c) 'Bu kıyam ile memur olduğun gecenin bir gündüzü gelecektir ki sen o zaman uzun bir nezahete ve temizliğe ereceksin!' Bu üçüncü anlam gelecek yöneltir. (VIII/5430)

5) *Hecr-i cemil* kalben ve fikren onlardan uzak durup fiillerinde onlara uymamakla beraber kötülüklerine şiddetle karşılık vermeye kalkışmayıp müsameha ve irade ve güzel ahlâk ile hüsn-i muhalefet etmektir. (VI-II/5432)

17. O halde siz nasıl korunursunuz -küfrederseniz- o gün ki çocukları ak saçlı kocalara çevirir?!

18. Sema onunla çatlamıştır ve O'nun va'di fiile çı karılmıştır.

19. İşte bu bir tezkiredir [öğüt ve ihtardır], artık dileyen rabbine bir yol tutar!

وَأَنَّا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ
تَحَرَّوْا رِشْدًا ۖ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا
۝ وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَّاءً غَدَقًا
۝ لِنَفْسِهِمْ فِيهِ ۖ وَمَنْ يُغْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا
۝ وَأَنَّا لِمَسَاجِدَ اللَّهِ فَلَا نَدْعُوهُمَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۝ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ
عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوْا يُكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ۝ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي
وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ۝ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رِشْدًا ۝
قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا
۝ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ
لَهُ نَجَاتًا وَرَحْمَةً خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۝ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَّاصِرًا ۖ وَقُلْ عَدَا ۝ قُلْ إِنَّا ذُرِّي
أَقْرَبَ مَا تُوْعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ۝ عَالِمُ الْغَيْبِ
فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ۝ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ۝ لِيَعْلَمَ أَن قَدْ أُلْغُوا
رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَا ۝

18. Ve hakikat, mescidler hep Allah içindir; o halde Allah'ın yanında başka birine dua etmeyin!

19. Ve filhakika o Allah'ın kulu [Muhammed] kalkmış, ona dua [ibadet] ederken üzerine [veya aleyhine] geçeleneyazdılar.

20. De ki: 'Ben ancak rabbime dua ederim ve O'na hiçbir şerik [ortak] koşmam!'

21. De ki: 'Haberiniz olsun, ben size kendiliğimden ne bir zarar, ne de bir irşad yapamam!'

22-23. De ki: 'Allah'tan beni kimse kurtaramaz ve ben O'ndan başka bir sığınacak bulamam ancak Allah'tan ve risalâtından [bildirdiklerinden] bir tebliğ yapabilirim! Her kim de Allah'a ve Rasûlü'ne isyan ederse, muhakkak ki ona cehennem ateşi var, içinde ebedâ [daima] kalmak üzere onlar!

24. Nihayet o va'dolundukları şeyi gördükleri vakit artık bileceklerdir ki yardımcısı en zayıf ve sayıca en az olan kimmiş?

25. De ki: 'Dirayet ile [rabbim bildirmeyince] bilmem yakın mı o size va'dolunan, yoksa rabbim onun için bir uzun gaye mi yapar?'

26-28. O bütün gaybı bilir, fakat gaybına kimseyi apaçık âgâh etmez, ihtiyar buyurduğu [dilediği] bir rasûlden başka! Çünkü onun önünden ve ardından râsıdlar [gözetleyiciler] dizer; bilsin diye ki onlar rablerinden risaletlerini hakkıyla erişirmişlerdir ve onların nezdindekini ihata etmiş [kuşatmış] ve her şeyi sayısıyla ihsâ buyurmuştur [kaydetmiştir]!

14-15. '... ve doğrusu bizler; bizlerden müslimler de var, haksızlar da var! Müslim olanlar, işte onlar rüşdü savabı [doğru'yu] arayanlardır, amma haksızlar cehenneme odun olmuşlardır!'

16-17. Ve hakikat o tarikat üzere istikametle gitselerdi, elbette kendilerini bol bir su ile suvarırdık ki onları onun içinde imtihan edelim! Her kim de rabbinin zikrinden yüz çevirirse, O onu gittikçe yükselen bir azaba sokar!

1) "Onların hepsine bol bir su sunardık; onları bol rızıklar içinde yaşatırdık". (VIII/5407)

2) Diğer bir mânâ: "İns ve cin kâfirleri onun işini, kıyam ve davetini iptal etmek için aleyhinde öyle toplanmışlardı ki az daha birbirlerine geçeleneceklerdi/keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi. Fakat Allah onu her halukârda muhafaza eder, düşmanlarına karşı muzaffer eyler!" (VIII/5409)

3) 'Açık ve katî bir surette izhar edecek yakini bir keşf ile muttali kılmaz!' (VIII/5415)

18-25. ... Çünkü o bir düşündü, ölçtü biçti. Kahrolası nasıl biçti! Sonra kahrolası nasıl biçti! Sonra baktı, sonra kaşını çattı ve ekşiye-rek surat astı, sonra ardına döndü ve büyüklük tasladı da 'Bu' dedi; 'başka değil, bir sihri müser!' Başka değil kav-i beşer!

26-30. Yaslayacağım onu Sekar'a!
Bilir misin hem ne sekar? Ne bâkiye kor; ne bırakır; beşere susamış bir susuz, üzerinde on dokuz!

31. Hem biz o ateşin muhafız-larını hep melâike yaptık, sayıla-rını da ancak küfredenler için bir fitne kıldık ki kitab verilmiş olanlar yakîn edinsin ve iman edenlere iman artırsın, kitab verilenler ve mü'minler şüphelen-mesin, kalplerinde bir maraz bulunanlarla kâfirler de desin: 'Allah bununla meselâ ne murad etmiş?' İşte böyle, Allah dilediğini şaşırtır, dilediğini de yola getirir ve rabbinin ordularını ancak kendisi bilir ve o ancak bir öğüttür düşünmek için beşer!

32-37. Hayır, hayır o kamer'e [ay'a] ve döndüğü dem o geceye ve açtığı sıra o sabaha kasem olsun ki her halde büyüklerin biridir o sekar, gocundurmak [ikaz etmek] için beşeri; içinizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyen kim-seleri!

إِنَّهُ فَعَّرَ وَمَدَّرَ ۖ فَتَنَّا كَيْفَ فَعَّرَ ۖ ثُمَّ قُلْ كَيْفَ مَدَّرَ ۖ ثُمَّ نَظَرْ ۖ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۖ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۖ فَفَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا خَرُوفُ زُرِّ ۖ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ۖ سَاطِئِهِ سَفَرٌ ۖ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَفَرٌ ۖ لَا يَبْقَى وَلَا تَذَرُ ۖ لَوَاحَةٌ لِلْبَشَرِ ۖ عَلَيْهَا تِسْعَةُ عَشْرَ ۖ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا لِمَلَائِكَةٍ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّةَ هَذَا إِلَّا وَفَنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا ۖ الْيَسْقِيزَنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيزداد الَّذِينَ آمَنُوا إِيْمَانًا وَلَا يَرْتَابُ ۖ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۖ كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنِ شَاءَ وَيَهْدِي مَنِ شَاءَ ۖ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ ۖ كَلَّا وَالْقَمَرِ ۖ وَاللَّيْلِ إِذَا دُبِرَ ۖ وَالصُّبْحِ إِذَا اسْفَرَ ۖ إِنَّهَا لَاحِدَى الْكَبِيرِ ۖ بَذِيرٌ لِلْبَشَرِ ۖ لَمِنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يُفْقَدَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ۖ كُلٌّ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ رَعبَةٌ ۖ إِلَّا أَصْحَابَ الْإِيمَانِ ۖ فِي جَنَاتٍ يَسَاءُ لَوْ ۖ عَنِ الْجُرُومِ ۖ مَاسَكٌ كَرَمٍ فِي سَفَرٍ ۖ قَالُوا لَوْلَاكَ مِنَ الْمَصَلِينَ ۖ وَلَوْلَاكَ نُطْعِمُ الْمُسْكِينِ ۖ وَكُلُّكُمْ خَوْضٌ مَعَ الْحَامِضِينَ ۖ وَكُلُّكُمْ كَذِبٌ بِيَوْمِ الدِّينِ ۖ حَتَّى آتَيْنَا الْيَقِينَ ۖ

38-42. Her nefis kazancına bağlıdır; ancak ashab-ı yemîn cennetlerdedir, soruşur dururlar mücrim-lerden 'Nedir' diye; 'sizi sekar'a [o ateşe] sokan?'

43-47. Derler: 'Biz namaz kılanlardan değildik ve fukaraya yemek yedirmezdik, batakcılarla dalar giderdik' ve ceza gününe yalan derdik, tâ gelinceye kadar bize o yakîn [ölüm]!'

1) *Sirh-i müser* tâbirinde iki mânâ vardır: a) 'Öteden beri tâlim ve rivayet olunagelen, ehinden ehline öğrenilegeldiği söylenen bir sihir'. b) 'Diğer sihirlere tercih edilecek, beğenilecek bir sihir'. Bu ikinci anlam *parlak sihir* anlamında *sihr-i mübîn* demelerine benzer. (VIII/5456)

2) *Sekar* 'yakıcı ateş' mânâsında cehennemnin isimlerindendir ve 'Dikine azaba sardıracağım' mânâsındaki 17. Ayeti izah edici mahiyettedir. (VIII/5457)

3) "Boş lakırdılara, beyhude işlere, şunun bunun aleyhine veya lehinde mâlâyânî sözlere, vakitleri öldüren, keyf u hevaya taalluk eden bâtıl şeylere dalan gafillerle beraber kendimizden geçer, dalar giderdik". (VIII/5466)

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلَاثِي إِلَيْلٍ وَنُصْفَهُ وَمَا يَعْلَمُ
مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يَقْدَرُ أَلَيْلًا وَالنَّهَارَ عِلْمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَأْتِب
عَلَيْكُمْ فَأَوْفُوا مَا نَيْسَرَمِنَ الْقُرْآنِ عِلْمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ وَآخَرُونَ
يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَالُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَأَوْفُوا مَا نَيْسَرَمِنَهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا وَمَا تُعْطُوا مِنْهُ لَإِنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهَوْنَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۖ قُمْ فَأَنذِرْ ۚ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۖ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۖ وَالرُّجْزَ
فَأَنفَحْ ۖ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْبِرُ ۖ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۚ فَاذْكُرْ فِي الْفَأْوِرِ ۚ
فَذَلِكَ يَوْمُئِذٍ يَوْمُ عَسِيرٍ ۚ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ۚ ذُذْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ
وَجِدًا ۚ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ۚ وَبَنِينَ شُهُودًا ۚ وَمَهْدًا لَهُ فَمَهَّدًا
تُرْطَعُ أَنْ زَيْدٌ ۚ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِإِنْتَاعٍ عِندًا ۚ سَارَهُ قَهْ صَعُودًا ۚ

20. Filhakika rabbın biliyor ki sen muhakkak gece; üçte ikisine yakın ve yarısı ve üçte biri kalkıyorsun, beraberindekilerden de bir tâife! Halbuki geceyi, gündüzü Allah takdir eder. Bildi ki siz onu bundan öte başaramazsınız; onun için size lütuf ile irca-ı nazar buyurdu. Bundan böyle Kur'an'dan ne kolay gelirse okuyun! Bildi ki içinizden hastalar olacak, diğer bir takımları Allah'ın fazlından bir kâr aramak üzere

yeryüzünde yol tepeceler, diğer bir takımları da Allah yolunda çarpışacaklar. O halde ondan [Kur'an'dan] ne kolay gelirse okuyun ve namazı kılın ve zekâtı verin ve Allah'a karz-ı hasen takdim edin! Kendilerinizin hesabına hayr olarak her ne de takdim ederseniz, onu Allah yanında daha hayırlı ve ecirce [karşılık olmak bakımından] daha büyük olarak bulacaksınız. Hem de Allah'a istiğfar edin! Şüphesiz ki Allah gafûr'dur, rahîm'dir!

74. Müddessir Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

56 Ayettir.

Bismillahirrahmanirrahim

1.10. Ey bürünen (müddessir)! kalk artık inzâr et [etrafındakilere akibetin vehametini anlat] ve rabbini artık büyükle ve elbiseni artık temizle ve o pislikleri artık defeyle! Hem çoksu narak menn etme [yaptığını büyük görme] ve rabbın için sabreyle! Çünkü o boru öttürüldü mü bir; o, işte o gün pek zorlu gündür, kâfirlere hiç kolay değildir!

11-17. Bırak bana o herifi ki yarattım da hem tek, hem uzun boylu mal verdim, hem göz önünde oğullar, hem kendisine bir döşeyiş döşedim! Sonra da tamâ eder ki daha artırayım! Hayır! Çünkü o bizim ayetlerimize bir anud [inatçı] kesildi. Ben onu dimdik sarpa sardıracağım...

1) "Gece kalkmaktan, Kur'an okumaktan büsbütün vazgeçmeyin, yine kalkın fakat yarısı veya daha azı veya daha çoğu miktarlarıyla ve uzun uzadıya tertil kaydıyla mukayyed olmayarak -Kur'an ve kıraat denilebilmek şartıyla- ne miktar kolayınıza gelirse o kadar okuyun, o kadar kıyam edin!" (VIII/5441)

2) Bkz. Bakara/45, an: 2; Hadid/11, an: 5

3) "Ey o bürünen! Ey o kendisine tevdi edilmiş hakikati halkın nazarlarından gizlemeye çalışan Muhammed! O bürünmek, uyumak, rahat etmek zamanı geçti, uyanmak, görünmek, o hakikati izhar etmek, zahmetler çekmek, meşakkatlere katlanmak, halkı irşad, etrafı tathîr için ağır yükler yüklenerek azm ile kalkıp hareket etmek zamanı geldi". (VIII/5449)

4) *Elbiseni*: a) Kendini/nefsini b) Çevrendekileri/etrafını tathîr eyle, ıslah edip arındır. *Siyah* kelimesi sadece insanın nefsinden/kendisinden değil onu yakından bürünen etrafından da *kinaye* veya *mecaz*'dır. Bu takdirde ikinci anlam zaten birinci anlamı da kapsar. (VIII/5450-5451)

20-21. Hayır hayır, siz peşini seviyorsunuz ve ahiret'i bırakıyorsunuz!

★ 22-25. Nice yüzler o gün ışılar, parlar rabbine nâzır! Nice yüzler de o gün ekşir, pusarır; anlar ki kendilerine bel kıran yapılır!

★ 26-30. Hayır, hayır! Ne zaman ki o can köprücüklerle dayanır ve denilir 'Kim var bir okuyacak?' ve sezer o dem temame'l-firak [hicranlı bir ayrılıştır] ve dolaşır el ayak, bacağı bacak; rabbinedir o gün yalnız mesak!

31-35. Fakat o ne sadaka verdi, ne namaz kıldı ve lâkin yalan dedi ve döndü, sonra da gerneşe gerneşe ehline gitti. Gerekir sana o belâ gerek! Evet, gerekir sana o belâ gerek [oh olsun sana]!

36-40. Sanır mı insan mühmel [başı boş] bırakıla? Değil miydi bir nutfе dökülen meniden? Sonra bir alaka oldu, derken biçimine koydu, derken tesviye etti de yaptı ondan da iki eşi; erkek ve dişi! O, ölüleri diriltmeye kâdir değil mi?

76. İnsan Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

31 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

★ 1-2. Filhakîka geldi insan üzerine dehr'den bir müddet o anılır bir şey olmadı! Çünkü biz yarattık o insanı birtakım katkılarla mezcedilmiş [karıştırılmış] (emşac) bir nutfeden, evire çevire mübtela kılmak üzere de onu bir semî-basîr [şuur sahibi] yaptık!

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ۖ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ۚ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ۖ
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ۚ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ۖ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقَةٌ ۚ
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ الْمُرَاةَ ۖ وَقِيلَ لَهَا مِزَافٌ ۖ وَظَنَّ أَنْهَا الْإِرْقَافُ ۚ
وَالْفَتَى السَّاقِ بِالسَّاقِ ۖ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ۖ فَلَا صَدَقَ وَلَا
صَلَّىٰ ۖ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۖ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ آهْلِهِ يَمْتَحِلُ ۖ أُولَٰئِكَ
قَالُوا ۖ ثُمَّ أُولَٰئِكَ قَالُوا ۖ لَا يَحْسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُزَكَّ شَيْءٌ ۖ
أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ ۖ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ۖ فَجَعَلَ مِنْهُ
الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۖ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُخْجِيَ الْمَوْتَىٰ ۖ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَلَأْنِي عَلَى الْإِنْسَانِ جِزِينَ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا ۖ إِنَّا خَلَقْنَا
الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ ۖ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ۖ إِنَّا
مَدِينَاهُ السَّبِيلَ ۖ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَافِرًا ۖ إِنَّا عَمَتْنَاهُ لِلْكَافِرِينَ سَالِيَةً
وَأَعْلَا وَسَمِيرًا ۖ إِنَّ الْأَبْرَارَ يَنْشَرُّونَ مِنْ كَافِرِينَ كَانُوا مِنْهَا كَافِرًا ۖ

3-4. Her halde biz ona yolu [ne yapması gerektiğini] gösterdik; ister şâkir [şükredici] olsun, ister nankör kâfir! Çünkü biz, kâfirler için zincirler, tomruklar, bir de saîr [çılgin ateş] hazırladık!

5. Haberiniz olsun, ebrar (hayır sahibi iyi insanlar) öyle dolgun bir kadehten içeceklerdir ki mizacı [katkısı] olmuştur kâfur...

1) Mesak 'sevk' anlamına gelir: 'O gün o kişi yakalanır, başka birine değil, ancak rabbine sevk edilir. Hesabı görülmek/cezası verilmek üzere cebren ve kahren O'nun huzuruna götürülür!' (VIII/5485)

2) "Şu muhakkak ki insan cinsi, âlemin yaratılışından hayli müddet sonra yaratılmıştır. Âlemin yaratılışından başlayan Dehr'den, insan cinsinin yaratılmasına kadar sizin için meçhul ve bununla beraber bu iki hat ile sınırlı bir müddet cereyan etmiş, insana doğru gelmiştir. İşte o müddet zarfında insan alınır, bu nâm ile tanınır bir şey olmamıştır". İnsan Dehr'in başlangıcından/âlemin yaratılışından çok sonra vücûda gelmiştir. (VIII/5493)

فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةَ الشَّافِعِينَ ۖ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُغْنٍ ۚ كَانَتْهُمْ
 حُرْمَتُنْفُسِهِمْ ۖ وَتَمِزْ قَسْوَرَةً ۖ يَلْعَبُونَ ۚ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُوْتَىٰ حُفَا
 مُنْشَرَةً ۚ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ۚ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرٌ ۚ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ
 ۚ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ۚ

سُورَةُ الْمُدَسِّسَاتِ
 سُورَةُ الْمُدَسِّسَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ ۖ وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۖ أَحْسِبُ الْإِنْسَانَ
 أَنْ يَجْمَعَ عِظَامَهُ ۖ بَلَىٰ فَاذْبُرْ عَلَىٰ أَنْ تُسَوَّىٰ بَنَانُهُ ۖ بَلْ يُرِيدُ
 الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۖ يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۖ فَاذْبُرْ وَابْصُرْ ۖ
 وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۖ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۖ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ
 أَإِنِّي لَمَفْرُ ۖ كَلَّا لَا وَزَرَ ۖ إِلَىٰ ذِكْرِ يَوْمٍ لِلْاِسْتِغْفَرِ ۖ فَيَتَوَّأ
 الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ مِمَّا قَدَّمَ وَآخَرَ ۖ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ۖ
 وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ۖ لَا عَمْرَئِي بِهِ لِسَانُكَ لَنُفْخَكِبَهُ ۖ إِنْ عَلَيْنَا
 جَمْعُهُ وَقُرْآنُهُ ۖ فَاذْأَوَّاهُ فَأَتْبَعْ قُرْآنَهُ ۖ ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانُهُ ۖ

dağıtılmasını istiyor.' Hayır! Doğrusu ahiret'ten korkmuyorlar Hayır, hayır o muhakkak bir tezkire [ihtar]! Dileyen onu tezekkür edel! Mâmafih Allah dilemeyince düşü nmezler, koruyacak da O'dur, mağfiret edecek del!

75. Kıyâmet Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

40 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Yool!.. Kâsem ederim o kalkım gününe (yevm-i kıyame'ye)! Yine yool!.. Kasem ederim o pişman cana (nefs-i levvame'ye)! İnsan sanır mı ki derleyemeyiz kemiklerini? Evet derleriz kâdir olarak tesviyeye bile parmaklarını!

5-10. Fakat insan ister önünde fû-cur etmesini, sorar 'Ne zaman' diye; 'o kıyamet günü?' Ne vakit ki o göz şimşek çakar ve ay tutulur ve güneş ve ay toplanır, der o insan o gün: 'Nereye kaçmalı?' (Eyne'l-mefer?)

11-19. Hayır, hayır yok bir siper, rabbinedir ancak o gün karar; ayıtılır insan o gün, yaptıklarıyla mukaddem: muahhar! Doğrusu insan kendine karşı bir basîrettir! dökse de ortaya mazeretlerini! Depretme ona dilini îvedinden [telaşından] onu çünkü bize aittir onun cem'i ve kur'an'ı [derleyip toplaması]! Biz okuduk mu o vakit takip et o kur'an'ı, sonra bize aittir yine onun beyanı!

48. Fakat fayda vermez o vakit şefaati şefaatchilerin!

49-56. Ya şimdi ne mazeretleri var, o öğütten yüz çevirirlerken? Sanki ürkmüş yaban eşekleri arslandan kaçmaktalar! Yok! Onlardan her kişi kendisine ayn sahifelerle tezkireler [davetiyeler]

1) Veya 'Her biri bir peygamber olmayı arzu eder!' (VIII/5468)

2) 'Değil sadece kemiklerini, bütün âzâlarını bile toplamaya kâdiriz! Buradaki 'Parmaklarını bile tesviyeye kâdir olarak' tâ birinde 'Hem de o insanın ellerinden çıkan iyi kötü bütün amellerle beraber...' şeklinde derin bir mânâ da vardır. (VIII/5475-5476)

3) 'Evvel yaptığı ve sonra yaptığı amelleriyle' ya da 'Yaptığı veya yapmayıp geriye bıraktığı iyi veya kötü bütün işleriyle'. (VIII/5479)

4) 'O ne mazeret sürerse sürsün ne yaptığını kendisi gayet iyi bilir'. (VIII/5479-5480)

5) Ayetteki bu *bihi* (ona ve onu) zamirlerinin mercii açık değildir. Hitab mutlak mânâda (bir önceki ayetteki) insana râci olsaydı, mazeretlerini sayıp dökmeye çalışan insanın nefsindekine/vidanındakine râci olabilir ve mânâ şöyle demek olurdu: "Ey insan! O gün hesap başında hakkın huzurunda vicdanındakini acele söyleyip de işin içinden çıkacağım diye telaş etme, sakın dilini bile oynatma/ağzını açma zira biziz biz onu derler toplar sana okuruz, sen yalnız bizim okuduğumuzun ardınca gel ki o vakit tam hakkı söylemiş, yanlışlığa düşmemiş olursun!" Filvâki bu ayetin akışından bu mânâ da anlaşılabilir değildir. Lakin burada hitabı Hz. Peygamber'e, zamirlerin de Kur'an'a râci olduğu söylenilmiş ve ayetlerin vâhyin nüzûlüyle alâkalı bulunduğu belirtilmiştir. (VIII/5480-5481)

6) Bu ayetlerde geçen *kur'an* kelimeleri isim değil, *kıraat* mânâsına masdardır. (VIII/5480-5481)

26. ... Geceden de O'na secde et ve tesbîh et O'na uzun gecel!

27. Çünkü onlar peşini [hazır olanı] severler ve önlerindeki ağır bir günü bırakırlar.

28. Biz yarattık onları ve kundaklarını biz bağladık, dilediğimiz vakit de kılıklarını tebdil ederiz [değiştiririz].

29. İşte bu bir tezkiredir [ikazdır], dileyen rabbine bir yol tutar!

30-31. Mâmafih Allah dilemeyince dilemezsiniz; çünkü yegâne alîm-hakîm Allah'tır! O dilediğini rahmeti içine koyar; zâlimlere ise elim [gayet acı] bir azap hazırlamıştır!

77. Mürselât Sûresi

Mekke'de nâzil Olmuştur.

50 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-7. Kasem olsun o urf için' gönderilenlere, derken büküp devirenlere ve neşrederek yayanlara, derken seçip ayıranlara, sonra bir öğüt bırakanlara -gerek özl [mazur kılmak] için olsun; gerek inzar [uyarmak]- herhalde size va'dolunan muhakkak olacaktır!

8-12. Hani o yıldızlar silindiği vakit ve o sema açıldığı vakit ve o dağlar savurulduğu vakit ve o elçiler mîkatlarına erdirildiği vakit onlar hangi güne tecil edildi [ertelendi]?

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۝ إِن هُوَ إِلَّا بِحُجُونِ الْعَاجِلَةِ
وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ۝ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ
وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْنَاهُمْ بِبَدِيلٍ ۝ إِن هَذِهِ نَذِيرَةٌ ۝ فَمَنْ شَاءَ اخْتِذْ
إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝ وَمَا تَشَاءُونَ لَا يَنْشِئُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
۝ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ
الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۝ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ۝ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ۝
فَالْمُكَرَّاتِ فَرَقًا ۝ فَالْمُفْلِكَاتِ ذِكْرًا ۝ عَذَابًا أَوْزَدًا ۝ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ۝ فَإِذَا الْبُحُورُ مُلْحِجَتْ ۝ إِذَا السَّمَاءُ فُجِّجَتْ ۝
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِّجَتْ ۝ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنْفِثَتْ ۝ لَا يَوْمَ يُحِطُّ ۝
لِيَوْمِ الْفَضْلِ ۝ وَمَا أَدْرَايَكَ مَا يَوْمَ الْفَضْلِ ۝ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ
لِّلْكَذِبِينَ ۝ أَلَمْ نَكُنْ لَّكَ آوَابًا ۝ ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ۝
كَذَلِكَ نَقْعُلُ بِالْجُرْمِينَ ۝ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَذِبِينَ ۝

13-14. Fasıl gününe! Bildin mi nedir Fasıl günü?

15. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

16-17. Helâk etmedik mi evvelkileri? Sonra arkalarına takacağız geridekileri!

18. Biz öyle yaparız mücrimlerini!

19. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

1) 'Tanınması lâzım gelen bir iyilik için' veya -hâl olduğu takdirde- 'peyderpey'. (VIII/5519)

2) 'Peygamberlerin o gözleyegeldikleri ve ümmetlerine karşı şahadet edecekleri vakit (Kıyamet Günü) geldiğinde... (VIII/5521)

عَيْنَا يَشْرِبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ۖ يُؤْفُونَ بِالْأَنْدَادِ وَيَجْأَفُونَ
يَوْمًا كَانَتْ شَرًّا مُسْتَطِيرًا ۖ وَيُطِغَمُونَ لَطْعَامًا عَلَىٰ جِهَةِ مُنْكِبٍ ۖ
وَبَيْنَمَا أَكْسِيرُ ۖ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نَزِيدُكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا
۝ إِنَّا خَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ۖ فَوَقَاهُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ
وَلَقِيَهُمْ نُصْرَةٌ وَسُرُورًا ۖ وَجَزَاءُ لَهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةٌ وَحَرِيرًا ۖ
مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۖ وَدَائِبَةٌ
عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا ۖ وَذُلَّتْ أَطْوَافُهَا نَدِيلًا ۖ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِأَنْيَةٍ
مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۖ قَوَارِيرٌ مِنْ فِضَّةٍ قَدَرُ مَا تُشْبِي ۖ
وَيَسْمَعُونَ فِيهَا كَأْسًا كَازٍ بَرَّاجًا زَاجِيًا ۖ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا
۝ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا
مَنْشُورًا ۖ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلَكًا كَبِيرًا ۖ عَلَيْهِمْ نِيَابُ
سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ
شَرَابًا طَهُورًا ۖ إِنَّمَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ۖ
۝ إِنَّا نَخْنِزُ لَكُمُ الْفِرَانَ نَزِيرًا ۖ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطْنِ
مِنْهُ إِنَّمَا أَوْكَعَكَ فُورًا ۖ وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۖ

teşekkür! Çünkü biz rabbimizden korkarız, bir suratsız hara günden! (derler.)

11-22. Allah da onları o günün şerrinden korur ve kendilerini bir parlaklıkla bir sürûra [saadete] erdirir ve sabırlarına mukabil onlara bir cennet ve bir harîr [ipek] verir! Orada erikeler [koltuklar] üzerine dayanmışlardır, ne güneş görürler onlarda, ne de zemherîr [şiddetli soğuk]! üzerlerine o cennet gölgeleri sarkmış ve devşirimleri mebzûl mebzûl [bol bol] önlere konmuştur, hem dolaşılır üzerlerine gümüşten kaplar ve küplerle ki billûrlar; gümüşten billûrlar, onları türlü türlü biçime koymuşlardır ve orada bir kadeh sunulur ki katkısı olmuştur zencefil! Bir çeşme ki denir selsebîl ve dolanır etraflarına muhalled [daim] evlatlar, görünce onları sanırsın saçılmış inciler ve gördüğün zaman orada, bir naîm [nimet] ve pek büyük bir mülk görürsün! Üstlerinde bir sündüs esvab yemyeşil ve kalın istebrak, gümüşten bileziklerle süslenmişler, rableri onlara bir şarab-ı tahûr [tertemiz bir içecek] sunmaktadır, söyle diye ki: 'İşte bu sizin bir mukafatınızdı, sa'yiniz meşkûr oldu!'

6. ... bir çeşme, ondan Allah'ın kullan içer, güzel yollar açarak akıtırlar [da] onu akıtırlar.

7-10. Adaklarını yerine getirirler ve şerri salgın olan bir günden korkarlar, miskine [yoksula], yetime, esire seve seve yemek yedirirler; 'Size ancak livechillah it'am ediyoruz [Allah rızası için yediyoruz], sizden ne bir karşılık isteriz ne de bir

23-25. Filhakîka biz indirdik biz sana Kur'an'ı ceste ceste [kısım kısım]; o halde sabret rabbinin hükmünü vermesi için de itaat etme onlardan bir âsime veya nanköre ve rabbinin ismini an hem erken, hem ikindileyin ...

1) Böyle derler demesine, fakat bunu açıkça yüzlerine söylemez, kalplerinden ve halleriyle (lisân-ı hâl ile) söylerler. Nitekim bu nedenle ayette 'böyle derler' diye ibare tasrîh edilmemiş, söz zımnî olarak ifade edilmiştir. (VIII/5506)

2) Bkz. Âlu İmran/15, an:2

3) 'Sündüs' adı verilen gayet ince ve zarif ipek kumaşlardan yemyeşil elbiseler ve istebrak/kalın veya sırmalı ipek kumaşlar'. (VIII/5508-5509)

4) 'Dünyadaki çalışmalarınız boşa gitmedi, kadri takdir olunup daha büyük mükafat ile karşılandı'. (VIII/5511)

5) 'Günaha davet eden bir günahkâr'. (VIII/5513)

78. Nebe Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

40 âyettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

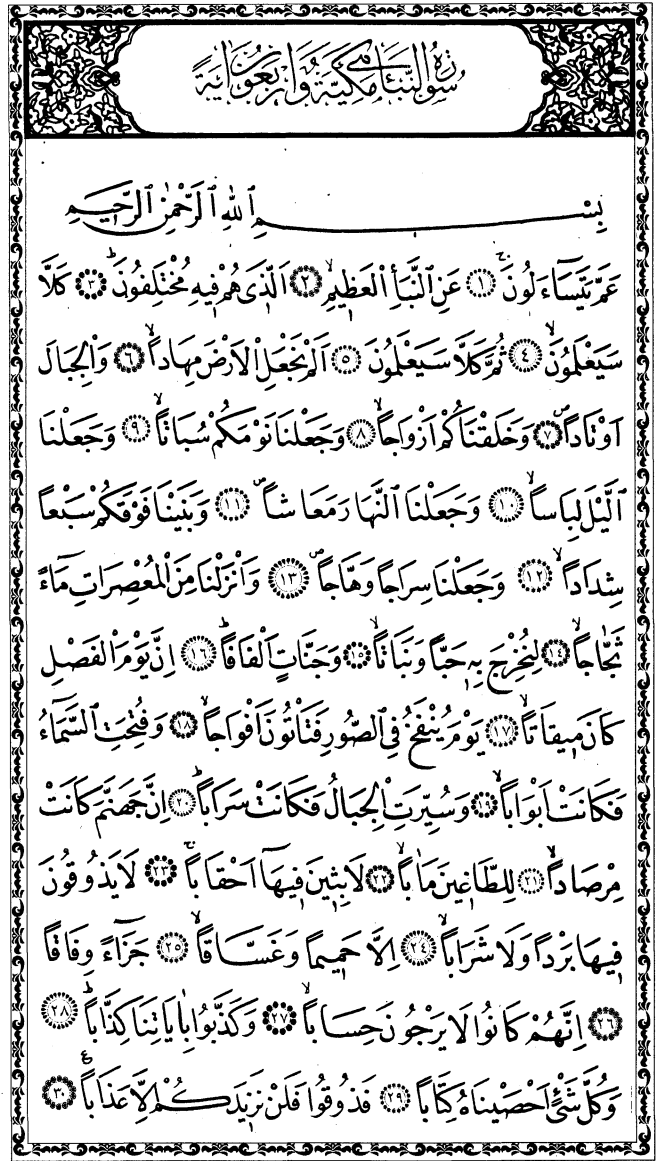
1-3. Ne'den soruşuyorlar? O büyük nübüvvet haberinden ki onlar onda ihtilâfa düşüyorlar.

4-5. Hayır ileride bilecekler! Hayır hayır ileride bilecekler!

6-16. Değil mi ki biz arz'ı bir döşek yaptık ve dağları birer kazık ve sizleri çift çift yarattık ve uykunuzu bir sübat yaptık ve geceyi bir libas yaptık ve gündüzü bir meaş [geçim zamanı] yaptık ve üstünüze yedi sağlam bina çattık ve içlerine şaşâlı parıl parıl bir kandil astık ve o mu'sıralardan şarıl şarıl bir su indirdik çıkaralım diye onunla taneler ve otlar ve sarmaş dolaş bağlar bahçeler!

17-20. Şüphesiz ki o fasıl günü bir mîkat [buluşma vakti] olmuştur! O gün ki sûr üfürülür, derken gelirsiniz fevcâ fevc [ümme't ümme't]! Sema da açılmış olmuştur [kapı kapı] ebvab ve dağlar yürütülmüş olmuştur serab!

21-25. Şüphesiz ki cehennem olmuştur mîrsad, azgınlara için bir meâb! Devirlerce içinde kalacaklar, ne bir serinlik tadacaklar, ne de bir şarab; ancak bir hamim ve bir gassak!

26-28. Bir ceza ki bervechi vifak [tam muvafık]; çünkü ummazlardı onlar hiçbir hesap, ayetlerimizi tekzîb ede ede kesilmişlerdi kezzâb!

29-30. Her şeyi ise biz ihşa etmiş [kaydetmiş], bir kitaba geçirmişiz! "Artık tadınız, artık size azap artırmaktan başka birşey yapacak değiliz!"

1) Sübat bir kesim bir tatil/kesik bir uyku bir kestirme bir rahat ve dinleniş veya bir sübat gibi/hiss ve amelden kesilmek itibariyle bir ölüm gibi sükûn ve sükûnet: "Uykunuzu sizin için bir rahat ve huzur kıldık, onunla dinlenirsiniz ve ruhlarınız sizden ayrılmamış, diri olduğunuz halde şuursuz ölü gibi sükûnette olursunuz" (VIII/5335)

2) Libas kelimesine sırta giyinen elbiseden/iç çamaşırdan ziyade yorgan gibi üstten örtülen örtü mânâsı daha uygundur. (VIII/5535)

3) 'Azgınlara için bir meâb' veya 'Azgınlara için bir mîrsad'; bu ibare öncesinde de sonrasına da taalluk edebilir. Mîrsad avcının av gözlediği yer gibi rasad yeri, gözetleme noktası, meâb ise 'dönüp varılacak son yer' demektir. (VIII/5541)

4) Hamim kaynar sıcak su, Gassak irin, yaradan akan cerahat demektir. (VIII/5542)

أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ۖ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۖ إِلَى قَدَرٍ
 مَعْلُومٍ ۖ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ
 ۖ أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ۖ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ۖ وَجَعَلْنَا
 فِيهَا رَوَاسِيَ شَاخِحَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
 لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِكَذِبَتُمْ عَنْهُ ۖ انْطَلِقُوا
 إِلَى الظِّلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ۖ لَا ظَلِيلٌ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّبِّ ۖ إِنَّهَا
 تَرْجِي بِشَرِّهَا الْقَضِرَ ۖ كَانَتْ جُمَالَتٌ صُفْرًا ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
 لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ هَذَا يَوْمٌ لَا يَطِيعُونَ ۖ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْدِرُونَ
 ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ هَذَا يَوْمٌ الْقَضَلِ جَمَعْنَاكُمْ
 وَالْأَوَّلِينَ ۖ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
 لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ إِنْ الْمُنَاقِقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعَمِيُونَ ۖ وَقَوَاعِيهَا
 يَتَشَهُونَ ۖ كُلُّوْا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۖ إِنَّا كَذَّبْنَا
 الْحَسِينَ ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ كُلُّوْا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ
 بِمَجْرَمٍ ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تَرْكَبُوا
 ۖ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ۖ

20-22. Yaratmadık mı sizi bir hakir sudan, kılıp da onu bir makarda [rahimde] temkin, malûm bir kadere [belli bir süreye] değin?!

23. Demek ki ölçmüşüz, demek ki biz ne güzel kâdiriz!

24. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

25-27. Ya kılmadık mı arz'ı bir tokat -gerekse diriler için, gerekse emvat- ve oturtup da onda yumru yumru oturaklı dağlar, sunmadık mı size bir su, (tatlı) bir furat?!

28. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

29-33. Haydi boşanın o yalan dediği-nize, haydi boşanın bir üç çatallı gölgeye; ne gölgelendirir, ne alevden korur! Çünkü o öyle şirareler [kıvılcıklar] atacaktır ki her biri bir saray gibi, sanki sarı sarı hopalar [develer] gibi!

34. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

35-36. Bugün nutkları tutulacağı gündür; izin de verilmez ki itizar edeler [özür dileyeler]!

37. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

38-39. Bu, işte o fasıl günü! Topladık sizi ve evvelkileri; varsa bir fenniniz atlatın beni!

40. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

41-43. Şüphesiz ki ;korunan) muttakiler gölgelerde kaynaklar ve canlarının istediğinden meyveler içindedirler: "Yeyin, için âfiyet olsun işlediğiniz amellere mukabil!"

44. İşte biz muhsinleri böyle karşılaştırız!

45. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

46. Yeyin, zevk edin biraz; çünkü mücrimlersiniz!

47. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

48. Yerler, içerler de 'rükû edin!' Denildiği zaman onlara, rükû etmezler.

49. Vay haline o gün, yalan diyenlerin!

50. Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar?

1) Buradaki tokat sakın sille mânâsında tokat zannedilmesin! Burada tokat (tifât) hisar gibi sıkışıp toplanacak mahal, toplanma yeri demektir. Bu Anadolu Türkçesinde de kullanılır ki Tokat ilinin adı bu mânâyı andırır. Rumeli'de buna kapı da denildiği işitilmiştir. Tevkişhâne mânâsına kapıaltı tabiri Anadolu'da da bilinir. (VIII/5522)

15-16. Geldi ya sana Musa'nın kıssası, o vakit ki ona rabbi nidâ etmişti o mukaddes vadîde, Tuvâ'da!

17-19. 'Haydi' demişti; 'git Firavun'a da- çünkü o pek azdı- de ki: 'İster misin temizlenesin' ve rabbine irşad edeyim de seni saygılanasın?'

20-25. Vardı ona o büyük mu'cizeyi de gösterdi. Fakat o tekzîb etti, isyan etti, sonra koşarak idbara gitti, derken mahşerini [adamlarını] topladı da bağırdı: 'Benim en yüksek rabbiniz!' dedi. Allah da onu tuttu, sonuna önüne nekâl [ibret-i âlem] olmak üzere tenkîl [ona azap] ediverdi.

26. Şüphesiz ki bunda bir ibret var, saygı duyacaklar için!

27-33. Siz mi daha çetinsiniz yaratılışça, yoksa sema mı? O Allah onu bina etti, boyuna irtifa verdi [direksiz olarak yükseltti], nizamına koydu, gecesini kararttı, kuşluğunu [ışığını] çıkardı; ondan sonra da arzı döşedi, ondan suyunu ve mer'asını [otunu, otlağını] çıkardı ve dağlarını oturttu sizin ve davarlarınızın intifâ [yaşayabilmesi] için!

34-41. Fakat geldiği vakit o tâtme-i kübrâ [güç yetmez belâ]; o insanın neye koştuğunu anlayacağı gün ve cahîm [salgın ateş] hortlatıldığı vakit, görür kimseler için, artık her kim azgınlık etmiş, dünya [alçak] hayat'ı tercih eylemiş ise muhakkak cahîmdir [cehennemdir] onun varacağı, her kim de rabbinin makamından korkmuş ve nefsi, hevadan nehy eylemiş ise muhakkak cennettir onun varacağı!

هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثُ مُوسَى ۖ إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۖ
 إِذْ هَبَّ إِلَىٰ فُؤَادِهِ نَجَاتِي ۖ فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَنَا ۖ وَاهْدِيكَ
 إِلَىٰ رَبِّكَ فَخَنَسْتِ ۖ فَآرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ۖ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ۖ
 ثُمَّ أَدْبَرَ سَعْيِي ۖ فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ۖ فَقَالَ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا ۖ
 فَآخَذَهُ اللَّهُ سَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ۖ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ يَخْشَىٰ ۖ
 ۞ أَنزَلْنَاهُ أَشَدُّ خُلْفًا ۖ أَمَّا السَّمَاءُ بَيْنَهُمَا ۖ رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْهَا ۖ
 وَاعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَيْهَا ۖ وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحِيهَا ۖ
 أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءً هَامًا وَمُرْعِيهَا ۖ وَالْجِبَالِ أَرْسِيهَا ۖ مَعَآكُمُ
 وَلَا نَمَامُكُمْ ۖ فَادْبَأْتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ ۖ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ
 الْإِنْسَانُ نَسْأَىٰ ۖ وَبُرْزُ الْحُجْمِ لِمَنْ يَرَىٰ ۖ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ
 ۖ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۖ فَإِنَّ الْحُجْمَ هُمَ الْمَأْوَىٰ ۖ وَأَمَّا مَنْ
 خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَىٰ النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ
 الْمَأْوَىٰ ۖ يَسْكُنُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ ۖ أَيَّانَ تُرْسِيهَا ۖ فِيمَ أَنتَ
 مِنْ ذِكْرُهَا ۖ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهِيهَا ۖ إِنَّمَا أَنتَ مُنذِرٌ مِّنْ حِشْيِهَا ۖ
 ۞ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوَّنَهَا لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوِ ضُحًى ۖ

42. Sana o Saat'ten soruyorlar; 'ne zaman demir atması?'

43-45. Nerde senden onu anlatması? Rabbinedir onun müntehası! Sen ancak bir münzirisin ondan haşyet [korku] duyacakların!

46. Onu görecekleri gün onlar, sanki bir akşam veya kuşluğundan başka durmamışa dönecekler!

1) "Nasıl var mı bir meylin, bir arzunu, bir niyetin küfür ve tuğyan kirlerinden, kötü ahlâklardan temizlenip pak iman ve islâm hasletleriyle feyizlenmeye?" (VIII/5559-5560)

2) "... Seni rabbini tanımaya irşad edeyim de O'nun gazabından, azabından korkup O'na tâzim ile saygı duyasın?" Çünkü Allah'tan ancak bilen kulları korkar, bilmeyenlerin saygısı olmaz; saygısı olmayanlar da korunmaz, her fenalığa atılırlar. (VIII/5560)

3) "Tekzîb ve isyanda başarılı olamadı, bununla beraber boş da durmadı, koştu çalıştı. Fakat ikbale değil, idbara çalıştı /Allah'a yönelecek yerde, ardını dönerek helâke doğru tersine gitti". (VIII/5560)

4) Burada iki mânâ vardır: a) Onu anlatmak senin vazifen değildir b) Bu suâl de nesi oluyor? Senin gönderilmen O'nun vukûunun yaklaşmakta olduğunu anlatıp dururken, bununla yetinmeyip de sormaya kalkışmaları mânâsız ve selahiyetlerinden uzaktır. (VIII/5568-5569)

5) Bütün künhüyle onu ancak Allah Teâlâ bilir! (VIII/5569)

إِنَّا لَنُفَعِّينَ مَفَارِجًا ۖ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ۖ وَكَوَاعِبًا أَزْجَارًا ۖ
وَكَأْسًا دِهَاقًا ۖ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدًّا ۖ أَجْرًا مِّن رَّبِّكَ
عَطَاءً حِسَابًا ۖ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
مِنْهُ خُطَابًا ۖ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا ۖ لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا
مَنْ أِذْنُ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۖ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ
إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا ۖ إِنَّا أَنذَرْنَا كُنْ عَذَابًا قَوِيًّا ۖ يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ
مَا قَدَّمَ يَدًا ۖ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ۖ

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
سُورَةُ النَّبِئَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالنَّارِ عَاتِرَةً ۖ وَالنَّاسِطَاتِ نَشْطًا ۖ وَالسَّائِحَاتِ سَبْحًا ۖ
فَالسَّائِقَاتِ سَبْقًا ۖ فَاَلْمَذْتَرَاتِ أَمْرًا ۖ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ۖ
تَتَّبِعُنَّ الرَّادِفَةَ ۖ فَلَوْلَبُ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةً ۖ أَبْصَارُهُمْ تَخِشَعُونَ
يَقُولُونَ إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ۖ إِنَّا كُنَّا عَطَا مًا نَحْمَرُهُ ۖ قَالُوا
نَٰلِكَ إِذَا كَرِهَ خَاسِرَةٌ ۖ فَانْمَاضُ زَجْرَةٍ وَاحِدَةٍ ۖ فَذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۖ

31-34. Şüphesiz ki korunanlara halâs ve kâm var, hadikalar [bağlar bostanlar] var, üzüm var ve turunc sîneli yaşıtlar var ve bir dolgun peymâne [kadeh] var!

35-36. Orada ne boş bir lâf işitirler, ne de bir tekzîb; bir karşılık ki rabbinden âtâ, yeter mi yeter!

37. O, göklerin ve yerin ve bütün aralarındakilerin rabbi, Rahmân, bir hitaba mâlik olamazlar ondan!

38. O gün ki kıyama duracak Ruh ve melâike saf saf, bir kelime söyleyemezler; o kimseden başka ki o Rahmân ona izin vermiş, o da savabı [doğruyu] söylemiştir!

39-40. O gün ki haktır, o halde dileyen rabbine varacak bir yüz edinsin! Çünkü biz size yakın bir azabı ihtar ettik; o gün ki kişi ellerinin ne takdim ettiğine bakacak ve diyecek ki kâfir: 'Ah n'olaydı ben bir turab [toprak] olaydım!

79. Nâziât Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

46 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. O daldırıp nez'edenlere ve usulcacık çekenlere ve yüzüp yüzüp gidenlere, derken yarışıp geçenlere, derken bir emir çevirenlere kasem olsun ki (kıyamet var!)

6-9. O gün ki sarsar râcife, onu velyeder [tâkip eder] o râdife! Yüreklere o gün oynar kaygıdan, gözleri kalkmaz saygıdan!

10-11. Diyorlar ki: 'Biz, gerçek döndürülecek miyiz o hufrede, ya ufalanmış kemikler olduğumuz vakit ha?!'

12. 'O' dediler; 'o halde hüsranlı bir dönüş!'

13-14. Fakat o zorlu bir kumandadır; bakarsın uyanmışlar hepsi meydandadır!

1) Bu ve benzeri diğer kelimeler muhtelif mânâlara delâlet eden ortak anlamlı lafızlar olmaları nedeniyle bunları meâlde sadece bir mânâ ile tercüme imkân yoktur. Dolayısıyla bu kelimeleri mümkün olabildiği kadar tefsir suretiyle anlamaya çalışmak gerekir. (VIII/5552)

2) Burada iki mânâ vardır: a) 'Biz evvelki hâlimizde yeniden hayata iade mi olunacağız?' b) 'Biz öldükten sonra o kabirlerde gerisin geriye döndürülecek, diriltilecek miyiz?' (VIII/5557)

* 34-42. O kaçacağı gün kişinin kardeşinden ve anasından, babasından ve refikasından [eşinden] ve oğullarından; onlardan her kişinin bir şe'ni [derdi] vardır o gün başından aşar; yüzler vardır o gün ışılar, güler sevinir; yüzler de vardır o gün üzerinde tortoz, sarar onu bir kara! İşte onlar o kefare-i fecere!

81. Tekvîr Sûresi

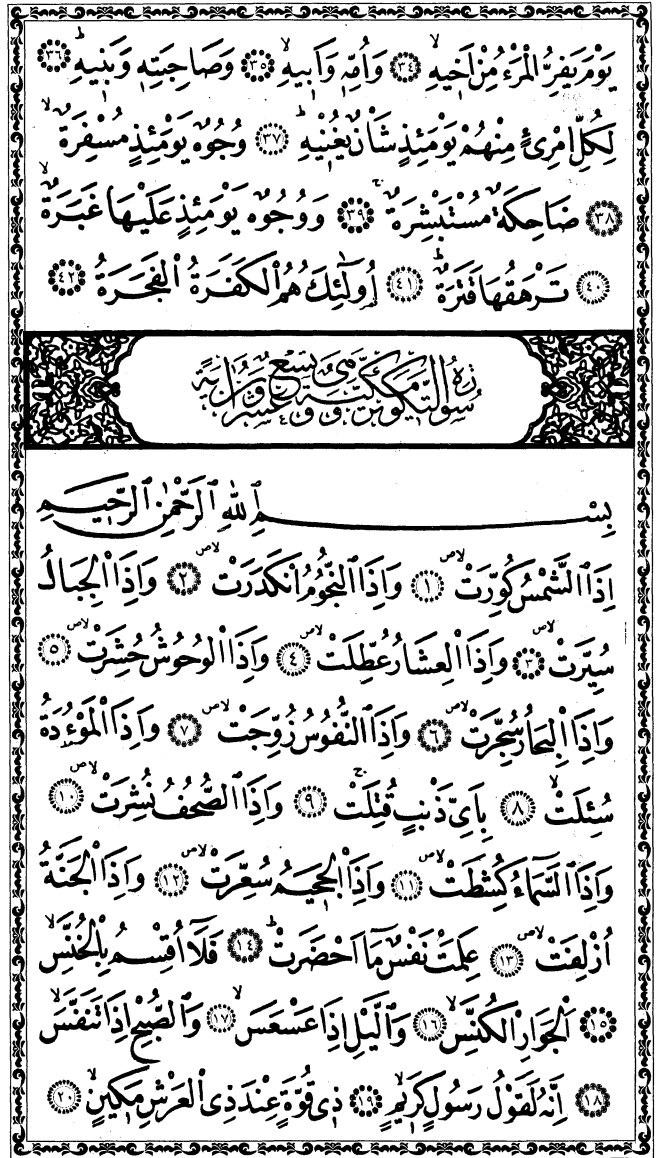
Mekke'de Nâzil Olmuştur

29 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

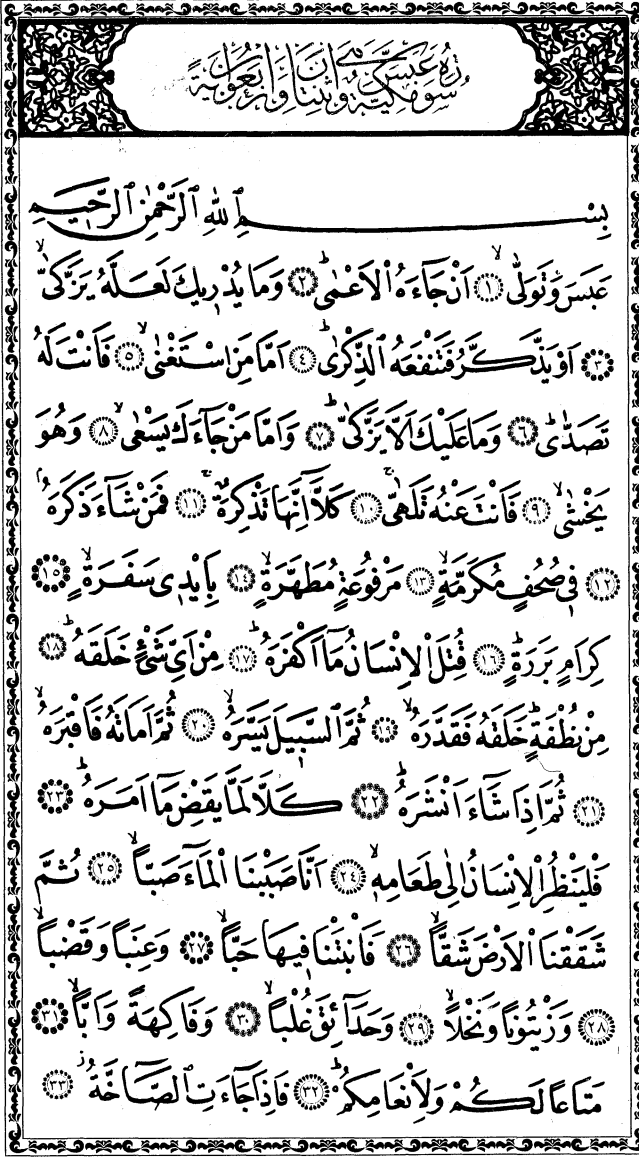
1-14. O güneş dürüldüğü vakit ve yıldızlar bulandığı vakit ve dağlar yürütüldüğü [yerle bir edildiği] vakit ve kıyılmaz mallar bırakıldığı vakit ve vuhûş [vahşi hayvanlar] toplandığı vakit ve denizler ateşlendiği vakit ve nüfûs çiftlendiği vakit ve 'O diri gömülen [kızcağız] hangi günahla öldürüldü?' [Diye] sorulduğu vakit ve defterler açıldığı vakit ve sema sıyrıldığı vakit ve cehennem kızıştırıldığı vakit ve cennet yaklaştırıldığı vakit anlar bir nefis ne hazırlamıştır!

15-20. Şimdi kasem ederim o sinenlere, o akıp akıp yuvasına girenlere ve yöneldiği dem o geceye ve nefeslendiği dem o sabaha ki

muhakkak o (Kur'an), kerîm bir rasûl'un getirdiği kelâmdır! Bir rasûl ki pek kuvvetli/metîn, zû'l-arş'ın nezdinde mekin...

- 1) Burada iki mânâ vardır: a) Güneşin bir bohça gibi dürülüp, sarılması ve ışığının sönmesi/körlenmesi, b) Dürülüp atılması, gözden kaybolması, kendisinin yok edilmesi. (VIII/5594-5595)
- 2) Burada da iki mânâ vardır: a) Yıldızların ışıklarının sönmesi, b) (Tesbih taneleri gibi) saçılıp dökülmeleri. (VII/5596)
- 3) Araplar ona aylık gebe deveye doğuruncaya kadar *Uşerâ* (On'larlı) adını verirler ve bunlar, nazarlarında en kıymetli mallardır. Bu kelimenin çoğulu olan *İşâr* sürüsü kimi yeni doğurmuş, kimi doğurmak üzere bulunan ve en ziyade bakılması, gözetilmesi lâzım gelen en kıyılmaz/en kıymetli mallar demektir. (VIII/5597)
- 4) Diğer bir mânâ: 'Denizler taşıp yeryüzünün her tarafını kapladığı vakit'. (VIII/5600 ve krş. Tûr/6, an:2)
- 5) Burada iki mânâ vardır: a) 'Herkes amelde benzerleriyle; iyiler iyilerle, kötüler kötülerle dizilip haşrolunduğu vakit'. b) 'Nefisler (ruhlar) bedenlere iade olunup birleştirildiği vakit'. (VIII/5602-5603)
- 6) Cahiliye Arapları arasında bu çirkin âdet çok yaygındı ve bunu türlü nedenlerle yaparlardı. Kimi kızlar yüzünden bir ar gelir korkusuyla, kimi fakirlik ve besleyememek korkusuyla, kimileri de meleklerin *Allah'ın kızları* olduklarına inandıklarından dolayı kızlarını da meleklerin arasına katmak üzere *Allah'a daha lâayıktırlar* diye yaparlardı. (VIII/5603)
- 7) 'Arş'ın sahibi olan ve onu gönderen Allah Teâlâ nezdinde büyük bir şeref ve haysiyeti hâiz'. (VIII/5620)

80. Abese Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 42 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Ekşidi ve döndü; çünkü ona âmâ geldi.

3-4. Ne bilirsin o belki temizlenecek veya öğüt belleyecek de o öğüt kendine fayda verecek?!

1) Burada (saded'den veya sadâ'dan) iki mâna vardır: a) 'Sen onun sadedinde oluyorsun/ona yönelip onun irşad ve ıslahına uğraşıyorsun'. b) 'Sen ondan sadâ bekliyorsun/uzaktan uzağa, dağdan taştan yankı beklemek gibi, sesinin ondan aksetmesini gözetiyor, ona özeniyorsun!' (VIII/5576) Burada 'ona özeniyorsun' tâbirini, 'ona özentî duyuyorsun onu taklid ediyorsun, ona benzemeye çalışıyorsun' mânâsında değil, 'ona dikkat ve ilgi gösteriyorsun, onunla meşgul oluyorsun' şeklinde anlamak icab eder. (D.C)

2) Bu ifade bizim Türkçe'de 'Canı isteyen dinlesin!' dediğimizde kasdetliğimiz mânâ gibi bir *inzar* ve *tehdid* mahiyetindedir. (VIII/5577)

3) *Kiram*: a) Allah indinde aciz kılınmış (*Keramet*'ten), b) Mü'minlere şefkatli; haklarında istiğfar ederler (*Kerem*'den). *Berere*: a) Çok hayır sahibi (*Berr*'den), b) Sözlerinde ve fiillerinde sâdık (*Bârr*'dan). *Sefere*: a) Kâtipler, yazıcılar, hattatlar (*Ser*'den) b) Sefirler, elçiler (*Sefaret*'ten) (VIII/5579-5582)

5-7. Amma istiğnâ edene [öğüt almaktan kendini müstağni görene] gelince, sen onun sadâsına özeniyorsun; onun temizlenmemesinden sana ne?

8-10. Ve amma sana can atarak gelen, haşyet duyarak [bir günaha girerim korkusuyla] gelmişken sen ondan tegâfûl [gaflet] ediyorsun [ona aldırıyorsun]!

11-12. Hayır, hayır zinhar [sakın öyle yapma], çünkü o bir tezkiredir [ikazdır]! İmdi onu dileyen tezekkür etsin [düşünsün]!

13-16. Tekrim edilir [mümtaz, muhterem], yüksek tutulur mutahhar [tertemiz] sahifelerde, kiram-ı berere, seferê ellerinde!

17-22. O kahrolası insan ne nankör şey! O yaratan onu hangi şeyden yarattı? Bir nutfeden, yarattı da onu biçimine koydu, sonra ona yolunu kolaylattı, sonra öldürdü de kabre gömdürdü, sonra dilediği vakit ona nüşûr [yeni bir hayat] verecek!

23. Hayır hayır, doğrusu o hiç O'nun emrini tam eda etmedi!

24-32. Bir de o insan taamina baksın! Biz o suyu bir döküş dökmekteyiz, sonra o arz'ı bir yarış yarmaktayız! Bu suretle onda daneler, üzümler, yoncalar, zeytinlikler, hurmalıklar, afâka ser çekmiş dilber [güzelim] bahçeler, meyveler, çayırılar neler yetiştirmektedir sizin ve davarlarınızın intifâ [yaşayabilmesi] için!

33. Amma geldiği vakit o sahha (o sayhasını dinletecek belâ)!

83. Mutaffifin Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

36 Âyettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Veyl o mutaffifîne ki nâs [insanlar] üzerinden kendilerine ölçtükleri zaman tam basarlar, onlara ölçtükleri veya tarttıkları vakit ise eksiltirler!

4-6. Zannetmez mi bunlar ki büyük bir gün için ba'solunacaklar [diriltilecekler]; o gün ki nâs rabb'ul-âlemîn için kıyam edecekler?!

7-9. Hayır hayır! Çünkü fâcirlerin yazısı siccîn'dedir! Bildin mi siccîn nedir? Terkîm olunmuş [sağlamca yazılmış] bir kitab!

10-13. Veyl o gün o yalan diyenlere, o din gününü tekzîb edenlere ki onu ancak her bir haddini aşkın, günaha düşkün tekzîb eder! Karşısında ayetlerimiz okunurken 'evvelkilerin esatîri' dedi.

14-17. Hayır hayır! Fakat onların kazançları kalplerinin üzerine pas bağlamıştır! Hayır hayır! Muhakkak ki onlar o gün rablerinden hicabda kalacaklar, sonra onlar muhakkak cahîm'e [ateşe] yaslacaklar, sonra da denecek: 'İşte bu, sizin o tekzîb edip durduğunuz!'

18-21. Hayır hayır! Çünkü ebrarın [iyilerin] yazısı illiyyîn'dedir. Bildin mi illiyyîn nedir? Terkîm olunmuş bir kitab ki ona mukarrebîn şahid olurlar.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝
الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝
وَإِذَا كَانُوا لَهُمْ أَوْزَارُهُمْ تَحْسِرُونَ ۝
أَلَا يُظَنُّ أَلَيْكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۝
لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝
يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝
كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ
لَ فِي سَعَتٍ ۝
وَمَا آدْرَاكَ مَا سَعَتٌ ۝
كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝
الَّذِينَ يَكْذِبُونَ بَيِّنَاتِ الْبَيِّنَاتِ ۝
وَمَا يَكْتُمُونَ إِلَّا كُلَّ
مُعْتَدٍ ۝
إِذْ أُنشِئَ عَلَيْهِمُ الْبُيُوتُ ۝
كَلَّا بَلْ كَرِهَ
عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝
كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجُونَ ۝
ثُمَّ أَنَّهُمْ لَصَالُوا الْبَحِيمِ ۝
ثُمَّ يُقَالُ هَذِهِ الَّذِينَ كُنْتُمْ
يَكْذِبُونَ ۝
كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَ فِي عِلِّيِّينَ ۝
وَمَا آدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ۝
كِتَابٌ
مَّرْقُومٌ ۝
يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ۝
إِنَّا الْأَبْرَارَ لَنُفَعِّيهِ ۝
عَلَى الْأَرْكَانِ
يَنْظُرُونَ ۝
تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ۝
يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ
مَخْمُومٍ ۝
خِتَامُهُ مِسْكَ ۝
وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَكَاَفِرُونَ ۝

22-26. Haberinizi olsun ki ebrar [iyiler] muhakkak bir naîm [nimet] içindedir; erikeler [koltuklar] üzerinde nezaret ederler, yüzlerinde naîmin revnâkını [parıltısını] tanırırsın! Onlara öyle bir rahîkten [hâlis şaraptan] sunulur ki mahtum [mühürlü], hitamı misk [içildiğinde sonu misk gibi kokar]! İşte ona imrensin artık imrenenler...

1) Mutaffifler'in alırken dolgun, verirken eksik ölçenler demek olduğu hemen ardından gelen iki ayet ile anlatılmıştır. Lisanımızda tam karşılığı olarak *müstakîl bir kelime* bulunamamıştır. Bu nedenle kelimenin kök anlamına bir bakmak gerekir ki *tatfîf* kısaca ölçüde veya tartıda biraz bir şey çalmaktır ve fiilin yapısı bu işin *âdet* edinilmiş olduğuna delâlet eder. (VIII/5650)

2) Burada ifadenin zâhiri *min'en-nâs* (insanlardan) denilmeyi gerektirirdi. Fakat *alâ'n-nâs* buyurulması kendi lehlerine olarak ve halkın aleyhine istila ve tecavüz suretiyle ölçtüklerine işaret içindir. (VIII/5650)

3) Bkz. Fâtiha/2, an:3

4) Diğer bir mânâ: 'Ne siccîn, ne yaman siccîn?' (VIII/5655)

5) Bkz. En'âm/25, an:3

مُطَاعٍ شَمَامِينَ ۝ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۝ وَقَدْ رَأَىٰ بِالْأُفُقِ
الْمُبِينِ ۝ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۝
فَإِنْ تَذَهَبُونَ ۝ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ
أَنْ يَسْتَفِيهَ ۝ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انشَظَّتْ ۝ وَإِذَا الْبُحُورُ فُجِّرَتْ ۝
وَإِذَا الْبُيُوتُ بُعِثَتْ ۝ عِلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ۝ يَا أَيُّهَا
الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ الْكَرِيمُ ۝ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّكَ فَعَدَلَكَ ۝
فَإِنَّ صُورَةَ مَا شَاءَ رَبُّكَ ۝ كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالذِّينِ ۝ وَإِنَّ
عَلَيْكُمْ لَمَافِظِينَ ۝ كِرَامًا كَاتِبِينَ ۝ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ۝ إِنْ
الْأَبْرَارُ لَمْ يَنْعَمِ ۝ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝ يَصْلَوْنَ يَوْمَ الذِّينِ ۝
وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الذِّينِ ۝ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ
مَا يَوْمَ الذِّينِ ۝ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا ۝ وَالْأَمْرُ يَوْمَ لِلَّهِ ۝

[unutulmaması gereken bir öğüttür] âlemin için, içinizden müstakim olmak [doğru gitmek] dileyenler için! Fakat o âlemlerin rabbi Allah dilemeyince, siz dilemezsiniz!

82. İnfîrâr Sûresi *Yarın*

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

19 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Sema çatladığı vakit ve yıldızlar döküldüğü vakit ve denizler akıtıldığı vakit ve kabirler deşildiği vakit, bilir bir nefis nedir takdim ettiği ve tehir ettiği [ne yapıp yapmadığını]!

6-8. Ey insan! Ne mağrur etti seni o kerîm rabbine ki seni yarattı, düzenine koydu, tenasüb ve itidal verdi, dilediği herhangi bir surette terkîbetti?!

9-12. Hayır hayır, doğrusu siz dini tekzîb ediyor/cezaya inanmıyorsunuz! Halbuki üzerinizde hâfızlar var, kiram [vazifelerinde kusur etmez] katipler var; her ne yaparsanız biliyorlar.

13-16. Şüphesiz ki iyiler naîm [nimet] içindedir ve şüphesiz ki fâcirler cahîm [ateş] içindedir; din günü ona yaslanacaklardır ve ondan gâib olmayacaklardır [hep onun içinde kalacaklardır]!

17-19. Ve bildin mi [ey insan] nedir din günü? Evet, bildin mi nedir din günü? O gün ki kimse, kimse için bir şeye mâlik olmaz, emir o gün yalnız Allah'ındır!

21. ... mutâ [itaat edilir] orada, emîn!

22-25. Yoksa sahibiniz [gayet iyi tanıdığınız o zât] mecnun değil! Vallahi gördü onu açık ufukta ve o [zât] gayb üzerine kıskanılır değil' ve o bir racîm' şeytanın sözü değil!

26-29. Siz nereye gidiyorsunuz? O hâlis bir zikirdir

1) Ayette geçen kelime *Danîn* ve *Zanîn* olmak üzere iki şekilde okunmuş ve her ikisi de iki ayrı mânâda mütalaa edilmiştir. *Danîn*: a) "O gayb hususunda cimri/kıskanç değildir. Almış olduğu vahyi bildirmekte cimrilik etmez, aynen tebliğ eder, o gaybı bilir iddiasındaki kâhinler veya bildiğini ücretsiz öğretmeyen kimseler gibi ücret almak sevdasıyla kıskançlık yapmaz/ilmini sizden esirgemez!" b) "O gaybdan dolayı kıskanılacak bir kimse değildir. Onun gaybdan haber vermesi, vahiy alması, sizin bilmediğini şeyleri bilmesi çok görülmez". *Zanîn*: a) "O gayb üzerine töhmetli değildir, itham edilemez, o emîn ve mevsûk/güvenilir bir kimsedir". b) "O hafızası zayıf, vehim ve zan ile söyler, hevâ ve hevese kapılır bir kimse değildir. Onun vahyi almak ve aktarmak hususunda hiçbir zaafı yoktur". (VIII/5622-5623)

2) Bkz. Hicr/16, an:1

3) Bkz. Fâtiha/4, an: 5

14-15. ... Çünkü hiç inkılâb görmeyecek sanmıştı. Hayır! Çünkü rabbi onu gözetiyordu.

16-19. İmdi kase ederim o şafağa ve geceye ve derlediğine ve derlendiği zaman o aya ki sizler binip binip geçeceksiniz elbette tabakadan tabakaya!

20-25. O halde onlara ne var ki iman eylemezler ve karşılarında Kur'an okunduğu vakit secde etmezler, hatta o küfredenler tekzîb ederler?! Halbuki Allah içlerindeki biliyor; onun için onlara elîm [gayet acı] bir azap müjdele! Ancak iman edip, salih ameller yapanlar başka; onlara tükenmez bir ecir [mükâfat] var!

85. Burûc Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

22 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. O sema-i zat'il-burûc'a [burçlarla süslü semaya] ve o yevm-i mev'ûd'a ve şahide ve meşhûd'a [şahidlik edilene] kase olsun!

4-9. Tel'in edildi sahipleri o uhdud'un/o ıçırâlî ateşin; o vakit ki üzerine [çevresine] oturmuşlular, mü'minlere yaptıklarına karşı şahid de oluyorlardı. Onlardan kızdıkları da yalnız azîzhamîd olan Allah'a iman etmeleriydi ki bütün semavât u arz mülkü O'nundur ve Allah her şeye şahiddir!

إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَخُورَ ۚ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۚ فَلَا أُفْسِدُ بِالسَّفَهِينَ ۖ وَآلَيْلٍ وَمَا أَوَسَّ ۚ وَالْقَمَرِ إِذَا اسْتَقَىٰ ۖ لَمْ تَرَ كُنْ يَطْبَعَا عَنِ طَبَقٍ ۖ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۖ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۖ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ۖ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۖ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۖ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۖ

سُورَةُ الْبُرُوجِ مَكِّيَّةٌ ثَلَاثِينَ آيَةً

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۖ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۖ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ۖ قَتَلَ أَصْحَابَ الْأَعْدُوذِ ۖ النَّارِ ذَاتِ الْوُفُودِ ۖ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ۖ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۖ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا ۖ بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۖ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۖ إِنْ أَلْزَمْنَا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ فَمَا كُنَّا يَنْتَوُونَ أَعْلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۖ إِنْ أَلْزَمْنَا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ فَمَا كُنَّا يَنْتَوُونَ أَعْلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۖ إِنْ أَلْزَمْنَا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ فَمَا كُنَّا يَنْتَوُونَ أَعْلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۖ إِنْ أَلْزَمْنَا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۖ فَمَا كُنَّا يَنْتَوُونَ أَعْلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ۖ

10. O kimseler ki mü'min'in ve mü'minâta fitne [erkek ve kadın mü'minlere işkence] yapmışlar, sonra da tevbe etmemişlerdir; muhakkak artık onlara cehennem azabı var ve onlara yangın azabı vardır!

11. O kimseler ki iman etmişler ve salih ameller işlemişlerdir; muhakkak onlara altından ırmaklar akar cennetler var! İşte o, o büyük kurtuluştur!

1) 'Çünkü asla dönmeyecek, sevinci kedere çevrilmeyecek, hiç ölmeyecek, hiçbir azap ve mesûliyet çekmeyecek sanmıştı.' (VIII/5678)

2) Mü'minlere va'd, kâfirlere va'd olan Kıyamet Günü'ne...' (VIII/5689)

3) Burada iki mânâ vardır: a) "Öyle katı yürekli kâfirler idi ki hem mü'minleri ateşe atıyorlar, hem de o fecaat karşısında oturup olanları seyretmekten zevk alıyorlardı". b) 'Mü'minlere yaptıkları kendi başlarına geçmiş, o azabı kendileri de görmüşlerdi'. (VIII/5692)

وَمَزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ۖ عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا الْمُفَرِّقُونَ ۝ إِنَّا الَّذِينَ
أَجْرُمُوا كَانُوا مِنْ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ۝ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
يَتَّبِعُهُمْ ۝ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ۝
وَإِذَا رَأَوْهُمُ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ۝ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
حَافِظِينَ ۝ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ۝
عَلَىٰ لَأَرَأَيْكَ يَنْظُرُونَ ۝ هَلْ يُؤْثِرُونَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُوْرَةُ الْمُتَفَفِّفِيْنَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ۖ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۖ وَإِذَا الْأَرْضُ
مُدَّتْ ۖ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۖ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۖ
يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًا فَلَاقِيهِ ۖ فَمَا مَنَ
لُؤِي ۖ كِتَابَهُ يَمِينُهُ ۖ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا سَعِيرًا ۖ وَيُنْقَلَبُ
إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۖ وَأَمَّا مَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۖ فَسَوْفَ
يَدْعُو ثُبُورًا ۖ وَيَصْلِي سَعِيرًا ۖ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۖ

27-28. ... hem mizacı [katkısı] tesnimden; bir çeşme ki mukarrebûn onunla içerler.

29-33. Evet, o cürüm işleyenler iman edenlere gülüyorlardı ve onlara uğradıkları zaman birbirlerine göz kırpyorlardı ve evlerine döndükleri zaman zevk anarak [gülüşe gülüşe] dönüyorlardı

ve onları gördükleri vakit 'Ha işte bunlar [şaşkın] sapıklar!' diyorlardı; halbuki üzerlerine gözcü gönderilmemişlerdi.

34-35. İşte bugün de iman edenler kâfirlere gülecekler, erikeler [koltuklar] üzerinde nazar edecekler!

36. Nasıl kâfirler ettiklerinin cezasını buldular mı?

84. İnşikak Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

25 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Sema inşikak ettiği [yarıldığı veya parçalandığı] ve râbbini dinleyip haklandığı vakit ve arz medd [dümdüz] edildiği ve içindekini atıp boşaldığı ve rabbini dinleyip haklandığı vakit!

6. Ey o insan! Sen cidden rabbine doğru çabalar da çabalar, nihayet ona mülâkî olursun!

7-13. O vakit kitabı sağ eline verilen, kolay bir hesap ile muhasebe olunur ve mesrûr olarak ehline gider ve amma kitabı arkasında verilen 'helâk!' diye çağırır ve saîr'e [çılgın ateşe] yaslanır; çünkü o ehlinde mesrûr idi...

1) Burada 'dinlemek' lisanımızda söze kulalı vermek, söz dinlemek, emir dinlemek, itaat etmek, boyun eğmek mânâsındadır. (VIII/5672)

2) Burada ibareye iki mânâ verilmiştir: a) '... ki semâ! ona lâyük kılınmıştır/tabiatına yaraşan da odur'. b) '... ki o semaya hak/vacib kılınmıştır. Sema rabbinin emrini dinlemeye mecburdur'. Biz ise ibareyi (Meâl'de gösterildiği gibi) 'Sema haklandığı, yani emr-i hakka mağlup olup, hak ihkak edildiği vakit' şeklinde anlıyoruz. (VIII/5674)

3) 'Dünyada, evinde veya ailesi, kavmi içinde refahlı, ferahlı, keyfi yerinde zevk u sefasında idi; ahireti ve akibeti düşünmez, gam ve keder içinde ızdırıp çekenlere acımaz, dünyada olup bitenlere dikkat etmezdi'. (VIII/5678)

87. A'lâ Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

19 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Tesbîh et rabbinin a'lâ [yüce] ismine; o rabbin ki yarattı da düzenine koydu, o rabbin ki takdir etti de hidayet buyurdu, o rabbin ki o mer'ayı [otlakları, yaylaları] çıkardı, sonra da onu karamsı bir sel kusuğuna çevirdi.

6-7. Bundan böyle sana Kur'an okutacağız da unutmayacaksın; yalnız Allah'ın dilediği başka! Çünkü o açığı da bilir, gizliyi de!

8-13. Ve seni en kolay yola muvaffak kılacağız; onun için öğüt ver, öğüt fayda verirse! Saygısı olan öğüt alacaktır, pek bedbaht olan da ondan kaçınacaktır; o ki en büyük ateşe yaslanacaktır, sonra ne ölecek onda ne hayat bulacaktır!

14-15. Doğrusu felâh buldu tezekkî eden [arınan] ve rabbinin ismini anıp da namaz kılan!

16-17. Fakat siz dünya [alçak] hayat'ı tercih ediyorsunuz! Halbuki ahiret daha hayırlı ve daha bekâlıdır [süreklidir]!

18-19. Haberinizi olsun ki vardır bu [ikaz] evvelki suhurlarda; İbrahim ve Musa'nın suhurlarında!

88. Gâşiye Sûresi

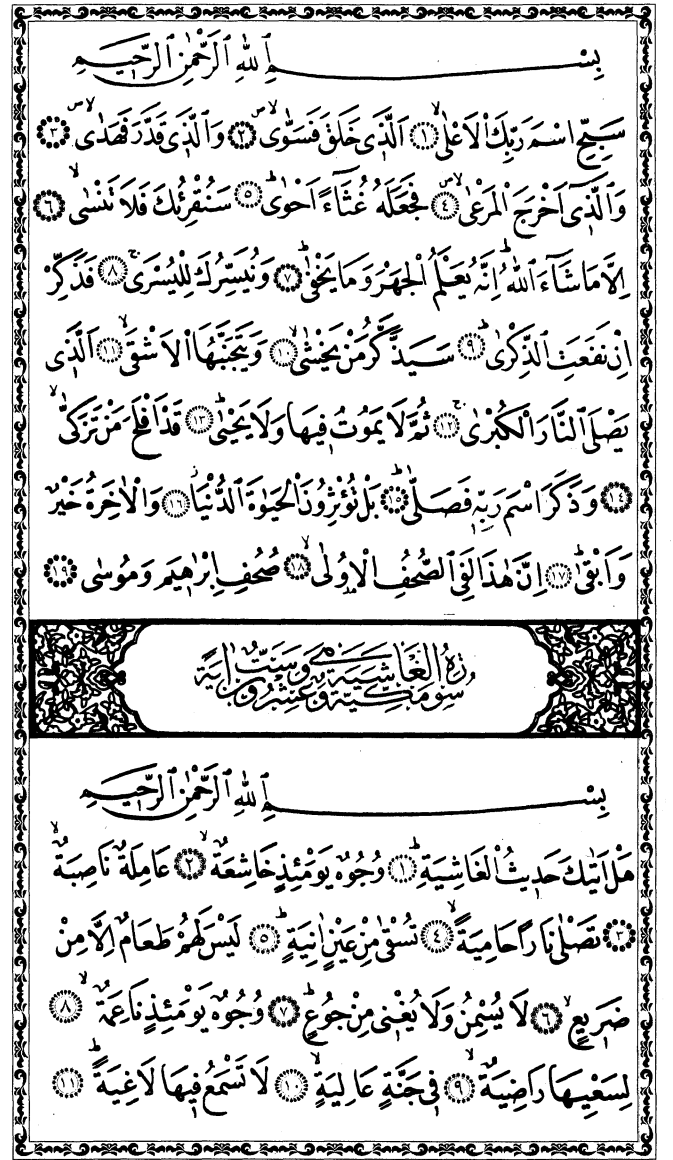
Mekke'de Nâzil Olmuştur.

26 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Geldi mi sana o gâşiye hadîsi?

2-7. Birtakım yüzler o gün eğilmiş zillete düşmüştür, çalışmış fakat boşuna

yorulmuştur! Kızıymış bir ateşe yaslanırlar, kızgın bir menbâdan sulanırlar; yiyecekleri yok, ancak bir darî; ne besler, ne açlıktan kurtarır!

8-11. Birtakım yüzler de o gün mesûddur, sa'yinden [çalıştıklarından dolayı] hoşnuttur, yüksek bir cennette ki onda lağviyyattan [boş sözlerden] bir kelime işitilmez!

1) "Allah dilese onu unutturur; unutturmayacağını katiyyen va'd etmesi, Allah'ın artık onu unutturmaya kudreti yetmez demek değildir. Fakat Allah'ın izniyle sen bundan böyle unutmayacaksın, böyle bir mu'cizeye de mazhar olacaksın!" (VIII/5759)

2) 'Öğüt fayda verirse' *takyîd* için değil *tekîd* içindir: 'Sen nasihat et, çünkü nasihatın bir faydasının olacağı muhakkaktır.' (VIII/5762)

3) Gâşiye birşeyi sarıp bürüyen, salgın demektir ve *Kıyamet*'in isimlerindendir zira birdenbire şiddetiyle halkı saracak ve her yeri kaplayacaktır. *Hadîs* ise herkes tarafından naklolunarak söylenen mühim, dinlemeye layık söz demektir. (VIII/5772)

إِنَّا بَطَّشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٍ ۝ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِي وَيُعِيدُ ۝ وَهُوَ الْغَفُورُ
الودودُ ۝ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ۝ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ ۝ هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثُ
الْجُنُودِ ۝ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ۝ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي كَذِبٍ ۝
وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ۝ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ ۝ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْبُرُوجِ الْمَكِّيَّةُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ آيَةً

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۝ الْجَنَّةُ الثَّانِيَةُ ۝
إِن كُلُّ نَفْسٍ لَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ
دَافِقٍ ۝ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۝ إِنْ عَلَى رَجْعِهِ لَعَادَةٌ ۝
يَوْمَ بَنَى السَّرَازِمَ ۝ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۝
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۝ إِنْهُ لَقَوْلُ فَضْلٍ ۝ وَمَا هُوَ إِلَّا نَزْلٌ ۝ إِنَّهُمْ
يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝ وَكَذَلِكَ ۝ فَهَلِ الْكَافِرِينَ أَنِمْهُمْ ذُرِّيَّةٌ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُورَةُ الْبُرُوجِ الْمَكِّيَّةُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ آيَةً

12-16. Hakikat, rabbinin tutuşu şediddir [şiddetlidir]; çünkü o hem mübdî, hem muîd'dir, onunla beraber gafûr'dur, çok sevgili (vedûd)dur, arz'ın sahibi, şanlı (mecîd)dir, dilediğini yapar (fa'âlün limâ yürîd)dir!

17-20. Geldi ya sana kıssası o orduların (o cünûdun), Firavun ve Semûd'un! Fakat o küfredenler

hâlâ bir tekzîbde! Halbuki Allah arkalarından kuşatmış!

21-22. Fakat o şanlı bir kur'an'dır bir levh-i mahfuz'da!

86. Târik Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

17 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Kasem olsun o Sema'ya ve Târik'a! Bildin mi Târik ne? O necm-i sâkıb!

4-5. Bir nefis yoktur ki illâ üzerinde bir hâfız olmasın; onun için insan düşünsün neden yaratıldı!?

6-7. Bir atılğan sudan yaratıldı ki sulb ile sîneler arasından çıkar.

8. Elbette O, onu döndürmeye [diriltmeye] kâdirdir!

9-14. Yoklanacağı gün bütün serâir [sırlar], o vakit ona ne bir kuvvet vardır ne de bir nâsır [yardımcı]! Kasem olsun o sema-i zât-i rec'a ve o arz-ı zât-i sad'a ki o her halde bir keskin hükümdür, şaka değildir!

15-17. Haberin olsun ki onlar hep hile kuruyorlar. Ben de kuarım hilelerine hile! Onun için o kâfirleri imhal eyle/mühlet ver onlara biraz!

1) Necm-i sâkıb delip geçen yıldız demektir ki ışığının kuvvetinden dolayı karanlıkları deler gibi görünen her yıldız ıtlak olunur. Ayrıca geceleri doğan herhangi bir parlak ve yüksek yıldız için de kullanılır. (VIII/5699- 5700 ve bkz. Necm/1, an:1; Vâkıâ/75, an: 2)

2) Sema-i zât-i rec: a) 'Döndürüp döndürüp yağmur yağdıran sema', b) 'Dönüp dönüp yağan bulut'. Arz-ı zât-i sad' ise 'çatlayışlı/çatlayan, yarılan arz' anlamındadır ve hakkında üç vecih söylenmiştir: a) Arzın bitkiler için çatlayışına işaretir ki bu takdirde bitkilere mecazen sad' denilmiş olur. b) Arz'da (toprakta) bulunan ve ekin veya herhangi bir sebeple meydana gelen çatlaklar, yarıklar, hendekler, vâdiler ve yolcuların çiğneyip iz yaptığı yollar gibi herhangi bir çatlaklığa işaretir. c) Kabirlere işaretir. (VIII/5731)

15-16. Amma insan, her ne zaman rabbi onu imtihan edip de ona ikram eyler, ona nimetler verirse, o vakit 'Rabbim bana ikram etti' der, amma her ne zaman da imtihan edip rızkını daraltırsa o vakit de 'Rabbim bana ihanet etti' der.

17-20. Hayır hayır, doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz ve birbirinizi miskini it'ama [yoksulu doyurmaya] teşvik etmiyorsunuz. Halbuki mirası öyle bir yiyiş yiyorsunuz ki dermecesine ve malı öyle bir seviş seviyorsunuz ki yağmacasına!

21-23. Hayır hayır! Arz *dekken dekkâ* [çarpıla çarpıla yıkılıp] düzlendiği ve rabbinin emri gelip, melek *saffen saffâ* [saf saf] dizildiği vakit ki cehennem de o gün getirilmiştir, o insan o gün anlar! Fakat o anlamadan ona ne fayda?

24. 'Ah!' der; 'n'olurdu ben önce hayatım için (sağlığımda hayırlar) takdim etmiş olsaydım!'

25-26. Artık o gün O'nun ettiği azabı kimse edemez ve O'nun vurduğu bağı kimse vuramaz!

27-30. "Ey o rabbine müti [itaatkâr] olan nefs-i mutmainne! Sen dön o rabbine hem râdiye olarak, hem merdi ye [sen rabbinden hoşnut, rabbin de senden hoşnut olarak dön] denir kullarım içine, gir cennetime!"

90. Beled Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

20 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Yoo!.. Kasem ederim bu beldeye

فَإِنَّمَا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ
وَإِنَّمَا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ۝ كَلَّا
بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۝ وَلَا تَخَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝ وَتَأْكُلُونَ
الْثَرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا ۝ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۝ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ
دَكًّا دَكًّا ۝ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۝ وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَحْشَمٍ
يَوْمَئِذٍ يَنْدَسُ الْإِنْسَانُ وَآتَىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ۝ يَقُولُ بِأَلَيْسَ بِي
قَدَمْتُ لِحِسَابِ ۝ يَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ۝ وَلَا يُوثِقُ
وَتَأْفَاقَهُ أَحَدٌ ۝ يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۝ اِرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ
رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۝ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ۝ وَادْخُلِي جَنَّاتِي ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَالْوَدُّ مَا وَلَدٌ
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ۝ أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ
أَحَدٌ ۝ يَقُولُ مَلَكُنَا لَا بَلَدٌ ۝ أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَرَهُ أَحَدٌ ۝

-sen hıll iken' bu beldede- ve bir vâlidle veledine' ki hakikaten biz insanı bir meşakkat içinde yarattık!

5-7. O kendisine karşı kimse güç yetiremez mi sanıyor; 'Ben yığın yığın mal telef ettim' diyor! Onu bir gören olmadı mı zannediyor?

1) Bazı müfessirler bu bitabın nefs-i mutmainne'ye dünyada da her zaman için hitab olduğunu söylemişlerdir ki bu bize daha vâzih ve daha faydalı görülmektedir. (VIII/5820)

2) Burada birkaç mânâ vardır: a) 'Sen bu beldede bulunurken', b) 'Buradan çıkıp da sonra *feth* ile gireceğin zaman', c) 'Sen ki hıllsın bu beldede; yani *harem-i âmin* olan bu beldede senin hakkına hürmet edilmiyor, burada bir ava bile saldırı haram iken sana saldırı helâl sayılıyor. Bu nedenle sen ona, o meşakatlere göğüs ger, çünkü insan meşakkat içinde yaratılmıştır'. Bu mânâsıyla cümle *i'tiraziyye*'dir. d) 'Sen bu beldede bir an için *hull* halinde olacaksın/dilediğini yapmak sana helâl olacak!' (VIII/5825)

3) 'Baba ile oğluna/Hz. İbrahim ile Hz. İsmail'e!' (VIII/5830)

4) Burada iki mânâ vardır ki ilki içindir. a) Onun mağrur edalarını, gösteriş yapışını Allah görmüştür ve cezasını da verecektir. b) O yalan söylüyor, harcamadığı halde 'harcadım' diyor. (VIII/5835)

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ۖ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ۖ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۚ
وَنَمَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ ۖ وَزَرَائِي مُبْشُورَةٌ ۖ أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَىٰ لِإِلَٰلِ
كَيْفَ خُلِقَتْ ۖ وَإِلَىٰ السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۖ وَإِلَىٰ الْجِبَالِ كَيْفَ
نُصِبَتْ ۖ وَإِلَىٰ الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۖ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۚ
لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ۖ إِلَّا مَنْ تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ۖ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ
الْأَكْبَرَ ۚ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۖ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ۚ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْفَجْرِ ۖ وَلَيَالٍ عَشِيرٍ ۖ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۖ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِيرٌ ۚ
هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حَجْرِ ۖ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۖ
إِذْ مَرَّ ذَاتَ الْعِمَادِ ۖ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۖ وَثُمُودَ
الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۖ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ۖ
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ۖ فَاكْتَرَوْا فِيهَا الْفَسَادَ ۖ
فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۖ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ۚ

12-16. Onda câri bir menbâ [akan bir pınar], onda yüksek serîrlar [döşekler], konulmuş küpler, dizilmiş koltuklar, yastıklar, serilmiş nefis döşemeler!

17-20. Ya hâlâ bakmazlar mı o deveye nasıl yaratılmış ve o göğe nasıl kaldırılmış ve o dağlara

nasıl dikilmiş ve o arz'a nasıl satırlanmış [düzlenmiş, döşenmiş]?

21-26. Haydi ihtar et! Sen şimdi sırf bir öğütçüsün, üzerlerine musallat değilsin; ancak tersine giden ve küfreden başka ki Allah onları en büyük azap ile tâzib edecek! Muhakkak onlar döne dolaşa bize gelecekler, sonra da muhakkak bize hesap verecekler!

89. Fecr Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

30. Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Kasem olsun ki fecr'e ve leyl'e aşr'e [on geceye] ve şef'u vetr'e [çift'e ve tek'e] ve geceye geçeceği sıra! Nasıl?! Bunlarda bir akıl sahibi için bir kasem var değil mi?

6-10. Görmedin mi rabbin nasıl yaptı Âd'a, İrem'e, [o] zât'il-imâd'a -ki o beldeler içinde [o zamana kadar] misli yaratılmamıştı- ve vâdilerde kayaları kesen Semûd'a ve o kazıkların sahibi Firavun'a?!

11-13. Onlar ki o memleketlerde tuğyan [azgınlık] etmişlerdi onlarda fesadı çoğaltmışlardı; onun için rabbin de üzerlerine bir azap kamçısı yağdırıverdi.

14. Şüphesiz ki rabbin öyle mirsad ile gözetmektedir!

1) Fecr gece karanlığının çatladığı sabahın ilk beyazıdır ki lisanımızda şafak atması 'tan sökmesi' tâbir olunur. (VIII/5791)

2) 'Görür gibi bilmedin mi?' (VIII/5799 ve bkz. Bakara/243, an: 2)

3) Zât'il-İmâd yüksek direkleri sütunları olan şehir demektir ki bu şehrin adının İrem olduğu söylenir. İrem'in Âd kavmine ait büyük bir şehir olduğu vaktiyle Yemen'de bulunduğu ve Zât'ul-İmâd dahi denildiği söylenmiştir. (VIII/5801-5804)

4) 'Kazıklar sahibi' tâbirinin askerinin ve kondukları yerlerde çaktıkları çadır kazıklarının çokluğu, işkencelerinin şiddeti ve kuvvetli mülk ve rical sahibi olması mânâlarında kinaye olduğu söylenmiştir. (VIII/5805)

5) 'Seni yetiştiren, her işini tedbir eden rabbin rasat kulesinden gözetken râsîd gibi her dem ve her halde gözetip duran bir şahid ve nâzirdir'. (VIII/5807)

92. Leyl Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

21 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. Kasem olsun bürürken o geceye ve açıldığı zaman o gündüze ve erkeği dişiği yaratana ki sizin sa'yiniz [işleriniz] dağınıktır!

5-11. Bundan böyle amma her kim vergi verir, korunur ve hüsnâ'yı [en güzeli] tasdik eylesen, biz onu yüsraya (en kolayına) kolaylayacağız ve amma her kim bahillik [cimrilik] eder ve istigna gösterir ve hüsnâ'yı tekzib eylesen, onu da usra'ya (en zoruna) kolaylayacağız ve yuvarlandığı zaman onu malı kurtaramayacak!

12-13. Her halde doğruyu göstermek bize ve her halde sonu da bizim, önu de (ahiret de, dünya da)!

14-16. Ben size bir ateş haber verdim ki köpürdükçe köpürür, ona ancak en şakî [bedbaht] olan yaslanır; o ki tekzib etmiş ve tersine gitmiştir!

17-21. O en muttaki olan ise, ondan uzaklaştıkça uzaklaştıracaktır; o ki malını verir, tezekkî eder [arınır] ve onda hiç kimsenin mükâfat edilecek bir nimeti yoktur; ancak rabb-i a'lâsının rızasını aramak için verir ve elbette o rızaya erecektir!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ۝ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ۝ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۝
إِنْ سَعَيْكُمْ لَسُعَىٰ ۝ فَمَا مَنِ اعْطَىٰ وَآتَىٰ ۝ وَصَدَقَ الْحَقُّ ۝
فَسْتَنْسِرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ۝ وَأَمَّا مَنْ يَخْلُ وَاسْتَعْتَىٰ ۝ وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَىٰ ۝
فَسْتَنْسِرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ۝ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ۝ إِنَّ عَلَيْنَا
لَلْأُنثَىٰ ۝ وَإِنَّ لَنَا لِلْأَخْزَىٰ ۝ فَإِنَّ ذَرْبَكُمْ نَارًا مُّخْلَىٰ ۝
لَا يُضْلِمُهَا إِلَّا الْآسَفَىٰ ۝ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۝ وَسَيُجَنَّبُهَا
الْآتَقَىٰ ۝ الَّذِي يُوَفِّي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ۝ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِّعْمَةٍ
تُجْزَىٰ ۝ لَا أَبْغَاءَ وَجْهَ رَبِّهِ لِأَعْلَىٰ ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

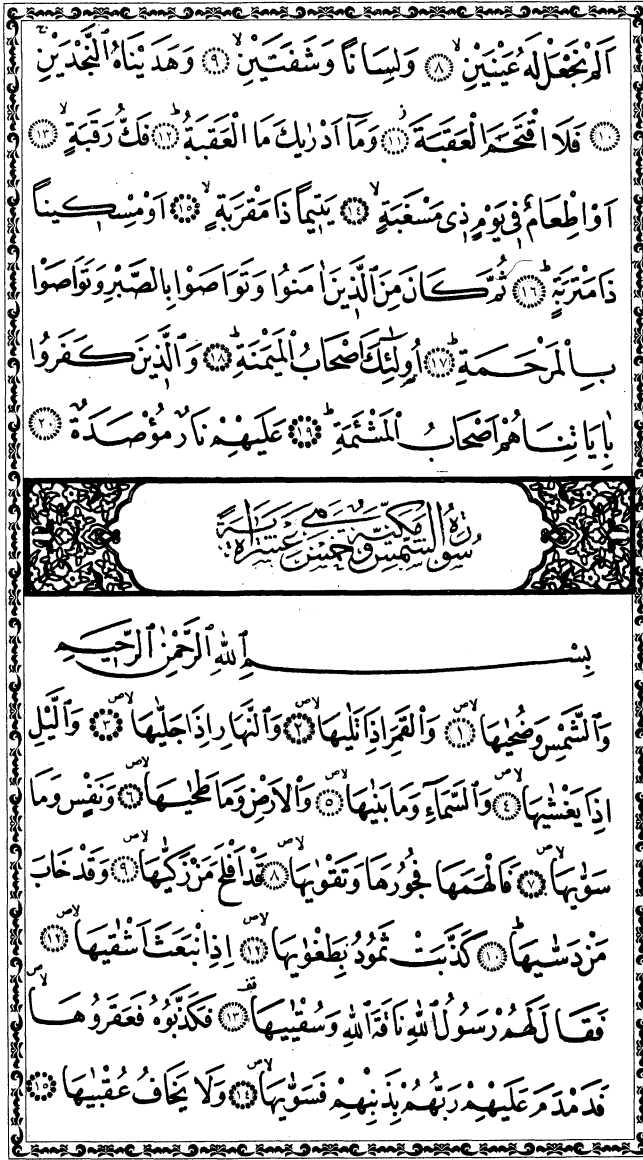
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ۝ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ۝ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۝

93. Duhâ Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.11 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. O duhâya [kuşluk vaktine] ve dindiği zaman o geceye kasem olsun ki vedâ etmedi rabbın sana ve darılmadı...

ve merhametle vasiyetleşenlerden ki onlardır işte meymenet sahipleri (ashab-ı meymene)!

18-20. Ayetlerimize küfredenler... onlardır işte [uğursuz olan] şeamet sahipleri (ashab-ı meş'eme)! Üzerlerine bir ateş bastırılıp kapıları kapanacak!

91. Şems Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

15 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-10. Kasem olsun o güneşe ve parıltısına ve ay'a -uyduğu zaman ona- ve gündüze -açtığı zaman onu- ve geceye -sararken onu- ve göğe ve onu bina edene ve yer'e ve onu döşeyene ve nefse ve onu düzenleyene, sonra da ona bozukluğunu ve korunmasını ilham eyleyene ki gerçek felâh bulmuştur onu temizlikle parlatan ve ziyan etmiştir onu kirletip gömen!

11-13. Semûd inanmadı azgınlığından, o en yaramazları fırladığı zaman ki o vakit demişti onlara Allah'ın Rasûlü; 'Gözetin Allah'ın nâkasını [o dişi deveyi] ve sulanışını!'

14. Fakat inanmadılar ona da devirdiler onu; âlemlerin rabbi de günahlarını başlarına geçiri geçiri verdi de o yeri düzleyiverdi.

15. Öyle ya, O sonundan korkacak değil ki!

8-11. Vermedik mi biz ona iki göz ve bir dil ve iki dudak? İki de tepe gösterdik, fakat o göğüs veremedi o akabe'ye/sarp yokuşa!

12-16. Bildin mi o sarp yokuş ne? Fekkî rakabe/esir bir boyun kurtarmak veya salgın bir açlık gününde yemek yedirmek yakınlığı olan bir yetime veya toprak döşenen' bir miskine [yoksula]!

17-18. Sonra olamadı o iman edip sabra vâsiyetleşen

1) *Zâ metrabê* Türkçe'de 'Toprak döşenen, taş yaslanan' tâbir edildiği vechile şiddetli fakru ihtiyaçtan kinayedir. (VIII/5844)

2) Burada üç mânâ verilmiştir: a) 'Allah verdiği azabın akibetinden endişe edecek değildir'. b) 'O rasûl ne oldu?' şeklindeki mukadder bir soruya karşılık; 'O rasûl bu ukubetten korkmaz; zira vazifesini yapmış olduğu için ona korku ve mesûliyet yoktur'. c) 'Halbuki o eşka (en yaramazları) yaptığı cinayetin akibetinden kormuyordu'. (VIII/5866-5867)

6-8. Ancak iman edip yarar ameller yapan kimseler başka! Onlar için kesilmez bir ecir [mükâfat] vardır. O halde sana dini [ceza'yı] ne tekzîb ettirir? Allah ahkem'ul-hâkimîn değil mi?

96. Alak Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

19 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-2. Oku ismiyle o rabbinin ki yarattı; insanı bir alaktan yarattı!

3-5. Oku, o keremine nihayet olmayan rabbindir, kalem ile öğreten de! O insana bilmediği şeyleri öğretti!

6-8. Sakın okumamak etme, çünkü insan muhakkak tuğyan [azgınlık] eder kendini [nasihatten] müstağni görmekle! Her halde nihayet rabbinedir dönüş!

9-10. Baksana' o nehyedene bir kulu namaz kıldığında!

11-12. Baksana,' o hidayet üzere giderse yahut takva ile emrederse fena mı?

13. Baksana, tekzîb eder, aksine giderse iyi mi?

14. Her halde Allah'ın görüyor olduğunu bilmiyor mu?

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدُ بِالَّذِينَ ۝ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝ وَإِنَّا

وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝

كَلَّا إِنَّا لَا نَسْقَاطُ ۝ أَنْ رَأَاهُ اسْتَفْغَى ۝ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّكَ

الرَّجْعِيُّ ۝ أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ ۝ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ۝ أَرَأَيْتَ إِنْ

كَانَ عَلَىٰ الْمُسْأَلِ ۝ أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَىٰ ۝ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۝

۝ أَلَمْ يَعْلَم بِإِنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ۝ كُلَّ أَلْفٍ لَمْ يَتَّخِذْ لِنَفْسِهِ ۝

بِالْإِنْسَانِ ۝ نَاصِيَةً ۝ كَازِبَةً خَاطِئَةً ۝ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ۝

سَنَدْعُ الزَّانِبِينَ ۝ كَلَّا لَا تُطَعُّوهُ وَابْجُدْ وَاقْتَرِبْ ۝

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

15-16. Sakın, celâlim hakkı için eğer (akıllanıp) vazgeçmezse muhakkak sürükleyeceğiz elbet biz o alnı/yalancı, cânî bir alnı!

17-18. O vakit çağırsın o kurultayını/meclisini, biz [de] çağıracağız zebanileri!

19. Sakın onu dinleme de secde et ve yaklaş!

1) 'Allah hâkimlerin hâkimi, hükümdarların hükümdarı değil mi?' (VIII/5941)

2) 'Ey namaz kılan bir kulu nehyeden azgın insan! Eğer o kul hidayet, doğruluk, hak üzere gitse veya onunla beraber daha yükselerek diğerlerine de takva ile, Allah'tan korkup sakınmakla emretse ne olur? Fena mı olur? Sen onu, Allah'ın iyi kötü herşeyi görüyor olduğunu bilmez de senin nehyini dinler mi sanıyorsun?' veya 'Ey Kur'an okumakla memur olup namaz kılan kul! Yâ Muhammed! O namazdan nehyeden bu azgın insanı gördün â, şimdi şunu bir düşün; eğer öyle azgınlık etmeyip de hak ve hidayet üzere gitse veya namazdan nehyedeceğine Allah korkusu ile korunmayı emretse ne iyi olurdu? O hâlâ Allah'ın görüyor olduğunu bilmedi değil mi?' (VIII/5959)

3) Bkz. Bakara/243, an:2

4) Bkz. Hûd/54-57, an:1

وَلَا خَيْرَ لَكَ مِنْ الْأُولَى ۝ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ۝
 أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۝ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ۝
 وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ۝ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَهْجُرْ ۝ وَأَمَّا
 السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۝ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۝

سُورَةُ الْاِنْشِرَاحِ مَكِّيَّةٌ مَبْنِيَّةٌ عَلَى الْاِيَّامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۝
 الظِّمَى أَنْقَضَ ۝ وَظَهْرُكَ ۝ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝ إِنَّ مَعَ
 الْعُسْرِ يُسْرًا ۝ فَإِذَا فَوْغْتَ فَاَنْصَبْ ۝ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

سُورَةُ التِّينِ مَكِّيَّةٌ مَبْنِيَّةٌ عَلَى الْاِيَّامِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ ۝ وَطُورِ سِينِينَ ۝ وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ۝ لَقَدْ
 خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيرٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۝

ve seni yol bilmez iken [seçip] yola koymadı mı ve seni bir yoksul iken [seçip] zengin etmedi mi? Öyle ise, amma yetime kahretme ve amma sâ ili [isteyeni veya soranı] azarlama! Fakat rabbinin nimetini anlat da anlat!

94. İnşirah Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

8 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-8. Şerh etmedik mi senin için bağrını ve indirmedik mi senden o bârını -ki zâr etmişti bütün zah-rını- ve yükseltmedik mi senin zikrini? Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık var! Evet, o zorlukla beraber bir kolaylık var! O halde boşaldın mı yine kalk yorul ve ancak rabbine rağbet et, hep O'na doğrul!

95. Tîn Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

8 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Kasem olsun o Tîn'e ve o Zeytûn'e ve o Tûr-i Sînîn'e ve bu Beled-i Emin'e ki biz insanı en güzel bir biçimde yarattık, sonra da çevirdik esfel-i sâfilîn'e kaktık!

4-5. ... ve her halde sonu, senin için önünden daha hayırlı ve ileride rabbın sana âtâ edecek [verecek], öyle âtâ edecek [verecek] ki rızaya ereceksin!

6-11. O seni bir yetim iken [seçip] barındırmadımı

1) Bu üç ayette geçen (6-8) v-c-d (bulmak) fiillerinin her biri *istıfa* (seçmek) mânâsındadır zirâ birçok mevcutlar arasından birisini *istıfa* edip seçmek, 'kıymetli birşey arayıp bulmak' mânâsına *tesbih* ve temsil suretiyle ifade edilmekte ehemmiyeti iş'âr eden bir *belâgat nüktesi* vardır. Nitekim *istıfa* mânâsına *yetim* lafzında bedî bir işaret bulunduğu da zikredilmiştir. Zira asıl yetim 'kötülükten babadan öksüz kalan' demek olup bunda 'tek başına yalnız kalmış olmak' mânâsı vardır. Onun iç in tek ve nazirsiz veya pek nadir bulunur kıymetli şeye de yetim denir. Misli yok gayet kıymetli inciye 'dürr-i yetim' denilmesi de bundandır: 'Seni halk içinde nazirsiz, sade-i imkanda misilsiz olarak istıfa edip (seçip) de kalbini kendisine irca ile hıfz u himayesinde barındırmadı mı?' (VIII/5898-5900)

2) Bu akıcılığı bozmak ne mümkün ne de doğru olmayacağından okuyucuların ya *Tefsir*'e veya sözlüklere bakması gerekmektedir. Bkz. [VIII/5910-5922. [D.C.]

3) 'Aşağıların aşağısına döndürdük!' veya 'sefillerin en sefili yaptık!' (VIII/5938)

99. Zilzâl Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

8 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-8. Arz o sarsıntısıyla sarsıldığı ve arz ağırlıklarını çıkardığı ve insan "n'oluyor buna?" dediği vakit, o gün bütün haberlerini anlatır; çünkü rabbin ona vahy eylemiştir! O gün nâs [insanlar] müteferrik surette [fırka fırka] fırlıyacaktırlar, amelleri kendilerine gösterilmek için ki her kim zerre miktarı bir hayır işlerse onu görecektir, her kim de zerre miktarı bir şer işlerse onu görecektir!

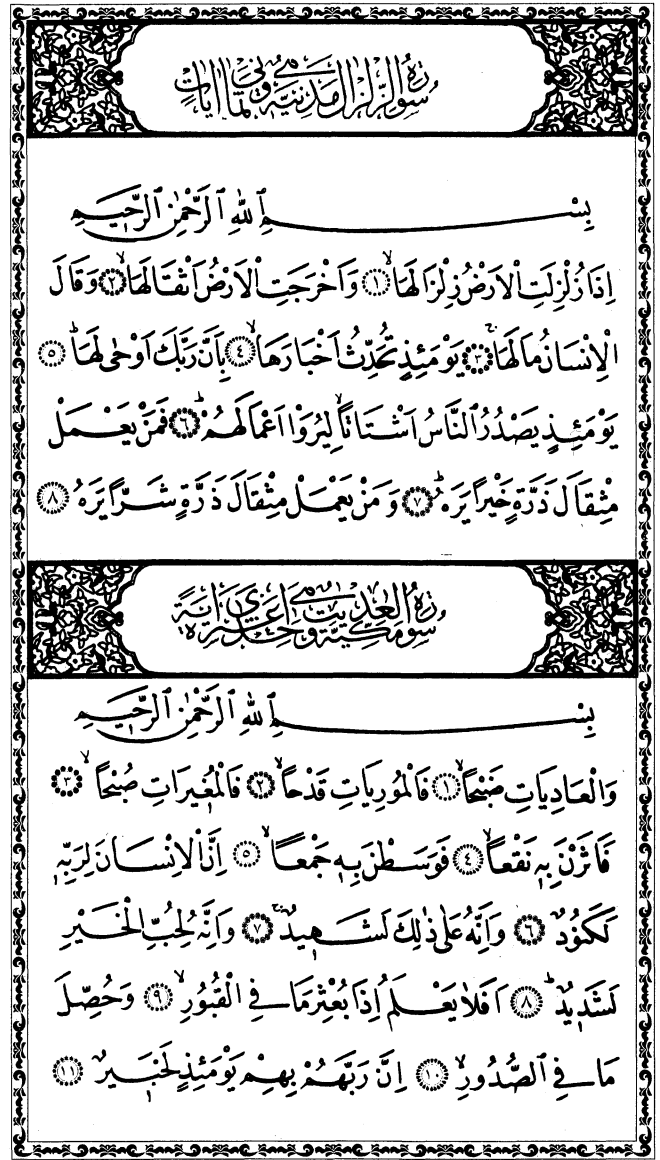
100. Âdiyât Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

11 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-11. O harıl harıl koşular koşan, çakarak da ateşler saçan ve sabahleyin baskın basan, derken savurup da bir toz duman, bir derneği o demde ortalayan kuvvetlere kâsem eylerim ki pek

nankördür o' insan rabbine ve o kendi şahiddir buna ve o sevdiği için serveti katıdır, çetindir ona! Fakat bilmeyecek mi deşildiği zaman o kabirdekiler ve derildiği zaman o sadırdakiler?! O gün o rableri onlara elbette habîrdir!

1) *Kadh* çakmak çakmak, yani hızla çarpmak, çakmakla ateş çıkarmaktır. Bu da atların koşarlarken hızlarından tırnaklarıyla çarptıkları taşlardan çakmak gibi ateşler çakarak gitmelerini anlatır ki bu geceleyin görüleceğinden ve bir sürat eseri olduğundan onların hem kuvvetlerini, hem de geceleyin koştuklarını iş'ar eder. En açık mânâ buysa da değişik yorumlar yapılmış, geceleyin hacetleri ve yemekleri için ateş yakan gaziler veya ağır, tahrik edici sözler söyleyerek düşmanlık ateşini çıkıp tutuş turan diller veya mekr ve hud'a ateşi çakan fikirler veya süngüler, silahlar demek olduğu söylenmiştir. Bazı müfessirler de harb ateşini tutuşturmadan *kinaye* olabileceğini belirtmişlerdir. (IX/6016-6018)

2) 'Bir düşman derneğini/ordusunu tam ortasından vurup içine dalarak veya çevirip ortaya alarak mağlup ve perişan eyleyen kuvvetlere...' (IX/6019-6020)

3) Bu zamirde iki vecih vardır: a) 'Allah ise onun üzerinde şahiddir, görüp duruyor'. b) 'Hem o insan, kendisi o nankörlüğüne şahiddir'. (IX/6020-6021)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۚ
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۚ نَزَّلْنَا الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ فِيهَا
بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۚ سَلَامٌ هُوَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
سَيِّدَا الْيَوْمِ وَالْآخِرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُتَفَكِّحِينَ حَتَّىٰ آتَاهُمُ الْبَيِّنَةُ ۝
رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۚ فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ۚ وَمَا تَرْوَى الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ۚ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حَقَّاءُ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
الْقِيمَةِ ۚ إِنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ
فِيهَا أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۚ إِنَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۚ جَزَاءُ مَنْ عِنْدَ رَبِّهِ جَنَاتٌ عَذْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝

97. Kadir Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 5 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Elhak' biz indirdik onu [o Kur'an'ı] kadir gece-
si! Ne bildirdi ki sana ne kadir gecesi? Bin aydan
hayırdır o kadir gecesi! İner peyderpey melâike ve

Ruh onda izniyle rablerinin, her bir
emirden! Bir selâmdır o, tâ tan atana
kadar!

98. Beyyine Sûresi

Medine'de Nâzil Olmuştur.

8 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1. Ehl-i Kitab ve müşriklerden o
küfredenler, infikâk edecek [ayrılacak
/ayrışacak] değildi gelinceye kadar
kendilerine beyyine!

2-3. Allah'tan bir rasûl, peyderpey
mutahhar [tertemiz] sahifeler okur, öyle
ki onlarda bütün kütüb-i kayyime!

4. Böyle iken o kitab verilmiş olanlar,
ancak geldikten sonra ayrıldılar
kendilerine o beyyine!

5. Halbuki onlar ancak şununla
emrolunmuşlardı: Hakperest, muvah-
hid (hanîfler) olarak dini Allah için hâlis
kılarak, yalnız Allah'a ibadet etsinler ve
namazı dürüst kılsınlar ve zekâtı
versinler; ve odur din-i kayyime!

6. Küfredenler -gerek ehl-i kitab'dan
olsun, gerek müşriklerden- muhakkak
cehennem ateşindedirler, orada
muhalles [ebediyyen] kalacaklardır,
onlardır bütün şerr-ul-beriyeye!

7-8. Muhakkak ki iman edip yarar
ameller yapanlar onlardır bütün hayr'ul
beriyeye! Onların mükâfatı rableri
indinde altından ırmaklar akar
cennetlerdir, onlar içinde ebediyyen
muhalles [daim] olacaklar! Allah
onlardan hoşnut, onlar da O'ndan
hoşnut! Bu, işte rabbine haşyet
duyanlara!

1) *Hakkâ* denilse daha uygun olacak, lâkin yeni yazıda *Hakka* gibi okunacağından ve *med* işareti koymak da kabil
olmadığından *Elhak* demeyi tercih ediyorum! (IX/5965) Merhûm E. Hamdi Yazır -her nedense Meâl'in çeşitli
yerlerinde bu kelimeyi kullanmıştır. Biz de bu endişeyi dikkate alarak *Hakkâ* şeklinde ikinci *a* harfinin üstüne *aksan*
(^) koyarak ilgili yerlerde bu farkı vurgulamaya çalıştık. [D.C]

2) 'Doğru, sabit kitaplar, bozulmaz payidar hak yazıları o sahifelerin içindedir ki bunlar Kur'an sahifeleri, Kur'an
sûreleridir'. (IX/5990)

3) 'Sabit ve payidar kalacak olan milletin dinidir'. Diğer bir deyişle -yukarıda zikri geçen- 'Doğru, bozulmaz, sabit hak
kitaplarının (*kütüb-i kayyime'nin*) beyan ettiği dindir'. (IX/5999-6000)

4) 'Halkın en şerlileri'. (IX/6001)

5) 'Halkın en hayırlıları'. (IX/6002)

103. Asr Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

3 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Kasem olsun ki asra, insan mutlak bir hüsranda; ancak o kimseler başka ki iman edip salih ameller işlediler ve hep hakka vasiyyetleştiler ve sabra vasiyyetleştiler!

104. Hümeze Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

9 Ayettir.

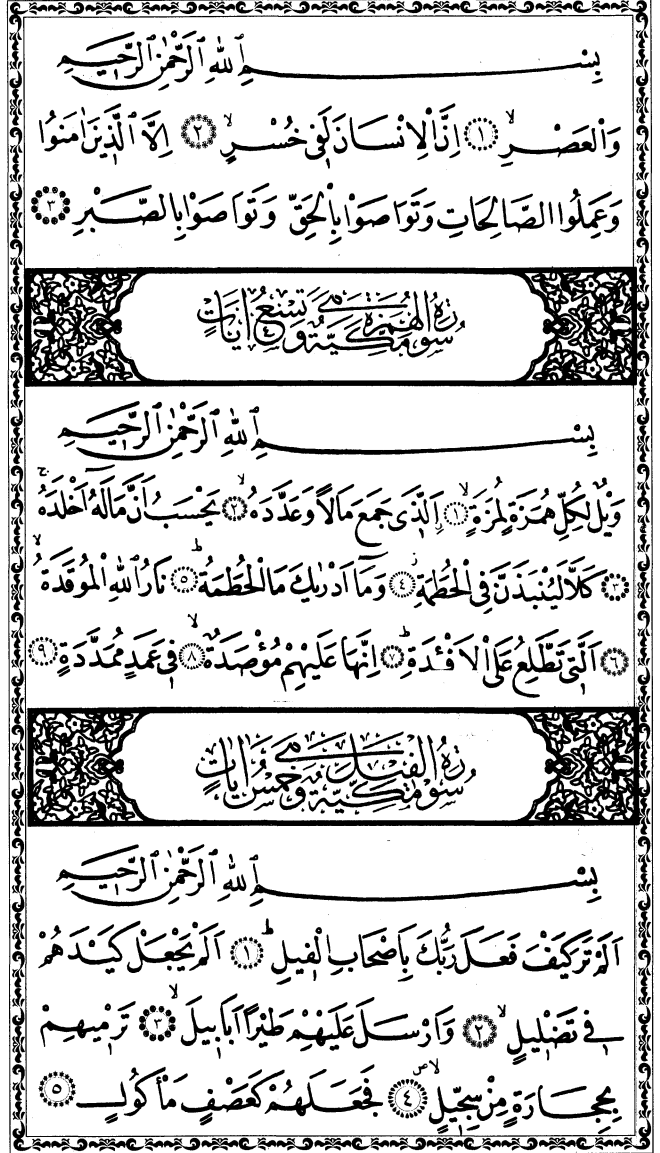
Bismillahirrahmânirrahîm

1-9. Veyl bütün hümeze-lümeze gürûhuna! Ona ki bir mal toplamış ve onu saymaktadır, malı kendisini muhalled [ebedî] kılmış sanır. Hayır! Celâlim hakkı için, atı lacaktır o hutame'ye (tamuya) ve bildin mi hutame ne? Allah'ın tutuşturulmuş ateşi ki çıkar gönüller üstüne! O kapatılacaktır onlar üstüne uzatılmış sütunlarda!

105. Fil Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

5 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. Görmedin mi' nasıl etti rabbin ashab-ı fil'e? Kılmadı mı tedbirlerini müstağrak tadrîle? Saldı da üzerlerine sürü sürü kuşlar (ebâbil), atıyorlardı onlara siccil'den [sert-katı] taşlar; derken kılıverdi onları bir yenik hasıl gibi!

1) Hümeze gammazlığı âdet ve sanat edinmiş kimseler hakkında kullanılır. Asıl anlamı el ile sıkamak, dürtmek, vurmak, kırmak iken ağızla dille ısırmak, zemm ve gıybet ve hafife almak ile gönül incitmek ve kalp kırmak mânâsında kinaye olarak şâyi olmuştur: 'Gerek el ve gerek dil ile maddeten ve mânen şunu bunu itip kakmayı, kırıp incitmeyi âdet edinmiş gammazlar gürûhunun hepsi cehennem uçurumunda, hüsrân içinde kahrolmaya mahkûmdurlar'. Lümeze de hümeze gibidir; mızrak saplar gibi ta'n etmek, ayıplamak, kaş göz ederek eğlence suretiyle birini diğerine göstermek mânâsında herkesi ayıplamayı huy edinmiş, kendini beğenmiş kimseler için kullanılır. (IX/6087)

2) 'Önüne geleni kırıp geçirmek, yalayıp yutmak âdeti olduğundan dolayı bir adına da Hutame denilmiş olan cehennem...' (IX/6092)

3) 'Gözünle görmüş gibi muhakkak bilmiyor musun ya Muhammed!' (IX/6098 ve bkz. Bakara/243, an:2)

4) 'Düzenlerini boşa çıkarıp, onları birçok zayıat içinde bırakarak bozup mahv u perişan etmedi mi?' (IX/6100)

5) Krş. Hûd/82-83, an:1

سُوْرَةُ الْكَافِرَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْفَارِغَةُ ۝ مَا الْفَارِغَةُ ۝ وَمَا أَذْرِكُ مَا الْفَارِغَةُ ۝ يَوْمَ يَكُونُ
النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝
فَأَمَّا مَنْ ثَلُثَ مَوَازِينَهُ ۝ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ
مَوَازِينُهُ ۝ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝ وَمَا أَذْرِكُ مَا هِيَ ۝ نَارُ حَامِيَةٍ ۝

سُوْرَةُ الْكَافِرَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَلِكُ الْمُتَكَبِّرُ ۝ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ ثُمَّ
كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۝
ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۝ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۝

سُوْرَةُ الْكَافِرَاتِ

101. Kâriâ

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 11 âyettir

Bismillahirrahmânirrahîm

1-11. O kâriâ! Nedir o kâriâ? Ne bildirdi ki sana

nedir o kâriâ? O gün ki nâs [insanlar] çırpınıp yayılan pervaneler gibi olacak, dağlar da didilmiş elvan yünler gibi atılacaktır! İşte o vakit mizanları ağır basan kimse, o artık hoşnut bir hayattadır! Fakat mizanları hafif gelen kimse, o vakit onun anası haviye'dir ve bildin mi haviye nedir? Kızıışmış bir ateş!

102. Tekâsür Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

8 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-8. Oyaladı o çokluk kuruntusu sizleri, tâ ziyaret edişinize kadar kabirleri! Öyle değil, ileride bileceksiniz! Sonra öyle değil, ileride bileceksiniz! Öyle değil, ilm'el-yakîn [yakın biliş] bilseniz, kasem olsun o cahîmi [kızgın ateşi] çaresiz göreceksiniz! Sonra kasem olsun, onu çaresiz ayn'el-yakîn göreceksiniz! Sonra kasem olsun o gün o naîmden [nimetten] muhakkak sorulacaksınız!

1) Kâriâ şiddetli bir ses çıkaracak derecede şiddetle dayanıp çarpmaktır: 'O çarpacak belâ!' (IX/6025)

2) Diğer bir mânâ: 'O ne dehşetli bir kâriâdır?' (IX/6026)

3) Onun anası haviye'dir: a) 'Varacağı yeri yatağı, kucağına sığınacağı ana vatanı haviye'dir! Barınacak yeri kalmayacak, artık haviye denilen cehennem uçurumunun kucağına atılacaktır'. b) 'O öyle bir düşecektir ki anası ağlayıp yıkılacaktır'.

c) 'Onun beyninin kökü haviye olacak, tepetaklak cehennem dibine atılacak, öyle kaynayacaktır!' (IX/6036)

4) Ayn burada ya göz ya dazât mânâsındadır: a) 'Onu yakîn gözüyle/ aynen önünüzde göreceksiniz'. b) 'Yakîn zatından, kendisinden ibaret bir görüşle bizzât göreceksiniz'. (IX/6059)

109. Kâfirûn Sûresi
Mekke'de Nâzil Olmuştur.
6 Ayettir.

Bismillahirrahmanirrahîm

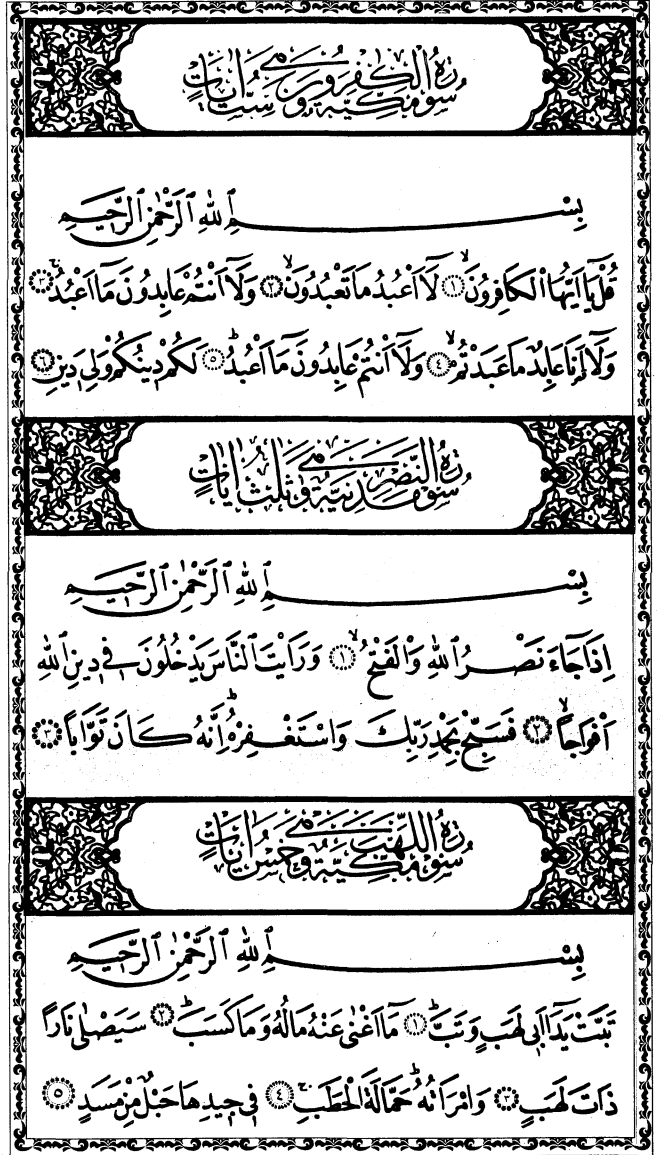
1-6. De ki: 'Ey kâfirler! Tapmam o taptıklarınıza, siz de tapanlardan değilsiniz benim mâbuduma! Hem ben tapıcı değilim sizin taptıklarınıza, hem de siz tapıcılardan değilsiniz benim mâbuduma! Size dininiz, bana dinim!'

110. Nasr Sûresi
Medine'de Nâzil Olmuştur.
3 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Gelip de Allah'ın nusreti [yardımı] ve feth, gördüğün vakit nâsı [insanları] girerlerken Allah dinine fevcâ fevc [akın akın, kabile kabile], artık tesbîh et rabbine hamd ile ve mağfiretini dile! Muhakkak ki o bir tevvab bulunuyor.

111. Tebbet Sûresi
Mekke'de Nâzil Olmuştur.
5 Ayettir.
Bismillahirrahmânirrahîm

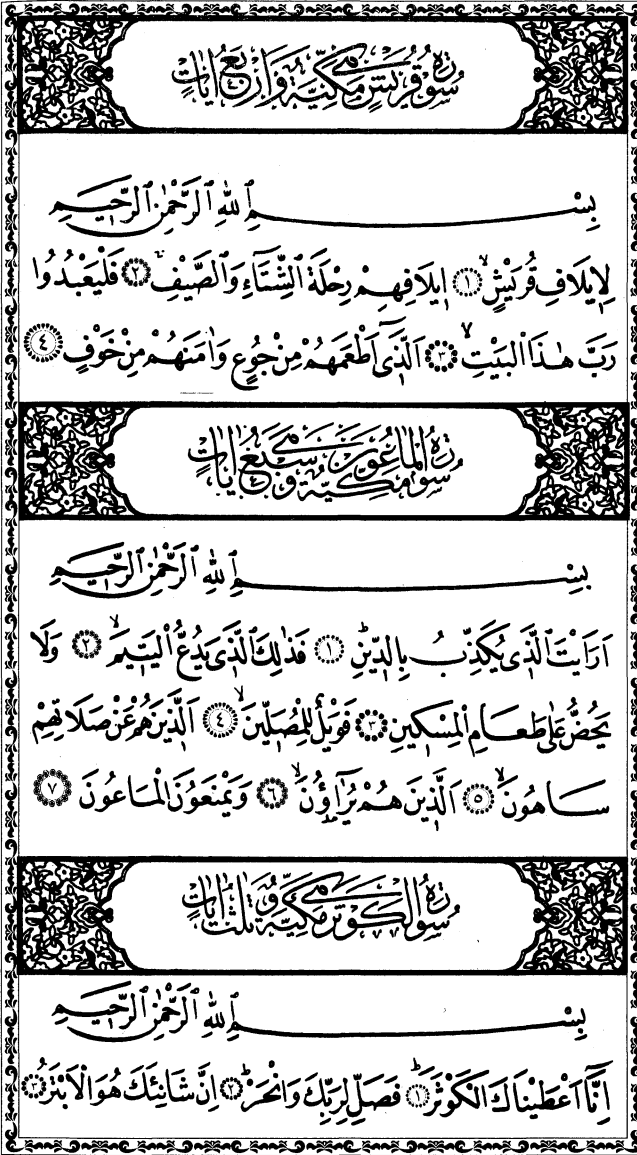

1-5. Yuh oldu iki eli Ebu Leheb'in, kendi de yuh! Ne malı fayda verdi ona, ne kazandığı [veya kazancı]! O bir âlevli ateşe yaslanacak, karısı da odun hammalı olarak; gerdanında bir ip ki fitillisinden!

1) Ma edatının *masdariyye* olarak mütalaa edilmesi halinde mânâ şöyle olur: 'Ben sizin tapışınızı, o şirk ibadetini hiçbir zaman yapıcı değilim' veya 'O sizin benden istediğiniz şirk ibadetinizi mazide dahi yapmadım ve hiçbir zaman da yapacaklardan değilim!' (IX/6224 ve kırs. Yunus/104)

2) 'Sizin olsun dininiz; sizin yaptıklarınızın bütün mesûliyeti, hesabı, cezası, vebâli sırf size aittir, ben ondan tamamen beriyim, dolayısıyla benden onun kabulünü asla ummayın!' (IX/6228-6229)

3) *Hammâlet'ul-Hatab* tâbiri Arapça'da nemmam, koğucu/dedikoducu, öteye beriye laf götüren fesatçı mânâ sına mesel olmuştur. Nitekim insanlar arasında nemîmelerle koğuculuk eden müfside 'Aralarında odun taşıyor' denilir. Buna lisanımızda *kundakçılık* da denir ki 'yangına körükle gitmek' buna benzer. Fakat lisanımızda 'odun hammalı' tabirinden biz bu mânâyı değil küçük düşürmek (tezlil) mânâsını anlarız. Bu nedenle biz diğer mânâları da dikkate alarak ahiretteki sefaletlerini göstermek üzere *odun hammalı* diye tercüme etmeyi uygun bulduk. (IX/6263-6365)

bu Beyt'in [Kâbe'nin] ki onları açlıktan doyurdu ve korkudan emîn buyurdu!

107. Mâûn Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

7 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-7. Gördün mü o dini [cezâ'yı] tekzib edeni? Odur ki işte iter yetimi ve kayırmaz doyurmak üzere miskini [yoksulu]! Fakat veyl o namaz kılanlara ki namazlarından yanılmaktadırlar; onlar ki mürâilik ederler [gösteriş yaparlar] ve yardımlığı sakınır (zekâtı vermezler!)

108. Kevser Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

3 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-3. Biz verdik sana hakîkatte kevser! Sen de rabb'in için namaz kıl ve kurban kesiver! Doğrusu sana buğz edendir ebter! → *dağın, yamağın, kütüğü, kaymak*

106. Kureyş Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur. 4 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. İlâfı için Kureyş'in, sefere ilâfları yazın-kışın; hiç olmazsa onun için kulluk etsinler rabbine

1) Burada birkaç vecih vardır: a) 'Kışın ve yazın göçe/sefere ülfet ettirildikleri veya daha ziyade ettirilmeleri için', b) 'Kış ve yaz seferde vardıkları yerlerde ülfet ve ünsiyete mazhar edilmeleri için', c) 'Kış ve yaz seferi hakkında etraf ile ülfet ederek anlaşış antlaşmaları, ahidleşmeleri için'. İlâf-ı Kureyş Kureyş'i alıştırmak, ısındırmak, Kureyş'in alıştırılması, alışması demek olabileceği gibi, Kureyş'in birbiriyle yahut başkalarıyla ahidleşmesi, antlaşması, anlaşması, itilâf etmesi veya ettirilmesi mânâlarına gelir. (IX/6150 ve 6155)

2) Bkz. Fâtiha/4, an: 5

3) 'Buğz eden/kin tutan, hınç besleyen her kim olursa olsun odur ancak ebter!' (IX/6156)

هَذَا دُعَاءُ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ * وَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ * وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
 رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ * رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَتُبْ عَلَيْنَا يَا
 مَوْلَانَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ * وَاهْدِنَا وَوَقِّفْنَا إِلَى الْخَوْفِ وَإِلَى طَهْرِنِ مُسْتَقِيمٍ * بِيْرَكَةِ
 الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ * وَبِحُرْمَةِ مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ * وَاعْفُ عَنَّا يَا كَرِيمُ * وَاعْفُ
 عَنَّا يَا رَحِيمُ * وَاعْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا بِفَضْلِكَ وَكَرَمِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ * اللَّهُمَّ زَيِّنَا
 بِزِينَةِ الْقُرْآنِ * وَآكِرْنَا بِكَرَامَةِ الْقُرْآنِ * وَشَرَّفْنَا بِشَرَافَةِ الْقُرْآنِ * وَالْإِسْنَاءِ بِجَلَّةِ
 الْقُرْآنِ * وَأَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ الْقُرْآنِ * وَعَافِنَا مِنْ كُلِّ بَلَاءٍ دُنْيَا وَعَذَابٍ آخِرَةٍ بِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ
 * وَارْحَمْ جَمِيعَ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ يَا رَحِيمُ يَا رَحْمَنُ * اللَّهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِيْبًا
 وَفِي الْآخِرَةِ مُوَسِّدًا وَفِي الْيَقِيْنَةِ شَفِيْعًا وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا * وَالْإِجْتِنَاءَ رَفِيْقًا * وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا
 وَحِجَابًا * وَإِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيْلًا وَأَمَامًا بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ يَا كَرِيمُ * اللَّهُمَّ اهْدِنَا
 بِهِدَايَةِ الْقُرْآنِ * وَنَجِّنَا مِنَ التَّيْرَانِ بِكَرَامَةِ الْقُرْآنِ * وَارْقُ دَرَجَاتِنَا بِفَضِيْلَةِ الْقُرْآنِ *
 وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا بِبِلَادَةِ الْقُرْآنِ * يَا ذَا الْفَضْلِ وَالْإِحْسَانِ * اللَّهُمَّ طَهِّرْ قُلُوبَنَا *
 وَاسْتُرْ عُيُوبَنَا * وَاشْفِ مَرْمَعَانَا * وَاقْصِرْ دُيُوتَنَا * وَبَيِّضْ وُجُوهَنَا * وَارْقُ
 دَرَجَاتِنَا * وَارْحَمْ آبَاءَنَا * وَاعْفِرْ أُمَّهَاتِنَا * وَأَصْلِحْ دِينَنَا وَدُنْيَانَا * وَشَكِّتْ شَمْلَ
 أَعْدَائِنَا * وَاحْفَظْ أَهْلَنَا وَأَمْوَالَنَا وَبِلَادَتَنَا مِنْ جَمِيعِ الْآفَاتِ وَالْأَمْرَاضِ وَالْبَلَاءِ * وَثَبِّتْ
 أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ * بِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ * اللَّهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ مَا قَرَأْنَاهُ *
 وَنُورَ مَا تَكَلَّمْنَاهُ إِلَى رُوحِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ * وَإِلَى أَرْوَاحِ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ
 صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ * وَإِلَى أَرْوَاحِ إِبْرَاهِيمَ وَأَوْلَادِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَأَصْحَابِهِمْ
 وَأَنْبِيَائِهِمْ وَجَمِيعِ ذُرِّيَّائِهِمْ رِضْوَانُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ * وَإِلَى أَرْوَاحِ آبَائِنَا * وَأُمَّهَاتِنَا
 وَإِخْوَانِنَا وَأَخَوَاتِنَا وَأَوْلَادِنَا * وَأَقْرَبَائِنَا وَأَجْتَنَانَا وَأَسْدِقَائِنَا وَأَسْتَاذِنَا وَأَسْتَاذَاتِنَا *
 وَمَسَاجِدِنَا * وَلِمَنْ كَانَ لَهُ حَقٌّ عَلَيْنَا * وَجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ * وَالْمُسْلِمِينَ
 وَالْمُسْلِمَاتِ * الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ * يَا فَاضِلَ الْحَاجَاتِ * وَيَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ * اسْتَجِبْ
 دُعَانَا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّحِيمِينَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

الْمُسْلِمِينَ الْفَاتِحَةِ

سورة الاخلاص

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

مِنْهُ الْفَالِقُ رَبِّكَ الْكَافِرُ
سُبْحَانَكَ يَوْمَئِذٍ الْمُنْتَقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

رَبِّ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
سَيِّئَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ اِلٰهِ النَّاسِ ﴿٣﴾
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُوْرِ
النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْغِيْثَةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

112. İhlâs Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

4 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-4. De: 'O Allah tek bir (ehad) dir! Allah o eksiksiz samed'dir! Doğurmadı ve doğurulmadı! O'na bir küfuv [O'nun bir dengi] de olmadı!'

113. Felâk Sûresi

Mekke'de Nâzil olmuştur.

5 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-5. De ki: 'Sığınırım rabbine o felâkın, şerrinden mâ halâk'ın ve şerrinden bir gâsıkın daldığı zaman' ve o ukdelere üfleyen neffasların şerrinden' ve şerrinden bir hâsidin' hased ettiği zaman!

114. Nâs Sûresi

Mekke'de Nâzil Olmuştur.

6 Ayettir.

Bismillahirrahmânirrahîm

1-6. De ki: 'Sığınırım rabbine nâsın, melikine nâsın, ilâhına nâsın, şerrinden o sinsi ves vâs'ın' ki vesvese verir sînele-
rinde nâsın; gerek cinden, ge-
rekse ins!'

1) 'O rabbi nin yarattığı bütün mahlukâtın şerrinden'. (IX/6373)

2) 'Karanlığı bastığı vakit bir gecenin şerrinden'. (IX/6376)

3) 'Ukdelere/akidilere üfleyen-nefes harcayan neffasların/kadın ve erkek türlü türlü sihirbazların şerrinden'.
(IX/6382-6402)

4) Başkasında gördüğü bir nimeti çekemeyip de ona göz diken, onun mutlak zevalini temin eden hasetçinin şerrinden'. (IX/6402)

5) 'Geri geri çekilip sinen, sinip sinip aldatmak, Hak yolundan geriliptip fenalığa sürüklemek için döne döne vesvese vermek âdeti olan o döne, o sinsi, geriletici vesvese kaynağının şerrinden...' (IX/6422)

HATİM DUÂSI

Hamd, rabb'ul-âlemîn olan Allah'a; güzel akibet ise O'ndan sakınan muttakîlere mahsustur. Husûmet sadece zâlimleredir. Salât ve selâm, peygamber efendimiz Hz. Muhammed'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun!

Rabbimiz! (Okunan şu hatm-i şerif'i) bizden kabul buyur! Muhakkak ki sen *semî* ve *alîm* olansın!

Mevlâmız! Tevbelerimizi kabul buyur! Muhakkak ki sen *tevvab* ve *rahîm* olansın! Bize hidayet et; Kur'an-ı Azîm'in bereketi ve âlemlere rahmet olarak gönderdiğin peygamberimizin hürmetine bizi hakka ve sırat-ı müstakim'e muvaffak eyle!

Ey Kerîm, ey Rahîm! Bizi affet, fazl ve kereminle günahlarımıza mağfiret eyle ey ekrem'ul-ekremîn!

Rabbimiz! Bizi Kur'an zînetiyle beze, Kur'an'm keremiyle bize ikram et, bizi Kur'an'ın şerefiyle şereflemdir, bize Kur'an kaftanını giydir, bizi Kur'an'm şefaatiyle cennet'e koy, bize her türlü dünya belâsmdan, ahiret azabından Kur'an hürmetine afiyet ihsan eyle!

Ey Rahmân, ey Rahîm! Ümmet-i Muhammed'in tamamına merhamet eyle!

Rabbimiz! Fazl ve kereminle Kur'an'ı bize dünyada yoldaş, kabirde arkadaş, kıyamet günü'nde şefaatçi, sırat üzerindeyken nûr, cennet'e ulaşmâcaya değin refik, ateşten koruyacak perde, hayırların tamamına erdirecek delil ve imam kıl yâ Kerîm!

Rabbimiz! Kur'an'ın hidayetiyle bize hidayet et, Kur'an'ın keremetiyle bizi ateşlerden koru, Kur'an'ın fazlıyla derecelerimizi yükselt, Kur'an'ın tilaveti hürmetine günahlarımızı ört!

Ey fazl ve ihsan sahibi olan rabbimiz! Kur'an'ın hürmetine kalplerimizi pâk eyle, ayıplarımızı ört, hastalıklarımıza şifa ver, bize borçlarımızı ödeme (kolaylığı) nasib et, yüzlerimizi ak eyle, derecelerimizi yükselt, babalarımıza rahmet, analarımıza mağfiret eyle, dinimizi ve dünyamızı ıslah ediver, düşmanlarımızı kahret; ailemizi, mallarımızı, topraklarımızı her türlü hastalıktan ve belâdan koru, ayaklarımızı (savaşlarda) sâbit kıl ve kâfirler karşısında nusretini bizden esirgeme!

Rabbimiz! Okuduğumuz Kur'an'ın sevabını ve nûrunu, peygamber efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a) ruhuna, gelmiş-geçmiş tüm nebî ve rasûllerin (s.a) ruhlarına, enbiya-yı kiram'ın yakınlarının, çocuklarının, hanımlarının, arkadaşlarının, tâbilerinin ve tüm zürriyetlerinin (s.a) ruhlarına ve ayrıca babalarımızın, analarımızın, kız ve erkek kardeşlerimizin, çocuklarımızın, akrabalarımızın, sevdiklerimizin, dostlarımızın, hocalarımızın, hocalarımızın hocalarının, meşayihimizin, üzerimizde hakları olan herkesin, erkek-kadın mü'min ve müslimlerden hayatta olan veya vefat etmiş bulunanların ruhlarına ulaştır yâ rabbî!

Ey hâcetleri edâ, duâları kabul eden, ey erham'ur-râhimîn olan rabbimiz! Rahmetinle dualarımızı kabul eyle!

Selâm peygamberlerin üzerine olsun! (Başta da sonda da) hamd, rabb'ul-âlemîn olan Allah Teâlâ'ya mahsustur!
el-Fâtiha!

Nüzûl Sırasına Göre Sûreler

— Osman'ın Sıralaması —

Nüzûl No	Sûre Adı	Mushaf Tertip No	Sayfa No	Nüzûl No	Sûre Adı	Mushaf Tertip No	Sayfa No
1	Alak	96	597	31	Kıyâmet	75	576
2	Kalem	68	563	32	Hümeze	104	601
3	Müzzemml	73	573	33	Mürselât	77	579
4	Müddessir	74	574	34	Kaf	50	517
5	Fâtiha	1	IV	35	Beled	90	593
6	Tebbet	111	603	36	Târık	86	590
7	Tekvîr	81	585	37	Kamer	54	527
8	A'lâ	87	591	38	Sad	38	452
9	Leyi	92	595	39	A'raf	7	150
10	Fecr	89	592	40	Cin	72	571
11	Duhâ	93	595	41	Yâsîn	36	439
12	İnşirah	94	596	42	Furkan	25	358
13	Asr	103	601	43	Fâtır	35	433
14	Âdiyât	100	599	44	Meryem	19	304
15	Kevser	108	602	45	Tâhâ	20	311
16	Tekâsür	102	600	46	Vâkıa	56	533
17	Mâûn	107	602	47	Şuarâ	26	366
18	Kâfirûn	109	603	48	Nemi	27	376
19	Fil	105	601	49	Kasas	28	384
20	Felâk	113	604	50	İsrâ	17	281
21	Nâs	114	604	51	Yunus	10	207
22	İhlâs	112	604	52	Hûd	11	220
23	Necm	53	525	53	Yusuf	12	234
24	Abese	80	584	54	Hicr	15	261
25	Kadir	97	598	55	En'âm	6	127
26	Şems	91	594	56	Saffat	37	445
27	Burûc	85	589	57	Lokman	31	410
28	Tîn	95	596	58	Sebe	34	427
29	Kureyş	106	602	59	Zümer	39	457
30	Kâriâ	101	600	60	Mü'min	40	466

Nüzûl Sırasına Göre Sûreler

— 33. Osman'ın Sıralaması —

Nüzûl No	Sûre Adı	Mushaf Tertip No	Sayfa No	Nüzûl No	Sûre Adı	Mushaf Tertip No	Sayfa No
61	Fussilet	41	476	88	Enfâl	8	176
62	Şûra	42	482	89	Âlu İmrân	3	49
63	Zuhruf	43	488	90	Ahzâb	33	417
64	Duhân	44	495	91	Mümteherine	60	548
65	Câsiye	45	498	92	Nisâ	4	76
66	Ahkaf	46	501	93	Zilzâl	99	599
67	Zâriyât	51	519	94	Hadid	57	536
68	Gâşiye	88	591	95	Muhammed	47	506
69	Kehf	18	292	96	Ra'd	13	248
70	Nahl	16	266	97	Rahmân	55	530
71	Nûh	71	569	98	İnsan	76	577
72	İbrahim	14	254	99	Talâk	65	557
73	Enbiyâ	21	321	100	Beyyine	98	598
74	Mû'minûn	23	341	101	Haşr	59	544
75	Secde	32	414	102	Nûr	24	349
76	Tûr	52	522	103	Hacc	22	331
77	Mülk	67	561	104	Münafikûn	63	553
78	Hâkka	69	565	105	Mücadele	58	541
79	Meâric	70	567	106	Hucurât	49	514
80	Nebe	78	581	107	Tahrîm	66	559
81	Nâziât	79	582	108	Teğâbûn	64	555
82	İnfitar	82	586	109	Saff	61	550
83	İnşikak	84	588	110	Cuma	62	552
84	Rûm	30	403	111	Fetih	48	510
85	Ankebut	29	395	112	Mâide	5	105
86	Mutaffifin	83	587	113	Tevbe	9	186
87	Bakara	2	VI	114	Nasr	110	603

Sûrelerin Alfabetik Fihristi

Sûre Adı	Sûre No	Âyet Sayısı	Sayfa No	Sûre Adı	Sûre No	Âyet Sayısı	Sayfa No
A							
Abese	80	42	584	Furkan	25	77	358
Âdiyât	100	11	599	Fussilet	41	54	476
Ahkaf	46	35	501	G			
Ahzâb	33	73	417	Gâşiye	88	26	591
A'lâ	87	19	591	H			
Alak	96	19	597	Hacc	22	78	331
Âlu İmrân	3	200	49	Hadîd	57	29	536
Ankebût	29	69	395	Hâkka	69	52	565
A'raf	7	206	150	Haşr	59	24	544
Asr	103	3	601	Hicr	15	99	261
B				Hucurât	49	18	514
Bakara	2	286	VI	Hûd	11	123	220
Beled	90	20	593	Hümeze	104	9	601
Beyyine	98	8	598	İ			
Burûc	85	22	589	İbrahim	14	52	254
C				İhlâs	112	4	604
Câsiye	45	37	498	İnfitâr	82	19	586
Cin	72	28	571	İnsan	76	31	577
Cuma	62	11	552	İnşikak	84	25	588
D				İnşirâh	94	8	596
Duhâ	93	11	595	İsrâ	17	111	281
Duhân	44	59	495	K			
E				Kâria	101	11	600
En'âm	6	165	127	Kadr	97	5	598
Enbiyâ	21	112	321	Kaf	50	45	517
Enfâl	8	75	176	Kâfirûn	109	6	604
F				Kalem	68	52	563
Fâtiha	1	7	IV	Kamer	54	55	527
Fâtır	35	45	433	Kasas	28	88	384
Fecr	89	30	592	Kehf	18	110	292
Felâk	113	5	604	Kevser	108	3	292
Fetih	48	29	510	Kıyâmet	75	40	576
Fil	105	5	601	Kureyş	106	4	602

Sûrelerin Alfabetik Fihristi

Sûre Adı	Sûre No	Âyet Sayısı	Sayfa No	Sûre Adı	Sûre No	Âyet Sayısı	Sayfa No
L				S			
Leyi	92	21	595	Sad	38	88	452
Lokman	31	34	410	Saff	61	14	550
M				Saffât	37	182	445
Mâide	5	120	105	Sebe	34	54	427
Mâûn	107	7	602	Secde	32	30	414
Meâric	70	44	567	Ş			
Meryem	19	98	304	Şems	91	15	594
Muhammed	47	38	506	Şuarâ	26	227	366
Mutaffifin	83	36	587	Şûra	42	53	482
Mücâdele	58	22	541	T			
Müddessir	74	56	574	Tâhâ	20	135	311
Mülk	67	30	561	Tahrîm	66	12	559
Mü'min	40	85	466	Talâk	65	12	557
Mü'minûn	23	118	341	Târik	86	17	590
Mümtahine	60	13	548	Tebbet	111	5	603
Münâfikûn	63	11	553	Teğabûn	64	18	555
Mürselât	77	50	579	Tekâsür	102	8	600
Müzzemmil	73	20	573	Tekvîr	81	29	585
N				Tevbe	9	129	186
Nahl	16	128	266	Tîn	95	8	596
Nâs	114	6	604	Tûr	52	49	522
Nasr	110	3	603	V			
Nâziât	79	46	582	Vâkıa	56	96	533
Nebe	78	40	581	Y			
Necm	53	62	525	Yâsin	36	83	439
Nemi	27	93	376	Yûnus	10	109	207
Nisâ	4	176	76	Yûsuf	12	111	234
Nûh	71	28	569	Z			
Nûr	24	64	349	Zâriyât	5	60	519
R				Zilzâl	99	8	599
Ra'd	13	43	248	Zuhruf	43	89	488
Rahmân	55	78	530	Zümer	39	75	457
Rûm	30	60	403				

Mushaf Tertibine Göre Sûreler

Sûre No	Sûre Adı	Sayfa No	Sûre No	Sûre Adı	Sayfa No
1	Fâtiha	IV	31	Lokman	410
2	Bakara	VI	32	Secde	414
3	Âlu İmrân	49	33	Ahzâb	417
4	Nisâ	76	34	Sebe	427
5	Mâide	105	35	Fâtır	433
6	En'âm	127	36	Yâsîn	439
7	A'raf	150	37	Saffat	445
8	Enfâl	176	38	Sad	452
9	Tevbe	186	39	Zümer	457
10	Yunus	207	40	Mü'min	466
11	Hûd	220	41	Fussilet	476
12	Yusuf	234	42	Şûra	482
13	Ra'd	248	43	Zuhruf	488
14	İbrahim	254	44	Duhân	495
15	Hicr	261	45	Câsiye	498
16	Nahl	266	46	Ahkaf	501
17	İsrâ	281	47	Muhammed	506
18	Kehf	292	48	Fetih	510
19	Meryem	304	49	Hucurât	514
20	Tâhâ	311	50	Kaf	517
21	Enbiyâ	321	51	Zâriyât	519
22	Hacc	331	52	Tûr	522
23	Mü'minûn	341	53	Necm	525
24	Nûr	349	54	Kamer	527
25	Furkan	358	55	Rahmân	530
26	Şuarâ	366	56	Vâkıa	533
27	Neml	376	57	Hadîd	536
28	Kasas	384	58	Mücadele	541
29	Ankebût	395	59	Haşr	544
30	Rûm	403	60	Mümteherine	548

Mushaf Tertibine Göre Sûreler

Sûre No	Sûre Adı	Sayfa No	Sûre No	Sûre Adı	Sayfa No
61	Saff	550	88	Gâşiye	591
62	Cuma	552	89	Fecr	592
63	Münafikûn	553	90	Beled	593
64	Teğâbûn	555	91	Şems	594
65	Talâk	557	92	Leyl	595
66	Tahrîm	559	93	Duhâ	595
67	Mülk	561	94	İnşirah	596
68	Kalem	563	95	Tîn	596
69	Hâkka	565	96	Alak	597
70	Meâric	567	97	Kadir	598
71	Nuh	569	98	Beyyine	598
72	Cin	571	99	Zilzâl	599
73	Müzzemmil	573	100	Âdiyât	599
74	Müddessir	574	101	Kâria	600
75	Kiyâmet	576	102	Tekâsür	600
76	İnsan	577	103	Asr	601
77	Mürselât	579	104	Hümeze	601
78	Nebe	581	105	Fil	601
79	Nâziât	582	106	Kureyş	602
80	Abese	584	107	Mâûn	602
81	Tekvîr	585	108	Kevser	602
82	İnfitâr	586	109	Kâfirûn	603
83	Mutaffifîn	587	110	Nasr	603
84	İnşikak	588	111	Tebbet	603
85	Burûc	589	112	İhlâs	604
86	Târık	590	113	Felâk	604
87	A'lâ	591	114	Nâs	604

R

Rabbanîler: 3/79, 146; 5/44, 63

Ramazan: 2/185

Ruh: 4/171; 15/29; 16/2; 17/85; 19/17; 21/91; 32/9; 38/72; 40/15; 42/52; 58/22; 66/22; 66/12;
70/4; 78/38

Ruh'ul-Emîn: 26/193

Ruh'ul-Kudûs: 2/87, 253; 5/110; 16/102

Ruhban: 5/82; 9/31, 34; 57/27

Rûm: 30/2

S

Sabîlîler: 2/62; 5/69; 22/17

Sadaka: 2/264, 271; 9/60; 63/10

Safâ: 2/158

Salât'ul-Vusta: 2/238

Salih: 7/73-79; 11/61-68; 26/141-159; 27/45-53

Sâmlîrî: 20/87, 95

Savaştâ namaz: 4/101-103

Sebe': 27/22; 34/15

Semûd: 7/73-79; 9/70; 11/61-68; 17/59; 25/38; 26/141-159; 27/45-53; 29/38; 41/17-18;
54/23-31; 69/5; 89/9; 91/11-15

Siccin: 83/7

Sidret'ul-Münteha: 53/14

Suhuf-u İbrahim: 87/19; 53/37

Suhuf-u Musa: 53/36; 87/19

Suhuf-u Ülä: 20/133; 87/18

Sûr: 6/73; 18/99; 20/102; 23/101; 27/87; 36/51; 39/68; 50/20; 69/13; 78/18

Suvâ: 71/23

Süleyman: 2/102; 4/163; 6/84; 21/78-82; 38/30-40

Süleyman ve Sebe melikesi: 27/15-44

Süleyman'ın ölümü: 34/12-14

Sünnetullah: 33/38, 62; 35/43; 40/85; 48/23

Ş

Şi'râ: 53/49

Şuayb: 7/85-93; 11/84-95; 26/175-191; 29/36-37

T

Tağut: 2/256-257; 4/51, 60, 76; 5/60; 16/36; 39/17

Tâîût: 2/247-251

Tebûk Seferi: 9/38-54, 80-101, 117-123

Tevrat: 3/3, 48, 50, 65, 93; 5/43-44, 46, 66-68, 110; 7/157; 9/111; 48/29; 61/6; 62/5

Teyemmüm: 4/43; 5/6

Tubba Kavmi: 44/37; 50/14

Tûr: 2/63, 93; 4/154; 19/52; 20/80; 23/20; 28/29, 46; 52/1; 95/2

Tûvâ Vadisi: 20/12; 79/16

U

Uhud Savaşı: 3/120-129, 139-172

Umre: 2/158, 196

Uzza: 53/19

Ü

Ümmî: 2/78; 3/20, 75; 7/157-158; 62/2
Üzeyr: 9/30

V

Vahy: 4/163; 6/112; 16/68; 19/11; 20/38; 41/12; 42/51; 53/4
Vasiyyet: 2/180-182, 240; 4/11-12; 5/106-108
Vedd: 71/23

Y

Yal.ya: 3/39; 6/85; 19/7, 12-15; 21/90
Yakub: 2/133, 140; 3/84; 6/84; 11/71; 12/38, 68
Ye'cûc ve Me'cûc: 18/94; 21/96
Yeğus: 71/23
Yemin: 2/224-225; 16/91-92, 94
Yeminin keffareti: 5/89; 66/2
Yesrib: 33/13
Yeûk: 71/23
Yunus: 6/86; 4/123; 10/98; 37/139-148
Yusuf: 12/4-101; 40/34

Z

Zakkum: 37/62; 44/43; 56/52
Zebaniler: 96/18
Zebûr: 4/163; 17/55; 21/105
Zekât: 9/11, 71; 21/73; 30/39
Zekâtın verileceği yerler: 9/60 (Bkz. Sadaka)
Zekerîya: 3/37-41; 6/85; 19/2-11; 21/89
Zeyd: 33/37
Zihar: 33/4; 58/2-4
Zina: 17/32; 24/2-3; 25/68
Zü'l-Karneyn: 18/83-98
Zü'l-Kıfl: 38/48; 21/85
Zü'n-Nûn: 21/87

H

Hacc: 2/158, 196-203; 3/97; 5/2, 95-97; 22/26-29
Hâmân: 28/6, 8, 38; 29/39; 40/24, 36
★ **Hanîf:** 2/135; 3/67, 95; 4/125; 6/79, 161; 10/105; 16/120, 123; 22/31; 30/30; 98/5 ★
Haram aylar: 2/194, 217; 5/2, 97; 9/5, 36
Haram yiyecekler: 2/173; 5/3-4; 6/145; 16/115; 22/30
Harun: 4/163; 6/84; 7/150; 10/75-78; 19/53; 20/25-36; 90-94; 21/48; 26/13-15; 37/120
Hârut ve Mârut: 2/102
Havariler: 3/52; 5/111; 61/14
Havra (Salavât): 22/40
Hayız: 2/222
Hendek (Azhâb) Savaşı: 33/9-27
Hırsızlık: 4/29; 5/38-39
Hûd: 7/65-72; 11/50-60; 26/123-140
Hudeybiye Barışı: 48/1-29
Huneyn: 9/25-26
Hüdhüd: 27/20

I

İblis: 2/34; 7/11; 15/31; 17/61; 18/74
İbrahim: 2/1, 124-132, 140, 258-260; 3/65, 67-68; 4/125; 6/161; 9/114; 14/35-41; 16/120-122
22/26-28; 29/16-17; 53/37; 60/4-5
İbrahim'in babasıyla ve kavmiyle tartışması: 6/74-83; 19/41-50; 26/69-89
İbrahim'e elçilerin gelmesi: 11/69-76; 15/51-60; 29/31-32; 51/24-37
İbrahim'in oğlunu kurban etmesi: 37/100-113
İbrahim'in putları kırması ve ateşe atılması: 21/51-73; 37/83-99
İçki: 2/219; 5/90
İddet: 2/228, 234; 65/4
İdris: 19/56; 21/85
İlyas: 6/85; 37/123, 130
İmrân: 3/35; 66/12
İncil: 3/3, 48, 65; 5/46-47, 66-68, 110; 7/157; 9/111; 48/29; 57/27
İnfak: 2/3, 215, 219, 265, 267, 272-274; 3/92; 4/38-40; 63/10
İrem: 89/7
İsa: 2/187; 3/50-63; 5/46, 75-78, 110-120; 23/50; 43/57-59, 63-65; 57/27; 61/6
İsa'nın babasız olması: 3/45-49; 4/171-172
İsa ve Havariler: 3/52-53; 5/111-115; 61/14
İsa'yı öldüremediler: 4/157-159

K

Kâbe: 5/95- 97
Kadınların örtünmesi: 24/31, 60; 33/59
Kadîr Gecesi: 97/1
Kalem: 3/44; 31/27; 68/1; 96/4
Kârûn: 28/76-82; 29/39; 40/24
Kible: 2/142-145; 10/87
Kıyas: 2/178-179, 194; 5/45
Kilise (Biye'): 22/40
Korku anında namaz: 4/101
Kumar: 2/219; 5/90
Kurban: 5/2, 95; 22/28, 34, 36-37
Kureyş: 106/1

L

Lât: 53/19
Levh-i Mahfuz: 85/22
Liân: 24/6-9
Lokman: 31/12-14, 16-19
Lût: 7/80-84; 11/77-83; 15/57-77; 21/74-75; 26/160-175; 27/54-58; 29/26-35; 54/33-39
Lût Kavmi: 11/74; 26/160-175; 38/13

M

Makam-ı İbrahim: 3/97
Manastır (Savâmi'): 22/40
Mecûsiler: 22/17
Medine: 9/101, 120; 33/60; 63/8
Medyen: 7/85; 11/84, 95; 20/40; 28/22-23, 45; 29/36
Mekke: 48/24
Menat: 53/20
Merve: 2/158
Meryem: 3/36-37, 42-49; 4/156; 19/16-34; 21/91; 66/12
Mescid-i Aksâ: 18/1
Mescid-i Haram: 2/144, 149-150, 191, 196, 217; 5/2; 8/34; 9/7, 19, 28; 18/1; 22/25
Mesih: 3/45; 4/157, 171-172; 5/17, 72, 75; 9/30-31
Meş'ar-ul-Haram: 2/198
Mısır: 10/87; 12/21, 99; 43/51
Mikâl: 2/198
Miras: 4/7-8, 11-13, 33, 176
Muhacirûn ve Ensâr: 9/100, 117
Muhammed: 3/144; 33/40; 47/2; 48/29
Musa: 2/108; 4/153; 5/20-26; 6/91, 154; 7/130-141; 10/87-92; 14/5-8; 21/48; 33/69; 37/114, 120; 61/5
Musa ile AllahTeâlâ'nın konuşması: 2/164; 19/51-53; 20/9-42; 27/7-12; 28/29-35; 79/15-19
Musa'nın asasını taşa vurması: 2/60-61; 7/160
Musa'nın çocukluğu: 28/3-14
Musa'ya denizin yarılması: 26/52-67
Musa'ya dokuz ayet verildi: 17/101-104
Musa'nın Firavun ve sihirbazlarına gıtmesi: 7/103-129; 10/75-86; 11/96-99; 20/43-76; 23/45-49; 26/10-51; 43/46-56; 51/38-40; 79/20-25
Musa'nın kırk gece için sözleşmesi: 7/142-147
Musa'nın Medyen tarafına kaçması: 28/15-28
Musa ile salih bir kulun kıssası: 18/60-82

N

Namaz: 2/3, 45, 153, 238; 4/103; 6/72; 9/71; 23/9; 29/45
Nesr: 71/23
Nuh: 3/33; 4/163; 7/59-64; 10/71-74; 11/25-48; 21/76-77; 23/23-30; 26/105-122; 29/14-15; 37/75-82; 71/1-28
Nuh Kavmi: 9/70; 25/37; 26/105-122; 40/5-6; 54/9-14

O

Oruç: 2/183-187; 33/35

Muhtasar Kur'an İndeksi

A

Abdest: 5/6
Adalet: 4/58; 5/8; 6/152; 16/90
Âd kavmi: 7/65; 11/50; 25/38; 26/123; 28/38; 41/13, 15; 46/21-25; 51/41; 54/18; 69/46
Adam öldürmek: 2/178; 4/92-93; 5/32; 17/33; 25/68
Adem: 2/31-39; 3/33, 59; 7/11-25; 17/61-65; 18/50; 19/58; 20/115-124
Adem'in iki oğlu: 5/27-31
Ahbâr: 5/44, 63; 9/31, 34
Ahkâf: 46/21
Ahmed: 61/6
Âi-i Dâvud: 34/13
Âi-i Firavun: 2/49-50; 7/130; 8/52-54; 40/28-35, 38-44
Âi-i Harun: 2/248
Âi-i İbrahim: 3/33; 4/54
Âi-i İmrân: 3/33
Âi-i Lût: 15/59-61; 27/56
Âi-i Musa: 2/248
Âi-i Yakub: 12/6; 19/6
A'raf: 7/46-48
Arafat: 2/198
Arim seli: 34/16
Arz-ı Mukaddes: 5/21
Ashab-ı Eyke: 15/78; 26/176; 38/13; 50/14
Ashab-ı Hicr: 15/80
Ashab-ı Kehf: 18/9-26
Ashab-ı Medyen: 9/70; 22/44
Ashab-ı Meş'eme: 56/9; 90/19
Ashab-ı Meymene: 56/8; 90/18
Ashab-ı Şimâl: 56/41
Ashab-ı Rakim: 18/9
Ashab-ı Ress: 25/38; 50/12
Ashab-ı Uhdûd: 85/4-8
Ashab-ı Yemin: 56/27-28, 90-91; 74/39
Âzer: 6/74

B

Baal: 37/125
Bâbil: 2/102
Bakara kıssası: 2/67-71
Bedir: 3/123
Bedir Savaşı: 3/13, 123, 173-174; 8/7-19, 41-51, 65-69
Bekke: 3/96
Beni İsrail'in buzağıya tapması: 2/51-59, 95; 7/148-156, 20/80-98
Beyt-i Atik: 22/29; 33
Beyt-i Haram: 5/2; 97

Beyt-i Ma'mûr: 52/4
Blat: 48/10; 18; 60/12
Birr: 2/44, 177, 189; 3/92; 5/2; 58/9

C

Câlut: 2/249
Cânn: 15/27
Cibril: 2/97-98; 66/4
Cibt: 4/51
Cizye: 9/29
Cinn: 6/100, 128; 7/38; 37/158; 51/56; 55/15, 33; 114/6
Cinler'in Kur'an dinlemesi: 46/29-31; 72/1-14
Cinler ve Süleyman: 27/17, 39; 34/12-14
Cûdi: 11/44
Cuma namazı: 62/9
Cumartesi yasağı: 2/65; 4/47, 154; 7/163; 16/124

Ç

Çocukları öldürmek: 6/137, 151; 16/59; 17/31; 81/8-9

D

Dâvud: 2/251; 5/78; 17/55; 21/78; 38/17-26
Deniz avı: 5/96
Dırâr Mescidi: 9/107
Diyet: 2/178; 4/92
Duâ: 2/186; 7/55-56; 32/16; 40/60

E

Ebu Leheb: 111/1
Elyesâ: 6/86; 15/78; 38/48
Eyyûb: 4/163; 6/84; 21/83; 38/41-44

F

Faiz: 2/275-281; 3/130; 4/161; 30/39
Fal Okları: 5/3, 90
Fey: 59/6-8
Firavun (kazıklar sahibi): 38/12; 89/10
Firavun'un kule inşa ettirmesi: 28/38; 40/36-37
Firavun ile Musa'nın tartışmaları: 7/103-130; 10/75-92; 20/41-76; 23/45-48; 26/16-51; 28/4-6; 43/46-56; 51/38-40; 73/15-16; 79/15-24
Firavun'un ölümü: 10/90-92
Fırdevs: 18/107; 23/11
Furkan: 2/53, 185; 3/4; 8/41; 21/48; 25/1

G

Ganimetin paylaşımı: 8/41
Gayb: 2/3; 19/61; 21/49; 34/53; 35/18; 36/11; 52/41; 57/25; 81/24
Gaybı bilmek: 2/33; 3/44, 179; 6/50, 59, 73; 7/188; 10/20; 16/77; 18/22; 27/65; 34/10
Gıybet: 49/12
Gusûl: 5/6

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kurulan Meclis-i Mebusan'a Antalya mebusu olarak girdi. Görevi olmadığı halde II. Abdülhamid'in hal'i için gereken hal fetvasını yazdı. Hürriyet ve İtilaf fırkasında görev aldı. Daha sonra sırasıyla Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına (4 Ağustos 1918), ardından bu müessesenin reisliğine (2 Nisan 1919) tayin edildi. Damad Ferid Paşa'nın 1 ve 2. kabinelerinde Evkaf Nazırlığı'nı üstlendi. 15 Eylül 1919'da ise Ayan (Senato) âzalığına tayin edildi. İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin ilim şubesinde görev aldı.

Cumhuriyet'in ilanı sırasında Medresetu'l-Mütehassisîn'de mantık hocası idi. Damad Ferid Paşa kabinelerindeki görevi dolayısıyla, Milli Mücadele aleyhinde bu kabinelerin verdiği karardan sorumlu tutuldu, gıyabında idama mahkum edildi. Fakat Ankara İstiklal Mahkemesi'nde görülen mahkemede beraat etti. İstanbul'a dönerek bir bakıma inzivaya çekildi ve camiye gitmek dışında vefatına kadar evinden dışarı çıkmadı. Bu inziva döneminin ilk yıllarında daha önce başladığı *Metalib ve Mezahib* adlı tercüme çalışmasını tamamladı. (Bu tercüme'nin baş kısmında medreselerin kapanmasıyla içine düştüğü maddi ve mânevî sıkıntılardan bahsetmektedir). Prens Abbas Halim Paşa'nın teşvikiyle büyük çaplı bir *Hukuk Kamusu* hazırlamaya koyuldu, ardından TBMM'nce kararlaştırılan ve Diyanet İşleri Reisliği'nce kendisine teklif edilen Kur'an tefsirini kaleme aldı.

Şabaniye tarikatına intisabı olan Elmalılı 27 Mayıs 1942'de vefat etti. Kabri Sahra-yı Cedid Mezarlığı'ndadır.

Eserleri: *İrşâdu'l-Ahlâf fi Ahkâmi'l-Evkaf* (Mekteb-i Mülkiye için ders kitabı, 1911); *Tahlilî Tarih-i Felsefe - Metâlib ve Mezâhib - Mâba'de't-Tabia ve Felsefe-i İlâhiyye* (Paul Janet-Gabriel Séailles'den tercüme, 1926. Bu tercüme'ye Elmalılı birçok önemli not eklediği gibi baş kısmına 40 sayfalık bir önsöz de yazmıştır. Latin harfleriyle, 1978), *Hak Dini Kur'an Dili - Yeni Meâlli Türkçe Tefsir* (9 C. 1935-39). Elmalılı'nın *Beyanu'l-Hak, Sırat-ı Müstakim - Sebülürreşad* dergilerinde birçok makalesi yayımlanmıştır.

Geniş bilgi için bkz. Ali Çankaya: *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, II, 983-87 (1968-69), Ebulûla Mardin: *Huzur Dersleri*, II-III, 241-47 (1966), Sadık Albayrak: *Son Devir Osmanlı Uleması*, III, 251-52 (1980), İbnülemin Mahmud Kemal İnal: *Son Hattatlar*, 108-113 (1970), Elmalılı ve tefsiri üzerine Fransa'da merhum Fahri Gökcan tarafından bir doktora çalışması (*Commentaire du Coran par Elmalılı*, Paris/1970) 6. [Süleyman Hayri Bolay: *Bir Filozof Müfessir M. Hamdi Yazır*, Milli Eğitim ve Kültür Dergisi, sayı: 15, Mayıs, 1982. Hüsrev Subaşı, *Elmalılı Hamdi Efendi ve Hat Sanatımızdaki Yeri*, İlim ve Sanat Der. sayı: 33, Ağustos, 1992. İsmet Ersöz: *Elmalılı Mehmed Hamdi Yazır ve Hak Dini Kur'an Dili*. (Basılmamış Doktora Tezi, Konya İlahiyat Fak. 1986). İsmail Kara: *Halifelik Ne Zaman Kaldırıldı*, Dergah Dergisi, sayı: 29, Temmuz/1992.]

dirmek hususunda beni teşvik ve teşcî eden Kudret Büyükcoşkun'a, İsmail Kara'ya, metnin müsveddelerini okuyan ve aslıyla mukabelesine refakat eden Ertuğrul Özalp ile Fuad Koral'a (*Meâl*'in sonuna konmuş bulunan *Muhtasar Kur'an İndeksi* ile Sûre cetvelleri de sevgili Fuad'ın yardımıyla hazırlanmıştır); keza müsveddeleri okuyarak değerli katkılarda bulunan Ömer S. Külâhçı ile Cüneyt Ancın'a ve son olarak eserin neşri hususunda gerekli her türlü kolaylığı ve desteği sağlayan sayın İbrahim İslamoğlu ile adı zikredilmemiş dostlarıma bu vesileyle teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Dücanne Cündioğlu

Fatih/26. 4. 1993

Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hayatı ve Eserleri (*)

Elmalılı Hamdi Efendi 1878'de Antalya'nın Elmalı kazasında doğdu. Ailesi Burdurlu'dur. Babası Hoca Numan Efendi, küçük yaşında Burdur'un Gölhisar kazasının Yazır köyünden ayrılarak Elmalı'ya geldi, tahsilini orada tamamladı ve Şer'îyye Mahkemesi Başkâtibi oldu. Annesi Elmalı ulemasından Esad Efendi'nin kızı Fatma Hanım'dır.

İlk tahsilini Elmalı'da yaptı. Rüşdiye'yi de burada bitirdi. Hafızlığını yapmış, Arapça okumuş ve İslâmî ilimlerde ön bilgileri edinmiş olarak dayısı Hoca Mustafa Sarılar'la birlikte İstanbul'a geldi (1895). Kayserili Mahmud Hamdi Efendi'nin Bayezid Camii'ndeki derslerine devam etmeye başladı (Hocasının adı da *Hamdi* olduğu için daha sonraları kendisine *Küçük Hamdi* lakabı verilecektir). Devrin diğer hocalarından da faydalandı ve icazet aldı. 1905'te ruûs imtihanını kazandı. Mekteb-i Nuvvab'a girdi ve buradan birincilikle mezun olarak *Kâdı* icazetnâmesi aldı. 1905'ten 1908 yılına kadar Bayezid Camii'nde ders okuttu. Bu göreviyle birlikte Meşihât (Şeyhulislâmlık) Mektubî Kalemî'ne tayin edildi (Ekim 1906), bir yandan da Mekteb-i Nuvvab'da ahkâm-ı evkaf, Medresetu'l-Vaizîn'de fıkıh, Medrese-i Süleymaniye'de mantık, Mülkiye Mektebi'nde ahkâm-ı evkaf derslerini okuttu. Meclis-i Maarif azalığı yaptı. İki yıl da Huzur Dersleri'ne muhatab olarak katıldı. 1908'de dersiam oldu. Bu yıllarda dışarıdan felsefe, edebiyat, riyaziye tahsil etti, Sâmi ve Bakkal Ârif Efendilerden hat dersleri aldı.

*) Bu bölüm, sayın İsmail Kara'nın *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi* 'I, sh. 409-410, İstanbul/1986) adlı eserinden -basit birkaç düzeltmeyle birlikte- iktibas edilmiştir. Bu bölümü iktibas etmeme izin vermek nezaketinde bulunduklarından ötürü sayın İsmail Kara'ya teşekkür ederim. [D.C]

marası verilerek gösterilmiştir. Tarafımızdan yapılan açıklamalar için -ki bunlar çok az bir yekûn tutmaktadır- özel bir alâmet konulmamıştır. Açıklama notlarında cilt ve sayfa numaraları verilirken sadece aktarımların kontrolüne kolaylık sağlamak maksadı güdülmeyp, okuyucunun ilgili yerlerde tafsilat araması da teşvik edilmek istenmiştir.

9. *Meâl* metni notlandırılırken şu hususlar gözönüne alınmıştır:

a) Osmanlıca'nın mübhem olan tâbir ve mefhumları ile Kur'anî terimlerin izahı yapılmış,

b) Zaruret olduğu yerlerde nüzûl sebeplerine dair bilgiler verilmiş,

c) Müellifin mühim vurgularının ve kendine özgü yorumlarının tesbiti ile tercih ettiği veya karşı çıktığı hususların kaydına hususî bir ehemmiyet atfedilmiştir.

d) Merhum Elmalılı Hamdi Yazır, lafzî bir çevirinin mânâyı istenildiği ölçüde aksettiremediği yerlerde -geniş izahlar yoluyla- *meâl*'in zaafalarını gidermeye çalıştığından, gerekli açıklama notları konularak bu arzunun ikamesine gayret gösterilmiş ve tek başına anlam ifade etmediği veya yanlış anlamlara/anlamalara yol açtığı düşünülen ayet meâlleri *Tefsir*'den istifadeyle izaha kavuşturulmaya çalışılmıştır. (Bütün bunlar yapılmaya çalışılırken, bilhassa *nass'ın mantûku* ile ilgili olması münasebetiyle doğrudan *meâl*'e taalluk eden açıklamaların seçilmesine özen gösterildiği bilhassa belirtilmelidir.)

e) *Tefsir* metninden istifadeyle konulan açıklama notlarında -*Meâl*'de takip edilen usûlün aksine- mot-a-mot aktarım şekli tercih edilmeyerek kısmî müdahalelerde bulunulmuş, bilhassa sayfa düzeninin notlandırmayı sınırladığı yerlerde -müellifin muradını aynen aksettirmek hassasiyeti de gösterilerek- özet açıklamalar yapılmıştır.

f) Birbirini açıkladığı düşünülen ayetlere ve ibarelere, hatta paragraflara dipnotlar yoluyla işaret edilerek, okuyucunun *Meâl*'i bir bütün olarak okumasına yardımcı olunmaya çalışılmış ve okuyucunun gerektiğinde başka bir münasebetle de olsa düşülmüş bir *açıklama notu*'na bakabilmesi için dipnotlar arasında bağ kurulmasına özen gösterilmiştir. Ancak aynı kelimelerin ve ibarelerin açıklamaları sürekli yazılmayarak, ilgili yerlere atıf yapılmakla yetinilmiş ve okuyucunun *Meâl*'i baştan sona okuyamayacağı ihtimali de dikkate alınarak atıflar her sayfada tekrarlanmıştır.

e) Benzer ifadelerin müellif tarafından farklı şekillerde tercüme edildiği görülüp ilgili yerlere atıf yapılırken, okuyucunun aynı ibarenin veya terimin değişik çevirilerini karşılaştırmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

f) Müellifin bazı yerlerde sadece *meâl* vermeyi yeterli görmesi sebebiyle, *açıklama notu* koymayı gerekli kılan bazı bölümler zaruri olarak atlanmış ve fakat imkânların elverdiği ölçüde *Tefsir*'in diğer bölümlerinden istifadeyle bu ihtiyaç giderilmeye çalışılmıştır. Merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın *Tefsir*'i hitama erdirememek -hatta bazı zevâta göre *ölürüm*- korkusuyla birtakım sûrelerin ve ayetlerin tefsirini ihmal ettiğine ilişkin yaygınlık kazanmış yanlış bir kanaatin, bu vesileyle tashih edilmesi gerektiğine inanıyoruz; zira dikkatle incelendiği takdirde görülecektir ki sadece *meâl* vermekle yetinilip tefsiri yapılmamış sûreler, *Tefsir*'in orta kısımlarında yer almaktadır. Bu sûrelerin Kur'an kıssalarının yoğunluk kazandığı bölümler oldukları ve merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın da Kur'an kıssalarının tefsirinde takip ettiği metodun, bu kıssaları birtakım rivayetlerle gölgelemekten -kasd-ı mahsusla- kaçınıp, okuyucuyu kıssaların bizzat kendisiyle başbaşa bırakmaktan ibaret olduğu (meselâ bkz. *Yusuf Sûresi*'ndeki açıklamaları) nazar-ı dikkate alınırsa, niçin bu sûrelerin tefsirinde söz söylemediği daha doğru takdir edilebilecektir.

10. *Esas* aldığımız metinde -dizgi öncesinde veya dizgi esnasında- mühmel kalmış ibarelerin ve hatta tercümesi atlanmış ayetlerin karşılığı tarafımızdan ve fakat Kur'an-ı Kerim'de aslı bulunduğundan köşeli paranteze konulmadan metne dahil edilmiş ve yapılan müdahalenin keyfiyeti dipnotta izah edilmiştir. Metne dahil edilen bu ibareler ise, mümkün olduğu takdirde *Tefsir* metninden istifadeyle tamamlanmaya çalışılmıştır. Örnekler için bkz. 5/56, an: 3; 14/8, an: 2; 15/91-93, an: 2; 16/88, an: 2; 18/77, an: 2; 19/5, an: 1; 19/77, an: *; 21/102, an: 1; 22/5, an: 1; 25/15, an: 1; 25/50, an: 1; 32/4, an: *; 33/6, an: 2; 33/35, an: 6; 33/50, an: 5; 43/63-64, an: 1; 64/8, an: 3; 68/16, an: 2, 68/17-32, an: 3

11. Ayetlerin tasnifi ve numaralandırılması işlemi, *berkenar mushaf*'ın sınırları muvacehesinde yapılmış, müellifin ayet gruplarını oluştururken takip ettiği usûle de riayet edilerek, ayetler tek tek numaralandırılmayıp, konu ve mânâ bütünlüğü gözetilerek sıralanmıştır.

Elmalılı Hamdi Yazır'ın *Hak Dini Kur'an Dili* adlı kıymetli eseriyle ilgili müstakil bir çalışma yaparak hem meâlinin, hem de tefsirinin hususiyetlerini değerlendirmeyi düşündüğümüzden, burada eserin mahiyetine ilişkin açıklamalarda bulunmayacağız; zaten müellif, *Tefsir*'e yazdığı *mukaddime*'de *meâl*'in yazımında takip ettiği usûl hakkında yeterli bilgi vermiş bulunduğundan, arzu edenler bu husustaki malumâtı oradan elde edebilirler.

Üçbuçuk yıl kadar önce, son derece mütevazı imkân ve şartlarda gerçekleştirme teşebbüsünde bulunduğum ve bu elverişsiz şartlardan dolayı inkitaya uğrayan bu çalışmayı yeniden ele alıp tamamına er-

duğu kanaatini taşıdığımız, merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın *Hak Dini Kur'an Dili* adlı eserinin bu noktada zikre şayan bir ehemmiyet arzettiğini söylemeye gerek var mı bilmiyoruz! Ancak bildiğimiz bir husus var ki o da son elli yıldır kendisinden sonraki çalışmalara kaynaklık etmiş olması hasebiyle müstesna bir yeri olan bu kıymetli eserin hâlâ tahkikli/tenkidli bir basımının (edition critique) yapılmamış olduğudur. Fikir hayatının siyasî iktidarların maksatlarına bağlı olduğu kadar, ticaret erbabının keyfine endeksli olduğu toplumlarda, bu türden bir faaliyetin zaman alacağı izahtan varestede olmakla birlikte, bu eserin (aslının) ilmî bir basımın gerçekleştirilmesinin bizim neslimiz için sadece bir vazife değil, hiç değilse merhum Elmalılı Hamdi Yazır'm üzerimizdeki hakkını ifa etmek bakımından bir borç olduğu da unutulmamalıdır!

Çok arzu etmemize rağmen bir türlü tamamını hazırlamak ve neşretmek imkânı bulamadığımız bu kıymetli eserin sadece *Meâl* kısmının neşrinde dahi bazı faydalar mülâhaza ettiğimiz cihetle, hem kendisinden önce veya sonra yazılmış meâllerle -hatta sadeleştirmeleriyle- mukayese edilebilmesi, hem de bu sahada çalışacak kimselere başvuru kolaylığı sağlanabilmesi maksadıyla *Tefsir*'in sözü edilen kısmının standart meâl formunda neşrine teşebbüs etmiş bulunuyoruz.

Çalışmamızın mahiyeti ve hususiyetleri şu şekilde özetlenebilir:

1. Hazırlanan eser, merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın *Hak Dini Kur'an Dili* adlı tefsirinin *Meâl* kısmının tahkikli/tenkidli (edition critique) bir basımıdır.

2. Metin hazırlanırken, 1935-1939 yılları arasında Diyanet İşleri Reisliği'nin neşriyatından çıkan nüsha (Ebuzziya Matbaası) esas alınmış ve ayrıca bu nüshadan ofset yoluyla çoğaltılan tashihli basımdan (Eser Neşriyat, 1971) istifade edilmiştir.

3. Metinde *sadeleştirme* yoluna gidilmemiş ve metnin ilmen mehz teşkil etmesine mâni olabilecek hiçbir kişisel müdahalede bulunulmamıştır.

4. Meâl metninde kelimelerin okunuşuna ve yazımına ilişkin tasarruflar; *sapgin=sapkın*, *bağçe=bahçe*, *şübhe=şüphe*, *iyman=iman* türünden transkripsiyon yolu müdahalelerden ibarettir. Ayrıca Arap harfleriyle dizili kelime ve terkipler de yine transkrip yoluyla çözülmüş ve gereken yerlerde Arapça ibare öne alınarak, merhum Elmalılı Hamdi Yazır tarafından verilmiş bulunan karşılık, Arapça ibarenin sonrasına konulmuştur.

5. Metnin imlâsı yeniden kurulmuş ve asıl metindeki imlâ dikkate alınmakla birlikte esas ittihaz edilmemiştir. Metnin yeni bir imlâ kurgusuna kavuşturulması sırasında, günümüz Türkçesinin yaygın ve

kabul görmüş bir imlâ standardının olmayışı nedeniyle kişisel tercihlerimiz belirleyici bir rol oynamıştır. Hem oldukça güç olan, hem de hassasiyet gerektiren bu işlemin hiç değilse kendi içinde tutarlı olmasına gayret gösterilmiş ve böylece -her ne kadar kişisel tercihlerimiz belirleyici olmuşsa da- keyfilikten uzak kalınmaya çalışılmıştır. Netice olarak, imlâdan dolayı vukûu muhtemel anlam kaymalarının ve hatalı vurguların mesuliyetini üzerimize almakla birlikte, metinde kullanılan imlânın geliştirilmesi yolundaki her türlü tavsiyeyi dikkate alacağımızı söylemeliyiz.

6. Dizgi hatasından veyahut *Osmanlıca*'nın yapısı gereği meydana gelmiş olan cümle düşüklükleri köşeli parantez [] içine alınmak kaydıyla düzeltilmeye ve böylece metin akıcı kılınmaya çalışılmıştır. Metinde geçen normal parantezler () Elmalılı Hamdi Yazır'a aittir. Köşeli parantezler ise, tarafımızdan konulmuştur.

7. Metindeki, günümüzde pek kullanılmayan birtakım *Osmanlıca* kelimeler ve ağır terkiebler, okuyuculara kolaylık olması için köşeli parantez [] içinde ve metnin akışının bozulmamasına çalışılarak açıklanmıştır.

Metne köşeli parantez içinde konulan açıklamalar, varsa benzer ayetlerin farklı çevirilerinde geçen daha anlaşılır (eşanlamlı) kelimelerden veya ilgili ayet *Tefsir*'de izah edilirken kullanılan/bir nevi tekrar edilen cümlelerden alınmaya çalışılmış, mümkün mertebe müellifin kelime hazinesinden (vocabulary) istifade edilmek istenmiştir.

Açıklamaya ihtiyaç duyulan kelimelerin tayininde zaman zaman tereddüt ettiğimizi söylemeliyiz. Bu hususta birçok kişiyle istişarelerde bulunmakla birlikte çeşitli üniversitelerde okuyan gençlerin fikirlerini de almayı ihmal etmedik. Fakat bu konuda genel-geçer bir seviyeyi tesbit edebilmek maalesef mümkün olmadı; zira aynı okulda okuyan öğrencilerin dahi kelime hazineleri çok ciddi farklılıklar gösteriyordu. Bu bakımdan eserin basımı sonrasında okuyuculardan gelebilecek tavsiyeleri değerlendirerek daha geniş ölçekli bir standart elde edebilmek ümidindeyiz. Köşeli parantez [] içerisinde yapılan açıklama, *Osmanlıca* bir kelimenin değil de *Kur'anî* bir kelimenin/terimin izahı maksadıyla konmuşsa, benzer ayetlerin çevirileri ve *Tefsir* metni dikkatle incelenerek Elmalılı Hamdi Yazır'ın açıklamalarından ve tercümedeki uslûbundan azamî derecede istifade edilmeye çalışılmıştır.

8. Bir kelimelik açıklamanın (meselâ eşanlamlı bir kelime kullanmanın) yeterli olduğu durumlarda -genellikle *Osmanlıca* kelimelerde- açıklamalar *Meâl* metnine ve köşeli paranteze alınarak konulmuş, daha geniş izahâtın gerektiği yerlerde (bilhassa *Kur'anî* terimlerde) *Tefsir* metninden alman bir cümle ile açıklamalar dipnotta verilmeye çalışılmış ve *Tefsir*'den iktibas edilen yer, cilt ve sayfa nu-

KUR'ÂN-I KERÎM VE MEÂLÎ

Elmalılı Hamdi Yazır

Hazırlayan ve Notlandıran: Dücane Cündioğlu
Dizgi, Grafik, Renklendirme; Pusat Ajans; (0 216) 398 43 86
Kur'an-ı Kerim Hattı: Hattat Hafız Osman hattı

Bu eserin tüm yayın hakları İbrahim İslamoğlu - İslamoğlu Yayıncılık A.Ş. (P.K.5 Sultanbeyli Tel & Fax; (0216) 398 43 86) 'ye aittir. Kısmen de olsa izinsiz kopya edilemez, çoğaltılamaz.

ÖNSÖZ

Mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerîm'in anlaşılabilmesi maksadıyla Türkçe olarak kaleme alınmış veya Türkçe'ye çevrilmiş birçok *Meâl* ve *Tefsir*'in peşisıra yayımlandığı günümüzde, herşeye rağmen henüz kitlelere otoritesini kabul ettirebilmiş yetkin bir Kur'an meâlinin vücûda getirilememiş olduğu erbabının meçhulü değildir. Yetkin bir Kur'an meâlinin evvelemirde hem aslma sâdık, hem de güzel bir Türkçeyle yapılmış olmak gibi bir hususiyeti haiz olması gerektiği, hemen hemen herkes tarafından ifade edilmesine rağmen, bu iki vasfı kendisinde cemetmiş bir *Meâl*'in henüz ortaya çıkmamış olması, hiç kuşkusuz bu sahadaki çabalar için itici bir âmil vazifesi görmeye devam edecektir. Ancak bu gayretlerin muvaffakiyetle neticelenebilmeleri, bu konuda daha önceden yapılmış çalışmaların ciddi bir tedkik ve tenkidinin yapılmasını gerektirmektedir ki *Meâl* sahiplerinin -gerçekte çok zengin bir literatüre sahip olmalarına rağmen- her nedense bu zengin malzemeden yeterince istifade edemedikleri görülmektedir.

Birçok *Meâl* ve *Tefsir*'in yayımlandığı bir zamanda, sırf sevap kazanmak gayesiyle bir *Meâl* veya *Tefsir* yazılması -çağdaş bir âlimin de dediği gibi- en azından vakti doğru değerlendirmemek olacaktır. Bu bakımdan yapılacak bir çalışmanın, daha önce yapılmış çalışmaların hatalarını düzeltmek, eksiklerini tamamlamak ve yapılan çalışmayı hiç değilse yeni bir form içerisinde takdim etmek gibi bir takım hususiyetleri bulunmalı, dolayısıyla kendisinden önceki çalışmaları aşmak niyeti taşınmalıdır ki her halükârda böyle bir niyet bile önceki çalışmaların ciddi bir tedkik ve tenkidini gerekli kılacaktır.

Mevcut meâllerin -iyi ya da kötü- kendisinin birer izdüşümü ol-

KUR'ÂN-I KERÎM

VE

MEÂLÎ

ELMALILI HAMDÎ YAZIR

Hazırlayan ve Notlandıran
DÜCANE CÜNDİOĞLU

Hat
Meşhur Hafız Osman Hattı